

LL
C5684Sc

M. TULLII CICERONIS
O P E R A
QUAE SUPERSUNT
OMNIA
AC DEPERDITORUM FRAGMENTA.

RECOGNOVIT
ET
FOTIOREM LECTIONIS DIVERSITATEM
ADNOTAVIT
CHRISTIANUS GODOFR. SCHÜTZ.

TOMI XIX PARS I.
INDEX LATINITATIS
G — M.

L I P S I A E
APUD GERHARDUM FLEISCHERUM IUN.
C I D I D C C C X I X.

$$\begin{array}{r} 24719 \\ \hline 1619192 \end{array}$$

CHR. CODOFR. SCHÜTZII

L E X I C O N
CICERONIANUM.

TOMI III PARSI.

I N D E X L A T I N I T A T I S
G — M.

LIPSIÆ

APUD GERHARDUM FLEISCHERUM IUN.

CICIDCCXIX.

G.

GALEA. Verr. IV. 44. *In fano Matris magnae apud Enguinos P. Scipio loricas galeasque aeneas caelatas opere Corinthio posuerat, quas Verres abstulit.*

GALEATUS. N. D. I. 36. *galeata Minerva.*

GALLICAE. Phil. II. 30. *calceamenta quae imas tantum plantas tegebant. Notatur ibi Antonius, quod, quum urbem ingressus esset, non calceis et toga, sed Gallicis et lacerna usus esset. Gellius N. A. XIII. 21. „Omnia ferme id genus quibus plantarum calces tantum infimae teguntur, cetera prope nuda et teretibus habenis viincta sunt, soleas dixerunt; nonnunquam voce Graeca crepidulas. Gallicas autem verbum esse opinor novum, non diu ante aetatem M. Ciceronis usurpari coeptum. Itaque ab eo ipso positum est in secunda Antonianarum, Cum Gallicis et lacerna cucurristi.“*

GALLINA. Ac. pr. II. 18. *Accepimus Deli fuisse complures, qui gallinas alere permultas quaestus causa solerent. Hi quum ovum inspexerant, quae id gallina peperisset dicere solebant. Sen. 16. Villa — abundat — agno, gallina, lacte. cf. N. D. II. 48. Div. II. 46.*

GALLINACEUS gallus. Div. I. 54. *Narratum est, quum tempore Leuciticae pugnae apud Lenodiam Trophonio res divina fieret, gallos gallinaceos in eo loco sic assidue canere coepisse, ut nihil intermitterent, tum augures dixisse Boeotios, Thebanorum esse victoriam, propterea quod avis illa victa silere soleret, canere si vicisset (cf. Div. II. 26) Muren 29. Stoicorum erat sententia: omnia peccata esse paria, nec minus delinquere eum qui galum gallinaceum quum opus non fuerit, quam eum qui patrem suffocaverit. Div. II. 12. gallinaceum fel.*

Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars I.

GALLINARIUS, qui gallinas curat. Acad. N. 26. *quoniam gallinarium invenisti Deliacum, qui ova cognosceret.* Ap. Varr. R. R. III. 9. 7. *est gallinarius curator.* Ern.

GALLUS. Mur. 9. *te (ICTum) gallorum, illum (imperatorem) buccinarum cantus exsuscitat.* Vid. Gallinaceus.

GANEAE, popinae. Pis. 5.

GANEO, heluo. Catil. II. 4. *quis ganeo? quis nepos?* Sext. 52. Gellius (unus e Clodianis) dicitur *furiosissimus et egentissimus ganeo.* Paulo ante *gurgis ac vorago patrimonii.*

GARRIRE. Att. XII. 1. *garrimus quicquid in buccam venerit.* Ibid. VI. 2. *cupiebam nunc plura garrire, scil. per epistolam.* Orat. II. 5. *saeculis multis ante gymnasia inventa sunt, quam in his philosophi garrire coeperunt.* N. D. I. 59. *Vos non modo oculis imagines sed etiam animis inculcatis. Tanta est impunitas garrimenti; i. e. tantam vobis sumitis licentiam res nugatorias defendendi.*

GARRULUS. Her. II. 11. *ut huius infantiae garulam disciplinam contemneremus, scil. dialecticorum doctrinam de ambiguis, quae tantum abest ut eloquentes faciat, ut potius eorum discipuli infantissimi repellantur.*

GAUDERE. Att. IX. 6. *quae adhuc fecimus probari valde gaudeo, si est nunc ullus gaudendi locus.* Q. Fr. III. 1. *immortaliter gaudeo.* Fam. VIII. 2. *in theatrum Curionis Hortensius introit, puto ut suum gaudium gauderemus.* Tusc. III. 21. *admonebo (Epicureos) quoniam haec plausibilia non sunt, ut in sinu gaudeant, gloriose loqui desinant.*

GAUDIUM. Tusc. IV. 6. *Quum ratione animus movetur placide atque constanter, tum illud gaudium dicitur. Quum autem inaniter et effuse animus exultat, tum illa laetitia gestiens vel nimia dici potest. Veruntamen haec distinctio non ubique observatur.* E. c. Catil. 1. *hic tu qua laetitia perfruere? quibus gaudiis exultabis!*

GAZA, thesaurus, opes regiae. Manil. 23. Off. II. 22.

GELIDUS. Catil. I. 13. *saepe homines — quum aestu febrique iactantur, si aquam gelidam biberint, pri-*

mo relevari videntur, deinde multo gravius — affligantur N. D. II. 39. *adde huc fontium gelidas peremnitates.*

GEMERE. Att. II. 19. *hic status una omnium voce g-mitur.* Pison. 11. *Nemo te aspexit, qui non gerneret desiderio mei.*

GEMINARE. Arat. fr. 402. *ut parvum tranans geminaverit orbem*, scil. eadem nocte ortus et occidens. N. D. II. 5. *Sol geminatus.* Partit. 6. *verba geminata atque duplicata.*

GEMINATIO. Orat. III. 53. *geminatio verborum habet interdum vim, leporem alias.* Est figura quae graece *ἑπανάπλωσις* vocatur; Her. IV. 28. *conduplicatio.*

GEMINUS. 1. Duplex. Sext. 58. *quum Clodiani Numeriom Quintium (quem irridendi causa Gracchum vocabant,) occidere cogitarent ille se messoria corbe contextit. Quum quaererent alii Numerium, alii Quintium, gemini nominis errore servatus est.* Div. II. 58. *geminio lucernae lumine declarari dissensionem ac seditionem moveri.* Orat. III. 47. *aliis (pedibus) sunt geminae (percussiones).* 2. *Gemini fratres sunt duo eodem partu editi.* Cluent. 16. 2. *Geminus est etiam, i. q. similis.* Rosc. Am. 40. *par est avaritia, similis improbitas, eadem impudentia, gemina audacia.* Rosc. Com. 18. *Simillima et maxime gemina societas hereditatis est.* Phil. XI. 1. *geminum in scelere par (Antonius et Dolabella).*

GEMITUS. Rosc. Am. 9. *urbe tota fletus gemitusque.* Phil. II. 34. *gemitus toto foro.* Red. in Sen. 7. *lamentatio et gemitus urbis.* Tusc. II. 24. *gemitus lamentabilis, imbecillus, abiectus, flebilis.*

GEMMA. 1. *Lapis pretiosus.* Verr. IV. 27. *vas vinarium, ex una gemma pergrandi trulla excavata.* Her. IV. 47. *corona aurea magnis fulgentibus gemmis illuminata.* 2. *In vite (das Auge am Weinstock).* Sen. 15. *In vitibus ineunte vere existit tanquam ad articulos sarmentorum ea quae gemma dicitur.*

GEMMARE. Orat. 24. *Translatione — sermo omnis utitur — etiam rusticorum; siquidem est eorum gemmare vites; scil. quum gemmae incipiunt existere,*

GEMMEUS. Verr. IV. 27. *trulla gemmea.* Vid. *Gemma.*

GENAE. Pis. 1. *pilosae genae*. Tusc. III. 12. *exsanguis*. N. D. II. 57. *genae ab inferiore parte tutantur (oculos) subiectae leviterque eminentes*. Tusc. III. 26. *muliebres lacerationes genarum*.

GENEALOGI. N. D. III. 7. *dii, qui a genealogis antiquis nominantur*. Genealogi dicuntur, qui Deorum generationes scripserunt, ut Hesiodus et alii. Ernestius hoc vocabulum inusitatum arbitratus putabat Ciceronem scripsisse a theologis antiquis.

GENERALIS. Inv. I. 8. *constitutio generalis est (in arte rhetorica) quum de genere negotii controversia est*. Off. I. 27. *generale decorum*.

GENERALITER. Inv. I. 26. *tempus generaliter definire difficile est*.

GENERARE. Leg. I. 9. *Hominem generavit et ornavit deus*.

GENERATIM. 1. *Secundum genera*. Verr. II. 69. *ab universa provincia generatimque a singulis eius partibus diligitur*. Orat. I. 15. *de iure civili generatim in ordines aetatesque descripto*. Ibid. I. 41. *nulli fuerunt qui illa artificiose digesta generatim componerent*. 2. *Universe*. Verr. IV. 55. *quid sigillatim potius quam generatim atque universe loquar?* Att. XI. 6. *non nominatim, sed generatim proscriptio est infermata*.

GENERATOR. Schöpfer. Univ. 11. *qui nosse generatores suos optime poterant*.

GENEROSUS. Brut. 58. *generosa stirps*. Tusc. II. 6. *virtus*. Parad. III. 1. *virgo*. Lael. 9. *humilem relinquunt et minime generosum ortum amicitiae*. Brut. 75. *forma magnifica et generosa quodammodo*.

GENICULATUS. Sen. 15. *culmus geniculatus, h. e. qui nodos habet*. *Genicula enim sunt nodi caulium et culmorum, ut ad h. l. docuit Graevius, et e rusticis notum est*. Ern.

GENITOR. creator. Univ. 13. *imitantes genitorem et effectorem sui*.

GENS. quid Romae fuerit, intelligitur ex hoc loco: Orat. I. 39. *quum Marcelli ab liberti filio stirpe, Claudii patricii eiusdem nominis hereditatem gente ad se rediisse dicerent: nonne in ea causa fuit oratoribus de toto stirpis ac gentilitatis iure dicendum?* Scilicet, gens est communis diversis stirpibus s. familiis. Sic gens Claudia comprehendit diversas familias patricias et plebeias, Appios, Marcellos etc. *Stirps autem s.*

familia, est pars gentis. Ceterum *gens* et *familia* saepe permutantur. cf. *Gentilis*. Sigon. ad Liv. N. 1. Fam. X. 21. *patricii minorum gentium*: h. e. earum, quas Tarquinius Priscus in senatum legit: maiores autem gentes sunt, quae a Romulo lectae sunt. Liv. I. 35. Hinc ad alia transfertur loquendi ratio, ut *minorum gentium* dicantur inferiores. Acad. N. 41. *Cleantes quasi minorum gentium Stoicus*. Tusc. I. 13. *Dii minorum gentium*. Ern.

GENTILIS. Top. 6. *Gentiles sunt qui eodem inter se sunt nomine* (scil. proprie sic dicto, a praenome et cognomine diverso) *ab ingenuis oriundi, quorum maiorum nemo servitutem servivit, qui capite non sunt deminuti*. Brut. 28. *tuus etiam gentilis Brute, M. Pennus*, nempe M. Iunius Brutus et M. Iunius Pennus uterque erant e gente Iunia. Tusc. I. 16. *fuit enim meo regnante gentili*, i. e. Servio Tullio, quem Cicero gentilem suum appellat ob commune Tullii nomen. Verr. II. 76. *Responde mihi nunc Verres quem esse hunc tuum paene gentilem Verrutium putes*. Nempe Verrutii nomen Verres in tabulis pro suo subiecerat; ideoque festive Cicero ob similitudinem nominis Verrutium Verri non gentilem, sed paene gentilem appellat. Univ. 11. *Homines deorum quasi gentiles sunt*.

GENTILITAS. Orat. I. 39. *ius gentilitatis*

GENTILITIUS. Harusp. 15. *sacrificia gentilitia*, i. e. ab eadem gente communiter celebranda.

GENU. Tusc. II. 24. *Genu M. Antonium vidi, quum contente pro se ipse lege Varia diceret, terram tangere; exemplum oratoris toto corpore contentioni vocis asservientis*.

GENUINE, aufrichtig. Q. Fr. II. 15. *ad te nihil occultans, nihil dissimulans, nihil tibi indulgens genuine fraterneque rescribam*.

GENUINUS. N. D. II. 54. *dentium adversi acuti morsu dividunt escas, intimi autem conficiunt, qui genuini vocantur*.

GENUS. Orat. I. 42. *Genus est quod sui similes communione quadam specie autem differentes duas aut plures partes complectitur*. Inv. I. 28. *Genus est, quod partes aliquas amplectitur, ut cupiditas; pars est; quae subest generi, ut amor*. cf. Top. 7. Tusc. III. 11. *perturbationes genere quatuor sunt, partibus plures*. Orat. II. 31. *constituunt* (magistri artis rhetoricae) *in partien-*

dis orationum modis duo genera causarum. Unum appellant in quo sine personis atque temporibus (ohne persönliche und Zeitverhältnisse) de universo genere quaeratur; alterum quod personis certis et temporibus definiatur; ignari omnes controversias ad universi generis vim et naturam referri. Ibid. 15. alterum genus, quod appellant omnes fere scriptores, explicat nemo, infinitam generis sine tempore et sine persona quaestionem. 2. In primis de certis rerum generibus Oec. 1. genus humanum. Leg. I. 7. homo solum est (animal) ex tot animantium generibus atque naturis particeps rationis et cogitationis. N. D. II. 59. varia genera bestiarum vel cicurum vel ferarum. 3. Gens, familia. Verr. V. 70. nobili genere nati. Phil. II. 5. virtus quae propria est Romani generis atque seminis. Caecina. 20. servi tuae familiae et genere et nomine continebuntur. Pis. fragm. 1. colore ipso patriam aspernaris, oratione genus. Phil. IV. 3. Semper eum duo genera lenonum et latronum tenuerunt. 4. Tusc. V. 19 Divitiae genere non numero cernuntur. Orat. 27. Genus hoc Graeci appellant ἀλλήγογίαν, nomine recte, genere melius ille, qui ista omnia translationes vocat.

GEOGRAPHIA. Att. II. 4. *de geographia dabo operam ut tibi satisfaciam.* cf. Att. II. 6.

GEOMETRES. Ac. pr. II. 7.

GEOMETRIA. Div. II. 3. *qui divini (i. e. artis divinandi periti) habentur, non profitentur se dicturos — eorum quae in geometria describuntur, quae vera, quae falsa sint; sunt enim ea mathematicorum, non hariolorum. Orat. I. 42. in geometria lineamenta, formae, intervalla, magnitudines.*

GEOMETRICA. Tusc. I. 24. *ita faciles interrogationes sunt, ut gradatim respondens eodem perveniat, quo si geometrica didicisset.*

GEOMETRICUS. Acad. pr. II. 36. *quod si geometricis rationibus non est crediturus, quae vim afferunt in docendo, — nae ille longe aberit ut argumentis credat philosophorum.*

GERMANITAS, de fratrum aut sororum coniunctione Ligar. *Moveat te horum pietas, moveat germanitas* Hausp. 20. *Clodius in domesticis est germanitatis stupris volutatus (respicit incestuosam cum sorore consuetudinem).*

GERMANUS. 1. De fratre et sorore iisdem parentibus nata. Verr. I. 49. *frater germanus.* Mil. 27. *Clodius quem cum sorore germana nefarium stuprum fecisse L. Lucullus iuratus se dixit comperisse.* Fin. V. 1. *Cicero frater noster cognatione patruelis, amore germanus.* 2. Metaphorice verus, sincerus. Off. III. 17. *veri iuris germanaeque iustitiae solidam — effigiem nullam tenemus.* Rrut. 86. *haec germana ironia est.* Att. I. 15. *sub lustrum censeri germani negotiatoris est.* Ac. pr. II. 45. *Antiochus erat, si perpauca mutavisset germanissimus Stoicus.* Orat. II. 38. *inter Aristotelem — et hos germanos huius artis (rhetoricae) magistros, hoc interest.* Orat. 9. *quum mutila quaedam et hiantia locuti sunt — germanos se putant esse Thucydidas.*

GERERE. 1. Administrare. Fam. XIII. 5. *gerere negotium.* Off. I. 4. *gerere rem, scil. domesticam.* Ibid. II. 11. *iis etiam qui vendunt — contrahendisque negotiis implicantur iustitia ad rem gerendam necessaria est.* Sext. 8. *duumviratum.* Verr. II. 55. *potestatem, i. e. magistratum.* Fam. XV. 12. *rem publicam.* Rosc. Am. 38. *qui rem mandatam malitiosius gessisset.* 2. Repraesentare, sustinere. Off. I. 54. *Est proprium magistratus intelligere, se gerere personam civitatis* 3. Habere, ostendere. Off. III. 4. *similitudinem quandam gerebant speciemque sapientum.* Parad. V. 2. *gerere animum laude dignum.* Off. III. 20. *quid interest utrum ex homine se quis conferat in beluam, an in hominis figura immanitatem gerat beluae?* 4. Sext. 2. *gerere bellum cum aliquo.* Fam. III. 8. *gerere amicitiam.* Caecil. 20. *graves inimicitias cum aliquo.* Att. XIV. 13. *simultatem c. a.* 5. Tusc. II. 21. *gerere se turpissime.* Off. I. 26. *quanto superiores sumus, tanto summissius nos geramus.* Arch. 5. *gerere se pro cive.* Fam. IV. 5. *ut cum aliquo adolescente primario coniuncta aetatem gereret.* Hanc lectionem recte defendit Graevius coll. Sueton. Domitian. 1. Vespas. 1. ult. *Nonnulli ageret.* Inv. II. 9. *prae se gerere, i. q. prae se ferre.*

GESTARE, portare. Phil. XI. 2. *caput fixum gestari iussit in pilo.*

GESTIRE. Att. IV. 10. *gestio scire ista omnia.* Fin. II. 4. *Lactitia gestire.* Off. I. 29. *nimia voluptate gestire.* Orat. II. 7. *animo forensibus negotiis atque urbano opere defessi gestiunt, ac volitare cupiunt vacui cura atque labore.* Tusc. IV. 6. *quum et inaniter et*

ipse sui generis initium ac nominis ab se gigni et propagari vellet 5. Universe de a. his rebus efficere, proferre. Her. V. 3. *gignis nobis novas praeceptiones*. Tusc. IV. 13. *morbus et aegrotatio ex totius valitudinis conquassatione et perturbatione gignuntur*. Univ. 8. *opinionēs assensionēque firmā verāque gignuntur*. Orat. III. 30. *permotionem gignere*, i. q. affectus movere.

GLADIATOR. proprie *gladiatores* sunt servi, quos lanistae artem armorum eum in finem docebant, ut certaminibus gladiatoriiis populum delectarent. Orat. II. 20. *ars ipsa ludicra armorum et gladiatorii et militi prodest aliquid*. Orat. 68. *ut athletas, nec multo secus gladiatores videmus nihil nec vitando facere caute, nec petendo vehementer, in quo non motus hic habeat palaestram quandam*. Plura de gladiatorum spectaculis leguntur. Tusc. II. 17. *Inde absolute gladiatoribus dicitur pro muneribus gladiatoriiis*. Att. II. 1. *querit num consuessem Siculis locum gladiatoribus dare*. Sic Phil. IX. 7. Eodem modo Att. II. 24. ubi vulgo legitur: *dixerat adolescentium consilium: ut in foro cum gladiatoribus Gabinii Pompeium adorirentur*; Manutius elegendum putabat *ut in foro gladiatoribus Gabinii*, i. e. eo tempore, quo Gabinii munus gladiatorium populo edebat. Sic Att. II. 19. *gladiatoribus qua dominus qua advocati sibilis conscissi*. Et quoniam ut ibid. Cicero dicit gladiatores illi fere aut perditii homines erant aut barbari illud gladiatoris nomen transfertur convicii causa, ad homines audaces, seditiosos et scelestos. Pis. I. 9. Phil. VII. 6. Phil. II. 29.

GLADIATORIUS. Orat. II. 77. *gladiatorium vitae certamen*. Catil. II. 3. *ludus gladiatorius*, i. e. schola in qua gladiatores a lanista artem armorum discunt. Fragm. lib. de gloria: *gladiatorii sibili*, i. e. ii quibus quum munus gladiatorum editur, certi homines exploduntur. Mur. 35. *locus gladiatorius*, h. e. in ludis gladiatoriiis, unde ludi spectari possunt.

GLADIUS. Tusc. V. 21. *fulgentem gladium e lacunari seta equina aptum demitti iussit*. Catil. III. 1. de coniuratione Catilinae patefacta: *gladios in remp. dstrictos retudimus*. Att. . 16. *Hortensius non vidit illud satius esse illum (Clodium) in infamia (ob sacra Bonae deae polluta) relinqui ac sordibus, quam infirmo iudicio (iudicibus turpibus nec satis firmis et se-*

veris) committi. Sed ductus odio properavit rem deducere in iudicium, quum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret, i. e. eum condemnatum iri, qualescunque essent indices.

GLANDIFER. Leg. I. 1. glandifera quercus.

GLANS, fr. Chorogr. ap. Priscian. lib. VI. ibi quercorum rami ad terram iacent, ut sues, quasi caprae ex ramis, glande pascantur. 2. Metaphorice. Harusp. 3. quid hunc persequar pecudem ac beluam pabulo inimicorum meorum et glande corruptum.

GLAREA, Kiessand. Q. Fr. III. 1. eo loco pulvis non glarea iniecta est.

GLEBA, Erdscholle. Leg. II. 22. iniecta gleba — humatus est. Verr. III. 11. iniquos decumanis omnes aiebat esse, qui ullam agri glebam possiderent. Caccin. 21. si glebis aut saxis aut fustibus aliquem de fundo praecipitem egeris. Ibid. verba si valent (scil. quum in interdicto agitur de armatis hominibus) vinces — non esse arma, cespites neque glebas.

GLISCERE. Hortens. fr. ad iuvenilem libidinem, copia voluptatum gliscit illa, ut ignis oleo. Si vera est lectio, sensus est: quod ad iuvenilem libidinem attinet, illa voluptatum copia augetur, ut ignis oleo.

GLOBOSUS. N. D. II. 45. mundus globosus. Her. II. 25. saxum globosum. N. D. II. 45. Mundi volubilitas quae nisi in globosa forma esse non potest.

GLOBUS. 1. Sphaera. N. D. II. 18. duae formae praestantes ex solidis globus, ex planis autem circulus. Somn. 3. stellarum globi terrae magnitudinem facile vincunt. 2. Div. I. 45, quum caelum discessisse visum est, atque in eo animadversi globi. (Feuerkugeln).

GLOMERARE. Tusc. II. 25. clades vetusta saeculis glomerata (i. e. perpetuo continuata) horridis. Div. I. 12. omnia fixa tuus glomerans determinat annus, i. e. quae haruspex eventura fore praedixerat, ea omnia annus te consule revolutus rata habuit et ipso eventu firmavit.

GLORIA. Tusc. III. 2. gloria est consentiens laus boncrum, incorrupta vox bene iudicantium de eccellente virtute. Off. II. 9. Nunc dicamus de gloria, quamquam ea quoque de re duo sunt nostri libri — Summa igitur et perfecta gloria constat ex tribus his: si diligit multitudo; si fidem habet; si cum admiratione quadam honore dignos putat. 2. Gloriandi consuetudo s. cupi-

ditas. Fam. VIII. 15. si scias quam sollicitus sim, tum hanc meam gloriam derideas. Fam. VII. 13. moriar, ni quae tua gloria est, puto te malle a Caesare consuli, quam inaurari.

GLORIARI. N. D. III. 36. *in virtute recte gloriamur. Fin. III. 8. de misera vita gloriari. Orat. 50 nominibus veterum gloriantur. Tusc. V. 17. beata vita glorianda et praedicanda. Ibid. nec in misera vita quidquam est praedicabile aut gloriandum. Orat. II. 64 quum Asellus omnes provincias stipendia merentem se peragrasse gloriaretur Scipio inquit, Agas asellum etc. nempe proverbium fuit agas asellum si bovem agere non queas.*

GLORIATIO. Fin. IV. 18. *illud — in primis habes illorum, gloriatione dignam esse beatam vitam, quod non possit sine honestate contingere, ut iure quicquam gloriatur.*

GLORIOLA. Fam. VII. 5. *etiam hisce eum ornes gloriolae insignibus, scil. ut tribunatu, praefectura etc. Fam. VII. 12. ut nosmet ipsi viri gloriola nostra perfruemur.*

GLORIOSE. 1. Iactanter. Orat. II. 8. *exorsus es non gloriose, magis — a veritate quam a nescio qua dignitate. Mil. 27. mentiri gloriose.* 2. Cum laudaret gloria. Att. XIV. 4. *nostri ηῆρες, quod per se ipsos confici potuit gloriosissime et magnificentissime confecerunt.*

GLORIOSUS. 1. Gloriae plenus, illustris. Div. II. 2. *Magnificum illud Romanisque hominibus gloriosum. Fin. I. 10. de clarorum virorum factis illustribus et gloriosis.* 2. Ostentator. Lael. 26. *milites gloriosi. Off. I. 38. deforme de se ipso praedicare, falsa praesertim et cum irrisione audientium imitari militem gloriosum. Flacc. 22. ubi illa magnifica et gloriosa ostentatio civitatis? Orat. I. 43. praepotens et gloriosa philosophia.*

GLUTINATOR, qui glutine membranulas ex quibus indices librorum fiant, applicabat simul ipsas chartas membranasque in quibus libri erant scripti conglutinabat ut volumina fierent. Att. IV. 4.

GNARUS. Brut. 64. *gnarus rei publicae (ein Staatskundiger). Orat. 4. Periclem ab Anaxagora doctum fuisse dixit Socrates, — gnarumque — quibus orationis modis quaeque animorum partes pellerentur.*

GRABATUS, (*Faulbett, gepolsterte Ruhebank.*) Div. II. 63. *concursare omnium mortalium non modo lectos, verum etiam grabatos.*

GRACILITAS. Brut. 91. *erat — in nobis summa gracilitas et infirmitas corporis.* Ibid. 16. *Lysias habet certos sui studiosos, qui non tam habitus corporis optimos, quam gracilitates consecretur, in quo est comparatio generis dicendi subtilioris ac tenuioris cum corporis gracilitate.*

GRADATIM. Ac. pr. II. 16. *quum aliquid minutatim et gradatim additur aut demitur; de sorite.* N. D. II. 66. *licet contrahere universitatem generis humani eamque gradatim ad pauciores, postremo deducere ad singulos.* Part. 15. *quae ascendunt gradatim ab humilioribus verbis ad superiora.* Fam. IX. 14. *de concione Dolabellae: nihil illa sapientius, ita pedetentim et gradatim tum accessus a te ad causam facti, tum recessus.* Orat. III. 61. *in omni voce — est quiddam medium; — hinc gradatim ascendere vocem utile et suave est.*

GRADATIO. Her. IV. 25. *gradatio est, in qua non ante ad consequens verbum descenditur, quam ad superius consensum est; ubi exempla sequuntur.* Eadem figura nominatur, Orat. III. 54.

GRADI. 1. De incessu animalium. D. D. II. 47. *alia animalia gradiendo, alia serpendo ad pastum accedunt.* Tusc. V. 15. *bestias — serpentes quasdam; quasdam esse gradientes.* 2. Accedere. Tusc. I. 46. *fidenti animo — gradietur ad mortem.*

GRADUS. 1. Sensu proprio. Att. IV. 1. *gradus templorum.* Fam. VI. 7. *scalarum gradus si alios tollas, alios incidas, nonnullos male haerentes relinquant, ruinae periculum struas, non ascensum pares.* 2. Metaphorice. Off. 1. *gradus officiorum.* Catil. I. 11. *honorum.* Brut. 81. *magistratum.* Planc. 15. *dignitatis et gratiae.* Balb. 7. *fortunae.* Verr. III. 74. *peccatorum.* 3. Gressus, der Schritt. Univ. 6. *ad hanc conversionem quae pedibus et gradu non egeret, ingrediendi membra non dedit deus.* Orat. II. 61. *Sp. Carvilio graviter claudicanti ex vulnere ob remp. accepto et ob eam causam verecundanti in publicum prodire, mater dixit: quin prodis mi Spuri? quotiescumque gradum facies — toties tibi virtutum tuarum veniat in mentem.* Unde per translationem. Orat. 64. *Spondeus quod est e longis duabus, hebetior videtur*

et tardior, habet tamen stabilem quandam et non expertem dignitatis gradum. 4. Inde significat progressum. Verr. II. 1. *gradus imperii factus est a Romanis a Sicilia in Africam.* 5. De gradu deiici dupliciter accipitur. Significat enim a) de gradu dignitatis dimoveri ut quum dicuntur ii qui stationis munus reliquerunt de gradu militiae deiici. b) Comparatione a gladiatoribus ducta, in quibus gradus est positus firmus ac stabilis; significat, *aus der Fassung gebracht werden.* Sic Off. I. 25. *Fortis et constantis est, non perturbari in rebus asperis nec tumultuantum de gradu deiici.* Att. XVI. 15. videtur στρατύλλαζ ille deiectus de gradu.

GRAECULUS, cum contemptu dicitur pro Graeco. Orat. I. 1. *verbi controversia torquet Graeculis homines contentionis cupidiores, quam veritatis.* Flacc. 10. *motus temerarius graeculae concionis.* Orat. I. 22. *quid mihi — tamquam alicui Graeculo otioso et loquaci, quaestiunculum de qua meo arbitratu loquar ponitis.*

GRAECUS. Orat. II. 36. *dare significationem Graecarum rerum, h. e. Graecae eruditionis.* Att. XVI. 5. VII. 1. *Graeci ludi sunt scenici, in quibus fabulae Graeci argumenti more Graeco aguntur.* Vid. Dodwell de Cyclis IV. 16. Ern.

GRAMINEUS, Verr. IV. 56. *etiamne gramineas hastas? — in quibus neque manu factum quidquam, neque pulchritudo erat ulla, sed tantum magnitudo incredibilis.* Ex ipso loco patet, hastas has fuisse opus naturae. Credo fuisse graminis culmos inusitatae magnitudinis, ut hastam aequarent, eamque ab causam servatos et spectatos. Olivetus autem Turnebum sequitur qui putabat, hastas fuisse quibus in gramineo campo se exercentes uterentur, ut Virgilius *gramineam palaestram* dixit, Aen. VI. 42. Cui opinioni repugnat locus Ciceronis, in quo mox sequitur, in illis hastis *nihil manu factum fuisse.* Fuerunt ergo naturae opus mirabile et visendam. Poetica loquendi forma non dat ius ad eius normam interpretandae narrationis; alioqui posset aliquis ex Ovidii *pampinea hasta*, Heroid. XIII. 55. efficere hastas gramine circumdatas. Nostram sententiam probant etiam Verburgius, Gesnerus et alii. Ern.

GRAMMATICUS. Div. I. 18. *Grammatici poetarum interpretes.* Tusc. II. 4. *Si grammaticum se professus quispiam barbare loquatur — hoc turpior sit, quod*

in eo ipso peccet cuius profiteatur scientiam. Her. IV. 12. *ars grammatica.* Orat. I. 42. *in grammaticis praeatarum pertractatio, historiarum cognitio, verborum interpretatio, pronuntiandi quidam sonus.*

GRANDESCERE. Div. I. 9. *Lentiscus triplici solita grandescere foetu ex Arati prognosticis, latino a Cic. versis.*

GRANDILOQUUS. 1. Sublimis. Orat. 5. *grandiloqui fuerunt (oratores) cum ampla sententiarum gravitate et maiestate verborum.* 2. Gloriose loquentes. Tusc. V. 31. *isti grandiloqui (Großsprecher).*

GRANDIS. 1. De magnitudine corporis. Q. Fr. III. 1. *grande cubiculum.* Verr. IV. 21. *grande vas.* 2. De aliarum rerum magnitudine. Fam. XIII. 61. *grandis pecunia.* Flacc. 21. *grande foenus.* Rull. II. 21. *grande vectigal.* Ibid. *hunc grandi macie torridus.* 3. De sublimitate et gravitate orationis. Brut. 84. *Subsellia (in iudiciis) grandiores et pleniores vocem desiderant.* Ibid. 7. *grandes verbis, crebri sententiis.* Orat. 34. *orator grandior et quodammodo excelsior.*

GRANDITAS. Brut. 31. *granditas verborum.*

GRANDO N. D. I. 5. *Cleanthes tertiam (posuit causam qua informatae sint in animis hominum deorum notiones) quae terreat animos — nimbis, nivibus; grandinibus.* Ibid. III. 35. *nec si uredo aut grando quippiam nocuit, id Iovi animadvertendum fuit.*

GRANUM. Div. I. 36. *tritici grana.*

GRASSATOR. Fat. 15. *genus latronum, quod in urbe vicos obsidebat, et obvios iniuriae opportunos verberabat, spoliabat, et morte territabat, de quo Torrent. et Casaub. ad Suet. Aug. 52. Budaëus ad Pandect. p. 342. Ern.*

GRATIA. 1. *Dankbarkeit.* Inv. II. 53. *Gratia est in qua amicitiarum et officiorum alterius memoria et remunerandi voluntas continetur.* Ibid. 22. *gratiam esse, quae in memoria et remuneratione officiorum et honoris et amicitiarum observantiam teneat.* 2. *Dank.* Et quidem gratiam habere (*Dank wissen*) refertur ad animi memoriam et voluntatem; gratias agere ad praedicationem, gratias referre ad remunerationem. Balb. 1. *principio orationis hoc oppono, me omnibus qui amici fuerint saluti et dignitati meae si minus referenda gratia*

satisfacere potuerim, at praedicanda et habenda certe satis esse facturum. Fam. X. 11. immortales ego tibi gratias ago, agamque dum vivam; nam relaturum me affirmare non possum; tantis enim tuis officiis non videor mihi respondere posse, nisi forte, — ita sensurus es ut me referre gratiam putes, quum memoria tenebo. Planc. 28. Dissimilis est pecuniae debitor et gratiae. Nam qui pecuniam dissolvit statim non habet id, quod reddidit; qui autem debet, aes retinet alienum; gratiam autem et qui refert, habet; et qui habet, in eo ipso, quod habet, refert. Off. II. 20. inops si bonus est vir, etiam si referre gratiam non potest, habere certe potest. Commodum autem quicumque dixit, pecuniam qui habeat, non reddidisse; qui reddiderit non habere, gratiam autem et qui retulerit, habere, et qui habeat retulisse. Fam. I. 8. nullam partem tuorum meritorum non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Fam. X. 19. gratiarum actionem a te non desiderabam, quum re ipsa et animo scirem esse gratum. 3. Favor, Gunst, Gefälligkeit. Verr. III. 82. petivit in beneficii loco et gratiae ut sibi pro frumento, quanti frumentum esset dare liceret. Ibid. 49. beneficii gratiaeque causa concessit. 4. Zufriedenheit mit jemanden; Beyfall. Mil. 16. quem cum omnium gratia noluit, hunc voluit cum aliquorum querela occidere? Att. I. 1. vides quam omnes gratias non modo retinendas, sed etiam acquirendas putemus. 5. Passivo sensu gratia est, conditio hominis, qua ab aliis amatur, apud eos gratus est, (Beliebtheit.) Att. V. 20. erat nostrum nomen in gratia. Att. V. 11. VI. 1. ponere aliquem in gratia vel in gratiam, i. e. efficere aliquem apud alterum gratiosum. Manil. 24. tantum abest, ut aliquam bonam gratiam mihi quaesisse videar, ut multas etiam similitudines — intelligam suscepisse. Fam. I. 1. gratiam nostram extinguit hominum suspicio. 6. Gutes Vernehmen, Freundschaft. Att. I. 3. Sallustium praesentem restituere in eius veterem gratiam non potui. Prov. Cons. 9. hic me meus animus in remp. cum Caesare reducit, reconciliat, restituit in gratiam.

GRATIFICARI, bene facere. Off. II. 13. gratificandi liberalis voluntas. N. D. I. 44. neque tam desipiens fuisset (Epicurus) ut homunculi similem deum fingerat — nihil cuiquam tribuentem, nihil gratificantem. 2. Einem etwas zu Gefallen thun, sich gefällig

machen. Fam. I. 1. Pompeio gratificari probant. 3. Nachgeben, etwas gefällig einräumen. Balb. 5. Gratificatur mihi gestu accusator, inscientem Pompeium fecisse significat, Fragin. orat. Cornel. 1. L. Sisenna nimis in gratificando iure libero.

GRATIFICATIO. Rull. III. 2. *Corneliis legibus eripitur, quum datur; coniungitur impudens gratificatio cum acerba iniuria; nempe civibus proscriptis eripiebantur possessionesisque qui a partibus Sullanis steterant dabantur. Muren. 20. Sullana gratificatio reprehensa. N. D. I. 44. in imbecillitate gratificationem et benivolentiam penitus*

GRATIOSUS, *beliebt. Pet. cons. 6. homines in suis municipiis et civitatibus gratiosi. Ibid. vir ad ambitionem gratiosus Brut. 84. gratiosi scribae sunt in dando et celendo loco, scil. ut possit aliquis oratorem in foro dicentem commodius audire. Off. III. 14. argentarius apud omnes ordines gratiosus.*

GRATIS. Rosc. Com. 10. *questus est Saturius communem factum esse (servum) gratis cum Roscio, qui pretio proprius fuisset Pannii. Verr. V. 19. sit argumento tibi gratis constare navem. Off. II. 23. habitant gratis in alieno.*

GRATUITO, i. q. gratis. Arch. 5. *mediocribus multis — gratuito civitatem in Graecia homines imperiebantur. Off. II. 19. disertis hominis — multorum causas et non gravate et gratuito defendentis beneficia — late patent.*

GRATUITUS. Leg. I. 18. *quid? liberalitas gratuita est an mercenaria? si sine praenio benigna est, gratum; si cum mercede, conducta. Fin. II. 51. summorum officiorum in extremo spiritu conservatio indicat, innatam esse homini probitatem gratuitam, non invitam voluptatibus, nec praemiorum mercedibus evocatam. Q. Fr. II. 14. comitia si gratuita fuerint; i. e. si nulla in iis largitio versata sit.*

GRATULARI. Att. XIV. 1. *ut tibi de reditu nostro gratularer. Fam. VIII. 13. gratulor tibi affinitate viri optimi. Fam. III. 11. ipse mihi gratulatus sum. Phil. II. 12. Brutus — Ciceronem nominatim exclamavit, atque ei recuperatam libertatem est gratulatus. Fam. XV. 14. tibi quum pro rerum magnitudine, quas gessisti, tum pro opportunitate temporis gratulor, — quod te de provin-*

provincia decedentem summa laus et summa gratia provinciae prosecuta est.

GRATULATIO. 1. Laetitiae ob laudem et fortunam alterius declaratio vel publica vel privata. Milon. 35. *omni in hominum coetu, gratis agendis, et gratulationibus habendis, et omni sermone celebratur.* Verr. IV. 34. *summa cum gratulatione civium et laetitia reponitur statua.* Muren. 41. *quo se miser vertet? (Murena) domumne? ut eam imaginem clarissimi viri parentis sui, quam paucis ante diebus (quum ipse Consul designatus esset, domum deductus) laudatam in sua gratulatione (i. e. stipatus hominum ei gratulantium comitatu) conspexit, eandem deformatam ignominia — videat.* Ibid. *hic (Murena) parenti suo magno adiumento in periculis, solatio in laboribus, gratulationi in victoria fuit.* Att. IX. 5. *Video ut se huic (Caesari) dent, ut daturi sint. quidquam tu illa putes fuisse de valitudine (Pompeii) decreta municipiorum, prae his de victoria (Caesaris) gratulationibus.* cf. Att. VIII. 16. 2. Supplicatio diis publice pro laeto quodam eventu decreta. Fam. XI. 18. *hac tam recenti gratulatione, quam diis ad omnia templa fecimus.* Catil. IV. 5. *Caesar — supplicationem mihi decurrit — tam hoc nemini dubium est qui — quaesitori gratulationem — decrevit, quid de tota re et causa iudicavit.* Ibid. 10. *ceteris semper bene gestae, mihi uni conservatae reip. gratulationem decrevistis.*

GRATUS. 1. Dankbar. Leg. I. 18. *ubi gratus, si non eum ipsum cernunt grati, cui referunt gratiam.* Planc. 38. *si bene de me meritis gratum me praebeo, non desino incurrere in crimen hominis nimium membris nimiumque grati.* Respicit Laterensem, qui Ciceronem nimis gratum esse in Plancium calumniatus huius in Ciceronem merita extenuaverat. 2. Dankenswerth. Fam. I. 9. *te agente de reliqua nostra dignitate aut occulta nonnullorum odia aut obscura in me studia cernebam. — Quae quum viderem, non tamen tam acerba mihi haec accidebant, quam erant illa grata quae fecerant; scil. quum Lentulum in Cicerone revocando adiuvissent.* Fam. IV. 6. *cuius (Servii Sulpicii filii) officia iucundiora scilicet saepe mihi fuerunt, numquam tamen gratiora.* Fam. V. 15. *omnis amor tuus se ostendit — non ille quidem mihi ignotus, sed tamen gratus et optatus. Dicerem iucundus, nisi id verbum in omne tempus per-*

didissem; scil. quia mortem filiae et reip. tempora lugebat. Att. III. 24. *Tota res quo loco sit, velim ad me scribas et ita ut instituisti. Nam ista veritas (literarum tuarum) etiamsi iucunda non est, mihi tamen grata est.* 3. *Beysfallswerth, angenehmlich.* Leg. II. 16. *diis immortalibus gratum potius quam grave.*

GRAVARI, gravate aliquid facere, detrectare. Orat. II. 90. *non essem tam inhumanus, ut eo gravarer, quod vos cupere sentirem.* Orat. I. 23. *ego vero istis obsequi studeo, neque gravabor, breviter meo more quid quaque de re sentiam dicere.*

GRAVATE. Orat. I. 48. *meam facilitatem laudatote, quum vobis — non gravate respondero.* Off. III. 14. *gravate ille primo. (Er ging anfänglich ungern dran, machte Schwierigkeiten.)* Balb. 16. *qui erranti comiter monstrat viam id est benigne et non gravate.*

GRAVEDINOSUS. Tusc. IV. 12. *Sunt alii ad alios morbos procliviores; itaque dicimus quosdam gravedinosos, (zum Schnupfen geneigt) quosdam torminosos, non quia iam sint, sed quia saepe sint.*

GRAVEDO. (Schnupfen, Katarrh.) Att. X. 16. *quoniam quartana cares, et nedum morbum removisti, sed etiam gravedinem.* Ibid. XVI. 11. *gravedo tua mihi molesta est.*

GRAVIDATUS. N. D. 33. *terra gravidata (be-fruchtet) seminibus.*

GRAVIDITAS. N. D. II. 46. *tantus est (stellarum) concentus ex dissimillimis motibus, ut — Sol mundum omnem sua luce compleat, ab eoque Luna illuminata graviditates et partus afferat maturitatesque gignendi.*

GRAVIDUS. 1. *Sensu proprio de feminis.* Verr. Act. I. 18. *Proditum memoriae Latonam ex longo errore et via gravidam et iam ad partum vicinam confugisse Delum.* Cluent. 11. *quum esset gravis Auria et iam appropinquare partus videretur.* 2. *Metaphorice.* Div. II. 12. *uberibus gravidis vitali voce rigabat, i. e. lactabat pueros.* Ibid. 11. *s. gravis tremefecit corpore tellus.*

GRAVIS. 1. *Proprie ponderosus.* N. D. III. 34. *Dionysius quum in fanum venisset Iovis Olympii, aureum ei detraxit amiculum grandi pondere, — cavillatus aestate grave, esse aureum amiculum, hieme frigidum.* 2. *Sen. post. red. 6. graves oculi eorum qui nondum edormivere crapulam.* 3. *Molestus.* N. D. II. 9.

negat Cleanthes ullum cibum esse tam gravem, quin is die et nocte concoquatur. Q. Fr. II. 15. anni tempore gravissimo et caloribus maximis. Fam. V. 16. hoc gravissimo et pestilentissimo anno (ubi scil. plurima mala reip. impendebant.) Leg. II. 16. velim hoc quod loquar diis immortalibus gratum potius videri quam grave. Sen. 2. admirari soleo tum ceterarum rerum tuam — sapientiam, tum vel maxime quod nunquam senectutem tibi gravem esse senserim, quae plerisque senibus sic odiosa est, ut onus se Aetna gravius dicant sustinere. 4. Difficilis. Fam. II. 6. grave est homini pudenti, petere aliquid magnum ab eo de quo se bene meritum putet. 5. Magnam vim habens. Fam. X. 12. literae graves, ibid. XIII. 29. quod per se est grave. 6. Severus. Verr. III. 58. tu Apronium — in tanto tuo dedecore non profecto ne verbo quidem graviore appellasses. Orat. II. 56. quum omnium sis venustissimus et urbanissimus omnium gravissimum et severissimum et esse et videri. 7. Auctoritate pollens. Orat. I. 9. homo prudens et gravis. Rull. II. 7. multos homines excellenti animo ac virtute — per se ipsos et moderatos et graves exstitisse fateor. Verr. II. 6. quo reliquae tot et tantae et tam graves civitates tota denique Sicilia plus auctoritatis apud vos haberet. Rosc. Com. 2. quod apud omnes leve et infirmum est, id apud iudicem grave et sanctum esse ducetur? 8. Venerabilis. Vatin. 13. quis sermo alius in illo epulo fuit nisi hanc tantam et tam gravem civitatem subiectam esse non modo furori, verum etiam irrisioni tuae; Rull. II. 17. grave est nomen imperii. 9. De oratione, magnificus, severus. Orat. III. 45. graves simus. ibid. II. 55. nec concio maior unquam fuit, nec apud populum gravior oratio. Brut. 95. sententiis non tam gravibus et severis, quam concinnis et venustis. 10. De voce, ubi gravis sonus (Bafston,) acuto (hofer Ton) opponitur. Orat. I. 59. tragoedi vocem, quum egerunt, sedentes ab acutissimo sono usque ad gravissimum sonum recipiunt. Orat. 17. Mira est natura vocis, cuius quidem e tribus omnino sonis inflexo, acuto, gravi tanta sit et tam suavis varietas perfecta in cantibus. Aliud vero est Orat. III. 61. quoddam in remissione gravissimum; hoc enim est, quod musici nostri Italorem vocabulo vocant pianissimo. 11. Singularis usus est vocabuli. Rull. II. 26. ubi gravis pro gravatus, oppressus dicitur. Habet (Rullus) socerum — qui tantum agri in illis reip.

tenebris occupavit, quantum concupivit. Huic subvenire vult succumbenti iam, oppresso Sullanis oneribus gravi (h. e. invidia ex agris illis valde laboranti) sua lege, ut liceat illi invidiam deponere, pecuniam (ex venditione illorum agrorum collectam) condere.

GRAVITAS. 1. Sensu proprio, *Schwere der Körper.* N. D. II. 45. *tanta contentio gravitatis et ponderum.* Fat. 11. *dicendum ipsius individui (atomi) hanc esse naturam, ut pondere et gravitate moveatur.* 2. *Molesta et pestilens aëris temperatio.* Att. XI. 25. *corpore vix sustineo gravitatem caeli huius.* 3. *Debilitas.* Fin. IV. 12. *gravitas membrorum.* Tuac. III. 1. *gravitas et dolor corporis.* Acad. pr. II. 17. *gravitas sensus.* 4. *Orat.* III. 11. *gravitas linguae, i. e. sonus vocis rudior et agrestior.* 5. *Vehementia.* N. D. III. 31. *si medicus gravitatem morbi, gubernator vim tempestatis accuses.* 6. *Auctoritas, dignitas.* Inv. I. 56. *in quo gravitas et auctoritas est, plus proficit ad misericordiam commovendam.* Off. I. 31. *Catonem q. incredibilem tribuisset natura gravitatem.* Rull. II. 32. *gravitatem imperii ac nomen sustinet.* 7. *Severitas.* Caecil. 3. *gravitas iudiciorum.* 8. *Constantia; aequabilitas in ratione vivendi.* Off. I. 21. *haud scio an magis etiam — adhibenda sit tranquillitas animi atque securitas, si quidem nec anxii futuri sunt, et cum gravitate constantiaque victuri.* 7. Or. I. 13. *gravitas sermonis opponitur tenuitati.* Inv. I. 18. *exordium sententiarum gravitatis plurimum debet habere.* Orat. II. 17. *sententiarum gravitate, verborum ponderibus est utendum.* 10. *Fragm. lib. de suis consiliis ap. Boëth. quum vinolenti adolescentes tibiarum etiam cantu, ut fit, instineti, mulieris pudicae fores frangerent, admonuisse tibicinam, ut spondeum caneret, Pythagoras dicitur. Quod quum illa fecisset tarditate malorum et gravitate cantus (durch den langsamen Tact und die Würde oder Feyerlichkeit der Musik) illorum furentem petulantiam resedisse.*

GRAVITER. 1. *Vehementer.* Catil. I. 7. *graviter suspectus atque offensus.* Fam. I. 9. *graviter inimicus.* Att. XIII. 2. *graviter queri.* Fam. V. 15. *graviter accusare.* Phil. XII. 11. *cives gravissime dissentientes.* Off. I. 10. *graviter aegrotare.* 2. *Moleste.* Orat. II. 52. *singuli casus humanarum miseriarum graviter accipiuntur, si dicuntur dolenter.* Fam. X. 17. *graviter se habere, i. e. aegrotare.* 3. *Severe, haud leniter.* Cael. 14.

quaeram; utrum me secum severe et graviter, et prisce agere malit, an remisse, ac leniter et urbane. 4. Cum dignitate. Orat. 9. *Thucydides res gestas — narrat graviter sâne et probe.* 5. De sono gravi. Somn. 5. *natura fert, ut extrema ex altera parte graviter, ex altera autem acute sonent.*

GREGALIS, sodalis. Orat. II. 62. *gregales, quum in campum non venisset, requirebant.* Fam. VII. 55. *nos nobis quidem ipsi displicemus gregalibus illis, quibus, te plaudente, vigeamus, amissis.* Dom. 28. *gregales Catilinae.* Harusp. 25. *neque Clodius neque quisquam de gregalibus eius aut consiliariis.*

GREGARIUS. Planc. 30. *gregarii milites; gemeine Soldaten.*

GREGATIM. Verr. V. 57. *Videtis cives Romanos gregatim (haufenweise) coniectos in lautumias.*

GREMIUM. 1. Sensu proprio. Div. II. 4. *Jupiter puer lactens cum Iunone Fortunae in gremio sedens, mammas appetens.* Brut. 58. *apparet filios (Corneliae) non tam in gremio educatos, quam in sermone matris.* Phil. XIII. 11. *quum in gremiis mimarum mentum mentemque deponeres.* 2. Pro complexu. Her. IV. 59. *liberi e gremiis parentum diripiuntur.* Cluent. 5. *filia in amantissimi sui fratris manibus et gremio maerore et lacrimis consenescebat.* 3. Metaphorice. Cael. 24. *quum Q. Metellus abstraheretur e sinu gremioque patriae (quum suspicio esset eum veneno ab uxore Clodia dato mortuum esse.)* Pison. 37. *Aetolia, quae procul a barbaris disiuncta gentibus in sinu pacis posita medio fere Graeciae gremio continetur.* Sen. 15. *terra gremio molito et subacto semen sparsum excipit.* Leg. II. 25. *terram quum proximi iniecerant, obductaque terra erat, frugibus obserebatur, ut sinus et gremium quasi matris mortuo tribueretur.*

GREX. 1. De armentis et pecudibus. Phil. III. 12. *Antonius caedit greges armentorum reliquique pecoris.* Att. VII. 7. *pecudes, quae dispulsae sui generis sequuntur greges.* 2. Metaphorice de coetu aut multitudine hominum. Fin. I. 20. *Epicurus magnos — tenuit amicorum greges.* Orat. I. 10. *philosophorum greges.* Sull. 28. *in hunc gregem vos nunc P. Sullam ex his — honestissimorum hominum gregibus reiicietis.* Rosc. Am. 52. *ego forsitan propter multitudinem patronorum in*

grege annumerer (werde unter dem Haufen so mitgezählt).

GRUNNITUS. Tusc. V. 40. *surdi non audiunt grunnitum quum ingulatur sus.*

GRUS. N. D. II. 49. *Grues (animadversum est) quum loca calidiora petentes maria transmittant, trianguli efficere formam.*

GUBERNACULUM. 1. *Sensu proprio. Inv. II. 51. ille naufragus ad gubernaculum accessit, et navi quoad potuit est opitulatus.* 2. *Metaphorice. Rosc. Am. 18. homines clarissimi, qui omni tempore ad gubernacula reip. sedere debebant. Sext. 9. quis clarum tanti imperii tenere, et gubernacula reip. tractare in maximo cursu ac fructibus posse arbitraretur hominem — Orat. I. 11. repelli a gubernaculis civitatum Att. II. 7. iam pridem gubernare me (reip.) fasdebat etiam quum licebat. Nunc vero quum eogar exire de navi, non abiectis sed ereptis gubernaculis, capio illorum naufragia ex terra intueri.*

GUBERNARE. 1. *De navibus. Off. I. 25. si nauetae certarent, quis eorum potissimum gubernaret. Ac. pr. II. 20. Phoenices Cynosura duce fidunt, eoque directius gubernant.* 2. *De re publica. Rosc. Am. 45. quum (L. Sulla) solus rep. reget orbemque terrarum gubernaret.* 3. *De aliis negotiis. Fam. II. 7. te hortor ut omnia gubernes ac moderere prudentia tua. Ibid. II. 7. iter meum resp. et rerum urbanarum ratio gubernabit. Att. XIV. 11. sed haec fortuna viderit, quoniam ratio non gubernat. Rosc. Am. 38. iccirco amicitiae comparantur, ut commune commodum mutuis officiis gubernetur. Sull. 28. tormenta (in quaestionibus) gubernat dolor, moderatur natura cuiusque tum animi, tum corporis.*

GUBERNATIO. 1. *De navibus. Fin. III. 7. nec enim gubernationi (Steuermannskunst) aut medicinae similem sapientiam esse arbitramur.* 2. *De re publica. Orat. III. 32. orbis terrae procuratione ac summi imperii gubernatione districtus Catil. III. 8. vix videtur humani consilii tantarum rerum gubernatio esse potuisse. Vatin. 15. numquam haec a summi consilii (i. e. senatus) gubernatione (populus) auferre conatus est. Fam. XVI. 27. consules designati — nisi a gubernaculis (scil. reip.) recesserint, maximum.* 3. *De animo. Inv. II. 54. continentia est per quam cupiditas consilii gubernatione regitur (durch die Regierung der Vernunft gelenkt wird).*

GUBERNATOR. 1. Navis. Sen. 6. *qui in re gerenda versuri senectutem negant, similes sunt iis, qui gubernatorem in navigando agere nihil dicant, quum — clavum tenens sedeat in puppi quietus.* Phil. VII. 8. *etiam summi gubernatores in magnis tempestatibus a vectoribus admoneri solent.* 2. Rei publicae. Rab. Perd. 9. *custodes gubernatoresque reip.*

GUBERNATRIX. Orat. I. 9. (Ti. et C. Sempromii) *diserti — ista praeclara gubernatrice civitatum, eloquentia, remp. dissipaverunt.*

GULA. Verr. IV. 10. (Verres Cominium) *oborta gula de convivio in vincula atque in tenebras abripi iussit.* Scaur. fr. *duobus digitulis gulam oblisit.* 2. De gulae luxuria. Att. XIII. 31. *o gulam Q. (Ciceronis ex fratre nepotis) insulsam!*

GUMIA, heluo s. gulae mancipium. Fin. II. 8. *compellans gumias ex ordine nostros; e Lucilio.*

GURGES. 1. Proprie de mari aut fluvio. Harusp. 27. *quam tam immanem Charybdim poetae fingendo exprimere potuerunt, quae tantos exhaustire gurgites posset.* Pison. 33. *non R. eni fossam gurgitibus illis redundantem — oppono.* 2. Metaphorice homo gulosus, helluo. Pison. 17. *ille gurges atque helluo, natus abdomini suo.* Sext. 52. *utrum ego tibi, Gelli, patrimonium eripui, an tu comedisti? quid? tu meo periculo gurges ac vorago patrimonii helluabare.* Hortens. fr. *quis tantus est gurges, qui dies et noctes sine ulla minimi temporis intermissione velit ita moveri suos sensus.* 3. De hominibus vitiorum plenis, inprimis rapacibus. Verr. III. 19. *vorago et gurges vitiorum.* Phil. XI. 5. *Antonius secum habet L. fratrem — quem gurgitem, quem voraginem.* Dom. 47. *ille gurges simul tecum heluatus est sanguinem reip.*

GURGUSTIUM, taberna s. habitatio obscura et angusta. Pis. 6. *e gurgustio prodire.* N. D. I. 9. *quid erat, quod concupisceret deus mundum signis et luminibus ornare? Si ut ipse melius habitaret; antea videlicet tempore infinito in tenebris tamquam in gurgustio habitaverat.*

GUSTARE. 1. Kosten. Fam. VIII. 26. *quum bi-duum ita ieiunus fuisset, ut ne aquam quidem gustarim.* N. D. II. 50. *auditum est, capras in Creta feras, quum essent confixae venenatis sagittis herbam quaerere quae dictamnus vocaretur, quam quum gustavissent, sa-*

gittas excidere dicunt e corpore. 2. *Cibum capere, prandium vel cenam sumere.* Muren. 35. *Cretes, quorum nemo umquam gustavit cubans.* 3. *Metaphorice.* Phil. II. 29. *gustaras civilem sanguinem, vel potius exsorbueras.* 4. *Aliquid leviter attingere aut percipere.* N. D. I. 8. *hunc censes primis, ut dicitur, labris gustasse physiologiam.* Orat. I. 32. *de actione et de memoria quaedam brevia — praecepta gustaram.* Pison. 24. (Cn. Pompeius) *non gustarat istam tuam philosophiam.* Fam. XII. 23. *nullam partem reip. gustare potuisti.* 5. *Aliquid sentire — e. sensu probare (Geschmack woran finden).* Arch. 8. *sed ipsi haec neque attingere neque sensu nostro gustare possemus.*

GUSTATUS. 1. *Der Sinn des Geschmacks.* Or. III. 5. *gustatus, qui est sensus ex omnibus maximis voluptarius.* N. D. II. 56. *Gustatus, qui sentire eorum; quibus vescimur, genera debet, habitat in ea parte oris, qua esculentis et potulentis iter natura patefecit.* 2. *Der Geschmack der Speisen.* N. D. II. 63. *pomorum iucundus non gustatus solum, sed odoratus etiam et adspectus.* Sen. 15. *uva primo est peracerba gustatu.*

GUSTUS, *Sensu metaphorico.* Phil. II. 45. *ut quidam morbo aliquo et sensus stupore suavitatem cibi non sentiunt, sic libidinosi, avari, facinorosi verae laudis gustum non habent.*

GUTTA. N. D. II. 5. *guttae imbrium quasi eruentae.* Orat. III. 48. *numerus in cadentibus guttis quod intervallis distinguuntur notare possumus, in amni praecipitante non possumus.*

GUTTUR. Cael. 19. *vitium ventris et gutturis non modo non minuit aetas hominibus, sed etiam auget.* Div. I. 8. *fulix — fundens e gutture cantus.*

GYMNASIARCHUS, *gymnasii publici praefectus et curator.* Verr. IV. 42. *de quo genere hominum, vid. van Dalen diss. VIII. Ern.*

GYMNASIUM, *aedificium publicum cum porticibus arsis et spatiis corporum exercitationi idoneis; qualia erant Athenis Academia, Lyceum.* Fam. IV. 12. *nos in nobilissimo orbis terrarum gymnasio Academiae locum delegimus.* Fin. V. 1. *quum audivissem Antiochum — in eo gymnasio, (Athenis) quod Ptolemaeum vocatur.* Phil. IX. 2. *Cn. Octavius — Laodiceae in gymnasio a quodam Leptine est interfectus.* *Gymnasia quae*

olim tantum corporis exercitiis inserviebant, post a philosophis frequentari docendi causa coepta sunt. Orat. II. 3. *saeculis multis ante gymnasia inventa sunt, quam in his philosophi garrere coeperunt, et hoc ipso tempore; quum omnia gymnasia philosophi teneant, tamen eorum auditores discum audire quam philosophum malunt.* Orat. I. 13. *clamabunt, credo, omnia gymnasia (i. e. philosophi in gymnasiis disputantes) atque omnes philosophorum scholae sua haec esse omnia propria.* 2. *Gymnasia* etiam dicuntur in praediis Romanorum quorundam, aedificia ad similitudinem Graecorum gymnasioꝝum exstructa. Ita Cicero in Tusculano duo habebat *Gymnasia*, alterum inferius, quod *Academiam*, Tusc. II. 3. alterum superius, quod *Lyceum* vocaverat. Div. I. 5.

GYMNICUS. Tusc. II. 26. *videmus, apud quos eorum, ludorum, qui gymnici nominantur (ut luctae, pugilatus) magnus honos sit, nullum ab iis, qui in id certamen descendant devitari dolorem.* Inv. II. 2. *Crotoniatas — honestissimas ex gymnico certamine victorias domum — retulerunt.*

GYNAECEUM, conclave in aedibus mulieribus proprium. Phil. II. 37. *syngrapha — facta in gynaeceo, scil. Fulviae, uxoris M. Antonii.*

* GYPSATUS. Fam. VII. 6. *hoc tibi tam ignoscemus nos amici, quam ignoverunt Medae — matronae opulentae optimates, quibus illa manibus gypsatissimis persuasit ne sibi vitio illae verterent, quod ab esset a patria.* Recte Nicol. Loëns. Epiphyll. II. 10. *gypsatas manus de histrionica Medea, s. de bistrione, qui Medae personam in fabula Ennii ageret, interpretatur, qui scil. de more manus gypso candoris causa illitas habuerit.* In quo ipse verba *manibus gypsatissimis* cum verbo *persuasit* coniungenda putabat, relata scilicet ad gestum manuum quo utebatur Medea scenica; Burmannus vero mavult verba: quibus illa manibus gypsatissimis, coniungere, ut significetur Medea, quae erat manibus gypsatissimis usa. Ceterum Sam. Petrus ad leg. Att. p. 67. corrigebat: *quibus illa III anibus gypsatissimis*, ut referretur ad matronas illas optimates, cuius sententiam, quamvis a Gesnero probatam, veram esse mihi non possum persuadere.

GYRUS. Off. I. 26. *homines secundis rebus effrenatos, et sibi praesidentes tamquam in gyrum rationis*

et doctrinae duci oportere. „Gyrus proprie dicitur in quem equi circumaguntur. Vid. Cerdam ad Virgil. lib. III. Georg. v. 191. Significat homines assuefaciendos esse, ut rationi et doctrinae obtemperent, nec viribus, opibus et fortuna freti latius evagentur, sed intelligant, omnia quibus efferrī soleant alii, esse imbecilla, nec alium fortunae statum diu in eodem vestigio permanere.“ Heusinger. Orat. III. 19. *ex ingenti quodam oratorem immensoque campo in exiguum sane gyrum compellit*, i. e. angustis eum scientiae finibus includitis, iusto pauciora ad eius artem refertis.

II.

HABENAE. Hoc vocabulum quod proprie frena equorum notat, transfertur ad res humanas. Orat. II. 52. *Senatum servire populo cui populus ipse moderandi et regendi sui potestatem quasi quasdam habenas tradidisset.* Ibid. III. 41. *legum habenae.* Lael. 13. *quam laxissimas habenas habere amicitiae, quae vel adducas, quum velis, vel remittas.*

HABERE 1. dicuntur animalia, quae iis sunt propria, vel quae iis accidunt. Div. II. 31. *Dionysii equus habuit apes in iuba.* 2. Item homines dicuntur habere, quae vel universae eorum naturae vel corpori, vel animo eiusque partibus aut propria sunt, aut accidunt. Fragm. inc. *quae feminae duplices pupillas habent.* Div. II. 45. *uno et eodem temporis puncto nati dissimiles et naturas et vitas et casus habent.* Ibid. *quaedam contra naturam depravata habere.* Phil. II. 52. *habebat hoc omnino Caesar; i. e. hic illi erat mos, haec agendi consuetudo.* Div. I. 32. *intelligitur humani animi eam partem, quae sensum, quae motum, quae appetitum habeat, non esse ab actione corporis seiugatam.* Off. III. 21. *hunc tu quas conscientiae labe in animo censes habuisse? quae vulnera?* Ligar. 2. *profectio (Ligarii in Africam) voluntatem habuit non turpem; remansio etiam necessitatem honestam.* Orat. II. 70. *quum Scaurus nonnullam.* Verr. V. 15. *quantum negotii, quid oneris haberes numquam cogitasti.* Orat. I. 20. *Respondebat non se negare Demosthenem summam prudentiam, summamque vim habuisse dicendi.* 3. *Habere dicuntur homines, quae possident.* Verr. V. 40. *habere naves.* Tull. fr. *habere fundum Scaur. domum.* Phil. IX. 2. *classes.*

4. Inprimis *habere* dicuntur divites, qui fundos possident, vel paratam pecuniam in arca. Verr. III. 86. *habet in numis, in urbanis praediis.* Fam. VII. 29. *quanti est, nos, quod simas, quod habeamus, quod homines existinemur, id omne abs te habere.* Off. II. 20. *divitiarum magnitudo quid ad unumquemque nostrum pertinet? Illum fortasse adiuvat, qui habet.* 5. Res quaecunque *habere* dicuntur ea quae ipsis propria sunt. Off. II. 13. *bellum cuius altera pars sceleris nimium habuit, altera felicitatis parum.* Catil. IV. 7. *de coniuratis per municipia disperdiendis: habere videtur ista res iniquitatem si imperare velis; difficultatem si rogare.* Brut. 95. *haec genera dicendi aptiora sunt adolescentibus; in senibus gravitatem non habent.* 6. *Habere* dicitur pro *secum ferre, afferre*. Div. II. 46. *dissimilitudo locorum nonne dissimiles hominum procreationes habet?* Prov. Cons. 4. (Cabinii) *adventus in Syriam primus, equitatus habuit interitum.* 7. Idem significat quod *posse*. Balb. 14. *quid habes dicere de Gaditano foedere eiusmodi, i. e. quid eiusmodi proferre potes?* Fam. I. 5. *de causa regia tantum habeo polliceri, me tibi absenti cumulate satis facturum.* Att. II. 22. *de re publica nihil habeo ad te scribere.* 8. De argumentis libri vel orationis, quae proponenda fuerint. Lael. 27. *Haec habui de amicitia quae dicerem.* N. D. III. 39. *haec fere dicere habui de natura deorum.* Deiot. 7. *habes crimina insidiarum, nihil enim dixit amplius.* 9. *Tractare.* Verr. V. 27. *ut is victu ceterisque rebus quam liberalissime commodissimeque habeatur.* Div. I. 43. *omitto nostros qui nihil in bello sine extis agunt nihil sine auspiciis domi habent.* 10. *Omnino agere quid vel instituere.* Att. V. 5. *habere dialogum.* Tusc. I. 24. *habere sermonem.* Att. IV. 1. *habere conclusionem.* Fam. VIII. 1. *orationem.* Phil. V. 31. *delectum, scil. militum.* Fin. III. 12. *earum rerum quae secundum naturam sint habere delectum.* Fam. VIII. 69. *habere controversiam cum aliquo.* Att. VIII. 14. *iter habere.* Fam. XV. 13. *mearum reliquarum rerum, maximeque existimationis meae procurationem susceptam velim habeas.* D. D. I. 2. *procuracionem rerum humanarum nullam habere deos.* Phil. XI. 5. *quaestionem habuit pecuniae publicae.* N. D. II. 11. *habere senatum.* Verr. II. 55. *censum.* 11. *Existimare, iudicare, censere.* N. D. I. 17. *quae nobis natura informationem deorum ipsorum dedit, eadem insculpsit in men-*

tibus, ut eos aeternos et beatos haberemus. Ibid. III. 36. omnes mortales sic habent, omnem commoditatem prosperitatemque vitae a diis se habere. Att. V. 5. hoc velim in maximis rebus et maxime necessariis habeas. N. D. I. 14. Zeno neque Iovem, neque Iunonem — neque quemquam qui ita appelletur in deorum habet numero. Fam. V. 20. nisi in provincia relictas rationes pro relatis haberem. Att. VIII. 1. iam istud pro facto habeo. Fam. III. 13. illud velim sic habeas. Fam. II. 6. unum hoc sic habeto. 12. Scire. Att. VII. 18. de pueris quid agam, non habeo. Muren. 12. quid huic responderet non habebat. 13. Se habere refertur ad statum quendam vel conditionem sive rerum sive personarum. Verr. II. 50. quae quum ita se res haberet. Fam. III. 13. rem vides, quomodo se habeat. Orat. I. 25. praeclare se res habeat. Off. II. 21. male se res habet. Orat. II. 52. quomodo nunc se istorum artes habent. Att. IV. 11. quum ego me non belle haberem. Fam. VIII. 15. Domitii se male habent. 14. Habere cum accusativo rei et dativo personae significat modum, quo erga alium animati sumus. Fam. XV. 1. habere alicui fidem. Ibid. XI. 27. habere alicui gratiam. Vatin. 2. ne tibi hunc honorem a me haberi forte mirere. 15. Phil. II. 28. illam suam suas res sibi habere iussit, ex duodecim tabulis, claves ademit, exegit. Respicitur formula illa sollemnis in divortiis: *Res tuas tibi habe*; et perstringitur Antonius quod mimam illam uxoris loco habuerit, cum eaque tanquam cum uxore divortium fecerit. Verr. II. 19. clamare coeperunt, sibi ut haberet hereditatem (*er möchte die Erbschaft für sich behalten*). 16. Necesse habere. Partit. 13. non habebimus necesse semper concludere. Att. X. 1. eo minus habeo necesse scribere, quid sim facturus. 17. Habere rationem alicuius rei, worauf Rücksicht nehmen. Fam. I. 4. habere rationem dignitatis. Sen. 11. valitudinis. Att. X. 13. misso officio periculi ratio habenda est. Fin. III. 18. quod intelligi debet figura, membrisque corporum, quae ipsa declarant procreandi a natura habitam esse rationem. 18. Sen. 15. Agricolae rationem habent cum terra; (i. e. quasi rationem accepti et expensi). Att. II. 5. cum omnibus Musis rationem habere cogito, i. e. omnibus literarum studiis operam dare. 19. Habere cum participiis praet. passivis inservit periphrasi. Fam. XV. 20. quartam ex literis tuis habeo cognitum. Caecil. 4. ad meam fidem,

quam habent spectatam iam et diu cognitam confugiunt. Ac. pr. II. 31. *Conscendens navem sapiens, num comprehensum animo habet atque perceptum, se ex sententia navigaturum.* Div. VII. 4. *si quid constitutum habes cum podagra fac in alium diem differas.* Fam. X. 24. *quantum in acie tironi sit committendum, saepe expertum habemus.* Q. Fr. III. 9. *quod me hortaris ut absolvam, habeo absolutum.* Pet. Cons. 8. *totam Italiam fac ut in animo ac memoriam distributam comprehensamque habeas.* 20. Similis est periphrasis cum adiectivis. Fam. XIV. 7. *molestias omnes et sollicitudines, quibus te miserrimam habui, (i. e. vehementer afflixi) deposui et eieci.* Sen. 19. *quarta causa, quae maxime angere atque sollicitam habere nostram aetatem videtur; appropinquatio mortis.* 21. Att. VI. 2. *Phliasios autem dici sciebam; et ita fac ut habeas (i. e. ita fac ut scriptum habeas in exemplo tuo libri mei) nos quidem sic habemus.*

HABILIS. 1. Orat. I. 54. *calcei habiles, i. e. apti ad pedem.* Leg. I. 9. *Natura (homini) figuram corporisabilem et aptam ingenio humano dedit.* Fin. IV. 20. (Zeno Citineus) *rebus iis, quas nos bonas ducimus, concessit, ut haberentur aptae habiles et ad naturam accommodatae.* Orat. I. 25. *sunt quidam ita in iisdem rebus habiles, ita naturae muneribus ornati.*

HABILITAS. Leg. I. 9. *omitto opportunitates habilitatesque reliqui corporis.*

HABITABILIS. Somn. 6. *duo (terrae cinguli s. Zona) sunt habitabiles.* Tusc. I. 20. *habitabiles (terrae) regiones et rursum omni cultu propter vim frigoris aut caloris vacantes.*

HABITARE. 1. *Domicilium habere.* Cael. 7. *in aediculis habitat.* Acad. pr. II. 36. *habitat apud me, i. e. domi meae.* Phil. II. 41. *quum Antonius — ad Aquinum accederet obviam ei processit magna multitudo, — Stulte Aquinates, sed tamen in via habitabant, (wohnten an der Landstrasse).* N. D. II. 37. *si esset, qui sub terra semper habitavissent bonis et illustribus domiciliis.* N. D. I. 9. *habitare in gurgustio.* Verr. I. 25. *esse filiam quae cum patre habitaret.* Dom. 44. *habitare laxa et magnifice.* 2. *Metaphorice habitare dicuntur alicubi, qui saepius in eo loco versantur.* Mur. 9. *habitare in foro.* Orat. I. 62. *habitare in subselliis, i. e. frequenter*

causas agere. Planc. 27. *habitare in oculis populi*, i. e. assiduum esse in urbe, in foro, in concionibus. Brut. 89. *habitare in rostris.* 3. Orat. II. 38. *qui hoc solum colendum putarunt, habitarunt in hac una ratione tractanda.* 4. Orat. II. 72. *mea ratio in dicendo haec esse solet ut boni quod habeat, id amplectar, ibi commorer, ibi habitem, ibi haeream.* Orat. 15. *alioqui, quonam modo ille in bonis haerebit et habitabit suis?* Phil. XII. 1. *hic etiam fautores Antonii, quorum in vultu habitant oculi mei* (i. e. quorum vultum diligenter intueri et observare soleo) *tristiores videbam.* 3. Ac. pr. II. 39. *habitari ait Xenophanes in luna,* (es gebe Einwohner im Monde.) Verr. IV. 53. *Tertia urbs Syracusis Tycha nominatur — coliturque ea pars et habitatur frequentissime.* Somn. 6. *Vides habitari in terra raris et angustis in locis.*

HABITATIO, usus domicilii, habitandi diversorium. Fam. XIII. 2. *peto a te ut ei de habitatione accommodes.* Cael. 7. *Sumptus obiectus est habitationis.*

HABITATOR. 1. Q. Fr. II. 3. *tuam domum in Carinis mundi habitatores conduxerunt.* 2. N. D. II. 56. *sunt enim in terra homines, non ut incolae atque habitatores, sed quasi spectatores superarum rerum atque caelestium.*

HABITUDO. Her. IV. 10. *corporis bonam habitudinem tumor imitatur saepe.*

HABITUS. 1. Inv. I. 25. *Habitu appellamus animi aut corporis constantem et absolutam aliqua in re perfectionem, ut virtutis aut artis perceptionem alicuius, aut quamvis scientiam, et item corporis aliquam commoditatem, non natura datam, sed studio industriaque partem.* Ibid. II. 9. *habitus in aliqua perfecta et constanti animi aut corporis absolute consistet?* Itaque dicitur. 2. De corpore. Cael. 24. *Metellus quum flo- reret integerrima aetate optimo habitu, maximis viribus.* Brut. 91. *erat eo tempore in nobis summa gravitas et infirmitas corporis, qui habitus et quae figura non procul abesse putatur a vitae periculo.* Verr. IV. 2. *virginalis habitus atque vestitus.* N. D. I. 35. *oris* (i. e. faciei) *habitus ad vitae firmitatem nihil pertinet.* 3. De animo. Arch. 7. *quosdam sine doctrina naturae ipsius habitu* (*natürliche Anlagen*) *prope divino per se ipsos moderatos et graves exstitisse.* Inv. II. 53. *iustitia est habitus animi — suam cuique tribuens dignitatem.*

Fin. IV. 14. non enim (natura) quod facit in frugibus — idem facit in homine quum eum ad rationis habitum perduxerit. 4. De oratione. **Orat. III. 52.** si habitum orationis et quasi colorem aliquem requiritis. **Brut. 16.** Lysius habet certos sui studiosos, qui non tam habitus corporis opimos quam gracilitates consecretur.

HACTENUS. 1. So weit, bis hierher. **Att. IV. 13.** haec hactenus; redeo ad urbana. 2. In sofern; **Orat. II. 27.** haec artem quidem et praecepta duntaxat hactenus requirunt; ut cortis dicendi luminibus ornentur. **N. D. I. 10.** nunc hactenus requiro eorum tarditatem.

HAEDINUS. **Muren. 36.** stravit pelliculis haedinis lectulos Punicanos.

HAEDUS. **Sen. 16.** villa — abundat posco, haedo, agno.

HAEREDITAS, vid. *Hereditas.*

HAERERE. 1. Adhaerere. **N. D. II. 54.** Linguam ad radices eius haerens excipit stomachus (der Schlund). **Acad. pr. II. 59.** ut videamus terra penitusne defixa sit et quasi radicibus suis haereat an media pendeat. **Somn. 5.** terra immobilis manens ima sede semper haeret. 2. Firmiter locum obtinere. **Fam. VI. 7.** male haerentes scalarum gradus. **Deiot. 10.** Deiotarum quum plures in equum sustulissent quod haerere in eo senex posset, admirari solebamus. 3. Metaphorice dicuntur in aliquo haerere, quae non possit amoliri. **Div. I. 16.** ut peccatum haereret, non in eo, qui monuerit, sed in eo qui non obtemperavit. **Catil. I. 6.** quod dedecus non haeret infamiae tuae! **Cael. 7.** in quo (Caelio) non modo crimen non haerebat, sed vix deserti adolescentis (Atratinii accusatoris) cohaerebat oratio. **Rosc. Com. 6.** potest hoc homini huic haerere peccatum? **Fam. VI. 5.** non potest haerere in tam bonis civibus tam acerba iniuria. 4. Homines etiam in aliqua re haerere dicuntur, unde se expedire non possunt. **Verr. V. 9.** cogitate in his iniquitatibus unum haesisse Apollonium, ceteros ex his incommodis pecunia se liberasse. **Tusc. III. 28.** ex ceteris philosophis nonne optimus et gravissimus quisque confitetur, multa se ignorare? — Neque tamen quum se in media stultitia — haerere intelligant, aegritudine premuntur. **Cluent. 31.** haerebat in tabulis publicis reus et accusator — nec elabi alio accusatore poterat Albius, nec sine ignominia calumniae relinquere accusationem

Cluentum. Phil. II. 29. haerebat *nebulo*; quo se *verte-*
ret non habebat. Ac. pr. II. 5. isti philosophi raro ad-
modum, quum haerent aliquo loco exclamant — abstru-
sa esse omnia. Fin. I. 6. in quo etiam Democritus hae-
ret. Pison. 30. *At in illo altero inquit, heres. — Immo*
mehercule habeo gratiam; haerere enim, nisi tu expe-
disses. 5. *Haerere ad metas dicitur, qui in aliqua re*
offendit, aut peccavit. Cael. 31. *fama adolescentis*
paulum haesit ad metas notitia nova mulieris. Vid.
Meta. 6. *Aqua alicui haerere proverbio dicitur qui se*
nequit ex difficultate expedire. Off. III. 33. *sed aqua*
haeret ut aiunt. Q. Fr. II. 1. *in hac causa mihi aqua*
haeret. Vid. *Aqua*. Simili metaphora dicitur *haerere*
in salebra. Fin. V. 28. *Tria genera bonorum; proclivius*
currit oratio; venit ad extremum, haeret in salebra.
 7. *Haerere dicuntur in animo, quae sunt altius impressa*.
 Acad. pr. II. 1. *haerebant (Themistocli) in memoria*
quaecumque audierat vel viderat. Catil. IV. 10. *memoria*
tantorum periculorum — non modo in hoc populo, qui
servatus est, sed etiam in omnium gentium sermonibus
ac mentibus semper haerebit. Phil. II. 26. *consumptis*
lacrimis tamen infixus animo haeret dolor. Att. VI. 1.
noli me putare ἐγκλεισματα illa tua abiecisse, quae mi-
hi in visceribus haerent, i. e. quae mihi quotidie ob-
versantur, tantum abest ut oblitus sim. 8. *In medullis*
aut visceribus alicuius haerere dicuntur, quos, ille sum-
mo amo e complectitur, ut quotidie de iis cogitet etiam
absentibus. Phil. I. 15. *in medullis populi Romani ac*
visceribus haerebant. Fam. XV. 16. *doceas tu me oportebit,*
quum salvus veneris in meane potestate sit spectrum
tuum, ut simul ac mihi collibitum sit de te cogitare il-
lud occurrat; neque solum de te, qui mihi haeres in
medullis. 9. Phil. XIII. 3. *si esset externus hostis —*
maria, montes, regionum magnitudines interessent:
odissetis eum, quem non videretis. *Hi in oculis haere-*
bunt et quum licebit, in faucibus; h. e. praesentes vo-
bis instabunt, et quum licebit impetum in vos facient.
 10. *Haerere in aliqua re dicitur is, qui in ea diligenter*
versatur, eam accurate persequitur. Orat. 40. *haerere*
in eadem commorarique sententia. Att. XIII. 4. *haerere*
in libris. Orat. 19. *alioqui quonam modo ille in bonis*
haerebit et habitabit suis. 11. *Haerere in loco est eum*
frequentare. Orat. I. 38. *volitare in foro, haerere in*
iure (i. e. in locis ubi ius dicitur) ac praetorum tribu-
nalibus.

nalibus. 12. Orat. II. 54. in hoc altero (genere) dicacitatis, quid habet ars loci, quum ante illud facete dictum emissum haerere debeat quam cogitari potuisse videatur. Metaphora ducta a telo emisso. et in corpore eius, qui periebatur haerente. (*Ein witziger Einsall muß schon abgeflogen seyn und getroffen haben, ehe er schien ausgedacht seyn zu können*).

HAERESIS, sententia sive secta philosophorum. Parad. 1. Cato in ea haeresi est (i. e. schola Stoicorum) quae nullum sequitur florem orationis. Fam. XV. 16. postulabimus, ex qua haeresi vi, hominibus armatis detectus sis, in eam restituare. Locatur Cicero cum Cassio, qui se a Stoicis ad Epicureos contulerat, simulque respicit formulam interdicti praetorii UNDE VI etc. A t. XIV. 14. haerēsis Vestoriana (a Vestorio argentario) dicitur genus hominum pecuniae magis quam literis et philosophiae deditorum.

HAESITANTIA Phil. II. 6. nihil illo (Bambalione) contemptius, qui propter haesitantiam linguae stuporemque cordis cognomen ex contumelia traxerit.

HAESITARE. 1. De lingua. Orat. I. 25. sunt quidam aut ita lingua haesitantes, aut ita voce absoni. 2. De iis, qui nesciunt quid dicunt, et se expedire non possunt, aut qui rem qua de agitur parum habent cognitam. Ac. pr. II. 17. ne vinolenti quidem quae faciunt eadem approbatione faciunt, qua sobrii; dubitant haesitant, revocant se interdum. Catil. II. 6. quum haesitaret, quum teneretur, quaesivi quid dubitaret eo proficisci, quo iam pridem pararat. Ac. post. I. 2. rem a me saepe deliberatam et multum agitatam requiris. Itaque non haesitans respondebo; (*ich brauche mich nicht lange auf eine Antwort zu besinnen*) sed ea dicam, quae mihi sunt in promptu. Fin. II. 6. quam (voluptatem) si explicavisset non tam haesitaret. Orat. I. 10. Memoria teneo — Carbonem — ignarum legum, haesitantem in maiorum institutis, rudem in iure civili.

HAESITATIO. Orat. II. 50. quod tuum principium fuit? qui timor? quae dubitatio? quanta haesitatio tractusque verborum. Fam. III. 12. suscipe paullisper meas partes — si facile inveneris quod dicas, noli ignorare haesitationi meae.

HALITUS. Tusc. II. 9. Nemeaeus leo efflavit graviter extremum halitum.

Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars I.

HALLUCINARI s. **ALUCINARI**, temere aliquid effutire, nec satis cogitatum. N. D. I. 26. *ista a vobis tamquam dietata redduntur, quae Epicurus oscitans hallucinatus est.* Q. Fr. II. 10. *epistolae nostrae debent interdum hallucinari, i. e. quicquid in buccam venerit scribere debemus.* Att. XV. 29. *ego suspicor hunc ut solet hallucinari, i. e. temere et inaniter loqui.*

HARA, stabulum porcorum. Pis. 16. *Epicure noster ex hara producte, non ex schola, convicium in Pisonem qui se Epicureum iactabat.*

HARMONIA. Tusc. I. 10. *Aristoxenus musicus idemque philosophus (animam dixit) ipsius corporis intentionem quandam, velut in cantu et fidibus ea quae harmonia divitur.* Ibid. 18. *harmoniam autem ex intervallis sonorum nosse possumus; — membrorum vero situs et figura corporis vacans animo, quam possit harmoniam efficere non video.* N. D. III. 11. *nisi putamus ad harmoniam canere mundum ut Pythagoras existimat.* Somn. Scip. c. 5.

HASTA. 1. *Sensu proprio.* Sen. 6. *eminus hastis, cominus gladiis uti.* Orat. II. 80. *qui vibrant hastas ante pugnam, quibus in pugnando nihil utuntur.* 2. *Hasta dicitur de autione bonorum publica, praesertim eorum, qui creditoribus aliter satisfacere non poterant; vel proscriptorum; cuius instituendae signum erat hasta posita.* Off. II. 8. (Sulla) *est ausus dicere hasta posita, quum bona in foro venderet et bonorum virorum et locupletum et certe civium, praedam suam se vendere.* Ibid. paullo post: *Nec vero unquam bellorum civilium semen et causa deerit, dum homines perdit hastam illam cruentam et meminerint et sperabunt; quam P. Sulla (A. U. 672.) quum vibrasset dictatore propinquo suo (L. Cornelio Sulla) idem sexto tricesimo anno post (i. e. A. U. 708.) a sceleratiore hasta (Caesaris) non recessit.* Quo mortuo Cicero iocose scribit Fam. IX. 10. *Ego ceteroqui animo aequo fero; unum vereor ne hasta Caesaris refrixerit; i. e. ne illo sectore bonorum mortuo minus care vendantur bona Pompeii a Caesare publicata.* Similiter Fam. XV. 17. *Caesarem putabant moleste laturum (illius Sullae mortem) verentem ne hasta refrixisset.* Phil. II. 26. *hasta posita pro aede Iovis Statoris bona Cn. Pompeii voci acerbissimae subiecta praeconis.* Phil. IV. 4. *quos non illa infinita hasta satiavit (bonorum inprimis Pompeii auctio a Caesare insti-*

tuta). Rull. II. 20. *ponite ante oculos vobis Rullum, in Ponto, inter vestra atque hostium castra hasta posita cum suis formosis finitoribus auctionantem.* 3. Metaphorice hastae dicuntur argumenta oratoris ex iuris scientia penitae. Top. 17. *ICTi — patronis diligentibus ad eorum prudentiam confugientibus hastas ministrant.* Orat. I. 57. *a quo (ICTo) quum amentatas hastas acceperit, ipse eas oratoris viribus lacertisque torquet.* Simili modo comparantur praecepta rhetorica ex Hermagorae disciplina cum *hastis amentatis* Brut. 78.

HASTATUS. Div. I. 35. *quum signifer primi hastati (i. e. primi manipuli s. ordinis hastatorum) signum non posset movere loco.* cf. ibid. II. 31.

HASTILE, lignum cui praefixum est vel fuit hastae ferrum; *ein Lanzenstock*: ponitur etiam pro ipsa hasta. Rab. Perd. 7. *Q. Scaevola — hastili nixus et animi vim et infirmitatem corporis ostendebat.*

HAUD Formula *haud scio an* est affirmantis, non tamen simpliciter sed modeste et cum levi quadam dubitatione affirmantis, ut plerumque possit pro ea adverbium fortasse substitui. Fin. V. 3. *Peripateticorum princeps Aristoteles, quem excepto Platone haud scio an recte dixerim principem philosophorum.* Lael. 14. *atque haud scio an ne opus sit quidem sit (h. e. fortasse ne opus quidem est; vel: atque mihi ne opus quidem esse videtur) nihil unquam omnino deesse amicis.* Q. Fr. I. 1, 10. *ut tibi tanti honores haberentur quanti haud scio an nemini.*

HAUDQUAQUAM. Lael. 18. *suavitas sermonum atque morum haudquaquam mediocre condimentum amicitiae.*

HAVE, i. q. *salve*. Fam. VIII. 16 *Caesar, simulatque, have, mihi — dixit, statim quid de te audisset, exposuit.*

HAURIRE. 1. Sensu proprio. Div. II. 13. *aqua ex puteo hausta.* Brut. 85. *num qui hoc sentiat, si is portare velit, de dolio sibi hauriendum putet.* 2. Alicunde aliquid sumere, accipere, s. arcessere. Rull. II. 13. *sumptum haurit ex aerario, suppeditat sociis* Brut. 97. *non decet te, ornatum uberrimis artibus, quas quum domo haurire non posses arcessivisti ex urbe ea, (Athenis) quas domus est semper habita doctrinae, numerari in vulgo patronorum.* Div. II. 11. *Divinitas unde animos haustos aut acceptos, aut libatos habemus.* Div. I. 32,

Cratippus dixit: *animos hominum quadam ex parte extrinsecus esse tractos et haustos*. 3. Inprimis est e certis artium principiis aliquid derivare. Off. 1. 2. *sequemur Stoicos, non ut interpretes, sed e fontibus eorum iudicio arbitrioque nostro — hauriemus*. Acad. post. 1. 2. *amicos in quibus est studium in Graeciam mitteret, ut e fontibus potius hauriant, quam rivulos consectentur*. Orat. 1. 3. *ceterarum artium studiū fere reconditis atque abditis e fontibus hauriuntur*. 4. De doloribus aut calamitatibus quae alicunde accipiuntur, et perferuntur. Cod. 24. *hunc hausi dolorem*. Dom. 1. *haurire me unum pro omnibus calamitatem indignissimam*. cf. Tusc. 1. 35. *extr. quantas quam incredibiles hausi calamitates*. Sext. 29. *luctum nos hausimus maiorem, dolorem ille animi non minorem*. 4. Homines qui aliorum bona rapiunt, *haurire dicuntur*. Phil. XI. 5. *quid eum non sorbere animo, quid non haurire cogitatione, cuius sanguinem non bibere censetis; in cuius possessiones atque fortunas non impudentissimos oculos spe et mente defigere?*

HAUSTUS, locus ubi aqua hauriitur. Caecin. 26. *aquaeductus, haustus, iter, actus*.

HEBDOMAS. Fam. XVI. 9. ad Tironem aegrotum: *symphoniam Lysonis vellem vitasses, ne in quartum hebdomada incideres*. Hebdomas est spatium septem dierum, quo spatio morbi in deterius aut melius mutari solent: septimum enim dies sunt critici e disciplina medicorum. Ern.

HEBES, opponitur acuminato, fragm. Acad. II. *cur lunae nascentis alia hebetiora, alia acutiora videantur cornua*. 2. Parum acutus in cogitando. N. D. II. 6. *hebetiora ut sint hominum ingenia propter caeli pleniorē naturam*. Fam. VIII. 13. *hebes ad intelligendum*. Div. II. 50. *Epicurum — hebetem et rudem dicere solent Stoici*. Acad. fr. *mihi non modo ad sapientiam caeci videmur, sed ad ea ipsa, quae aliqua ex parte cerni videantur hebetes et obtusi*. Att. IX. 20. *tu cogita quid deinde, nam me hebetem molestiae reddiderunt*. 3. Tardus in sentiendo. Acad. post. I. 8. *sensus omnes hebetes et tardos esse arbitrabantur*. Planc. 27. *sensi populum Romanum aures hebetiores, oculos acres atque acutos habere*. 4. Opponitur subtili. Fin. II. 10. *rhetorica forensis, quum populariter loquatur, est interdum paullo hebetior*. 5. Parum incitatus. Orat. 64. *Spondeus, quod est e longis duabus, hebetior videtur et tardior*.

HEBESCERE. 1. Tardiores fieri. Ac. pr. II, 2. *quis reprehendet nostrum otium, qui in eo nosmet ipsos hebescere et languere nolumus.* 2. Obtundi. Tusc. I. 30. *mentis acies se ipsa intuens nonnumquam hebescit.* 3. Languescere; de Scto cuius executio retardatur. Catil. I. 2. *nos vicesimum iam diem patimur hebescere aciem horum auctoritatis; metaphora ducta a gladio, cuius acies obtunditur.*

HEDYCHRUM. Tusc. III. 19. Vulgo *hedrychum incendamus.* Davisius reposuit *hedychrum*, ex coniectura P. Victorii. Nam *hedrychus* nihili vox est, illa altera autem graeca. Illud autem scrupuli hic restabat, quod auctore Dioscoride I. 61. *hedychrus* est unguentum; de quo verbum *incendamus* dici non potest. Hunc scrupulum sublaturus Davisius, ex auctoritate Mss. primo *demus* et *incendamus* permutat; deinde pro *incendamus*, coniicit legendum: *intendamus*, i. e. porrigamus. Eius sententiae subscribit Buberius ad h. l. *Ern.* Ceterum Beroaldus, probantibus Camerario, Manutio et Lambino, legendum coniecerat *cedrum incendamus.*

HELUARI. Dom. 47. *heluari reip. sanguinem.* Fin. III. 2. *Cato — quasi heluari libris (in den Büchern schwelgen) si hoc verbo in tam clara re utendum est; videbatur.*

HELUATIO, P. Red. in Sen. 6. *cur in lustris et heluationibus huius calamistrati saltatoris tam eximia virtus tamdiu cessavit?*

HELUO. Pison. 17. *ille gurgēs atque heluo natus abdomini suo.* Sext. 11. *heluo patriae, heluo patrimonii.*

HELVELLAE, minutae herbae, s. oluscula. Fam. VII. 26. *fungos, helvellas, herbas omnes ita condiunt ut nihil possit esse suavius.*

HEMICYCLIUM, solium, sella maior patris v. c. familias. Lael. 1. *augur domi in hemicyclio sedens.* Solium ita vocatur a figura semicirculari. Sidon. Apoll. Ep. II. 2. *solii hemicyclium.* vid. Gronov. ad Sueton. de Grammat. c. 17. *Ern.*

HERA. Cael. 8. *hera errans in Ennii versiculo est Medea.* At ex Ennii annali V. Off. I. 12. *vosne velit an me regnare hera, quidve ferat Fors; ubi hera Fors est dea Fortuna.*

HERBA. Div. I. 34. *Lysandri statuæ in capite corona subito exstitit ex asperis herbis et agrestibus.* cf. Div. II. 32. Lael. 19. *ut tanquam in herbis non fallacibus fructus appareat.* 2. Orat. II. 71. *in herba recumbere, i. e. in gramine.*

HERBESCERE. Sen. 15. *herbescens viriditas.*

HERBIGRADUS. Div. II. 64. *de cochlea.*

HERCISCERE. Orat. I. 56. *qui, quibus verbis hercisci oporteat, nesciat, idem herciscundæ familiae causam agere non possit.* Caecin. 7. *Aebutius nomine heredis arbitrum familiae herciscundæ postulavit: h. e. ad divisionem provocavit, ut hodie loquuntur. Hercisci est dividi.* Et hoc sensuiam Ciceronis tempore dictum esse *hercisci*, usitatamque eam vocem fuisse, loci allati. et alii, qui sunt apud auctores, dubitare nos non sinunt. Non male igitur Tribonianus, et ex vetere usu in Dig. X. 2. titulum fecit de *familia herciscunda*, quicquid sit de *corruptione* verbi. Nam Tribonianus eius auctor non fuit, nec hæc vox Latinis priscis ignota, ut Salmasio ad Solinum placet p. 891. sq. Ceterum credo et Salmasio et Gerh. I. Vossio in Etymol. in *ercisco*, quos sequuntur Burmann. ad Petron. c. 141. et Sueton. Ner. 5. et Pitiscus, qui ad verbum exscripsit Salmasiana: credo iis, inquam, et ratio notationis docet, *erciscere* esse per *corruptionem*, aut potius *contractionem* duarum vocum in unam, pro *erctum ciscere s. ciere*. Est enim profecto a graeco Ἐρκος ortum, aut latino *erceo*, pro *arceo*, a quo dividendi vis duci non potest. Veteres, quorum divitiæ in pecoribus erant, ut notum est, aulam habebant ante aedem, h. e. spatium septo circumdatum, quod septum Ἐρκος appellabant, unde Ἐρκεῖς apud Homerum. v. Ind. Eustath. in Ἐρκος etc. Iupiter Ἐρκαῖος etc. Hinc non mirum, si *herctum*, quod est proprie locus clausus, (unde Graecis Ἐρκτός, item Ἐρκετός, carcer) pro patrimonio, auctore Donato apud Servium ad Virgilium Aen. VIII. 642. et pro hereditate dictum est. Quum ad divisionem provocarent heredes, *herctum ciendum* erat, h. e. *movendum loco suo*, non ut Salmasio, Vossio, Burmanno placet, *dividendum*. V. *ciere*; hinc *herctum ciere* pro *dividere* dictum. Similiter *movere* est pro *accipere*: a Caecilium *numum movere non possum.* vid. in *movere*. Ut numus accipi non potest, aut dari, nisi moveatur, sic *herctum*

non potest dividi, nisi moveatur seu cietur. Viri docti, quos dixi, coniiciunt, veteres Ictos dixisse: *familiam, herctum ciscere*, ac pro eo dictum deinde: *familiam herciscere* Ern.

HERE pro heri. Att. X. 13. in ed. Rom. ubi vid. Malasp. ibid. XV. 1. cf. Quintil. I. 7. Voss. Etymolog. in heri. Ern.

HEREDITAS. Top. 6. *hereditas est pecunia, quae morte alicuius ad quempiam pervenit iure, nec ea aut legata testamento, aut possessione retenta*. Flacc. 31. *communis hereditas, quae ad utrumque aequaliter legere veniebat*. Att. XI. 2. *eo ex die testamento crevi hereditatem*. Att. VI. 1. *adiunges Aufum nostrum hominem semper amantem mei; nunc credo eo magis, quod debet etiam fratris Appii amorem erga me cum reliqua hereditate crevisse*. N. D. III. 34. *Dionysius eam potestatem quam ipse per scelus erat nactus, quasi iustam et legitimam hereditatis loco filio tradidit*. Off. I. 33. *optima hereditas a patribus traditur liberis, omnique patrimonio praestantior gloria virtutis rerumque gestarum*.

HERES. Orat. I. 38. *Fuit miles aliquis de cuius morte quum domum falsus ab exercitu nuntius venisset, et pater eius, re credita, testamentum mutasset et quem ei visum esset, fecisset heredem, essetque ipse mortuus, res delata est ad centumviros, quum miles domum revenisset egissetque lege in hereditatem paternam. Nempe in ea causa quaesitum est de iure civili, possetne paternorum bonorum exheres esse filius, quem pater testamento neque heredem, neque exheredem scripsisset nominatim*. Orat. I. 39. *M. Coponius M' Curium si sibi filius genitus isque prius mortuus esset, quam in suam tutelam venisset, heredem instituerat; Q. Scaevola, re ad centumviros delata negavit nisi postumus et natus, et antequam in suam tutelam venisset, mortuus esset heredem eum esse posse, qui esset secundum postumum et natum et mortuum heres institutus. Eiusmodi heredes, qui secundum alium, si is mortuus sit, instituuntur, heredes secundi dicuntur*. Inv. II. 21. *Quidam pupillum heredem fecit, pupillus autem ante mortuus est, quam in suam tutelam venisset. De hereditate ea, quae pupillo venit inter eos qui patris pupilli heredes secundi sunt et inter agnatos pupilli controversia est. Possessio heredum secundorum est etc.* cf. Verr. I. 4. 43. Cluent.

II. Fam. XIII. 61. Top. 4. 2. Metaphorice. Brut. 97. *illa vetus Academia atque eius heres Aristus.*

HERMAE, statuæ Mercurii dimidiæ fere corporis imaginem exhibentes. Att. I. 8. *Hermæ tuæ Pentelici (i. e. ex marmore Pentelico) cum capitibus aeneis — iam nunc me admodum delectant.* Leg. II. 26. *Lege Atheniensium sepi crum neque opere tectorio exornari, nec Hermas hos, quos vocant, licebat imponi.*

HERMATHENA, statua e signis Mercurii et Minervæ composita. Att. I. 1. ibid. I. 4. *quod ad me de Hermathena scribis per mihi gratum est; et ornamentum Academiae proprium meae, quod et Hermes commune omnium et Minerva singulare est insigne eius gymnasii.* Scilicet, ut ad b. l. monuit Casaubonus, apparet ex lege Solonis quam profert in Timarch. Aeschines in omnibus palaestris Mercurium ita cultum fuisse, ut in *διδασκαλείοις* colebantur Musae. Apparet idem ex Platone. Mercurius enim palaestram invenit Horat. Lucan. Hygin. in Fabb. Ideo autem proprium ait sui gymnasii esse signum Minervam, quia non ut alia ad corporis exercitationem id pertinet, sed animi et studia literarum.

HERMERACLAE, statuæ e signis Mercurii et Herculis coniunctae. Att. I. 8.

HEROICUS. 1. *Heroicae aetates.* Tusc. V. 3. et *heroica tempora.* Div. I. 1. N. D. III. 21. sunt tempora belli Troiani et eo antiquiora. 2. *Heroica facinora* sunt fortitudine insignia. Att. XIV. 16. *quid quaeris? heroica, scil. quae Dolabella gessit quum eos qui Caesari mortuo columnam in foro erexissent, si liberi essent de saxo Capitolino deiecisset, servos in crucem sustulisset; ipse columnam illam evertisset et locum sternendum locasset.* Phil. I. 11.

HEROS. 1. De fortibus viris circa belli Troiani tempora claris. Orat. II. 47. *qui non heroum veteres casus fictosque luctus vellem imitari.* 2. Heros dicitur Milo, quod fortiter Clodium oppugnabat. Att. IV. 3. *ignari quantum in illo heroë esset animi, quantum etiam consilii.* Att. I. 17. *erat dicturus heros illo noster Cato.* Sic appellatur ob gravitatem in sententiis dicendis. Att. XIV. 6. *Antonii colloquium cum heroibus nostris pro re nata non incommodum.* Hic Heroes dicuntur Brutus et Cassius Caesaris interfectores, et principes conjuratorum. Att. XIV. 11. *ut nostri illi, non heroes, sed*

diī, futuri quidem in gloria sempiterna sint, sed non sine invidia ne sine periculo quidem.

HEROUS. Orat. III. 47. *Aristoteles ad heroum nos (oratores) dactyli et anapaesti et spondei pedem invitat.* Orat. 57. *Aristoteles indicat heroum numerum grandiore[m] quam desideret soluta oratio.* Respicitur Aristotelis locus Rhetor. III. 8. ubi cum Victorio sic legendum est: *Τῶν δὲ ῥυθμῶν ὁ μὲν ἡρῶος σεμνὸς καὶ οὐ λεπτὸς, καὶ ἀρμονίας δέομενος.* Vulgo enim legebatur καὶ λεπτὸς. Nempe non prorsus improbat Aristoteles herous pedes in oratione, sed eorum usum certis limitibus circumscribit, atque τὸν ἡρῶον ῥυθμὸν esse ἀρμονίας δέομενον, h. e. in oratione aliis pedibus miscendum esse; quae Cicero his verbis effert: Orat. III. 47. *in quo (heroo numero) impune progredi licet duo duntaxat pedes, aut paullo plus, ne plane in versum, aut similitudinem versuum incidamus.*

HERUS, paterfamilias. Balb. 22. *Sulla heros novem Gaditanos civitate donavit.* Off. II. 7. *iis qui vi oppressos imperio coercent, sit sane adhibenda saevitia ut heris in famulos, si aliter teneri non possunt.*

HESPERUS. N. D. II. 20. stella Veneris ita dicta quum subsequitur solem (*der Abendstern*).

HESTERNUS. Ae. pr. II. 4. *hesterna sermone labefacta causa.* N. D. II. 29. *hesternus dies.*

HEUS. Att. IV. 17. *sed heus tu scripseramne tibi —?* ibid. I. 13. *Sed heus tu videsne?* Fam. VII. 11. *sed heus tu quid agis?* Q. Fr. II. 16. *sed heus tu, celeri videor a te.*

HEXAMETER. Orat. 66. *e quatuor igitur (partibus) quasi hexametrorum instar versuum quod sit, constat fere plena comprehensio.*

HIARE. 1. De cupiditate s. avaritia. Verr. III. 4. *huic homini si cuius domus patet urum ea patere, an hiare ac poscere aliquid videtur?* Ibid. II. 54. *reperiebam — ipsum Verrem tantum avaritia semper hiantem atque imminenti fuisse.* 2. Elisionem in concursu vocalium negligere. Her. IV. 12. *Crebrae vocalium concursiones, quae vastam et hiantem orationem reddunt.* Orat. 45. *poetae, qui ut versus facerent, saepe hiabant.* Partit. 6. *Disiuncti atque hiantes concursus literarum.* Orat. 9. *Mutila quaedam et hiantia loqui.*

HIATUS. 1. De terra. N. D. II. 5. *repentini terrarum hiatus*. Off. III. 9. *Cyges in illum hiatus descendit*. 2. De ore. N. D. II. 47. *quaedam animalia cibum oris hiatu et dentibus ipsis copessunt*. 3. Concur-sio vocalium sine elisione. Orat. 25. *habet ille tanquam hiatus concursu vocalium molle quiddam*.

HIBERNA, Winterquartiere. Manil. 13. *utrum plures arbitramini — militum vestrorum armis hostium urbes an hibernis sociorum civitates esse deletas*.

HIBERNARE, Manil. 13.

HIBERNUS. Att. IV. 18. *hibernam legionem eligen- di optio delata est*. Legio hiberna est, quae in hi- bernis est. Eadem forma usus est Sæton. in Caio c. 8. ubi vid. Gronov. Ern.

HIC, praesens, qui est nunc hoc tempore. Orat. I. 1. *hi mores*. Verr. II. 5. *ad illam veterem disciplinam, non ad hanc, quae nunc increbruit*. Ibid. III. 90. *haec licentia*. Q. Fr. I. 1. *praesertim quum hi mores ad am- bitionem incubuerint*. 2. Pro ille. Rosc. Com. 2. *quid est quod negligenter scribamus adversaria? quid est, quod diligenter conficiamus tabulas? quia haec (jense) sunt menstrua, illae (diese) sunt aeternae*. Vid. Gron. obs. III. 16. Sanctii Minerv. II. 9. et ibi Perizon. Ern.

HIEMS vid. *Hjems*.

HILARARE. Fin. II. 3. *Omnes iucundum motum, quo sensus hilaretur — Latine voluptatem vocant*. Brut. 11. *Periclis suavitate maxime hilaratae sunt Athenae*. N. D. II. 40. Sol — *terra laetificat, ut cum caelo hi- larata videatur*.

HILARE. Orat. II. 71. *hilare a te acceptus*. Fin. V. 30. *dicimus aliquem hilare vivere*. Igitur si semel tristior effectus est, *hilara vita amissafest?* Tusc. III. 27. *si qui forte quum se in luctu esse vellent hilarius lo- cuti sunt, revocant se rursus ad maestitiam*.

HILARIS. Tusc. I. 42. *esse vultu hilari atque lae- to*. Q. Fr. II. 12. *te hilari animo et prompto ad iocan- dum esse valde gaudeo*.

HILARITAS. Att. XII. 39. *hilaritatem illam, qua hanc tristitiam temporum condiebamus, in perpetuum amisi*. Fam. IX. 11. *hilaritas illa nostra quae te prae- ter ceteros delectabat erepta mihi omnis est*. Off. I. 30. *Erat — in M. Druso adolescente singularis severitas*

in C. Laelio multa hilaritas. Fin. II. 26. non hilaritate nec lascivia nec risu aut ioco comite levitatis, sed saepe etiam tristes firmitate et constantia sunt beati. Ac. post. I. 2 quae Menippum imitati — quadam hilaritate conspersimus.

HILARITER. Her. III. 14. modo acriter, tum clementer, maeste, hilariter in omnes partes commutabimur, ut verba, ita pronuntiationem.

HILARULUS. Att. XV. 11. Atticae quoniam, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis verbis suavius des.

HILARUS. Att. VII. 24. literae hilariores. Atta XVI. 3. hunc (librum) lege arcano convivis tuis, sed si me amas, hilaris et bene acceptis, ne in me stomachum erumpant, quum sint irati tibi. Fin. V. 30. hilara vita. Pis. 5. oculis hilarioribus.

HILUM est i. q. leve aliquid aut exiguum. Tusc. I. 5. neque proficit hilum.

HINNITUS. Div. I. 33. subito exaudivit hinnitum, et equum laetus aspexit.

HIR. Fin. II. 8. vola manus, qua utuntur interdum, qui furtim vinum gustant, cum siphon aut aliud instrumentum non est ad manum, ut vidit Scaliger. Ern.

HIRSUTUS. N. D. II. 47. animantium — aliae villis vestitae, aliae spinis hirsutae.

HIRUDO, sanguisuga. Att. I. 15. plebs hirudo aerarii, (Blutigel des Staatsschatzes). Forma loquendi ducta est a Plauti Epidic. II. 2. 4. Ern.

HIRUNDO. Her. IV. 48. hirundines aestivo tempore praesto sunt, frigore pulsae recedunt.

HISCERE. Phil. II. 45. respondebisne ad haec aut omnino hiscere audebis?

HISTORIA. Orat. II. 9. Historia testis temporum; lux veritatis, vita memoriae (sic vulgo legitur; sed legendum censeo via memoriae, vid. Via) magistra vitae, nuntia vetustatis. Orat. 20. Historia, in qua et narratur ornate, et regio saepe aut pugna describitur, interponuntur etiam conciones et hortationes, sed in his tracta quaedam et fluens expetitur, non haec contorta et acris oratio. Brut. 16. Laudationibus (mortuorum) historia rerum nostrarum est facta mendosior. Ibid. 75. nihil est in historia pura et illustri brevitate dulcius. Orat. II. 15. quis nescit primam esse historiae legem ne

quid falsi dicere audeat? deinde ne quid veri non audeat? ne qua suspicio gratiae sit in scribendo, ne qua simultatis. Sequuntur ceterae leges, quae ad exaedificationem positam in rebus et in verbis pertinent. 2. Att. II. 8. historia dignum est cognitu dignum. Sic Graeci ἱστορίαν dicunt.

HISTORICUS. Top. 21. oratores, Philosophi, poetae, et historici, ex quorum et dictis et scriptis saepe auctoritas petitur ad faciendam fidem. Muren. 7. homines literati et historici. Orat. 36. historicus sermo a quotidiano distinguitur. Brut. 83. non tam historico quam oratorio genere perscripsit.

HISTRIO. Orat. I. 5. Actio — quae motu corporis, quae gestu, quae vultu, quae vocis conformatione ac varietate moderanda est, quae sola per se ipsa quantitas sit, histrionum levis ars et scena declarat, in qua quum omnes in oris et vocis, et motus moderatione elaborarent, quis ignorat, quam pauci sint, fuerintque quos animo aequo spectare possimus. Parad. III. 2. Histrion si paullum se movit extra numerum, aut si versus pronuntiatus est syllaba una brevior aut longior, exhibetur et exploditur. Fin. III. 7. histrioni actio, saltatori motus non quivis, sed certus est datus. Orat. II. 46. saepe ipse vidi quum ex persona (aus der Maske heraus) mihi ardere oculi hominis histrionis viderentur spondalia illa dicentis. Rosc. Com. 11. qui ne in novissimis quidem erat histrionibus, (Moscio duce et magistro) ad primos pervenit comoedos. Sen. 19. neque histrioni ut placeat peragenda est fabula, modo in quocumque fuerit actu probetur. Verr. IV. 16. Verres iussit Timarchidem aestimare argentum, (i. e. vasa argentea quae Diocli absulerat). Quo modo? quo qui unquam tenuissime in donatione histrionum aestimavit. Nimirum quum histrionibus qui praecipue placuissent praemia s. corollaria darentur, solebant eorum pretium in aestimando extenuare, ut plus acciperent, quam accepisse dicerentur.

HIULCE, de hiatu in pronuntiatione. Orat. III. 12. non aspere, non vaste, non rustice, non hiulce.

HIULCUS. Orat. 44. ne extremorum verborum cum insequentibus primis concursus aut hiulcas voces efficiat aut asperas. Orat. III. 43. componere et struere verba sic, ut neve asper eorum concursus, neve hiulcus sit,

HODIE. 1. Hoc die. Phil. XIV. 5. *idus Quintiles, qui dies hodie est.* 2. Hoc tempore, hac aetate. Acad. pr. II. 1. *ut hodie stet Asia Luculli institutis servandis.*

HOMICIDA. Phil. II. 13. *confiteor eos (qui in C. Iul. Caesarem coniuraverunt) nisi liberatores populi Romani conservatoresque rei publ. sint, plus quam sicarios, plus quam homicidas, plus etiam quam parricidas esse, siquidem est atrocius patriae parentem quam suum occidere. Et paullo ante: nunquamne intelligis, statuendum tibi esse utrum illi, qui istam rem gesserint homicidae sint an vindices libertatis.*

HOMO. 1. Tusc. III. 32. *quum Socrates Alcibiadi persuasisset — eum nihil hominis esse, hominem nullius pretii, οὐτιδανόν.* 2. Homo dicitur simpliciter, pro homine polito et ad sensum pulchritudinis et venustatis exculto. Q. Fr. II. 11. *quum veneris virum te putabo, si Sallustii Empedoclea legeris, hominem non putabo, h. e. virum, quod illam legendi molestiam patienter feras, hominem non putabo, quod librum illum, non abiicias (so mus's ich zwar deine Geduld, keineswegs aber deinen Geschmack loben.)* Orat. II. 10. *nox te expolivit, hominemque reddidit.* 3. i. q. humanus. Att. IV. 15. *Humanitatem tuam amoremque in tuos reditus celeritas confirmabit. Sed vereor — ne — te detineat diutius rhetor Clodius — Sed si vis homo esse, recipe te ad nos.* Cluent. 70. *Mater cuius ea stultitia est, ut eam nemo hominem appellare possit.* Off. III. 5. *si nihil existimat contra naturam fieri hominibus violandis, quid cum eo disseras, qui hominem (i. e. humanam naturam, humanitatem) ex homine tollat?* Fin. V. 12. *si aut manibus ingrediatur quis, aut non ante, sed retro, fugere plane se ipse, et hominem ex homine exuens naturam odisse videatur.* Pison. fr. *quae te beluam ex utero non hominem fudit.* Att. X. 13. *quoniam homo est, i. e. humaniter erravit.* 4. Homo dicitur pro bonis hominis. Rosc. Am. 8. *hominis studiosissimi nobilitatis manceps fit Chrysogonus, i. e. bonorum eius manceps s. sector fit.* 5. Pleonastice cum aliis substantivis. Orat. II. 46. *homo histrio.* 6. Homines dicuntur pro societate s. vita hominum urbana. Off. III. 31. *filium ub hominibus relegasset, et ruri habitare iussisset.*

HOMULUS. *Pison. 25. quid cessat hic homulus, ex argilla et luto fictus Epicureus?*

HOMUNCIO. *Ac. pr. II. 43. Zeno in una virtute positam beatam vitam putat. Quid Antiochus? Etiam; inquit, beatam; sed non beatissimam. Deus ille, qui nihil censuit deesse virtuti; homuncio hic, qui multa putat praeter virtutem homini partim cara esse, partim etiam necessaria.*

HONESTARE, decorare, ornare. *Catil. 1. Saturnini — sanguine non modo se non contaminarunt, sed etiam honestarunt. Rab. perd. 9. Sex. Titius qui habuit imaginem L. Saturnini domi suae, condemnatus est. Statuerunt equites — improbum civem esse, qui hominis hostilem in modum seditiosi imagine aut mortem eius honestaret, aut desideria imperitorum misericordiae commoveret. Fr. inc. ap. Hieron. Caesar quum quosdam ornare vellet, non illos honestavit, sed ornamenta ipsa turpavit.*

HONESTAS. 1. Virtus, in qua Stoici summum et solum bonum putabant. *Off. I. 43. quum omnis honestas manet a partibus quatuor, quarum una sit cognitionis, altera communitatis, tertia magnanimitatis, quarta moderationis, hae in deligendo officio saepe inter se comparentur necesse est.* 2. Decus, laus. *Mur. 40. ceterae ante partae honestates.* 3. De hominibus, honoratis. *Sext. 51. causa in qua omnes honestates civitatis, omnes aetates, omnes ordines una consentiunt.* 4. Magnificencia. sublimitas. *Orat. III. 31. rerum copia verborum copiam gignit, et si est honestas in rebus, existit ex rei natura quidam splendor in verbis.* 5. Bona fama, opp. infamiae. *Resc. Am. 59. damnatus per arbitrum, et rem restitueret, et honestatem omnem amitteret.* 6. Pulchritudo decora. *Q. Fr. III. 1. hoc vel honestate testudinis — locum obtinebit.*

HONESTE, pulchre, decore. *Q. Fr. III. 1. id tectum honeste vergit in tectum inferioris porticus Att. VI. 1. valde honeste se gerere.*

HONESTUM, in philosophia Stoicorum dicitur *Fin. II. 14. quod tale est, ut detracta omni utilitate sine ullis praemii fructibus per se ipsum possit iure laudari; idque in sola virtute ponitur.*

HONESTUS, splendidus. *Brut. 81. quum honos sit praemium virtutis, iudicio studioque civium delatum*

ad aliquem, qui eam sententiis, qui suffragiis adeptus est, is mihi et honestus et honoratus videtur. Veir. II, 18. honestus eques. Unde honestissimi homines vocantur publicani. Manil. 7. Quint. 15. honestius iudicium, quod famae eius, cui intenditur, non tantum periculum affert. Att. IX. 7. Video tibi placere illud, me πολίτευμα de pace suscipere; in quo non extimesco periculum. Quum enim plura (pericula) impendeant, cur non honestissimo (periculo) depecisci (i. e. defungi) velim. Ubi Ernestius frustra honestissimo pro adverbio habuit.

HONOR. 1. In plurali de magistratibus dicitur. Fam. X. 9. 10. etc. de magistratu autem in singulari. Sic Sull. I. 18. honor de consulatu. cf. Mur. 14. Inv. I. 54. etc. Flacc. 1. honoris potius L. Flacci adiutorem futurum. Ibi, quia Faërne Codd. habuerunt honorum, Graevius honorum malebat, quod est usitatus de magistratibus. Sed de consulatu sermo est, non de pluribus magistratibus: Ergo singulari opus. Nunquam vidi, cum honores dicerentur de uno magistratu. 2. Praemium, donum, et quicquid honoris causa datur, aut datum honori est. Sic de hereditate Quint. 4. ut ad quem maximus maeror morte sua perveniret, ad eum maximus etiam honos etc. Rosc. Am. 37. nonne satis fuit, his gratias agi? denique ut perliberaliter ageretur, honoris aliquid haberi? cur tria praedia tantae pecuniae statim Capitori dantur? Ibid. 47. quod viris fortibus honor habitus est; laudo. Fam. XVI. 9. ut medico honos haberetur. Sic Graeci τιμῇ pro praemio afficere, item Ἐρανίσαι. Fin. II. 10. honos profundus. Ern.

HONORABILIS. Sen. 18. honesta acta superior aetas fructus capit auctoritatis extremos. Haec enim ipsa sunt honorabilia, quae videntur levia atque communia salutari, appeti, decedi, assurgere, deduci, reduci, consuli.

HONORARIUS, arbitri epitheton quod honoris causa ad aliquem arbitrium defertur. Tusc. V. 41. quorum controversias solebat tamquam honorarius arbiter iudicare Carneades. Rosc. Comm. 5. honoraria arbitria. Caecin. 2. omnia iudicia aut distrahendarum controversiarum, aut puniendorum malefactorum causa reperta sunt, quorum alterum levius est, propterea quod et minus laedit, et persaepe disceptatore domestico diiudi-

catur; alterum est vehementissimum, quod et ad graviores res pertinet, et non honorariam operam amici (i. e. arbitri) sed severitatem iudicis ac vim requirit. 2. Honorarium est, quod non debemus, sed nostra sponte facimus, libere, honoris causa. Opt. gen. or. 1. docere debitum est, delectare honorarium, remove necessarium. Pis. 55. honorarium frumentum. Vid. Frumentum. Ern.

HONORATUS, qui magistratus gerit aut gessit. Brut. 81. qui honorem sententiis et suffragiis adeptus est — — is mihi honestus et honoratus videtur, sc. honestus refertur ad sententias in senatu: honoratus ad suffragia populi. Off. 1. 38. hominis honorati et principis domus. Orat. 9. Thucydides fuit honoratus et nobilis. Sen. 17. senectus honorata. Ern. Omnino autem honoratus etiam dicitur, quocunque honore insignis. Leg. I. 11. beati, qui honorati sunt videntur, miseri autem, qui inglorii. N. D. III. 36. Num quis quod bonus vir esset, gratias diis egit umquam? At quod dives, quod honoratus, quod incolumis.

HONORIFICE. Phil. XI. 15. quae de illo viro (Deiotaro) Sulla, quae Murena — — quam ornata, quam honorifice — praedicaverunt. Att. XII. 19. non potuit honorificentius a me fieri de nepote. Fam. VI. 6. Caesar nunquam nisi honorificentissime Pompeium appellat.

HONORIFICUS, honorabilis, honorem significans. Fam. V. 2. oratio honorifica. Phil. II. 15. numquam ab eo (Pompeio) mentio de me nisi honorifica. Phil. XIV. 10. honorificentissima verba.

HORA, apud Romanos spatium ab ortu solis ad occasum in duodenas partes dividebatur aequales; eaeque horae vocabantur diurnae; deinde ab occasu solis ad ortum item in duodenas, quae dicebantur horae nocturnae. Itaque aestate horae diurnae longiores, nocturnae breviores erant; hieme autem contraria ratio. Rosc. Am. 7. quum (Roscius) post horam primam noctis octisus esset, primo diluculo nuntius Ameriam venit. Decem horis nocturnis sex et quinquaginta millia passuum cisis pervolavit. Illic horae nocturnae sunt aestivae; ergo breviores: ideoque celeritas itineris maior, 2. Hora dicitur pro horologio, scil. ex aqua. N. D. II. 38. quum machinatione quadam moveri aliquid videmus,

videmus; ut sphaeram, ut horas, ut alia permulta. 3. Item pro clepsydra s. vasculo, quo in iudiciis iis qui vel accusabant, vel defendebant reum. temporis mensura praefinebatur. Brut. 54. *videt oscitantem iudicem, loquentem cum altero, nonnumquam etiam circumferentem, mittentem ad horas.* Hoc loco tamen etiam horologium intelligi potest, sive solarium, sive ex aqua; ut iudex dicatur eo aliquem mittere, ut sciat quota diei hora praeterfluxerit. 4. *Legitimae horae* in iudiciis sunt eae, quae actoribus causarum praefinitae sunt, ultra quas non licebat orationem extendere. Verr. I. 9.

HORNOTINUS, huius anni. Verr. III. 18. *frumentum hornotinum*

HOROLOGIUM. Fam. XVI. 18. *horologium mittam et libros si erit sudum.* Videtur solarium fuisse.

HORRERE. 1. De terrae aspectu hierno N. D. II. 7. *possetne uno tempore florere, deinde vicissim horrere terra.* 2. Vehementer timere s. formidare. Fin. I. 16. *quod si qui satis sibi contra hominum conscientiam septi esse et muniti videntur deorum tamen horrent.* Att. IX. 2. *ingrati animi crimen horreo.* Att. II. 21. *haec dominatio quorsum eruptura sit horremus.* Phil. VII. 3. *periculose dico, quemadmodum accepturi sitis horreo.*

HORRESCERE. Fin. V. 11. *etiam ferae sibi injecto terrore mortis horrescunt.*

HORREUM. Verr. III. 8. *lex — quae omnibus custodiis subiectum aratorem decumano tradit, ut neque in segetibus, neque in arcis, neque in horreis — grano uno possit arator sine maxima poena fraudare decumanum.* 2. Metaphorice. R. II. II. 55. *illi (maiores nostri) Capuum receptaculum aratorum, mundinas rusticorum, cellam atque horreum Campani agri esse voverunt.*

HORRIBILIS. Hærusp. 10. *horribilis fremitus armorum.* Font. 12. *orandus erit Plaetorius ut suos novos clientes a bello faciend. deterreat ut eorum iratos animos atque horribiles impetus deprecetur.* Orat. III. 3. *horribiles miserieque casus.* Att. XIV. 4. *horribile est, quae loquantur, quae minuantur.* Att. VIII. 9. *hoc réxas (Caesar) horribili vigilantia, celeritate, diligentia est Catil. I. 5. hanc tam tetram, tam horribilem, tam infestam rei publ. pestem effugimus.*

HORRIDE. Orat. 9. *qui horrido (i. e. sine ornatu) inculleque dicat.* Ibid. *iisdem ornamentis utetur horridius, i. e. minus polite.* Quint. 18. *vixit semper inculte atque horride (i. e. sine luxuria ac deliciis).*

HORRIDULUS, parum ornatus. Att. II. 1. *illa tua mihi horridula et incompta visa sunt.* Orat. 45. *orationes horridulae Catoris.*

HORRIDUS. 1. De partibus corporis haud nitis. Div. II. 15. *iecur horridum et exile.* Cael. 14. *aliquis mihi ab inferis excitandus est ex barbatis illis, non hae barbula qua ista delectatur, sed illa horrida, quam in statu antiquis et imaginibus videmus.* 2. De agro neglecto et inculto. Verr. III. 18. *campus Leontinus, cuius antea spes haec erat, ut quum obsitum vidisses, annonae caritatem non vererere, sic erat deformis atque horridus, ut in uberrima Siciliae parte Siciham quaeres.* 3. De vita inculta, sordida. Quint. 30. *fatetur sibi vitam omnino horridam atque aridam cordi fuisse.* Contrarium est paullo ante: *profusis sumptibus vivere, ornare magnifice splendideque convivium.* 4. De oratione parum ornata. Orat. 5. *aspera, tristis et horrida oratio, neque perfecta, neque conclusa.* Brut. 31. *Vir ut vita, sic oratione durus, incultus, horridus.*

HORRIFER. Orat. 46. *horrifera prodigia; in Pacuvii versiculo.*

HORRIFICUS. Dom. 25. *horrificum bellum.*

HORRISONUS. Tusc. II. 10. *horrisonum fretum.*

HORROR. 1. In febris. Att. XII. 7. *Atticam doleo tamdiu (aegrotare) sed quoniam sine horrore est, spero esse, ut volumus.* 2. Ex terrore (Schauder). Att. VIII. 6. *quis me horror perfudit.*

HORTARI Prov. Cons. 4. *quum palam populi Romani imperator — non ad laudem milites hortaretur.* fragm. Cornel. 1. *legem dedit, an tulit, an rogavit, an hortatus est.* Q. Fr. I. 1. *quid ego te haec hortor?* Att. VII. 14. *Pacem hortari non desino.* Fam. IV. 9. *iisdem de rebus etiam atque etiam te hortor.* Fin. V. 2. *te autem hortamur omnes, currentem quidem, ut spero, ut eos, quos novisse vis, etiam imitari velis.*

HORTATIO. Q. Fr. I. 1. *non hortatione neque praeceptis, sed precibus tecum fraternis ago.*

HORTATOR, p. Red. ad Quir. adiutores, auctores, hortatoresque ad me restituendum. Rosc. Am. 38.

isto hortatore, auctore, intercessore ad Sullam legati non adierunt. Orat. I. 55. quum, eius studii tibi et hortator et magister esset domi.

HORTULUS. Cluent. 15. Asinius brevi illo tempore quasi in hortulos iret, in arenarias quasdam — perductus, occiditur. Fin. V. 2. cuius (Platonis) illi hortuli propinqui non memoriam solum mihi offerunt, sed ipsum videntur in conspectu meo hic ponere 2. Metaphorice N. D. I. 45. Democritus vir magnus inprimis, cuius fontibus Epicurus hortulos suos irrigavit.

HORTUS. Fam. XVI. 18. Phaedrum excita, ut hortum ipse conducat. Sen. 16. hortum ipsi agricolae succidiam alteram appellant. N. D. I. 53. Tantum Epicuri hortus habuit licentiae; ubi hortus in quo ille docebat pro schola Epicuri nominatur. 2. HORTI pluraliter pro singulari dicuntur. Fin. V. 1. in hortis Epicuri quos modo praeteribamus. Q. Fr. III. 1. nunc domus mihi suppeditat hortorum amoenitatem.

HOSPES. 1. Is quicum est ius hospitii (ein Gastfreund.) Off. I. 2. domus in quam et hospites multi recipiendi, et admittenda hominum cuiusque generis multitudo. Fam. IX. 20. habuisset non hospitem, sed contubernalem. Orat. I. 19. Menedemus hospes meus. 2. Is, qui aliquando, etiam sine mutuo hospitii iure ad aliquem devertit, ab eoque accipitur (ein Gast.) Div. II. 57. Deiotarus Caesarem eodem tempore et hostem et hospitem vidit. Att. XIII. 52. hospes tamen non is cui diceres: amabo te, eodem ad me quum revertere. Semel satis est; iocose de Caesare, quem Cicero cum comitibus hospitio acceperat, tribus trichinus, valde copiose; ita ut libertis et servis nihil deesset. — Quasi metaphora hoc sensu transfertur ad libros de officiis ad filium Athenas missos: Off. III. 35. quamquam tibi huius tres libri inter Chrysippi commentarios tanquam hospites erunt recipiendi. 3. Qui et cauponem devertit. Cluent. 59. hominem multorum hospitem. A. Binnium quendam, cauponem subornatis. 4. Qui in urbe peregrinatur (ein Fremder.) Acad. post I. 2. nos in nostra urbe peregrinantes errantesque tanquam hospites. 5. Hospes etiam dicitur qui rerum, quae in urbe, ubi habitat, geruntur ignarus est. Rab. 10. adeone hospes huiusce urbis, adeone ignarus es disciplinae consuetudinisque nostrae, ut haec nescias? Att. VI. 3. formam mihi totius

rei publ. si iam es Romae, aut quum eris, velim mit-tas, quae mihi obviam veniat, ex qua me fingere pos-sim et praemeditari, quo animo accedam ad urbem. Est enim quiddam, advenientem non esse peregrinum atque hospitem. 5. Qui rudis est in arte quadam. Orat. I. 50. Fateor oratorem nulla in re tironem ac rudem, nec peregrinum atque hospitem esse debere.

HOSPITA, mulier quae aliquem hospitio accepit. Verr. II. 36. *eum multo magis figura et lineamenta hospitae delectabant. 2. Peregrina, quae hospitio accipitur. Alt. V. 1. Pomponia marito Q. Ciceroni qui ro-gaverat, ut mulieres invitaret, morose et cum stomacho respondit: Ego sum hic hospita. (Ich bin hier fremd, habe nichts zu befehlen).*

HOSPITALIS. 1. *Gastfrey. Verr. I. 26. homo qui semper hospitalissimus amicissimusque nostrorum hominum fuisset. 2. Hospiti proprius. Verr. IV. 22. hospitalis mensa Rull. II. 17. illud quantum est, quum decemvir — illum ipsum locum quo venerit, illam ipsam sedem hospitalem, in quam erit deductus publicam populi Rom. esse dixerit? 5. Dii hospitales sunt qui tuentur hospites, et violata hospitii iura ulciscuntur. Verr. IV. 22. non dubitavit illud insigne penatium hospitaliumque deorum ex hospitali mensa tollere. Inprimis celebratur Iupiter hospitalis. Fin. III. 20. Q. Fr. II. 13. Deiot. 6. Si te (Caesarem) veneno (interemisset Deio-tarus) Iovis illius quidem hospitalis numen numquam celare potuisset, homines fortasse celavisset. Cael. 21. Venus hospitalis dicitur Veneris signum in Clodiae armario.*

HOSPITALITAS. Off. II. 18. *Recte a Theophrasto est laudata hospitalitas; est enim valde decorum patere domos hominum illustrium illustribus hospitibus.*

HOSPITIUM. 1. Mutua necessitudo inter amicos, quae habet hanc vim ut alter alterius hospes fiat, quum forte ad locum eius domicilii venerit. Fam. XIII. 19. *cum Lydone est mihi hospitium vetus. Q. F. I. 1. optimum quemque hospitio amicitiaeque coniungi dico oportere. Balb. 18. Gaditani cum L. Cornelio publice hospitium fecerunt. Catil. IV. 11. clientelae hospitiaeque provincialia. Verr. II. 36. renuntiare hospitium alicui et domo emigrare. 2. Deversorium. Sen. 23. *ex vita ita discedo, tamquam ex hospitio, non tamquam ex domo; commorandi enim natura deversorium nobis non ha-**

bitandi dedit. 3. Festive translatum ad sermonem, quem aliquis habet, ut alter, qui ante eum verba fecit, requiescere possit. Orat. II. 37. Antonius, *defessus iam, inquit, labore atque itinere disputationis requiescam in Caesaris sermone, quasi in aliquo peropportuno deversorio.* Alqui, inquit Iulius, non nimis liberale hospitium meum dices.

HOSTIA. Rull. II. 34. *erant hostiae maiores in foro constitutae.* Leg. II. 21. *quibus hostiis cuique deo immolandum, cui maioribus, cui lactentibus.* Ex hoc loco intelligitur maiores hostias, ut ovem, suam, taurum lactentibus n. agno, vitulo etc. opponi Font. 10. *Galli humanis hostiis deorum aras ac templa funestant.*

HOSTILIS. Inv. I. 55. *hostilis terra.* Rab. Perd. 9. *homo hostilem in modum seditiosus.* Off. III. 29. *pacationes bellicas et hostiles perturbare periurio.*

HOSTILITER. Phil. V. 9. *Hannibal quid fecit hostiliter, quod hic (Antonius) non aut fecerit aut faciat.*

HOSTIS. Off. I. 12. *equidem illud etiam animadverto, quod qui proprio nomine perduellis esset, is hostis vocaretur, lenitate verbi tristitiam rei mitigatam.* Hostis enim apud maiores nostros is dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus. Verr. II. 6. *Verres omnium communis hostis praedoque.* Catil. II. 1. *hostis tam capitalis.*

HUMANE. 1. Moderate. Tusc. II. 27. *humane ferre aliquid.* Fam. VIII. 10. *de provinciis non humane loquitur.* 2. Hilare, festive. Tusc. III. 27. *aliquid fecit humanius aut dixit hilarius.* Fam. XVI. 21. *Cratippus sublata severitate philosophiae humanissime nobis cum iocatur.* Broekhusius sic dictum putabat ac si scripsisset; saepius humane (h. e. verbis communibus et vulgaribus,) quam philosophice. Vid. Burm. ad Petron. 100. Male. *Humane opponitur severitati, quae solet esse philosophorum.* Ern

HUMANITAS, varie dicitur apud Ciceronem. Primum pro natura ipsa humana. Rosc. Am. 22. *magna est vis humanitatis.* Orat. I. 12. *Omnem vim humanitatis tenere, causasque eas, quibus mentes aut incitantur, aut reflectuntur.* Hinc humanitas dicitur de omnibus rebus, quae hominibus sunt attributae natura, de ingenio, de propensionibus, sensibus, et omnibus, quae in homines, qua homines sunt, cadunt. Itaque

1. dicitur de desiderio et amore nostrorum. Att. IV. 15. *humanitatem tuam amoremque in tuos reditus celeritas declarabit.* 2. De studio valitudinis. Fam. XVI. 11. *fac, quod humanitatis tuae est, ut nullam aliam rem cures, nisi ut valeas.* 3. De sensu doloris, laetitiae etc. in rebus laetis et tristibus. Rosc. Am. 53. *sensum humanitatis amittimus.* Lael. 13. *humanitas ex animo extirpata.* Tusc. IV. 14. *habet humanitatis speciem misericordia, metus.* Orat. 40. *humanitatis mollitudo.* Att. XIII. 2. *humanitatem omnem exuere.* Rosc. Am. 16. *natura tibi dedit, ut humanitatis non parum haberes.* 4. De studio exhilarandi se, ubi in otio sis, aut locus patitur. Orat. I. 8. *quid in otio tant humanitatis proprium, quam facetus sermo.* 5. Porro, quia literarum solus homo capax est, deinde humanam naturam, h. e. ingenium, mentem, animum, moresque literae exponunt, ut tamquam magis homines simus, et eo latius a brutis seingamur, unde Fin. V. 19. *animi cultus humanitatis cibus appellatur; praeterea homo natura ducitur sciendi cupiditate, cumque adeo vel maxime decent, propterea studia literarum appellantur nomine humanitatis.* Orat. I. 16. *omnes humanitatis partes.* Ibid. 9. *omne genus humanitatis,* Ibid. II. 27. *politior humanitas.* Ibid. 10. *inops humanitatis.* cf. Muren. 9. Arch. I. ubi v. Passerat. Ibid. 2. Orat. I. 60. Q. Fr. I. 1. *Studiis humanitatis autem contineri omnes artes liberales, vel imprimis philosophiam, item Mathesin, quum loci, quos hic posuimus, demonstrant, tum a nobis demonstratum est in prolusione: de finibus humaniorum studiorum regundis, a. 1738.* 6. Sed quemadmodum homini proprium est scire, ita etiam ei quaedam officia propria sunt, quae adeo praestare aliis debet, et quia ipse homo est, et quia hi, quibus ea praestat, homines sunt, adeoque naturae quodam vinculo cum eo iuncti. In quo observandum est, Latinos tres habere gradus in iis rebus, quas aliis debemus, ut sunt tres gradus coniunctionis inter homines. Primus gradus est ipsius naturalis coniunctionis, quae omnes homines amplectitur: huic est proprium vocabulum *humanitatis*: Alter gradus est eius coniunctionis arbitrariae, quae est inter cives, socios, verbo, aequales: huic respondet *officium*: Tertius gradus, est inter magistratus et cives, parentes et liberos, coniuges, fratres, benefactores, et eos qui beneficia accipere etc. huic

proprium est *pietatis* vocabulum. Itaque saepe haec verba ut diversa iunguntur, sed permutantur tamen etiam interdum *pietatis* et officii verba, interdum uno necessitudinis continentur. v. c. Fam. X. 34. *humanitatis et necessitudinis causa eorum salutis rationem habuimus*. Ibid. XI. 28. *ab officio aut ab humanitate desciscere*. cf. Verr. II. 47. Off. III. 10. *omisit et pietatem et humanitatem*, (de fratricida). Itaque *humanitas* significat multa, ut facilitatem, aequitatem animi in ferendis malis, misericordiam, aequitatem erga alios, mansuetudinem, placabilitatem etc. Fam. XI. 22. *ut vel humanitatis tuae vel mea causa eum conservatum velis*. Q. Fr. I. *humanitatis est, aliorum consulere commodis*. Att. XV. 1. *humanitas edictorum*. XV. 16. *humanitatis tuae est ignoscere*. Off. III. 6. *in signa hominis feritus et immanitas belluae a communi tamquam humanitate corporis segreganda est*. Arr. 11. *humanitas opponitur acerbitati*. Catil. IV. 6. *humanitas et misericordia*. Quint. 16. *humanitas communis*. Orat. II. 56. *humanitatis est responsio*. Verr. II. 40. *humanitatis rationem habere*. Fam. V. 21. *tibi quum summam humanitatem, tum etiam literas profuisse*, scil. ut ferres iniurias. Fam. XI. 27. *humanitas tua, qui amicum etiam mortuum diligis*. Lael. 2. *nec fuisse id* (scil. moderate ferre mortem amici) *humanitatis tuae*. Mil. 15. *crudelius punitus est, quam erat humanitatis meae postulare*. Sen. 1. *humanitatem* (aequitatem in rebus humanis ferendis) *et prudentiam Athenis deportasse*. Off. III. 23. *utilitate potius dirigi officium quam humanitate*. Phil. II. 4. *humanitatis expers, qui literas sibi ab amico scriptas, rupta amicitia, profert*. 7. *Cultus humanus, vitae ratio homine digna*. Sext. 42. *vita humanitate perpolitata*. Orat. III. 15. *ut puerorum mentes ad humanitatem et virtutem fingerentur*. Div. II. 38. *barbari humanitatis expertes*. 8. Quia denique homini proprium est ridere, laetari rebus laetis, iocari. Orat. I. 8. *propterea humanitas est etiam pro urbanitate, lepore*. Att. I. 13. *sale humanitatis sparsae*. Fam. XI. 27. *lepos, humanitas, literae*. Rosc. Am. 41. *literis eorum et urbanitate ducitur* — — *horum literas adamarit aut humanitatem*. Verr. III. 4. *at sermone, at literis, at humanitate eius delectamini*. Orat. II. 67. *Socratem in hac ironia dissimulantiaque longe lepore et humanitate omnibus praestitisse*. Ern.

HUMANITER, 1. aequo animo, ut homo debet ea ferre, quae scilicet homini accidere posse et solere. Att. I. 2. *ferre humaniter*. 2. Hilariter. Fam. VII. 1. *neque nos lepore tuo, neque tu meo frui posses propter molestissimas occupationes meas: quibus si me relaxaro, — — docebo projecto, quid sit humaniter vivere*. Vid. *Humane*. Ern.

HUMANITUS, Phil. I. 4. *si quid mihi humanitus accidisset, i. e. si mortuus essem*.

HUMANUS, 1. Homo. Att. XIII. 21. *possum falli, ut humanus*. Plura exempla suppeditabit Gronov. ad Liv. IX. 9. Heins. ad Silium VII. 5. Iluc refer illud Verr. II. 69. *nullum est aliud genus humanum in provincia*. 2. Ab homine expectandus, hominibus usitatus et naturalis. Verr. III. 97. *humana et usitata ratio* Tusc. III. 6. *humanum id quidem, non enim e silice nati sumus*. Orat. 62. *oratio composita aufert humanum sensum actoris, h. e. facit, ut non possit cum animi commotione, quae hominibus solemnis est in his rebus, dicere*. 3. Doctus. Orat. II. 1. *humanissimus homo*. 4. Homine dignus. Orat. I. 8. *humanus cultus*. Arch. 7. *animi adversio humanissima*. Acad. IV. 41. *humanissima completur animus voluptate*. 5. Aequus, moderatus. Fam. X. 24. *moderatissimi atque humanissimi sensus fuit*. 6. Urbanus, lepidus. Fin. II. 31. *homo bellus et humanus*. 7. Acutus, sive etiam curiosus, quia hominibus hoc innatum est, ut velint scire, imprimis ea, quae occultantur. Verr. V. 28. *Syracusani homines, periti et humani, qui non modo ea, quae perspicua essent, videre, verum etiam occulta suspicari possent; habebant rationem quotidie piratarum, qui securi ferirentur, quam multos esse oporteret, conticiebant*. 8. Humana et res humanae dicuntur, quae hominibus propria sunt, iis accidere possunt, divitiae, honores, morbi, pericula, paupertas, mors etc. Off. I. 4. *humanarum rerum contemptio*. Leg. II. 17. *quae fateor humana esse*. Lael. 5. *amicitiam omnibus rebus humanis anteponatis*. cf. Fin. II. 41. V. 25. Fam. V. 12. VI. 1. Att. XV. 20. Tusc. III. 24. etc. 9. Orat. I. 18. *res humanae dicuntur virtus et vitium*. 10. Fin. II. 12. *scientia rerum divinarum et humanarum*. Vid. *divinus*. 11. Orat. 34. *humana dicuntur de iure civili et historia*. 12. *Humanum ius*, vid. **IUS**. Ern.

HUMARE. Tusc. I. 45. *Magorum mos est, non humare corpora suorum, nisi a feris sint ante laniata.* Ibid. I. 16. *in terram cadentibus corporibus hisque humo tectis, e quo dictum est humari, sub terra censebant reliquam vitam agi mortuorum.* Leg. II. 22 *quod nunc communiter in omnibus sepultis ponitur, ut humari dicantur, id erat proprium tum iis, quos humus iniecta contegeret.* N. D. III. 22. *Aesculapiorum — secundus, secundi Mercurii frater. Is fulmine percussus dicitur humatus esse Cynosuris, h. e. in ingo montis Arcediae, quod sic erat a Mercurii filio Cynosuro appellatur.*

HUMATIO. Tusc. I. 45. *admoneor ut aliquid etiam de humatione et sepultura dicendum existimem.* Ibid. *tota de ratione humationis unam tenendum est, al corpus illum pertinere, sive occiderit animus sive vigeat.*

HUMERUS. 1. lumentorum. N. D. II. 63. *inibus — vires humerorum et latitudines ad aratra extrahenda.* 2. In corpore humano. Tusc. II. 16. *scutum, galeam, gladium in onere nostri milites non plus numerant, quam humeros, lacertos, manus.* Sen. 10. *Olympiae per stadium ingressus esse Milo (Crotoniates) dicitur, quum humeris sustineret bovem vivum.* 3. Metaphorice humeris sustinere dicitur pro viribus sustinere non corporis, sed animi. Mil. 9. *Clodius contulit se ad eius (Milonis) competitores, sed ita, totam ut petitionem solus gubernaret, tota ut comitia suis, ut dictitabat, humeris sustineret.* Flacc. 38. *Res publica quam nos universam in hoc iudicio vestris humeris — iudices sustinetis.*

HUMIDUS. 1. Constans ex aqua. N. D. III. 13. *Aut simplex est natura animantis, ut vel terrena sit, vel ignea, vel animalis, vel humida, aut concreta ex pluribus naturis.* cf. Tusc. I. 17. 2. Humore infectus (feucht). Veir. I. 17. *ignem ex lignis viridibus atque humidis in loco angusto fieri iussit.* Arat. Phaen. 65. *humida aurora.*

HUMIFER. N. D. I. 9. *boves spectantes lumina caeli Naribus humiferum duxere ex aëre succum, i. e. pluviam imminuentem.* Ex Arati prognosticis s. *ἡμετέριαις.* Graeca sunt haec: *Καὶ βόεις ἤδη τοὶ πάρος ὑδατὲς ἐνδίοιο οὐρανὸν εἰς ἀνιδόντες ἀπ' αἰθέρος ἀσφράξαντο.*

HUMILIS. 1. De situ corporum. Tusc. V. 13. *Vites et ea, quae sunt humiliora, neque se tollere a*

terra altius possunt. 2. De hominibus infima sorte et conditione. Lael. 19. *qui parentibus nati sunt humilibus.* Att. VIII. 4. *numquam reo cuiquam tam humili, tam sordido — tam praecise negavi.* 3. De animo abiecto. Fin. I. 15. *succumbere doloribus eosque humili animo imbecilloque ferre.* Fin. V. 20. *qui totos se ad studia doctrinae conferunt — omnium ceterarum rerum obliti nihil abiectum nihil humile cogitant.* 4. De oratione. Orat. 57. Aristoteles — *neque humilem neque abiectam orationem probat, de sermone vulgari non satis numeroso.* Ibid. 58. *Iambus frequentissimus est in iis, quae demisso atque humili sermone dicuntur.* Alia ratione Inv. I. 55. *quartus decimus (conquestionis locus) qui per obsecrationem sumitur, in quo orantur modo illi qui audiunt, humili et supplici oratione, (in demüthiger und flehender Sprache) ut misereantur.* Brut. 79. *nec ullum (verbum) aut durum, aut insolens, aut humile.* 5. De aliis rebus, ut artibus, argumentis. Arch. 5. *humili arte praediti, e. c. qui paullo post nominantur, scenici artifices.* Leg. I. 4. *de stillicidiorum et parietum iure, vel de stipulationum et iudiciorum formulis: quae et scripta sunt a multis diligenter, et sunt humiliora, quam illa quae a vobis exspectari puto.*

HUMILITAS. 1. Opponitur altitudini locorum. Tusc. V. 24. *sidera multum inter se aut altitudine aut humilitate distantia.* Div. II. 45: *docet ratio mathematicorum, quanta humilitate luna feratur.* N: D. II. 47. *aliorum (animalium) ea est humilitas, ut cibum terrestrem rostris facile contingant.* 2. De conditione hominis inopis, ignobilis neque gratia neque pecunia polleantis. Quint. 1. *nihil est quod humilitatem cuiusquam gravitas et virtus iudicis consoletur.* Tusc. V. 10. *paupertas, ignobilitas, humilitas.* Cluent. 40. *superbiam atque arrogantiam eius deridendam magis arbitrantur propter humilitatem hominis, quam pertimescendam.* Rosc. Am. 47. *quis erat qui non videret, humilitatem (ignobilium) cum dignitate (nobilium) de amplitudine contenderem?* 3. Humilitas est eorum, qui demittunt animum supplicando, et a dignitate recedunt. Orat. I. 53. *haec Rutilius valde vituperabat et huic humilitati (dieser Demüthigung, Erniedrigung) vel exilium fuisse vel mortem anteponendam.* Inv. I. 56. *nam saepe virtus et magnificentia, plus proficit quam humilitas et*

obsecratio. 4. Kleinmuth. Tusc. III. 13. *habet ardorem libido, humilitatem metus.*

HUMILITER. Tusc. V. 9. *Theophrastus quum statuisset verbera — exsilia, orbitates magnam vim habere ad male misereque vivendum, non est ausus stare et ample loqui, quum humili et demisseque sentiret (wagte es nicht bey niederstrebenden und kleinmüthigen Grundsätzen eine hohe und erhabene Sprache zu führen).*

HUMOR. 1. Liqueur aqueus. N. D. III. 12. *humor ita mollis est, ut facile comprimi collidique possit.* Ibid. II. 10. *frigoribus adiectis durescit humor.* Div. II. 27. *humor allopsus extrinsecus, ut in tectoriis videmus austro, (po est) sudorem imitari.* N. D. II. 16. *probabile est praestantem intelligentiam in sideribus esse; quae — marinis terrenisque humoribus longo intervallo extenuatis alantur.* 2. De liquoribus in corpore animali. N. D. II. 6. *humorem et calorem, qui est fusus in corpore — unde habeanus apparet.* N. D. II. 2. *non venis et nervis et ossibus continentur (di) nec his eseis aut potionibus vescuntur, ut aut nimis acres, aut nimis concretos humores colligant.* Ibid. II. 57. *nares humorem semper habent ad pulverem multaque alia depel- lenda non inutilem.*

HUMUS, terra friabilis. Sen. 17. *humus subacta atque pura.* Leg. II. 22. *quod nunc communiter in omnibus sepultis ponitur, ut humati dicantur, id erat proprium tum in iis, quos humus injecta contegeret.* 2. Solium terrae. Caecil. 1. 10. *iacere humi non modo ad obsidendum stuprum, verum etiam ad facinus obeundum.* Orat. III. 6. *hoc videtur esse altius, quam ut id nos humi strati suspicere possimus.* Gall. fr. *humus erat imunda, lutulenta vino.*

HYDRA. 1. Hydra Lernaëa ab Hercule occisa. Orat. II. 16. *Polycletus quum Herculem finge- bat, (non erat quaesiturus) quemadmodum pellem aut hydram fingeret, etiamsi haec numquam separatim facere didicisset.* 2. Sidus caeleste. N. D. II. 44. *hic sese infernis de partibus erigit Hydra.*

HYDRAULUS. Tusc. III. 18. *hydranli ut audiat voces potius, quam Platonis.* *Hydraulus* s. hydraulicum organon (Wasserorgel) fuit instrumentum musicum, simile ei, quod nos *Orgel* vocamus, nisi quod in

hoc foliis inflatur spiritus tibiis, in illo autem aquae tormento spiritus s. ventus tibiis intrare cogeatur. Eius descriptionem dedit Vitruvius de architectura lib. X. c. 13. mirabilem vero fabricam his verbis collaudat Tertullianus de anima c. 14. *Specta portentosissimam Archimedis munificentiam, organum hydraulicum dico, tot membra, et partes, tot compagines, tot itinera vocum, tot compendia sonorum, tot commercia modorum, tot acies tibiarum, et una moles erant omnia. Sic et spiritus, qui illic de tormento aquae anhelat, non ideo separabitur in partes quia per partes administratur, substantia quidem solidus, opera vero divisus. Ceterum hydraulici inventio, quam Tertullianus Archimedi tribuit, rectius Vitruvio et Plinio auctoribus Ctesibio defertur.*

HYDRIA. Verr. II. 19. *hydriae argenteae. Ibid. IV. 44. in fauo matris magnae apud Enguinorum Scipio hydrias grandes, simili in genere (opere Corinthio) atque eadem arte perfectas — posuerat, et suum nomen inscripserat. Verr. II. 51. Lex erat de sacerdote Iovis in annos singulos sortito capiendi: ut quot essent renuntiati, (s. suffragiis tres ex tribus generibus creati) tot in hydriam sortes conicerentur.*

HYEMALIS s. HIEMALIS. Div. II. 14. *hiemali tempore. Fam. VI. 20. navigatio hiemalis et minime portuosa. Tusc. V. 27. in India qui sapientes habentur (Gymnosophistae) nudi aetatem agunt et Caucasi nives hiemalemque vim perferunt.*

HYEMARI s. HIEMARE; hiemem transigere. Verr. IV. 47. *ubi (scil. Melitae) piratae fere quotannis hiemare soleant. Att. V. 21. hostes hiemant in Cyrrhestica. Fam. VII. 9. eupio scire ubi sis hiematurus.*

HYEMS s. HIEMS. Verr. IV. 40 *erat hiems summa, tempestas perfrigida, imber maximus. Planc. 40. maritimos cursus praecludebat hiemis magnitudo. Phil. IX. 1. non illum vis hiemis — retardavit.*

HYPALLAGE, i. q. metonymia. Orat. 27. *hanc hypallagen rhetores, quia quasi summutantur verba, metonymiam grammatici vocant.*

HYPERBOLE. Top. 10. *in hoc genere oratoribus et philosophis concessum est, ut — aliquid quod fieri nullo modo possit, augendae rei gratia dicatur, aut minuendae, quae hyperbole dicitur.*

HYPODIDASCALUS, magister secundarius (*Unterlehrer.*) Fam. IX. 18. *sella tibi erit in ludo, tamquam hypodidascalo, proxima.*

HYPONNEMA, commentarium doctoris. Fam. XIV. 21. *multum mihi temporis eripitur in exscribendis hyponnematis.*

HYPOTHECA, vel pignus, vel praedium aliquod creditori a debitore obligatum. Fam. XIII. 56. *hypothecae commissae sunt. Velim cures ut aut de hypothecis decedat — aut pecuniam solvat.* H. L. intelliguntur possessiones creditori obligatae, eaeque dicuntur *commissae* (*verfallen*) quum cessante solutione debiti veniunt in potestatem creditoris. Vid. in ind. Gr. ὑποθήκαι.

I.

I litera. Orat. III. 12. *Cotta noster, cuius tu illa lata Sulpici, imitaris, ut iota literam tollas et Eplennissimum dicas, non mihi oratores antiquos, sed mesores videtur imitari.*

IACERE. 1. Sensu proprio de corpore. Quint. 31. *amici Naevii quorum saepe et diu ad pedes iacuit stratus.* Phil. II. 18. *pater maerens iacebat in lecto.* Catil. I. 10. *iacere humi.* 2. De situ humili. Scaur. fr. *depressa, caeca, iacens domus.* Verr. I. 52. *simulacra deorum — iacent in tenebris.* 3. De rebus quae negliguntur, vilipenduntur. Tusc. I. 2. *iacent ea semper quae apud quosque improbantur.* Phil. VI. 5. *iacet beneficium Nuculae.* Off. III. 35. *iustitia iacet.* Rosc. Com. 1. *quomodo tibi tanta pecunia extraordinaria iacet? i. e. qui sit ut tantam pecuniam adeo negligas, ut eam in codicem accepti et expensi non referas?* 4. De rerum vilitate aut pretio diminuto. Rosc. Com. 12. *iacent pretia praediorum.* Att. IX. 9. *Nunc omnia ista iacere puto propter numorum caritatem.* 5. De rebus nondum occupatis. Orat. III. 45. *ea iacentia sustulimus e medio.* 5. De negotiis quae non exercentur. Att. VII. 22. *omnis hic delectus iacet.* Fam. VIII. 6. *dicti non potest quomodo hic omnia iaceant, i. e. nihil agatur.* Orat. II. 15. *in eodem silentio multa alia oratorum officia iacuerunt, scil. quia nemo de iis scripsit.* 6. De sententiis confutatis. Fin. V. 28. *iacet omnis ratio Peripateticorum.* Div. II. 51. *iacet tota conclusio.* 7. Homines dicuntur alicubi iacere qui diutius ibi commorantur. Att. XI. 6.

Brundisii iacere in omnes partes est molestum. 8. Item homines parum gra iosi et spem honorum consequendorum aut nullam aut exiguum habentes iacere dicuntur. Att. X. 7. Curio mecum vixit, iacere Caesarem putans offensione populari, Muren. 8. putabam multis viris fortibus ne ignobilitas obiceretur generis meo labore esse perfectum, qui non modo Curus — antiquis illis fortissimis viris, novis hominibus, sed his recentibus Mario — commemorandis iacebam. ibid. 21. videsne tu (candidatum) illum tristem? demissum? iacet. diffiuit, abiecit hastas. Off. III. 20. C. Marius quum a spe consulatus longe abesset et iam septimum annum post praeturam iaceret. 9. Iacere dicuntur, qui maerore, desperatione debilitati sunt. Att. VII. 20. Cnaeus noster (Pompeius) ut totus iacet? non animus est, non consilium, non copiae, non diligentia. Att. X. 4. iacet in maerore meus frater. Fam. XIV. 2. iacere in lacrimis et sordibus. Ibid. XI. 4. scias me ita dolere ut non iaceam. Laet. 16. amicit est — riri et efficere, ut amici iacentem animum excitet. 10. Item qui sunt infirmi, languidi, desides. Phil. XI. 7. in pace iacere, quam in bellowigere maluit. Quamquam ille numquam iacuit, nec hoc cadere verbum in tantam virtutis praestantiam potest.

IACIO. iacere. 1. Sensu proprio. Caecin. 22. vinces — non fuisse armatos eos, qui saxa iacerent, quae de terra ipsi tollerent. Milon. 15. quum ille lapides iaciendos curasset. Div. II. 19. 2. De molibus et fundamentis monumentorum aur aedificiorum. Att. IX. 17. ab utroque portus cornu moles iacimus. Inde metaphorice. Flacc. 2. nisi forte cui causae fundamenta iaciuntur non videtis. Sic Rull. II. 15. hunc quasi gradum quendam atque aditum ad cetera iactum intelligetis. 3. Per translationem. Rosc. Com. 9. iacere crimen. Sull. 7. iacere contumeliam. Planc. 12. iacis adulteria, i. e. adulterii probra. Parr. 4. iacere et immittere iniuriam. Orat. 26. iacere et mittere ridicula. Att. II. 23. terrores iacit atque denuntiat. Flacc. 3. quae est umquam iacta non suspicio — sed iracundiae vox aut doloris? 4. Significare. Att. II. 7. illud quid sit, scire cupio, quod iacis obscure. 5. Ostendere, edere. Att. XV. 26. nonnullos interdum iacit igniculos viriles.

IACTARE. 1. iacere. Orat. II. 78. primas hastas iactare leniter. Harusp. 18. ardentes faces in vici-

norum tecta iactare. Tusc. II. 23. *pugiles etiam quum feriunt adversarium in iactandis caestibus ingemiscunt.* 2. *Iniicere, intendere.* Quint. 14. *minae iacentur, pericula intendantur, formidines opponantur* 3. *Idemdem commovere.* Verr. III. 19. *tamenne putamus patronum tuum in hoc crimine cerviculam iactaturum; de Hortensio qui in agendo, quum sibi placeret, hoc saepe gestu utebatur.* Sext. 23. *terrorem suum falso iactare.* 4. *Frequenter commemorare, urgere.* Cluent. 47. *iactata res erat in concione a tribuno seditioso.* 5. *Se iactare, de oratore in utramque partem toto corpore vacillante.* Brut. 60. *nisi se suo more iactavisset.* 6. *Se iactare de eo, qui prae dolore se movet.* Tusc. II. 19. *his tu praesentibus gemere et te iactare non audebis profecto.* 7. *Item se iactare dicuntur, qui se ostentant, insolenter efferunt, aut gloriantur.* Deiot. 10. *quantos concursus, facere solebat, quam se iactare, quam ostentare.* Att. II. 21. *qui antea solitus esset iactare se magnificentissime in illo loco (scil. pro Rostris concionans) — ut ille tum humilis, ut demissus erat.* Rosc. Am. 9. *in bonis Sex. Roscii se iactantem.* Catil. II. 9. *qui se insperatis repentinisque pecuniis sumptuosius insolentiusque iactarunt.* 8. *Oratores et philosophi se iactare dicuntur, quum argumento cuidam valde confidunt, idque magnopere urgent.* Verr. V. 1. *novi locum; video ubi se iactaturus sit Hortensius.* Rosc. Am. 32. *haec tu, Eruei tot et tanta si nactus esses in reo, quamdiu diceres? quo te modo iactares!* Fin. I. 10. *in quo se iactare posset vestra oratio.* 9. *Iactare se etiam dicitur pro multum negotii habere, actuosum esse, multum in aliqua re laborare.* Sext. 53. *ita se in populari ratione iactarat.* Fam. II. 15. *re publ. mihi nihil est carius, in qua tu non valde te iactas; i. e. non multum laboras.* Orat. I. 38. *iactare se in causis centumviralibus.* Fam. VIII. 10. *Curionem video dupliciter se iactaturum; primum ut aliquid Caesari adimat; deinde ut aliquid Pompeio tribuat.* Catil. IV. 5. *sancit in posterum, ne quis huius supplicio levando se iactare et in perniciem reip. popularis esse possit.* 10. *Iactare se opiniones dicuntur quae sunt inconstantes.* Tusc. IV. 10. *intelligatur igitur, perturbationem, iactantibus se opinionibus inconstanter et turbide, in motu esse semper.*

IACTARI 1. dicuntur qui vel maritima tempestate vel in turba de loco in locum truduntur, neque

consistere possunt. Rosc. Am. 26. *iactantur fluctibus.* Unde per metaphoram dictum Planc. 4. *nostrum est, qui in hac tempestate populi iactamus ac fluctibus, ferre modice populi voluntates — placare turbatus* Veri. 1. 26. *iactatur domi suae vir primus et homo honestissimus.* Planc. 7. *equidem si quando, ut sic, iactor in turba (werde im Gedränge unthergestossen) non illum accuso, qui est in summa sacra via, quum ego ad Fabium fornicem impellor, sed eum qui in me ipsum incurrat atque incidit.* 2. Omnino iactari dicuntur, qui quocunque modo vexantur. Quint. 51. *multis vexatus contumeliis, plurimis iactatus iniuriis.* Planc. 25. *se inique a tuis iactatum graviter querebatur.* Fam. 1. 5. *Pompeius clamores convicioque iactatus est.* Quint. 2. *aegritas multis iniuriis iactata atque agitata.* 3. *Iactari de sermonibus est disseminari.* Catil. IV. 7. *iactantur voces.* Verr. III. 6. *te iam praetore iactatum (scil. sermonibus) crimen.* 4. *iactari numus dicitur quum eius pretium valde variatur (wenn der Curs bald steigt, bald fällt)* Off. III. 20. *iactabatur numus, sic ut nemo posset scire, quid haberet.* 5. *Iactatus in re est multum versatus; exercitatus.* Orat. 1. 6. *iactatus in opere gladiatorio.* 6. *Iactatus est etiam saepe usurpatus.* Muren. 12. *de formulis Ictorum: quae dum erant occulta necessario ab eis, qui ea tenebant, petebantur, postea vero pervulgata atque in manibus iactata et excussa inanissima prudentiae reperta sunt.*

IACTATIO. 1. *De nave in tempestate.* Muren. 2. *ex magna iactatione terram videre; ubi transtertur ad reip. tempestates.* 2. *De motu corporis.* Orat. 25. *actio modica iactatione corporis.* 3. *Ostentatio; arrogantia, fastus.* Tusc. IV. 19. *iactatio est voluptas gestiens et se efferens insolentius.* 4. *Iactatio popularis est vis conflata concionibus seditiose concitatis.* Cl. ent. 35. *optimis temporibus, quum homines se non iactatione populari, sed dignitate atque innocentia tuebantur.* Prov. Cons. 16. *Homines aut propter dignitatem suam diffusi ipsi sibi, aut propter reliquorum obtrectationem ab huius ordinis (senatus) coniunctione depulsi, saepe ex hoc portu se in illos fluctus (populares) prope necessario contulerunt. Qui si ex illa iactatione cursuque populari bene gesta re publ. referunt aspectum in curiam — non modo non repellendi sunt verum etiam expectandi.* 5. *Iactationem habere in populo est a populo pro-*

probari populo se venditare. Orat. 3. eloquentia *for-
rensis spreta a philosophis et repudiata* — iactationem
habuit in populo (konnte sich des Beyfalls des Volks
rühmen). 5. Fam. XI. 20. iactatio verborum (i. e. ina-
nes minae) et denuntiatio periculi.

IACURA 1. proprie dicitur de mercibus, quae
ad sublevandam navem, ne in tempestate obruatur, in
mare proliciuntur. Off. III. 23. *quaerit (Hecato) si in
mari iactura facienda sit, equine pretiosi potius iactu-
ram faciat an servuli vilis.* Deinde 2. quodvis damnum,
Verlust Fam. IV. 3. in unius mulierculae animula ia-
ctura facta est. Att. XVI. 2. loqui cum eo poteris, eum
commodum nostrum expectare debere, quum tanta sit
a nobis iactura facta iuris (da ich von meinem Rechte
so viel aufgeopfert habe). Paullo ante dixerat: quum
videas quantum a iure nostro decesserimus. 3. De pec-
unia, quae variis rationibus expenditur et consumitur
(Aufwand, Einbuße am Gelde). Att. VI. 1. exhausta
sumptibus et iacturis provincia. Att. XII. 23. si qua
iactura facienda sit, in repraesentando. Cael. 16. nulli
sumptus, nulla iactura, nulla versura. Manil. 23. qui-
bus iacturis homines in provincias proficiscantur. Mil.
27. Sp. Maelius qui annonam levanda, acturisque rei fa-
miliaris (i. e. largitionibus) — in suspicionem incidit
regni appetendi. Fin. II. 24. Si iacturae rei familiaris
erunt faciendae scil. ad amicum sublevandum. Cluent. 8.
Aurium, non magna iactura facta, tollendum interfi-
ciendumque curavit.

IACTUS. Catil. III. 8. fulminum iactus. Div.
II. 18. nonne perspicuum est ex prima admiratione ho-
minum, quod tonitrua iactusque fulminum extimuisse,
credidisse, ea efficere rerum omnium praepotentem Iovem.

IACULARI. Off. II. 13. laudem consequere
equitando, iaculando. Div. II. 59. quis est, qui totum
diem iaculans non aliquando collineet.

IACULUM Tusc. 1. solem praeter iaculorum mul-
titudine et sagittarum non videbitis. Fin. IV. 9. si An-
nibal ad portam venisset, murumque iaculo traiecisset;
nempe lapide, aut alio telo e ballista iacto.

IAM. 1. in transitionibus, modo pro deinde;
modo in principio Fam. IV. 5. V. 3. iam illud etc.
Manil. 11. iam vero virtuti Cn. Pompeii quae par inve-
niri potest oratio? 2. iam nunc, schon itzt. Att. I. 6.
Hermiae tui — iam nunc (scil. antequam eos viderim)

Ind, in Opp. Cic. Tom. III. Pars I.

admodum me delectant. 3. paullo post. Orat. 63. *quo pacto deceat incisa membratimque dici, iam videbimus; nunc quot modis nutentur comprehensiones — dicendum est.* 4. iam iamque, de tempore proxime instanti. Tusc. 1. *cogitandum est iam iamque esse moriendum.* Att. VII. 19. *illum ruere nuntiant iam iamque adesse.*

IAMBUS 1. pes in carmine constans brevi et longa. Orat. 57. *iambus et dactylus in versum cadunt maxime.* 2. rhythmus s. numerus iambicus. Orat. ibid. Aristoteles iudicat — *iambum nimis e vulgari esse sermone.* Ibid. 58. *iambus frequentissimus est in iis, quae demisso atque humili sermone dicuntur.* 5. carmen iambicum N. D. III. 58. *quem Hipponactis iambus laeserat.* Att. XVI. 11. *quod vereris ne ἀδόλεσχος — mihi tu? quis minus? cui ut Aristophani (grammatico) Archilochi iambus, sic epistola longissima quaeque (tuarum) optima videtur.*

IAMBICUS. Orat. 57. *iambicus numerus orationi simillimus.*

IANITOR. Verr. III. *hunc ianitores hunc cubicularii diligunt.* Ibid. IV. *ianitor carceris.*

IANUA 1. N. D. II. 27. *fores in liminibus privatarum aedium iannae nominantur.* Orat. I. 45. Q. *Mucii ianua et vestibulum, quod maxima quotidie frequentia civium — celebratur.* 2. metaphorice Muren. 15. *urbem (Cyzicenorū) sibi Mithridates Asiae iannam fore putavit, qua effracta et revulsa tota pateret provincia.* Planc. 5. *qua nolui ianua sum ingressus in causam.* Orat. I. 47. *intelligo — si in haec quae patefecit oratione sua Crassus intrare volueritis, facillime vos ad ea, quae capitis, perventuros ab hoc aditu ianuaque patefucta.*

IANUS. 1. N. D. II. 27. *Principem in sacrificando Ianum esse voluerunt, quod ab eundo nomen est ductum, ex quo transitiones perviae Iani — nominantur.* Hi Iani fuerunt arcus s. fornices longi et spatiosi partim ad forum, partim ad plateas exstructi et statuis aliisque ornamentis decorati; quaternos habebant aditus s. portas, quaternos item frontes. Huiusmodi Ianus foro vicinus erat, quem ad medium sedebant senatores. Off. II. 25. *de quaerenda, de collocanda pecunia, etiam de utenda commodius a quibusdam optimis viris ad Ianum medium sedentibus quam ab ullis philo-*

sophis disputatur. Phil. VI. 5. *illa statua palmaris, de qua si meliora tempora essent, non possem sine risu dicere.* L. ANTONIO IANI MEDII PATRONO: *Itane? Ianus medius in L. Antonii clientela sit? Quis unquam in illo Iano inventus est (lenerator) qui L. Antonio mille nummum ferret expensum.*

IBIS N. D. I. 36. *Ibes maximam vim serpentium inficiunt, quum sint aves excelsae, cruribus rigidis, corneo proceroque rostro.* Ibid. 29. *ne fando quidem auditum est crocodilum, aut ibim, aut felem violatum ab Aegyptio.*

ICERE Pis. 12. *foedus quod meo sanguine in pactione provinciarum iceras.* cf. Sext. 10. Balb. 16. L. Murcius — *cum Gaditanus foedus icissus dicitur.* Div. II. 66. *Ptemaeus — telo venenato ictus.*

ICHNEUMON mus Indicus N. D. I. 36. cf. Plinii hist. nat. VIII. 24.

ICTUS 1. sensu proprio. Caecin. 15. *neque ictu cominus, neque coniectione telorum.* Mion. 24. *mirabar vulnus in latere, quod non punctum videretur, pro ictu gladiatoris probari.* Off. II. 25. *Phaethon ictu fulminis deaggravavit.* 2. metaphrice Rul. II. 3. *sublata erat de foro fides, non ictu aliquo novae calamitatis.* 3. de impulsione animi. Fin. II. 10. *nec ullum habet ictum (hat keinen Reiz) quo pellat animum, status hic non dolendi.*

IDEA, Orat. 3. *has rerum formas appellat ideās* — Plato Vid. *ἰδέα* in ind. Gr.

IDEM Catil. I. 8. *me nullo modo posse iisdem parietibus tuto esse tecum; i. e. quibus tu; sic enim intelligunt, qui tecum ad iisdem referunt, de qua forma vid. Perizon. ad Sanctii Minervam IV. 6. Drakenb. ad Liv. XXX. 12. Sed potest etiam referri ad tuto esse. Ern.*

IDIOTA imperitus, opponitur intelligenti alicuius rei, elegant. Verr. IV. 2. et philosopho Sent. 51. Pison. 26. *idiotarum divitiae, quas indocti, non philosophi admirantur.* Ern.

IDOLA Fin. I. 6. Vid. *ἰδωλα* in ind. Gr.

IDONEE Inv I. *exordium ut oratio animum auditoris idoneae comparans ad reliquam dictionem.*

IDONEUS aptus commodus. Inv. I. 21. *idoneum tempus, locus opportunus.* Ibid. II. 12. *in occasione (consideratur) commoditas ad faciendum idonea.* Att. II. 6. *ad lacertas captandas tempestates non sunt ido-*

neae, Lael. 2. Idonea mihi C. Laelii persona visa est, quae de amicitia loqueretur. 2. dignus. Balb. 3. si ad ductus gratia minus idoneum hominem praemio offerisset. Manil. 19. idoneus non est, qui impetret. Att. VIII. 22. non satis idonei sunt, qui a te probentur.

IECUR N. D. II. 55. succus is, quo alimur permanat ad iecur per quasdam a medio intestino usque ad portas iecoris (sic enim appellant,) ductas et directas vias. Div. I. 52. non placet Stoicis singulis iecorum fissis interesse deum. Ibid. II. 13. caput iecoris.

IECUSCULUM Div. II. 14. musculorum iecuscula bruma dicuntur augeri.

IEIUNE. 1. nimis subtiliter, parum copiose, haud ornate. Orat. I. 11. videmus iisdem de rebus ieiune quosdam et exiliter disputavisse. Acad. IV. 35. Videor nimis etiam nunc agere ieiune. Quum enim sit campus, in quo exsultare possit oratio, cur eam in tantas angustias et in Stoicorum dumeta compellimus? Fin. III. 5. haec dicuntur fortasse ieiunius; sunt enim quasi prima elementa naturae; quibus ubertas orationis adhiberi vix potest. Orat. 36. (orator) ut quidque erit dicendum, ita dicet nec satura ieiune, nec grandia minute. 2. dicitur etiam de eo, qui in laudando nimis parcus est, ut invidere videatur. Att. XII. 21. quis ieiunius dixit inimicus. Nempe Brutus multum se Ciceroni tribuere putaverat, quod scripsisset optimum consulem.

IEIUNITAS. 1. est nimia exilitas in dicendo. Brut. 55. cavenda est presso illi oratori inopia et ieiunitas. Tusc. II. 1. reperiebantur nonnulli qui — quum obruerentur copia sententiarum atque verborum, ieiunitatem et famem se malle, quam ubertatem et copiam dicerent, 2. dicitur etiam de genere dicendi tenui. Brut. 82. sin autem ieiunitatem, et siccitatem, et inopiam dummodo sit polita, dum urbana, dum elegans, in Attico genere ponit, hoc recte duntaxat. Orat. 6. alii in eadem ieiunitate (i. e. in genere tenui) concinniores, id est faceti, florentes etiam et leviter ornati. 3. inscitia. Orat. II. 5. ieiunitas bonarum artium.

IEIUNUS 1. qui nihil edit, cibo abstinuit (nüchtern). Fam. VII. 26. quum quidem biduum ita ieiunus fuisset, ut ne aquam quidem gustarem. 2. egenus, famelicus Att. I. 13. misera et ieiuna plebecula. 3. sterilis. Verr. III. 57. ieiunus ager. 4. parvus, contem-

nendus. Fam. XV. 4. *si non ieiunum, 'quod ego' gessi.*
 5. *ignarus.* Orat. 30. *ieiunas huius multiplicis aures accepimus h. e. hoc genus tum erat inauditum nostris hominibus.* 6. *tenuis.* Orat. III. 14. *de horridis rebus nitida, de ieiunis plena est oratio tua.* 7. *exilis.* Brut. 30. *sunt eius orationes ieiunae.* Ibid. 12. *Theodorus in arte subtilior in orationibus autem ieiunior.* 8. *inutilis.* Orat. II. 16. *ieiuna concertatio verborum.* Off. I. 44. *cognitio solivaga atque ieiuna.* 9. *invidus; iusto parrior in honore tribuendo.* Fam. II. 17. *illud vero pusilli animi et ipsa malivolentia ieiuni atque iuanis, quod Ariobarzanem — in literis non regem sed regis Ariobarzanis filium appellat.* Phil. XIV. 7. *Haec interposui — ut quosdam nimis ieiuno animo et angusto monerem, — uti excellentium civium virtutem imitatione dignam non invidia putarent.* Ern.

IGITUR eleganter est post digressionem Orat. I. 7. *quum igitur vehementius etc.* cf. Acad. IV. 6. Fin. V. 32. Balb. 5. Ern.

IGNARUS N. D. II. 21. *physicae rationis ignari.* Orat. I. 14. *ignarus faciundae ac poliendae orationis.* Top. 20. *pueri saepe aliquid indicarunt, ad quod pertineret, ignari.*

IGNAVE Tusc. II. *ne quid abiecte, neque timide, ne quid ignave — faciamus.*

IGNAVIA 1. Feigheit. Inv. 11. *fortitudini contraria est ignavia.* Rab. perd. 7. *ignaviam suam tenebrarum ac parietum custodiis tegere.* 2. Trägheit. Fam. XII. 20. *quod si — cessabis, lacessam, ne tua ignavia aliam inertiam afferat.*

IGNAVITER. Att. XV. 6. *an ego, quum omnes caleant, ignaviter (träge, saumselig) aliquid faciam.*

IGNAVUS 1. feige. Caecin. 16. *in bello poena ignavis ab imperatoribus constituitur.* 2. träge. Sen. 11. *quos ait Caecilius comicos stultos senes, hos significat, credulos, obliuissos, dissolutos, quae vitia sunt non senectutis, sed inertis, ignavae, somniculosae senectutis.* Fat. 12. *ignava ratio est ea, quae Graece dicitur ἀργός λόγος.* Vid. Ind. Gr.

IGNESCERE N. D. II. 46. *Eventurum nostri putant — ut ad extremum omnis mundus ignesceret.*

IGNEUS N. D. II. 9. *omne quod est calidum et igneum cietur et agitur motu suo.* Ibid. *igneus motus.* Ibid. *igneae celeritas.* Top. *igneum fulmen.* N. D. II. 40.

in aethere igneae formae (i. e. stellae) cursus ordinatos definiunt.

IGNICULUS 1. sensu proprio Att. XII. 1. *igniculus matutinus.* Vid. Γεγοντιώτερον in Ind. Gr. 2. metaphorice Fin. V. 7. *primo in animis quasi virtutum igniculi (Zündfuken) et semina.* Leg. I. 12. *intelligi volo tantam esse corruptelam malae consuetudinis, ut ab ea tamquam igniculi exstinguantur a natura dati.* Tusc. III. 1. *parvulos (natūra) nobis dedit igniculos; quos celeriter — sic restinguimus, ut nusquam naturae lumen appareat.* Att. XV. 26. „Reliqua pars epistolae Bruti est illa quidem in utramque partem, sed tamen nonnullos interdum iaci igniculos viriles“ (*wirft doch einige Funken männlicher und entschlossener Sinnesart*). Refertur hoc ad Brutī ἀνδραγαθία. Att. XV. 29. 3. Fam. XV. 20. *facilius feramus igniculum (i. e. ardorem) desiderii tui*

IGNIFER. Arat. Phaenom. 88. *ignifer aether.*

IGNIS Orat. II. 45. *nulla materies tam facilis ad exardescendum est, quae nisi admoto igni, ignem concipere possit.* N. D. II. 9. *lapidum conflictu atque tritu elici ignem videmus.* N. D. II. 22. *Zeno ita naturam definit, ut eam dicat ignem esse artificiosum ad gignendum progredientem via.* Scn. 3. *animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quae sidera et stellas vocatis.* 2. metaphorice. Rab. Post. 6. *quamquam tum — etiam ad innocentium periculum tempus illud exarserat, tamen quum odium non restingueretis, huic ordini ignem novum subiici non sivistis.*

IGNITUS Dom. 55. *inflammatus atque ignitus furor.*

IGNOBILIS 1. Verr. V. 11. *ex aliqua familia non ignobili delecta ad libidinem mulier.* 2. obscurus. Tusc. III. 24. *Agamemno (apud Euripidem) laudat senem et fortunatum esse dicit, quod inglorius sit atque ignobilis (ἀκλεις) ad supremum diem perventurus.* Brut. 91. *non ignobilis dicendi magister.* Caecin. 4. *Fulcinus Romae argentariam non ignobilem fecit.*

IGNOBILITAS. 1. Muren. 8. *putabam — multis viris fortibus ne ignobilitas obiiceretur generis, meo labore esse perfectum.* Phil. III. 6. *quae amentia est eum dicere aliquid de uxorum ignobilitate, qui — ipse ex libertini filia suscepit liberos.* 2. de iis, qui obscuro vi-

vunt s. inglorii. Tusc. V. 10. *aderit malorum turba quaedam, paupertas, ignobilitas, humilitas.*

IGNOMINIA. Tusc. IV. 20. *aegritudinem — non sine magna utilitate a natura dicunt constitutam, ut homines — ignominiis affici se in delicto dolerent. Impunitas enim peccatorum data videtur eis, qui et ignominiam et infamiam ferunt sine dolore.* Quint. 31. *ignominiis omnibus appetitus.*

IGNOMINIOSUS. Phil. III. 14. *quis non intelligat, si indormierimus huic tempori non modo crudelem superbamque dominationem nobis, sed ignominiosam etiam et flagitiosam ferendam.*

IGNORABILIS. Inv. II. 52. *non ignorabile i. e. quod ignorari non potest.*

IGNORANTIA. Flacc. 20. (Heraclides Temnites) *rhetor habebat adolescentes quosdam locupletes, quos dimidio redderet stultiores quam acceperat; ubi nihil possent discere, nisi ignorantiam literarum.* Lael. 19. *qui aliquamdiu propter ignorantiam stirpis et generis in famulatu fuerint.*

IGNORARE. 1. nescire. Oecon. 1. *quin ignoretur, ubi proiectum iaceat, quod desideretur.* Att. VIII. 22. *Lepidus tuus ignorat de filio (Domitii) quo ille scil. transierit* cf. lib. IX. ep. 5. 2. *haud nosse, verkennen.* Rab. Post. 12. *si me invitum putas, ne Cn. Pompeii animum ostenderem, defendisse causam, et illum et me vehementer ignoras.* Ac. pr. II. 2. *maiore studio Lucullus — philosophiae deditus fuit, quam, qui illum ignorabant, arbitrabantur.* Tusc. V. 23. *cuius (Archimedis) ego quaestor ignoratum ab Syracusanis — indagavi sepulcrum.*

IGNORATIO Div. II. 22. *Causarum ignoratio in re nova mirationem facit. Eadem ignoratio si in rebus usitatis est non miramur.* N. D. I. 1. *in maximarum rerum ignorance versari.* Orat. 21. *huius (decori) ignorance non modo in vita, sed saepissime et in poematis et in oratione peccatur.* Cluent. 39. *insolentiam noratis hominis! — quanta igneratio sui, (Mangel an Selbstkenntniß) quam gravis atque intolerabilis arrogantia.*

IGNOSCERE Phil. I. 3. *hoc ignoscant dii immortales velim.* Att. I. 1. *abs te peto, ut mihi ignoscas.* Fragm. Epp. *Et praeteritis ignoscis et concedis futura.* Harusp. 17. *quam deam iste iccirco Bonam dicit,*

quod in tanto scelere sibi ignoverit. Inv. II. 32. hoc in loco — exemplis uti oportebit, quibus in simili excusatione non sit ignotum; et contentione magis illis ignoscendum fuisse Pis. 41. te indemnatum videri putas — cui non upud senatum non apud ullum ordinem — maximorum scelerum venia ulla ad ignoscendum dari possit?

IGNOTUS 1. Catil. III. 9. *tanta res tam dementer credita et ignotis et barbaris. Att. IX. 5. res in vulgus ignota. Att. V. 15. ille tibi non ignotus cursus animi mei. Orat. I. 39. ius applicationis obscurum sane et ignotum patefactum atque illustratum est.* 2. *ignotus est qui aliquem non novit. Verr. V. 29. producere archipiratam ad ignotos. Fam. XI. 5. illi artifices corporis simulacra ignotis nota faciebant. Iler. III. 6. si laudabimus (dicemus) quoniam non apud ignotos laudamus, nos monendi causa pauca esse dicturos, aut si erunt ignoti, ut talem virum velint cognoscere petemus.*

ILLABI 1. sensu proprio. N. D. II. 54. *linguam — excipit stomachus quo primum illabantur ea, quae accepta sunt* 2. *metaphorice de iis, quae animum afficiunt. Fin. I. 11. si ea sola voluptas esset, quae quasi titillaret sensus, et ad eos cum suavitate afflueret et illaberetur. Leg. II. 15. sensim perniciēs illapsa civium animos.*

ILLACRIMARE Tusc. II. 8.

ILLACRIMARI N. D. III. 33. *Socratis morti illacrimari soleo Platonem legens. Sen. 9. Milo Crotoniates quum iam senex esset — aspexisse lacertos suos dicitur, illacrimansque dixisse. At hi quidem iam mortui sunt.*

ILLAQUEATUS Harusp. 4. *illaqueatus legum periculis.*

ILLE pro hic. Vid. HIC. 2. Catil. IV. 2. *neque tamen ego sum ille ferreus, — qui non movear. Fam. II. 9. quid quaeris? dum illum video, paene sum factus ille*

ILLECEBRA 1. Reiz, Anlockung. Leg. I. 11. *Voluptas est illecebra turpitudinis. Hortens. fr. Voluptates vere et graviter a Platone dictae sunt illecebrae atque escae malorum. Sen. 12. Archytas dicebat — stupra et adulteria et omne tale flagitium nullis aliis illecebris excitari nisi voluptatis. Mil. 16. quis ignorat maximam illecebram esse peccandi impunitatis spem?*

Somn. 7. *suis te oportet illecebris ipsa virtus trahat ad verum decus.* 2. Cael. 5. *erant apud eum illecebrae libidinum* i. e. natura sua propensior erat ad libidines. 3. Catil. II. 4. *quae tanta in ullo unquam homine iuventutis illecebra* (so großer Reiz zur Verführung der Jugend) *fuit, quanta in illo.*

ILLECTUS Tusc. IV. 6. *libido ad id, quod videtur bonum illecta et inflammata.*

ILLEPIDUS N. D. III. 29. *parentem habere avarum, illepidum, in liberos difficilem.*

ILLIBERALIS. 1. hominæ libero indignus. Off. I. 42. *illiberales et sordidi quaestus mercenariorum.* Ibid. 29. *genus iocandi illiberale.* Fin. I. 1. *non illum ab industria sed ab illiberali labore deterret.* Orat. I. 32. *de artificio rhetorico: quod, ut ante dixi, non eiicio, est enim etsi minus necessarium ad bene dicendum, tamen ad cognoscendum non illiberale* (es ist immer doch für einen Staatsmann eine ganz anständige Kenntniß). 2. qui alicuius precibus non facile concedit; ungütig, ungeschällig. Fam. XIII. 1. *non te in me illiberalem, sed me in se negligentem putabit.*

ILLIBERALITAS Ungeschälligkeit. Att. VIII. 6. *Malo Tironis verecundiam in culpa esse, quam illiberalitatem Curi; quem Cicero rogaverat, ut si quid Tironi opus esset pecuniae, ei commodaret.*

ILLIBERALITER. nimis parce Att. XVI. 3. *de Xenone nihil arbitror ab eo neque indiligenter, neque illiberaliter.* cf. ibid. XVI. 1. Att. IV. 2. *superficiem aedium consules de consilii sententia aestimarunt* ULL. vices; *cetera valde illiberaliter;* h. e. villis a Clodio incensis nimis exiguum pretium statuerunt.

ILLICER N. D. III. 27. *coniugem illexe in stuprum scil. pro illexisse;* Est enim sumptum ex poeta Tragico Att. IX. 13. *ab iisdem illecti sumus, i. e. inducti, decepti.*

ILLICITUS. Cluent. 47. *probatum illud erat: multitudinem illicitum est contradicere h. e. contra multitudinem.*

ILLICO. Muren. 9. *simul atque increpuit suspiciotumultus, artes illico nostrae conticescunt.* Fat. 12. *nec si omne enuntiatur aut verum aut falsum est, sequitur illico esse causas immutabiles atque aeternas.*

ILLIDERE. Turc. III. 31. *si quidem qui temporariam medicinam admovent non ad gravescens vulnus*

illidat manus; versiculi ex Aeschyli Prometheo soluto translati.

ILLIGARE 1. de opere caelatorum. i. q. includere. Verr. IV. 24. *ex patellis et turibulis quae vellerat — scite in aureis poculis illigabat, ita apte in scyphis aureis includebat.* Simili ratione dicitur Univ. 13. *ambitus illigare pro vinculis copulare.* Item de sphaera caelesti artificiosa Tusc. I. 25. *motus stellarum in sphaeram illigavit.* 2. de oratione, inserere, immiscere. Orat. 27. *genus dicendi in quo omnes verborum omnes sententiarum illigantur lepores.* Ibid. *paeon commodissime in solutam orationem illigatur.* Acad. pr. II. 2. *restat, ut iis respondeam, qui sermonibus eiusmodi nolint personas tam graves illigari.* 3. vincire, de numero oratorio. Orat. III. 44. *orator sic illigat sententiam verbis, ut eam numero quodam complectatur.* 4. implicare. Orat. II. 14. *libri (philosophorum) angustis et concisis disputationibus illigati.* 5. obligare. Phil. XIII. 4. *multis pignoribus M. Lepidum resp. illigatum tenet.*

ILLINC ab ista parte. Att. IX. 6. *quum eadem metuum ab hac parte, si illinc beneficium non sit.* Phil. II. 31. *scripserat Antonius: omnem se amorem abiecissee illinc (ab ista mima) atque in hanc transfudisse.*

ILLIQUEFACTUS Tusc. IV. 9. *quae sunt omnes ad perfundendum animum tamquam illiquefactae voluptates.*

ILLITERATUS Orat. II. 6. *vir bonus et non illiteratus.* Fam. IX. 16. *Incidunt in sermone vario multa, quae fortasse illis nec illiterata nec insulsa esse videantur.*

ILLITUS. Orat. III. 52. *venustatis non fuco illitus sed sanguine diffusus color.*

ILLUCESCERE N. D. II. 58. *quum tertio die sol illuxisset.* Phil. I. 12. *quem potes recordari in vita tibi illuxisse diem laetiozem.* 2. metaphorice. Rull. I. 8. *quum populo Romano vox et auctoritas consulis repente in tantis tenebris illuxerit.*

ILLUDERE 1. verspotten. Orat. I. 19. *illudere rhetorum praecepta.* Ibid. I. 57. *nimum acumen.* Ibid. II. 3. *non arbitror hos libros in eo fore genere, quod merito propter eorum, qui de dicendi ratione disputant, ieiunitatem bonarum artium possit illudi.* 2. eum verächtlich und höhnisch mitspielen. Rosc. Am. 19. *finge aliquid saltem commode ne videaris — huius misc-*

ri fortunis et horum virorum talium dignitati illudere. Rosc. Com. 13. tamen diutius illudere viri optimi estimationi audebit? 3. täuschen. Quint. 16. multis demoniis desertis saepe illusi ac destituti.

ILLUMINARE de splendidis orationis ornamentis. Orat. III. 54. haec sunt fere, quae sententiis orationem verborumque conformationibus illuminent. Ibid. 43. quod maxime tamquam stellis quibusdam notat et illuminat orationem. Orat. 21. concinnitas, quae verborum collocationem illuminat his luminibus, quae Graeci σχήματα appellant.

ILLUMINATE. Orat. III. 14. qui illuminate et rebus et verbis dicunt.

ILLUMINATUS N. D. II. 46. Luna a sole illuminata.

ILLUSIO Orat. III. 53. figura sententiarum graece χλευασμός s. διασυρμός dicta, latine etiam irrisio.

ILLUSTRARE 1. patefacere, aperire. Catil. I. 3. si illustrantur, si erumpunt omnia. Orat. I. 39. patefacere et illustrare obscura. Lael. 26. patefacere et illustrare verum. 2. splendide ornare Orat. 27. Demetrii orationem illustrant quasi stellae quaedam tractata atque immutata verba. 3. explicare. Ac. post. I. 2. illustrare philosophiam latinis literis. Orat. I. 33. generibus illustrata. 4. dignitatem afferre. Div. II. 1. locus qui totam philosophiam maxime illustrat (verherrlicht). Arch. 9. libri populi Romani nomen illustrant. Fam. I. 6. illustrabit, mihi crede, tuam amplitudinem hominum iniuria. 5. honorare, celebrem reddere. Fam. II. 6. gratiam remunerando cumulandoque illustrare.

ILLUSTRATIO. Hoc vocabulo Ciceronem pro τῶν ἀγαθῶν s. evidentia usum esse testatur Quintilian. Inst. Or. VI. 3.

ILLUSTRIS. 1. clarus, perspicuus. Fam. XI. 27. quae testata sunt et illustra. N. D. I. 5. multa esse probabilia, quae quamquam non perciperentur, tamen quia visum haberent insignem et illustrem (weil sie doch einen großen und einleuchtenden Anschein haben) his sapientis vita regeretur. 2. nobilis, celebris. Pet. cons. 5. homo illustris honore ac nomine. Fin. 1. facta illustra et gloriosa. 3. splendidus. N. D. II. 37. bona et illustra domicilia.

ILLUVIES sordes. Tusc. III. 12. pectus illuvie scabrum,

IM antiquè pro eum. Leg. II. 24.

IMAGO 1. simulacrum. Orat. 31. *Demosthenis imaginem ex aëre vidi.* Inv. II. 1. *Zeuxis — ut excellentem muliebris formae pulchritudinem aucta in sese imago contineret, Helenae se pingere simulacrum velle dixit.* Fam. V. 12. *Agasilans, qui neque pictam neque fictam imaginem suam passus est esse.* 2. Et quum Romae, qui vel aedilitatem curulem vel ceteros quoque magistratus maiores adepti erant, eo ipso ius adipiscerentur imaginem suam in atrio ponendae et ad memoriam posteritatis perdendae, huc κατ' ἐξοχήν imagines dicuntur, et quo plures aliquis maiorum imagines in atrio habebat, eo maior erat familiae nobilitas. Verr. V. 14. quum Cicero dixisset: *nunc sum designatus aedilis; addit sibi datum antiquiorem in senatu sententiae dicendae locum, togam praetextam, sellam curulem, ius imaginis ad memoriam posteritatemque perdendae.* Agr. II. 1. *qui beneficio vestro (aedilitatis curulis collatae) imagines familiae suae consecuti sunt.* Ibid. II. 36. *quemadmodum quum (aedilitatem curulem) petebam, nulli me vobis auctores generis mei commendarunt, sic si quid deliquero, nullae sunt imagines, quae me a vobis deprecantur, quia Cicero scil. homo novus erat, et primus generis sui ius imaginis adeptus.* Planc. 7. *Cicero sic alloquitur M. Iunium Laterensem: Est tuum nomen utrique familia consulare; num dubitas igitur quin omnes, qui favent nobilitati, qui id putant esse pulcherrimum, qui imaginibus, qui nominibus vestris ducuntur, te aedilem fecerint i. e. suffragia sua tibi dederint ad obtinendam aedilitatem, quam tamen ille non obtinuit.* Sext. 8. *Capua in qua ipse (Piso) tum imaginis ornandae causa duumviratum gerebat.* Nempe imaginibus subscribi solebant magistratus maiores Romae gesti; itaque ridet Cicero Pisonem, quasi e duumviratu isto ornamentum imagini quaesisset. Rab. Post. 7. *sella curulis, fasces, imperia, provinciae, sacerdotia, triumphi, denique imago ipsa ad posteritatis memoriam prodita.* 3. *imago dicitur Echo, quoniam est imago vocis.* Tusc. III. 2. *laus bonorum virtuti resonat tamquam imago.* 4. *imago dicitur quaevis similitudo.* Fam. I. 6. *recordatio meorum temporum, quorum imaginem video in rebus tuis.* Rosc. Am. 16. *haec confecta arbitror a poetis esse, ut effictos nostros mores in alienis personis expressamque imaginem no-*

strae vitae quotidianae videremus. Sext. 13. si imaginem iudiciorum aut simulacrum aliquod futurum in civitate reliquum credidisset. 5. in philosophia Epicuri imagines sunt εἰδωλα. Vid. Ind. Gr. v. Εἰδωλον. Div. II. 67. N. D. I. 12. Fin. I. 6. 6. in Rhetorica imago refertur inter figuras sententiarum. Her. IV. 49. Imago est formae cum forma cum quadam similitudine comparatio. Haec sumitur aut laudis aut vituperationis causa. Inv. I. 30. Imago est oratio demonstrans corporum aut naturarum similitudinem.

IMBECILLITAS 1. de corpore. Brut. 55. virium imbecillitas. Att. XI. 6. Tulliae meae morbus et imbecillitas corporis. Att. XII. 20. nosti Niciae nostri imbecillitatem, molliam et consuetudinem victus. Fam. VII. 1. imbecillitas valitudinis. 2. de animo. Rosc. Am. 3. susceptum onus propter imbecillitatem animi deponere. Fam. I. 4. imbecillitas magistratum. 3. de generis humani natura. Tusc. V. 1. humani generis imbecillitatem fragilitatemque extimescere.

IMBECILLUS s. **IMBECILLIS** 1. de corpore. Fam. VII. 1. quum homo imbecillas a valentissima bestia laniatur. Q. Fr. II. 7. Marius et valitudine est et natura imbecillior. 2. de animo. Div. II. 59. quid mirum si in — omni divinatione imbecilli animi superstitiosa ista concipiant? Div. II. 60. quotus est quisque, qui somniis pareat? — quam multi vero qui contemnant eamque superstitionem imbecilli animi atque anilis patent. Hortens. fr. imbecillus est pudoris magister timor. Tusc. V. 30. qui imbecillius horrent dolorem et reformidant. 3. de fortuna. Fam. IX. 16. fortunam, quam existimo levem et imbecillam ab animo firmo et gravi tamquam fluctum a saxo frangi oportere.

IMBELLIS Off. I. 24. Numquam omnino periculi fuga committendum est, ut imbelles timidique videamur.

IMBER Tusc. I. 19. caelum hoc, in quo nubes, imbres ventique coguntur. Fr. inc. Quae iam terrae imbribus sicciores fiunt, velut in Narniensi agro siccitate lutum fieri, imbre pulverem, proditum est. Div. II. 28. te nec terrae fremitus — nec lapideus, aut sanguineus imber — terrebunt. Div. I. 43. saepe lapidum, sanguinis nonnumquam, terrae interdum, quondam etiam lactis imber defluxit.

IMBERBIS Dom. 14. quae maior calumnia est, quam venire imberbum adolescentulum, bene valentem

ac maritum, dicere filium senatorem populi Romani sibi velle adoptari, de P. Fonteio qui Clodium adoptaverat. N. D. III. 51. Dionysius Aesculapii Epidauri barbam auream demit iussit. Neque enim convenire barbatum esse filium, quum in omnibus sanis pater (Apollo) semper imberbis esset.

IMBIBERE. Verr. Act. I. 14. *an iste umquam de se bonam spem habuisset, nisi de vobis malam opinionem animo imbibisset? scil. vos iudices facile corrumpi posse. Quint. 6. si — imbibierit (i. e. si in animum induxerit) eiusmodi rationibus illum ad suas condiciones perducere.*

IMBUERE 1. instituere. Hortens. fr. *literis talibusque doctrinis ante excoli animos et ad sapientiam concipiendam imbui et praeparari deest. Att. XIV. 14. de puero Clodio tuas partes esse arbitror, ut eius animum tenerum — his opinionibus imbuas. Off. I. 32. plerique parentum praeceptis imbuti ad eorum consuetudinem moremque deducimur. Fin. II. 5. extorquere ex animis cognitiones verborum, quibus imbuti sumus. Phil. X. 10. Nos ita a maioribus instituti atque imbuti sumus, ut omnia consilia atque facta ad virtutem et ad dignitatem referamus. 2. implere, de animo. Tusc. I. 15. omnium hominum mentes imbuti duorum opinio. Tusc. III. 1. variis imbuimur erroribus. Fin. 18 superstitio, qua qui est imbutus, quietus esse numquam potest.*

IMBUTUS 1. proprie benetzt. Font. 14. *manus imbutae sanguine. Milon. 7. Via Appia — quae cruentata antea caede honesti atque innocentis viri silebatur, eadem nunc crebro usurpatur, posteaquam latronis et parricidae sanguine imbuta est. Phil. XIV. 5. imbuti sanguine gladii legionum exercituumque nostrorum vel mae facti potius. 2. de animo, aliqua re praedita s. instructo. Orat. II. 39. aliquo iam imbutus usu. Phil. III. 2. imbutus crudelitate. 3. institutus. Leg. II. 7. his rebus imbutae mentes scil. religione ac pietate. Tusc. I. 7. imbutus dialecticis.*

IMITABILIS Orat. 23. *orationis subtilitas imitabilis illa quidem videtur esse existimanti, sed nihil est experienti minus (scheint in der Einbildung leicht nachahmbar zu seyn, in der Erfahrung aber nichts weniger).*

IMITARI ¹, nachahmen, nachmachen. N. D.

III. imitari chirographum. Fam. IX. 20. in qua coena coquus meus praetor ius ardens nihil potuit imitari. Off. I. 24. in adeundis periculis consuetudo imitanda medicorum est. 2. ähnlich seyn; etwas ähnliches hervorbringen. Inv. I. 32. taciturnitas imitatur confessionem. Div. II. 21. potest veritatem casus imitari i. e. si in nubibus videatur leonis forma aut hippocentauri apparere. Div. II. 27. decol ratio quaedam — potest sanguinis similis esse, et humor allopsus extrinsceus, ut in tectoriis videmus austro, sudorem imitari. 3. darstellen. Orat. II. 47. qui non heroum veteres casus, fictosque luctus vellem imitari atque adumbrare dicendo. 4. in pictura est similitudinem assequi, das Original erreichen, treffen. Orat. 2. qui aut Ialysi non potuerunt, aut Coae Veneris pulchritudinem imitari. Off. III. 2. ut nemo pictor esset inventus, qui Coae Veneris eam partem quam Apelles inchoatam reliquisset, absolveret; cris enim pulchritudo reliqui corporis imitandi spem auferebat. Ibid. 22. pictor vidit obvolvendum caput Agamemnonis esse, quoniam summum illum luctum penicillo non posset imitari.

IMITATIO Her. I. 2. imitatio (in arte oratoria) est, qua impellimur cum diligenti ratione, ut aliquorum similes in dicendo velimus esse. Orat. II. 22. Furius — nervos in dicendo Fimbriae — non assequitur, oris pravitatem et verborum latitudinem imitatur. Sed tamen ille nec deligere scivit, cuius potissimum similis esset, et in eo ipso quem delegerat, imitari etiam vitia veluit. Inv. I. 20. multos imitatio decipit brevitatis, ut, quum se breves putent esse, longissimi sint. Orat. II. 59. ridiculum quod ex quadam depravata imitatione sumi solet: i. e. ubi aliquis, quae in alterius vel voce vel vultu vitiosa sunt, sic imitatur, ut etiam peiora fiant, et hac depravatione facilius sentiantur.

IMITATOR. Marcell. ille aemulus et imitator studiorum meorum. Leg. III. 14. nec enim tantum mali est peccare principes — quantum illud, quod permulti imitatores principum exsistunt. Orat. II. 22. multos imitatores saepe cognovi, qui aut ea, quae facilia sunt, aut etiam illa, quae insignia ac paene vitiosa, consertantur imitando. Ibid. 54. natura fingit homines et creat imitatores et narratores facetos.

IMITATRIX. Tusc. III. 2. illa quae se eius (verae gloriae) imitatricem esse vult — fama popularis. Leg. I. 17. imitatrix boni voluptas.

lebat. 4. De gestu oratoris vel actoris scenici, quo aliquem designat. Orat. II. 55. *coniectis oculis, gestu omni imminenti scil. in eum contra quem dicebat.* Sext. 55. *in ore impurissimi hominis imminens concionata est histrionum caterva.* Nempe verba quaedam ex fabula togata sic pronuntiabant histriones, ut Clodium designarent; quod Cicero verbis proxime antecedentibus sic effert: *Cui tum petenti iam asdilitatem ne histriones quidem coram sedenti pepercerunt.*

IMMINUERE. Rosc. Am. *violare atque imminuere ius et officium.* Orat. I. 6. *a quibus nihil praeter voluptatem aurium quaeritur, in iis offenditur, simul atque imminuitur aliquid de voluptate.* Phil. XII. 3. *acer-rima et fortissima cupiditas imminuta ac debilitata.*

IMMINUTIO. Fam. III. 8. dignitatis. Fin. V. 17. *pravitatem imminutionemque corporis propter se fugiendam putamus, ubi pravitas in distorte, imminutio in mutilato corpore spectatur.*

IMMISERICORS. Inv. II. 36. *adversarius — omnia ex crudelitate et malitia facta dicet, ipsum immisericordem et superbum fuisse.*

IMMISSIO. Sen. 15. *sarmentorum aliorum amputatio aliorum immissio.*

IMMITTERE. 1. Verr. IV. 45. *Servos ad spoliandum fanum.* Fam. X. 30. *immittere equum ad legionem.* Font. *immittere se armatum in hostium manus.* Parad. I. 2. *quae patrem Decium quae filium devotavit atque immisit in armatas hostium copias.* Har. Resp. 22. *immittere exercitum signis infestis in curiam.* Phil. II. 36. *immittere in senatorum domos servorum impetus.* Parad. IV. *iactam et immissam a te infariam in me iniuriam semper duxi; pervenisse ad me numquam putavi.* 2. *Inserere, inculcare.* Orat. 56. *inculcamus per imprudentiam saepe — versus — elegit ex multis Isocratis libris triginta fortasse versus Hieronymus — sed tamen hic corrector in eo ipso loco quo reprehendit — immittit ipse imprudens senarium.* 3. *Immittere in bona est possessionem dare.* Verr. I. 54.

IMMO. 1. *Est negautis et corrigentis prae-
dentia, et dicitur pro immo potius.* Att. IX. 6. *causa igitur non bona est? Immo optima.* Cluent. 30. *non quod res alia esset; immo eadem.* Off. III. 25. *Non igitur patria praestat omnibus officiis? Immo vero; sed ipsi patriae conducit pios cives habere in parentes.* Sull.

17. *Regnum est, dicere in quem velis, ac defendere quem velis*. Immo, *servitus est non dicere, in quem velis, ac defendere quem velis.*

IMMOBILIS. Somn. 5. *Terra immobilis manens ima sede semper haeret complexa medium mundi locum.* Paulo ante c. 4. *terra media neque movetur et infirma est.*

IMMODERATE. N. D. II. 59. *Lingua vocem immoderate profusam fingit ac terminat.* Univ. 13. *totum animal movebatur illud quidem, sed immoderate et fortuito.* Ibid. 5. *Deus quidquid erat, quod in cernendi sensum caderet, id sibi assumpsit non tranquilum et quietum, sed immoderate agitatam et fluctuans idque ex inordinato in ordinem adduxit.* Off. I. 26. *ut adversas res, sic secundas immoderate ferre levitatis est.* Univ. 12. *Qui immoderate et intemperate vixerit, eum secundus ortus in figuram muliebrem transferet.* Div. I. 29. *Socrates in Platonis Politia — dicit, quum dormientibus ea pars animi — in qua feritas quaedam sit, atque agrestis immanitas, quum sit immoderato obstupescit potu utque pastu, exsultare eam in somno immoderateque iacturi.*

IMMODERATIO. Sull. 10. *Efferri immoderatione verborum.* (*Sich durch übertriebenen Ausdruck zu weit fahren lassen.*)

IMMODERATUS. Rosc. Am. 45. *Iupiter — saepe ventis vehementioribus, aut immoderatis tempestatibus — hominibus nocuit.* Her. II. 22. *immensae cupiditates infinitae, et immoderatae sunt.* Phil. X. 7. *immoderata libertas, infinita hominum licentia.* Cael. 21. *immoderata mulier, i. e. ut antea dicitur, summorum facinorum.*

IMMODESTUS. Off. I. 29. *Genus iocandi non profusum, nec immodestum, sed ingenuum et facetum esse debet.*

IMMOLARE. N. D. III. 36. *Pythagoras Musis Iovem immolasse dicitur.* Inv. II. 31. *Lex erat, ne quis Dianae vitulum immolaret.* Fam. VI. 7. *Nemo nostrum scit, quin vota victoriae suae fecerit, nemo, quin, etiam quum de alia re immolaret tamen eo quidem ipso tempore, at quam primum Caesar superaretur optavit.* Div. I. 17. *quum pluribus diis immolatur, qui tandem evenit et litetur aliis, aliis non litetur.*

lebat. 4. De gestu oratoris vel actoris scenici, quo aliquem designat. Orat. II. 55. *coniectis oculis, gestu omni imminenti scil. in eum contra quem dicebat.* Sext. 55. *in ore impurissimi hominis imminens concionata est histrionum caterva.* Nempe verba quaedam ex fabula togata sic pronuntiabant histriones, ut Clodium designarent; quod Cicero verbis proxime antecedentibus sic effert: *Cui tum petenti iam adilitatem ne histriones quidem coram sedenti pepercerunt.*

IMMINUERE. Rosc. Am. *violare atque imminuere ius et officium.* Orat. I. 6. *a quibus nihil praeter voluptatem aurium quaeritur, in iis offenditur, simul atque imminuitur aliquid de voluptate.* Phil. XII. 3. *acerissima et fortissima cupiditas imminuta ac debilitata.*

IMMINUTIO. Fam. III. 8. *dignitatis.* Fin. V. 17. *pravitatem imminutionemque corporis propter se fugiendam putamus, ubi pravitas in distorte, imminutio in mutilato corpore spectatur.*

IMMISERICORS. Inv. II. 36. *adversarius — omnia ex crudelitate et malitia facta dicet, ipsum immisericordem et superbum fuisse.*

IMMISSIO. Sen. 15. *sarmentorum aliorum amputatio aliorum immissio.*

IMMITTERE. 1. Verr. IV. 45. *Servos ad spoliandum fanum.* Fam. X. 50. *immittere equum ad legionem.* Font. *immittere se armatum in hostium manus.* Parad. I. 2. *quae patrem Decium quae filium devotavit atque immisit in armatas hostium copias.* Har. Resp. 22. *immittere exercitum signis infestis in curiam.* Phil. II. 36. *immittere in senatorum domos servorum impetus.* Parad. IV. *iactam et immissam a te insaeriam in me iniuriam semper duxi; pervenisse ad me numquam putavi.* 2. *Inserere, inculcare.* Orat. 56. *inculcamus per imprudentiam saepe — versus — elegit ex multis Isocratis libris triginta fortasse versus Hieronymus — sed tamen hic corrector in eo ipso loco quo reprehendit — immittit ipse imprudens senarium.* 3. *Immittere in bona est possessionem dare.* Verr. I. 54.

IMMO. 1. *Est negantis et corrigentis praecedentia, et dicitur pro immo potius.* Att. IX. 6. *causa igitur non bona est? Immo optima.* Cluent. 30. *non quod res alia esset; immo eadem.* Off. III. 23. *Non igitur patria praestat omnibus officiis? Immo vero; sed ipsi patriae conducit pios cives habere in parentes.* Sull.

17. *Regnum est, dicere in quem velis, ac defendere quem velis* Immo *servitus est non dicere, in quem velis, ac defendere quem velis.*

IMMOBILIS. Somn. 5. *Terra immobilis manens ima sede semper haeret complexa medium mundi locum.* Paulo ante c. 4. *terra media neque movetur et infirma est.*

IMMODERATE. N. D. II. 59. *Lingua vocem immoderate profusam fingit ac terminat.* Univ. 13. *totum animal movebatur illud quidem, sed immoderate et fortuitu.* Ibid. 3. *Deus quidquid erat, quod in cernendi sensum caderet, id sibi assumpsit non tranquilum et quietum, sed immoderate agitatum et fluctuans idque ex inordinato in ordinem adduxit.* Off. I. 26. *ut adversas res, sic secundas immoderate ferre levitatis est.* Univ. 12. *Qui immoderate et intemperate vixerit, eum secundus ortus in figuram muliebrem transferet.* Div. I. 29. *Socrates in Platonis Politia — dicit, quum dormientibus eu pars animi — in qua feritas quaedam sit, atque agrestis immanitas, quum sit immoderato obstupescata potu atque pastu, exsultare eam in somno immoderateque iactari.*

IMMODERATIO. Sall. 10. *Efferri immoderatione verborum.* (*Sich durch übertriebnen Ausdruck zu weit führen lassen.*)

IMMODERATUS. Rosc. Am. 45. *Iupiter — saepe ventis vehementioribus, aut immoderatis tempestatibus — hominibus nocuit.* Her. II. 22. *immensae cupiditates infinitae, et immoderatae sunt.* Phil. X. 7. *immoderata libertas, infinita hominum licentia.* Cael. 21. *immoderata mulier, i. e. ut antea dicitur, summorum facinorum.*

IMMODESTUS. Off. I. 29. *Genus iocandi non profusum, nec immodestum, sed ingenuum et facetum esse debet.*

IMMOLARE. N. D. III. 36. *Pythagoras Musis Iovem immolasse dicitur.* Inv. II. 31. *Lex erat, ne quis Diauae vitulum immolaret.* Fam. VI. 7. *Nemo nostrum est, quin vota victoriae suae fecerit, nemo, quin, etiam quum de alia re immolaret tamen eo quidem ipso tempore, ut quam primum Caesar superaretur optavit.* Div. I. 17. *quum pluribus diis immolatur, qui tandem evenit et litetur aliis, aliis non litetur.*

IMMOLATOR. Div. II. 15. Dicitur — *quum immolare quispiam velit, tum fieri extorum mutationum; ut aut absit aliquid, aut supersit; — Haec decessio capitis (in iecore) aut accessio subitane fieri potest, ut se exta ad immolatoris fortunam accommodent?*

IMMORTALIS. Leg. II. 11. *Lex indicat, omnium quidem (hominum) animos immortales esse, sed fortium bonorumque virorum divinos.* Off. I. 35. *utriusque (et fortunae et naturae) omnino ratio habenda est, in deligendo genere vitae, sed naturae magis. Multo enim firmior est et constantior, ut fortuna nonnumquam, tamquam ipsa mortalis, cum immortalis natura pugnare videatur.* Batb. *immortalis memoria et gloria.* Pis. *immortalis quaestus.* Ibid. *fructus.*

IMMORTALITAS. 1. Sensu proprio. Sen. 21. *Demonstrabantur mihi — quae Socrates supremo vitae die de immortalitate animorum disseruisset.* Ibid. *non est lugenda mors quam immortalitas consequatur.* 2. De memoria sempiterna. Phil. IV. 1. De Caesare Octaviano: *Laudo vos Quirites, quum gratissimis animis prosequimini nomen clarissimi adolescentis vel pueri potius. Sunt enim facta eius immortalitatis; nomen aetatis.* Phil. II. 13. de Caesaris interfectores: *quae tam immemor posteritas, quae tam ingratae literae reperientur, quae eorum gloriam non immortalitatis memoria prosequuntur.* Pis. 3. *Mihi populus Romanus universus illa in concione non unius dici gratulationem, sed aeternitatem immortalitatemque donavit.* Orat. II. 9. *Historia — qua voce alia nisi oratoris immortalitati commendatur.*

IMMORTALITER. Q. Fr. III. 1. *immortaliter gaudeo.*

IMMORTUUS. Att. I. 14. Vid. *Intermortuus.*

IMMUNDUS. Gall. Fr. *humus immunda.*

IMMUNIS, qui vacuus est a certis pensionibus. (*schossfrey, frey von Abgaben*) Rull. III. 2. *immunia (praedia) meliore conditione sunt, quam ea quae pensitant.* Fam. VIII. 9. *agros fructuarios vult, immunes esse.* Verr. II. 69. *qui agros immunes liberosque arant.* 2. etiam qui vacuus est a certis muneribus (*dienstfrey*). Font. 4. *quum obiectum esset Fonteio, quaestum ex viarum munitione fecisse, ut aut ne cogeret munire, aut id, quod munitum esset, ne im-*

probaret; respondet Cicero: *sed et coacti sunt munire omnes et multorum opera improbata sunt; certe utrumque falsum est, et ob vacationem pretium datum, quum immunis nemo fuerit; et ob probationem quum multa improbata fuerint.*

IMMUNITAS. Font. 8. in qua (*Fontei calamitate*) illa provincia (*Gallia*) prope suam immunitatem ac libertatem positam esse arbitratur. Fam. XII. 1. *immunitas munerum.*

IMMUNITUS. Caecin. 19. *Via immunita.*

IMMUTABILIS. N. D. II. 19. *alterum genus siderum spatiis immutabilibus ab ortu ad occasum commens.* Fat. 7. *omnia vera in praeteritis necessaria sunt — quia sunt immutabilia nec in falsum e vero praeterita possunt converti.* Ibid. 12. *Nec si omne enuntiatum aut verum aut falsum est, sequitur illico esse causas immutabiles easque aeternas.* Ac. pr. II. 8. *Scientiam — nos non modo comprehensionem rerum, sed eam stabilem quoque et immutabilem esse censemus.*

IMMUTABILITAS. Fat. 9. *Placet Diodoro — in factis immutabilitatem apparere, in futuris quibusdam, quia non appareat, ne inesse quidem videri.*

IMMUTARE. N. D. II. 42. *Vim quandam esse aiunt (Chaldaei) signifero in orbe — talem, ut eius orbis unaquaeque pars alia alio modo moveat immutetque coelum.* Fam. I. 9. *si quibusdam in sententiis paululum me immutassem.* Ibid. V. 8. *qui et te nonnunquam a me alienarunt, et me immutarunt.* Fam. I. 9. *Conversis rebus et bonorum voluntatibus immutatis.* Flacc. 14. *Crimen videri solet, quum aliquis sumptus instituit eos, qui antea non erant instituti, non quum successor aliquid immutat de institutis priorum.* Orat. 63. *verborum ordinem immutare.* Ibid. 27. *de metonymia: Ennius pro Afriis immutat Africam.*

IMMUTATIO. Brut. 17. *Ornari orationem Graeci putant, si verborum immutationibus utantur quos appellant τροπος.* Orat. II. 65. *immutatio orationis est ἀλλοιογία, ut in hoc exemplo: ut sementem feceris ita metes.* Orat. 27. *quamquam translatio est apud eum (Demetrium Phalereum) multa, tamen immutationes (i. e. metonymiae) nusquam crebriores.*

IMPAR. Ac. pr. II. 10. *illos qui omnia sic incerta dicunt, ut stellarum numerus par an impar sit, quasi desperatos aliquos relinquamus.* Somn. 5. *sonus*

qui intervallis coniunctus imparibus, sed tamen pro rata parte ratione distinctis.

IMPARATUS. Att. VII. 15. *Sumus flagiti se imparati tum a militibus tum a pecunia.* Phil. III. 1. *breve tempus longum est imparatis.* Mil. 21. *cur igitur virtus est?* (Clodius) *quia quamquam paratus in imparatos Clodius, tamen mulier inciderat in viros.*

IMPARTIO. Vid. *Impertio.*

IMPATIBILIS. Fin. II. 17. *Dolorem vos impatibilem improbis facitis, bonis tolerabilem.*

IMPEDIMENTUM. 1. id quod aliquid impeditur. Orat. I. 61. *Demosthenes impedimenta naturae diligentia industriaque superavit.* Resc. Am. 4. *Commoditatis ingenium est impedimento.* 2. Impedimenta sunt in agmine exercitus, vel quovis itinere, satinae quae iumentis aut vehiculis, vel milites, vel eos qui in itinere sunt sequuntur, (die *Bagage*). Nil. 10. *obviam sit ei* (Miloni) *Clodius, expeditus, in equo, nulla rheda, nullis impedimentis — quum hic — cum uxore veheretur in rheda, paenulatus, magno impedimento.* Att. V. 9. *Patras accedere sine his impedimentis non satis visum est decorum.*

IMPEDIRE. Fin. I. 18. *Quod si corporis gravioribus morbis vitae incunditas impeditur, quanto magis animi morbis impediri necesse est?* Fam. IX. 19. *me quotidie aliud ex alio impedit, sed si me expediero ut in ista loca venire possim etc.* Att. XIII. 45. *Tu velim sis, nisi te impedivisti apud nos prid. Kal.* Mur. 19. *ab omni delectatione impedimur negotiis.* Orat. I. 35. *pudor impedit exquirere.* Att. VIII. 25. *Cedendum celeriter est ne forte qua in re impediatur aut alliger.* Cael. 24. *Haec facta illius — viri mentio et vocem meam fletu debilitavit, et mentem dolore impedit.* Ibid. 19. *Fieri non potest ut animus — amore, desiderio, cupiditate saepe nimia copia, inopia etiam nonnumquam impeditur hoc quicquid est quod nos facimus in dicendo — sustinere possit.* Rab. Post. 9. *Non tam semper stulti, quam sero sapientis est, quum stultitia sua impeditus sit, quoquo modo possit, se expedire.*

IMPEDITIO. Div. I. 51. *Viget animus in somnis liberque sensibus ab omni impeditione curarum.*

IMPEDITUS. Pis. 1. *Convul renuntiatus impeditis reip. temporibus.* Manil. 7. *tum quum in Asia res magnas permulti amiserant, scimus Romae solutione*

impedita fidem concidisse, (dafs, weil die Zahlungen stockten, der Credit sank.).

IMPELLERE. Cluent. 26. *Praecipitantem impellamus, et perditum prosternamus.* Her. II. 22. *Avaritia hominem ad quodvis malefictum impellit.* Orat. I. 8. *voluntates impellere, quo velit, unde autem velit deducere.* Fam. I. 9. *gravissime me in hanc mentem impulit Pompeii fides.* Orat. II. 77. *Ut his locis uti liceat, quibus animorum impetus eorum qui audiant aut impellantur, aut reflectantur.* Orat. II. 79. Brut. 5. *Ad veterum animalium memoriam comprehendendam impulsus atque incensi sumus.* Orat. II. 79. *maxima copia — ex iis locis trahitur, qui ad motus animorum conficiendos inerunt in causa; quos tamen totos in principio explicari non oportebit, sed tantum impelli primo iudicem leviter, ut iam inclinato relinqua incumbat oratio*

IMPENDENS. N. D. II. 39. *impendentium montium altitudines.* Att. VIII. 3. *Propter suspicionem huius impendentis tempestatis vel ruinae.*

IMPENDERE. Penultima longa. 1. *Sensu proprio.* Tusc. IV. 16. *Miseriae proximus est is, qui appropinquans aliquod malum metuit, exanimatusque pendet animi.* Quamvis mali significantes poetae impendere apud inferos saxum Tantalo faciunt. Tusc. V. 21. (Dionysius) *fulgentem gladium — demitti iussit, ut impenderet illius beati (Damoclis) cervicibus.* 2. *ac rebûs malis, quae futura et proxime quidem futura videntur.* Fin. I. 18. *Mors, quae quasi saxum Tantalo semper impendet.* Eodem modo dicuntur impendere Rosc. Am. 11. *terrores et pericula.* Verr. V. 60. *formidines.* Catil. I. 9. *tempestas invidiae.* Fam. II. 11. *belli magni timor.* Fam. VII. 14. *magnae discordiae.* Att. II. 22. *ea contentio quae impendet.* Catil. II. 5. *quibus (Catilinae sociis) ego confido impendere fatum aliquod, et poenas iam diu improbitati, nequitiae, sceleris, libidini debitas aut instare iam plane, aut certe iam appropinquare.* Fam. II. 16. *nulla est acerbitas, quae non omnibus hac orbis terrarum perturbatione impendere videatur.* Att. VIII. 14. *tanta malorum impendet ἰλιός.*

IMPENDERE. (penultima brevi) insumere. Verr. IV. 30. *non erunt tam amentes, ut operam, curam, pecuniam impendant in eas res, quas vobis gradas fore non arbitrentur.* Ibid III. 98. *ad incertum ca-*

sum et eventum certus quotannis labor et certus sumptus impenditur.

IMPENDIO, multo. Att. X. 4. *at ille impendio nunc magis odit senatum.*

IMPENDIUM 1. *impensa.* Quint. 3. *qui ab adolescentulo quaestum sibi instituisset sine impendio posteaquam nescio quid impendit mediocri quaestu contentus esse non poterat.* 2. *Usura.* Att. VI. 1. *nihil illo regno spoliatus, nihil egentius. Itaque aut tutela cogito me abdicare, aut ut pro Glabrione Scaevola fenus et impendium recusare.* Gronovius *fenus*, inquit, *et impendium recusare est nomine pupilli bonam copiam eiurare s. iurare illius patrimonium esse neque sorti aequae usuris solvendis idoneum. Fenus enim saepe est sors, pro qua usurae penduntur (das verzinsliche Capital).* Brut. 4. *solum ita diligenter colemus ut impendiis (mit Zinsen) etiam augere possimus largitatem tui muneris.*

IMPENSA, *Kosten, Aufwand.* Verr. III. 21. *arationes magna impensa, magnoque instrumento tueri.* Fin. I. 15. *necessariae cupiditates, nec opera multa, nec impensa explentur.* Rab. Post. 16. *turpes impensae cupiditatum atque iacturae.*

IMPENSE, *vehementer.* Att. V. 2. *impense rogare.* Fam. XIII. 64. *nunc eo id facio impensius.*

IMPENSUS, *agnus.* Att. XIV. 13. *vel impenso pretio.* Vtd. Popina ad h. l. *valde propensus.* Sext. 12. *haec tam impensa voluntas.*

IMPERATOR. 1. *Dux exercitui praepositus.* Orat. I. 48. *imperator est administrator belli gerendi.* Manil. 10. *sic existimo in summo imperatore quatuor has res inesse oportere, scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem.* Fam. XV. 4. *illud animadvertisse videor — te non tam res gestas, quam mores instituta atque vitam imperatorum spectare in habendis aut non habendis honoribus.* 2. *Saepe imperator, est honoris nomen, quod aut a militibus, re prospere gesta, ducibus tribuitur.* Fam. II. 10. *aut a senatu.* Phil. XIV. 4. 5. *certo hostium numero occiso. Qui igitur imperator erat appellatus in epistolis nomini suo addebat huius honoris titulum: IMP. eumque qui ad eum scribebant eius nomini addebant.* 3. *Imperator est princeps populi alicuius rector.* Dom. 33. *populus Romanus est dominus regum victor atque imperator omnium*

gentium. 3. *Jupiter imperator.* Verr. IV. 58. *tria se-
rebantur in orbe terrarum signa Iovis imperatoris uno
in genere pulcherrime facta.* Vid. *Jupiter* in Ind. histor.

IMPERATORIUS. Fam. XI. 4. *Nomen imperato-
rium, est titulus imperatoris ab exercitu duci conces-
sus.* Verr. III. 80. *quae porro praefatio tunc donationis
fuit; illa scilicet vetus atque imperatoria?* (i. e. aliis
imperatoribus usitata): **QUANDO TU QUIDEM IN
PROELIO IN BELLIO, IN RE MILITARI etc.** Orat.
III. 3. *M. Antonii in his ipsis nostris — quae censor
imperatoris manubiis ornarat positum caput fuit.* Balb.
21. *imperatoris ardor oculorum* Veri. I. 21. *P. Ser-
vilius quae signa atque ornamenta hostium vi et virtute
capta belli lege atque imperatorio iure sustulit, ea po-
pulo Rom. apportavit.*

IMPERATRIX. Cael. 28. *Praegestit animus iam
videre — fortes viros ab imperatrice (sic per irrisionem
appellatur Clodia) in insidiis atque in praesidio balnea-
rum locatos.*

IMPERFECTUS. Fam. IX. 9. *Quidam homines
in capite meo solum elaboraverunt, reliquum corpus im-
perfectum ac rude reliquerunt, i. e. ut ab exilio revoca-
rer elaborarunt, de dignitate et fortunis mihi restituen-
dis parum solliciti.*

IMPERIOSUS. 1. *Qui imperium tenet.* Orat. 34. *imperiosi populi.* 2. *Qui nimium sibi arrogat.* Fin. II. 32. *res se sic habet ut nimis imperiosi philosophi sit ve-
tare meminisse, de Epicuro, qui praescripserat mala
meminisse non oportere.* 3. *Imperiosus fuit cognomen
T. Manlii Torquati qui cos. fuit cum Cn. Octavio.* Fin.
II. 19. *ob severitatem in filium.* Ibid. c. 7.

IMPERITE. Phil. II. 32. *Esto, hoc imperite.* Balb.
11. *imperitissime dictum.*

IMPERITUS. Rosc. Am. 49. *homo imperitus mo-
rum (der die Welt nicht kennt) agricola et rusticus.*
Flacc. 7. *in theatro (Athenis) imperiti homines rerum
omnium rudes ignarique consederant.* Her. IV. 10. *ado-
lescens imperitus conviciorum.*

IMPERIUM. 1. *Manil. 4. de imperio dimicare:
dicitur, quum bellum est non de aliqua regionis parte,
sed uter alteri pareat, serviat.* 2. *Verr. II. 51. impe-
rium iudiciorum, de Hortensio.* v. *Dominari et Regnum.*
3. *Imperii, quod magistratum est, duas formas facio.
Altera est civilis et quasi togati; quod est magistratum*

urbanorum, et omnium provincialium, et alio nomine *potestas* dicitur, habetque prehensionem, animadversionem, coercitionem, in provincia etiam ius securium, s. ut sub Caesaribus appellatum est, gladii, atque alia multa, quae ratio magistratus postulat; unde dicuntur hi magistratus *esse in imperio*. Quinto fratri Ciceronis L. I. ep. 1. 6. 8. extr. 10. 12. 13. etc. tribuitur *sumum imperium*, quum rei militaris potestatem non habuerit. Nam ibid. §. 7. Asiae administrationem totam iurisdictione maxime sustineri dicit. Alterum genus est *militare*, quod habent ii, quibus potestas belli gerendi data est. Hac *imperium*, qui habent, dicuntur *esse cum imperio*. Fam. I. 1. Huiusmodi est Verr. III. 91. *infinitum imperium Antonii*, et *imperium Lentuli*. Fam. I. 7. etc. Hinc fit, ut interdum *imperia* et *magistratus* opponantur. De discrimine formularum in imperio, v. Sigon. A. I. Pr. III. 14. Neque tamen id est perpetuum, ut iam vidit Gruchius, qui omnes magistratus provinciales *cum imperio* esse defendebat. Nam ad Q. Fr. I. 1. 10. de Quinto; *quoniam in istis urbibus cum summo imperio et potestate versaris*. Sic etiam reperias *in imperio*, pro *cum imperio*, Att. XIV. 15. vid. Burm. ad Suet. Caes. 25. ubi tamen dicitur *cum respectu ad provinciam*. Locus clarus est Act. I. in Verr. 13. ubi consul Romae dicitur *esse cum summo imperio et potestate*. *In imperio* tamen hactenus differt a *cum imperio*, ut in eo sit respectus ad honorem, sitque pro magistratu. Apud Suetonium *in imperio* non semel sic occurrit. De utroque genere imperii lege Sigon. Ant. I. Prov. L. II. 5. 6. III. 5. 7. sq. Manut. ad Cic. Ep. ad Fam. I. 1—4. Verr. I. 23. in nonnullis edd. tamquam Aldina, sic legitur: *legationis nomine cum imperio et securibus mercator signorum tabularumque missus est*. (et memoratur Verris legati lictor. c. 28. extr. et 31.). Graevius ad Prov. Cons. 3. oblitus in sua editione haec verba non esse, ibi improprie vocem imperii accipi dicit, pro potestate quadam extraordinaria, quam ipsi Dolabella dederat, ut tanta eius esset ubique, quanta ipsius Praetoris auctoritas. Mihi videtur illud *cum imperio ac securibus* ex IV 5. repetitum esse, ubi de Verre: *o praecclamam defensionem! mercatorem cum imperio ac securibus in provinciam misimus*. Nisi forte Cicero invidiose et accusatorie rem augere voluit. Ernesti. 5. Aliud est. Caecin. 18. *Imperium domesticum in servos*. 6. De-

nique imperium est populi Romani, ut Font. 1. Galli sub populi Romani imperium ditionemque ceciderunt.

IMPERO. 1. De imperio in gentes. Manil 19. omnibus gentibus ac nationibus terra marique imperare. 2. De imperio magistratum et imperatorum. Leg. III. 2. Neque solum iis (magistratibus) praescribendus est imperandi, sed etiam civibus obtemperandi modus. Leg. III. 3. quod is qui bellum geret imperasset, ius ratumque esto. Placc. 13. Praetor in Asia remiges imperabat. Caecil. 10. quum frumentum sibi in cellam imperavisset. 3. De imperio domestico. Rosc. Am. 21. nonnumquam puerum vocabat, credo cui cenam imperaret. 4. De animi imperio. Lael. 22. cupiditatibus quibus ceteri serviunt imperare.

IMPERTIRE, s. IMPARTIRE. Orat. II. 4. Exorabo te, ut mihi quoque tuae suavitatis aliquid impercias. Rosc. Am. 5. te rogo ut qualem te antea populo Romano praebuisti, talem te nobis hoc tempore impercias. Sull. 3. Oneris mei partem nemini impertio, gloriae bonis omnibus. Att. II. 18. Illuc multa signa benivolentiae a nobis impertiuntur.

IMPERTIRI. Depon. Manil. Lucullo tantum imperior laudis quantum viro forti debetur. Arch. 3. multis gratuito civitatem in Graecia homines impertiebantur.

IMPETRARE. Sensu proprio. Fam. V. 12. Neque fas esse arbitror quidquam me rogantem abs te non impetrare. 2. Div. I. 2. Magna vis videtur esse impetrandis consulendisque rebus. Est verbum augurale idemque significat quod impetrare.

IMPETRATIO. Att. XI. 22. impetrationes nostras nihil valere.

IMPETRIRE. Div. I. 16. Avibus magnae res impetriri solebant. Ibid. II. 15. qui evenit, ut qui impetrare velit convenientem hostium rebus suis ducat. Est autem impetrare auspiciis, extis, consulere deos, an quod in manibus habemus felicem successum sit habiturum nec ne, unde quod aves admittunt, exta felicia suadent, id impetratum dicitur. Vid. Manut. ad Fam. I. 16. et Hofmann Obs. IV. 3. VI. 11. quem iam laudavit Davisius. E loco autem Ciceronis posteriori patet falsum esse, quod Scaliger ad Festum putabat, impetrare dici tantum de auspiciis, de extis autem lita-

re. Saepius tamen de auspiciis occurrit, ut Plant. Asinaria. II. 1. 11. Plin. H. N. II. 13. Cid. Harduin. ad Plin. XXVII. s. 5. — Ernesti.

IMPETUS. 1. Sensu proprio. Caecin. 15. *Incurso atque impetus armatorum.* Ibid. 8. *impetum armati Antiochi ceterorumque tela atque incursus refugit.* Sext. 10. *ita est ut si gladium parvo puero aut si imbecillo seni aut debili dederis, ipse impetu suo nemini noceat.* Manil. 1. *impetus hostium eius adventu repressi ac retardati.* Font. 12. *orandis erit Plaetorius ut suos novos elientes (Allobroges) a bello faciendo deterreat, ut eorum iratos animos atque horribiles impetus deprecetur.* Fam. IV. 7. *impetum praedonum in tuas fortunas fieri nolo.* Att. VIII. 3. *impetus illius erit in nos fortunasque nostras acrior, quam ceterorum.* Harusp. 1. *omnem impetum gladiatoris ferociamque compressi.* 2. De animalium instinctu. Off. II. 3. *animalia quae habent suos impetus et rerum appetitus.* 3. Inprimis animi humani appetitio, praesertim vehementior. Off. I. 15. (de beneficiis) *multi faciunt multa temeritate quadam — in omnes repentino quodam quasi vento impetu animi incitati.* Inv. II. 5. *animus ita videtur affectus fuisse, ut rem perspicere cum consilio et cura non potuerit, et id, quod fecit, impetu quodam animi potius quam cogitatione fecerit.* Orat. I. 77. *loci quibus animorum impetus eorum, qui audiunt aut impellantur, aut reflectantur.* Caecil. 11. *animos alicuius et impetus retardare.* Inv. II. 54. *temperantia est rationis in libidinem atque in alios non rectos impetus animi firma et moderata dominatio.* 4. In oratione impetus dicitur vehementior contentio. Orat. 68. *tantum abest ut — enervetur oratio compositione verborum, ut aliter in ea nec impetus ullus nec vis esse possit.* Deiot. 2. *ad te unum (Caesarem) omnis mea spectat oratio. Quae mihi ad spem obtinendae veritatis gravissima sunt, ad motum animi et ad omnem impetum dicendi contentionemque leviora.* 5. *Afflatus divinus.* Div. I. 49. *Rarum est genus eorum qui — ad divinarum rerum cognitionem cura omni studioque rapiantur. Horum sunt auguria non divini impetus (aus göttlicher Eingebung) sed rationis humanae.* 6. „Poetae veteres hoc verbo in periphrasi utuntur. Accius Div. I. 22. *nocturno impetu pro noctu.* Tusc. II. 8. *biformato impetu centaurus, pro biformatus, bicorpor.* Est tamen etiam in prosa. N. D. II. 38. *impetum*

caeli moveri vertique, pro caelum. Saepe ita est apud Lucretium vid. Ind. Gilanii in h. v. "Ern.

IMPIE. N. D. II. 16. *Restat ut motas astrorum sit voluntarius. Quae qui videat, non indocte solum, sed etiam impie faciat si deos esse neget.*

IMPIETAS. Fin. IV. 24. *Nihil est quod tam miseris faciat, quam impietas et scelus. Lael. 12. impietatis duces. Utroque loco impietas est animus in patriam iniuriosus.*

IMPIGER. Verr. V. 10. *Is se patientem atque impigrum praebat. Font. 15. vir ad labores belli impiger, ad pericula fortis. Fam. II. 1. quis est tam in scribendo impiger atque ego.*

IMPIGRITAS. Hoc vocabulo usus est Cic. in III. de rep. libro teste Nonio 2, 434.

IMPINGERE. 1. Sensu proprio, *infigere. Phil. I. 2. uncus impactus est fugitivo illi, qui in C. Mariti nomen invaserat h. e. occisus est et unco infixo per vias in Gemonias scalas tractus et in Tiberium deiectus est. 2. Infligere. Fam. VIII. 8. quid? si filius meus sustem mihi impingere volet. 3. Offerre. Tusc. III. 19. quid? huic calix mulsi impingendus est, ut plorare desinat? 4. Obrudere. Att. VI. 1. atque hoc tempore impingit mihi epistolam Scaptius (rückt mir mit einem Briefe auf den Leib.).*

IMPIUS. 1. in deos. Div. I. 4. *Est periculum ne aut neglectis iis (auspiciis rebusque divinis) impia fraude, aut susceptis iis anili superstitione obligemur. 2. In parentes. Rosc. Am. 24. suae malae cogitationes conscientiaeque animi terrent. Hae sunt impiis assidue domesticaeque furiae, quae dies noctesque parentum poenas a consceleratissimis filiis repetunt. 3. In propinquos alios. Quint. 6. Si veritate amicitia, fide societas, pietate propinquitas colitur: necesse est, iste, qui amicum, socium, affinem, fama ac fortunis spoliare conatus est, vanum se et perfidiosum, et impium esse fateatur. 4. In patriam. Phil. VI. 6. impii cives. Pis. 20. ubi Piso et Gabinius propter impietatem in patriam dicuntur in furorem et insaniam incidisse: Sua quemque fraus, suum facinus, suum scelus, sua audacia de sanitate ac mente deturbat. Hae sunt impiorum furiae, hae flammæ, hae faces. Et cap. 21. Gabinius dicitur poenas patriae diisque immortalibus furor atque insania pendere,*

IMPLACABILIS. Pis. 33. *Praebere se implacabilem atque inexorabilem alicui.* Q. Fr. I. 1. *implacabilis iracundia.* Tusc. II. 8. *Iunonis terror implacabilis.*

IMPLERE. 1. *Sensu proprio.* Phil. II. 25. *Is vomens frustis esculentis — totum tribunal implevit.* Div. II. 56. *oraculis Chrysippus totum volumen implevit.* Fam. IX. 18. *Ollam denariorum implere.* Verr. I. 46. *multos codices implevit earum rerum.* Rull. II. 18. *quum sese regum sanguine impleverint.* 2. *Facere quod promiseris* Cluent. *Profiteri quod non possis implere impudentiae est.* 3. Orat. 29. *Non semper implet aures meas, i. e. non satis numerosus est.*

IMPLICARE. 1. *Inserere.* Div. I. 36. *Dii vim suam quum terrae cavernis includunt, tum hominum naturis implicant.* 2. *Coniungere.* Fin. II. 14. *Ut se implicet primum civium deinde omnium mortalium.* Br. 47. *societate L. Gellius — ita diu vixit, ut multarum aetatum oratoribus implicaretur; h. e. ut eius vita coniuncta esset multis aetatibus aliorum oratorum; quorum alios senes, alios iuvenes, vidit.* Balb. 27. *aequa lex et omnibus qui nostris familiaritatibus implicantur, vehementer utilis ut nostras inimicitias ipsi inter nos geramus, amicis nostrorum inimicorum temperemus.* 3. *Irretire.* Tusc. IV. 27. *bene adhibita ratio cernit, quid optimum sit, neglecta multis implicatur erroribus.* 4. *Confundere.* Inv. I. 22. *Paucitas in partitione servatur, si genera ipsa rerum ponuntur neque permixte cum partibus implicantur.* 5. *Occupari.* Off. II. 11. *qui contrahendis negotiis implicantur.*

IMPLICATIO. 1. *Sensu proprio.* N. D. II. 55. *Huc adde nervos, a quibus artus continentur, eorumque implicationem toto corpore pertinentem.* 2. Sext. 46. *implicatio rei familiaris est aes alienum.* 3. Inv. II. 32. *implicatio locorum communium, est quum hi in demonstrationem oratoris inseruntur.*

IMPLICATUS, coniunctus. Fam. VI. 12. *Habeo eos implicatos consuetudine.* Vatin. 1. *inconstantia periurio implicata.* Off. I. 5. *inter se colligata et implicata sunt.* cf. Phil. II. 32. 2. *Difficilis, obscurus.* Orat. III. 14. *reliquae sunt magnae, implicatae, variae etc.* Fin. III. 1. *nec in Torquati sermone quidquam implicatum aut tortuosum fuit.* 3. *Insitus* Leg. I. 17. *quae in omni sensu implicata insidet.* Verr. III. 35. *implicatum legibus teneri: h. e. impediri.* Har. R. 4. *expecta-*

tionem supplicii implicatus. Ern. 4. Irretitus. Harusp. 4. implicatus expectatione supplicii. 5. Constrictus. Ac. Post. I. 3. dum me reip. procuratio multis officiis constrictum et implicatum tenebat. N. D. I. 19. deus nullis occupationibus est implicatus. Ibid. I. 20. nae ille est implicatus molestis operosisque negotiis. 6. Contextus. Orat. 56. necesse est id non literarum accidere natura, sed intervallorum longorum et brevium varietate, quibus implicata atque permixta oratio — tum stabilis est tum volubilis.

IMPLICITE. Inv. II. 23. *Non implicite et abscondite, sed patentius et expeditius.*

IMPLORARE. Verr. V. 72. *Deos omnes imploro atque obtestor Milon. 31. Vos Albani tumuli atque luci, vos imploro atque testor. Pis. 12. implorare praesidium alicuius. Milon. misericordiam. Verr. I. 3. iura libertatis et civitatis.*

IMPLUVIUM. Verr. I. 25. *signa, quae nunc ad impluvium tuum stant. Ibid. 56. columnas singulas ad impluvium esse locatas etc. Est locus subdivalis in mediis aedibus, (unde Verr. I. 19. et 23. impluvium et mediae aedes permutantur.) in quem aqua de tectis confluit: Gr. μεσάυλον, ubi Dii penates colebantur more Graeco, de quo in Lar. Id cum ignorarent interpretes Suetonii, mire se torserunt in compluvio penatium in Aug. 92. Impluvium, ex locis citatis patet, primo porticibus cinctum fuisse in aedibus beatiorum: cf. Virgil. Aen. II. 526 sqq. deinde statuas ibi positas ornatus causa. Ex quo lucem capit locus Quintil. XI. 2. primum locum vestibulo quasi assignant, secundum atrio, tum impluvia circumeunt, nec cubiculis modo aut exedris, sed statuis etiam similibusque per ordinem committunt. Statuis mihi rectius videtur, quam lectio stratis, a Burmanno et Gessnero recepta. Statuae s. sigoa in ornamentis aedium sunt etiam. Nat. N. II. 37. Verr. I. 19. Signa, quae apud te nuper ad omnes columnas, omnibus etiam intercolumniis, in silva denique disposita sub divo vidimus. Viden' statuas inter columnas porticum et supra, e Verr. I. 56. columnas ad impluvium memorari? Ern.*

IMPOLITE. Orat. I. 49. *Tibi senatus breviter impoliteque dicendit est assensus.*

IMPOLITUS. Prov. C. 14. *impolitae res et acerbae. v. acerbus, Inscitus. Orat. II. 31. quam sit hoc*

genus eorum, qui sibi eruditi videntur, hebes atque im-politum. 3. *Parum ornatus.* Orat. II. 14. *Timaeus ipsa compositione verborum non impolitus.*

IMPONERE. 1. *Sensu proprio.* Att. I. 8. *Si Lentuli navis non erit, quo tibi placebit imposito.* Verr. IV. 10. *per istos quae volebat, in navem clam im-ponenda, occulte exportanda curabat.* Fam. XII. 14. *naves onerariae — in quas exercitus eius imponi posset.* Fam. V. 12. *coronas imposuerunt victoribus.* Univ. 12. *ita quasi in currum universitatis imposuit.* 2. *Iniun-gere.* N. D. I. 20. *imposuistis in cervicibus nostris sem-piternum dominium.* Rull. II. 18. *vos mihi personam hanc imposuistis.* Fam. VI. 7. *nisi forte aut in miseria nimis stulte, aut in amicitia nimis imprudenter tibi onus impono.* Muren. 18. *numquam iste plus militi la-boris imposuit, quam sibi sumpsit.* Att. IV. 5. *ego mihi necessitatem imponere nolui, novae huius coniunctionis.* Orat. I. 61. *nimis duras leges imponere visus es huic aetati.* 3. *Implicare.* Fam. VIII. 17. *cuius amicitia me in hanc perditam causam imposuit.* 4. *Imperare.* Att. XV. 10. *frumentum imponere.* Rull. I. 4. *agris publicis pergrande victigal imponere.* Q. Fr. III. 1. *im-ponere servitutem fundo.* 5. *Inferre.* Verr. IV. 9. *qui-bus tu privatim iniurias plurimas contumeliasque impo-suisti.* Fin. IV. 24. *imponere vulnere reip.* Sext. 19. *imponere plagam mortiferam alicui.* 6. *Attribuere.* Acad. fr. *quibus rebus haec nomina imponam.* Att. X. 12. *partes has mihi Caesar imposuit.* 7. *Praeficere.* Planc. 25. *sin autem eminus quem villicum imponeremus, quem pecori praeficeremus, nihil in eo nisi frugalitatem laborem, vigilantiam esse curamus.* 8. *Decipere.* Q. Fr. II. 5. *Catoni egregie imposuit Milo noster.* 9. *Per fraudem supponere.* Caecin. 25. *fictus testis subornari solet et imponi falsae tabulae.*

IMPORTARE. 1. *Proprie de mercibus quae in-vehuntur.* Unde transfertur ad ornamenta dicendi. Orat. II. 12. *modo enim huc ista sunt importata.* 2. *In-ferre.* Sext. 69. *importare calamitatem alicui.* Fam. XVI. 21. *suspicionem.* Fin. I. 51. *sollicitudines.* Tusc. V. 10. *mala casus importat.* Ibid. IV. 15. *perturbatio-nes important aegritudines anxias atque acerbis.* Orat. I. 9. *plura detrimenta publicis rebus quam adiumenta per homines eloquentissimos importata.* Deiot. 15. *hodie-
no die sententia tua, aut cum summo dedecore pestem im-*

portatura est regibus, aut incolumem famam cum salute. Off. II. 6. per eos si quid nobis importetur incommodi propulsemus.

IMPORTUNE. Acad. pr. II. 25. hoc est — *confidere suis testibus et importune insistere, i. e. iusto audacius.*

IMPORTUNITAS. 1. Est hominis morosi ac difficilis. Sen. 3. moderati et nec difficiles, nec inhumani senes tolerabilem agunt senectutem. Importunitas autem et inhumanitas omni aetati molesta est. 2. Est hominis propter immanitatem animi et scelorum odiosi. Cluent. 61. quem propter animi importunitatem nemo recipere tecto, nemo adire, nemo alloqui, nemo respicere vellet. Verr. II. 30. iste quamquam est incredibili importunitate (Frechheit) et audacia tamen sub to solus destitutus est. Pison. 9. Clodius dicitur: animal — ex omnium scelorum importunitate et flagitiorum impunitate concretum. Orat. I. 53. quamvis scelerati illi fuissent, sicuti fuerunt, pestiferi cives, supplicioque digni, tamen omnem eorum importunitatem ex intimis mentibus evellisset vis orationis tuae.

IMPORTUNUS. 1. Incommodus, de loco aut tempore. Orat. II. 5. num tandem aut locus hic non idoneus videtur — aut importunum tempus in tanto otio — ? Brut. 97. cursum ingenii tui premit haec importuna clades civitatis. 2. Homo dicitur importunus, quem ob scelorum et naturae immanitatem omnes oderunt ac fugiunt. Catil. VI. 5. Cluent. 5.

IMPOTENS. 1. Infirmus, nulla potentia praeditus. Muren. 38. valeant haec omnia ad salutem innocentium, ad opem impotentium. Fin. I. 16. neque homini infanti atque impotenti iniuste facta conducunt, qui nec facile efficere possit, quae conetur, nec obtinere si effecerit. 2. Qui abutitur potentia, effrenatus, superbus, ferox. Fam. X. 27. sin ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatus restitutura est. Fam. IV. 4. victoria, quae etiam si ad meliores venit, tamen eos ferociores impotentioresque reddit. Phil. V. 8. effrenatio impotentis animi. Ibid. 9. venit in provinciam firmissimorum et fortissimorum civium, qui illum ne si ita quidem venisset, ut nullum bellum inferret, ferre potuissent, impotentem, iracundum, contumeliosum, superbum, semper poscentem, semper rapien-

tem, semper ebrium. Part. 35. aut nullos animi motus, aut non tam impotentes fuisse.

IMPOTENTIA. Tusc. IV. 15. *Perturbationes animi — inflammant appetitione nimia, quum tum cupiditatem, tum libidinem dicimus, impotentiam quandam (Ausgelassenheit), animi a temperantia et moderatione plurimum dissidentem. Tusc. IV. 23. an est quidquam similis insaniae, quam ira? — Color, vox, oculi, spiritus, impotentiae dictorum atque factorum, quam partem habent sanitatis?*

IMPRESSIO. 1. Violenta incursio. Fam. V. 2. *non iudicio, neque disceptatione, sed vi et impressione evertere aliquem. Flacc. 51. non impressio, non occasio non vis — ad iniuriam faciendam Flacci animum impulit.* 2. De visis animo impressis. Ac. pr. II. 18. *soletis dicere, quum visa in animos imprimantur, non vos id dicere, inter ipsas impressiones (Eindrücke) nihil interesse, sed inter species et quasdam formas eorum.* 3. De pronuntiatione. Ac. Post. I. 5. *in pedibus celeritatem (ponebant) vim in manibus, claritatem in voce, in lingua etiam explanatam vocum impressionem (einen deutlichen Ausdruck der Laute).* 4. In numero oratorio impressiones dicuntur, quae alias percussiones, (Tactabschnitte). Or. III. 48. *numerosum est id in omnibus sonis atque vocibus, quod habet quasdam impressiones et quod metiri possumus intervallis aequalibus.*

IMPRESSUS. 1. Sensu proprio. Div. II. 23. *sulcus altius impressus. Ac. pr. II. 17. signa in annulis impressa. Orat. 2. illa sunt curricula — in quibus Platonis primum sunt impressa vestigia.* 2. Metaphorice. Att. II. 21. *orbis reip. sic est convexus ut vix impressam orbitam possemus videre. Milon. 27. memoria publica recensionis, tabulis publicis impressa. Acad. pr. II. 11. conantur ostendere esse aliquid perspicui, verum illud quidem impressum in animo atque mente. Orat. II. 45. omnes motus in ipso oratore impressi atque inusti. Fam. V. 20. quae cum viderem tot vestigiis impressa.*

IMPRIMERE. 1. Sensu proprio. Div. I. 13. *Sus rostro si humi A literam impresserit. Caecin. 27. statueritis — nisi ex eo loco, ubi vestigium impresserit, delicti neminem posse. Ac. pr. II. 26. quid si in eiusdemmodi cera centum sigilla hoc annulo impressero? Tusc. I. 25. an imprimi quasi ceram animum putamus. Part. 7. ut literatura constet ex notis literarum, et ex eo, in quo*

imprimuntur illae notae, sic confectio memoriae tanquam cera locis utitur, et in his imagines ut literas collocat. 2. Metaphorice. Leg. 1. 10. quae in animis imprimuntur inchoatae intelligentiae. Acad. pr. II. 7. quo e genere nobis notitiae rerum imprimuntur. Phil. V. 5. imprimitur duplex reip. dedecus horum iudicum lectione.

IMPROBABILIS. Off. II. 2. nos, ut ceteri alia certa, alia incerta esse dicunt, sic ab his dissentientes alia probabilia, contra alia improbabilia esse dicimus.

IMPROBARE. 1. *Etwas als untanglich oder nicht gut genug verwerfen.* Verr. III. 76. ego frumentum neque attigi, neque aspexi; mancipibus potestatem probandi improbandique permisi. Ibid. 74. tu civitatum Siciliae vulgo omne frumentum improbas. Pont. 4. obiectum est quaestum Fonteium ex viarum munitione fecisse, — falsum est ob probationem pretium datum, quum multa improbata sint. 2. Omnino est relicere, non approbare. Acad. pr. II. 30. hoc negas te posse nec approbare, nec improbare. Orat. II. 37. ego ista studia non improbo, moderata modo sint. Off. I. 42. primum improbantur ii quaestus, quae in odia hominum incurrunt. Div. I. 53. haec improbantur a Peripateticis, a Stoicis defenduntur. Inv. II. 10. vitam eius, quem arguit, ex ante factis accusator improbare (i. e. improbam demonstrare) debet.

IMPROBATIO. 1. Verr. III. 74. dubiumne est; quin ista omnis improbatio (frumenti) cogendae pecuniae causa nata sit. Her. II. 6. haec et ad improbationem, et ad approbationem testium pertinebunt. Inv. I. 20. accusatoris erit improbatione hominis uti, h. e. demonstrare eius vitam ante actam variis vitiis affinem fuisse.

IMPROBE. Rosc. Am. 36. multa seelerate, multa audaciter, multa improbe fecisti. Off. II. 22. si plures sunt ii, quibus improbe datum est, quam illi, qui iniuste ademptum est. Att. XVI. 14. improbissime liquem tractare.

IMPROBITAS. 1. De hominibus Q. Fr. I. 1. quum alicuius improbitas perversitasque commoverit. Att. 13 non ita, ut sperant mali, tanto imposito reip. dolere, alacris exsultat improbitas in victoria (scil. odio absoluto). Quint. 27. improbitatem (Unred-

lichkeit) et gratiam cum inopia et veritate contendere. Caecin. 2. improbitas Aebutii (Frechheit,) scil. qui ut c. l. dicitur, audax fuisset in convocandis hominibus et armandis, deinde impudens, quod ausus sit in iudicium venire. 2. locose Div. II. 32. de simia, quae sortes dissipaverat (Div. I. 34.) Simiae Dodoneae improbitatem historiis Graecis mandatam esse demiror.

IMPROBUS. Orat. II. 73. Crassus dixerat: illud improbi esse hominis et perfidiosi, dicere quod alienum esset, et noceret ei, pro quo quisque diceret. Deiot. 7. dii te perduint, fugitive; ita non modo nequam et improbus, sed fatuus et amens es. Orat. I. 46. populum — aut inflammare in improbos, aut incitatum in bonos mitigare. Verr. I. 42. testamentum improbum i. e. illicitum, iniustum.

IMPROVIDUS. Att. VII. 19. improvidi et negligentes duces. Lael. 26. in fabulis stultissima persona est improvidorum et credulorum senum. Fam. II. 16. miror adduci potuisse te — ut existimares — me tam improvidam, qui ab excitata fortuna ad inclinatam et prope iacentem desciscerem.

IMPROVISO. Att. XV. 1. quum hominem temperantem, summum medicum tantus improviso morbus oppresserit. Muren. 17. tempestates — saepe improviso nulla ex certa ratione obscura aliqua ex causa excitantur.

IMPROVISUS. Tusc. III. 14. id quidem non dubium, quin omnia, quae mala putentur, sint improvisa graviora. Orat. I. 22. Fulgo hoc facere coeperunt (sophistae) ut nulla sit res, neque tantā, neque tam improvisa, neque tam nova, de qua se non omnia, quae dici possunt, profiteantur esse dicturos. Tusc. IV. 18. Sapiens semper animo sic excubat, ut ei nihil improvisum accidere possit, nihil inopinatum, nihil novum. Verr. I. 43. ex improviso. Tusc. IV. 31. de improviso.

IMPRUDENS, insciens. Inv. II. 31. nautae imprudentes legis — vitulum immolaverunt. Rosc. Am. 8. haec omnia imprudente L. Sulla facta esse certo scio. Orat. I. 21. scripsi in quodam libello, qui me imprudente et invito exiit et pervenit in manus hominum. Rosc. Am. 32. multa saepe imprudentibus imperatoribus vis belli ac turba molitur. Inv. I. 30. si iis qui imprudentes laeserunt, ignosci convenit, iis qui necessario profuerunt, haberi gratiam non oportet.

IMPRUDENTER. Ac. pr. I. 6. *illud imprudenter, si alios esse Academicos, qui tum appellarentur, alios Peripateticos arbitrantur.*

IMPRUDENTIA, inscitia s. inscientia. Orat. 56. *Versus in oratione saepe per imprudentiam (unvermerkt, aus Versehen) dicimus. Gabin. fr. Officium praetermissum imprudentiae vel negligentiae excusatione defenditur. Orat. III. 59. Nonnumquam brevis translatione conficitur; ut illud: „Si telum manu fugit.“ Imprudentia teli emissi brevius propriis verbis exponi non potuit, quam est uno significata translato. Inv. I. 27. imprudentia in purgationem confertur, cuius partes sunt, inscitia, casus, necessitas.*

IMPUBER. Catil. IV. 6. *filium impuberem necatum esse dixit.*

IMPUDENS. Verr. II. 78. *Nemo ita in manifesto peccatu tenebatur, ut quum impudens fuisset in facto, tum impudentior videretur si negaret. Fam. V. 12. qui verecundiae fines semel transierit, eum bene et naviter oportet esse impudentem. Fragm. ep. impudentissimum nomen.*

IMPUDENTER. Fam. V. 12. *impudenter facit. Verr. II. 54. quidvis facere — quamvis callide, quamvis audacter, quamvis impudenter. Flacc. 13. impudenter mentiri.*

IMPUDENTIA Orat. I. 38. *volitare in foro — iudicia privata magnarum rerum obire — quum omnino quid tuum, quid alienum, quare denique civis aut peregrinus, servus aut liber quispiam sit, ignoret, indignis est impudentiae. Orat. 71. Tu autem velim — putes — dum tibi roganti voluerim obsequi, verecundia negandi, scribendi me impudentiam suscepisse. Flacc. 15. quod unus Asclepiades, fortuna egens, vita turpis, — impudentia atque audacia fretus sine tabulis, sine auctore iecerit, id nos quasi crimen aut testimonium pertimescimus?*

IMPUDICUS. Catil. II. 5. *complexi mulieres impudicas. Ibid. 10. in his gregibus — omnes adulteri, omnes impuri impudicique versantur.*

IMPUGNARE. Quint. 2. *ita fit, ut — illis — id tempus impugnandi (i. e. in iudicio contra nos dicendi) detur, quum vitandi illorum impetus potestas adempta nobis erit.*

IMPULSIO. 1. Eindruck. Univ. 5. *Omnis cō-
agmentatio corporis vel calore, vel frigore, vel aliqua
impulsione vehementi labefactatur.* 2. A rhetoribus in
conjecturali constitutione, ubi unus locorum e quibus
conjectura capi potest est causa, hæc ipsa causa distri-
buitur in impulsione et rationationem. Inv. II. 5.
*Impulsio (ein leidenschaftlicher Antrieb) est, quæ sine
cogitatione per quantum affectionem animi facere ali-
quid hortatur, ut amor — et omnino omnia, in quibus
animus ita vidatur affectus fuisse, ut rem perspicere cum
consilio et cura non potuerit, et, id quod fecit, impetu
quodam animi potius quam cogitati ne fecerit.*

IMPULSOR. Vatin. 10. *auctores et impulsores et
socios habuisse sceleris.* Att. XVI. 7. *quamvis non fueris
suasor et impulsor protectionis meae, approbator certe
fuisti.*

IMPULSUS. 1. De corporibus. N. D. II. 11. *ar-
dor non alieno impulsu, sed sua sponte movetur.* Soun. 5. *sonus — qui — impulsu et motu ipsorum orbium con-
ficitur.* Cæcin. 15. *non solum impulsu scutorum, neque
conflictu corporum — sed sæpe clamore ipso militum —
magnas copias pulsas esse et vidimus et audimus.* 2. De animo. Orat. III. 22. *de oratore vestro impulsu
loquor.* Rosc. Am. 37. *ipsos certo scio non negare ad
hæc bona Chrysogonum accessisse impulsu tuo.* Inv. II. 6. *qui simili impulsu aliquid commiserint.*

IMPUNE. 1. Sine poena. Inv. II. 11. *potestas im-
pune aliquid faciendi.* Phil. I. 14. *qui non modo impune,
sed etiam cum summa intersectoris gloria interfici pos-
sit.* Deiot. 11. *ubi id quod intus est, atque nostrum
impune evolare potest contraque nos pugnare (i. e. ubi
servi nostri corrumpuntur, ut contra dominos impune
testari possint) fit in dominatu servitus, in servitute
dominatus.* 2. Tuto. Div. II. 27. *hæc in bello plura et
maiora videntur timentibus; eadem non tam animadver-
tuntur in pace. Accedit illud etiam, quod in metu et
periculo quum creduntur facilius, tum finguntur impu-
nius.* Orat. III. 47. *in quo (numero heroo) impune pro-
gredi licet duo duntaxat pedes aut paullo plus.*

IMPUNITAS. 1. Sensu proprio. Tusc. IV. 20. *impunitas peccatorum.* Pison. 9. *flagitiorum.* Phil. I. 11. *gladiatorum.* Milon. 16. *quis ignorat maximam illecebram
esse peccandi impunitatis spem?* Rab. Post. 10. *quorum
impunitas fuit non modo a iudicio, sed etiam a sermo-*

ne h. e. non solum non a iudicibus puniti, sed ne sermonibus quidem reprehensi sunt. 2. Licentia. N. D. I. 59. *tanta est impunitas garriendi. At quem licenter?* Brut. 91. *nimis redundantes nos et superfluentes iuveni quidam dicendi impunitate et licentia.*

IMPUNITUS. Caccil. 16. *iniuriæ impunitæ atque inultæ.* Catil. I. 7. *tibi vexatio direptioque sociorum impunita fuit ac libera.* 2. Tulus. Orat. I. 52. *virtus, quæ et sola libera est, quæque etiamsi corpora capta sint armis, aut constricta vinculis, tamen suum ius atque omnium rerum impunitam libertatem tenere debeat.*

IMPURE. Fin. III. 11. *quis animo aequo videt eum, quem impure ac flagitiose putet vivere?* Div. I. 29. *multa facere impure atque tæte cum temeritate et impudentia.* Phil. II. 21. — *accipite nunc — non ea, quæ ipse in se atque in domesticum dedecus impure et intemperanter, sed quæ — in universam remp. impie ac nefarie fecerit.*

IMPURITAS. De vitiis turpibus. Phil. II. 3. *quum omnes impuritates pudica in domo quotidie susciperes vino lustrisque confectus.*

IMPURUS. Catil. II. 10. *in his gregibus omnes aleatores, omnes adulteri, omnes impuri impudique versantur.* Rose. Corn. 7. *Ballionem illum improbissimum et periurissimum lenonem quum agit (in scena Roscius) agit Chaeream. Persona illa lutulenta, impura, invisa, in huius moribus, natura, vitæque est expressa.* Phil. III. 14. *libidinosus, petulantibus, impuris, impudicis, aleatoribus, ebriis servire, ea est summa miseria.*

IMUS. Rosc. Com. 7. *ab imis unguibus usque ad verticem summum (si quam coniecturam offert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus videtur.* Her. III. 14. *ab imis faucibus.* Ibid. 18. *si in ordine stantes notos complures viderimus nihil nostra intersit, utrum a summo, an ab imo, an ab medio nomina eorum dicere incipiamus.*

IN præpositio. I. Cum accusativo. 1. notat locum ad quem aliquid refertur. Phil. II. 13. *in huius me tu consilii societatem tamquam in equum Troianum cum principibus includis?* Q. Fr. I. 2. *Plato quidam Sardinianus (Licinium fugitivum) comprehendit, et in custodiam Ephesi tradidit; sed in publicam an in pistrinum non satis ex literis eius intelligere potuimus.* Glor.

1. fr. in Tusculanum mihi nuntiabantur gladiatorii sibi-
 li. Att. I. 10. in orationem Metellinam addidi quaedam.
 2. De tempore, quod praefinitur. Att. XII. 48. horti
 quam in diem proscripti sint velim scire. Phil. XIV. 1.
 quae autem est ista sententia, ut in hodiernum diem
 vestitus mutetur? Tusc. I. 28. non deterret sapientem
 mors — quo minus in omne tempus reip. suisque consu-
 lat. Phil. II. 50. qui in proximum annum consulatum
 peteres. Div. II. 6. Solis defectiones itemque lunae prae-
 dicuntur in multos annos. Att. V. 16. eversam in per-
 petuum provinciam nos invenisse scito. 3. notat finem
 cui consequendo ars quaedam adhibetur. Att. VIII. 6.
 in sumptum mutuari ab aliquo. Ibid. VI. 11. nec id satis
 efficit in usuram menstruam. Flacc. 14. pecuniam in re-
 niges imperare. Ibid. 19. pecuniam datam — in aedem
 sacram reficiendam se perscripsisse dicunt. Ibid. 15. pe-
 cunia in classem est erogata. Inv. II. 38. quid sumptus
 in eam rem aut laboris insumperit. Ibid. 57. quia de
 concessione loquebamur in eam praecepta dedimus. Ibid.
 49. (considerandum) utra (lex) communiter in plures;
 utra in aliquam certam rem scripta videntur. 4. Signi-
 ficat i. q. erga. Orat. I. 44. amore inflammati in pa-
 triam. Ibid. II. 40. indulgentia in liberos. Leg. I. 15. si
 natura confirmatum ius non erit virtutes omnes tollen-
 tur — neque solum in homines obsequia, sed etiam in
 deos caerimoniae religionesque tollentur. 5. Contra, N.
 D. III. 34. (Dionysius) ad impietatem in deos, in ho-
 mines adiunxit iniuriam. II. Cum ablativo notat 1. lo-
 cum ubi aliquis versatur, aut aliquid agitur. Att. XI. 7.
 non possum prae fletu diutius in hoc loco commorari. N.
 D. II. 49. aves quae se in mari mergerent. Orat. II. 14.
 ambulare in sole. Fin. II. 20. potans in rosa dicitur
 Thorius, h. e. recubans in rosis, et roseis coronis or-
 natus. 2. Refertur ad rem in qua aliquis occupatur, aut
 de qua aliquid dicitur. Orat. III. 14. in quo igitur ho-
 mines exhorrescunt? in quo exclamant! Orat. II. 61.
 quod in servo bono dici solet. 3. Refertur ad numerum,
 quo aliquid continetur. Att. XI. 20. melius in pessimis
 nihil fuit. N. D. II. 27. Diana omnivaga dicitur — quod
 in septem numeratur tamquam vagantibus. III. nonnun-
 quam in cum accusativo ponitur, ubi alias cum ablati-
 vo constitui solet. Arch. 5. lituram in nomen A. Lici-
 nii videtis pro in nomine. Rosc. Com. 17. in iudicium
 habere. Et plures eiusmodi locos Ernestus collegit;

ut Quint. 5. Verr. I. 16. Quint. 30. Caecil. 20. Fam. XII. 15.

INAEDIFICARE. Harusp. 14. *sacellum in domo inaedificatum.*

INAEQUABILIS. Part. 4. *haec inaequali varietate distinguimus.* Sed h. l. alii legunt *inaequali varietate.*

INAESTIMABILIS. Fin. III. 6. *inaestimabile* (ἀποπροσγυμένον) est contrarium eius, quod ex Stoicorum disciplina *aestimabile* dicitur. Vid. h. v.

INAMBULARE. Orat. II. 3. in porticu. Leg. I. 5 in viridi opacaeque ripa. Att. VI. 2. *inambulabam domi.*

INANIMATUS. Top. 18. *Animata inanimatis anteponuntur.*

INANIMUS. Acad. pr. II. 12. *quum inter inanimum et animal hoc maxime intersit, quod inanimum nihil agit, animal agit aliquid.* Tusc. I. 23. *inanimum est omne quod pulsu agitur externo, quod autem est animal, id motu cietur interiore et suo.* Div. II. 47. *si ad rem pertinet, quo modo caelo affecto compositisque sideribus quodque animal oriatur, valeat id necesse est etiam in rebus inanimis, quo quid dici potest absurdius?*

INANIS. 1. Proprie de vacuo spatio. Fat. 11. *quum vas inane dicimus, non ita loquimur ut physici, quibus inane esse nihil placet, sed ita ut, verbi causa, sine aqua, sine vino, sine oleo vas esse dicamus.* Fam. XVI. 26. *lagenae iuvenes.* Acad. pr. II. 40. *tunc inane quidquam putes esse, quum ita completa et conferta sint omnia, ut et quod movebitur corporum cedat, et qua quodque cesserit aliud illico subsequatur.* Verr. II. 66. *equus inanis, a quo statua hominis delecta est.* Catil. I. 7. *omnes consulares — simul atque assedisti partem istam subselliorum nudam atque inanem reliquerunt.* 2. *Inanis dicitur, qui frustratur eo, quod se ablatum speraverat.* Att. XIV. 3. *structores ad frumentum profecti inanes redierunt.* Verr. II. 9. *vicerunt Agyrinenses fratres ita, ut egentes inanesque discederent.* Off. III. 2. *Suscepisti onus praeterea grave et Athenarum et Cratippi ad quos quum tamquam ad mercaturam bonarum artium sis profectus, inanem redire turpissimum est.* 3. Fam. VI. 22. *Inanes literae vel Att. VIII. 22. inanes epistolae sunt, quae carent argumento, in quibus nihil*

est, quod lectu dignum sit. Att. II. 8. *nulla abs te per hos dies epistola inanis aliqua re utili et suavi venerat.* Eodem modo dicuntur voces inanes, Tusc. III. 18. quibus nullus subest sensus. Tusc. V. 41. *quod honestum nos et laudabile esse dicimus, id illi cassum quiddam et inani vocis sono decoratum esse dicunt.* Acad. pr. II. 22. *honesti inane nomen esse.* 4. Inanis alicuius rei est i. q. expers, vacuus. Orat. I. 9. *deinceps omnia plena consiliorum, inania verberum videmus.* 5. Inane opponitur vero. Div. II. 62. *falsa et inania visa somniorum.* Rosc. Com. 14. *inani et tenui spe te consolaris.* Fam. X. 20. *minus audes fortasse propter inanem laetitiam litterarum superiorum.* Milon. 54. *o spes fallaces, o inanes cogitationes meae!* 6. Inanis est i. q. vanus. Fam. VI. 4. *tamen hac inani prudentiae laude delector.* Ibid. VI. 6. (Caesar) *cedit multorum iustis et officio incensis, non inanibus aut ambitiosis voluntatibus.* Ibid. II. 17. *illud est pusilli animi et ipsa malivolentia ieiuni atque inanis.* 7. Oratio dicitur inanis, quae caret rebus cogitatis. Orat. I. 6. *oratio, nisi subest res ab oratore percepta et cognita, inanem quandam habet elocutionem et paene puerilem.* 8. In numero oratorio inane opponitur pleno. Brut. 8. *aures ipsae quid plenum, quid inane sit, indicant.*

INANITAS. 1. De vacuo spatio. Fat. 9. *quum duo individua (atomi) per inanitatem ferantur.* 2. Vanitas. Fin. I. 15. *sapiens solus amputata circumcisaque inanitate omni et errore — sine aegritudine possit et sine metu vivere.*

INANITER. 1. Falso. Acad. pr. II. 11. *quum sit incertum (mens) vere inaniterve moveatur.* 2. Vane. Tusc. IV. 6. *quum inaniter et effuse animus exsultat.*

INAPPARATIO. Herenn. II. 4. *opponitur apparationi i. e. praeparationi.*

INAUDIRE, audire rem, quae occultatur. Att. VI. 1. Fam. IX. 14.

INAUDITUS. 1. Per famam cognitus. Balb. 18. *res multo ante inaudita.* 2. Non auditus, inusitatus, (unerhört). Rab. 4. *supplicia inusitata, crudelitas inaudita.* Fin. III. 4. *Zenoni licuit, quum rem aliquam invenisset inusitatum, inauditum quoque ei rei nomen imponere.* Acad. Post. I. 6. *dabitur ut in rebus inusitatis — utamur interdum verbis inauditis.*

INAUGURATUS. Brut. 1. *et inauguratum (in collegio augurum) ab eodem (Hortensio) me recordabar.* Dom. 55. *censorem simulacrum Concordiae dedicare pontifices in templo inaugurato prohibuerunt.*

INAUGURARE. Phil. II. 45. *Est ergo flamen — divo Iulio M. Antonius. Quid igitur cessas? cur non inaugurare?*

INAURARE. Fam. VII. 13. *moriſ nſ, quae tua gloria est, puto te malle a Caesare consuli (ut lCtum) quam inaurari i. e. pecunia locupletari*

INAURATUS. Orat. III. 32. *cui (Gorgiae) tantus honos est habitus a Graecia, soli ut ex omnibus Delphis non inaurata statua, sed aurea statueretur.* Div. I. 24. *Hannibalem Caelius scribit, quum columnam auream quae esset in fano Iunonis Lucinae auferre vellet, dubitaretque utrum ea solida esset, an extrinsecus inaurata. perterebravisse.* Tusc. I. 20. *pellis inaurata arietis, (quam petebant Argonautae).* Her. IV. 47. *cittharoedus palla inaurata indutus.*

INAUSPICATO, auspiciis non rite captis. Div. I. 17. *Ti. Gracchus inauspicato pomoerium transgressus.*

INCALLIDE. Off. III. 33. *Non incallide tergiversantur (wissen sich schlau genug zu drehen und zu wenden).*

INCALLIDUS. Fam. III. 8. *quod si quis me astutiores fingit, quid potest esse incallidius.* Cluent. 16. *severus non incallidus, sed frugi atque integer.* Inv. I. 3. *homines non incallidi scil. iuris periti et in tractandis privatorum controversiis versati.*

INCAUTE. Att. VIII. 10. *stulte omnia et incaute agi iudico.*

INCAUTUS. 1. improvidus. Phil. XI. 2. *Trebonius oppressus est ab hoste incautus.* Planc. 22. *qui te incautum fortasse nunc tuo loco demovere potuerunt, providentem ante et praecaventem numquam certe movebunt.* 2. De patrono causarum, qui non satis cavet clientibus. Brut. 70. *Messalla — prudens, acutus, minime incautus patronus.*

INCEDERE. 1. Ingreſſi (einhergehn). Sext. 8. *quam teter incedebat, quam truculentus, quam terribilis aspectu.* Fam. VIII. 9. *pudeat te ausum illum unquam esse incedere, tamquam tuum competitorem.* Ibid. II. 9. *repente incesi omnibus laetitiis.* 2. Transire, accedere. Inv. II. 14. *facilius animus, ad inventionem incedet.*

INCENDERE. 1. Sensu proprio. Inflammare. Att. IX. 4. *incendere naves*. N. D. III. 30. *tabularium*. Tusc. III. 18. *odores*. Ibid. 19. *hedychrum*. Verr. V. 35. *classē inflammari incendiūque iussit*. Verr. I. 53. *incendere aliquem* est eum vivum comburere. 2. Lumine colostrare. N. D. I. 31. *incensa luna radiis solis*. 3. Metaphorice de animo; vehementer eum ad iram aliosque graviores motus incitare. Orat. II. 45. *Nulla mens potest incendi nisi inflammatus ipse ad eam et ardens accesseris*. Att. II. 16. *si ulla res est, quae bonorum animos, quos iam video esse commotos vehementius possit incendere*. Fam. XIII. 15. *hominem perustum etiamnum gloria volunt incendere*. Fam. I. 9. *ab eo est in me incensus* h. e. ut mihi irasceretur commotus. 4. Imprimis de terrore studiorum et cupiditatum. Tusc. V. 25. *ipsa cogitatio de vi et natura deorum studium incendit illius aeternitatis imitandae*. Ibid. I. 19. *corporis facibus inflammari et incendi ad cupiditates*. Fat. I. *oratoria studia quibus etiam te incendi, quamquam flagrantissimum acceperam*.

INCENDIUM. 1. Sensu proprio. Parad. 4. *qui incendium fecerit? Aedes nymphae manu tua deflagaverunt*. 2. Manga calamitas, magnum periculum. Fam. X. 33. *res cogit huic incendio succurrere omnes, qui aut imperium, aut nomen denique populi Romani salvum esse volunt*. Fam. IV. 13. *video eorum fortunas dissipari, quibus nos olim adiutoribus illud incendium (Catilinae coniurationis) extinximus*. Muren. 25. Catilina Catoni iudicium minitanti respondit: *Si quod esset in suas fortunas incendium excitatum, id se non aqua, sed ruina restincturum*. Catil. I. 11. *an te non existimas invidiae incendio conflagraturum?* 3. De iudicio capitis. Fam. V. 20. *incendio Plaetoriano Seius adustus est; recte interpr. Manutius, quod in condemnatione Plaetorii Seius quoque in iudicium vocatus sit, et, quo ea pecunia pervenerit, quaesitum*. Vid. ind. hist. v. *Plaetorius*.

INCENSIO. Sull. 11. *incensione urbem — liberavi*.

INCENSUS. (ab Incendere). 1. Combustus. Verr. V. 52. *classis populi Romani capta atque incensa est*. Leg. II. 22. *nec ante sepulcrum est, quam iusta facta et corpus incensum*. 2. Irritatus. Cluent. 64. *mulier incensa odio pristino*. Opt. gen. or. 7. *inimicitias incensa*

contentio. 5. Excitatus. Fam. VI. 6. iustae et officio incensae voluntates. Prov. cons. 14. imperator incensus ad remp. bene gerendam.

INCENSUS (*a censere*) qui non est census, qui bona sua noluit censeri. *Caecin. 34. quum (populus) incensum vendit, hoc indicat: quum is, qui in servitute iusta fuerit, censu liberetur, eum, qui quum liber sit, censeri noluerit, ipsum sibi libertatem abiudicasse.*

INCERTUS. 1. *De rebus. Marcell. 5. incertus exitus belli. Mil. 21. incerti exitus pugnarum. Orat. 28. ancipites dicendi incertique casus. Quint. 26. spem maleficii praesentis in incerto reliqui temporis eventu collocare. Verr. V. 2. de hominibus. Verr. V. 51. tu inter eius mali mulieres praetextatum tuum filium — collocavisti, ut aetati maxime lubricae atque incertae exempla nequitiae parentis vita praeberet. Muren. 17. Nihil est incertius (unzuverlässiger) vulgo. Rull. II. 25. nolo suspensam et incertam plebem Romanam obscura spe et caeca expectatione pendere.*

INCESSUS. *Fin. II. 24. si vultum tibi, si incessum fingeres, quo gravior viderere, non esses tui similis. Off. I. 35. status, incessus, sessio, accubitio, vultus, oculi, manuum motus teneant illud decorum. Orat. 18. orator motu sic utetur, nihil ut supersit in gestu, status erectus et celsus; rarus incessus nec ita longus etc.*

INCESTE. *Cael. 14. ubi Appius Caecus inducitur Clodium alloquens: ideo aquam adduxi, ut ea tu inceste uterere, i. e. ut tibi ea in incestis amoribus inserviret; nimirum post concubitum lavari solebant.*

INCESTUS vel **INCESTUM**, est concubitus, vel cum iis qui proximo sanguinis vinculo cognati sunt commissus, vel sanctas deorum caerimonias violans. *Leg. II. 9. incestum pontifices supremo supplicio sanciunt, hoc refertur ad stuprum virgini Vestali illatum. Sic Inv. I. 40. Similiter Pis. 40. emissus ille auctor tuae provinciae (Clodius) quum stuprum Bonae deae pulvinaribus intulisset. Quis fuit in tanta civitate qui illum incesto liberatum, non eos, qui ita indicarint, pari scelere obstrictos arbitraretur? Tusc. IV. 35. stupra dico, et corruptelas, et adulteria, incesta denique, quorum omnium accusabilis est turpitudine.*

INCESTUS. 1. *Sensu proprio. Dom. 40. istius (Clodii) qui non solum aspectu sed etiam incesto flagitio ac stupro polluit caeremonias, poena omnis oculorum*

ad caecitatem mentis est conversa. 2. Impurus. Phil. XI. 2. *quum verborum contumeliis optimum virum incesto ore lacerasset.*

INCHOARE, aggredi, incipere. Acad. Post. I. 3. *philosophiam multis locis inchoavi.* Fin. IV. 13. *ut Phidias potest a primo instituere signum idque perficere potest ab alio inchoatum accipere et absolvere. Huic est sapientia similis. Non enim ipsa genuit hominem sed accepit a natura inchoatum. Hanc intuens debet institutum illud quasi signum absolvere. Qualem igitur natura hominem inchoavit?* Orat. 10.

INCHOATUS. 1. Incepius, non absolutus. Sull. 26. *quae ita a fortuna deformata sunt, ut tamen a natura inchoata appareant.* Off. II. 7. *operi inchoato et prope iam absolutato tanquam fastigium imponimus.* Brut. 55. *praeclare inchoata multa perfecta non plane.* 2. Imperfectus. Off. I. 43. *cognitio contemplatioque naturae manca quodam modo atque inchoata sit, si nulla actio rerum consequetur.* Fin. IV. 6. *hoc inchoati cuiusdam officii est, non perfecti.*

INCIDERE (secunda brevi). Inv. I. 8. *atque harum aliquam in omne causae genus incidere necesse est.* Verr. II. 74. *incidi homini sane praeter opinionem etc. oppressi eum.* 2. Offendere, violare. Off. I. 9. *in altorum incident.* Pearcius verbum tentat corrigere hand necessaria de causa. Nam et alibi dicitur in malam partem, quum aliquis sibi malum contrahit, dum vult vitare, aut id ipsum, aut aliud. Verr. I. 12. 32. extr. 3. *Incidere in aliquem.* Fat. 8. i. e. in eius sententiam. 4. Constituitur etiam cum ad. Fam. V. 9. *tibi persuadeas velim, non me repentina aliqua voluntate aut fortuito ad tuam amplitudinem meis officiis amplectendam incidisse.* Jrrn

INCIDERE (secunda longa). Tollere. Or. II. 82. *incidere deliberationem.* Phil. II. 19. *incidamus media.* Sic Livius dixit *incidere spem*, XXXV 31. 5. Conscindere. Ad Q. Fr. III. 1. *poema incidi.* 5. Dom. 30. *quid te audacius, qui in eius nomen incideris.* Viri docti aut omittunt in, quod a Pall. Codd. praeter unum absuit, aut addunt aes. Alterutrum probasse I. Fr. Gronovium ex Obs. IV. 1. patet. Mihi autem placet vulgata. Nam utraque correctio sensum eum habet, qui minus, quam pro mente Ciceronis, dicit. Sedulium primum scivisse legem scripserat Clodius. Solebat enim nomen eius,

qui primus sciverat, una cum lege incidi. Hocine vero est simpliciter: *nomen alicuius incidere*? Non possum concoquere. Quid ergo? Intelligo *legem*. *Legem incidere in alicuius nomen*; latine mihi dici videtur pro; ita incidere legem in aes, ut ab eo primum sciri esse addatur. Nomine pius abutitur in hac lege etc. Sic nostri: *auf eines Namen lügen, borgen, etwas thun*, h. e. in mendando, sumendo, etc. alicuius nomine abuti. 4. Or. III. 58, *genus vocis acutum, incitatum, crebro incidens*, i. e. abruptum, consistens. Ern.

INCILE. Ad Div. VIII. 5. *in incili omnia adhaeserunt*. *Incile* est fossa, quae in via sit, ad deducendam aquam, ut auctor est Festus: unde ap. Apulēum via lacunosis incilibus voraginosae. Iam in huiusmodi incilibus facile haerent plaustra. Vid. latius haec disputantem Salmās. ad Solin. f. 512. Ern.

INCINCTUS. Acad. pr. II. 28. *caeruleae incinctae igni incedunt*, de Furiis apud Ennium.

INCIPIERE. Tusc. I. 49. *homines mortem vel optare incipiant, vel certe timere desistant*. Off. I. 57. *animadvertendum est, quatenus sermo delectationem habeat, et ut incipiendi ratio fuerit, ita sit desinendi modus*.

INCISE vel INCISIM, i. e. per κόμματα s. per incisa. Orat. 67. *incisim et membratim tracta oratio*, i. e. per κόμματα et κῶλα sine periodis. Ibid. 65. *incise membratimve dici*.

INCISIO in oratione Orat. 61. *dicendum quantos circuitus (i. e. periodas) facere deceat, deque eorum particulis et tanquam incisionibus disserendum est*.

INCISUM. Orat. 62. *transferenda dictio est ad illa quae nescio cur quum Graeci κόμματα et κῶλα nominant, nos non recte incisa et membra dicamus*. Exempla sunt c. 63.

INCISUS. 1. Sen. 5. *Carmen incisum in sepulchro*. Pison. 29. *elogium in sepulchro reip. incisum*. Verr. IV. 65. *id non modo tum scripserunt, sed etiam in aere incisum nobis tradiderunt*. Balb. 23. *quod nuper in columna aenea meminimus post rostra incisam et perscriptum fuisse*. Font. 14. *quam in monumentis rerum gestarum incisam ac notatam videmus*. 2. Div. I. 59. *cur pulmo incisus etiam in bonis extis dirinat et proferat diem*.

INCITAMENTUM. Arch. 10. (gloria) *hominibus maximum et periculorum incitamentum est et laborum.*

INCITARE. 1. Impellere. Orat. II. 44. *facilius est currentem incitare, quam commovere languentem.* Orat. I. 12. *Causae quibus mentes incitantur aut reflectuntur.* 2. Accelerare. N. D. II. 40. *stellarum motus tum incitantur, tum retardantur.* Orat. I. 20. *quod exercitatio eloquendi celeritatem incitaret.* 3. Irritare. Flacc. 28 *nec desunt, qui istos in me et in optimum quemque incitent.* Fam. XII. 2. *incitare milites in aliquem.* 4. Excitare. Att. II. 16 *quod si in eam me partem incitarem profecto iam aliquam reperirem resistendi viam.* 5. Augere. Orat. I. 20. *incitare celeritatem.* Orat. II. 6. *incitatur ea ratio, i. e. invalescit.*

INCITATE, *celeriter.* Orat. 65. *fluit numerus a primo tum incitatus brevitate pedum tum proceritate tardius.*

INCITATIO. 1. De animi vehementiore effectu. Orat. II. 9. *languentis populi incitatio et effrenati moderatio.* Orat. II. 45. *causae in quibus minus potest inflammari animus iudicis acri et vehementi quadam incitatione.* Div. I. 41. *Cassandra dicitur divinasse mentis incitatione et permotione divinae.* 2. De orationis celeritate. Orat. I. 35. *sic evolavit oratio, ut eius vim atque incitationem (schnellen Schwung) aspexerim, vestigia ingressumque vix viderim.*

INCITATUS. 1. De celeritate motus. Somn. 5. *totius mundi incitatissima conversio.* N. D. III. 6. *equo incitato se in hostes immittere.* 2. De variis animi commotionibus. Dom. 52. *populi incitati vis et iracundia.* Sen. 12. *fingere animo iubebat tanta incitatum aliquem voluptate corporis, quanta percipi posset maxima.* 3. De oratione. Orat. 12. *alter (Herodotus) sine ullis saelebris quasi sedatus amnis fluit, alter (Thucydides) incitator fertur.* 4. De numero oratorio. Orat. 59. *interdum est cursus in oratione incitator, interdum moderata ingressio.*

INCITUS, *celer.* N. D. II. 55. *inciti delphini.* Dom. 56. *incita vis.*

INCLAMARE i. Aliquem clamore excitare. Att. II. 20. *expeditus facito ut sis, si inclamaro, ut accurras.* Ibid. II. 18. *sed ita te para, ut si inclamaro advoles.* Inv. II. 4. *comitem illum suum inclamavit semel ac*

ac saepius. 2. *Exclamare.* Orat. I. 53. *nemo ingemuit, nemo inclamavit patronorum.*

INCLINARE. De propensione animi. Orat. II. 44. *si se dant* (iudicium animi) *et sua sponte, quo impellimus, inclinant atque propendent.* Catil. IV. 2. *quidquid est, quocunque vestrae mentes inclinant atque sententiae.* Att. XII. 28. *intelliges ecquid inclinent ad hoc meum consilium adiuvandum.* 2. Active pro *flectere.* Inv. I. 22. *partitio debet id, quod convenit inclinare ad suae causae commodum.* 3. Se inclinare est *convertere, applicare.* Fin. III. 3. *quam vellem te ad Stoicos inclinavisses.*

INCLINATIO. 1. De conversione temporum. Fam. VI. 10. *quae quando in temporum inclinationibus saepe parvis posita sunt, omnia momenta observabimus.* Phil. V. 16. *minimis momentis maximae inclinationes temporum fiunt.* Rull. II. 29. *an ignoratis magnifica populi Romani vectigalia perlevi saepe momento fortunae, inclinatione temporis pendere.* Planc. 39. *ego didici — quascunque (sententias) reip. status, inclinatio temporum, ratio c. concordiae postularet, esse defendendas.* 2. De animi propensione. Orat. II. 29. *necesse est, ut is qui nobis causam adiudicaturus sit, aut inclinatione voluntatis propendeat in nos, aut — adducatur — aut — cogatur.* Muren. 26. *magna est comitiis consularibus repentina voluntatum inclinatio, praesertim quum incubuit ad virum bonum.* 3. De voce i. q. *variatio.* Brut. 43. *de Crasso: a principio — expectatione dignus videbatur; non multa iactatio vocis, non inclinatio vocis.*

INCLINATUS. 1. De periculis impendentibus, aut sinistris fortunae casibus. Fam. II. 16. *qui ab excitata fortuna ad inclinatam et prope iacentem desciscerem.* Ibid. IX. 9. *ut te in otium referres; praecipue nunc iam inclinata victoria.* 2. De die ad vesperam vergente. Orat. III. 5 *inclinato iam in pomeridianum tempus die.* 3. De animi propensione. Orat. II. 79. (Loc) *qui ad motus animorum conficiendos inerunt in causa, quos tamen totos in principio explicari non oportebit, sed tantum impelli primo iudicem leviter, ut iam inclinato reliqua incumbat oratio.* 3. De voce oratoris ad cantici similitudinem accedente. Orat. 8. *quum vero inclinata ululantique voce, more Asiatico canere coepisset quis eum ferret?*

INCLUDERE. 1. Sensu proprio. Sen. 15. *Viriditas herbescentis vaginis iam quasi pubescens includitur.* Div. I. 36. *dii vim suam longe lateque diffundunt, quam quum terrae cavernis includent, tum hominum naturis implicant.* Phil. III. 12. *quid faciet (Antonius) — qui — senatum stiparit armis, armatos in cella Concordiae, quum senatum haberet, incluserit.* Hortens. fr. *primus balneolas suspendit, pisces inclusit.* 2. De caelatorum sigillis, aut statuariorum operibus minoribus. Verr. IV. 24. *ex turibulis quae vellerat ita scite in aureis poculis illigabat, ita apte in scyphis aureis includebat.* Tusc. I. 15. *Phidias sui similem imaginem inclusit in clypeo (Minervae).* 3. Adiungere. Phil. II. 13. *in huius me consilii societatem — includi cum principibus non reuso.* 4. Ponere in scripto. Att. I. 13. *paene orationem in epistola inclusi.* Ibid. II. 10. *τοποθεσίαν quam postulas includam orationi meae.* Orat. III. 48. *verba versu includere.* Brut. 79. **QUA DE RE AGITUR** illud quod multis locis in iuris consultorum includitur formulis. 5. De notione cui res subiicitur. Tusc. IV. 7. *opinationem in omnes superiores definitiones inclusimus.* Orat. 5. *Crassus habuit comprehensam animo quandam formam (Ideal) eloquentiae, cui quoniam nihil deerat, eos, quibus aliquid aut plura deerant, in eam formam non poterat includere.* 6. Interrumpere. Rab. Post. 17. *sed me dolor debilitat, includitque vocem.*

INCLUSIO. Vatin. 10. *Bibulus cuius inclusione contentus non eras.* Respicitur locus c. 9. *Tu quum — M. Bibulum fore, curia, templis, locis publicis omnibus expulisses, inclusum domi contineres.*

INCLUSUS. 1. Sensu proprio. Div. II. 35. *Avis inclusa in cavea.* Att. II. 1. *Consule in carcere incluso.* Sen. 21. *dum sumus in his inclusi compagibus corporis.* 2. Metaphorice, pro reconditus, abditus, inditus. Catil. I. 2. *Senatus consultum inclusum in tabulis tanquam in vagina reconditum.* Verr. V. 9. *inclusum supplicium atque a conspectu parentum ac liberum, denique a libero spiritu et communi luce seclusum.* Fam. I. 9. *inclusum odium.* Acad. post. I. 3. *inclusa tenebam; scil. in scriniis; de libris qui non eduntur.* Rab. 7. *inclusum atque abditum latere in occulto.* 3. In aliquo contentus. Top. 2. *loci in quibus argumenta inclusa sunt.*

INCLYTUS. Div. I. 50. *Paris indicavit iudicium inclytum.* Orat. 48. **INCLITUS** dicimus brevi prima littera; nempe non de quantitate syllabae, quae vulgo dicitur hic agitur, sed de pronuntiatione vel acutiore, vel densiore; et breve hic dicitur, quod nos dicimus, *geschärft*, productum, quod nos appellamus, *gezogen*.

INCOGNITUS. 1. Obscurus. Leg II. 8. *fatidicorum effata incognita interpretari.* 2. Haud satis cognitus Acad. pr. II. 36. *quum tu me incognito assentiri vetes.* Off. I. 6. *duo vitia vitanda sunt; unum ne incognita pro cognitis habeamus, hisque temere assentiamur.* 3. De cognitione iudicum. N. D. II. 29. *condemnare aliquem causa incognita.*

INCOLA. 1. *Habitator.* Tusc. V. 13. *Bestiantes, aquarum incolas esse vult.* N. D. II. 56. *sunt in terra, non ut incolae atque habitatores, sed quasi spectatores rerum caelestium.* Tusc. V. 37. *Socrates totius mundi se incolam et civem arbitrabatur.* 2. Qui peregrinus habitat in urbe, cuius non est civis. Off. I. 34. *peregrini autem et incolae officium est, nihil praeter suum negotium agere minimeque in aliena esse republica curiosum.*

INCOLERE. Verr. I. 17. *il qui Delum incolabant.* Q. Fr. I. 1. *qui earum civitatum fines incolunt.* Div. I. 42. *Mihi videntur e locis quoque ipsis qui a quibusque incolabantur, divinationum opportunitates esse ductae.*

INCOLUMIS. 1. De viventibus. Fin. IV. 8. *ut se et salvum in suo genere incolumemque vellet.* Catil. III. 10. *urbem et cives integros incolumesque servavi.* Iuv. I. 30. *nemo est, qui non liberos suos incolumes et beatos esse cupiat.* 2. De rebus. Planc. 5. *qui ne equestrem quidem splendorem incolumem a calamitate iudicii retinere potuisset.* Caecil. 22. *ut haec (honorem, spem, existimationem) retinere per populum Romanum incolumbia ac salva possimus.*

INCOLUMITAS. Iuv. II. 56. *Incolumitas est salutis tuta atque integra conservatio.* N. D. II. 46. *consentiens ad mundi incolumitatem coagmentatio naturae.*

INCOMMODARE. Quint. 16. *haec — viri boni faciunt — ut quum ipsi nihil alteri scientes incommodarint, nihil ipsis iure incommodi cadere possit.*

INCOMMODE. Lael. 4. *cum illo actum optime est; mecum autem incommodius.* Att. V, 9. *incommodus*

dissime navigare. Ibid. VII. 14. *ut in his pro re nata non incommode possint esse.*

INCOMMODITAS. Att. I. 17. *in ista incommo-
ditate alienati illius animi illud inest tamen commodi.*

INCOMMODUM. 1. Incommoda dicuntur mole-
stiae, damna N. D. I. 9. *incommoda vitae sapientes
commodorum compensatione leniunt.* Orat. II. 24. *qui
locus talis est, ut plus habeat adiumenti, quam incom-
modi, hunc iudico esse dicendum.* Fin. V. 19. *qui propter
animi voluptutes coli dicunt studia non intelligant, ic-
circo esse ea propter se expetenda, quod nulla utilitate
obiecta delectentur animi, atque ipsa scientia, etiamsi
incommoda datura sit, gaudeant.* Caecil. 3. *multis
incommodis difficultatibusque affectus.* Brut. 2. *nostro
incommodo detrimentoque doleamus.* 2. Clades s. cala-
mitas. Manil. 12. *incommodum Ostiense; classe Roma-
norum ad Ostiam a piratis incensa et direpta.* cf. Dio
Cass. lib. XXXVI.

INCOMMODUS, N. D. III. 29. *in Synephebis ali-
quis facilem et liberalem patrem incommodum esse
amanti filio disputat.* Brut. 74. C. Sextius Calvinus *va-
litudine incommoda fuit.* Cluent. 59. *huius (Cluentii)
illum (Decium) opes in rebus eius incommotis (i. e. in
calamitate proscriptionis,) sublevarunt.*

INCOMPREHENSUS. Ac. pr. II. 29. *illa, quae nos
incomprehensa (graece ἀκατάληπτα) et non percepta
dicimus.*

INCOMPTUS. Orat. 25. *ut mulieres esse dicun-
tur nonnullae inornatae, quas id ipsum deceat, sic haec
subtilis oratio etiam incompta delectat.* Att. II. 1. *tu
illa horridula mihi atque incompta visa sunt, sed ta-
men erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexe-
rant, et ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant,
videbantur.*

INCONCINNUS. Orat. II. 4. *qui in aliquo genere
aut inconcinnus, aut multus est, is ineptus dicitur.*

INCONDITE. 1. Ungereimt. Div. II. 71. *nilhil tam
praepostere, tam incondite, tam monstruose, (so ver-
kehrt, so ungereimt, so abenteuerlich,) cogitari po-
test, quod non possimus somniare.* 2. Neglecto numero
oratorio. Orat. III. 44. *ille rudis incondite (ohne alles
Ebenmaafs) fundit quantum potest, et id quod dicit spi-
ritu non arte (nach dem Mause seines Athems, nicht
nach Kunstregeln) determinat.*

INCONDITUS. 1. Ohne Ordnung und Zusammenhang. Orat. I. 44. *omne ius civile praeter hoc nostrum, inconditum.* 2. In arte rhetorica, *inconditum* est, quod non est numeris adstrictum. Orat. III 44. *princeps Isocrates instituisse fertur, ut inconditam antiquorum dicendi consuetudinem delectationis atque aurium causa numeris adstringeret.* Brut. 69. *oppidanum et inconditum genus dicendi.* Orat. 70. *si alicuius inconditi arripias dissipatam aliquam sententiam, (wenn man von einem des Rhythmus unkundigen Redner einen nachlässig hingeworfenen Satz nimmt) eamque ordine verborum paululum commutato in quadrum redigas (ab-rundet).*

INCONSIDERANTIA. Q. Fr. III. 9. *cuius in hoc inconsiderantiam — sustinebo.*

INCONSIDERATE. Off. 1. 29. *ne quid temere ac fortuito, inconsiderate negligerque agamus.*

INCONSIDERATUS. Div. II. 27. *nos ita leves atque inconsiderati (gedankenlos) sumus, ut si mures aliquid corroserint, quorum est opus hoc unum, monstrum putemus.* Tusc. III. 2. *temeraria et inconsiderata — fama popularis.* Quint. 25. *a cupiditatem inconsideratam: (gedankenlose, unüberlegte Habsucht)* Harusp. 26. *plenus inconsideratissimae ac dementissimae temeritatis.*

INCONSTANS. Rosc. Com. 6. *qua in re mihi ridicule visus es inconstans, qui eundem et laederes et laudares.* Div. II. 62. *si vera (somnia) a deo mittuntur, falsa unde nascuntur? nam si ea quoque divina, quid inconstantius deo?*

INCONSTANTER. Fin. II. 27. *Epicurus negat diuturnitatem temporis ad beate vivendum aliquid afferre, nec minorem voluptatem percipi in brevitate temporis, quam si illa sit sempiterna. Haec dicuntur inconstantissime. (In dieser Behauptung ist nicht die geringste Consequenz.)* Acad. pr. II. 17. *inconstanter loqui (nicht folgerecht sprechen).* Tusc. IV. 10. *intelligatur perturbationem iactantibus se opinionibus inconstanter et turbide (da sich die Vorstellungen unzusammenhängend und verwirrt durch einander arängen) in motu esse semper.*

INCONSTANTIA. 1. In cogitando. N. D. I. 12. *de Platonis inconstantia longum est dicere, qui in Timaeo (deum) patrem huius mundi nominari negat posse; in legum autem libris quid sit omnino deus con-*

quiri oportere non censeat. 2. In agendo. Tusc. IV. 35. *inconstantia mutabilitasque mentis.* Att. XVI. 7. *nemo doctus umquam mutationem consilii inconstantiam dixit esse.* Dom. 4. *varietas et inconstantia et crebra tamquam tempestatum sic sententiarum commutatio.* 3. De fortuna N. D. III. 24. *Fortunam — nemo ab inconstantia et temeritate seiunget.*

INCONSULTE, unüberlegt. N. D. I. 16. *ea qui consideret, quam inconsulte ac temere dicantur.* Off. II. 15. *multi patrimonia effuderunt inconsulte largiendo.*

INCONSULTO. Her. III. 5. *ne deos quidem esse auxilio iis, qui se inconsulto in periculum mittant.*

INCONSULTUS, (unbedachtsam) Deior. 6. *homo inconsultus et temerarius.* Rab Post. 1. *si quis est qui illam Postumi sive inanem spem, sive inconsultam rationem, (unüberlegtes Verfahren) sive (gravissimo verbo utar) temeritatem vituperandam putet — non repugno.*

INCONTENTUS, de fidibus, verstimmt. Fin. IV. 27. *aeque contingit omnibus fidibus ut incontentae sint, illud non continuo. ut aequae incontentae.*

INCONTINENTER. Off. III. 8. *nihil libidinose, nihil incontinenter — faciendum.*

INCONTINENTIA, est contrarium abstinentiae. Verr. IV. 15. *est boni iudicis parvis ex rebus coniecturam facere unius cuiusque et cupiditatis et incontinentiae (scil. hic tribuitur ei qui furtis aut rapinis non abstinet).* Cael. 11. *multa de incontinentia (in libidinibus) intemperantiaque disservit.*

INCORRUPTÉ. Marcell. 9. *qui multis post seculis de te iudicabunt et quidem haud scio an incorruptius quam nos.* Fin. I. 9. *Epicurus docet omne animal — voluptatem appetere — dolorem aspernari — idque facere nondum depravatum ipsa natura incorrupte atque integre iudicante.*

INCORRUPTUS. 1. De corpore. Acad. pr. II. 7. *integri incorruptique sensus.* 2. De animo. Tusc. I. 19. *animus incorruptus suique similis.* 3. De oratione. Brut. 9. *succus ille et sanguis incorruptus usque ad hanc aetatem oratorum fuit.* Opt. gen. 3. *oratores qui incorrupta sanitate sunt opponuntur iis, quorum vitiosa abundantia est.* Brut. 35. *incorrupta quaedam Latini sermonis integritas.* Orat. 19. *Mollis est oratio philosophorum — casta, verecunda, incorrupta virgo quo-*

dammodo. 4. *Fin.* I. 21. *testis incorruptus atque integer.*

INCREBESCERE. *Fam.* VII. 20. *ventus increbrescit.* *Phil.* XIV. *consuetudo* — *increbruit.* *Orat.* 7. *sermo imperitus increbruit.* *Orat.* 20. *nunc apud ipsos bratores numerus increbruit.*

INCREDIBILIS. *Parad.* 1. *Nihil est tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile.* *Att.* XIII. 25. *incredibile est, quam ego ista non curem.* *Ibid.* XV. 1. *incredibile est, quanta me molestia effecerit.* *Orat.* I. 38. *Antonii incredibilis quaedam et prope singularis et divina vis ingenii.*

INCREDIBILITER. *Sen.* 15. *incredibiliter delector.* *Orat.* II. 6. *Audiui (Laelium et Scipionem) incredibiliter repuerascere esse solitos, quum rus ex urbe tanquam ex vinculis evolavissent.*

INCREMENTUM. *Sen.* 15. *vitium satus, ortus, incrementa.* *Fin.* II. 27. *qui bonum omne in virtute ponit, is potest dicere perfici beatam vitam perfectione virtutis.* *Negat enim summo bono afferre incrementum diem.*

INCREPARE. 1. *Insonare.* *Orat.* II. 5. *quum omnia gymnasia philosophi teneant, tamen eorum auditores discum audire, quam philosophum malant, qui simul ut increpuit — philosophum omnes unctionis causa relinquunt.* *Catil.* I. 7. *quicquid increpuerit, Catilinam timeri non est ferendum.* *Pison.* 41. *quicquid increpuerit pertimescens.* *Muren.* 9. *simul atque increpuit suspicio tumultus, artes illico nostrae conticescunt.* 2. *Reprehendere, obiurgare.* *Hortens.* *Fr.* *tum — totam dialecticam aut illudis, aut increpas?* *Ac. pr.* II. 25. *Parmenides, Xenophanes — versibus increpant eorum arrogantiam, quasi irati, qui quum sciri nihil possit audeant se scire dicere.*

INCUBARE. *Cluent.* 26. *qui illi pecuniae, quam condiderat, spe iam atque animo incubaret.*

INCULCARE, *inserere, sed fere in deteriore partem accipitur.* *Off.* I. 31. *graeca verba inculcare; h. e. sermoni ubique immiscere.* *Or.* 69. *inculcare inania verba, quasi complementa numerorum.* *Or.* 15. *extr. de firmissimis alia prima ponet, alia postrema. Inculcabitque leviora: h. e. passim firmis immiscebit.* *Or.* II. 5. *qui se auribus nostris inculcant: h. e. qui nobis ad satietatem usque disputant.* *Enn.*

INCULCATUS. Att. XVI. 3. *σύνταγμα retractatius*, crebris locis inculcatum et reffectum, h. e. cui passim aliquid additum est, ut fit in retractandis scriptis. Ad Brut. ep. 16. *tradita atque inculcata libertas*.

INCULTUS, de pictura. Or. 11.

INCUMBERE. Or. II. 79. *oratio incumbit inclinato*, h. e. eum impellit, ut plane nobiscum sentiat, faciat, quae volumus, quum iam sponte non esset a sensu et voluntate nostra alienus. Vid. *impellere*. Or. III. 14. *quocunque incubuerit*, h. e. in quamcunque partem commovere auditorem voluerit. Ad Q. Fr. I. 1. *praesertim quum hi mores ad ambitionem incubuerint*. Eadem constructio, sed in alia re, et alio sensu, est pro Mur. 26. *magna est comitiis consularibus repentina voluntatum inclinatio*, praesertim cum incubuit ad *virum bonum* etc. 2. Att. V. 13. in Caesaris cupiditates, incubui, te auctore, h. e. eas iuvi. 3. Q. Fr. III. 8. *se perfecturum*, ut in illo Caesar incumbat. Ern.

INCUNABULA. 1. Att. II. 15. *ego ad montes patrios et ad incunabula nostra* (locum ubi natus sum) *pergam*. 2. Metaphorice. Orat. 13. *oratoris quasi incunabula*. Orat. 1. *incunabula veteris puerilisque doctrinae*. Verr. IV. *incunabula deorum*.

INCURRERE, incidere, et multis quidem modis. Att. VII. 7. *tua ἀψικ*, in quem diem incurrat, nescio. Off. I. 9. *in alterum genus iniustitiae incurrunt*. cf. Planc. 38. Leg. I. 3. *incurreret etiam* (in scribendo) *in annum suum*. Or. II. 42. *incurrere in aliquid casu*. 2. Att. V. 4. *modo ne illa exceptio in aliquem incurrat*, bene de nobis meritum, i. e. offendant, obsit. 3. Agr. II. 30. *privati agri, qui in publicum incurrabant*. Ern.

INCURSARE. Att. XII. 4. *incurabit in te dolor meus*, non iure ille quidem, etc. h. e. tibi molestiam creabit.

INCURSIO, seditionis. Cluent. 37. i. e. *impetus, vis*.

INCURVARE. Fin. II. 11. *bacillum inflexum et incurvatum de industria*.

INCURVISCERE. Tusc. I. 28. Or. III. 38. est haec scriptura a Lambino. Codd. MSS. et edd. vett. habent *incurvescere*; quod unice probat Buherius ad Tusc. I. c. Ern.

INCURVUS. Verr. II. 35. *statua senilis incurva*.

INCUS. N. D. I. 20. *Formae quas vos effici posse sine follibus et incudibus non putatis.* Orat. II. 39. *si quem nunc plane rudem institui ad dicendum velim, his potius tradam assiduis uno opere eandem incudem diem noctemque tundentibus.*

INDEX. Mur. 24. Graevius quaerit, qui sint *indices*, idque se negat scire. Verba sunt: *Catilinam vallatum indicibus atque sicariis.* Sic sunt etiam Sull. 24. *Lentuli societates cum indicibus.* Verum nec hic, nec illic locum huic verbo putat, sed latronibus, aut simili generi. Lambinus coniciebat: *audacibus*; quia c. 38 ferrum et audacia iunguntur. Sed praeter haec etiam alia loca animadverti, ubi hoc verbum sic est, ut in his. V. c. Sext. 44. *septus armatis indicibus.* Salva igitur res est. *Indicis* verbum Ciceronis temporibus convicium et nomen hominis perditum fuit, et nocentis, ut, imprimis sub Imperatoribus, nomen *delatoris* et *cognitoris*. Vid. Gron. Sest. V. 3. scil. quemadmodum quidam delatoribus et cognitoribus, s. quadruplatoribus utebantur, ut aliis litium calumniis molestiam crearent, sic homines seditiosi conducebant egentes et impudentes perditosque, ut per eos bonos cives vexarent, quum eos in concionibus producerent, ut ab se interrogati conficta crimina et invidiosa proferrent, quibus populum in eos concitarent, aut in senatu, ut huiusmodi res ederent, vid. Vatin. 10. 11. Flacc. 38. Sext. 63. ad Q. Fr. II. 3. Sueton. Caes. 17. 20. simile quid accidit in verbo *divisor*, de quo supra 2. Titulus. Att. IV. 15. *parantur orationibus indices gloriosi.* Ern.

INDICARE, pretium dicere, Off. III. 16. ut sibi fundus, cuius emtor erat, semel indicaretur.

INDICERE. Fin. V. 10. *velut qui ipsi sibi bellum indixissent.* Catil. II. 6. *Manlius centurio — bellum populo Romano suo nomine indixit.* Dom. 16. *funus iure indictum.* Orat. II. 37. *Miror, cur Philosophiae, sicut Zethus ille Pacuvianus, prope bellum indixeris.* Verr. III. 1. *legem innocentiae sibi ipsi indicunt, qui ab altero rationem vitae reposcunt.* Phil. V. 12. *tantum decerni, iustitium indici dico oportere.*

INDICIUM, quod indices ediderunt. Sull. 13. *lege indicium.* Praemium indicii. Vatin. 11. Rosc. Am. 37. *indicii partem capere.* 2. *Delatio nominis, partes accusatoris.* In Caecil. 11. *si tibi indicium postulas dari,*

INDICTUS. 1. Denuntiatus. Off. I. 11. ex quo intelligi potest nullum bellum esse iustum nisi quod — denuntiatum ante sit et indictum. Verr. V. 71. Tacitae magis et occultae inimicitiae timendae sunt, quam indictae et apertae. 2. Non dictus, in formula indicta causa. Leg. I. 15. nihilo magis (iusta lex) illa, quam interrex noster tulit, ut dictator, quem vellet, civium indicta causa, impune posset occidere. Fam. V. 2. ei qui in aliis animadvertisset indicta causa, dicendi ipsi potestatem fieri non oportere.

INDIDEM. eben daher. Rosc. Amer. 27. quos homines, indidemue America? Orat. III. 40. unde simile duci potest, indidem verbum unum translatum lumen offeret orationi.

INDIFFERENS. Fin. III. 16. quod illi (Stoici) ἀδιάφορον dicunt, id mihi ita occurrit ut indifferens dicerem.

INDIGENS. Off. II. 15. aut opera benigne sit indigentibus, aut pecunia. Lael. 9. quid Africanus indigens mei?

INDIGENTIA. 1. Tusc. IV. 9. Indigentia est libido inexplibilis. 2. Bedürfnis. Lael. 9. humilem — relinquunt et minime generosum, ut ita dicam, ortum amicitiae, quam ex inopia atque indigentia natam volunt.

INDIGERE. Orat. I. 31. vocis et spiritus et totius corporis, et ipsius linguae motus et exercitationes non tam artis indigent, quam laboris. Fam. XII. 11. nunc te cohortatione non puto indigere Oecon. 1. fruges et vetera alimenta terrestria indigebant tecto.

INDIGES, antiquae pro indigens. Orat. II. 46. indigem liberum, ex Pacuvio.

INDIGNARI. Inv. II. 18. Locus communis erit defensoris is, per quem indignabitur accusatorem —, non res solum convertere, verum etiam verba commutare conari. Ibid. loci qui facti indignandi causa sumuntur. Fam. IV. 11. eum, quem dilexi, peritisse indignor.

INDIGNATIO. Inv. I. 53. Indignatio est oratio per quam conficitur, ut in aliquem hominem magnus odium, aut in rem gravis offensio concitetur. Eius indignationis ibidem quindecim loci exponuntur.

INDIGNITAS. Propria significatio est, qua opponitur dignitati, ut Orat. II. 32. in Caecil. 19. quorum nemo propter indignitatem repudiatus est, h. e. quia

indignus esset accusatoris munere, idque sustinere non posset. 2. Dicitur deinde active de eo, qui facit, quae non debebat in hominem se multo meliorem: unde *indignitas hominis* dicitur, de humilitate, sordibus, et turpitudine generis, sortis, vitae. Vatin. 1. *quid tua indignitas postulare*: et sic est in illa oratione aliquoties. Deiot. 1. *accusatoris indignitas*; erat enim scivus. De quo est etiam Verr. IV. 50. Pison. 41. *fruar tua indignitate*. Hinc porro transfertur 3. ad res, earumque turpitudinem, foeditatem exprimit. Mur. 25. *neque tamen satis severe*, pro indignitate rei, *decrevit*. 4. Sed dicitur etiam passive, si quis indignis modis tractatur, iniuria, contumelia afficitur, qua dignus non erat. Fam. IV. 14. *cum omnem illius conveniendi indignitatem sustinuissemus*. Sic saepe et Cicero et Livius. 5. Quia non potest non *indignatio* nasci ex utraque *indignitate*: inde fit, ut vel pro indignatione dicatur, vel saltem eius significationem assumat aliquam. Sic accipi potest illud ad Attic. X. 8. *tacita esse poterit indignitas nostra*? Exempla e Livio multa habet Menkenius Observ. L. L. p. 485. *Ern.*

INDIGNUS. 1. Qui non est dignus. Vatin. *Caesar te omni honore indignissimum iudicat*. Orat. II. *indignus suis maioribus*. 2. Indignum dicitur, quod est ob iniquitatem vel turpitudinem intolerandum. Verr. IV. 35. *res indigna atque intoleranda videbatur omnibus*. Quint. 2. *quid hoc iniquius aut indignius dici, aut commemorari potest*? Quint. 31. *indignum est a pari vinci aut superiore; indignius ab inferiore atque humiliore*.

INDILIGENTIA. Att. XVI. 3. *nihil ab eo arbitrator neque indiligenter, neque illiberaliter factum*.

INDILIGENTIA. Q. Fr. I. 2. *literarum missarum indiligentia*.

INDISERTUS. Orat. III. 35. *malim indisertam prudentiam quam stultitiam loquacem*. Fin. III. 4. *interpretes indiserti* (*wortarme Uebersetzer*).

INDISSOLUBILIS. Univ. 11. *Quoniam orti estis, immortales vos quidem esse, et indissolubiles non potestis; nequiquam tamen dissolvemini, nec vos ulla mortis fata periment*

INDIVIDUUS. N. D. III. 29. Carneades dixit: *Corpus immortale nullum esse, ne individuum quidem nec quod dirimi distrahi non possit*. N. D. I. 25. *nul-*

lum inane, nihil esse individuum potest. Ibid. 24. individua corpuscula sunt atomi.

INDIVIDUUM, atomus. Fin. II. 23. *individuum quum dicitis et intermundia, quae nec sunt ulla, nec possunt esse, intelligimus. Fat. 9. Epicurus dicitur uno tempore suscipere res duas inenodabiles, unam, ut sine causa fiat aliquid — alteram, ut quum duo individua per inanitatem ferantur, alterum e regione moveatur, alterum declinet.*

INDOCILIS. 1. De re quae doceri non potest. Ac. pr. II. 1. de Lucullo: *incredibilis quaedam ingenii magnitudo non desideravit indocilem usus disciplinam.* 2. De hominibus ad discendum tardis. N. D. I. 4. *quia nimis indociles quidam tardique sunt admonendi videntur saepius.*

INDOCTE. N. D. II. 16. *non indocte solum; sed etiam impie faciat, si deus esse neget.*

INDOCTUS. Partit. 25. *intelligamus hominum duo esse genera; alterum indoctum et agreste, quod anteferat semper utilitatem honestati, alterum humanum et politum, quod rebus omnibus dignitatem anteponat. Brut. 48. omnium oratorum aut rabularum, qui et plane indocti; aut inurbani aut rustici fuerunt solutissimum in dicendo iudico — Sertorium etc. Div. II. 63. ex levissimo et indoctissimo genere constant (somniorum coniectores).*

INDOLENTIA, vacuitas doloris. Off. III. 3. *qui res expetendas vel voluptate, vel indolentia metiuntur. Fin. II. 4. sit sane nihil melius (quam nihil dolere) num propterea idem voluptas est, quod, ut ita dicam indolentia?*

INDOLERE. Phil. II. 25. *quis miles fuit qui Brundisii illam (mimulam tuam) non viderit? — quis qui non indoluerit tam sero se quem hominem secutus sit, cognoscere?*

INDOLES, Anlage des Geistes und Gemüths. Orat. I. 29. *in vobis egregiam quandam et praeclaram indolem ad dicendum esse cognovi. Phil. XI. 13. summa ingenii indoles. Caes. 17. si qui hoc robore animi, atque hac indole virtutis ac continentiae fuit, ut respiceret omnes voluptates — — Nunc divinis quibusdam bonis instructum atque ornatum puto. Orat. 13. ad virtutem maior indoles. 2. De oratione. Orat. 30. ab hac indole (luxuriae juvenilis in dicendo) iam illa natura.*

INDOMITUS. 1. Her. IV. 46. *neque equus indomitus, quamvis natura bene compositus sit, idoneus potest esse ad eas utilitates quae desiderantur ab equo.* 2. Rosc. Am. 14: *indomitae animi cupiditates.* Verr. I. 24. *indomitas cupiditates atque effrenatus habebat.* Cluent. 6. *o mulieris sceus incredibile — o libidinem effrenatam et indomitam.*

INDORMIRE. 1. Tardioresse. Q. Fr. II. 14: *ego qui in isto homine colendo tam indormivi diu.* 2. Non attendere; quasi sonnovalentum. Phil. II. 12. *Edormi crapulam et exhalare. An facies admovendae sunt, quae te excitent, tantae causae indormientem.*

INDOTATUS. Metaphorice. Orat. I. 55. *Cuius (Scaevolae) artem (iuris civilis) quum indotatam et incorruptam videres, verborum eam dote locupletasti et ornasti.*

INDUCIAE. Att. VII. 16. *ad te scribam plura, si erit bellum; sin autem induciae, te ipsam videbo.*

INDUCERE. 1. Adducere impramis ad errorem vel peccatum. Rosc. Com. 16. *quem ego ut mentiatur inducere possum, ut peieret exorare facile potero.* Rosc. Am. 28. *pretio, gratia, spe, promissis induxit, aliquem?* (scil. ad parricidium) Her. II. 19. *multos induxit in peccatum pecuniae spes.* Brut. 50. *ad misericordiam inducitur (auditu) ad pudendum, ad pigendum.* 2. Decipere. Pis. 1. *hic nos decepit, fefellit, induxit.* Phil. II. 32. *Dolabella, qui tum est impulsus, inductus elusus.* Att. III. 15. *quoniam ego proditus, inductus, coniectus in fraudem omnia mea praesidia neglexi.* Ibid. IV. 5. *senseram — inductus, relictus, proiectus ab iis.* 3. Commemorare. Att. XII. 19. *sermonem alterius inducere.* 4. In oratione vel alio libro personam aliquam introducere, loquentem vel aliquid agentem. Orat. 40. *ut muta quaedam loquentia inducat.* Off. III. 9. *Hinc ille Gyges induci a Platone.* Fam. VII. 11. *mira persona induci potest Britannici iurisconsulti.* N. D. I. 16. *poetae et ira inflammatos et libidine furentes induxerunt deos.* Tus. V. 39. *augurem Tiresiam, quem sapientem fingunt poetae, numquam inducunt deplorantem caecitatem suam.* Ibid. II. 11. *Videsne poetae quid mali offerant? Lamentantes inducunt fortissimos viros.* 5. Afferre. Inv. I. 36. *inducere approbationem.* Fam. XI. 22. *causam inducere.* 6. Referre (in rationes). Fam. III. 10. *rationes in quibus, quantum*

legatis datum induxit. Verr. I. 41. *Tutores, pecuniam praetori si pupillae nomine dedissent grandem praesertim, quemadmodum in rationem inducerent — non videbant.* Rull. II 36. *ut agros a vobismetipsis eruptos quanti velletis populo Romano induceretis (dass ihr die Aecker dem R. V. so hoch anrechnen konntet, als ihr wolltet).* 7. *Delere.* Att. VII. 28. *inducere* *SCtum.* Att. XIII. 14. *inducere nomina.* 8. *Animum inducere, est commoveri, ad aliquid faciendum.* Tusc. V. 10. *inducant animum, (so müssen sie sichs zur Maxime machen) illa, quorum splendore, capiuntur, vires validitudinem, pulcritudinem, divitias, honores, opes contemnere.* Att. XIV. 12. *Antonius induxit animum sibi licere quod vellet.* Bosc. Am. 19. *explicare vitia atque peccata filii, quibus incensus parens potuerit animum inducere, (es ubers Herz bringen konnte) ut naturam ipsam vinceret etc.* Div. I. 14. *Tu igitur animum poteris inducere, contra ea, quae a me disputantur, de divinatione dicere.* 9. *In animum inducere est decernere, sibi proponere,* Sull. 50. *ego — in animum inducam (ich sollte mir einfallen lassen), cuius nuper ferrum retulerim — eiusdem nunc causam vitamque defendere.* Cluent. 15. *neque enim legare (Aventus) eiusmodi matri poterat in animum inducere; neque testamento nomen omnino praetermittere parentis.* 10. *Inducere etiam dicitur pro illinere.* Verr. I 55. *dico esse (columnam) ex qua tantum tectorium vetus delitum sit, et novum inductum.* 11. *Item pro induere.* Inv. II. 50. *lignae soleae in pedes inductae sunt.* Sic Her. I. 23.

INDUCTIO. 1. *Derivatio,* N. D. II. 60. *nos aquarum inductionibus terris fecunditatem damus.* 2. *Animi inductio, est deliberata voluntas.* Q. Fr. I. 1. *hoc non est positum in labore aliquo, sed in quadam inductione animi atque voluntate.* Fam. I. 9. *tantum animi inductio et mehercule amor erga Pompeium apud me valet.* 3. *In arte rhetorica.* Inv. I. 51. *Inductio est oratio quae rebus non dubiis captat assensionem eius quicum instituta est; ibidem exemplum affertur Socraticae inductionis.* Top. 10. *Sunt similitudines, quae ex pluribus, collationibus perveniunt, quo volunt — Haec ex pluribus perveniens quo vult appellatur inductio, quae graece επαγωγή nominatur. Qua plurimum est usus in sermonibus Socrates.*

INDUCTUS. 1. *Adhibitus.* Cael. 11. *Inducta oratio ad criminandum.* Fam. 1. 4. *a tuis invidis atque obrectatoribus inductum nomen ficiae religionis.* 2. *Inventus, receptus in philosophiam.* Acad. IV. 53. *inductio et constituto probabili.* Tusc. 1. 26. *quinta natura ab Aristotele inducta.* 3. *Inceptus, ortus.* Tusc. II. 4. *sermo inductus a tali exordio.* 4. *Commotus.* Muren. 30. *Haec Cato auctoribus eruditissimis inductus arripuit.* Quint. 3. *inductus familiaritate fecit.* 5. *Deceptus.* Planc. 41. *quum tibi vana quaedam miser atque inania falsa spe inductus pollicebar.*

INDUCTUS, subst. *Impulsus.* Her. III. 57. *quod alieno inductu fecerit.* Varen. 1r. *huius persuasu et inductu.*

INDULGENS. Cluent. 5. *Quo ipsum nomen amantius indulgentiusque maternum — hoc illius matris — singulare scelus maiore odio dignum esse ducetis.* Tusc. III. 6. *oratio hominum assentantium nostrae imbecillitati et indulgentium amplitudini.* Leg. 1. 13. *Epicureos — sibi indulgentes et corpori deservientes — in hortulis suis iubemus dicere.* Orat. 47. *consuetudini auribus indulgenti libenter obsequor.*

INDULGENTER. Att. IX. 11. *Illud praeclare admones, quum illum videro, ne nimis indulgenter, ac cum gravitate potius loquar.*

INDULGENTIA. 1. *In liberos.* Post. red. ad Quir. 1. *mihî liberi mei propter indulgentiam meam vita sunt mea cariores.* Att. X. 4. *indulgentia nostru depravatus.* Verr. 1. 44. *qui simili sensu atque indulgentia filiorum commovemini.* Orat. II. 40. *si ferae partus suos diligunt, qua nos in liberos nostros indulgentia esse debemus.* 2. *Benivolentia in alios.* Leg. 1. 15. *omnes inter se naturali quadam indulgentia et benivolentia — contineri.* Fam. X. 24. *malo praesens observantia, indulgentia, assiduitate memorem me tibi praestare.* 3. *Obsequium.* Leg. 1. 23. *quum animus, cognitis perceptisque virtutibus a corporis obsequio indulgentiaque discesserit — quid eo cogitari potest beatius?*

INDULGERE; obsequi. Att. X. 4. *indulsit illi quidem pater.* Lael. 15. *Videre licet, eos, qui antea commodis fuerunt moribus, — prosperis rebus immutari, spernique ab iis veteres amicitias, indulgeri novis.* Verr. III. 24. *is cives Romanos coluit, iis indulsit, eorum volentati et gratiae deditus fuit.* Fam. XVI. 18. *indulge-*

valitudinē tuae. Tusc. IV. 18. ipsa sibi imbecillitas indulget.

INDUO. 1. *Sensu proprio de vestimentis, et ornamento corporis. Tusc. II. 8. quum Deianiara sanguine Centauri tinctam tunicam induisset. Att. XIV. 23. talaria induamus. Off. III. 9. Gyges hominis mortui vidit corpus — annulumque aureum in digito, quem ut detraxit ipse induit. Fin. II. 22. A. Torquatus cum Gallo apud Anienem depugnavit provocatus et ex eius spoliis sibi et torquem et cognomen induit. Att. I. 10. vir indutus muliebri vestitu. Orat. III. 32. Hippias gloriatus est pallium quo amictus, soccos, quibus indutus esset se sua manu confecisse. N. D. II. 24. dii indui specie humana. Sull. 27. belluae — forma hominum indutae.* 2. *Suscipere. Tusc. I. 38. habes seminum imaginem mortis eamque quotidie induis. Off. III. 10. ponit personam amici, quum induit iudicis.* 3. *Immittere. Div. II. 19. placet Stoicis anhelitus terrae, — quum se in nubem induerint, eiusque tenuissimum quamque partem coeperint dividere — tum et fulgura et tonitura existere.* 4. *Irretire. Verr. II. 42. Videte in quot se laqueos induerit, quorum ex nullo se numquam expediret. Ibid. videte ut dum expedire sese vult, induat. Muren. 25. i le — non se purgavit, sed indicavit, atque induit. Div. II. 17. induitis vos in captiones. Verr. V. 64. sua confessione induatur ac iuguletur necesse est.*

INDUPERATOR; *imperator. Div. I. 48. in Ennii versiculo.*

INDURARE. *Fragm. inc. Reatinis tantum paludibus ungulas iumentorum indurari.*

INDUSTRIA est virtus, qua quis perseverat in labore. *Manl. II. industria in agendo, celeritas in conficiendo. Post. Red. ad Quir. 10. hoc vobis repromitto — mihi neque in consiliis de rep. capiendis diligentiam — neque in labore perferendo industriam — futurum. Fam. XIII. 10. versabatur in hoc nostro studio et cum ingenio ut nosti, nec sine industria. Muren. 10. forensis laus et industria latent in tutela ac praesidio bellicae virtutis. Cael. 5. iustitiae quidam stimuli ac laboris. Att. XV. 13. Enīar — ne desideres aut industriam meam aut diligentiam. Hic industria differt a diligentia, ut illa in perseverantia laboris, haec in accurato labore et circumspecto ponatur.* 2. *De industria, mit Fleiß, mit Vorsatz. Orat. 69. neque verbum ita*

ita traiciat, ut id de industria factum intelligatur. Off. 1. 7. *iniuriæ quas nocendi causâ de industiâ inferuntur.*

INDUSTRUS, in labore perseverans. Tusc. V. 20. de hoc homine (Dionysio) — sic scriptum accepimus — fuisse — in rebus gerendis virum acrem et industrium. Verr. III. 21. homo navus et industrius experientissimus ac diligentissimus orator.

INEDA, 1. iames. Fin. V. 27. *vigiliis et inedia necatus est Regulus.* 2. Abstinentia a cibo. Tusc. I. 34. *a vita quidam per inediâ discedens, revocatur ab amicis.* Fam. XV. 10. *inedia et purgationibus et vi ipsius morbi consumptus es.*

INELEGANS, 1. Brut. 81. *Orati nis non inelegans copia, i. e. non sine delecto.* 2. N. D. II. 24. *physica ratio non inelegans (eine nicht ungründliche Theorie) inclusa est in impiis fabulis.*

INELEGANTER, 1. Bru. 26. *historia non ineleganter scripta.* 2. Fin. II. 9. *primum divisit ineleganter;* (hat die Einteilung nicht gründlich gemacht) *duo enim genera quæ, erat fecit tria.*

INENODABILIS. Fa. 9. *nec est causa cur Epicurus — uno tempore suscipiat res duas inenodabiles (unreimliche unerklärliche Behauptungen).*

INEPTE, 1. Brut. 82. *qui nec inepte dicunt, nec odiose, nec putide;* (deren Vortrag nichts Unschickliches, nichts Auffallendes, nichts Uebertriebenes hat.) Att. I. 13. *facio inepte.* 2. At eodem tempore. Fam. VI. 7. *ne ea res mihi inepte (sehr zur Unzeit) noceret.*

INEPTIAE, 1. Nugæ. Tusc. I. 39. *Pellatur ergo istæ ineptiæ pæne aniles, ante tempus mori, miserum esse.* 2. Pedantereyen. Orat. I. 24. *Petam a vobis ne has meas ineptias efferatis.* Rosc. Am. 16. *quid ad istas ineptias abis?* Orat. II. 4. *ut ineptiarum crimen effugiam.* Orat. I. 4. *omnium ineptiarum quæ sunt innumerabiles, haud scio an nulla sit maior, quam illorum, qui solent, quocunque in loco quoscunque inter homines visum est, de rebus difficillimis et non necessariis argutissime disputare.* 3. Unschicklichkeiten. Brut. 63. *Actio paullum tum vitio vocis, tum etiam ineptiis claudicabat.* 4. Quakälaven. Fam. VII. 6. *tu modo ineptias istas et desideria urbis — depone.*

INEPTUS, Orat. II. 4. *qui aut tempus quid postulet non videt, aut plura loquitur, aut se ostentat, aut eorum quibuscum est, vel dignitatis, vel commodi*

rationem non habet, aut denique in aliquo genere aut inconcinnus, aut multus est, is ineptus dicitur. Orat. 1. 24. Equidem quum peterem magistratum solebam in prensando dimittere a me Scaevolam, quum ei ita dicerem me velle esse ineptum. (*ich mußte heute eine Pedanterey, eine Geckerey mitmachen*) Tusc. 1. 55. ineptum sane negotium et Graeculum.

INERMIS. 1. Proprie, non armatus. Caecin. 21. *vinces — arma esse suis nominibus alia ad tegendum, alia ad nocendum, quae qui non habuerint, eos inermes fuisse vines.* 2. Transfertur ad philosophos in parte quadam philosophiae nimis ieiunos. Fin. 1. 7. *in altera philosophiae parte, quae est quaerendi ac disserendi — iste vester (Epicurus) plane — inermis ac nudus est.*

INERMUS. Fam. X. 12. *persuasum omnibus cum paucis inermis — fugisse Antonium.*

INERRANS. N. D. II. 21. *stellae inerrantes, i. e. planetae.*

INERS. 1. Fin. II. 31. *lustremus animo non has maximas artes quibus, qui carebunt, inertes a maioribus nominabantur.* 2. Ignares. Rull. II. 33. *Campanam arrogantiam atque intolerandam ferociam — maiores nostri ad inertissimum et desidiosissimum otium perduxerunt.* Sen. 11. *Caecilius — significat credulos, obli-viosos, dissolutos, quae vitia sunt non senectutis, sed ineris, ignavae, somniculosae senectutis.* Fat. 13. *de argumentatione, quae ἀργὸς λόγος dicebatur: Recte genus hoc interrogationis ignavam atque iners nominatum est.*

INERTIA. 1. Artium inscitia. Partit. 10. *animum quemadmodum affecti sint, virtutibus, vitiis, artibus, inertius.* 2. Ignavia, desidia. Muren. 4. *si nulla inertiae, nulla superbiae turpitudine, nulla inhumanitatis culpa suscipitur, ego vero libenter desino.* Sin autem fuga laboris desidiam, repudiatio supplicum, superbiam, amicorum neglectio improbitatem coarguit, nimirum haec causa est eiusmodi, quam nec industrius, nec misericors, nec officiosus deserere possit. Rose. Com. 8. *qui tantas et tam infinitas pecunias, non propter inertiam laboris, sed propter magnificentiam liberalitatis repudiavit.* Sed h. l. legendum videtur: non propter inertiam et fugam laboris. Catil. I. 2. *iam me ipse inertiae nequitiaeque (Trägheit und Schläffheit) con-demno,*

INERUDITUS; indoctus. *Fin. I. 21. Non ergo Epicurus ineruditus, sed ii indocti, qui quae pueros non didicisse turpe est, ea putent usque ad senectutem esse discenda. Dom. 35. ineruditus quod Minervam Iovis sororem esse existimem. Acad. pr. II. 43. ad vos nunc refero quem sequar? modo ne quis illud ineruditum absurdumque respondeat: Quemlibet, modo aliquem.*

INEXERCITATUS. *Sen. 18. histrio. Tusc. II. 16. Miles. Brut. 36. patronus.*

INEXHAUSTUS. *Fin. III. 2. inexhausta aviditas legendi.*

INEXORABILIS. *Sull. 31.*

INEXPIABILIS. 1. *Qui expiari non potest. Phil. I. 5. an me censetis decreturum fuisse — ut inexpliabiles religiones in remp. inducerentur? Tusc. I. 30 qui re publica violanda fraudes inexpliabiles concepissent. 2. Qui placari non potes. Pis. 53. si Caesar — sese mihi implacabilem inexpliabilemque praeberet. Harusp. 2. bellum inexpliabile.*

INEXPLEBILIS. *Tusc. V. 6. illum quem — videmus omnia rabide appetentem cum inexplibili cupiditate.*

INEXPLICABILIS. 1. *Inenodabilis. Ac pr. II. 29. haec scilicet inexpliabilia esse dicitis. Ibid. 30. postulant ut excipiantur haec inexpliabilia. 2. Ad expediendum difficilis. Att. II. 2. res sunt inexpliabiles. Fortunae sunt committenda omnia. Att. VIII. 5. o rem difficilem et inexpliabilem. Att. XV. 9 tu quid egeris tua — legatione, vehementer exspecto. Est enim inexpliabilis, (unausführbar) ita circumsedemur copiis omnibus.*

INEXPUGNABILIS. *Tusc. V. 14. Volumus eum, qui beatus sit, tutum esse, inexpugnabilem septum atque munitum.*

INEXSPECTATUS. *Orat. I. 55. quae fuit illa quanta vis? quam inexpectata, quam repentina.*

INFACETUS. *Off. III. 14. Curius — nec infacetus et satis literatus.*

INFAMARE. *Fam. IX. 12. tu velim animo sapienti fortique sis, ut tua moderatio et gravitas aliorum infamet iniuriam.*

INFAMIA. *Partit. 26. quis ulium decus tam unquam expetat, quam ignominiam, infamiam, contumeliam, dedecus fugiat? Catul. I. 6. quae nota domesticae*

turpitudinis non inusta vitae tuae est? quod privatarum rerum dedecus non haeret infamiae? Cluent. 1. *infamia iudicii corrupti.* Att. IV. 17. *consules flagrant infamia.*

INFAMIS Cluent. 47. *homines — vitiis atque omni dedecore infames.* Verr. IV. 9 *homines quibus tu privatim iniurias plurimas contumeliasque imposuisti; quo in oppido multas familias in perpetuum infames tuis stupris flagitiisque fecisti.* Rosc. Am. 35. *audio — multas esse infames palmas, de Capiione tanquam de gladiatore, qui multos homines ferro, multos veneno occiderat.*

INFANDUS. Sext 55. *vix homines odium suum a corpore eius impuro atque infando represserunt.*

INFANS Rosc. Am. 53. *infantium puerorum incunabula.* Orat. II. 39 *omnia minima mansa, ut nutrices infantibus pueris, in os inserere.* Fio. A. 21. *si infantes pueri, mutae etiam bestiae, paene loquantur — nihil esse prosperum nisi voluptatem.*

INFANS. 1. Mut s. Div. I. 53. *scribit Herodotus (lib. I. c. 85) Croesi filium quum esset infans, locutum.* 2. Indisertus. Inv. I. 5. *infantes et insipientes homines.* Q. Fr. III. 4. *nihil accusatore Lentulo — infantius.* Brut. 26. *Fannii historia neque nimis est infans, neque perfecte diserta.* 3. Vanus. Att. X. 18 *Hortensiana omnia fuerunt infantia.*

INFANTIA, dicendi inopia. Att. IV. 16. *accusatorum incredibilis infantia.* Orat. 71. *composite et apte sine sententiis dicere, insania est; sententiose autem sine verborum et ordine et modo infantia,* Orat. III. 35. *dummodo hoc constet, neque infantiam eius, qui rem novit, sed eam explicare dicendo non queat, neque inscientiam illius cui res non suppetat, verba non desint esse laudandam.* Ibid. 51 *in illa infantia naturali.*

INFATUARE. Flacc. 20. *neminem quidem adeo infatuare potuit, ut ei numum ullum crederet.* Phil. III. 9. *ut hominem stolidum magis etiam infatuaret.*

INFECTOR. Fam. II. 16 *Curtius noster dibaphum cogitat, sed eum infector moratur; h. e. auguratum petit, sed eum vix consequetur, vel quia Caesar ei non favet, vel quia eam a populo vix obtinebit, cuius suffragiis hoc tempore ex lege a T. Anio Labelno lata auguratus dabatur. Facere autem utitur infectoris nomine, quum proprie sit infector is, qui lanas colore*

inficit, dibaphus autem sit vestis purpura bis tincta: Vid. *dibaphus*.

INFECTUS, non factus. Inv. II. 27. *id quod iudicatum non sit, pro infecto haberi oportere.* Top. 4. *si quis in pariete communi demoliendo damni infecti permiserit, i. e. se damni nihil facturum.* Leg. II. 8. *quae augur iniusta — dira defixerit, irrita infectaque sunt.*

INFECTUS, ab *inficio*, contagione aliqua vitiat. Att. I. 10. *Fereor ne hoc quod infectum est, serpat longius, i. e. vereor ne labes resp. sacrificio bonae Deae a Clodio polluto contracta, longius dissipetur.*

INFELICITAS. Fin. II. 27. *beate vivere alii in alio, vos in voluptate ponitis, item contra omnem infelicitatem in dolore.* Div. II. 29. *neque tanta est infelicitas haruspicum, ut ne casu quidem unquam fiat, quod futurum illi esse dixerunt.*

INFELIX. Phil. II. 26. *si quis reipubl. sit infelix, is felix esse non potest.* Rab Perd. 4. *infelici arbore suspendito, de cruce ex arbore infelici.* Vid. *Arbor*.

INFENSUS. Caecil. 13. *homines qui illi inimici infensique sunt.* Tusc. IV. 27. *nec tam fuit hominum generi infensa atque inimica natura, ut corporibus tot res salutare, animis nullam invenerit.*

INTERCIRE. Orat. 69. *neque inferciens verba quasi rimas expleat.*

INFERI. Tusc. I. 16. *Permanere animos arbitramur, consensu nationum omnium; qua in sede maneant, qualesque sint, ratione discendum est, cuius ignoratio finxit inferos.* Cluent. 61. *quid tandem illi mali mors attulit? nisi forte ineptiis ac fabulis ducimur, ut existimemus illum apud inferos, impiorum supplicia perferre.* Catil. IV. 4. *ut aliqua in vita formido improbis esset posita, apud inferos eiusmodi quaedam illi antiqui supplicia impiis constituta esse voluerunt, quod videlicet intelligebant his remotis, non esse mortem ipsam pertimescendam.* Phil. XIV. 12. *illi igitur impii, quos cecidistis, etiam ad inferos poenas parricidii luent, vos vero qui extremum spiritum in victoria effudistis, piorum testis sedem et locum consecuti.* Tusc. I. 2. *triceps apud inferos Cerberus.* Vatin. 6. *inferorum animas elicere.* (*Geister der Todten citiren, oder bannen.*) 2. In arte rhetorica, quum mortuorum dicta laudantur, aut

ii loquentes inducuntur, hi dicuntur ab inferis excitari. Orat. 25. *non faciet (orator in genere tenui) remp. loquentem, nec ab inferis mortuos excitabit.* Eunt. 93. *nemo (erat) qui memoriam rerum Romanarum teneret, ex qua, si quando opus esset, ab inferis locupletissimos testes excitaret.*

INFERIAE, *χρῆσθαι*. N. D. III. 16. *Tertius Hercules, — cui inferias offerunt, quem ad locum Creuzerus V. C. apte notavit harum inferiarum vestigia residua esse in artium monumentis; quorum ibi exemplum attulit.*

INFERIOR. Fam. XIII. 5. *superior ordine, inferior fortuna.* Lael. 2. *ut omnia tua in te posita esse ducas, et humanos casus virtute inferiores putes.* Her. IV. 40. *in inferiores crudelis, in superiores contumax, in aequos et pares fastidiosus.* Font. 11. *supplices inferiores* Att. II. 24. *Caesar, qui olim praetor quam esset Q. Catulum, ex inferiore loco iusserat dicere, (ei non concesserat ut pro Rostris diceret) Vettium in rostra produxit.*

INFERNUS. N. D. II. 44. *hic sese infernis de partibus erigit hydra.*

INFERRE. 1. Importare de rebus corporis. Catil. III. 9. *inferre ignes templis deorum.* Leg. II. 26. *neve alienum inferat in sepulcrum.* 2. Inducere, afferre de aliis rebus. Att. IX. 1. *inferre bellum.* Manil. 22. *causam belli.* Deiot. 1. *terrorem alicui.* Off. II. 14. *periculum capitis alicui.* Planc. 35. *Italiae belli intestini et vastitatis metum.* Cael. 18. *infamiam bonis, probum castis, labem integris.* Tusc. I. 44. *maestitiam theatri.* Harusp. 2. *excisionem inflammationem, eversionem, depopulationem, vastitatem meis omnibus tectis atque agris intulerunt.* 3. *Misericordiam inferre* Orat. II. 53. *dicitur orator, quum incipit movere misericordiam.* 4. Caecin. 5. *inferre se, de eo, qui se sponte, nemine postulante, offert in negotiis alterius gerendis, voluntarius amicus, ut paulo post dicit. Alii male corrigunt ingerere, vel inserere: ut bene indicat Hemsterhusius V. Cel. ad Lucian. I. p. 350. Aliter Sull. 19. quibus regionibus se inferebat. Balb. 10. se in periculum capitis inferre.*

INFERUS. Tusc. I. 26. *ut omnia supera, infera, — videremus.* Att. IX. 3. *inferum mare est; mare Tyrrhenum s. Tuscum oppositum supero, i. e. Adriati-*

co; vel Ionio. Orat. III. 19. *ut philosophi tanquam in superum mare defluerent, Graecum quoddam et portuosum; rhetores autem in inferum hoc Tuscum et barbarum, scopulosum atque infestum laberentur, in quo etiam Ulysses errasset; nempe quia rhetores inde a Coeace et Tisia se in Siciliam contulerant.*

INFESTE. Quint. 21. *inimicissime atque infestissime contendere.*

INFESTUS. 1. *Adversus, periculosus, intutus.* Phil. XII. *infestum et periculosum iter* Inv. II. 37. *redde provinciam infestam excursionibus et latrocinis.* Att. XVI. 1. *infestum habere mare, est nautarum securitatem piratica facienda turbare.* Rep. fr. lib. III. *Nam quum quaereretur ex eo (pirata) quo scelere compulsus mare haberet infestum uno myoparone; eodem, inquit quo tu orbem terrae scil. infestum habes, Nimum Alexandro M. illum interroganti sic responderat. Item de classibus in bello navali.* Att. IX. 19. *boni cives, amantes patriae, mare infestum habebimus.* Cael. 4. *tempus aetatis quod ipsum sua sponte infirmum, aliorum libidine infestum est, i. e. periculo pudicitiae violatae expositum.* 2. *Inimicus, hostilis.* Phil. X. 10. *irrupit in Galliam, quam sibi armis animisque infestam inimicamque cognovit.* Inv. I. 15. *si non omnino infesti auditores erunt.* Verr. I. 5. *meminerit se — clamore populi Romani infesto atque inimico excitatum, confessum esse etc.* Catil. I. 7. *si me meis civibus iniuria suspectum tam graviter atque offensum viderem; curere me aspectu civium, quam infestis oculis omnium conspici mallet.* Rosc. Am. 31. *qui ardens avaritia infestus feratur in suos.*

INFICERE. 1. *Imbuere.* Fin. III. 3. *puer infici debet bonis artibus.* 2. *Inprimis corrumpere, de pravis opinionibus, vel moribus.* Leg. I. 17. *animis tenduntur insidiae, ab iis — qui teneros et rudes quum acceperunt inficiunt, et flectunt, ut volunt.* Ibid. III. 13. *ut cupiditatibus principum et vitiis infici solet tota civitas, sic emendari et corrigi continentia.* Tusc. V. 27. *nos umbris, deliciis, otio, languore, desidia animum inficimus.*

INFICETUS. Cael. 29. *non inficetum mendacium.*

INFIDELIS. Q. Fr. I. 4. *infidelis amicus.* Off. III. 21. *multi iniqui atque infideles regno pauci sunt boni; versus Attii trochaicus.*

INFIDELITAS Tusc. V. 22. (Dionysius) *quantopere amicitias desideraret, quarum infidelitatem extimeret, decaravit* — . Milon. 26. *Vide* — *quantae infidelitates in amicis, quam ad tempus optae simulationes*

INFIDUS. Lael. 18 *nihil stabile quod infidum est*. Verri. 10. s. 13 *Semitam Galbae tenebamus antea, ceterae partes a gentibus, aut inimicis huic imperio, aut infidis — tenebantur.*

INFIGERE Div. II. 31. *non sane mirabile hoc quidem, quod evelli primi hastati signum non potuerit. Timebat fortasse signifer evellebat, quod fidenter infixerat.*

INFIMUS. Tusc. V. 24. *unde terra — in qua omnia delata gravitate medium mundi locum semper expetunt, qui est idem infimus in rotundo* Q. Fr. II. 14. *Auricula infima mollior* Leg. III. 8. (tribunorum prehis potestas) *omnia infima summis paria fecit, turbavit, miscuit*. Off. I. 15. *infima cognitio et fortuna servorum*. Q. Fr. II. 5 *infima faex populi.*

INFINITAS. Tusc. V. 36. *quid est dulcius otio literato? his dico literis quibus infinitatem rerum atque naturae — cognoscimus*. Acad. pr. II. 37. *Anaximander — infinitatem naturae dixit esse, e qua omnia gignerentur* Tusc. V. 39. *Democritus luminibus emissis — quum alii saepe, quod ante pedes esset, non videret, ipse in infinitatem omnem peregrinabatur*. N. D. I. 26. *infinitas locorum.*

INFINITE. Ac. post. I. 7. (materiam putant philosophi) *omnibus modis mutari — eoque etiam interire, non in nihilum, sed in suas partes, quae infinite securi ac dividi possint*. Orat. 68 *ne infinite feratur ut flumen, oratio*. Parad. VI 3. *signa, tabulas infinite concupiscens*. Orat. 36. *augendis rebus et contra abiiciendis, nihil est, quod non perficere possit oratio, quod et inter media argumenta faciendum est — et paene infinite in perorando, hoc est sine intervalis, sive continenter.*

INFINITIO. Pan. I. 6. *Epicurus quae sequitur sunt tota Democriti — infinitio ipsa, quam ἀπείριον vocant tota ab illo est.*

INFINITUS. 1. De materia. Div. II. 50. *quod nunc est non cernitur ex alio extrinsecus — nihil igitur quum habeat extremum, infinitum sit necesse est*. Acad. pr. II. 37. *Anaxagoras materiam infinitam dixit*. 2. De

tempore. N. D. I. 9. *fuit quaedam ab infinito tempore aeternitas.* Orat. II. 34. *intelligitur, non in hominum innumerabilibus personis, neque in infinita temporum varietate, sed in generum causis atque naturis omnia sita esse, quae in dubium vocarentur.* Att. XI. 20. *innumerabilis domini fieri possunt in infinita posteritate.* 5. De locis. Verr. IV. *spelunca conversa ad aquilonem infinita altitudine.* 4. De aliarum rerum vel magnitudine, vel multitudine. Ac. pr. II. 31. *non persequor quaestiones infinitas, i. e. innumerabiles.* Off. I. 16. *Copiae parvae singulorum sunt; eorum autem qui his egeant infinita est multitudo.* Baib. 27. *infinitum odium.* Orat. I. 1. *infinitus forensium rerum labor.* Orat. aures semper aliquid infinitum immensumque desiderant. 5. In arte rhetorica infinitae quaestiones sunt (generales) seiunctae a certis personis de temporibus. Orat. I. 31. *esse omnem orationem (dedici) aut de infinitae rei quaestione, sine designatione personarum ac temporum, aut de re certa in personis de temporibus locata.* 6. „Infinitum dicitur etiam, quod n. hos temporis locorumque terminos certos habet ut Verr. III. 91. et illud infinitum Antonii imperium senserat Sicilia. Vid. ind. hist. in M. Antonius Creticus. Sic quamquam paullo aliter. Rull. II. 15. *infinita potestas.* Add. Gronov. ad Liv. III. 9. 7. *Comparativus infinitior est Top. 8.* „Ern.

INFIRMARE 1. Rosc. Com. 15. *testis fidem ad iudicem infirmare.* Caecin. 18. *quod magistratus edictum — aut pacti et conventi formula non infirmari, aut convelli potest, si ad verba rem deflectere velimus.* 2. Relutare, Caecil. 9. *nec ea dico, quae si dicam tamen infirmare non possis.* Rosc. Am. 15. *ego res tam leves qua ratione infirmem ac diluam reperire non possum.* Ac. pr. II. 6. *hoc quum infirmat tollitque Philo, iudicium tollit incogniti et cogniti.*

INFIRMATIO. Rull. II. 3. *sublata erat de foro fides — suspitione ac perturbatione iudiciorum, infirmatione rerum indicatorum.* Inv. II. 11. *in constitutione, quam translativam nominamus, — aut quem — agere oporteat, aut omnino aliquid de commutatione, aut infirmatione actionis agitur.*

INFIRMATUS. 1. Debilitatus, animo abiecto: Pis. 19. *horum (imperatorum) alterum (Pisonem) sic fuisse infirmatum conscientia scelerum et fraudum suarum, ut ex ea provincia, (Macedonia) quae fuerit ex-*

omnibus una maxime triumphalis nullas sit ad senatum literas mittere ausus. 2. De sententia interpretando perversa. Caecin. 13. *cui perspicuum non sit ad incertum revocari bona — omnium, si ulla ex parte sententia huius interdicti deminuta aut infirmata sit.*

INFIRME. Fam. XV. 1. *intelligebam socios infirme animatos esse.*

INFIRMITAS. 1. De corpore. Brut. 91. *erat co tempore in nobis summa gracilitas et infirmitas corporis.* Phil. VII. 4. *animi vires corporis infirmitas non regardavit.* Fam. VII. 1. *infirmitas valitudinis.* Brut. 55. *infirmitas laterum et imbecillitas virium.* 2. De animo. Rosc. Am. 4. *opprimi me onere officii malo, quam id quod mihi cum fide semel impositum est, aut propter perfidiam abiicere, aut propter infirmitatem animi (scil. partim ex ingenii imbecillitate, partim ex timore periculi) deponere.* Att. XVI. 5. *propter infirmitatem actatis.* Fam. VI. 7. *alterum ludare, de quo quicquid detrahas necesse est aut infirmitati, (i. e. imbecillitati ingenii s. infantiae) aut invidiae assignetur*

INFIRMUS. 1. De corpore et rebus corporeis. Verr. IV. 43. *homo aetate affecta et viribus infirmis.* N. D. I. 35. *qui ex animo constat et corpore caduco et infirmo.* Orat. I. 45. *in eius (Mucii Scaevolae) infirmissima valitudine affectaque iam aetate.* Verr. V. 33. *classis inops et infirma propter dimissionem propugnatorum atque remigum.* Fam. X. 31. *qua (regior) tradita, quanto pro rep. infirmior sim, quis ignorat?* 2. De argumentis. Rosc. Com. 2. *quod apud omnes leve et infirmum est, id apud iudicem grave et sanctum esse ducetur?* Fam. VII. 18. *vestrae cautiones infirmae sunt.* Caecin. 23. *ad probandum utramque rem videam infirmam nugatoriamque esse.*

INFITIALIS. Top. 24. *infitialis quaestio est ea, in qua defensor negat factum, cuius ab accusatore arguitur, quae alias appellatur coniecturalis.*

INFITIARI, negare aliquod a se factum (*läugnen*). Verr. IV. 47. *sibi iste neque infitiandi rationem, neque defendendi facultatem reliquit.* Att. IV. 3. *id poterat infitari, poterat in alios derivare.* Quint. 23. *a me nominis eius, quod infitiatus esset, diem petivit.* Part. 14. *dolorem fugientes multi in tormentis ementiti persaepe sunt, morique maluerunt falsum fatendo, quam*

infitiando dolere. Sext. 22. *neque in hoc me hominem esse infitiabor unquam.*

INFITIATIO. Orat. II. 25. *nostrae fere causae, quae quidem sunt criminum, plerumque infitatione defenduntur.* Partit. 29. *primus ille status (scil. coniecturalis, vel infitiialis) rationem habet iniqui criminis ipsam negationem infitationemque facti.*

INFITIATOR. 1. Est in causa pecuniaria is, unde petitur; Orat. I. 37. *ut si ille infitiator probasset iudici, ante petitam esse pecuniā, quam esset cepta deberi.* 2. Is qui pecuniā, quam vere debet, se debere negat. Flacc. 20. *nolite existimare non unam et eandem omnibus in locis fraudatorum esse et infitiatorum impudentiam.* Catil. II. 10. *hosce ego non tam milites acres, quam infitatores lentos esse arbitror.* Vid. *Insidiator.*

INFIXUS. 1. De corporibus. Univ. 10. *sidera infixa caelo.* Tusc. V. 24. *sidera — certis infixa sedibus.* Somn. 4. *orbis extimus — in quo infixi sunt illi qui volvuntur stellarum cursus sempiterni.* N. D. II. 10. *omnia quae terra concipiat semina, quaeque ipsa ex se generata stirpibus infixa contineat.* 2. De animo. Catil. IV. 11. *dum memoria mei consulatus vestris erit infixa mentibus.* N. D. I. 19. *quum infinita — imaginum species — ad deos affluat, — in eas imagines mentem intentam infixamque nostram intelligentiam, capere, quae sit et beata natura et aeterna.* Cluent. 6. *hoc quod in communibus hominum sensibus atque in ipsa natura positum atque infixum est.* Partit. 2.

INFLAMMARE. 1. Sensu proprio, incendere. Verr. IV. 48. *Ceres dicitur inflammasse taelas iis ignibus, qui ex Aetnae vertice erumpunt.* Att. VIII. 2. *quum eadem lucerna hanc epistolam scripsissem, qua inflammaram tuam.* 2. Metaphorice, de animi motibus vehementer excitatis. Manil. 2. *Genus belli quod maxime animos vestros excitare atque inflammare debet.* Or. I. 14. *num admoveri possit oratio ad sensus animorum atque motus, vel inflammandos, vel etiam extinguendos.* Tusc. I. 29. *quum corporis facibus inflammari soleamus ad omnes cupiditates.* Marcell. 10. *vicit is (Caesar) qui non fortuna inflammaret, odium suum, sed bonitate leniret.* Prov. cons. 10. *cur eadem resp. quae me in amicos inflammare potuit inimicis placare non possit?* Fin. I. 16. *in quibusdam neque pecuniae modus est — neo*

reliquarum cupiditatum, quas nulla praeda umquam improbe parca tenuit; petrus inflammatus. Tase. l. 6. libi lenibus inflammatus et furens. Tam. l. 7. inflammatus ad gloriam

INFLAMMATIO. Orat. 46. *audivi poetam bonum neminem — sine inflammatione animorum existere posse, et sine quodam afflata quasi furoris.*

INFLARE 1. De tibiis aut fistulis. Acad. pr. II. 27. *simul inflavit tibiem, a perito carmen agnoscitur.* Orat. III. 60. *servus cum eburnea fistula, qui inflaret eum sonum.* 2. De cibis, bibulis. Div. II. 18. *fabam Pythagorei utique abstinere, quasi vero eo cibo mens, non venter inflatur.* 3. Metaphorice, de vi et gravitate ora ionis. Leg. I. 2. *Antipater paullo inflavit vehementius, i. e. maiore vi et gravitate usus est, in historia scribenda.* 4. De animo. Pison. 36. *quum tibi spe falsa — animos rumor inflasset.* Arch. 8. *divino spiritu inflari.*

INFLATIO Div. I. 30. *Pythagoricis interdictum putatur, ne faba vescerentur, quod habet inflationem magnam is cibus, tranquillitati mentis, quaerentis vera, contrariam.*

INFLATUS, subst. 1. Sensu proprio, de tibiis aut fistulis. Ac. pr. I. 7. *quem multa quae nos fugiunt in cantu, exaudiunt in eo genere exercitato! qui primo inflata tibiicinis Antiopam esse aiunt, (quae agatur) aut Andromacham, quum id nos ne suspicemur quidem.* Brut. 51. *tibiae si inflatum non recipiunt.* 2. Metaphorice. Div. I. 6. *est vis et natura quaedam, quae — aliquo instinctu inflatuque divino (göttliche Eingebung) futura praenuntiat.*

INFLATUS, partic. 1. Sensu proprio. Brut. 51. *si tibiae inflatae non referant sonum.* 2. Tumidus. Vat. II. 2. *serpens inflatus collo, tumidis cervicibus.* Ibid. 4. *ut aliquando ista quae sunt inflata rumpantur (de struma Vatini).* Div. II. 14. *narratur inflatas rumpi vesiculas.* 3. De animo vel spe, vel laetitia, vel superbia, vel ira nimis elato. Muren. 15. *hostium classis spe atque animis inflata.* Boll. II. 35. *quibus illi rebus elati atque inflati non continebuntur.* Off. I. 26. *homines opinionibus inflati turpiter irridantur (de iis qui assentatoribus aures patefaciunt, ut a se ab iis iure laudari putent).* Muren. 24. *Catilina inflatus tum spe militum, tum collegae mei — promissis.* Phil. XIV. 6. *inflati*

laetitia atque insolentia impii cives. Tusc. III. 9. inflatus et tumens animus in vitio est. 4. De oratione turpida. Her. IV. 10. gravis oratio saepe imperitis videtur ea, quae turget et inflata est. 5. De pronuntiatione nimis animata. Orat. III. 11. nolo verba exiliter animata exire, nolo inflata et quasi anhelata gravius.

INFLECTERE. 1. De loco. Verr. V. 12. ubi primum ex alto sinus ad urbem ab litore inflectitur. 2. De mota. N. D. II. 19 quum duo sint genera siderum, quorum alterum — nullum unquam cursus sui vestigium inflectat. P. Red. ad Quir. 5. inflectens oculos, i. e. movere ad dolorem. 3. De animo. Fam. I. 7. Magnitudinem amici tui ne unquam inflectas cuiusquam iniuria. Muren. 29. ego te verissime dixi peccare nihil, neque ulla in re te esse huius modi, ut corrigendus potius, quam leviter inflectendus esse videre. 4. De oratione. Brut. 9. Demetrius Phalerens primus inflexit orationem et eam mollem teneramque addidit. 5. De iure civili. Caecin. 26. quid est ius civile? quod neque inflecti gratia neque perfringi potentia, neque adulterari pecunia possit.

INFLEXIO. Orat. III. 59. gestus rem non demonstratione, sed significatione declarans, laterum inflexione hac forti et civili. Orat. 17.

INFLEXUS. 1. Sensu proprio. Div. I. 17. Bacillum incurvum et leviter a summo inflexum. 2. Metaphorice, de voce. Orat. II. 46. inflexa ad miserabilem sonum voce Orat. 17. volet (orator) inclinata voce videri gravis, et inflexa miserabilis. 3. De sono in musicis. Orat. 17. e tribus omnino sonis inflexo, acuto gravi, (mittle, hohe und tiefe Töne).

INFLIGERE. Sensu metaphorico. Vatin. 8. reip. mortiferam plagam Pis. 14. vulnera Plane. 29. quam illi iudices — graviores potuerunt reip. infligere securim. Pis. 26. ut mihi illa omnia immortalis gloriam dederint, tibi sempiternam turpitudinem inflixerint. Orat. II. 63. arripitur ab adversario verbum et ex eo — in eum ipsum aliquid qui, laceravit, infligitur.

INFLUERE. 1. Sensu proprio Tusc. I. 39 apud Hypanim fluvium, qui ab Europae parte in Pontum influit. Div. I. 55 in amnes mare influit. N. D. II. 55. alter (ventriculus cordis) in quem sanguis — per venam illam cavam influit. 2. Metaphorice, pro immigrare. Prov. Cons. 13. Marius influentes in Italiam Gallorum

copias repressit. 3. De animo. Off. II. 9. *ut in universorum animos tamquam influere possimus.* Lael. 25. *blanditiis Papirius nuper influebat in aures concionis.* Leg. II. 15. *assentior Platoni nihil tam facile in animos teneros atque molles influere quam varios canendi sonos.* Orat. II. 55. *ex illa lenitate — ad hanc vim — influere oportet aliquid.* Univ. 15. *influyente atque effluente animo divino.*

INFORMARE. 1. Fingere. N. D. I. 15. *Chrysippus turbam congregat ignotorum deorum atque ita ignotorum, ut eos ne coniectura quidem informare possimus.* Acad. pr. II. 10. *inanium visorum una depulsio est, sive illa cogitatione informantur, sive in quiete —.* 2. Describere. Fin. IV. 17. *dicitis informari non posse virtutem, si quidpiam, nisi quod honestum sit, numeretur.* Orat. 11. *Orator quem informare volumus.* 3. Instituire. Arch. 5. *Artes quibus aetas puerilis ad humanitatem informari solet.* 4. Instruere, componere. Sull. 18. *Cornelius ipse etiam nunc de indicando dubitat, informat adhuc adumbratum indicium filii, h. e. ut recte Graevius interpretatur, in illo ficto indicio instruendo et componendo adhuc laborat.*

INFORMATIO. 1. Notio, Begriff. N. D. I. 36. *Habebam in animo insitam informationem quandam dei.* Ibid. I. 6. *περίληψιν appellat Epicurus anteceptam animo rei quondam informationem (Begriff a priori).* 2. Expositio, s. significatio. Orat. II. 87. *unius verbi imagine totius sententiae informatio.* 3. Explicatio. Partit. 29. *secundus locus (i. e. causa definitiva) definitione, atque descriptione aut informatione verbi — tractandus est.*

INFORMATUS. 1. De notionibus innatis s. anticipatis. N. D. I. 27. *quod ita sit informatum anticipatumque mentibus nostris, ut homini, quum de deo cogitet forma occurrat humana.* Ibid. II. 5. *Cleanthes dixit in animis hominum informatas deorum esse notiones.* 2. Adumbratus, demonstratus. Fin. V. 13. *summam quidem haec erant de corpore animoque dicenda; quibus quasi informatum est, quod hominis natura postulet.* Quint. 10. *ab illo, qui ante dixit, informatam iam causa est.* 3. Institutus. Off. I. 4. *animus bene a natura informatus.* 4. Constitutus. Att. XI. 6. *non nominatim sed generatim est proscriptio informata.* Att.

I. 1. *petitorum haec est adhuc informata cogitatio (entworfener Plan).*

INFRA. 1. De loco. N. D. II. 20. *infra Saturnum Iovis stella fertur.* Fam. IX. 26. *infra Eutrapelum Cytheris accubuit.* Fam. VI. 8. *earum literarum exemplum infra scriptum est.* 2. De tempore. Brut. 10. *Homerus non infra superiorem Lycurgum fuit.* 3. De ordine s. dignitate. Orat. 2. *nec his solum locus est, sed horum vel secundis, vel etiam infra secundos.* Fin. III. 7. *ut omnia, quae homini accidunt infra se esse iudicet.*

INFRACTIO. Tusc. III. 7. *infractio quaedam animi et demissio.*

INFRACTUS. 1. Sensu proprio. Ac. pr. II. 25. *tu te negas infracto remo commoveri; i. e. remo qui quamvis integer sit, in aqua tamen quasi fractus, vel inflexus esse videtur.* 2. Metaphorice, de animo. Post. Red. ad Quir. 8. *non modo non infracto animo, sed etiam confirmato et renovato.* Dom. 25. *infractus furor tuus iuvenes faciebat impetus.* 3. De oratione. Orat. 51. *infracta et amputata loqui.*

INFREQUENS. Q. Fr. II. 11. *senatus.* Her. IV. 27. *rei militaris te infrequentem tradiderunt.*

INFREQUENTIA. Q. Fr. III. 1. *summa infrequentia.*

INFRINGERE. 1. Mil. 2. *gloriam alicuius.* Balb. 6. *florem dignitatis.* Att. VII. 2. *esse quiddam suspicor, quod te cogat cedere, et propemodum infringat.* Orat. 2. *non est, cur eorum, qui se studio eloquentiae dediderunt spes infringatur, aut languescat industria.*

INFUCATUS, i. q. fucatus. Orat. III. 25. *In scriptis et in dictis non aurium solum sed animi iudicio etiam magis intucata vitia noscuntur.*

INFULA, est ornamentum sacerdotum, velamen capitis, ut ex monumentis antiquis videre licet. Verr. IV. 50. *sacerdotes cum intulis et verbenis.* 2. Ornamentum. Agr. 1. 2. *agri publici dicuntur infulae imperii R. sc. quia sunt ornamenta reipubl., et eam venerabilem efficiant.* Sic Senec. ad Helviam 15. ubi v. Lips. Orat. III. 21. *Quare Coracem istum vestram patiamur — Pamphilumque, nescio quem, sinamus in intulis tantam rem, tamquam pueriles delicias, depingere.* De hoc loco ita Turnebus, ad Agr. 1. 2. *Putem Ciceronem illudere in Pamphilum, hominem, ut ait Plinius (XXXV. 10.)*

omnibus literis eruditum, eundemque pictorem, qui quem de arte dicendi scripsisset irridetur, ut non *histor*, sed ut *pictor*, qui non tam librum scripserit, quam *infulas* pinxerit; ut enim reor *infulae* pingi solebas. Haec ille Pearsonus autem nihil de hoc loco dicit. Quia mentio fit pueritium deliciarum, mihi videtur alludi ad pupas et plangunculas, quae sunt pueriles deliciae, et hisque studiose et magnifice, pro capiti suo, ornari solent, adeoque etiam infulis, quae non modo sacerdotum, sed etiam regum ornamenta sunt. Ern. Vid. *Puerilis*.

INFUNDERE 1. Sensu proprio. Phil. XI. 6. *sororis filio infudit venenum*. Tusc. I. 25. *atrum capacitatem aliquam in animo putamus esse, quo tanquam in aliquod vos, ea quae meminimus infundamur*. 2. Metaphorice inferre. Leg. III. 14. *Perniciosius de rep. merentur vitiosi principes, quod non solum vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in civitatem*. Orat. II. 87. *ita audire vel eum, unde discas, vel eum, cui respondendum sit ut illi non infundere in aures tuas orationem, sed in animo videantur inscribere?* Orat. II. 74. *de Themistoclis memoria: qui ita responderit, ut intelligere possemus, nihil ex illius animo, quod semel esset infusum, unquam effluere potuisse*. 3. Immiscere. Brut. 16. *quum homines humiliores in alienum eiusdem nominis infunderentur genus*. Fam. IX. 15. *tunc quum in urbem nostram infusa est peregrinitas*.

INFUSCARE. 1. Proprie polluere, contaminare. Tusc. III. 12. *barba paedore horrida — infuscat pectus illuvie scabrum ex poeta*. 2. Metaphorice, inficere. Brut. 74. *nec eos aliqua barbaries domestica infuscaverat*. Plane. 9. *vicinitas — non infuscata malivolentia*.

INGEMERE et **INGEMISCERE** 1. In dolore corporis. Tusc. V. 27. *Pueri Sportiatae non ingemiscunt verberum dolore laniati*. 2. In animi dolore. Sext. Cy. *nec quoties cum me viderit (Sextus filius) ingemiscet, ac pestem suam et patris sui sese dicit videre*. Ar. VII. 23. *in quo tu quoque ingemiscis*. Phil. II. 26. *una illa in re servitutis oblita civitas ingemuit*.

INGENERARE. Off. I. 4. *natura ingenerat praecipuum quendam amorem in eos qui praecreati sunt*. Rull. II. 55. *non ingenerantur hominibus mores tam a stirpe generis ac seminis, quam ex iis rebus, quae ab ipsa natura loci, et a vitae consuetudine suppeditantur, quibus alimur et vivimus*. Acad. III. fr. *in tanta animalium varie-*

rietate homini ut soli ingeneretur cupiditas cognitionis et scientiae. Leg. 1. 8. disputari solet — quum alia, quibus cohaerent homines, e mortali genere sumpserint, quae fragilia essent et caduca, animum tamen esse ingeneratum a deo

INGENIOSE. Acad. pr. II. 27. *tractantur ista ingeniose, disputantur etiam eleganter; ubi ingeniose ad eloquentiam, eleganter ad disputandi subtilitatem refertur.*

INGENIOSUS, 1. praeclaris animi dotibus ab natura instructus. Fin. V. 13 *animi — plures sunt virtutes; sed duo prima genera; unum earum quae ingenerantur suapte natura, appellanturque non voluntariae; — prioris generis est docilitas, memoria; quae fere omnia appellantur uno ingenii nomine; easque virtutes qui habent, ingeniosi (Leute von Talenten) vocantur* Tusc. I. 33. *Aristoteles ait, omnes ingeniosos melancholicos esse. ut ego me tardiorum esse non moleste feram.* Rosc. Com. 11. *quo quisque est sollertior et ingenosior hoc docet iracundius et laboriosius.* Tusc. IV. 14. *inter acutos autem et inter hebetes interest, quod ingeniosi — in morbum (i. e. animi perturbationem) et incidunt tardius, et recreantur celerius; hebetes non idem. Nec vero in omnem morbum ac perturbationem animus ingeniosi cadit.* 2. Imprimis ingeniosa dicitur interdum pro disertio. Sic Ti. et C. Gracchi Rull. II. 5 *ingeniosissimi vocantur propter eloquentiam.*

INGENIUM. 1. Significat indolem a natura homini ingentam. Off. I. 31. *suum quisque noscat ingenium.* Brut. 80 *ardor animi qui etiam ex infantium ingenis elicere voces et querelas solet.* 2. Imprimis de dotibus animi homini ingentis, quae ad intelligentiam pertinent usurpatur. Fin. V. 13. *unum genus est virtutum, quae ingenerantur suapte natura — (prioris) generis est docilitas, memoria, quae fere omnia appellantur uno ingenii nomine.* Brut. 29 *his non omnino ingenium, sed oratorium ingenium defuit.* Orat. I. 25. *animi atque ingenii celeres quidam motus esse debent, qui et ad excogitandum acuti, et ad explicandum ornandumque sint uberes, et ad memoriam firmi etque diuturni.* 3. Saepius ponitur pro ingenio o. atorio. Rosc. Am. I. 1. Sic Orat. II. 35 *quum ad inveniendum in dicendo tria sint, acumen, deinde ratio, tertium diligentia, non possum eisdem non ingenio primas concedere.* Rosc.

Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars I.

Am. 22. *nec ingenio accusatoris res iudicatur.* Balb. 1. *si auctoritates patronorum in iudiciis valerent, ab amplissimis viris L. Cornelii causa defensa est; si usus, a peritissimis; si ingenium, ab eloquentissimis.* 4. Item pro memoria. Rull. III. 2. *quem vestrum tam tardo ingenio fore putavit, cui post eos consules Sullam dictatorem fuisse in mentem venire non possit.*

INGENS. Orat. III. 19. *ex ingenti quodam oratore immensoque campo in exiguum sane gyrum compellitis.* Verr. III. 46. *ingens immanisque praeda.*

INGENUE. 1. Liberaliter. Fin. III. 11. *quis — honesta in familia institutus et educatus ingenuus non ipsa turpitudine, etiam si eum laesura non sit, offenditur?* 2. sincerus. Fam. V. 2. *me abs te cupisse laudari aperte et ingenuus confitebar.* Att. XIII. 27. *isti autem ingenuus, mihi que gratum, quod quid sentirent non reticuerunt.*

INGENUITAS. 1. Proprie est eorum, qui liberis parentibus nati sunt, quorumque nemo iustam servitutem servivit. Verr. I. 58. *de P. Iunii filio cui Verres bullam eripuerat. Neque te tam commovebat, quod ille cum toga praetexta, quam quod sine bulla venerat. Vestitus enim neminem commovebat is, quem illi mos et ius ingenuitatis dabat. Quod ornamentum pueritiae pater dederat indicium atque insigne fortunae, hoc ab isto praedone ereptum esse, graviter et acerbè homines ferebant. Scilicet toga praetexta communis erat vestitus puerorum ingenuorum; aurea bulla vero eorum, qui non solum ingenui essent, sed parentibus etiam ditioribus uterentur.* Verr. I. 44. *eripies igitur pupillae togam praetextam? Detrahes ornamenta non solum fortunae, sed etiam ingenuitatis.* 2. Deinde transfertur ad liberalitatem animi ex honesta educatione. Orat. II. 59. *praestet idem (orator) ingenuitatem et ruborem suum, verborum turpitudine et rerum obscenitate vitanda.* Acad. post. I. 9. *Theophrastus — ita moratus ut prae se probitatem quandam et ingenuitatem ferret.*

INGENUUS. 1. Liberis parentibus natus. Fin. III. 17. *esse hominis ingenui et liberaliter educati velle bene audire a parentibus, a propinquis etc.* Orat. I. 51. *illud, quod est homine ingenuo liberaliterque educato dignum, non negabo me ista — praecepta didicisse.* Phil. II. 41. *ingenui pueri cum meritoriis, sortita inter*

matres familias versabantur. Her. V. 8. matribus familias et ingenuis (pueris et puellis) sub hostilem hbidinem subiectis. Flacc. 34. quid? ab ingenuis mulieribus hereditates non veniunt? Brut. 75. ad elegantiam verborum Latinorum, quae etiamsi orator non sis et sis ingenuus civis Romanus tamen necessaria est. 2. Hinc animus dicitur ingenuus, qui hominem ingenuum decet. Lael. 18. aperte vel odisse magis ingenui est, quam fronte occultare sententiam. Orat. II. 3. sive iudicio — sive pudore a dicendo et timiditate quadam ingenua refugisti. Brut. 67. M. Piso — hominum ineptias ac stultitias, quae devorandae nobis sunt, non ferebat, iracundiusque respuebat, sive mor se, ut putabatur, sive libero ingenioque fastidio. Fam. V. 21. teneriore mihi animo videbare, sicut omnes fere, qui vita ingenua in beata civitate et in libera viximus. Ibid. II. 6. est animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum velle debere. 3. Ingenua etiam dicuntur studia et artes, quae homine ingenio et liberaliter educato dignae sunt. Orat. III. 6. Est Platonis — vox omnem doctrinam harum ingeniarum et liberalium artium uno quodam societatis vinculo contineri. Ibid. II. 32. Hippias gloriatus est se non solum has artes (tenere) quibus liberales doctrinae atque ingenuae continerentur, geometriam, musicam, literarum cognitionem, et poetarum, atque illa quae de naturis rerum, quae de hominum moribus, quae de rebus publicis dicerentur, sed annulum quem haberet, pallium, quo amictus, soccos quibus indutus esset, sua manu confecisse. Fin. V. 8. qui ingenio studiis atque artibus delectantur, nonne videmus eos — cum maximis curis et laboribus compensare eam, quam ex discendo capiunt voluptatem? Off. I. 42. opifices omnes in sordida arte versantur. Nec enim quidquam ingenuum potest habere officina.

INGERERE. Att. XI. 6. *sed ingero praeterita, i. e. sed mentionem facio praeteritorum, quae saepe ius est silentio transire.*

INGIGNERE. N. D. II. 48. *tantam ingenuit animantibus conservandi sui custodiam. Fin. II. 14. natura cupiditatem ingenuit homini veri inveniendi.*

INGLORIUS. Tusc. III. 34. *vita inhonorata et ingloria. Ibid. III. 24. nec siletur illud potentissimi regis Anapaestum, qui laudat senem et fortunatum esse dicit, quod inglorius sit atque ignobilis ad senectutem*

perventurus. Respiciuntur verba Agamemnonis apud Euripidem Iphig. in Aul. v. 15. Ζηλῶ σε γέρον, Ζηλῶ δ' ἄνδρων ὅς ἀκίνδυνον βίον ἱεπέρεισ' ἄγνων, ἀκλῆς Leg. I. 11. propter honestatis et gloriae similitudinem beati, qui honorati sunt, videntur; miseri autem qui inglorii.

INGRATE. Fam. XII. 1. immoderate quidam et ingrate nostra facilitate abutuntur. Deiot. XI. 11. quamvis ingrate et impie necessitudinis nomen repudiaveritis, Nempe Castor qui Deiotarum accusabat erat eius ex filia nepos.

INGRATIFICUS. Sext. 57. ingratici Argivi ex Attio.

INGRATIIS. Quint. 14. extorquendum est invito atque ingratiis

INGRATUS. 1. Undankbar. Att. IX. 2. ego ingrati animi crimen horro. Ibid. VIII. 4. nihil cognovi ingratiis in quo vitio nihil mali non inest. Milon. 30. quid esset ingratiis, quam laetari ceteros, lugere eum solum propter quem ceteri laetarentur. 2. Ingratum est id quod alicui non est gratum, in quo gratia perditur. Fam. V. 5. quae ego si non profundere ac perdere videbor, omnibus meis viribus sustinebo; sin ingrata esse sentiam (merk' ich aber, dass ich nichts zu Danke mache) non committam, ut tibi insanire videar.

INGRAVESCERE. 1. De malis quae increscunt. Att. X. 14. iste ardet furore nec remittit aliquid sed in dies ingravescit. Catil. I. 13. ut homines aegri morbo gravi quum aestu febrique iactantur, si aquum gelidam biberint, primo relevari videntur, deinde multo gravius vehementiusque affliguntur; sic hic morbus qui est in re publica, relevatus istius poena, vehementius viris reliquis ingravescet. Div. II. 6. medicus morbum ingravescentem ratione providet. 2. De corporis lassitudine. Sen. 11. corpora defatigatione et exercitatione ingravescunt, animi autem se exercendo levantur. 3. De studiis auctis. Fam. IV. 4. nam etsi a prima aetate me omnis doctrina liberalis delectavit, tamen hoc studium quotidie ingravescit. 4. De pretio frumenti aucto. Dom. 5. quum ingravesceret annona, ut iam fames timeretur. 5. De aetate ad senectutem vergente. Fam. II. 1. aetas nostra iam ingravescens.

INGREDI 1. Sensu proprio et transitivo. Phil. II. 27. ingredi domum. Catil. III. 2. pontem. Caecin. 8. in antiquum fundum. Ibid. ingrediens intra finem eius

loci, quem oleae terminabant. Sen. 10. ingredi iter pedibus. 2. Intransitive, gehen, einhergehen. Tusc. I. 31. qui in compedibus corporis fuerunt, etiam quum soluti sunt tardius ingrediuntur. Rab. Perd 7. quum armatus M. Aemilius princeps senatus in comitio constitisset, qui, quum ingredi vix posset, non ad insequendum sibi tarditatem pedum, sed ad fugiendum impedimento fore putabat. Fam. X. 17. quum primum posse ingredi coepit scil. Planci frater ex morbo convalescens. Att. II. 23. si dormis expergiscere; si stas, ingredi; si ingrederis, curre; si curris advola. Fin. V. 2. De urbe Athenarum. Quaecunque ingredimur in aliquam historiam vestigium ponimus. Orat. I. 61. Demosthenes — versus multos uno spiritu pronuntiare consuescebat, neque is consistens in loco, sed inambulans atque ascensu ingrediens arduo. 3. Metaphorice; aliquid aggredi, suscipere, incipere. Off. III. 2. qui vitam honestam ingredi cogitant. Brut 96. doleo me in vitam paullo serius, tamquam in viam ingressum, priusquam confectum iter sit in hanc reip. noctem incidisse. Fam. II. 3. ingredior ad explicandam rationem sententiae meae. Planc. 3. quamquam qua nolui ianua sim ingressus in causam. Fat. 2. audies ut Romanum hominem, ut timide ingredientem ad hoc genus disputandi. Sen. 14. quoties illum (C. Gallum) lux noctu aliquid describere ingressum, quoties nox oppressit, quum mane coepisset. Acad. II. pr. 6. quod nos facere ingredimur. Top. I. maiores nos res scribere ingressos — e cursu ipso revocavit voluntas tua. Orat. III. 36. certe et hae partes fuerunt de illustranda oratione ut diceres; et eras ipse iam ingressus. — Quo quum ingressus esses, repente te quasi quidam aestus ingenii tui procul a terra abripuit, atque in altum a conspectu paene omnium abstraxit. Orat. II. 53. neque assiliendum statim est ad illud genus orationis — nec quum in eam rationem ingressus sis celeriter discedere. Rab. Post. 2. est difficile, quod quum spe magna sis ingressus, id non exsequi usque ad extremum. Fam. II. 25. quo die primum in spem libertatis ingressus sum.

INGRESSIO. 1. Sensu proprio. Phil. V. 4. ut ab ingressione fori — populum tribunosque plebis propulsari videres. 2. De introitu disputationis. Orat. 3. video hanc primam ingressionem meam non ex oratoris disputationibus ductam, sed e media philosophia repe-

titam. 5. De cursu orationis. Orat. 59. *interdum cursus est in oratione incitator, interdum moderata ingressio.*

INGRESSUS. 1. Sensu proprio. N. D. I. 34. *ingressus, cursus, accubitio, inclinatio, sessio.* Pis. 24. *non vestigiis odorantes ingressus tuos.* 2. De oratione. Orat. I. 35. *sic evolavit oratio, ut eius vim atque incitationem aspexerim vestigia ingressumque vix viderim.*

INGURGITARE. 1. Proprie cibo nimio se implere. Fin. II. 8. *nolim mihi fingere asotos, — qui in mensem vomant, et qui de conviviis auferantur, crudi-que postridie se rursus ingurgitent.* 2. Metaphorice. Phil. II. 27. *in eius (Pompeii M.) copia quum se subito ingurgitavisset exsultabat gaudio.* Pis. 18. *quos (Epicureos philosophos) utinam ita audires, ut erant audiendi, numquam te in tot flagitia ingurgitavisses.*

INHABILIS. Oecon. fr. 1. *mulieri quod omnibus his rebus (ut laboribus rusticationis et militarium stipendiorum) fecerat inhabilem, domestica negotia curanda tradidit*

INHABILITABILIS. N. D. I. 10. *terrae maximas regiones inhabitabiles, atque incultas videmus.*

INHAERERE. 1. Sensu proprio. Univ. 10. *sidera quae sedibus suis inhaerent, i. e. stellae fixae.* N. D. II. 39. *genera beluarum — ad saxa nativis testis inhaerentium.* Div. II. 46. *illudne dubium est quin — quorum linguae sic inhaerent, ut loqui non possent, eae scalpello resectae liberarentur?* 2. Metaphorice, de animo. Div. I. 50. *multis rebus inflammantur animi, qui corporibus non inhaerent.* Tusc. I. 15. *inhaeret in mentibus quasi saeculorum quoddam augurium futurorum.* Ibid. IV. 11. *permanat in venas (cupiditas pecuniae) et inhaeret in visceribus illud malum.* 3. De argumentis oratorum. Orat. II. 39. *ea quae sunt foris neque inhaerent in rei natura.*

INHAERESCERE. 1. De corporibus N. D. II. 57. *provisum — ut si qua minima bestiola conaretur irreperere, in sordibus aurium, tamquam in visco, inhaeresceret.* 2. De animis. Tusc. III. 2. *poetae — audiuntur, leguntur, ediscuntur, et inhaerescunt penitus in mentibus.*

INHALARE. Pis. 6. *quum isto ore foetido taeter-
rimam nobis popinam inhalasset.*

INHIIARE. Catil. III. 8. (Romulum) *inauratum in Capitolio parvum atque lactentem uberibus lupinis inhiantem fuisse meministis.*

INHIBERĒ, verbum nauticum; quod Cicero ipse explicat. Att. XIII. 21. **INHIBERE** illud tuum, quod valde mihi arriserat, vehementer displicet; est enim verbum totum nauticum; quamquam id quidem sciebam; sed arbitrabar **SUSTINERI** remos, quum **INHIBERE** essent remiges iussi. Id non esse eiusmodi didici heri quum ad villam nostram navis appelleretur. Non enim **SUSTINENT** sed alio modo remigant. Id ab ἐπιχῆ remotissimum est; quae facies, ut ita sit in libro, quemadmodum fuit. Nempe Cicero quum in Academicis verbum ἐπίχην latino verbo *sustinere* reddidisset, Atticus ei verbum *inhibere* commendaverat, quod initio quidem Ciceroni placuit, deinde autem, re melius cognita illud abiecit, et verbum *sustinere* retinendum putavit. cf. I. F. Gronovii obs. lib. IV. c. 24. ubi docuit aliud esse *inhibere remis*; aliud *inhibere remos*; quod tamen an veteres dixerint, ipse dubitat. *Inhibere remis* autem; idem est quod Graeci appellarunt πρῦμναν κρούσσαι, vel ἐπὶ πρῦμναν κρούσσαι. Orat. I. 33. ut concitato navigio quum remiges *inhibuerunt*, retinet tamen ipsa navis notum et cursum suum, intermisso impetu pulsuque remorum; quo loco Pearcius pro *inhibuerunt* legendum censuit *sustinuerunt*. Recte quidem, si Cicero quum ista scriberet iam illum verbi *inhibere*, usum nauticum intellexisset, quam postea demum cognovit. Itaque h. l. nihil est mutandum. 2. *Inhibere* etiam dicitur pro *adhibere*. Phil. VIII. 18. eadem *inhiberet supplicia nobis.*

INHIBITIO. Att. XIII. 21. *Inhibitio remigum motum habet et vehementiorem quidem remigationis navem convertentis ad puppim.*

INHONESTE. Att. II. 1. *Favonius — accusavit (Scipionem) Nasicam inhoneste, ac modeste tamen dixit, ita ut Rhodi videretur molis potius quam Molo-ni operam dedisse, quae verba (inhoneste et modesty) quum nonnullis viderentur inter se pugnare Manutius et Gronovius ita locum expediebant, ut modeste dicere, cum quadam laudis simulatione significaret eum frigidum et malum accusatorem fuisse. Mihi vero sic potius legendum videtur: Accusavit Nasicam moleste, ac*

tamen dixit ita, ut Rhodi videretur molis potius, quam Moloni operam dedisse.

INHONESTUS Rosc. Am. 18. quum Erucius Roscii filio vitam rusticam quasi crimini dedisset: *Nae tu, Eruci, accusator esses ridiculus, si illis temporibus natus esses, quum ab aratro arcessebantur qui consules fierent. Etenim qui praecesse agro colendo flagitium putet, profecto illum Ailium, quem sua manu spargentem semen, qui missi erant, convenerunt, hominem turpissimum atque inhonestissimum iudicares.*

INHONORATUS. Tusc. III. 34. *vita inhonorata et ingloria Ibid. 24. multi inhonorati proferuntur et quidem propter id ipsum beatiores.*

INHORRESCERE. Div. I. 14. Orat. III. 39. *inhominesci mare; ex Pacuvio. Fr. de Rep. IV. horum in severitatem dicitur inhorruisse primum civitas.*

INHOSPITALITAS. Tusc. IV. 11 *Inhospitalitas (ex definitione Stoicorum est) opinio vehemens valde fugiendum esse hospitem eaque inhaerens et penitus insita.*

INHUMANE. Off. III. 6. *si quid ab homine ad nullam partem utili tuae utilitatis causa detraxeris, inhumane feceris, contraque naturae legem. Iael. 13. alios dicere aiunt, multo etiam inhumanius — praesidii adiumentique causa, non benivolentiae atque caritatis, amicitias esse expetendas.*

INHUMANITAS 1. Orat. I. 22. *est negantis, quae rogatur, quum facere possit. (Ungefälligkeit)* 2. Muren. 4. *dicitur de eo, qui defensionem rei deponit, (Undienstfertigkeit) opponitur officiosus.* 3. *Est hominis difficilis et morosi. Sen. 3. moderati et nec difficiles, nec inhumani senes tolerabilem agunt senectutem. Importunitas autem et inhumanitas (unmürrisches Wesen) omni aetati molesta est.* 4. *Est eius qui propter sordidam parsimoniam abhorret, a vitae humanae cultu et elegantia. Mur. 36. odit populus Romanus privatam luxuriam, publicam magnificentiam diligit; non amat profusas epulas, sordes et inhumanitatem (Filzigkeit und unanständige Knickerey) multo minus.* 5. *De eo qui consuetudines vitae communis non servat. Phil. II. 4. At literas quas me sibi misisse diceret, recitavit homo et humanitatis expertus, et vitae communis ignarus. Quis enim umquam, qui paullum modo bonorum consuetudinem nosset, literas ad se ab amico missas, offensione*

aliqua interposita in medium protulit palamque recitavit — *Sit hoc inhumanitatis tuae* (dein Mangel an Lebensart). 6 De crudelitate. Verr. V. 44. illam clementiam mansuetudinemque nostri imperii in tantam crudelitatem inhumanitatemque (*Unmenschlichkeit*) esse conversam!

INHUMANITER, *unartig, unhöflich*. Q. Fr. III. 1. *dictum mihi est Hippodamum ad te profectum esse. Non possum scribere, me miratum esse illum tam inhumaniter fecisse, ut sine meis literis ad te proficisceretur, illud scribo mihi molestum fuisse.*

INHUMANUS. 1. Off. III. 11. *inhumanum est usu urbis prohibere peregrinos*. Lael. 14. *non inhumana est virtus* (scil. quia populis universis consulis), *neque immanis, neque superba*. 2. Rusticus. Off. I. 36. *agrestis et inhumana negligentia*. 3. Qui utilitatem honesto praefert. Fin. III. 19. *illa vox inhumana et scelerata ducitur eorum, qui negant se recusare, quo minus ipsis mortuis terrarum omnium deflagratio consequatur*. 4. Stupidus, indoctus. Orat. 31. *aures inhumanae*. Sen. p. Red. *inhumanum negotium*. 5. Saevus. Verr. III. 2. *Postulatur ab omnibus, ut ab iis se abstineant maxime vitiis, in quibus alterum reprehenderint* — *Maleficum quempiam adduxeris (in iudicium) aut crudelem? Cavendum erit semper, ne qua in re asperior, aut inhumanior fuisse videare!* 6. Iniquus. Verr. I. 42. *Testamentum P. Annii fecerat, non improbum, non inofficiosum, non inhumanum*. 7. Inurbanus. Quint. 3. *neque inhumanus praeco est existimatus*. 8. Off. I. 40. *inhumanus* (*unartig*) dicitur, qui in convivio meditatur attentius, quod alienum est ab homine in convivio non hilarem esse, loqui etc. *Ern.*

INHUMATUS. Phil. 14. 13. *gauderent eos nec inhumatos* — *nec dispersis bustis humili sepultura crematos*. Tusc. I. 43. *Diogenes* — *Cynicus* — *proiici se iussit inhumatum*.

INIBI, *ibi*. Rull. I. 7. *superbia nata inibi* (Capuae) *ex Campanorum fastidio videtur*. 2. In eo, de tempore iam instante. Phil. XIV. 2. *quod sperare nos quidem debemus aut inibi esse, (i. e. eum maxime agi) aut iam esse confectum*.

INIENS. Manil. 12. *Pompeius extrema hieme bellum apparavit, ineunte vere suscepit, media aestate confecit*. Brut. 41. *ineunte aetate*. Manil. 1. *vitalis ratio*

nes ab ineunte aetate susceptae. Caecil. 2. *ab ineunte adolescentia.*

INIECTUS. 1. Sensu proprio. Div. I. 27. *se interfectum in plastrum a caupone esse coniectum, et supra stercus iniectum.* 2. Per translationem. Muren. 24. *securis iniecta petitioni.* Rull. II. 29. *tenuissima suspicione hostium iniecta.* Caecin. 29. *periculum mortis iniectum.* Cluent. 18. *Scrupulus iniectus.*

INIERERE. 1. Sensu proprio. N. D. III. 34. *inierere laneum pallium alicui.* Fin. III. 22. *vincula.* 2. Metaphorice. Att. XVI. 5. *inierere spem alicui.* Fin. V. 21. *terrorem mortis.* Fam. XI. 10. *cupiditatem et cogitationem.* Caecin. 33. *religionem.* Verr. III. 28. *formidinem.* Mil. 51. *ira deorum hanc eius satellitibus iniecit amentiam.* 3. Mentionem facere. Fam. XII. 16. *quum mihi in sermone iniecisset, se velle Asiam visere.* Att. XVI. 5. *Bruto quum saepe iniecissem de ὁμοῖα, non perinde atque ego putaram arripere visus est.* Quint. 21. *id. quod Hortensium quia nuper iniecit, (weil er es neu-lich so hinwarf,) et quia Naevius semper id clamat dicturum arbitror.* Dom. 6. *is meum nomen operariis ediderat, imperitis iniecerat.* 4. Intendere. N. D. I. 20. *in quam se animus iniiciens et intendens.* 5. Includere. Fam. VII. 16. *nunc in hibernis iniectus esse videris itaque te commovere non curas.* 6. Conicere. Dom. 24. *se in medios hostes iniecisse.*

INIMICE. N. D. I. 3. *qui admonent amice, docendi sunt; qui inimice insectantur, repellendi.* Quint. 21. *inimicissime atque infestissime contendere.*

INIMICITIA. Tusc. IV. 9. *inimicitia, ira ulciscendi tempus observans.* Rab. Post. 12. *neque me poenitet mortales inimicitias, sempiternas amicitias habere.* Prov. cons. 9. *inimicitiae — quas in viris fortissimis non solum extinxit reip. dignitas et ipsorum, sed etiam ad amicitiam consuetudinemque traduxit.* Att. XIV. 13. *libentius deponimus inimicitias reip. nomine susceptas quam contumaciae.* Cluent. 67. *novis inter propinquos susceptis inimiciis.* Font. 11. *An dubitatis — quin insitas inimicitias istae gentes omnes et habeant et gerant cum populi Romani nomine?* Cael. 13. *neque enim mulieres unquam inimicitias mihi gerendas putavi, praesertim cum ea (Clodia) quam omnes semper amicam omnium potius quam cuiusquam inimicam putaverunt, facete et contumeliose in Clodiam, quasi ἐταίρα omnium*

virorum. Deiot. 11. inimicitias hominum more (i. e. non nimis æcerbe) gerere poteratis, non ficto crimine insectari, non expetere vitam, non capitis arcessere.

INIMICUS. 1. De hominibus. Verr. III. 13. quis hunc audet dicere oratoribus infestum aut inimicum fuisse? Verr. II. 61. infenso animo atque inimico venisse. 2. De aliis rebus. Contrarius, adversus. Tusc. IV. 15. turbidi animorum concitatique motus, aversi a ratione et inimicissimi menti vitæque tranquillae. Fat. 7. Diodori vobis inimica sententia. Lael. 16. Scipio negabat ullam vocem inimiciorem amicitiae potuisse reperiri, quam eius, qui dixisset, ita amare oportere, ut si aliquando esset osurus. Orat. 37. ut versum fugimus in oratione, sic hi sunt evitandi continuati pedes. Aliud enim quiddam est oratio (die Prosa), nec quidquam inimicius quam illa versibus.

INIQUE. Dom. 33. expulsi sunt inique. 2. Inepte. Deiot. 11. inique Castorem cum Domitio comparo. Cluent. 21. iam hoc quoque prope iniquissime comparatum est, quod in morbis corporis, ut quisque est difficillimus, ita medicus nobilissimus atque optimus quaeritur, in periculis capitis, ut quaeque causa difficillima est, ita deterrimus obscurissimisque patronus adhibetur.

INIQUITAS. 1. Catil. IV. 4. quum Caesar conjuratos municipiis dispertiendos esse censuisset: *Habere videtur ista res iniquitatem, si imparare velis, difficultatem si rogare.* Verr. III. 89. locus intra oceanum iam nullus est — quo non per haec tempora nostrorum hominum libido iniquitasque pervaserit. 2. Iniquitas dicitur etiam ubi summo iure agitur (unbillige Streng). Caecin. 23. Si verbis et literis, et (ut dici solet) summo iure contenditur, solent eiusmodi iniquitati boni et aequi nomen dignitatemque opponere. 3. De temporibus. Rosc. Am. 1. defendere ipsi propter iniquitatem temporum non audent.

INIQUUS. 1. Rab. Post. 9. de pecunia a Rabinio regi Ptolemaeo cum magno fortunarum suarum periculo credita: *in quo aequi sperasse Postumum dicunt, peccasse iniqui, ipse etiam insanisse se confitetur.* 2. Iniquus est vel in unum aliquem, qui ei parum favet, vel in omnes, qui nimia utitur severitate. Planc. 16. de iudiciis in reum deligendis: *Tu me ignaro, nec opinante, inscio notes et tuos et tuorum necessarios, vel*

iniquos meos, *vel etiam defensorum meorum eodemque adiungas, quos natura putes asperos atque omnibus iniquos. Nempe omnibus iniqui iudices sunt qui in omnibus causis acerba severitate utuntur. Sic Orat. 70. quum Scipioni M. Flaccus — P. Mucium iudicem tulisset Eie-ro, inquit, iniquus est. Quum esset admurmuratum, Ah, inquit, P. C. non ego mihi illum iniquum eiero, verum omnibus. Fam. 1. 5. ceteri sunt partim obscurius iniqui, partim non dissimulanter irati.*

INIRE. 1. Sensus proprio. Deiot. 3. *inire domum. Rosc. Am. 18. convivium. Marusp. 18. cubile. 2. Metaphorice, pro aggredi, suscipere. Phil. III. 1. inire magistratum. N. D. II. 48. societatem. Deiot. 2. consilium facinoris. Rosc. Am. 34. si nullum iam ante consilium de morte ac de bonis eius inieras, nullamque societatem neque sceleris, neque praemii cum alio homine coieras. Fam. XIII. 18. ineas rationem, quemadmodum ea mulier Romam perducatur. Att. XV. 9. ea ratio aedificandi initur consiliario — Vestorio. Verr. III. 46. mihimet ineunda ratio et reperienda via est. Rull. II. 25. inibitur ratio quaestus de pecunia vestra. Ibi in edd. vett. et aliquot MSS. legitur inicitur, quod Graevius ferendum putabat, eadem scil. ratione dictum, quae sciam et scibo, serviam et servibo, molliam et mollibo occurrunt. 3. Inire gratiam, est sibi demereri. Fin. IV. 12. gravitate membrorum, et cruciatu dolorum si quis quem levet, magnam ineat gratiam. Caecin. 27. permagnam iniis a nobis gratiam (ihr thut uns einen grossen Gefallen). Att. VII. 9. quod ille si faciat iamiam a bonis omnibus summam ineat gratiam.*

INITIA. 1. Naturae. Fin. II. 12. III. 6. *vid. Commentatio. Elementum. 2. Acad. pr. II. 36. initia mathematicorum, quibus non concessis digitum progredi non possunt. Sunt postulata et axiomata. 3. Mysteria. Leg. II. 14. nihil melius illis mysteriis quibus ex agresti immanique vita exculi ad humanitatem mitigatique sumus: initiaque, ut appellantur, ita revera principia vitae cognovimus. Vid. Mystrium. Hortens fr. Humanae vitae erroribus et aerumnis fit, ut interdum veteres illi sive vates, sive in sacris initiisque tradendis divinae mentis interpretes, qui nos ob aliqua scelera suscepta in vita superiore poenarum luendarum causa natos esse dixerunt, aliquid dixisse videantur.*

INITIARI. Admitti ad mysteria Cereris, Tusc. I. 15. *Reminiscere, quoniam es initiatus quae tradantur mysteriis.* N. D. I. 42. *omitto Eleusina, sanctam illam et augustam, „ubi initiantur gentes orarum ultimae.“* Leg. II. 15 *diligentissime sancendum est, ut pulcherrimam multorum oculis lux clara custodiat, initienturque eo ritu Cereri, quo Romae initiantur, scil. interdium, non noctu.* Ceterum Cereris mysteria a Romanis quoque suscepta esse testatur Cicero Verr. V. 72. *Tequae Ceres et Libera — quarum sacra populus Romanus a Graecis accepta et ascita tanta religione et publice et privatim tuetur.* 2. Consecrari. Caecil. I. 6. *quoties iam tibi extorta est sica ista de manibus — quae quidem quibus abs te initiata sacris ac devota sit nescio, quod eam necesse putas consulis in corpore defigere.*

INITIUM. Tusc. I. 38. *quomodo initium nobis rerum omnium ortus noster affert, sic exitum mors.* Brut. 54. *L. Bestia bonis initiis orsus tribunatus — tristes exitus habuit consulatus.* Att. IX. 11. *belli initium ducetur a fame.* Att. III. 25. *tu velim, ut se initia dederint, ad me perscribas.*

INIUCUNDITAS. N. D. II. 55. *quemadmodum reliquiae cibi depellantur — haud sane difficile dictum est, sed tamen praetereundum est, ne quid habeat iniucunditatis oratio.*

INIUCUNDUS. Fam. XI. 6. *inanem sermonem literarum tibi iniucundum esse audiebam.* Q. Fr. III. 8. *rumor dictatoris iniucundus bonis.*

INIUNGERE, in epistola D. Bruti. Fam. XI. 15. *ne quod detrimentum reipubl. iniungant.*

INIURATUS. Sall. 11. *An me existimasti haec iniuratum in iudicio non esse dicturum, quae iuratus in maxima eoncione dixissem?* Off. III. 29. *Scite Euripides: „Iuravi lingua, mentem iniuratum gero. Apud Euripidem in Hippolyto v. 611. est: ἡ γλῶσσο' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρεν' ἀνώμοτος.* Verr. Act. I. 10. *quum Verres variis modis iudicium differre constitisset; sperabat defessa ac refrigerata accusatione rem integram ad M. Metellum (anno proximo) praetorem esse venturam. Quem, inquit Cic., ego hominem si eius fidei diffisus essem, iudicem non retinuissem. Nunc tamen eo animo sum, ut eo iudice, quam praetore hanc rem transigi malim, et iurato suam, quam iniurato aliorum tabellas committere.*

INIURIA. Off. I. 13. *quum duobus modis, id est aut vi aut fraude, fiat iniuria, fraus quasi vulpeculae, vis leonis videtur.* Ibid. 7. *illae quidem iniuriae quae nocendi causa de industria inferuntur, saepe a metu proficiscuntur* — *Maximam autem partem ad iniuriam faciendam aggrediuntur, ut adipiscantur ea, quae concupiverunt* Her. IV. 25. *iniuriae sunt, quae aut pulsatione corpus, aut convicio aures, aut aliqua turpitudine vitam cuiuspiam violant.* Rosc. Com. 11. *iudicio damni iniuria constituto; i. e. iudicio damni iniuria dati.* Sic ibid. 18. *quum iis contestata cum Flavio damni iniuria esset.* Caecin. 12. *actio iniuriarum, (quam is instituit qui armatis hominibus fundo suo delectus aut aedibus prohibitus est) non ius possessionis assequitur, sed dolorem imminutae libertatis iudicio poenaeque mitigat.* Verr. 14. 39. *iniuriarum damnatus.*

INIURIOSE. Manil. 5. *mercatores iniuriosius tractati.* Q. Fr. 1. 1. *quae in magistratu iniuriose decreverant, eadem ipsis privatis erat iure parendum.*

INIURIOSUS. Her. IV. 25. *Avaritia est iniuriosa appetitio alienorum.* Ibid. 11. 12. *contrariae descriptionis ratio refelletur, si aut falsa erit, aut inutilis, aut turpis, aut iniuriosa.* Rull. 1. *ab invitis emere iniuriosum est.*

INIURIUS. Off. III. 23. *si tabulam de naufragio stultus arripuerit, extorquebitne eum sapiens si potuerit? Negat, quia sit iniurium.*

INIUSSU. Tusc. 1. 30. *vetat nos deus iniussu suo hinc demigrare.* Inv. 1. 33. *iniussu populi.* Quint. 26. *iniussu praetoris.* Att. XIII. 21. *iniussu meo.*

INIUSTE. Fin. 1. 16. *nam neque homini infanti aut impotenti (h. e. qui nec eloquentia, nec opibus valet) iniuste facta conducunt, qui nec facile efficere possit, quod conetur (propter impotentiam) nec obtinere, si effecerit (propter infantiam).*

INIUSTITIA. Off. I. 7. *Iniustitiae genera duo sunt, unum eorum, qui inferunt, alterum eorum, qui ab iis quibus inferuntur, si possint, non propulsant iniuriam.* Tusc. IV. 18. *Nihil interest, utrum moderatas perturbationes approbent, an moderatam iniustitiam, moderatam ignaviam, moderatam intemperantiam.* Qui enim vitiis modum apponit, is partem suscipit vitiorum. Off. 1. 13. *totius iniustitiae nulla capitalior est, quam eorum, qui quum maxime fallunt, id agunt, ut viri*

boni esse videantur. Ibid. I. 14. qui aliis nocent, ut in alios liberales sint, in eadem sunt iniustitia, ut si in suam rem alienam convertant. N. D. III. 20. iniustitiae, intemperantiae, timiditatis quae semina essent, si his vitiis ratio non subesset.

INIUSTUS. 1. Sensus proprio. Orat. II. 50. *ut illam non Norbani seditionem, sed populi Romani iracundiam, neque eam iniustam, sed meritam ac debitam fuisse defendas. Leg. II. 5. Lex est iustorum iniustorumque distinctio. Ibid. ex quo intelligi par est, eos, qui perniciose et iniusta populis iussa descripserint — quidvis potius tulisse, quam leges.* 2. Iniquus, inconvenientis. Orat. 10. *si sustinere tantam quaestionem non potuero, iniusti oneris impositi tua culpa sit, mea recepti.*

INNASCI. N. D. II. 23. *altissimus gradus est eorum, qui natura boni sapientesque gignuntur, quibus a principio innascitur ratio recta constansque. Off. I. 19. in elatione et magnitudine animi facillime pertinacia et nimia cupiditas principatus innascitur.*

INNATARE. N. D. II. 48. *quum pisciculi parvi in concham hiantem innataverint.*

INNATUS. N. D. I. 17. *Intelligi necesse est, esse deos, quoniam insitas eorum vel potius innatas cognitiones habemus. Fin. IV. 2. habere insitam quandam vel potius innatam cupiditatem scientiae. Ibid. II. 31. ista — summorum officiorum in extremo spiritu conservatio iudicat innatam esse homini probitatem gratuitam, non invitam voluptatibus. Verr. V. 55. reliqua est ea causa — quae non iam recepta, sed innata, neque delata ad me sed in animo sensuque meo penitus affixa atque insita est.*

INNOCENS. 1. Tusc. V. 14. *Innocens dicitur, non qui leviter nocet, sed qui nihil nocet. Verr. IV. 3. Vir integer, innocens, religiosus. Rosc. Am. 20. Innocens si accusatus sit, absolvi potest; nocens, nisi accusatus fuerit condemnari non potest.* 2. Per translationem. Fam. VII. 19. *Epistolam tuam — concidi innocentem; nihil enim habebat, quod non vel in concione legi posset*

INNOCENTIA. Tusc. III. 8. *omnem abstinentiam, omnem innocentiam (quae apud Graecos usitatum nomen nullum habet, sed habere potest ἀβλάβειαν; nam est innocentia affectio talis animi, quae noceat nemini.)*

reliquas etiam virtutes frugalitas continet. Caecil. 9. (in eo qui alterum accuset, oportet esse) integritatem atque innocentiam singularem. Orat. 65. ubi libido dominatur, innocentiae leve praesidium est.

INNOVARE. Pis. 27. *quo te modo ad tuam intemperantiam scelerate innovasti*

INNUMERABILIS. N. D. I. 10. *Anaximandri opinio est nativos esse deos, — eosque innumerabiles esse mundos. cf. Acad. pr. II. 10. Orat. II. 32. quae quum de facto non ambigitur, quaeruntur qualia sint, ea si ex reis numeres et innumerabilia sunt, et obscura; si ex rebus, valde modica et illustria. N. D. I. 20. infinita vis innumerabilium atomorum.*

INNUMERABILITAS. N. D. I. 26. *mundorum. Ibid. 39. atomorum.*

INNUERE. Her. IV. 26. *quod si iste suos hospites rogasset, immo innuisset modo, hoc facile perfici posset.*

INNUPTUS. Orat. III. 58. *apud Poetam. Paris Helenam inuuptis iunxit nuptiis, i. e. infelicibus s. ut Eurip. Hel. 696 ἀνδρῶν γάμοις.*

INOBSCURO. Phil. IX. 5. *nulla eius legationem posteritatis inobscurobit oblivio.*

INOFFICIOSUS. Att. XIII. 27. *de epistola ad Caesarem nobis vero semper rectissime placuit, ut isti (Oppius et Balbus) ante legerent. Aliter fuisset et in hos inofficiosi, et in nosmetipsos, si illum offensusi simus, paene periculosi.*

INOPIA. 1. Paupertas. Inv. I. 47. *si propter inopiam in egestate estis, pecuniam non habetis. Sen. 3. neque in summa inopia levis esse senectus potest, ne sapienti quidem; nec insipienti, etiam in summa copia, non gravis. 2. Certarum rerum, quibus aegre caremus. absentia, s. paucitas, Dom. 4. frugum inopia. Ibid. inopia rei frumentariae. Att. IV. 1. homines mea opera inopiam esse frumenti clamant. Dom. 30. inopia tecti in foro pernoctare. Att. VI. 3. magna consilii inopia. 3. Opponitur interdum gratiae, opibus. Quint. 27. omnia sunt eiusmodi, quibus ut perspicere possit, in hac causa improbitatem et gratiam, cum inopia et veritate contendere. Cluent. 20. Fabricius — iis (Atrinatibus) neque defensoribus uti postea, neque laudatoribus potuit. — Itaque tum ille inopia et necessitate coactus — ad Cepasios — confugit, ubi inopia signifi-*

cat

cat, eum a defensoribus ceteris desertum fuisse. 5. In oratoribus *inopia* opponitur *ubertati*. Brut. 55. Cavenda est presso illi oratori *inopia* et *ieiunitas* (*Gedankenleere und Trockenheit*).

INOPINATUS. Verr. II. 8. *nova tibi haec sunt et inopinata?* Ibid. 28. *improvisum inopinatumque*. Parad. V. (secundum Stoicos) *omnes improbi servi. Nec hoc tam re est, quam dictu inopinatum et mirabile*. N. D. II. 48. *ut in araneolis — aliae ex inopinato observant, et si quid incidit, arripiunt.*

INOPORTUNUS. Orat. III. 5. *est in eo loco sedes huic nostro non inopportuna sermoni.*

INOPS. 1. Qui caret pecunia. Verr. III. 70. *aerarium inops et exhaustum*. 2. Qui caret aliis commodis. Dom. 22. *inops erum ab amicis*. Orat. II. 10. *inops quidam humanitatis et inurbanus*. 3. De lingua verbis haud abundante. Fin. I. 3. *ita sentio — Latinam linguam non modo non inopem, — sed locupletiorum etiam esse, quam Graecam*. Fin. III. 15. *Zeno dicitur usus esse in lingua copiosa factis tamen nominibus ac novis, quod nobis in hac inopi lingua non conceditur; quamquam tu hanc copiosiorum etiam dicere soles*. Tusc. II. 15. *o verborum inops interdum quibus abundare te semper putas Graecia!* 4. De oratione ieiuna, vel sententiis, vel verbis. Brut. 70. *Messalla — nullo modo inops, sed non nimis ornatus genere verborum*. Ibid. 67. *non erat abundans, non inops tamen oratio*. Ibid. 70. *Lentulus — non tardus sententiis, non inops verbis*. 4. De arte rhetorica. Brut. 76. *disciplina Hermagorae inops ad ornandum, ad inveniendum expedita*.

INORATUS. Rosc. Am. 9. *legati re inorata reverterunt*.

INORDINATUS. Univ. 3. *id ex inordinato in ordinem adduxit*.

INORNATE. Her. IV. 31. *non inornate dicere*.

INORNATUS. Her. IV. 56. *nuda atque inornata inventio*. Orat. 23. *ut mulieres esse dicuntur nonnullae inornatae, quas id ipsum deceat, sic haec subtilis oratio etiam incompta delectat*. Ibid. 9. *intelligamus hanc esse Atticum in Lysia, non quod tenuis sit, atque inornatus, sed quod nihil habeat insolens atque ineptum*.

INPRIMIS, cum superlativo. Verr. III. 27. *inprimis improbissimus*.

INQUILINUS, qui in alienis aedibus habitat, praesertim conductis. Att. XIV. 9. *tabernae mihi duae corruerunt* — itaque non solum inquilini, sed mures etiam migrarunt. Phil. II. 41. *at vero te inquilino*, (in villa Varionis) non enim domino, personabant omnia vocibus ebriorum.

INQUINARE. Tusc. V. 2. *inquinare se parricidio*. Ibid. I. 30. *domesticis vitiis atque flagitiis*. Fin. V. 8. *ad eas res* (scil. vel voluptatem, vel vacuitatem doloris) *referre quae ugas* — *obscurantis est omnem splendorem honestatis, ne dicam inquinantis*. Planc. 19. *Ego Plancium, Laterensis* (qui illum ex lege Licinia de sodalitiis accusaverat) *et ipsum gratiosum esse dico et habuisse in petitione multos cupidos sui gratiosos, quos tu si sodales vocas, officiosam amicitiam nomine inquinans criminoso*. Pis. 29. *idem casus illum* — (Philodemum) — *istius impurissimae et intemperantissimae pecudis* (Pisonis) *coeno et sordibus inquinavit*.

INQUINATE. De vitiis sermonis. Brut. 74. *confluxerunt* — *in hanc urbem multi inquinate loquentes*.

INQUINATUS. 1. Sensu proprio. Tusc. V. 34. *Derius in fuga, quum aquam turbidam et cadaveribus inquinatam bibisset, negavit umquam se bibisse iucundius*. 2. De vitae turpitudine ex flagitiis et vitiis. Fin. IV. 23. *homines sceleribus et parricidiis inquinati*. Rosc. Am. 24. *omnibus flagitiis vita inquinata*. Cael. 32. *Sex. Clodius, quem — vidistis — hominem ore, lingua, manu, vita omni inquinatum*. Ibid. 6. *quis in voluptatibus iniquatio?* 3. De aliis rebus inhonestis. Off. II. 6. *de hominibus qui pretio ac mercede ducuntur; quae sordidissima est illa quidem ratio et inquinatissima*. Pet. Cons. 14. *comitia largitione inquinata*. 4. De sermone. Verr. III. 26. *sermo inquinatissimus, blanditiae flagitiosae*. Opt. Gen. Or. 3. *est vitiosum in verbis, si inquinatum, si abiectum etc.* Orat. 49. *versus inquinatus insuavisima litera*.

INQUIRERE. 1. Exquirere. Off. I. 13. *si quis ab ineunte aetate habet causam celebritatis et nominis* — *in hunc oculi omnium coniciuntur, atque in eum, quid agat, quemadmodum vivat, inquiritur*. Brut. 82. *Calvus* — *accuratius quoddam dicendi et exquisitius afferebat genus* — *nimum tamen inquirens in se atque ipse sese observans, metuensque ne vitiosum colligeret etiam verum sanguinem perdebat*. Leg. I. 1. *ne nimis*

diligenter inquiras in ea, quae isto modo memoriae sunt prodita. 2. De inquisitione accusatoris. Verr. Act. I. 2. *quum ego diem in Sicilia inquirendi perexiguam postulavissem, (Verrem scil. accusaturus)* Verr. IV. 65. *quod ad inquirendum in te venerit.* Scaur. fr. *subiit populi iudicium inquirente tribuno plebis.* Muren. 21. *scis tu illum accusationem agitare? inquirere in competitores? testes quaerere?*

INQUISITIO. 1. Investigatio. Off. I. 4. *inprimis hominis est propria veri inquisitio atque investigatio.* 2. Deinde est accusatorum, qui ea conquirunt, quae ad confirmandam accusationem pertinent. Flacc. 5. *Laelius inflammatus incredibili cupiditate hanc causam accusationem ue suscepit. Qui comitatus in inquirendo? comitatum dico! immo vero quantus exercitus! — quarum rerum invidia lege hac recenti et nova certus est inquisitioni comitum numerus constitutus. Designatur lex Julia de repetundis.* Muren. 21. *petitorem ego, praesertim consulatus, magna spe — et in forum et in campum deduci volo; non placet mihi inquisitio candidati, (i. e. non placet candidatum qui omnem operam diligentiamque in petitione ponere deberet, in competitorum inquirere) praenuntia repulsae.*

INQUISITOR. 1. Investigator. Acad. fr. *non vocabulorum opificem, sed rerum inquisitorem decet esse sapientem.* 2. In iudiciis inquisitor dicitur accusator, quum ad accusationem instruendam, tabulas, literas, testes conquirat. Verr. Act. I. 2. *inquisitor Achaicus.*

INQUIT, pro secunda persona. Fin. I. 2. *Synephobos, inquit, ego potius — legam.* De qua ratione vid. Gron. et Drackenborch ad Liv. XXXIV. 3. Sic et Horatius utitur, et Graeci $\tau\tilde{\omega}\ \epsilon\phi\eta$. 2. Pro plurali est. Fin. IV. 24. 3. Fam. XI. 1. *inquis est pro inquires.* Ern.

INSANABILIS. 1. Sensu proprio. Tusc. V. 2. *insanabilis morbus.* 2. Metaphorice. Orat. 26. *vitabit insanabiles contumelias.*

INSANIA. Tusc. III. 4. *nomen insaniae significat mentis aegrotationem et morbum.* Ibid. 5. *Graeci $\mu\epsilon\gamma\alpha\lambda\alpha$ unde appellent non facile dixerim. Eam tamen ipsam distinguimus nos melius quam illi. Hanc enim insaniam, quae iuncta stultitiae patet latius, a furore disiungimus.* Sull. 25. *insania libidinum.* Q. Fr. III. 1. *insania villarum, est insana magnificentia in villis ex-*

ornandis. 2. De oratione. Brut. 82. *insulsitatem et insolentiam, tamquam insaniam quandam orationis odit.*

INSANIRE. 1. Tusc. III. 4. *qui in morbo sunt, sani non sunt; et omnium insipientium animi in morbo sunt; omnes insipientes igitur insaniunt.* Verr. IV. 18. *insanire ac furere videretur.* Fam. IX. 21. *ain' tandem! insanire tibi videris, quod imitare verborum meorum, ut scribis, fulmina.* Tum *insanires, si consequi non posses.* Sext. 10. *eos qui dicerent dignitati esse serviendum, reip. consulendum — subeunda pro patria pericula, vulnera excipienda, mortem oppetendam, vaticinari atque insanire dicebat (wären Schwärmer und Querköpfe).* 2. De nimia cupiditate in villis emendis aut exornandis. Her. IV. 50. *in Tusculano coepi insanire et in iisdem fundamentis aedificare.* 3. De nimia cupiditate in licitando. Verr. III. 48. *Erravit an potius insanivit Apronius?* 4. De vehementi animi commotione. Verr. IV. 18. *usque eo est commotus, ut sine ulla dubitatione insanire omnibus ac furere videretur.*

INSANITAS. Tusc. III. 5. *ita fit ut sapientia sanitas sit animi, insipientia quasi insanitas quaedam eademque dementia.*

INSANUS. Acad. pr. II. 17. *quod idem contingit insanis, ut et incipientes furere sentiant et dicant aliquid quod non sit, id videri sibi.* Orat. II. 75. *si quis mihi male diceat petulans et insanus esse videtur.* Sext. 7. *homo fraternis flagitiis sororiis stupris insanus.* 2. De nimia mole aedificiorum. Mil. 31. *aræ — quas ille — substructionum insanis molibus oppresserat.*

INSATIABILIS. Phil. XI. 4. *insatiabilis crudelitas.* Tusc. I. 19. *insatiabilis cupiditas veri videndi.* 2. Active. Fin. IV. 5. *insatiabilis voluptas.* Tusc. V. 45. *insatiabile gaudium.* cf. N. D. II. 39. 62. Hortens. fr. *insatiabilis pulchritudo.*

INSATURABILIS. Sext. 51. *insaturabile abdomen.*

INSATURABILITER. N. D. II. 25. *Saturnus — annis praeteritis insaturabiliter expletur.*

INSCIENS. Balb. 5. *utrum inscientem vultis fecisse an scientem?* Fam. I. 9. *insciente collega.*

INSCIENTER, *inscite.* Top. 8. *si partiri velis tutelas, inscieniter facias, si ullam praetermittas.* Acad. pr. II. 6. *eos qui persuadere vellent esse aliquid quod comprehendere et percipi posset, inscieniter facere dicebant.*

INSCIENTIA. 1. Ignorantia. N. D. III. 38. *Deo non est excusatio inscientiae.* cf. Inv. I. 2. Acad. IV. 47. 2. Est etiam vocabulum philosophicum. N. D. I. 1. *De hac quaestione tam variae sunt doctissimorum hominum tamque discrepantes sententiae, ut magno argumento esse debeat, causam, id est, principium philosophiae esse inscientiam, prudenterque Academicos a rebus incertis assensionem cohibuisse.* Huius loci quot sint explanationes atque emendationes, difficile est numerare. Olivetus, novem doctorum hominum sententiis commemoratis, ipse ita verba, de quorum sensu quaeritur, interpretatur: *que la philosophie doit porter des principes évidemment connus;* approbante Buherio. Vid. *Entretiens de Cicéron sur la Nature des Dieux.* T. I. p. 341. 437. Sed non erat, quare sic se verum verborum sensum vidisse existimaret. Nam si quis Academicae disciplinae rationem consideret, quae nihil certi esse ac percepti contendit, et hanc interpretationem cum sequentibus comparet, facile intelligat profecto, longe aliam his verbis vim esse subiiciendam. Vidit hoc vir doctissimus, qui in Miscell. Observatt. Vol. III. T. II. p. 154. quamquam interpretationem Oliveti viderat, tamen novam sententiam proposuit. Socrates, ait, a quo Academici profecti sunt, in cuius auctoritate certe libenter delitescebant, is igitur dicere solebat, se unum hoc scire, quod nihil sciat. Ideoque inter Academicos, receptum esse potuit (cur non potius, fuit?) hoc placitum: *ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας εἶναι τὴν τῆς ἀγνοίας γνῶσις.* Haec omnia recte. Quid ergo? Censeo legendum: *inscientiae scientiam.* Qua sensum, non male, sed emendatione nil opus. Abbas Morellius in *Elemens de la Critique* p. 68. corrigit *solertiam.* Male. Alius vir doctus eodem loco commemorat coniecturam docti hominis, nescio cuius, e Bernardi Novis Reip. Litter. qui legebat: *Principium philosophiae esse Seepsin:* Sed sibi, etsi se nondum expediat, tamen placere maxime ostendit Baelii coniecturam, qui reponi volebat: *principium philosophiae non esse scientiam.* Viderunt viri doctissimi veram loci sententiam, sed praeter rem medicas ei admoverunt manus. Scilicet *inscientiae* verbum duplicem vim habet apud Ciceronem: vulgarem alteram; quae neminem fugit; alteram vero remotam ab usu plebis, eamque in nullo Lexico, quod sciam, commemoratam. Ea est Acad. I. 12. *Si quid erat ita*

comprehensum, ut convelli ratione non posset scientiam: sin aliter, inscientiam nominabat Zeno: ex qua existeret opinio, quae esset imbecilla et cum falso incognitoque communis. Hanc inscientiam defendebant Academici, qui nihil statuebant esse perceptum, h. e. ita comprehensum, ut convelli ratione non posset, Acad. l. 6. Itaque hanc summam legem et principium totius philosophiae putabant, nihil certo sciri, nihil percipi posse: contra quos coorti Stoici scientiam menti humanae et perceptionem comprehensionemque asserabant. Quare cum Cicero, id quod inter omnes constat, Academicam rationem sequeretur, vel illam philosophorum de natura Deorum dissensionem confirmare inscientiam Academicam existimabat, et Academicos propterea prudenter, cum omnia incerta sint, assensionem ubique cohibendam putare. Haec ex proliuione a. 1737. edita, qua varios locos de Nat. D. emendavimus et illustravimus. Haecenus Ernesti. Sed illo loco N. D. I. 1. nihil melius, quam sic verba illa constituere, quod Wyttenbachius V. G. primus praecepit: de qua tam variae sunt doctissimorum hominum tamque discrepantes sententiae, ut magno argumento esse debeat causam (scil. huius discrepantiae) esse inscientiam, prudenterque Academicis a rebus incertis assensionem cohibuisse. Illic igitur inscientia est vel, i. q. ignorantia, vel saltem incerta scientia, s. opinio imbecilla et cum incognito communis. Etenim verbum inscientia i. est idem quod ignorantia. Sull. 14. Vos (dii) denique in tantis tenebris erroris et inscientiae clarissimum lumen praetulistis menti meae. Fin. I. 14. vitam omnem perturbari videmus errore atque inscientia. 2. Inprimis est eorum, qui aliquid non animadvertunt, ut ipsis imprudentibus vel inscientibus aliquid fiat. Inv. I. 27. Imprudentia autem in purgationem confertur, cuius partes sunt inscientia, casus, necessitas. N. D. III. 37. non animadvertunt quidem omnia dii, ne reges quidem. Quid est simile? Reges enim si scientes praetermittunt, magna culpa est. At deo ne excusatio quidem est inscientiae. 3. Cum genitivo coniunctum est ignorantia certarum rerum. Sic Orat. I. 34. dicendi inscientia. Etiam omisso genitivo refertur ad certam rem, quae ignoretur. E. c. Orat. I. 46. hanc vim si quis existimat, aut ab iis, qui de dicendi ratione expositam esse, aut a me posse exponi tam brevi, vehementer errat, neque solum

inscientiam meam, (scil. artis rhetoricae) sed ne rerum quidem magnitudinem perspicit. Ibid. III. 35. dummodo hoc constet, neque infantiam eius, qui rem norit, sed eam explicare dicendo non queat, neque inscientiam illius, cui res non suppetat, verba non desint, esse laudandam.

INSCITE. Div. II. 13. *Democritus non inscite nugatur, ut physicus, h. e. nugatur quidem, sed tamen non sine specie quadam altioris scientiae. Fin. III. 7. inscite (h. l. i. q. inscienter) medicinae et gubernationis ultimum cum ultimo sapientiae comparatur.*

INSCITIA. 1. *Imprudentia. Off. I. 34. ineuntis aetatis inscitia senum constituenda et regenda prudentia est.* 2. *Inscientia. Div. I. 52. male coniecta maleque interpretata falsa sunt non rerum vitio, sed interpretum inscitia, ubi tamen alii melius legunt inscientia. Sed quae sit inscitiae et inscientiae differentia nuper eleganter exposuit Gerhardus V. D. in excursu ad Catonem maiorem ab eo una cum Paradoxis, h. a. editum. „Quoniam, inquit, in vita communi et actione, in qua scientia et cognitio rerum debet expromi sollertia et iudicio opus est, hanc, quid aptum sit et decent inveniendi et opportuno tempore suoque loco agendi subactam et facilem facultatem cum consilio et prudentia, cui deesse apparuerit, sive naturae iniquitas sollertiaeque inopia accusanda sit, sive disciplina usus et exercitatio desideretur, huic inscitia tribuitur, non sine vituperatione ea, qua quis notandus est, quisquis rem imperite, incaute, sine consilio, sine calliditate, nullo decori sensu ac iudicio gesserit. Haec inscitia, qualis est iniorum, inertium, imperitorum, imprudentium, stultorum, etsi in agendo et in singulis rebus gerendis deprehenditur, non tamen idcirco ubique additum habet obiecti genitivum saepeque a veteribus scriptoribus ut error cum inscientia, sic inscitia cum temeritate vel stultitia iungitur.” Hactenus ille. Fin. II. 11. nihil vero putare esse (in primis naturalibus) praeter voluptatem, non membra, non sensus, non ingenii motum, non integritatem corporis, non validitatem, summae mihi videtur inscitiae (Mangel an Nachdenken). Eodem modo, Brut. 17. In nostris inscitia est, quod ii ipsi qui in Graecis antiquitate delectantur eaque subtilitate quam Atticam appellant, hanc in Catone ne noverunt quidem (i. e. agnoscere nolunt.) Leg. 1. 2. Ecce autem succes-*

sere huic Gellii, Clodius, Asellio nihil ad Caelium (Antipatrum) sed potius ad antiquorum languorem atque inscitiam. Hic inscitia dicitur de historico, qui nescit historiam ornate scribere, sed potius horride scribit, et, ut paullo ante dixerat, sine nitore ac palaestra. Parad. III. 1. Auri navem evertat gubernator, an paleae, in re aliquantulum, in gubernatoris inscitia (Unge-schieklichkeit) nihil interest. Orat. I. 22. istius disputationis insolentia, et earum rerum quae quasi traduntur in arte inscitia (Ungewandtheit im theoretischen Vortrage). N. D. I. 31. inscitia plane loquendi tribuitur ei, qui saepe ambigue loquitur, quia nescit uti verbis planis et dilucidis. Off. I. 40. inscitia temporis est eius, qui non cogitat, quid tempus postulet.

INSCITUS. N. D. II. 13. *quid autem est inscitius (was kann weniger folgerecht seyn) quam eam naturam, quae omnes res sit complexa, non optimam dici, aut quum sit optima, non primum animantem esse, deinde rationis et consilii compotem, post etiam sapientem? Div. II. 62. quid inscitius (i. e. imprudentius) est, quam mentes mortalium falsis et mendacibus visis concitare?*

INSCIUS. 1. Scientia destitutus. Brut. 85. *Socrates se omnium rerum inscium fingit et rudem. Fin. V. 19. nec vero sum inscius esse utilitatem in historia non modo voluptatem. Leg. II. 5. neque medicorum praecepta dici vere possunt, si quae inscii imperitique pro salutaribus mortifera conscripserunt.* 2. Dicitur is, qui ignorat non animadvertit aliquid geri. Planc. 16. *Tu me ignaro nec opinante, inscio notes et tuos et tuorum necessarios? scil. quos mihi iudices edas.* 3. Qui non cogitat aliquid evenire posse. Phil. IX. 5. *perficite ut is, quem vos ad mortem inscii misistis immortalitatem (memoriae) habeat a vobis.* Sulpicium enim, quamvis morbum excusare posset, legationi obiecerant, non cogitantes eum morbis periculo oblici.

INSCRIBERE. 1. Pro scribere. Att. IV. 1. *ea inscribam brevi (in hac epistola) quae te arbitror velle cognoscere.* 2. De titulis librorum. Tusc. I. 24. *in eo libro (Platonis) qui inscribitur Meno.* Tusc. I. 15. *quid nostri philosophi? nonne in his ipsis libris, quos inscribunt de contemnenda gloria sua nomina inscribunt?* 3. De inscriptionibus in monumentis. Fam. XII. 3. *in statua quam posuit in Rostris inscripsit: PA-*

RENTI OPTIME MERITO. Pis. 38. *ut esset, quod in basi tropaeorum inscribi incidique posset.* Verr. II. 69. *statuae equestres quas — poni inscribique iussisti.* 4. Inscribere sibi, pro tribuere, arrogare. Tusc. V. 26. *Epicurus qui tantummodo induit personam philosophi et sibi ipse hoc nomen inscripsit.* 5. De animo, imprimere. Orat. II. 87. *ut illi non infundere in aures tuas orationem, sed in animo videantur inscribere.*

INSCRIPTIO. 1. Titulus s. index libri. Top. 1. *incidisti in Aristotelis Topica — qua inscriptione commotus continuo a me eorum librorum sententiam requisisti.* Att. XVI. 11. *quod de inscriptione (librorum de officiis) quaeris, non dubito quin κατήκον officium sit, (scil. sicut Panaetius inscripsit librum suum περί τῶν κατήκοντος, sic ego potuisssem inscribere de officio) sed inscriptio plenior de officiis.* 2. De titulis monumentorum. Phil. XIII. 4. *haec causa fuit cur (M. Lepido) decerneretis statuam cum inscriptione praeclara.* Dom. 30. *legem de iniuriis publicis tulisti Anagnino nescio cui Menulae, qui tibi ob eam legem statuam in me. aedibus posuit, ut locus ipse in tanta tua iniuria legem et inscriptionem statuae refelleret!*

INSCRIPTUS. 1. De titulis s. indicibus librorum. Orat. II. 14. *deceptus indicibus librorum, quod sunt fere inscripti de rebus notis et illustribus.* Div. II. 1. *in eo libro qui est inscriptus Hortensius.* 2. De epigraphis monumentorum, aedium, parietum. Phil. VI. 5. *adspicite — illam equestrem statuam inauratam, in qua quid inscriptum est?* XXXV TRIBUS PATRONO. Tusc. V. 23. *tenebam quosdam senariolos, quos in eius (Archimedis) monumento esse inscriptos acceperam.* Dom. 38. *si manet illud non monumentum sed sepulchrum inimico nomine (Clodii) inscriptum.* Orat. II. 59. *in omnibus parietibus inscriptas fuisse literas LLL MM.* 3. De inscriptionibus epistolarum. Att. VI. 5. *puer legit epistolam inscriptam patri suo.* Ibid. VIII. 5. *tu fasciculum, qui est M. Curio inscriptus, cures ad eum perferendum.* 4. Metaphorice. Catil. I. 13. *sit inscriptum in fronte cuiusque quid de rep. sentiat.*

INSCULPERE. 1. Sensu proprio. Div. II. 41. *sortes in robore insculptas priscarum literarum notis.* 2. Metaphorice, de animo. N. D. I. 17. *quae nobis natura informationem deorum ipsorum dedit, eadem insculpsit in mentibus, ut eos aeternos et beatos haberemus.* Ibid.

4. omnibus innatum est, et in animo quasi insculptum esse deos Ac. pr. II. 1. ut literis consignamus, quae monumentis mandare volumus, sic ille in animo res insculptas habebat.

INSECARE, *einheissen*. Her. IV. 49. *circumspectans* — cui aliquid mali faucibus afflare, dentibus insecare, lingua aspergere possit.

INSECTARI. 1. Sensu proprio inimice persequi. Div. II. 70. *Aquila avis insectans alias aves et agitans*. Leg. I. 14. *poenas luunt non tam iudiciis quam ut eos agitent insectenturque* — furiae, non ardentibus taedis sicut in fabulis, sed angore conscientiae fraudisque cruciatu. 2. Exagitare aliquem maledictis, accusando, vituperando, postulando. Font. 1. *insector ultro atque insto accusatori, insector inquam et flagito testes*. Fin. II. 25. *sit ista in Graecorum levitate perversitas, qui maledictis insectantur eos, a quibus de veritate dissentiunt*. Lael. 16. *acerbius in aliquem invehi insectarique vehementius*. Att. X. 1. *aut nos temeritatem bonorum sequamur, aut audaciam improborum insequemur*.

INSEPULTUS. 1. Sensu proprio. Catil. IV. 6. *cerno animo sepulta in patria miseros atque insepultos acervos civium*. Inv. I. 55. *hostili in terra iacuit insepultus, a feris diu vexatus*. Phil. II. 2. *quum iidem bustum in foro facerent, qui illam insepultam sepulturam effecerant*. Nempe quum Caesaris interfecti corpus, ut narrat Suetonius, quamvis rogos in Campo Martio constructus esset, tumultuose in foro aridis virgultis, subselliis ac tribunalibus crematum esset, hanc sepulturam Cicero vocat *insepultam*, quia non iusto loco ac ritu erat perfecta. Ernestius tamen sic interpretatur: qui Caesarem sepelierant, qui sepeliendus non erat, ut opinione hominum et iure idem sit, ac si sepultus esset. Ceterum Cicero Graeca illa forma usus est, qua reperitur dictum ἄτακτος γάμος. ἄτακτον δῶρον, et similia. 2. Metaphorice. Phil. XVI. 12. *Vestra virtus nec oblivione eorum qui nunc sunt, nec reticentia posterorum insepulta esse poterit*.

INSEQUENS. Orat. 44. *extremorum verborum cum insequentibus primis concursus*. Ibid. 56. *Elegit ex multis Isocratis libris triginta fortasse versus Hieronymus* — etsi in eligendo fecit malitiose. Prima enim syllaba dempta in primo verbo sententiae, postremum ad ver-

bum primam rursus syllabam adiunxit insequentis (scilicet sententiae)

INSEQUI. 1. Sequi. Brut. 10. *Hunc proximo saeculo Themistocles est insecutus.* Fin. I. 16. *suspicio insequitur facta improborum.* 2. Persequi. Phil. II. 9. *tu illum in foro — stricto gladio insecutus es.* Att. XIV. 14. *homines benivolos qualescunque sunt, grave est insequi contumelia.* Fam. VIII. 14. *Caelium Vinicianum — promulgatio subito deiecit (ab aedilitate) et deiectum magno clamore insecuta est.* Sext. 11. *Flagitabatur ab his (Pisone et Gabinio consulibus) ut meam causam susciperent, agerent — hi non modo negando, sed etiam irridendo amplissimum quemque illius ordinis (senatus) insequabantur.* Orat. II. 3. *nec vero te rhetoricis quibusdam libris insequor, ut erudiam.* 3. Oratione exsequi. Sull. 29. *insequi turpitudinem vitae.* 4. Intransitive de ordine. Phil. XIV. *grave bellum Octavii insecutum est.* Orat. 48. *postremam literam detrahebant, nisi vocalis insequabatur.* 5. Urgere, instare. Verr. III. 20. *pergam atque insequar longius.* N. D. III. 17. *Haec Carneades aiebat, non ut deos tolleret — sed ut Stoicos nihil de diis explicare convinceret. Itaque insequabatur.*

INSERO, inserui. Verr. IV. 17. *homini iam colum in laqueum inserenti subvenisti.* Orat. II. 39. *si quem nunc plane rudem institui ad dicendum velim, his potius tradam qui omnes tenuissimas particulas atque omnia minima mansa, ut nutrices infantibus pueris, in os inserant.* Her. III. 14. *res inserere — in animis auditorum.*

INSERO, insemi. Univ. 12. *quum animis corpora cum necessitate insemisset.*

INSERVIRE. Fam. XI. 4. *inservire communi commodo.* cf. III. 13. *honor alicuius.* Att. IX. 4. *optimatibus tuis nihil inservio.* Orat. I. 4. *nec dici potest plures ceteris artibus inservire.* Orat. 20. *nonnullorum voluptati vocibus magis, quam rebus inserviunt.* Off. I. 15. *a quo plurimum sperant, ei potissimum inserviunt.*

INSIDERE. 1. Sensu proprio, de eo quod corporis loco inhaeret. N. D. II. 51. *quum in locis semen insedit, rapit omnem fere cibum ad sese.* N. D. II. 27. *dii penates dicti, ab eo quod penitus insident.* 2. De eo quod animo inhaeret. Balb. 2. *oratio quae non praeter-
vecta est aures vestras sed in animis omnium penitus*

insedit. Orat. II. 28. *nihil umquam me audiente, e. o. quod non in memoria mea penitus insederit.* Fam. V. 13. *haec cogitatio penitus insederat.* Orat. 3. *ipsius in mente insidebat species pulchritudinis eximiae.* Tusc. II. 4. *insidet in animo oratio.* Deiot. 3. *fictum crimen insidet in animo, i. e. creditur* (macht Eindruck auf das Gemüth). Leg. I. 17. *voluptas, quae penitus in omni sensu implicata insidet.* Tusc. IV. 10. *quum hic fervor mentis concitatioque animi inveteraverit, et tamquam in venis medullisque insederit.*

INSIDIAE. 1. Sensu proprio. Cael. 28. *fortes viri ab imperatrice in insidiis locati.* 2. Metaphorice, de occultis et clandestinis consiliis et machinationibus alteri nocendi. Off. II. 7. *Alexander Pheraeus ex insidiis interiit.* Mil. 9. *Clodius ante suum fundum Miloni insidias collocavit.* Catil. II. 3. *qui sibi has urbanas insidias caedis atque incendiorum depoposcit.* Fragm. con. *nullae sunt occultiores insidiae, quam quae latent in simulatione officii aut in aliquo necessitudinis nomine.* Catil. II. 1. *illum ex occultis insidiis in apertum latrocinium coniecimus.* 3. De artibus oratoriis, quibus auditor decipi potest. Orat. 51. *nimis insidiarum ad capiendas aures adhibere videtur.* Ibid. 62. *quum is est auditor, qui non vereatur, ne compositae orationis insidiis sua fides attentetur, gratiam quoque habet auditori voluptati aurium servienti.*

INSIDIARI. 1. Sensu proprio. Milon. 14. *haec (sica) insidiata Pompeio est.* 2. Metaphorice, aufpassen, aufpassen. Catil. I. 20. *vigilare non solum insidiantem somno maritorum sed etiam bonis occisorum.* Orat. I. 30. *quod neque precibus umquam nec insidiando, nec speculando assequi potui ut quid Crassus ageret meditandi aut dicendi causa — videre mihi — liceret.* Orat. 62. *non enim id agit (iudex) ut insidiatur et observet (oratorem) sed iam faver — dicendique vim admirans, non inquit quod reprehendat.*

INSIDIATOR. 1. Sensu proprio. Catil. II. 12. *nullus est portae custos, nullus insidiator viae.* Milon. 7. *insidiator erat in foro collocatus.* 2. Metaphorice. Catil. II. 10. ubi vulgo legitur: *Hosce ego non tam milites acres, quam insitiores lentos esse arbitror; legendum censeo hosce ego non tam milites acres, quam insidiatores lentos esse arbitror.* Loquitur enim de ho-

minibus qui partim inertia, partim male gerendo negotio, partim etiam sumptibus in vetere aere alieno vacillant, qui vadimoniis, iudiciis proscriptionibus bonorum defatigati erant. Hos ait in castris Catilinae non tam milites acres quam insidiatores lentos esse, i. e. homines qui occasiones latrociniorum et praedae furim capiendae aucupaturi sint. Vulgatam lectionem „infiriores lentos“ interpretantur debitores in solvendo lentos, et saepe debiti solutionem infirmando recusantes.

INSIDIOSE. Mil. 24. omnia falsa et insidiosae ficta (*boshafte Erdichtungen*) comperta sunt. Rab. 12. insidiosae redire in gratiam est cum malicia simulate. Q. Fr. 1. 3. me sceleratissime insidiosissimeque (*heimtückisch*) tractavit.

INSIDIOSUS. 1. Sensu proprio. Catil. II. 13. in tanto et tam insidioso bello. 2. De malitiosa simulatione. Dom. 11. apertis inimicis obsistere, insidiosis amicis (*heimtückischen Freunden*) non credere. Rull. II. 3. Versatur magnus error, propter insidiosas nonnullorum simulationes, qui quum populi non solum commodam, verum etiam salutem oppugnant et impediunt, oratione assequi volunt, ut populares esse videantur.

INSIGNE. 1. Ornamentum aliquod hominis fortunam, vel ordinem aut dignitatem designans. Verr. I. 58. bulla aurea indicium atque insigne fortunae (in puero ingenuo). Sext. 26. rex sedens cum purpura et sceptris et illis insignibus regis. Sext. 27. (Tigranem regem) Cn. Pompeius quum in suis castris supplicem abiectumque vidisset, erexit atque insigne regium (diadema) quod ille de suo capite abiecerat, reposuit. Q. Fr. I. 1. maiora praeferebant fascis illi et securae dignitatis insignia quam potestatis. Sull. 31. quae habet (P. Sulla) ornamenta — quibus perfrui possit. Domus erit, credo, exornata; aperientur maiorum imagines: ipse ornamentum ac vestitum recuperabit. Omnia — haec amissa sunt; omnia generis, nominis, honoris insignia atque ornamenta unius iudicii calamitate (scil. quo de ambitu damnatus erat) occiderunt. Div. I. 17. lituus — quod clarissimum est insigne auguratus. Sull. 9. sibi haberent honores, sibi imperia, sibi provincias, sibi triumphos, sibi alia praeclarae laudis insignia. Manil. 3. ita cum illo rege (Mithridate) contendunt imperatores, ut ab illo insignia victoriae non victoriam reportarent. Rull. II. 13. (Rullus) dat (decemviris lege sua agraria)

potestatem verbo praetoriam re vera regiam — ornat apparitoribus, scribis, librariis, praeconibus, architectis praeterea mulis, tabernaculis, centuriis, suppellectili — Formam adhuc habetis et speciem ipsam tyrannorum: insignia videtis potestatis, nondum ipsam potestatem. Pis. 8. maiorem relinquis, maiorem aufers insignia, i. e. vestitum lugubrem. Nimirum quum senatus luctum suum vestitus mutatione declarandum censuisset. Piso edixit, ut ad vestitum suum rediret. Pis. 30. toga pacis est insigne et otii. Rab. Post. 9. obicias licet quam voles saepe (Rabirium) palliatum fuisse, aliqua habuisse non Romani hominis insignia. 2. Insigne etiam dicitur luculentum aliarum rerum signum. Fam. III. 13. insignia virtutis. Phil. VI. 1. insignia belli. 3. Insignia in oratione dicuntur figurae verborum et sententiarum. Orat. III. 25. ut oratio conspersa sit quasi verborum sententiarumque floribus — ut sint quasi in ornatu disposita quaedam insignia et lumina.

INSIGNIS. 1. Magnitudine conspicuus. Verr. IV. insignis impudentia. Harusp. 17. maxime insigne atque illustre periurium 2. Clarus et illustris (ausgezeichnet). N. D. I. 4. dii quorum insignem vim et illustrem faciem videmus, solem dico et lunam. Lael. 27. virtus posteris erit clara et insignis. Fam. III. 11. vir insignis ad laudem. 3. Hervorstechend, auffallend. Orat. II. 22. illa quae insignia ac paene vitiosa sunt consecrari imitando. Orat. 64. dochmius quovis loco aptus est, dum semel ponatur; iteratus aut continuatus numerum apertum et nimis insignem facit.

INSIGNITE, valde, insigniter. Orat. II. 85. insignite atque aspere vituperare. Quint. 23. insignite improbus.

INSIGNITER. Phil. III. 4. insigniter impudens. Partit. 23. parentes, amicos, hospites praecipue atque insigniter diligere.

INSIGNITUS. Orat. II. 87. de memoria artificiosa. Utendum est — imaginibus agentibus, acribus, insignitis, i. e. propter differentiam ab aliis clare notatis. Top. 5. Non esse ea dico, quae tangi demonstrare non possunt, cerui tamen animo atque intelligi possunt, ut si usucapionem, si tutelam — definias, quarum rerum nullum subest quasi corpus, est tamen quaedam conformatio insignita et impressa intelligentia. Div. I. 30. quod plenus sit aer immortalium

animorum, in quibus tamquam insignitae notae veritatis appareant.

INSIMULARE, accusare, criminari, arguere. Phil. II. 38. *proberi insinulasti pudicissimam feminam.* Off. III. 26. *insimulant eum (Ulyssem) tragoediae simulatione insaniae militiam subterfugere voluisse.* Pam. VII. 13. *hic tu me etiam insimulas, nec satisfactionem meam accipis.* Her. II. 3. *alios quoque id quod ipse insimuletur facere potuisse.* Acad. pr. II. 10. *alii — etiam queruntur, quod eos insimulemus omnia incerta dicere.*

INSINUATIO, genus exordii in oratione. Inv. I. 15. *Exordium in duas partes dividitur; in principium et insinuationem. Insinuatio est oratio quadam dissimulatione et circuitione subiens auditoris animum.* Her. I. 4. *Exordiorum duo sunt genera, principium, quod Graece προοίμιον appellatur, et insinuatio, quae ἰσχυρισμός nominatur.* De insinuatione agitur ibid. c. 6.

INSINUARE. 1. Verr. III. 67. *insinuare se in familiaritatem alicuius.* Tusc. V. 11. *Zeno Cittieus — insinuasse se in antiquam philosophiam videtur.* Orat. I. 20. *quod ita nati essemus, ut et blandiri et suppliciter insinuare iis, a quibus esset petendum — possemus.* Rull. II. 4. *quum familiariter me in eorum sermonem insinuarem.* Her. I. 3. *his rebus nos insinuabimus ad causam.* Orat. II. 35. *ut se penitus insinuet in causam, ut sit cura et cogitatione intentus diligentia est.* 2. Phil. V. 3. *eccei potestas in forum insinuandi (sich einzuschleichen) fuit, scilicet quia aditus omnes sepsisset Antonius.*

INSIPIENS. Fin. II. 15. *quid turpius quam sapientis vitam ex insipientium sermone pendere?* Lael. 15. *neque quidquam insipiente fortunato intolerabilius fieri potest.* Sen. 22. *mihî nunquam persuaderi potuit — tum animum esse insipientem, quum ex insipienti corpore evasisset.* Phil. XII. 2. *cuiusvis hominis est errare, nullius nisi insipientis in errore perseverare.*

INSIPIENTER. Sen. 19. *Sperat adolescens diu se victurum, quod sperare idem senex non potest. Insi-pienter sperat. Quid enim stultius, quam incerta pro-certis habere?*

INSIPIENTIA. Tusc. III. 5. *a Socrate acceptum diligenter Stoici retinuerunt omnes insipientes esse non sanos. — Ita fit ut sapientia sanitas sit animi, insi-*

pietia autem quasi insanitas quaedam eademque dementia.

INSISTERE. 1. Stare. Verr. IV. 49. *insistebat in manu Cereris dextra simulacrum Victoriae.* Somn. 6. *australis ille (Cingulus) in quo qui insistent adversa vobis urgent vestigia.* Orat. III. 9. *quibus vestigiis primum institi in iis fere soleo perorare.* 2. Consistere, gradum sistere. Phil. XII. 3. *exercitus si pacis nomen audierit, ut non referat pedem, insistet certe.* Top. 25. *status, in quo primum insistit, quasi ad repugnandum congressa defensio.* 3. Urgere aliquid s. confidenter aliquo niti. Ac. pr. II. 25. *confidere suis testibus et importune insistere.* 4. Immorari. Verr. III. 47. *insistere singulis peccatorum gradibus.* 5. Assensum suspendere. Ac. pr. II. 55. *ille in reliquis rebus non poterit eodem modo insistere, praesertim quum possit sine assensione ipsam verisimilitudinem non impeditam sequi?* 6. Constitutum esse. Sext. 67. *in tanta gloria insistentes, ut omnia humana leviora videri debeant.* 6. Fungi. Orat. III. 45. *quonam modo tantum munus insitemus.* 7. De oratione, quum numeri inciduntur, vel periodi. Orat. III. 49. *Oratio ne insistat interius, ne excurret longius; ubi dicitur oratio interius insistere, quum iusto citius periodi aut membra concluduntur.* Orat. 51. *quid est cur claudere (i. e. claudicare) aut insistere orationem malint, quam cum sententia pariter excurrere?* Ibid. 56. *circuitus (die Periode) — incitatio numero ipso fertur et labitur, quoad perveniat ad finem et insistat.* 8. Rarior est usus in versiculo poetae. Orat. III. 41. *exsultantem te et praesidentem tibi repriment validae legum habenae atque imperii insistent iugo, ubi insistere iugo idem est ac subdere iugo; non, ut Ernestius putabat, habenas imperii tenere.*

INSITIO. Sen. 15. *nec consitiones modo delectant, sed etiam insitiones, quibus nihil invenit agricultura sollertius.*

INSITIVUS. Sext. 47. *insitivus Gracchus, est homo ille libertinus, qui se Ti. Gracchi filium mentitus erat, ab Apuleio Saturnino subornatus, quem Q. Caecilius Metellus in censum non recepit.*

INSITUS. 1. Sensu proprio, *eingesproßt.* Brut. 58. *o generosam stirpem, et tamquam in unam arborem plura genera, sic in istam domum multorum; insitam — sapientiam.* 2. Metaphorice, de eo quod animo im-

-pres-

pressum est. N. D. I. 17. *Necesse est esse deos; quoniam insitas eorum vel potius innatas cognitiones habemus.* Fin. IV. 2. *habere insitam quandam vel potius innatam cupiditatem scientiae.* Cluent. 2. *evellere opinionem penitus insitam.* Rosc. Am. 19. *amorem penitus insitum ex animo eiicere.* Verr. V. 53. *reliqua est ea causa, quae non iam recepta, sed innata; neque delata ad me, sed in animo sensuque meo penitus affixa atque insita est.* 3. Ponitur etiam pro eo ipso quod innatum et naturale est. Fin. I. 9. *naturalis atque insita in animis nostris notio.* 4. Muren. 14. *insita virtus opponitur studiis ad honorem dispositis, ut eloquentiae et scientiae militaris.*

INSOLENS. 1. Imperitus. Orat. I. 48. *ea requiruntur a me, quorum sum ignarus atque insolens.* Sext. 56. *insolens in dicendo.* 2. Inexperius. Att. II. 21. *amicus noster (Pompeius) insolens infamiae, semper in laude versatus.* 3. Insolitus. Orat. 8. *religioni (Atheniensium) quum serviret orator, nullum verbum insolens, nullum odiosum ponere audebat.* 4. Uebermüthig. Marcell. 3. *Victoria quae natura insolens et superba est.* Rosc. Am. 8. *qui in sua re fuisset egentissimus, erat ut sit insolens in aliena.* Orat. II. 84. *naturae et fortunae bona; in quibus est summa laus non extulisse se in potestate, non fuisse insolentem in pecunia.* 5. Molestus. Orat. II. 87. *ne in re nota et pervulgata multus et insolens sim.*

INSOLENTER. 1. Raro. Inv. I. 28. *natura eius evenire vulgo soleat, an insolenter et raro.* 2. Superbe, arroganter. Tusc. IV. 17. *an ratio parum praecipit, nec bonum illud esse, quod aut cupias ardentem, aut adeptus efferas te insolenter.* Att. I. 13. *gloriari insolenter.* Phil. IX. 3. *declaravit (Antonius) quam odisset senatum, quum auctorem senatus (Ser. Sulpicium) extinctum laete atque insolenter tulit.* 3. Molesto, übertrieben, bis zur Ausschweifung. Orat. 52. *Gorgias — his festivitatis — insolentius abutitur.*

INOLENTIA. 1. Ungewohnheit. Orat. I. 22. *me quidem fateor semper a genere hoc toto sermonis refugisse — quod ego non superbia neque inhumanitate faciebam — sed mehercule istius disputationis insolentia, atque earum rerum quae quasi in arte traduntur incitia.* Deiot. 2. *moveor loci insolentia, quod tantam causam — dico intra domesticos parietes scil. non in*

foro, ut consuevi. *Rosc. Am.* 31. *is qui propter fori iudiciorumque insolentiam non modo subsellia, verum urbem ipsam reformidat.* 2. In oratione insolentia vitium est ex inusitatis verbis et quaesita ambiguitate. *Orat.* III. 13. *simulac Fusius aut — Pomponius agere coepit, non aequè quid dicant nisi admodum attendi intelligo, ita confusa est oratio tantaque insolentia ac turba verborum.* *Brut.* 82. *insulsitatem et insolentiam tamquam insaniam quandam orationis odit.* *Orat.* III. 12. *quum sit quaedam vox Romani generis urbisque propria, in qua nihil offendi, nihil displicere, nihil animadverti possit, nihil sonare aut olere peregrinum, hanc sequamur, neque solum rusticam asperitatem, sed etiam peregrinam insolentiam fugere discamus.* 3. Insolentia est animi vitium, quo aliquis superbe se gerit, alios fastidiose contemnit, *Uebermuth.* *Inv.* I. 28. *ex arrogantia odium, ex insolentia arrogantia.* *Orat.* II. 52. *etiam superioribus invidetur saepe vehementer et eo magis, si intolerantius se iactant, et aequabilitatem iuris praestantia dignitatis aut fortunae suae transeunt, quae si inflammanda sunt — dicendum — non esse tanta ulla merita, quanta insolentia hominis, quantumque fastidium.* *Fam.* X. 1. *M. Antonius cuius tantà est non insolentia solum — sed immanitas non modo ut vocem sed ne vultum quidem liberum possit ferre cuiusquam.*

INSOLITUS. *Tusc.* I. 24. *animus, quum tam repente in insolitum tamque perturbatum domicilium immigravit.* *Brut.* 81. *hunc quoque (P. Crassum) absorbit aestus quidam non insolitae adolescentibus gloriae.* *Sext.* 9. *de Gabinio ad consulatum evecto: quum is praeter spem in altissimo gradu alienis opibus positus esset, qui non modo tempestatem impendentem intueri temulentus, sed ne lucem quidem insolitam aspicere posset; ubi lux insolita dicitur administratio reipubl. quae consuli erat credita, qui ut paullo ante dictum erat, emersus erat subito ex diuturnis tenebris lustrorum ac stuprorum.* *Balb.* 16. *priscum aliquod aut insolitum verbum.*

INSOMNIUM. *Sen.* 13. *senectus caret epulis — et frequentibus poculis? Caret ergo etiam vinolentia, et cruditate et insomniis (leidet nicht an Unverdaulichkeit und schlaflosen Nächten).*

INSPERANS. *Orat.* I. 21. *insperanti mihi — cecidit, ut in istum sermonem delaberemini.*

INSPERATUS. Catil. II. 9. *qui se in insperatis repentinisq; pecuniis sumtuosius insolentiusq; iactarunt.* Phil. X. 11. *insperatum et repentinum reip. praesidium.* Tusc. III. 13. *Cyrenaeici non omni malo aegritudinem effici censerent, sed insperato et nec opinato malo.* Her. I. 8. *insperatum incommodum.*

INSPERGERE. Div. II. 16. *Caput est in iecore; cor in extis; iam abscedet, simulac molam et vinum insperseris.*

INSPICERE. Att. XIII. 1. *hortos.* Fam. IX. 7. *praedium; de iis qui emptori sunt.* Leg. III. 17. *leges quae tegunt omni ratione suffragium, ne quis inspiciat tabellam.* Q. Fr. II. 15. *michi curae erit, ut Ciceronem tuum videam scilicet quotidie, sed ut inspiciam quid discat quam saepissime.* Phil. II. 18. *Visne igitur te inspiciamus a puero.* Caecina. 21. *tanquam si arma militis inspicienda sint (scilicet examinaendi causa) ita probat armatum.* Orat. 11. *Genus orationis, quod Graece περιδαικτικόν nominatur, quod quasi ad inspiciendum delectationis causa comparatum est.* Fin. III. 19. *etiam in bestiis vis naturae inspicere potest, i. e. spectari.*

INSTABILIS. Her. II. 23. *ex Pacuvio: fortunam insanam aiunt, quia atrox, incerta, instabilisque sit.*

INSTANS, praesens, proxime imminens. Tusc. IV. 6. *quae venientia metuuntur, eadem efficiunt aegritudinem instantia.* Orat. II. 15. *Est igitur genus primum causarum in iudiciis, ex controversia facti. In deliberationibus plerumque ex futuri, sane etiam ex instantis, aut facti.*

INSTANTIA, praesentia temporis. Fat. 12. *ut praeterita ea vera dicimus, quorum superiore tempore vera fuerit instantia, sic futura, quorum consequenti tempore vera erit instantia, ea vera dicemus.*

INSTAR. 1. Similitudo, imago. Tusc. I. 17. *persuadent mathematici terram in medio mundo sitam ad universi caeli complexum quasi puncti instar obtinere, quod χίρρον illi vocant.* Fam. XV. 4. *Erana, quae fuit non vici instar sed urbis.* Verr. V. 35. *navis urbis instar.* Fam. IX. 6. *equidem has Tusculanenses dies instar esse vitae puto.* Rab. Perd. 8. *mortis erat instar.* Pison. 22. *unus ille dies mihi quidem immortalitatis instar fuit, quo in patriam redii.* Q. Fr. III. 1. *Nemo istorum est, qui non a te munus fundi suburbanii instar*

expectet. 2. *Fere.* Att. XVI. 5. *mearum epistolarum nulla est συναγωγή, sed habet Tiro instar septuaginta.*

INSTARE. 1. Insistere. Herenn. II. 23. *fortunam insanam esse — perhibent philosophi, saxoque illum instare globoso praedicant volubilem; ex Pacuvio.* 2. Incipere. (praesertim in praeterito) Fam. X. 16. *flagitare senatus institit Cornutum.* Orat. III. 1. *pignoribus ablati Crassum instituit coercere.* 3. Urgere. Font. 1. *insector ultro atque insto accusatori.* Planc. 19. *etiam atque etiam insto, urgeo, insector.* 4. Proxime impendere, imminere. Pis. 27. *instant magnificentissimi ludi.* Catil. II. 5. *quibus ego confido impendere fatum aliquod, et poenas — aut instare iam plane, aut certe iam appropinquare.* Att. I. 15. *instat nunc ille annus egregius.* 5. De praesenti negotio. Inv. II. 11. *negare oportebit de vita eius et moribus quaeri, sed de eo crimine, quo de arguatur; quare ante factis omissis, illud quod instet, agi oportere.*

INSTAURARE. 1. Renovare. Verr. Act. I. 4. *scelus suum illud pristinum renovavit et instauravit.* 2. Dicitur de sacrificiis et ludis, qui quam vel omissi vel aliquo modo funestati aut polluti sunt, denuo instituuntur. Q. Fr. II. 6. *etiam Latinae (feriae) instaurantur.* Att. I. 10. *quam id sacrificium (Bonae Deae a Clodio pollutum) virgines (Vestales) instaurassent.* Div. I. 26. *antequam fierent (ludi) quumque iam populus consedisset, servus per circum, cum virgis caderetur, furcam ferens ductus est. Exinde cuidam rustico Romano dormienti visus est venire, qui diceret, praesulem sibi non placuisse ludis — Itaque somnio comprobato a senatu ludos illos iterum instauratos memoriae proditum est.*

INSTAURATIO. Harusp. 11. *si ludius constitit, aut tibicen repente conticuit, aut puer ille patrimus et matrimus si terram non tenuit, aut tensam aut lorum omisit, aut si aedilis verbo aut simpulo aberravit, ludi sunt non rite facti eaque errata expiantur, et mentes deorum immortalium, ludorum instauratione placentur.*

INSTAURATIVUS. Div. I. 26. *instaurativi ludi sunt, qui prioribus vel ob causam aliquam omissis, vel non rite factis denuo instituuntur.*

INSTIGARE, incitare, sollicitare. Her. III. 15. *hoc est a natura datum, ut quam proxime tum vultum.*

admoveamus ad auditores, si quam rem docere eos, et vehementer instigare velimus. Pison. 11. quum mea domus ardebat ignibus iniectis instigante te.

INSTIGATIO. Her. II. 30. *amplificatio (pars conclusionis) est, quae per locum communem instigationem auditorum causa sumitur. Eius generis loci ibidem decem explicantur.*

INSTILLARE. 1. *Sensu proprio. Tusc. II. 10. liquatae solis ardore excidunt guttae quae saxa assidue instillant Caucasi (versiculi ex Aeschyli Prometheo soluto translati). Sen. 11. nisi tamquam lumini oleum instilles.*

INSTIMULATOR. Dom. 5. *seditionum.*

INSTINCTUS, *instigatus. Fragm. de suis consil. adolescentes tibiarum cantu instincti. Verr. V. 72. nefario quodam furore et audacia instinctus.*

INSTINCTUS, *subst. Eingebung. Tusc. I. 26. mihi ne haec quidem — carere vi divina videntur, ut ego — poetam grave plenumque carmen sine caelesti aliquo mentis instinctu putem fundere. Div. I. 18. oracula — quae instinctu divino afflatuque funduntur. Div. I. 6. vis et natura quaedam quae — aliquo instinctu inflatuque divino futura praenuntiat. Ibid. I. 31. inest in animis praesagitio extrinsecus iniecta atque inclusa divinitus. Ea si exarsit acrius, furor appellatur, quum a corpore animus abstractus divino instinctu concitatur.*

INSTITIO. Tusc. I. 25. *quis errantium stellarum motus, cursus, progressiones institutiones notavit. Vulgo legebatur institutiones. Sed hanc vocem nullum idoneum sensum habere viderunt viri docti. Quidam legunt institutiones quod receptum est in Davisianam secundam. Id habet commodam interpretationem. Nam planetae, de quibus sermo, interdum insistere, h. e. stare videntur; unde stationes planetarum dicuntur, et ipsi planetae stationales apud Plin. II. 15. 16. Buherius autem legendum censet insecutiones, et pro progressiones, praegressiones, nixus loco N. D. II. 20. tum antecedunt, tum subsequuntur. Sed ibi haec verba referuntur ad solem, quem planetae modo antecedunt, modo sequuntur; hic autem de eorum cursu simpliciter, et per se loquitur Cicero. Ibidem autem hae stellae dicuntur interdum ad quoddam tempus insisterē. Ern.*

INSTITUERE. 1. Incipere. Fam. VII. 19. *ut primum Velia navigare coepi, institui Topica Aristotelica conscribere.* Att. IX. 22. *hoc nescio quid nullo argumento proposito scribere institui.* Orat. 15. *Isocrates — primus instituit dilatare verbis et mollioribus numeris explere sententias.* Inv. I. 31. *Aspasia cum ipso Xenophonte sermonem instituit.* Leg. I. 3. *Historia nec institui potest nisi praeparato otio, nec exiguo tempore absolvi.* Fam. III. 9. *nostra non instituta sed iam inveterata amicitia.* 2. Constituere, einrichten, anordnen. Verr. IV. 26. *instituire textrinum.* Ibid. 24. *officinam.* Phil. III. 12. *domesticum mercatum.* Font. 3. *Ponteius portorium vini instituit.* Flacc. 14. *Crimen tum videri solet, quum aliquis sumptus instituit eos, qui antea non erant instituti.* Phil. IX. 28. *miseram conditionem instituet periculis hominum.* Quint. 3. *qui ab adolescentulo quaestum sibi instituisset sine impendio, posteaquam nescio quid impendit, et in commune contulit, mediocri quaestu contentus esse non poterat.* Orat. I. 19. *instituire civitates.* Sull. 19. *quum omnia ordinarentur, instituerentur, pararentur.* 3. Anstellen. Verr. IV. 9. *praedones quum communes hostes sint omnium, tamen aliquos sibi instituunt amicos, quibus non modo parcant, verum etiam praeda quos augeant.* Cluent. 6. *praesto est mulier audax, pecuniosa, crudelis; instituit accusatores, instruit testes.* Mur. 9. *instituire actionem.* Phil. IX. 5. *Ser. Sulpicius quae proficiscebantur a legibus et a iure civili semper ad facilitatem acquitatemque referebat, neque instituire litium actiones malebat, quam controversias tollere.* 4. Einsetzen. Fam. XIII. 6. *instituire aliquem secundum haeredem filio.* Orat. I. 53. *populum Romanum tutorem instituire filiorum orbitati.* Att. VI. 1. *hic magistratus multis annis post decemviros institutus est.* 5. Erudire, unterrichten. Cael. 17. *dicet aliquis: haec igitur est tua disciplina? sic tu instituis adolescentes?* Sen. 9. *an ne eas quidem vires senectuti relinquemus, ut adolescentulos doceat, instituat, ad omne officii munus instruat.* Quint. 27. *tibi quid facias, definit; te instituit, tibi praecepta dat.* Verr. III. 69. *liberos instituire atque erudire ad maiorum instituta atque civitatis disciplinam, non ad tuas turpitudines debuisti.* Oecon. 1. *Mercari villicum an ipse instituire consuevisti.* Verr. I. 18. *in pueritia non his artibus et disciplinis institutus erat, ut ea quae literis mandata*

sunt disceres atque cognosceres. Milon. 4. est haec non scripta, sed nata lex — ad quam non docti sed facti, non instituti sed imbuti sumus. Brut. 55. (Sulpicii) gestus et motus corporis ita venustus, ut tamen ad forum non ad scenam institutus videretur. Ibid. 47. L. Philippus erat inprimis, ut temporibus illis, Graecis doctrinis institutus.

INSTITUTIO. 1. Adornatio, *Einrichtung*. N. D. II. 13. *Neque dici potest in ulla rerum institutione, non esse aliquid extremum atque perfectum. 2. Ratio aliquid agendi, der Plan. Att. I. 17. ego conservans rationem institutionemque nostram (bleibe meinen Maassregeln und meinem Plane getreu), tunc ut possum, illam a me conglutinatam concordiam. 3. Disciplina, doctrina. N. D. I. 3. complures Graecis institutionibus eruditi. Orat. I. 9. videmus ex eodem quasi ludo summorum in suo cuiusque genere artificum et magistrorum exisse discipulos, dissimiles inter se, attamen laudandos, quum ad cuiusque naturam institutio doctoris accommodaretur. Orat. II. 1. opinio fuit — L. Crassum non plus attigisse doctrinae, quam quantum prima illa puerili institutione potuisset. Ibid. III. 9. ex mea disputatione forsitan occurrat illud — non posse ea, quae inter se discrepant iisdem praeceptis atque in una institutione formari.*

INSTITUTUM. 1. Consilium, propositum. Hortens. fr. eius omne institutum voluntatemque omnem successio prospera consecuta est. 2. Ratio vitae instituta, consuetudo. Cael. 20. mulier vita institutoque meretricio. Fam. II. 13. genus institutorum et rationum mearum (in administranda provincia) dissimilitudinem habet cum illius administratione. Fin. IV. 15. duarum vitarum nobis erunt instituta capienda (scil. si, ut Herillus putabat, duo sint seiuncta ultima bonorum). 3. Id quod more maiorum in rep. institutum est. Pis. 13. quisquam vos consules tunc fuisse, aut nunc esse consulares putet, qui eius civitatis, in qua in principum numero vultis esse, non leges, non instituta, non mores, non iura noritis? Caecil. 2. adductus — multorum bonorum exemplo, veteri consuetudine, institutoque maiorum. Muren. 34. nulla est poena, quae possit observantiam tenuiorum ab hoc vetere instituto officiorum excludere; scil. tenuiorum hominum consuetudinem candidatos in petitionibus honorum assectandi. 4. De

disciplina philosophorum. Off. I. 1. *te abundare oportet praeceptis institutisque philosophiae.* Fin. II. 1. *primus est ausus Leontinus Gergias in conventu poscere quaestionem, id est iubere dicere, qua de re quis vellet audire. Audax negotium; dicerem impudens; nisi hoc institutum postea translatum ad philosophos nostros esset.* Brut. 31. *quod si omnia a philosophis essent petenda, Peripateticorum institutis commodius fingeretur oratio.* 5. *De argumento quod sibi aliquis in libro tractandum sumpsit.* Top. 6. *sunt et alia genera definitionum, sed ad huius libri institutum illa nihil pertinent.* Inv. II. 54. *quod ut demonstretur, neque ad hoc nostrum institutum pertinet, et a brevitate praecipendi remotum est.*

INSTRUCTIO, de acie. Caecin. 15. *saepe clamore ipso militum aut instructione aspectuque signorum magnas copias pulsas esse et vidimus et audivimus.* Her. III. 10. *dispositio locorum tamquam instructio militum, facillime in dicendo, tanquam illa in pugnando parare poterit victoriam.*

INSTRUCTOR. P. Red. in Sen. 6. *Conditores instructoresque convivii.*

INSTRUCTUS, subst. i. q. apparatus. Orat. III. 6. *Oratio — quocumque ingreditur eodem est instructu ornatuque comitata.*

INSTRUCTUS, part. 1. Paratus. Verr. V. 51. *ea est ratio instructarum ornatarumque navium (bemannte und betakelte Schiffe) ut non modo plures sed ne singuli quidem possint accedere.* Cluent. 63. *instructam ei et ornata[m] Larini medicinae exercendae causa[m] tabernam dedit (eine wohl eingerichtete und gehörig versehene Apotheke).* 2. *Certis rebus instructus est praeditus.* Pis. 2. *provincia — exercitu et pecunia instructa et ornata.* N. D. II. 37. *domicilia ornata signis atque picturis, instructaque rebus iis omnibus, quibus abundant ii, qui beati putantur.* Cael. 17. *si qui hoc robore animi, atque hac indole virtutis ac continentiae fuit ut respueret omnes voluptates — hunc mea sententia divinis quibusdam bonis instructum et ornatum puto.* Manil. 8. *dico eius (Luculli) adventu maximas Mithridatis copias omnibus rebus ornatas atque instructas fuisse.* Phil. X. 4. *Graecia quae quidem nunc M. Bruti imperio, auctoritate, copiis, non instructa solum, sed etiam ornata tendit dexteram Italiae.* Orat. II. 54. *intelligitur — in*

generum causis atque naturis omnia sita esse, quae in dubium vocarentur; — ut eam materiam orationis, quae cuiusque esset generis, studiosi quae essent dicendi, omnibus locis descriptam, instructam ornatamque comprehenderent, rebus dico et sententiis. Fin. I. 7. Epicurus vellem equidem aut ipse doctrinis fuisset instructior, (est enim — non satis politus iis artibus, quas qui tenent eruditi appellantur) aut ne deterruisset alios a studiis. Orat. I. 60. reliqua — historiam dico, et prudentiam iuris publici, et antiquitatis iter et exemplorum copiam, — a viro optimo et istis rebus instructissimo — Longino mutuabor. Brut. 43. eo nihil ferme quisquam addere posset, nisi qui a philosophia, et iure civili ab historia fuisset instructior. Orat. I. 49. oratorem — praeterea instructum voce et actione et lepore quodam volo. Brut. 66. mediocriter a doctrina instructus, angustius etiam a natura. 3. Instructus ad aliquid est vel natura aptus, vel doctrina idoneus factus. Orat. 3. omnis ubertas et quasi silva dicendi ducta ab illis (philosophis) est, nec satis tamen instructa ad forenses causas. Ibid. 5. (oratores) ad permovendos et convertendos animos instructi et parati. Orat. III. 8. Sulpicius fortissimo quodam animi impetu, plenissima et maxima voce, summa contentione corporis et dignitate motus, verborum quoque ea gravitate et copia est, ut unus ad dicendum instructissimus a natura esse videatur. Fin. II. 17. instructus ad mortem contemnendam, ad exilium, ad ipsum etiam dolorem. 4. Eruditus, edoctus. Orat. 35. sic instructus (orator) veniet ad causas. Vatin. 1. es confessus a te accusatores esse instructos (abgerichtet) et subornatos. Orat. I. 58. cur ergo non iidem in iure civili, praesertim quum in causis, et in negotiis, et in foro conteramur, satis instructi esse possumus, ad hoc duntaxat, ne in nostra patria peregrini atque advenae esse videamur? 5. Instructa oratio Orat. 5. est apte composita.

INSTRUERE. 1. Adornare. Rull. II. 53. Capua — opportunissimam se nobis praebuit et ad bellum instruendum et ad exercitus ornandos. Cluent. 66. nullum locum praetermisit, in quo non instrueret insidias aliquas. Verr. IV. 27. omnibus curat rebus instructum et paratum ut sit convivium. Phil. IV. 5. possessores — nullam impensam fecerunt; nondum instruxerunt. Muren. 9. tu actionem instituis, ille aciem instruit. Catil.

II. 11. *instruite contra has tam praeclaras Catilinae copias vestra praesidia vestrosque exercitus.* Cluent. 6. *Hoc ipsum iudicium, hoc periculum, illa accusatio, omnis testium copia — a matre initio est adornata, a matre hoc tempore instruitur.* 2. *Parare.* Verr. IV. 26. *vos certiores facio, quid iste in provincia praetor egerit, ne cui forte nimium negligens fuisse videatur, neque se satis, quum potestatem habuerit, instruxisse et ornasse.* Ibid. IV. 19. *ad iudicium nondum se satis instruxerat.* Off. II. 7. *ita se instruunt ut metuantur.* 5. *Erudire, instituere.* Cael. 30. *prima aetas dedita disciplinis fuit, iisque artibus quibus instruimur ad hunc usum forensem, ad capessendam rempublicam.* Att. V. 6. *instruar consiliis idoneis ad hoc negotium.* 4. *De oratione positum instruere est, i. q. disponere.* Brut. 59. *Curio quum tardus in cogitando, tum in instruendo dissipatus fuit.*

INSTRUMENTUM. 1. *Werkzeug.* Leg. II. 18. *aes atque ferrum duelli instrumenta sunt, non fani.* Verr. III. 23. *Apronius in arationes venit, omne instrumentum diripuit.* Ibid. 21. *arationes magna impensa magnoque instrumento tueri.* Oecon. fr. *seponebantur instrumenta, quibus ad lanificia utuntur.* 2. *Subsidium, Hilfsmittel.* Brut. 77. *quicquid habuit, habuit ex disciplina; instrumenta naturae deerant.* Catil. II. 5. *quum industriae subsidia atque instrumenta virtutis in libidine atque audacia consumerentur.* Rab. 2. *ut in augenda re non avaritiae praedam, sed instrumentum bonitati quaerere videretur.* Fin. II. 34. *quid tanto opus est instrumento in optimis artibus comparandis, quid tanto concursu honestissimorum studiorum — si ea nullam ad aliam rem nisi ad voluptatem conquiruntur?* Brut. 97. *Eloquentiam locupletasti graviorum artium instrumento.* Att. VII. 8. *solvendi sunt nummi Caesari, et instrumentum triumphii eo conferendum.* Milon. 12. *praeclarum munus atque instrumentum tribunatus ad aliquem — deferre.*

INSUAVIS. Orat. II. 6. *addidisti vos eos esse, qui vitam insuavem sine his studiis putaretis.* Orat. 47. *ipsum meridiem, cur non medidiem? credo quod erat insuavius.* Her. III. 12. *quid insuavius quam clamor in exordio causae?*

INSUERE. Rosc. Am. 25. *maiores nostri — supplicium in parricidas singulare exegitaverunt. — In-*

sui voluerunt in culeum vivos atque ita influmen deiici.
Q. Fr. I. 2. *Smyrnae duo Mysos insuisti in culeum.*

INSUETUS. Att. XI. 2. *contumeliae.* Her. IV. 4. *rerum maiorum.*

INSULA. 1. *Sensu proprio.* Fin. V. 19. *Veteres philosophi in beatorum insulis fingunt qualis natura sit vita sapientium, quos cura omni liberatos, nullum necessarium vitae cultum aut paratum requirentes nihil aliud esse acturos putant, nisi ut omne tempus in quaerendo ac discendo, in naturae cognitione consumant.* Fam. XV. 16. *insula Britannia.* Mil. 27. *insula in lacu Prelio.* Leg. II. 3. *insula in fluvio Fibreno.* Somn. 6. *omnis terra quae colitur a vobis, angusta verticibus, lateribus latior, parva quaedam insula est, circumfusa illa mari, quod Atlanticum, quod Magnum quem Oceanum appellatis in terris.* 2. *Insula dicitur etiam magna domus ex aedibus pluribus inter se iunctis ab omni parte liberis.* Cael. 7. *nunc intelligo Clodii insulam esse venalem.* Off. III. 16. *Claudius proscripsit insulam, vendidit.* At Phil. X. 4. *Brutum vidi in insula clarissimi adolescentis Luculli — nihil nisi de pace et concordia civium cogitantem, h. l. insula est Nesis Campaniae obiecta.*

INSULSE, *abgeschmackt, ungeschmeid, ungereimt.*
Att. XV. 4. *Sane insulse, ut solet, nisi forte quae non ames, omnia videntur insulse fieri.* Orat. II. 54. *Nonnulli ridiculi homines hoc ipsum non insulse interpretantur. (Einige Witzköpfe drücken dieses gar nicht uneben aus.)*

INSULSITAS. Att. IV. 11. *vix harum rerum insulsitatem (Abgeschmacktheit) fero.* Att. XIII. 29. *villa cuius insulsitatem (geschmacklose Anlage) bene noram.* Brut. 82. *insulsi et insolentia tamquam insania orationis.*

INSULSUS. *Homo sine sale ac sapientia.* Orat. II. 54. *qui eius rei (ridiculi et facetiarum) rationem quandam conati sunt artemque tradere, sic insulsi exstiterunt, ut nihil aliud eorum nisi ipsa insulsi tas rideatur.* Fam. X. 24. *quae mens eum (Caesarem Octavianum) — ad cogitationem consulatus bimestris summo cum terrore hominum et insulsa cum efflagitatione transtulerint, exputare non possum.* Tusc. I. 8. *tu mihi videris Epicharmi acuti nec insulsi hominis (nicht unwitzig) ut Siculi, sententiam sequi.* Att. XII. 31. *de Q. Cicerone filio, O gulam insulsam! pudet me patris.*

INSULTARE. 1. Superbe adoriri. Milon. 32. *Clodius qui tot annos in hanc remp. insultavit.* 2. Invehi in aliquem, vehementius urgero. Flacc. 16. *Nunc vero non insultabo vehementius, nec volitabo in hoc insolentius, neque in istum nugatorem — invehar.* 3. Illudere. Her. IV. 39. *inimici — insultabunt in horum miseriae et superbi re simul et verbis invehentur.* Verr. V. 50. *alicui in calamitate insultare.* 4. De philosophis alios impugnantibus. N. D. II. 29. *nominat Epicurum insultantem in omnes sine acumine ullo, sine auctoritate, sine lepore.*

INSUM. Orat. I. 50. *nec si P. Crassus idem fuit eloquens et iuris peritus, ob eam causam inest in facultate dicendi iuris civilis scientia.* N. D. I. 42. *horum sententiae non modo superstitionem tollunt, in qua inest timor inanis deorum, sed etiam religionem, quae deorum cultu pio continetur.* Top. 20. *Divina haec fere sunt testimonia. Primum orationis (oracula enim ex eo ipsa appellata sunt, quod inest in his deorum oratio) deinde rerum in quibus insunt quasi opera divina quaedam.*

INSUMERE, aufwenden. Att. V. 17. *sic in provincia nos gerimus, quod ad abstinentiam attinet, ut nullus terentius insumatur (a provincialibus) in quemquam (ex cohorte mea).* Inv. II. 38. *quid sumptus in eam rem aut laboris insumpserit.* Att. XII. 4. *plus insumptum in monumentum est.* Verr. III. 64. *quantam illi spem praedae propositam arbitramur fuisse, qui tantum praesens lucrum, nulla opera insumpta contempserit atque despexerit?*

INSUSURRARE. 1. De vento. Ac. pr. II. 48. *non solum nauta significat sed etiam Favonius ipse insusurrat, navigandi nobis tempus esse.* 2. In aurem loqui. Att. I. 16. *insusurrare alicui cantilenam suam.* Verr. V. 41. *enim vident sedere ad latus praetoris et ad aurem familiariter, ut solitus erat, insusurrare.* Q. Fr. I. 1. *nec in aures tuas fecte aut simulate quaestus causa insusurretur.*

INTABESCERE. N. D. III. 35. *diuturno morbo.*

INTACTUS. Fam. VIII. 2. *intactus a sibilo pervenerat Hortensius ad senectutem.*

INTEGELLUS. Fam. IX. 10. *suavissimum convivium nostrum (Curtium Niciam grammaticum) prae-*

stabo integellum, i. e. efficiam ne quid damni patiatur, in lite cum Vidio.

INTEGER. 1. De corporibus, incolumis non violatus. Div. I. 17. *lituus in curia Saliorum situs, quum ea deslagrasset, inventus est integer.* Ac. pr. II. 7. *integri et incorrupti sensus.* Div. I. 29. *integri opponuntur repletio.* Catil. III. 5. *literae integris signis datae.* Fin. II. 20. *integra valitudo.* Verr. Act. I. 5. *coniuges integras ab istius petulantia conservare non licitum est.* 2. De animo, (rechtschaffen). Inv. II. 11. *homo integer et castissimus.* 3. Alienus a partium studio: Sull. 31. *deos testor integro me animo ac libero P. Sullae causam defendere.* 4. De negotiis non iam occupatis. Fam. XIII. 4. *reservare omnem causam integram alicui.* Fam. VIII. 6. *de Dolabella integrum tibi reservet suadeo.* Catil. III. 3. *ut ad consilium publicum rem integram referrem.* 5. *Integrum alicui dicitur, quod est in eius potestate positum.* Att. IV. 2. *mihi integrum est (habe es in meiner Gewalt) vel facere, vel non facere.* Verr. II. 40. *quum tibi in integro tota res esset.* Mur. 4. *non iam mihi licet, neque integrum est, ut meum laborem hominum periculis sublevandis non impertiam.* 6. De integro est, i. q. denuo. Att. XI. 49. *ei de integro gratulare.*

INTEGRARE. Inv. I. 17. *animus defessus audiendo aut admiratione integratur (aufgefrischt) aut risu iuvatur.*

INTEGRE. 1. Redlich. Mil. 1. *in amicorum periculis caste atque integre versari.* 2. De facultate iudicandi, rein, unverfälscht. Fin. I. 9. *ipsa natura incorrupte atque integre iudicante.* 3. De oratione. Opt. gen. or. 3. *Attice dicere id est quasi sicce et integre.* Sic Orat. II. 45. *tam integrae sententiae, tam verae, tam novae tam sine pigmentis fuoque puerili.*

INTEGRITAS. 1. De corpore. Fin. V. 14. (sum-mum bonum) *cumulatur ex integritate corporis et ex mentis ratione perfecta.* Ibid. V. 27. *integritas unguiculorum omnium.* Tusc. V. 34. *integritas valitudinis.* 2. De animo, Rechtschaffenheit, Ehrlichkeit. Caecil. 9. *integritas atque innocentia singularis.* Orat. II. 9. *Eadem facultate fraus hominum ad perniciem (condemnationem) et integritas ad salutem (i. e. absolutionem) vocatur.* Q. Fr. I. 1. *tua integritas et continen-*

tia. 3. De oratione. Brut. 35. *incorrupta Latini sermonis integritas*.

INTEGUMENTUM. Metaphorice, id quo aliquid occultatur in animo. Orat. I. 35. *in oratione Crassi divitias atque ornamenta eius ingenii per quaedam involucria atque integumenta perspexi.* Orat. II. 86. *libenter te cognitum iam artificem aliquandoque evolutum illis integumentis dissimulationis tunc (aus der Hülle deiner Zurückhaltung) nudatumque perspicio.* P. Red. in Sen. 7. *ut frontis tibi integumento ad occultanda tanta flagitia diutius non liceret.* Pis. 6. *Vereor ne qui sit, qui istius insignem nequitiam frontis involutam integumentis nondum cernat.*

INTELLECTIO. Figura verborum. Inv. IV. 33. *intellectio est, quum res tota parva de parte cognoscitur, aut de toto pars.* Est quae Gr. dicitur *συμδεχνη*.

INTELLIGENS. 1. Facultate intelligentiae praeditus. Univ. 3. *nihil non intelligens intelligente praestantius est.* 2. Qui praecipue valet intelligentia, verständig, einsichtsvoll. Fin. III. 5. *istiusmodi res dicere ornate velle puerile est; plane autem et perspicue expedire posse, docti et intelligentis viri.* 3. Praesertim is dicitur intelligens, ein Kenner, geschmackvoller Beurtheiler, qui de elegantia rerum recte et acute iudicat, verumque habet pulchritudinis sensum. Brut. 54. *intelligens dicendi existimator non assidens et attente audiens, sed uno aspectu et praeteriens de oratore saepe iudicat.* Brut. 93. de Hortensio: *Primus et secundus annus et tertius (post eius consulatum) tantum quasi de picturae veteris colore detraxerat, quantum non quivis unus ex populo, sed existimator doctus atque intelligens posset cognoscere.* Opt. gen. or. 4. *qui dici a nobis Attico more nolunt, ipsi autem se non oratores esse profitentur, si teretes aures habent, intelligensque iudicium, tamquam ad picturam probandam adhibentur etiam inscii faciendi cum aliqua sollertia iudicandi.* Verr. IV. 2. *signa pulcherrima, quae non modo istum hominem ingeniosum atque intelligentem, (einen geschmackvollen Kenner) reum etiam quamvis nostrum quos iste idiotas, appellat, delectare possent.*

INTELLIGENTIA. 1. Der Verstand. Inv. II. 53. *Intelligentia est per quam animus perspicit quae sunt.* Leg. I. 16. *communis intelligentia nobis notas res efficit, easque in animis nostris inchoat ut honesta in virtute*

ponantur, in vitiis turpia. N. D. I. 11. aperta simplex-
que mens nulla re adiuncta, quae sentire possit, fugere
intelligentiae nostrae vim et notionem videtur. Div. I.
32. *Intelligitur* — quae pars animi rationis atque intel-
ligentiae sit particeps, eam tum maxime vigere, quum
plurimum absit a corpore. Orat. 33. erit haec facultas
in eo quem volumus esse eloquentem, ut definire rem
possit, neque id faciat tam presse et anguste, quam in
illis eruditissimis disputationibus fieri solet, sed quum
explanatius tum etiam uberius et ad commune iudicium
popularemque intelligentiam accommodatius. Orat. I. 3.
ut in ceteris (artibus) id maxime excellat, quod longis-
sime sit ab imperitorum intelligentia sensuque disjun-
ctum. 2. *Notio*, der Begriff. Top. 5. quarum rerum
est quaedam conformatio insignita et impressa intelli-
gentia, quam notionem voco. Leg. I. 9. Natura homi-
nem — celeritate mentis ornavit — et rerum plurima-
rum obscurarum necessarias intelligentias enodavit, qua-
si fundamenta quaedam scientiae. Ibid. I. 22. qui se
ipse novit — intelliget, quemadmodum a natura subor-
natus in vitam venerit, quantaque instrumenta habeat,
ad obtinendam adipiscendamque sapientiam, quoniam
principia rerum omnium, quasi adumbratas intelligen-
tias animo ac mente conceperit. Fin. III. 6. simul cepit
(homo) intelligentiam vel notionem potius, quam ap-
pellant *ἐννοία* illi. Tusc. I. 22. difficilis erat animi quid
aut qualis esset intelligentia. 3. *Einsicht*. Orat. III.
50. omnes tacito quodam sensu — quae sint in artibus
ac rationibus recta ac prava diiudicant, idque — fa-
ciunt in picturis et in signis et in aliis operibus ad quo-
rum intelligentiam a natura minus habent instrumenti.
N. D. I. 18. fretus intelligentia vestra brevius dissero,
quam causa desiderat. 4. Inprimis de intelligentia ar-
tium elegantiorum ponitur, et significat, *Kunstver-
stand*, *Geschmak*, *Kennerchaft*. Opt. gen. or. 4. sine
intelligentiam ponunt in audiendi fastidio, neque eos
quodquam excelsum magnificumque delectat. Verr. IV.
21. quum narratum esset Verrem a Papirio cum in-
spiciendum turibulum poposcisset, illud vulso emble-
mate remisisse, additur: ut intelligatis in homine intel-
ligentiam esse non avaritiam, (dass dem Manne Ken-
nerschaft, nicht Habsucht eigen ist).

INTELLIGERE. 1. *Verstehen*. N. D. I. 26. cor-
pus quid sit, sanguis quid sit, intelligo; quasi corpus

et quasi sanguis quid sit nullo prorsus modo intelligo. Ibid. I. 39. *studeret me dicere non intelligere, si vos ipsi intelligeretis, qui ista defendatis.* Orat. II. 6. *modo non intelligi orationem meam, quum reprehendi.* 2. *Einsehen.* Orat. 39. *forma ipsa restat, et character ille qui dicitur, qui qualis esse debeat ex ipsis, quae supra dicta sunt intelligi potest.* Inv. I. 39. *propositio ex se intelligitur (der Obersatz ist an und für sich klar).* 3. *Ersehen, vernehmen.* Att. II. 18. *accepi aliquot epistolas tuas, ex quibus intellexi etc.* Orat. 4. *(Demosthenis) ex epistolis intelligi licet, quam frequens fuerit Platonis auditor.* 4. *Philosophari.* Orat. 3. *ille non intelligendi solum sed etiam dicendi gravissimus auctor et magister (dieser erhabne Meister und Lehrer im Denken wie im Vortrage).*

INTEMPERANS. De intemperantia libidinis vel nimia luxuria. Verr. II. 68. *qui inter impudicas mulieres et intemperantes viros versatus sit.* Sen. 9. *libidinosa et intemperans adolescentia.* Pis. 29. *idem casus illum ignarum quid profiteretur, quum se philosophum esse diceret, istius impurissimae atque intemperatissimae pecudis (L. Pisonis) coeno et sordibus inquinavit.* 2. *Nimius.* Att. XIII. 26. *intemperans sum in rei cupiditate quam nosti.* Tusc. II. 17. *intemperansj militaris in forti viro gloria.* 3. *De eo qui modum excedit in alio verbis offendendo.* Vat. 1. *fui paullo (in te) intemperantior fortasse quam debui (hätte doch wohl mehr Schonung beweisen sollen).*

INTEMPERANTER, immoderate. Tusc. I. 3. *mandare quemquam literis cogitationes suas, qui eas nec disponere, nec illustrare possit, nec delectatione aliqua allicere lectorem, hominis est intemperanter abutentis et otio et literis.* 2. *De excessu iracundiae.* Phil. I. 5. *ille (Antonius) cum fabris se domum meam venturum esse dixit. Nimis iracunde hoc quidem, valdeque intemperanter.*

INTEMPERANTIA. 1. *Sensu generali.* Tusc. IV. 9. *omnium perturbationum fontem esse dicunt intemperantiam, quae est a tota mente et a recta ratione defectio, sic aversa a praescriptione rationis ut nullo modo appetitiones animi, nec regi nec contineri queat.* Acad. post. 1. 10. *omnium perturbationum arbitratur esse matrem immoderatam quandam intemperantiam.* Tusc. IV. 18. *nihil interest utrum moderatas perturba-*
ti-

*tionones approbent, an moderatam iniustitiam, moderatam ignaviam, moderatam intemperantiam. 2. Impri-
mis de intemperantia libidinum vel gulae. P. Red. in
Sen. 5. qui ne a sanctissima quidem parte corporis po-
tuisset hominum impuram intemperantiam propulsare.
Off. I. 34. luxuria quum omni aetati turpis, tum sene-
ctuti foedis-sima est. Sin autem libidinum etiam intem-
perantia accesserit, duplex malum est, quod et ipsa
senectus concipit dedecus, et facit adolescentium impu-
dentio-rem intemperantiam.*

INTEMPERATE. Univ. 12. *qui immoderate et
intemperate vixerit, eum secundus ortus in figuram
muliebrem transferet.*

INTEMPERATUS. Lael. 20. *intemperata quae-
dam benivolentia. Pis. 10. intemperatissimae perpota-
tiones.*

INTEMPERIES. Att. IV. 6. *mehercule incipien-
do refugi, ne quod videor stulte illius amici (Hostensii)
intemperiem non tulisse, rursus stulte iniuriam illius
faciam illustrem, si quid scripsero.*

INTEMPESTIVE. Off. I. 25. *ne si irascamur aut
intempestive accedentibus, aut impudenter rogantibus
in morositatem inutilem et odiosam incidamus. Fam. XI.
16. quemadmodum coram qui ad nos intempestive ad-
eunt, molesti saepe sunt, sic epistolae offendunt non loco
redditae.*

INTEMPESTIVUS. Lael. 6. *amicitia numquam
intempestiva, numquam molesta est. Att. IV. 14. num-
quam mihi tua epistola aut intempestiva, aut loquax
visa est.*

INTEMPESTUS. Phil. I. 3. *quum intempesta
nox esset (da es schon tief in der Nacht war) mansi in
villa. Pis. 38. nocte intempesta, crepidatus, veste ser-
vili navem conscendit. Nempe nox intempesta est, i. q.
media.*

INTENDERE. 1. *Proprie i. q. tendere (spannen,
aufspannen), ut arcum, balistam. Acad. pr. II. 28. in-
tendit crinitus Apollo arcum auratum. 2. De viribus
corporis vel totius, vel eius partium quae contenduntur,
anstrengen. Acad. pr. II. 10. intendere sensus ad res
percipiendas. Tusc. II. 24. qui volunt exclamare maius
num satis habent latera, fauces, linguam intendere e
quibus eici vocem et fundi videmus? toto corpore atque
omnibus ungulis, ut dicitur, contentioni vocis asserviunt.*

Ibid. 23. *nec vero umquam ne ingemiscit quidem vir fortis ac sapiens nisi forte ut se intendat ad firmitatem.* Orat. 18. (orator) omnes sonorum tum intendens, tum remittens persequetur gradus. 3. De contentione virium animi. Martens. fr. *quaero non quibus rebus intendam animum, sed quibus relaxem ac remittam.* Ac. pr. 11. 15. *parum defigunt animos et intendunt in ea quae perspicua sunt.* Tusc. IV. 17. *Sapiens ita acrem in omnes partes actem (mentis) intendit ut semper videat sedem sibi ac locum sine molestia et angore vivendi.* 4. Porrigere. Orat. I. 46. *digitum ad fontes intendere.* Att. XVI. 14. *dextram intendit ad statuam.* 5. De eo quod quis instituit facere, *vorhaben, beabsichtigen.* Orat. I. 20. *id quod intenderemus confirmare.* Phil. X. 3. *si Antonius, quod animo intenderat, perficere potuisset.* Quint. 29. *quem, quomodo nunc intendit, ne in virorum quidem numero tum demonstrat fuisse.* 6. De eo qui aliquo pervenire aut proficisci cogitat. Catil. I. 12. *Si iste quo intendit in Manliana castra pervenerit.* Muren. 9. *Vigilas tu de nocte ne tuis consultoribus respondeas; ille (scil. imperator) ut eo, quo intendit mature cum exercitu perveniat.* Orat. II. 42. *quod sit tibi ante explicandum, quam illuc proficiscare, quo te dicis intendere.* 7. Aliquid contra aliquem parare, moliri. Quint. 14. *Minas iactare, pericula intendere.* Rosc. Am. 2. *peto a te ut periculum quod in omnes intenditur propulses.* Caecin. 7. *novae litis genus malitiose intendere.* Milon. 14. *actionem perduellionis intendere.* Her. II. 28. *intendere controversiam.* Fam. VIII. 4. *se intendebant adversarium in tribunatum eius.* Her. IV. 27. *huiusmodi intendisse orationem, quae redarguatur.*

INTENSUS. Orat. 36. *principia verecunda non elatis intensa verbis.*

INTENTARE. 1. Intendere. Tusc. V. 27. *dolor ardentis faces intentat.* Rosc. Am. 37. *explicit suum volumen illud — quod aiunt illum Sex. Roscio intentasse, et minitatum esse, se omnia illa pro testimonio dicturum.* 2. Urgere. Inv. II. 43. *tum ipsum adversarium, quasi intentantis loco, producendo, hoc est interrogando, utrum scriptum neget etc.*

INTENTE. Her. IV. 56. *alia meliora sunt; quae multo intentius petimus in vita.*

INTENTIO. 1. Attentio. Inv. II. 14. *quum animus hac intentione omnes totius negotii partes conside-*

rabit. 2. In actionibus iudicialibus, est ipsa assertio eius litis vel criminis quod in alicui intenditur. Her. l. 17. *ex intentione et infitiatione iudicatio constituitur hoc modo. Intentio: occidisti Aiace. Infitiatio — non occidi. Indicatio occideritne.*

INTENTUS, subst. Sext. 55. *Quum ille (Clodius) venisset (ad ludos spectandos) vix se populus Rom. tenuit; vix homines odium summa corpore eius — represserunt. Voces quidem, et palmarum intentus et maledictorum clamores omnes profuderunt. Nempe inter sibilos et clamores Clodio etiam manus quasi minitabundi intentabant.*

INTENTUS. 1. Aufgespannt. Verr. V. 12. *in ipso aditu atque ore portus — tabernacula carbasseis intenta velis collocabat.* cf. c. 31. Orat. III. 57. *Voces, ut chordae sunt intentae, quae ad quemvis tactum respondeant.* 2. Directus in aliquem s. intentatus. Prov. cons. 9. *quum omnia tua undique esse intenta in patriam viderem.* Sext. 7. *fuerat ille annus — tamquam intentus arcus in me unum.* Pis. 1. *ego tela — intenta iugulis civitatis de coniuratorum nefariis manibus extorsi.* Sext. 19. *quum viderem — intenta signa legionum existimari cervicibus bonisque vestris.* 3. Extensus. N. D. I. 11. *Pythagoras censuit animum esse per naturam rerum omnem intentum (verbreitet) et commentem.* 4. Attentus. N. D. I. 19. *Epicurus docebat, quum infinita simillimarum imaginum species — ad deos affluat — in eas imagines mentem intentam infixamque nostram intelligentiam, capere quae sit et beata natura et aeterna.* Sen. 11. *Appius et senex et caecus intentum animum tamquam arcum habebat.*

INTER. 1. Rosc. Am. 5. *iudicium inter sicarios; formula antiqua, pro de sicario, de caede rei.* Phil. II. 14. *inter sicarios defendere aliquem, h. e. reum caedis.* 2. Pro per de tempore. Verr. Act. I. 13. *inter decem annos, postquam etc., i. e. per decem illos annos quibus etc.* Ern.

INTERARESCERE. Tusc. V. 14. *nihil interarescere, nihil exstingui, nihil cadere debet eorum in quibus vita beata consistit.*

INTERCALARE, diem unum aut plures inserere, quod quum proprie fieri debuisset, ut annus cum ratione coeli congrueret, negligentia et arbitrio Pontificum quibus intercalandi potestas permissa erat, Cice-

ronis tempore eo devenerat, ut aequinoctium vernum paene in aestatem incideret, quam confusionem deinde Caesar adhibito Sosigene astronomo sustulit. Hinc est quod Cicero qui nolebat sibi provinciam ultra annum prorogari ad Att. V. 13. ita scribit: *Primum illud praemuni quasi ut simus annui; ne intercaletur quidem; et V. 21. cum scies Romae intercalatum sit necne velim, ad me scribas certum, quo die mysterium futura sint.* Immanis autem huiusmodi licentiae exemplum de Verre narratur. Verr. II. 52.

INTERCALARIS, intercalatus. Quint. 25. *ante V. Kalendas intercalares.* Intellige de Kalendis mensis intercalati, ex instituto Numae: de qua re vid. quem ad h. l. laudat Graevius, Gronov. Obs. II. 18. Sed eius mentem ex Graevianis verbis vix tirones satis intelligant. Est autem haec: Annus Numa erat 355 dierum, ex quo instituto, quia octo annorum spatio 90 dies aberrabat annus a cursu solis, hos 90 dies in quatuor menses intercalares, sive Merkedonios, descripsit Numa, *duos binum* (ita Gronov. Sed debet esse, *unius*, quod aliter summa non constat, nisi 6 horas, quae sunt super 365 dies, ducas) *duos ternum et viginti dierum*, et post biennium quodque unum ex his, et quidem alternis, modo parem, modo imparem, interposuit. Eos menses a Graecis inventos induxerat. Quia autem Graeci tantum 354 dierum faciebant annum, post tertiam octaëterida, h. e. post vicesimum quartum annum, dies erant XXIV superflui Numae, hi scilicet, quos singulis annis, in honorem imparis numeri, adiecerat. Itaque tertia octaëteride non 90 ut primis octaëteridibus, sed 66 dies interposuit, quo facto solem et lunam ad easdem metas reduces habebat. Atque hic est *Cyclus Numae 24 annorum*, de quo est apud Livium I. 20. 2. Fam. VI. 14. *Kalend. intercalares priores.* Hunc locum capio de mensibus intercalariis Caesaris. Is, quia anni ratio, propter intercalandi licentiam, qua Pontifices usi erant, perturbata erat, et ipse fastos emendare instituerat, primo instituit annum 365 dierum; deinde, ut ante in ordinem rediret annus, fecit *annum*, quem vocant *confusionis*. (i. e. A. U. c. 707.) (In eo erant *tres menses intercalarii*, primus is, qui ex instituto Numae in illum annum incidebat, deinde duo Caesaris integri, interiecti inter Novembrem et Decembrem. Prioris Kalendae dictae sunt intercalares priores, alte-

rius posteriores. Vid. Sueton. Caesar. 40. et Scaligeri diatribon de hac correctione fastorum sub initium libri IV. de emendatione temporum. Similiter Livius XLIII. 11. dixit *Kalendas intercalares*. Aliud egerunt viri doctissimi, Manutius, Lambinus et alii, cum de die intercalari post d. 23. Febr. ceperunt, qui nunquam Kalendarum nomine venit. *Ern.*

INTERCALARIUS. Verr. II. 32. Cephaleiditani decreverunt intercalatium *XLV dies longum*, ut reliqui menses in suam rationem reverterentur nempe quia Verres in Sicilia quum pro praetore esset „*novus astrologus qui non tam caeli rationem quam caelati argenti duceret*,“ eximi iusserat ex anno unum et dimidiatum mensem.

INTERCAPEDO, intervallum. Fin. I. 18 *in eorum vita nulla est intercapedo molestiae*. Fam. XVI. 21. *intercapedo scribendi*. Fam. IX. 22. *quid enim? non honestum verbum est divisio? at inest obscenum* (scil. visio) cui respondet *intercapedo* (propter obscenitatem in verbo *pedo*).

INTERCEDERE. 1. Intervenire. Verr. II. 36. *una nov intercesserat*. Orat. II. 21. *vix annus intercesserat*. Fam. I. 9. *reditus intercesserat in gratiam*. 2. De rationibus vel necessitudinis, vel amicitiae, vel inimicitiae, quae inter duo homines extant. Fam. VI. 12. *veteres mihi necessitudines cum his omnibus intercedunt*. Fam. XIII. 65. *multa et magna inter nos officia et paria et mutua intercedunt*. Cael. 13. *intercedunt mihi inimicitiae cum illo*. 3. Intercedere est etiam sponsores fieri pecuniae quam suo quis interventu alteri conciliavit. Att. VI. 1. *intercessisse se pro iis magnam pecuniam*. Phil. II. 18. *tantum pro te intercessisse dicebat*. 4. Intercedere est tribunorum plebis, quum decretum aliquod, aut rogationem legis impediunt. Orat. II. 47. Fam. I. 2.

INTERCEPTIO, ablatio (*die Wegnahme*). Cluent. 60. *quae deinde interceptio poculi? nempe quod Balbuius interceptisse dicebatur*.

INTERCEPTUS. Att. I. 15. *literae interceptae aufgefanger Brief*).

INTERCESSIO. 1. Sponsio in re pecuniaria. Parad. VI. 2. *intercessionones pecuniarum*. 2. Opera eius qui se in aliqua re interponit, mediator sit. Att. I. 4.

mea intercessio (Vermittelung) et est et fuit parata. Ern. 3 Intercessio est tribunorum plebis. Rull. II. 12.

INTERCESSOR. 1. Qui se interponit, mediator ut hodie dicunt. Rosc. Am. 38. *isto hortatore, auctore, intercessore, legati ad Sullam non adierunt.* 2. Sponsor. Fam. VII. 27. *utinam semper tribunus esses, intercessorem non quaereres; ludit in ambiguitate verbi, quod et sponsorem significat, et tribunum intercedentem alicui rei, id est vetantem. Ern.*

INTERCIDERE. 1. i. q. perire. Deiot. 9. *Per-eant amici dum una inimici intercidant.* 2. Accidere. Fam. V. 8. *si qua interciderint (wenn auch dazwischen etwas vorgefallen ist) non tam re quam suspicione violata.*

INTERCIPERE. Cluent. 60. *Venenum quum in mulso daretur, quendam eius familiarem intercepisse, bibisse, statimque mortuum esse. Att. I. 13. non committendae (literae) eiusmodi periculo, ut aut interire, aut aperiri, aut intercipi (aufgefangen, unterschlagen werden) possint.*

INTERCISE. Partit. 7. *in coniunctis verbis triplex adhiberi potest commutatio non verborum, sed ordinis tantummodo; ut quum semel dictum sit directe — invertatur ordo; — deinde idem intercise (durch einander) atque permiste.*

INTERCLUDERE. 1. Claudere. Rab. perd. 1. *intercludere omnes seditionum vias, munire praesidia reip.* 2. Impedire. Cael. 18. *deserta via et inculta atque interclusa iam frondibus atque virgultis.* 3. Prohibere, ad Quir. p. Red. 5. *inimici mei corporibus civium trucidatis flumine sanguinis meum reditum intercludendum putaverunt. Att. VII. 9. ille a comaeatu et reliquis copiis intercludendus (abgeschnitten). Rosc. Am. 38. omnes aditus ad Sullam intercludere. Att. VII. 19. intercludere fugam. Ibid. IX. 4. plane capti interclusique sumus. Att. VIII. 8. intercludor dolore.*

INTERCLUSIO. Orat. III. 46. *Clausulas atque interpuncta verborum animae interclusio (das Ausbleiben des Athems) atque angustiae spiritus attulerunt.*

INTERCOLUMNIUM, spatium columnis interiectum (Säulenweite). Verr. I. 19. Q. Fr. III. 1. *adi Gothofred. ad Cod. Theos. I. 45. de operibus publ. (L. XV. Tit. 1.). Ern.*

INTERCURRERE. 1. Sensu proprio. Phil. VIII. 6. *pugnatur acerrime, qui intercurrerent* (scil. ad res componendas) *misimus tres principes civitatis.* 2. Incidere. Her. I. 8. *genus narrationis quod intercurrit nonnunquam.*

INTERCUS. Or. III. 24. *si quis medicamentum cuiuspiam dederit ad aquam intercutem* (gegen die Wussersucht).

INTERDICERE, est praetorum. Caecin. 8. *praetor interdixit* (gab den richterlichen Bescheid) — *sine ulla exceptione tantum ut unde deiecisset, restitueret.* Ibid. 13. *praetor, qui dies totos aut vim fieri vetat, aut restitui factam iubet, qui de fossis, de cloacis, de minimis aquarum itinerumque controversiis, interdicat.* 2. *Aqua et igni interdicare est in exsilium eicere.* Phil. I. 9. *Leges quae iubent ei, qui de maiestate damnatus sit aqua et igni interdici.* 3. Prohibere vetare. Orat. I. 50. *neque enim interdictum est aut a rerum natura, aut a lege aliqua atque more, ut singulis hominibus ne amplius quam singulas artes, nosse liceat.* Cael. 20. *si quis est qui etiam meretriciis amoribus interdictum iuventuti putet, est ille quidem valde severus.* 4. Obiter aliquid dicere. Her. II. 11. *in praesentiarum hoc interdicare* (beyläufig zu sagen) *non alienum fuit.*

INTERDICTIO. Dom. 30. *tecti et aquae et ignis interdictio.*

INTERDICTUM; decretum praetoris certis formulis conceptum, quo aliquid iubet vel vetat; inprimis in controversiis de possessionibus, quum eum qui aliquo loco deiectus est, restitui iubet, donec res iudicio plana facta sit. Vid. Iustiniani. Inst. IV. 10. et ibi Hottomann. Caecin. 3. *possessio per interdictum repetita.* Ibid. 14. *huius rei interdictum maioribus in mentem non venisse.* Ibid. 31. *interdictum quotidianum.* Fam. VII. penult. *interdictis defendere possessionem.* Orat. I. 10. *interdicto tecum contenderent.* 2. Dom. 26. *interdictum sceleris, i. e. scelestum, de lege, qua Ciceroni aqua et igni interdictum erat.* 3. Pis. 21. *interdicta deorum, sunt prodigia et similia, ut responsa sacerdotum.* Ern.

INTERDUCTUS, interpunctio. Her. II. 68. *oratio non aut spiritu pronuntiantis, aut interductu librarii, sed numero coacta debet insistere.*

INTERDUM. Brut. 67. *acumen (M. Pisonis) in reprehendendis verbis versutum et sollers, sed saepe sto-*

machosum, nonnunquam frigidum, interdum etiam facetum Orat. III. 54 *geminatio verborum habet interdum vim, leporem alias.*

INTERESSE. 1. Differre. Fin. III. 7. *nihil esse quod intersit aut differat aliud ab alio praeter honesta et turpia.* Acad. pr. II. 26. *nullum esse visum verum a sensu profectum, cui non appositum sit visum aliquod, quod ab eo nihil intersit, quodque percipi non possit.* Leg. I. 20. *ne minimum quidem, utrum adsint vel absint interest.* Fam. I. 7. *multum interest utrum laus minuat, an salus deseratur.* Fin. II. 28. *huic (Epicuro) si negaret quidquam interesse ad beate vivendum quali uteretur victu, concederem.* Parad. III. 1. *navem auri evertat gubernator an paleae, in re aliquantum, in gubernatoris incertia parum interest.* Tusc. V. 11. *mihi quidem probatur inter Zenonem et Peripateticos nihil praeter verborum novitatem interesse.* 2. De intervallo spatii aut temporis. Catil. I. 5. *magno me metu liberatis dummodo inter me atque te murus intersit.* Catil. III. 2. *Tiberis inter eos et pons interest.* P. Red. in Sen. 7. *tanta intemperantia fuisti, ut ne unam quidem horam interesse paterere inter meam pestem et tuam praedam.* Sen. 17. *M. Valerium Corvum accepimus ad centesimum annum (aetatem) perduxisse — cuius inter primum et sextum consulatum XLVI anni interfuerunt.* 3. Interesse etiam dicitur ad alicuius commodum pertinere. Fam. IV. 10. *multum interest rei familiaris tuae; te quam primum venire.* Fin. II. 22. *interest omnium recte facere.* Leg. II. 15. *civitatum hoc multarum in Graecia interfuit, antiquum vocum servare modum.* Att. XI. 20. *illud mea magni interest, te ut videam.* Fam. XIII. 1. *quod mea intelliges multum, tua nullam in partem interesse.* Brut. 73. *Atheniensium plus interfuit, firma tecta in domiciliis habere quam Mineræ signum ex ebore pulcerrimum.* Fragm. or. pr. L. Var. *ea caedes si potissimum crimini datur, detur ei etiam interfuit, non ei cui nihil interfuit.* Fam. V. 12. *Equidem ad meam laudem non multum video interesse, sed ad properationem meam interest, non te expectare.* 4. Alicubi cum aliis adesse. Rosc. Am. 14. *ne in convivio quidam ullo interfuit.* Sen. 3. *saepe interfui querelis meorum aequalium.*

INTERFECTOR. Mil. 27. *Maelii — Ti. Gracchi — interfectores impleverunt orbem terrarum nominis sui*

gloria. P. Cod. in Sen. 2. hostes atque interfectores rei publicae.

INTERFICERE. 1. Occidere. Cluent. 8. *Oppianicus Aurium — tollendum interficiendumque curavit.* 2. De herbis. Oecon. fr. apud Non. *nullo modo facilius posse neque herbas arescere et interfici neque terram ab sole percoqui.* Sic Virgil. IV. Georg. 530.

INTERIECTIO. Her. I. 6. *si negamus nos de aliqua re dicturos, et tamen occulte dicemus interiectione verborum (beyläufige Erwähnung).*

INTERIECTUS. 1. De spatio. N. D. II. 26. *aer interiectus, inter mare et caelum.* Sonn. 6. *Vides habitari in terra raris et angustis in locis, et in ipsis quasi maculis, ubi habitat, vastas solitudines interiectas.* N. D. II. 57. *Nasus ita latus est, ut quasi murus oculis interiectus esse videatur.* 2. De temporis intervallo. Brut. 64. *Sisenna interiectus inter duas aetates Hortensii et Sulpitii.* Orat. 8. *eorum vicini non ita lato interiecto mari.* Fin. II. 34. *in voluptate maxima nullo intervallo interiecto dies noctesque versari.* 3. De intervallo differentiae. Rull. II. 33. *videte quantum intervallum sit interiectum inter maiorum nostrorum consilia et inter istorum hominum dementiam.* Opt. gen. or. 1. *Alii eis interiecti et tanquam medii.* Orat. 6. *est autem quidam interiectus inter hoc medius et quasi temperatus.* Off. I. 26. *qui interiecti inter philosophos et eos qui rem publicam administrarent, delectarentur re sua familiari.* 4. De iis quae in oratione passim intermiscentur. Her. II. 2. *Narratio accusatoris suspiciones interiectas et dispersas habere debet.*

INTERIECTUS, subst. N. D. II. 40. *Luna quum est e regione solis interpositu interiectuque terrae repente deficit.*

INTERIFICERE. Univ. 7. *ex materia quae indivisa est — et ex ea quae corporibus dividua gignitur tertium materiae genus ex duobus in medium admiscuit — idque interiecit inter individuum, atque id, quod esset dividuum in corpore.*

INTERIMERE. 1. Interficere. Fin. II. 20. *stuprata per vim Lucretia — se ipsa interemit.* 2. Interitum afferre. N. D. I. 19. *Ex hac (ισονομία secundum Epicurum) illud efficitur — si quae interimant innumerable sint, etiam ea quae conservent, infinita esse debere.* 3. De gravissimo animi dolore. Mil. 54. *me qui-*

dem exanimant et interimunt hae voces Milonis quas audio assidue. 4. Tollere. Muren. 12. sacra interire illi (maiores) noluerunt horum (Icitorum) ingenio senes ad coëmptiones faciendas interimentorum sacrorum causa aperti sunt. Vid. COEMPTIO.

INTERIOR. 1. Remotior, et paene ultimus. Manil. 22. gentes interiores, sc. Asiae, remotiores ab ora maritima, adeoque etiam Roma. Q. Fr. III. 1. interiore epistola, h. e. paene ultima, ad h. l. Manut. Et ratio, atque aliae formulae ostendunt, *interius* esse, quod a conspectu longe remotum est. Sic fere Acad. IV. 2. interiora Luculli sunt ea eius bona, quae non omnibus nota sunt, nec in oculis omnium versantur, ut studia literarum. Hinc interiora dicuntur subtiliora. Nat. D. III. 16. interiores et reconditae literae. Fam VII. 33. interiores literae, conf. III. 10. Div. II. 16. haec in promptu sunt, interiora videamus, et. *intimus*. Ad Q. Fr. I. 1. Octavius, qui Macedoniam regebat, dicitur Ciceronis, Asiae Praetoris, vicinus interior, 2. Arctior, coniunctior. Off. III. 17. interior societas. Ibid. I. 17. interius est, esse eiusdem civitatis. 3. Brevior. N. D. II. 41. cursu interiore brevi convertitur orbe. Acad. IV. 20. cursu interiore. 4. Medius. Or. III. 61. contentionis extremum, quod tamen interius est, quam acutissimus clamor — est item contra quiddam in remissione gravissimum. Ern.

INTERIUS. Orat. III. 49. Oratio ne insistat interius, ne excurrat longius.

INTERITIO. Verr. III. 54. aratorum interitio facta nulla est, i. e. ut paullo post dicitur incolumis numerus mansit aratorum.

INTERITIUS. Tusc. I. 23. interitus est quasi discessus et secretio ac diremptus earum partium, quae ante interitum in actione aliqua tenebantur. Div. II. 16. Non ergo omnium interitus atque obitus natura conficiet; et erit aliquid quod aut ex nihilo oriatur, aut in nihilum subito occidat. Quis hoc physicus dixit unquam? Horuspices dicunt. N. D. I. 25. Epicurus individuerum corporum concretionem fugit, ne interitus et dissipatio consequatur. Tusc. I. 37. qui viderit — animo et corpore consumpto totoque animante deleto et facto interitu universo illud animal quod fuerit, factum esse nihil, is plane perspiciet inter Hippocentaurum, qui nunquam fuerit et regem Agamemnonem nihil inter-

esse. N. D. III. 14. *quidquid est, quod sensum habeat, id necesse est sentiat et voluptatem et dolorem; ad quem autem dolor veniat, ad eundem etiam interitum venire.* 2. Mors Brut. 33. *Gracchi immaturus interitus.* Fam. X. 17. *acerbissimus interitus consulum (Hirtii et Pansae).* 3. Clades. Div. I. 32. *interitus exercitus.* 4. Finis. Fin. II. 9. *qualis ista philosophia est, quae non interitum offerat pravitatis, sed sit contenta mediocritate vitiorum?*

INTERLITUS, lituris inductus. Cluent. 33. *codex interlitus.* Verr. II. 42. *tabulae sunt in medio quae se corruptas atque interlitas esse clamant.*

INTERLUCERE. Her. II. 19. (in memoria artificiali) *dissimiles forma atque natura loci comparandi sunt, ut distincte interlucere possint.*

INTERMINATUS. N. D. I. 20. *Immensa et interminata in omnes partes regionum magnitudo.*

INTERMISSIO. 1. Fam. VII. 15. *intermissio litterarum.* Lael. 2. *officii.* Fam. V. 17. *consuetudinis.* Div. II. 68. *forensis operae.* Hortens. fr. *sine ulla minimi temporis intermissione.* 2. Partit. or. 6. *dilucidum fit usitatis verbis, propriis, dispositis aut circumscriptione conclusa (i. e. periodo) aut intermissione (i. e. per membra s. καὶλα) aut concisione verborum (h. e. per incisa s. κόμματα).*

INTERMITTERE. 1. Sensu proprio. Orat. 10. *studia doctrinae.* Div. I. 26. *ludi intermissi.* Off. II. 24. *acriores morsus sunt intermissae libertatis, quam retentae.* Fam. VII. 12. *litteras mittere interniseras.* Div. I. 34. (Calliphanes narravit) *quam — apud Lebadiam Trophonio res divina fieret, gallos gallinaceos in eo loco sic assidue canere coepisse, ut nihil intermitterent.* 2. Interficere. Muren. 17. *Dies intermissus unus, aut nox interposita saepe perturbat omnia.*

INTERMORI, de oblivione. Fam. VI. 16. *nulum officium tuum apud me intermoriturum existimas.*

INTERMORTUUS. Muren. 7. *memoriam prope intermortuam generis sui virtute renovare.* Pis. 17. *Pos eandem illam manum ex intermortuis (i. e. debilibus). Catilinae reliquiis concitastis.* Sic Att. I. 14. *de intermortuis reliquiis coniurationis legendum esse vidit Ernestus pro vulg. immortalis.* Mil. 5. *tribuni intermortuae conciones, sunt languidae, quibus parum aut nihil efficere potuit.*

INTERMUNDIA, gr. μετακόσμια sunt loca vacua inter mundos, quae Epicurus sedes esse deorum fingebat. Div. II. 17. Deos ipsos iocandi causa induxit Epicurus perlucidos et perflabiles et habitantes tanquam inter duos lucos, sic inter duos mundos propter metum ruinarum. Fin. II. 13. individua quum dicitis et intermundia, quae nec sunt ulla nec possunt esse, intelligimus. N. D. I. 8. tamquam modo ex deorum concilio et ex Epicuri intermundiis descendisset.

INTERNECINUS. Phil. XIV. 3. quum P. Servilius Antonium eiusque assecclas improbos et audaces appellasset, quos Cicero hostes iudicandos esse censebat; ait: de improbis inquit et audacibus. Nam sic eos appellat clarissimus vir, quae sunt urbanarum maledicta litium, non iniustae belli internecini notae. Idem bellum deinde dicit inexpiabile.

INTERNECIO. Catil. III. 10. internecio civium: Sull. 11. internecione cives liberavi.

INTERNOSCERE, discernere, distinguere. Ac. pr. II. 7. quomodo geometres cernere ea potest, quae aut nulla sunt, aut internesci a falsis non possunt. Lael. 25. secerni blandus amicus a vero et internosci tam potest, adhibita diligentia, quam omnia fucata et simulata a sinceris et veris. Acad. pr. II. 15. nonne verisimile sit, sic etiam mentem moveri, ut non modo non internescat visa vera illa sint, anne falsa, sed ut in his nihil intersit omnino? Rosc. Am. 20. Canes aluntur in Capitolio, ut significant si fures venerint. At fures internoscere non possunt.

INTERNUNCIUS. Fam. X. 11. assiduus internunciis cum Lepido egi. Div. II. 34. aves internuntiae Iovis. Phil. XIII. 5. Iovis Opt. max. interpretes internuntii-que constituti sumus (scil. nos augures).

INTERPELLARE. 1. Interrumpere sermonem alterius. Tusc. I. 8. Sed nihil te interpellabo; continentem orationem audire malo. 2. Alicuius negotia odiose turbare. Q. Fr. II. 19. tu metuis, ne me interpellas? primo si in isto essem, tu scis quid sit interpellare. — Tu vero ut me et appelles, et interpellas et obloquare et colloquare velim. 3. Impedire, refragari. Fam. XI. 28. Caesar numquam interpellavit, quin quibus vellem, atque etiam quos ipse non diligebat tamen iis uteretur. Fam. XI. 10. interpellent me, quo minus honoratus sim, dum ne interpellent quo minus resp. a me

commode administrari possit. Att. XIV. 14. interpellantibus his inimicitiis animus tuus mihi mugis patuit, quam domus.

INTERPELLATIO. Prov. cons. 8. *interpellationem mei familiarissimi, qua paullo ante interrupta est oratio mea, non pertimescam. Partit. 8. interventus alicuius aut interpellatio.*

INTERPELLATOR. Fam. VI. 18. *domus est, quae nulli villarum mearum cedat; otium omni desertissima regione maius. Itaque ne literae quidem meae impediuntur, in quibus sine ullo interpellatore versor. Sed h. l. alii legunt sine ulla interpellatione. Att. XV. 13. in Pompeianum properabam, non quo hoc loco quidquam pulchrius, sed interpellatores illic minus molesti. Off. III. 14. Canius dictitabat — se hortulos aliquos velle emere — ubi se oblectare sine interpellatoribus posset. Her. II. 11. omnes illi amphibolias aucupantur. Itaque et alieni sermonis interpellatores, — et scripti tum odiosi, tum obscuri interpretes sunt.*

INTERPOLARE. 1. Q. Fr. II. 12. de rege Comageno qui Caesare consule praetextam adeptus erat: *quod nos vult renovare honores eosdem, quo minus togam praetextam quotannis interpolet, (i. e. novis coloribus inducat) decernendum nihil censeo.* 2. „Verr. I. 61. *interpolare tabulas int. cera; nam cera teguntur literae, quae occultare in tabulis volumus ut suco maculas faciei.*“ Ern.

INTERPONERE. 1. In oratione. Her. III. 10. *mediocres argumentationes interponi et in medio collocari oportet. Inv. I. 19. Degressio aliqua extra causam — interponitur. Orat. 67. inter quae variis clausulis interponit se raro numerosa comprehensio. Orat. 20. huic generi historia finitima est, in qua — interponuntur etiam conciones et hortationes. Orat. II. 64. saepe etiam versus interponitur vel ut est, vel paullulum commutatus.* 2. De aliis rebus. Verr. III. 19. *interponere edicta. Div. II. 72. proprium est Academiae iudicium suum nullum interponere.* 3. Adhibere. Leg. II. 12. *in iureiurando dii immortales tam iudices tam testes interponuntur.* — 4. *Se interponere est se immiscere. Fam. X. 27. sapientius facies, si te in istam pacificationem non interpones. Q. Fr. III. 3. de Ascanione tu vero, quod voles facies, me nihil interpono.*

INTERPOSITIO. 1. *Inv. I. 6. controversia in dicendo posita vel cum personarum certarum interpositione, vel sine certarum personarum interpositione. Illam Hermagoras causam, hanc quaestionem appellabat.* 2. *Interpositio est locus in scripto quodam interpositus. Fam. XVI. 22. una interpositio difficilior est, quam ne ipse quidem facile legere soleo.*

INTERPOSITUS, subst. N. D. II. 40. *Iuna — quum est e regione solis interpositu interiectuque terrae repente deficit.*

INTERPRES. 1. *Ausleger. Div. I. 18. Grammatici interpretes poetarum.* 2. *Uebersetzer. Opt. gen. or. 5. nec converti ut interpres, sed ut orator sententiis iisdem et earum formis tamquam figuris.* 3. *Dollmetscher. Verr. III. 37. Valentius est in Sicilia interpres, quo iste interprete non ad Graecam linguam, sed ad furta et flagitia uti solebat.* 4. *Interpres dicitur etiam is, qui auguria, portenta et id genus alia explicat. Orat. 46. augurium atque extum interpretes. N. D. III. 2. interpretes Sibyllae, i. e. librorum Sibyllinorum. Div. II. 44. omnia (quae dicunt Astrologi) eiusmodi sunt ut ne caeli quidem naturam interpretes, istos caeli nosse appareat. Div. II. 28. coniector quidam et interpres portentorum. Div. I. 51. somniis, vaticinationibus, oraculis, quod erant multa obscura multa ambigua, explanationes adhibitae sunt interpretum.* 5. *Interpres etiam dicitur artis alicuius magister. Fam. VII. 19. Cogitare debebis nullam artem literis (blos aus Büchern) sine interprete et sine aliqua exercitatione praecipi posse.* 6. *Ein Vermittler. Verr. IV. 22. aliquid per amicos et interpretes agere. Ibid. Act. I. 12. qui aut sequestres aut interpretes corrumpendi iudicii solent esse. Cluent. 36. nummarius interpres pacis et concordiae.* 7. „N. D. II. 4. interpretes comitiorum dicuntur Haruspices, qui scil. scirent utrum iusta comitia fuerint an vitiosa. Sic Phil. V. 4. sunt interpretes armorum, qui indicant an aliquis arma ceperit, contra remp. 8. *Ad Brut. ep. 10. fallaces interpretes ac nuntii sunt, qui res gestas ac non gestas interpretationibus suis in partem aliam detorquent, ut spem metumve iniiciant, aut incitent aliquem in alterum, de qua vi verbi v. Schwarzium ad Plin. Panegy. p. 44. v. „ Ern.*

INTERPRETARI. 1. *Sua vel aliorum verba et sententias explicare. Fin. II. 7. animadvertite igitur rectene*

hanc sententiam interpreter. N. D. III. 31. si verum est; quod Aristo-Chius dicere solebat, nocere audientibus philosophos iis, qui bene dicta male interpreterentur, posse enim asotos ex Aristippi, acerbos e Zenonis scholu exire; prorsus, si qui uudierunt, vitiosi essent discessuri, quod perverse philosophorum disputationem interpreterentur, tacere praestaret philosophis, quam iis, qui se audissent nocere. Att. XV. 28 (Bruti) epistolae, quam interpretari ipse vix poteram exemplum pridie tibi miseram. Muren. 31. quod atrociter in Senatu dixisti, aut non dixisses, aut mitiorem in partem interpretere.

2. Inprimis est eorum, qui de iure respondent. Leg. I. 4. *qui id (ius civile) interpretari populo et responsitare soliti sunt* 3. Deinde augurum, qui auspicia aliorumque, qui somnia, portenta exta quid significant, exponunt. Div. I. 23. *quid ego (somnia) quas magi Cyro illi principi interpretati sunt — proferam?* Ibid. I. 6. *quae est gens aut quae civitas quae non aut extis pecudum, aut monstra aut fulgura interpretantium — praedictione moveatur.* 4. Est etiam alia lingua in aliam convertere. Fin. II. 31. *Epistolam (Epicuri) laudandam arbitror eam, quam modo totidem fere verbis interpretatus sum.* Off. II. 17. *Panaetius quem multum in his libris secutus sum non interpretatus.* 5. D. iudicare. Rab. Post. 10. *Nolite — consilium ex necessitate nec voluntatem ex vi interpretari.* Brut. 2. *summam eius felicitatem non satis grato animo interpretamur.*

INTERPRETATIO. 1. Verborum, aut nominum. Balb. 16. *Erat accusatoris interpretatio indigna responsione, qui ita dicebat comiter esse communiter; quasi vero priscum aliquod aut insolitum verbum interpreteretur.* Orat. II. 65. *interpretatio nominis habet acumen, quum ad ridiculum convertas, quamobrem ite quis vocetur.* 2. Off. I. 10. *inuis callida sed malitiosa iuris interpretatio.* Opt. gen. or. *causa habens interpretationem legem satis acutam.* Balb. 6. *interpretatio foederis.* 3. Est auguriorum somniorum etc. Div. I. 20. 22. 4. Explicatio, elocutio (der Vortrag) Orat. I. 6. *quum illa pateant — neque ea interpretatione mea aut ornatius explicari, aut plinius exprimi possint.* 5. Figura rhetorica. Her. IV. 28. *Interpretatio est, quae non iterans idem redintegrat verbum sed id commutat, quod positum est, alio verbo, quod idem valeat.*

INTERPUNCTIO. Muren. 11. *res sunt parvae prope in singulis literis atque interpunctionibus occupatae.*

INTERPUNCTUM. Orat. III. 46. *Clausulas atque interpuncta verborum animae interclusio atque angustiae spiritus attulerunt.*

INTERUNCTUS. 1. De membris orationis interstinctis. Orat. III. 46. *verborum et sententiarum modo interpunctas clausulas in orationibus esse voluerunt.* Orat. 16. *distincta alios et interpuncta intervalia, morae respirationesque delectant.* 2. Intermistus. Orat. II. 80. *festivitatem habet narratio, distincta personis, et interpuncta sermonibus.*

INTERQUIESCO. Brut. 23. *quum — paullum interquiescimus (bey einer kleinen Pause).*

INTERREGNUM; in libera republica fuit, quum nullus magistratus maior esset, propter dilata et denuntiationibus crebris dirempta comitia. Art. VIII. 9. IX. 11. Fam. VII. 11. Q. Fr. III. 8. Ern. Scilicet tum interreges creabantur. A. U. C. 700. antequam Calvinus et Messala consules crearentur, urbs sine magistratibus fuit per sex menses, et quum singuli interreges in quinque dies proderentur, habendorum comitiorum causa, illo anno fuerunt XXXVI interregna. Itaque Cicero Fam. VII. 11. iocans cum Trebatio, quaerit *quis tot interregnis iureconsultum desiderat?* Nimirum, quia interreges ius non dicebant, Romae tamdiu iustitiam erat, quamdiu interregna.

INTERREX. Dom. 14. est magistratus extraordinarius, qui comitiorum habendorum causa creatur, quum magistratus maior nullus sit, qui habere possit. Nomen retinuit in libera republ. quod olim acceperat, post mortem Romuli in interregno. Liv. I. 17. *Interregem autem et patricium, esse et a patricio prodi oportebat.* Dom. l. c. Ern.

INTERROGARE. Fin. II. 1. *Socrates percunctando atque interrogando elicere solebat eorum opiniones, quibuscum disserebat.* Orat. 40. *ut (orato:) interrogando urgeat, et rursus quasi ad interrogata sibi ipse respondeat.* „ 2. Placc. 10. *bene testem interrogavit.* — Moris erat, quum testis ab aliquo in iudicio producebatur, ut et ipse, qui eum produceret, de iis rebus, quas vellet testimonio eius confirmari cum interrogaret, et patronus eius, contra quem producebatur, si forte

forte responsiones elicere posset eiusmodi, quibus se impediret ipse, quibusque testimonium eius convinci posset falsitatis; in quo in primis ingenium et artificium patroni cernebatur. Atque hoc est bene interrogare. Vid. *Interrogatio*. 3. Compellare de crimine aliquo, quod est accusatoris. Dom. 29. *quis me interrogavit ulla rege? quis postulavit? quis diem dixit?* Sic saepe usus est hoc verbo Tacitus, ut Ann. XIV. 46. itemque Sallust. Cat. l. 18. ubi Curtius et h. l. Ciceronis affert, sed male *interrogare*, explicat, quaerere de aliquo et de iudicio; peius laudat locum Livii VIII. 32. ubi longe alia ratio. Ern.

INTERROGATIO. 1. De ratione dialecticorum quae dicebatur ἀγὼς λόγος. Lat. 15. Sic interrogant: *si satum tibi est ex hoc morbo convalescere, sive medicum adhibueris, sive non, convalesces* — Recte genus hoc interrogatoris ignavum atque inertis nominatum est. 2. Haec sunt Plac. IV. 4. quae dicuntur *captiosae* interrogationes, ut in Sorite. Exemplum est Acad. pr. II. 16. 3. *Interrogatio* in rhetoricis est figura sententiarum. Her. IV. 15. „4. *Interrogatio* est actoris quum testem, sive suum sive adversarii interrogat; cuiusmodi est oratio in Vatinius. Vid. Argum. Orat. in Vat. Fam. l. 5. *tota vero interrogatio mea nihil habuit, nisi reprehensionem tribunatus eius*. Ex interrogatione hac Vatinii intelligitur, etiam obiecta esse testibus interrogando, quibus fides eorum infirmari posset. Conf. de hoc genere Casaub. ad Sueton. Ang. 35. Gruter ad Tacit. Ann. VI. 47. Ern.

INTERROGATIUNCULA. Fin. IV. 3. *pungunt quasi aculeis interrogatiunculis angustis*. Parad. prooem. 1. Cato perfectus Stoicus — *in ea est haeresi, quae nulum sequitur florem orationis, neque dilatat argumentum; minutis interrogatiunculis, quasi punctis, quae proposuit, efficit*.

INTERRUMPERE, dirimere. N. D. II. 45. *contingere terrae necesse est, ut omnibus eius partibus in medium vergentibus* — *nihil interrumpat, quo labefactari possit tanta contentio gravitatis ac ponderum*.

INTERRUPTA. Orat. II. 80. *perspicua narratio* — *si non interrupta narrabitur*.

INTERRUPTUS. 1. De oratione. Prov. cons. *interpellatio* — *qua paullo ante interrupta est oratio mea*. Caes. 54. Metellus — *me intuens flentem, signi-*
Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars I. 14

ficabat interruptis atque morientibus vocibus, quanta impenderet procella urbi. 2. De scriptis. Leg. I. 3. *nec tam facile interrupta contexto, quam absolvo instituta.* 3. De aliis rebus. Fam. V. 8. *interruptum officium.* Ibid. XV. 14. *amicitia longis intervallis temporis interrupta.* 4. De hominibus locorum intervallo disiunctis. Somn. 6. *hos qui incolunt terram, non modo interruptos ita esse, ut nihil inter ipsos ab aliis ad alios manare possit.*

INTERSCINDERE. Leg. II. 4. *pontem.*

INTERSECARE. Intervallis distinguere. Her. III. 14. *ut ipsa pronuntiatione res — intersecare videamur, in animis auditorum.*

INTERSEPTUS. Tusc. 1. *foramina terrenis concretisque corporibus intersepta.* Balb. 18. *interseptum iter ad amplissimum praemium civitatis.*

INTERSPIRATIO. Orat. III. 51. *interpirationes aequales, sunt aequales partes periodorum, atque adeo periodi quae uno spiritu pronuntiantur, ut adeo aequalibus intervallis respiretur.* cf. c. 44. *Ern.*

IN FERTRIMENTUM. Est damnum, quod ad duos pertinet, ut detrimentum ad unum. Ascon. Verr. I. 50. *cum eo sine ullo intertrimento convenerat iam, quemadmodum traderetur (aedes Castoris) i. e. sine alterutrius partis detrimento.*

INTERVALLUM. 1. De distantia locorum. Fam. I. 7. *intervallo locorum et temporum disiuncti sumus.* Acad. post. 1. *satis eum longo intervallo ad suam villam reduximus.* Orat. I. 42. *in geometria lineamentas formae, intervalla, magnitudines.* N. D. II. 20. *stella Veneris — cursum anno conficit — neque unquam ab sole duorum signorum intervallo longius discedit.* Off. I. 9. *quae quasi longo intervallo interiecto videmus.* 2. De tempore. Fam. XV. 14. *amicitia longis intervallis temporis interrupta.* Rull. II. 1. *me perlongo intervallo prope memoriae temporumque nostrorum primum hominem novum consulem fecistis.* Caecil. 21. *maiorum consuetudo longo intervallo repetita ac relata.* 3. De sonis et voce. Somn. 5. *sonus intervallis coniunctus imparibus, sed tamen pro rata parte ratione distinctis.* Tusc. I. 18. *harmoniam ex intervallis sonorum nosse possumus.* Brut. 66. *Lentulus intervallis, exclamationibus voce suavi et canora.* 4. De distinctione et interpunctione membrorum orationis. Orat. 16. *distincta alios et interpuncta intervalla — delectant.* Orat. III. 46. *sine intervallis*

lequacitas. 5. De numero oratorio et pedibus metricis. Orat. 34 *ut numerus intervallis, compositio vocibus — appareat.* Ibid 57 *Ephorus syllabis metiendus pedes non intervallis existimat, quod idem facit in trochaeo (h. e. tribrachio) qui temporibus et intervallis est parzumbo.* Orat. 66. *nisi intervallo (nach einer Pause) dixisset: ipsi prodeant; sensisset profecto effugisse senarium.* 6. De differentia s. diversitate rerum aut personarum Rull. II. 33. *vide quantum intervallum sit interiectum inter maiorum nostrorum consilia et inter istorum hominum dementiam.* Rab. Perd 5 *quantum tandem intervallum inter te atque illum interiectum putas?*

INTERVENIRE. 1. De hominibus. Att. XV. 11. *quam orationem quum ingressus essem Cassius intervenit.* 2. De casu et fortuna incidente. Fam. VII. 4 *casus viro mirificus quidam intervenit.* Tusc. V. 9. *quid melius quam (quod Epicurus dicit) fortunam exiguam intervenire sapienti!* Ibid. III. 17. *eum esse beatum, qui praesentibus voluptatibus frueretur confideretque se frui-turum aut in omni aut in magna parte vitae, dolore non interveniente, aut si interveniret, si summus fuerit, futurum brevem etc.*

INTERVENTOR. Fat. 1. *quodam — magis vacuo ab interventoribus die.*

INTERVENTUS. 1. Hominum. Partit. 8. *interventus alicuius aut interpellatio.* 2. Rerum. N. D. I. 40. *suppeditatio bonorum, nullo malorum interventu.*

INTERVERTERE. 1. Intercipere. Phil. II 32. *ille induxit ut peteret (consulatum Dolabella); promissum et receptum intervertit ad legem transtulit.* Verr. IV. 30. *interverso hoc regali dono.* 3. Omittere (*überschlagen, übergehen*). Dom. 43. *intellexit, posse se, inter-versa aedilitate a L. Pisone consule praetorem renuntiari.*

INTERVISERE. 1. Besuchen. Fam. VII. 1. *quod minus nos intervisis hoc fero animo aequiore.* 2. Inspicere. Q. Fr. III. 1. *urbanam expolitionem — ipse crebro interviso (sehe öfters selbst nach).*

INTESTATO. Nullo facto testamento. Orat. I. 40. *paterfamilias intestato mortuus.*

INTESTATUS. Cluent. 60. *intestatum dico esse mortuum (Vibium Capacem).*

INTESTINUM. N. D. II. 55. *quemadmodum reliquiae cibi depellantur tum adstringentibus se intestinis tum relaxantibus.* Ibid. *a medio intestino usque ad portas iecoris.* Fam. VII. 26. *graviter ex intestinis laborare (de colica).*

INTESTINUS. Fam. IV. 5. *dolor intestinus.* Acad. pr. II. 15. *ut si qui tremere et exalbescere vel ipsi per se, motu mentis aliquo, vel obiecta terribili re extrinsecus, nihil esset qui distingueretur tremor ille et pallor, neque quidquam interesset inter intestinum et oblatum.* Verr. I. 15. *occultum, intestinum ac domesticum malum; de insidiis in simulatione officii latentibus.*

INTEXERE, in libro aut oratione aliquid interponere. Partit. 4. *obscura dilucidis — incredibilia probabilibus inteximus.* Att. XIII. 12. *scis me antea orationes aut aliquid id genus solitum scribere, ut Varronem nusquam possem intexere.*

INTEXTUS. Her. IV. 47. *palla inaurata cum chlamyde purpurea, variis coloribus intexta.* N. D. II. 55. *arteriae venaeque crebrae multaeque toto corpore intextae.*

INTIME. Q. Fr. I. 2. *intime commendari.*

INTIMUS. 1. De loco aut regione. Verr. IV. 45. *in sacrario intimo.* Fam. XIII. 29. *abdidi se in intimam Macedoniam.* 2. De hominibus summa familiaritate coniunctis. Rosc. Am. 40. *lecti ad alienos esse possumus, intimi multa apertiora videant necesse est.* Q. Fr. I. 4. *intimus, proximus, familiarissimus quisque.* 3. De internis et reconditis animi sensibus aut cogitationibus. Sull. 25. *ex intimis vestris cogitationibus.* Att. V. 10. *angor intimis sensibus.* Verr. Act. I. 6. *aperto suspitionis introitu ad omnia intima istorum consilia, sine ullo errore pervenimus.* 4. De reconditis artium partibus. Orat. 55. *disputatio est artis intimae.* Leg. I. 5. *penitus ex intima philosophia hauriendam iuris disciplinam putas.* 5. De aliis rebus reconditis. N. D. II. 27. *dea (Vesta) quae est custos rerum intimarum (i. e. ararum et focorum).*

INTOLERABILIS. N. D. II. 50. *intolerabilis foeditas odoris.* Orat. 67. *intolerabile vitium.* Att. XI. 15. *michi omnia intolerabilia sunt ad dolorem.*

INTOLERANDUS. Font. 16. *immanis atque intoleranda barbaria.* Rull. I. 5. *infinita atque intoleranda licentia.*

INTOLERANTER. Tusc. II. 10. *intoleranter dolere.* Orat. II. 52. *intolerantius se iactare.* Vatin. 12. *intolerantissime gloriari.*

INTOLERANTIA. Rull. II. 13. *perspicite, quanta potestas permittatur; non privatorum insaniam, sed intolerantiam regum esse dicetis.* Cluent. 40. *Quintius si fuisset homo nobilis, quis eum cum illa superbia atque intolerantia ferre potuisset?*

INTONARE. 1. Sensu proprio. Div. I. 47. *partibus intonuit caeli pater ipse sinistris.* 2. Metaphorice. Muren. 33. *hesterna concione intonuit vox pernicioosa tribuni.*

INTONSUS. Tusc. III. 26. *Agamemno (apud Attium) scindens dolore intonsam comam.*

INTORQUERE. 1. Orat. II. 66. *Tito Pinario mentum in dicendo intorquenti dixit Crassus, tum ut diceret, si quid vellet, si nucem fregisset.* 2. Harusp. 3. *si quod in me telum intorserit.* Att. IX. 7. *vereor ne Pompeio quid oneris imponam, μή μοι γοργεῖν κεφαλὴν* — intorqueat. Tusc. IV. 36. *alternis versibus intorquentur inter fratres contumeliae.*

INTRA. Manil. 12. *nulla intra Oceani ostium.* Fam. IV. 4. *modice hoc faciam aut etiam intra modum.* Ibid. IX. 26. *epulamur una non modo non contra legem (sumptuariam) — sed etiam intra legem.*

INTRACTATUS. Lael. 19. *in ipso equo — nemo est qui non eo quo, consuevit, libentius utatur, quam intractato et novo.*

INTRARE. 1. Sensu proprio. Phil. II. 26. *intrare limen.* Tusc. I. 24. *animus antequam in corpus intravisset.* Dom. 2. *intrare in Capitolium.* 2. Metaphorice. Q. Fr. I. 2. *qui in tuam familiaritatem penitus intravit.* Flacc. 10. *intrabo etiam magis scil. in causam, i. e. accuratius agam.* Fin. V. 10. *intrandum est igitur in rerum naturam, et penitus, quid ea postulet videndum.* 3. Orat. II. 26. *definitio — in sensum et in mentem iudicis intrare non potest (kann nicht recht gefasst werden) ante enim praeterlabitur quam percepta est.*

INTRICARI. Subtilius disputare. Fat. fr. apud Gellium V. 3: *Chrysippus aestuans laboransque, quonam pacto explicet, et fato omnia fieri et esse aliquid in nobis intricatur hoc modo.*

INTRODUCERE. 1. Sensu proprio. Div. I. 17. *in senatum introducti.* 2. De consuetudine aut more. Fam. XVI. 21. *hac introducta consuetudine.* Verr. III. 82. *ex huiusmodi principio consuetudo aestimationis introducta est.* Phil. XI. 8. *quam ambitionem — L. Caesar in senatum introduxit?* 3. De disputatione, aut materia disputationis aut sententia quae inducitur. Est. 11. *introducere declinationem atomorum.* N. D. I. 8 *illa (sententia) palmaris quod qui non modo natum mundum introduxerit, sed etiam manu paene factum is eum dixerit fore sempiternum.* Off. III. 3. *Panaetius — quum sit is qui id solum bonum iudicet quod honestum sit — non videtur eiusmodi debuisse deliberationem introducere, in qua quod utile videretur, cum eo quod honestum esset, compararetur.* 4. De personis quae loquentes inducuntur. Cael. 15. *iam ipse tecum nulla introducta persona loquar.*

INTRODUCTIO. De eo qui stupri causa adducitur. Att. I. 16. *noctes certarum mulierum atque adolescentulorum nobilium introductiones nonnullis iudiciis pro mercedis cumulo fuerunt.*

INTROFERRE. Verr. V. 13. *lectica introferri solitus ad mulierem.*

INTROIRE. Verr. II. 28. *domum.* Att. XVI. 11. *in domum.* Att. VII. 7. *in urbem.* Pis. 23. *quasi ad rem pertineat, qua tu porta introieris.*

INTROITUS. 1. Locus quo aditur. Verr. V. 31. *propter ipsum introitum atque ostium portus.* Caecin. 8. *ad omnes introitus qua adiri poterat — in eum fundum.* 2. Apertura. N. D. II. 57. *Aures duos et quasi corneolos habent introitus.* Ibid. *Nares — contractiones habent introitus.* 3. Ingressio. Caecin. 13. *qui multitudine coacta non introitu, sed omnino aditu quempiam prohibuerit.* 4. Exordium. Cael. 2. *introitus defensionis.* Att. I. 15. *primus introitus fuit in causam fabulae Clodianae.*

INTROMITTERE. Fam. I. 9. *Phaedriam intromittamus commissatum.* ex Terentio. Sull. 18. *ut intromissus — me in meo lectulo trucidaret.*

INTROSPICERE. 1. Sensu proprio. Harusp. 15. *ne quis meorum imprudens introspicere possit tuam domum.* 2. De animo, perspicere, observare. Font. 15. *introspicite penitus in omnes reip. partes.* Sull. 27. *penitus introspicite Catilinae — ceterorumque mentes.*

Div. II. 51. *negant id esse alienum maiestate deorum scilicet casas omnium introspicere, ut videant quid cuique conducatur.*

INTRUDERE. Caecin. 5. *atque etiam se ipse inferebat et intrudebat (drang sich auf).*

INTUERI. 1. Oculis contemplari. Tusc. I. 30. *nisi idem nobis accideret, diligenter de animo cogitantibus, quod iis saepe usu venit, qui quum acriter oculis deficientem solem intuerentur, ut adspectum omnino amitterent.* Somn. 5. *Intueri solem nequitis adversum.* Div. I. 14. *an — tot navium rectores non ita profecti sunt ab Illo, ut profectione laeti piscium lasciviam intuerentur, ut ait Pacuvius.* 2. Considerare (betrachten, beobachten). Tusc. I. 30. *mentis acies se ipsam intuens nonnumquam hebescit ob eamque causam contemplandi diligentiam amittimus.* Orat. 8. *omnes (oratores) voluntatem eorum, qui audiunt, intuentur.* Fin. I. 17. *quum ea quae praeterierunt acri animo et attento intuemur.* Lael. 7. *amicum qui intuetur, tamquam exemplar aliquod intuetur sui.* 3. Rationem alicuius habere (Rücksicht nehmen). Phil. XI. 15. *non tam vetera nos intuendos vobis arbitror, quam quid tirones milites, flos Italiae, — quid cuncta Italia de vestra gravitate sentiat.* 4. Cum cupiditate aut invidia aliquid aspicere. Sext. 45. *quid est igitur propositum his reip. gubernatoribus, quod intueri, et quo cursum suum dirigere debeant!* Fam. I. 9. *hic meae vitae cursus offendit eos fortasse, qui splendorem et speciem huius vitae intuentur, sollicitudinem autem et laborem perspicere non possunt.* 5. Contemplari aliquid imitandi causa. Orat. II. 21. *omnino in illud genus eum (Sulpicium) Crassi magnificum atque praeclarum natura ipsa ducebat; sed ea non satis proficere potuisset, nisi eodem studio atque imitatione intendisset, atque ita dicere consuisset, ut tota mente Crassum atque omni animo intueretur.* 6. De eius quod proxime instat, praevisione. Sext. 9. *qui non modo tempestatem impendentem intueri tumultuosus, sed ne lucem quidem insolitam aspicere posset.*

INTUS. 1. Domi. Sen. 4. *nec vero ille in luce modo atque in oculis civium magnus, sed intus domique praestantior.* Orat. II. 68. *Nasica sensit illum intus esse.* 2. Quod intus est, dicitur id quod domesticum est. Deiot. 11. *de servis in dominum sollicitatis: Ubi id quod intus est, atque nostrum impune evolare potest.*

contraque nos pugnare, sit in dominatu servitus, in servitute dominatus 3. *Intus canere*; vid. *CANERE*.

INVADERE. 1. *Attingere*. N. D. II. 15. *Ignis quocumque invasit cuncta disturbat ac dissipat*. 2. *Amplaciti*. Phil. II. 31. *quum mulier fletet uberius, homo misericors ferre non potuit, caput aperuit; in collum invasit*. 3. *Aggredi, adoriri*. Caecin. 9. *prædicat se — servo imperasse, ut in Caecinam advenientem cum ferro inderet* Sext. 6. *neque quemcumque offendet oratio mea, nisi qui se ita obtulerit, ut in eum non invasisse, sed incurrisse videatur*. Fam. I. 9. *non potui magis in arcem illius causae invadere; id est magis adversari Caesaris ac Pompeii voluntati*. Off. I. 22. *illud optimum est, in quod invadi solere ab improbis et invidis audio*. H. I. *invadere est carpere aliquid et cum irrisione reprehendere*. Loquitur enim de illo suo versiculo: *Cedant arma togæ, concedat laurea laudi*. 4. *Occupare*. Q. Fr. III. 2. *imperator noctu urbem hostium invasit*. Phil. II. 16. *in multas pecunias alienissimorum hominum eiectis veris heredibus, tamquam heres esset, invasit*. 5. *De morbi alicuius aut mali accessu*. Off. III. 7. *Panaetius negat ullam pestem maiorem in hominum vitam invasisse*. Off. II. 21. *hoc malum in remp. invasit*. Fam. XVI. 10. *mirus furor invasit improbis*.

INVALESCERE. Muren. 15. *rex — tantum ipse opibus conatuque invaluit*.

INVALIDITUDO. Att. VII. 2. *invaliditudo tua valde me conturbat*.

INVECTIO 1. *Einfuhr*. Off. II. 3. *rerum quibus abundaremus exportatio, et eorum, quibus egeremus invectio* certe nulla esset, nisi his muneribus homines fungerentur. 2. *Incitatio (de animo)*. Inv. II. 54. *Clementia per quam animi temere in odium alicuius concitati invectio comitate retinetur*.

INVEIRE. 1. *Importare*. Off. II. 22. *Pavllus tantum in aerarium pecuniae invexit, ut unius imperatoris praeda finem attulerit tributorum*. 2. *De fortunae casibus et malis*. Tusc. III. 12. *haec mala — non inerant in his, quae tibi casus invexerat*. Ibid. IV. 29. *ira caelitum invectum malum*. Ibid. 17. *quemcumque casum fortuna invexerit*. Inv. I. 1. *non minimam video per disertissimos homines invectam partem incommodorum*.

INVEHI, depon. 1. Equo, curru, vel nave aliquo vehi. Muren. 2. *qui in portum ex alto invehuntur*. Prov. cons. 14. *si (Caesar) in Capitolium invehi victor cum insigni illa laurea gestiret*. N. D. I. 28. *Triton nutantibus invehiens beluis*. 2. Verbis aliquem insultare. Lael. 16. *acerbius in aliquem invehi, insectarique vehementius*. Orat. II. 75 *si in homines caros iudicibusque iucundos sine ulla praemunitione orationis acerbius et contumeliosius invehære, nonne abs te iudices abalienes?*

INVENIRE. 1. Reperire. Rosc. Am. 15. *ille quomodo crimen commenticium confirmaret non inveniebat, ego res tam leves qua ratione infirmem ac diluam reperire non possum*. 2. Nancisci, accipere. Fin. I. 7. *Torquatus qui hoc primus cognomen invenit*. Fam. V. 9. *scis meam fortunam nescio quomodo facile obtrectatores invenire*. 3. Parare. Manil. 14. *unde tam incredibilem cursum inventum putatis*. Varin. 9. *inventis auspiciis, i. e. inductis*. 4. Dprehendere. Catil. III. 7. *haec tanta in rep. coniuratio manifesto inventa atque deprehensa est*. 5. Inveniri seque ponitur pro exstare. Orat. I. 2. *consilio ac sapientia qui regere — remp. possent multi nostra, plures patrum memoria — exstiterunt, quum boni per diu nulli, vix autem singulis aetatibus singuli tolerabiles oratores invenirentur*. Phil. II. 34. *tu unus inventus es qui — eum quem collegam habebas dominum habere velles*.

INVENTIO. 1. Actus inveniendi. Ac. pr. II. 8. *quaestio est appetitio cognitionis quaestionisque finis inventio*. 2. Inveniendi facultas. Tusc. I. 25. *illa vis, quae investigat occulta quae inventio et excogitatio dicitur*. 3. In arte rhetorica. Inv. I. 7. *inventio est excogitatio rerum verarum aut verisimilium, quae causam probabilem reddant*.

INVENTOR. N. D. III. 18. *Aristaeus, qui olivae dicitur inventor*. Fin. I. 10. *inventor veritatis*. Inv. 1. 28. *facti principes et inventores*.

INVENTRIX. N. D. III. 21. *Minerva, quam principem et inventricem belli ferunt*. Orat. I. 4. *omnium doctrinarum inventrices Athenae*. Tusc. V. 2. *philosophia inventrix legum, magistra morum et disciplinae*.

INVENTUM. Orat. I. 18. *philosophorum inventa*. Cluent. 31. *Sapientissimum dicunt eum, cui, quod opus sit, ipsi veniat in mentem; proxime accedere illum, qui*

alterius bene inventis obtemperet. Muren. 29. Zeno; cuius inventorum aemuli Stoici nominantur.

INVENUSTUS. Brut. 67. *Censorinus — non invenustus actor (scil. causarum) sed iners et inimicus fori.*

INVERECUNDUS. Liv. I. 45. *inverecundum animi ingenium.*

INVERSIO. Orat. II. 65. *describitur iocus ex inversione verborum, et exemplo illustratur. Eadem significari videtur Herenn. I. 6.*

INVERTERE. Off. III. 9. *Gyges quum palam eius annuli ad palmam converterat, a nullo videbatur, ipse autem omnia videbat. Idem rarsus videlatur, cum in locum annulum inverterat. Orat. II. 65. invertuntur verba. Vid. Inversio.*

INVESTIGARE. 1. *Sensu proprio. N. D. II. 63. canum incredibilis ad investigandum sagacitas narium.* 2. *Exquirere, indagare. Verr. IV. 21. simul atque in oppidum quopiam venerat (Verres) immittebantur illi continuo Cibyrici canes (Ilepolemus et Hiero c. 15) qui investigabant et perscrutabantur omnia. Ibid. Act. I. 16. habeo certam viam atque rationem, qua omnes illorum conatus investigare et consequi possim. Att. IX. 1. molestum, me adhuc investigare non posse ubi Lentulus sit. Orat. 5. investigemus hunc igitur (oratorem) quem numquam vidit Antonius.*

INVESTIGATIO. Ac. post. I. 9. *investigatio naturae. Off. I. 4. hominis est propria veri inquisitio atque investigatio.*

INVESTIGATOR. Univ. 1. *diligens investigator earum rerum quae a natura involutae videntur. Brut. 15. Varro diligentissimus investigator antiquitatis.*

INVETERARE. Verr. Act. I. 1. *inveteravit opinio perniciosa reip. Tusc. IV. 10. quum hic fervor concitatoque animi inveteraverit, et tamquam in venis medullisque insederit. Manil. 3. macula quae penitus insedit et inveteravit in populi Rom. nomine.*

INVETERASCERE. Catil. III. 11. *memoria vestra — nostrae res alentur, sermonibus crescent, literarum monumentis inveterascent, et corroborabuntur.*

INVETERATIO, malum inveteratum. Tusc. IV. 37. *Inveteratio, ut in corporibus, aegrius depellitur, quam perturbatio, citiusque repentinus oculorum tumor sanatur, quam diuturna lippitudo depellitur.*

INVETERATUS. Phil. V. 11. *malum inveteratum fit plerumque robustius.* Sen. 20. *omnis conglutinatiō recens aegre, inveterata facile divellitur.* Fam. III. 9. *nostra non instituta sed inveterata amicitia.* Balb. 19. *Caesar dicitur inveteratam quondam barbariam ex Gaditanorum moribus disciplinaque delevisse.*

INVICTUS. Ruli. 11. *Hannibal armis invictus.* Verr. IV. 58. *nomen invicti imperatoris.* Fin. III. 22. *sapiens recte invictus (appellabitur) cuius etiam si corpus constringatur, animo tamen vincula inici nulla possunt.* Off. I. 5. *animi excelsi atque invicti magnitudo et robur.*

INVIDENTIA. Tusc. III. 10. *Invidentia aegritudo est ex alterius rebus secundis.* Ibid. IV. 8. *invidentiam esse dicunt aegritudinem susceptam propter alterius res secundas, quae nihil noceant invidenti.* Ibid. 7. *invidentia; utendum est enim decendi causa verbo minus usitato, quoniam invidia non in eo, qui invidet solum dicitur, sed etiam in eo, cui invidetur.*

INVIDERE. Orat. II. 52. *Invidet homines maxime paribus aut inferioribus quum se relictos sentiunt illos autem dolent evolasse; sed etiam superioribus invidetur saepe vehementer, si insolerantius se iactant.* Fam. III. 7. *video non ut antehuc putabam novitati esse invisum meae.* Off. II. 15. *non modo non invidetur illi aetati (iuvenum), sed etiam favetur.* Planc. 3. *populus semper aut invidet aut faret.* Phil. X. 1. *ego semper sensi neminem alterius, qui suae confideret, virtuti invidere.* Flacc. 29. *longo intervallo — Romam venis; affers faciem novam, nomen vetus purpuram Syriam. In qua tibi invideo, quod unus vestimentis tandiu lautus es; i. e. quod veste purpurea tot annos uteris.* Tusc. III. 9. *Sapiens — incidere posset in invidentiam. Non dixi invidiam, quae tum est quum invidetur, ab invidendo autem invidentia recte dici potest ut effugiamus ambiguum nomen invidiae, quod verbum ductum est a nimis intuenso fortunam alterius, ut est in Menalippa: quisnam flores liberum invidit meum. Male Latine videtur. Sed praeclare Attius, ut enim videre sic invidere, florem rectius quam flori. Nos consuetudine prohibemur; poeta ius suum tenuit et dixit audacius.*

INVIDIA. Tusc. IV. 7. *invidia dicitur non solum in eo, qui invidet, sed etiam in eo cui invidetur.* Brut. 42. *de Cicerone et Scr. Sulpicio illud gaudeo, quod est*

aequalitas vestra et pares honorum gradus, et artium studiorumque quasi finitima vicinitas tantum abest ab obtreptione invidiae, quae solet lacerare plerosque, ubi ea non modo non exulcerare vestrum gratiam, sed etiam conciliare videatur. 2. Passive invidia dicitur de eo cui invidetur, aut de rebus quae aliis odiosae et molestae sunt. Orat. II. 70. *Scaurus nonnullam habebat invidiam quod — locupletis hominis bona sine testamento possederat.* Orat. I. 40. *invidia Numantini foederis.* Fam. I. 1. *regiae largitionis invidia.*

INVIDIOSE. Mil. 5. *conciones illuc quibus invidiose (gehässig) potentiam meam criminabatur.*

INVIDIOSUS, i. q. odiosus invidiae expositus. Balb. 25. *pecunia invidiosa.* Cluent. 58. *non debeo dubitare iudices, quin si qua ad vos causa huiusmodi delata sit eius, qui lege non teneatur, etiamsi is invidiosus, aut multis offensus esse videatur; etiamsi eum oderitis, — tamen absolvatis, et religioni potius vestras quam odio pareatis.* Orat. II. 75. *quid? quum personarum quas defendunt rationem non habent? si quae sunt in his invidiosa, non mitigant extenuando, sed laudando et efferendo invidiosiora faciunt.* Orat. 51. *de numero oratorio a nonnullis vituperato: Habet nomen invidiam, quum in oratione iudiciali et forensi numerus inesse dicitur. — Ille invidiosus numerus nihil offert aliud nisi ut sit apte verbis comprehensa sententia.*

INVIDUS. Orat. 41. *non invidi solum sed etiam fautores laudum mearum.* Fam. I. 4. *a tuis invidis et obtreptatoribus nomen inductum falsae religionis.*

INVIOLATE. Sen. 3. *memoriam pie inviolateque servare.*

INVIOLATUS. Rabir. Perd. 4. *castam concionem, sanctum campum (Martium), inviolatum corpus omnium civium Romanorum defendo servari oportere.*

INVISERE. Att. IV. 9. *ambulationem.* IV. 6. *domum.* XII. 28. *puerum.* Orat. I. 58. *res rusticas vel fructus causa, vel delectationis invisere.* Dom. 40. *quid tibi necesse fuit — sacrificium, quod alienae domi fieret invisere?*

INVISUS. 1. Non visus. Harusp. 27. *Maribus non invisum solum sed etiam inaudita sacra.* 2. Odiosus. Rosc. Com. 7. *persona lutulenta, impura, invisum.* Off. II. 9. *quo quis callidior et versutior est, hoc invisior et suspectior detracta opinione probitatis.*

INVITAMENTUM. Fin. V. 6. *prima invitamenta naturae.* Sull. 26. (Sulla) *quum multa haberet invitamenta urbis et fori propter summa studia amicorum — absuit ab oculis vestris.*

INVITARE. Verr. IV. 11. *invitare senatorem tecto ac domo.* Phil. XII. 9. *hospitio aliquem invitare.* Muren. 35. *invitare ad prandium.* Att. II. 18. *a Caesure valde liberaliter invitor in legationem illam.* Sen. 16. *ad agrum fruendum nonmodo non retardat, verum etiam invitat atque allectat senectus.* Ac. post. I. 3. *iucunditate ad legendum invitati.* Tusc. III. 34. *invitare se ad miseriam.*

INVITATIO. Att. IX. 14. *in Epirum invitatio quam suavis, quam liberalis, quam fraterna.* Verr. I. 26. *invitatio ut Graeco more biberetur.* Ibid. II. 34. *invitationes adventusque nostrorum hominum.* Tusc. III. 34. *invitatio ad dolendum.*

INVITATUS. Fam. VII. 5. *initio mea sponte, post autem invitatu tuo mittendum duxi.*

INVITE. Att. VII. 3. *invite cepi Capuam.* Orat. II. 89. *invitus accedere ad aliquid.* Fam. III. 10. *a me invitissime discessit.*

INVITIATUS. Fin. II. 31. *probitas invitata.*

INVITUS. Parad. V. 1. *Sapiens nihil facit invitus, nihil dolens, nihil coactus.* Rosc. Com. 13. *invitum et huc atque illuc tergiversantem facere aliquid.* Att. VII. 13. *delectus invitatorum atque a pugnando abhorrentium.* Fam. XIII. 63. *ego eum a me invitissimus dimisi.*

INULTUS. Caccil. 16. *iniuriae impunitae atque inultae.* Manil. 5. *vos eum regem inultum esse patiemi-ni, qui legatum P. R. — excruciatum necarit.*

INUNDARE. N. D. I. 37. *Locus — naturis quae sine animis sunt suus est cuique proprius, ut terra infinum teneat, hanc inundet aqua.*

INVOCATUS. N. D. I. 38. *de imaginibus ex sententia Democriti et Epicuri: quid quod etiam ad dormientem veniunt invocatae?* Fam. VIII. 8. *invocatus ad subsellia rei occurro.*

INVOCARE. N. D. II. 27. *ut apud Graecos Dianam, eamque Luciferam, sic apud nostros Iunonem Lucinam in pariendo invocant.* Orat. II. 47. *quum ipsum (C. Marium) advocatum ad communem imperatorum fortunam defendendam invocarem.*

INVOLARE. Orat. III. 31. *nostra est si modo oratores sumus — omnis ista prudentiae doctrinaeque possessio, in quam homines quasi caducam atque vacuam — abundantes otio, nobis occupatis involant.*

INVOLATUS. Fam. VI. 6. *non ex alitis involatu — tibi auguror.*

INVOLGARE s. **INVULGARE**, parefacere in vulgus edere. Att. II. 1. *quo die Allobroges involgarunt, h. e. indicia fecerunt de Ca. ilinae coniuratione.* cf. Catil. III. 4. sqq.

INVOLUCRUM. 1. Sensu proprio. Vorr. IV. 28. *candelabrum involutum — attulerunt, involucrisque reiectis constituerunt* N. D. II. 12. *Scite Chrysippus ut clypei causa involucrium, vagi autem gladii, sive praeter mundum omnia aliorum causa esse generata.* 2. Metaphorice. Orat. I. 35. *in oratione Crassi divitias et ornamenta eius ingenii per quaedam involucria atque integumenta perspexi.* Q. Fr. I. 1. *Multis simulationum involucribus tegitur, et quasi velis quibusdam obtenditur uniuscuiusque natura.*

INVOLVERE. Fam. IX. 20. *Ubi salutatio defluxit, literis me involvo.*

INVOLUTUS. 1. Sensu proprio. Phil. II. 31. *cisio celeriter ad urbem adrectus domum venit capite involuto.* Pis. 6. *meministine — nescio quo e gurgustio te prodire, involuto capite solutum?* Verr. V. 60. *qui capitibus involutis — producebantur ut securi ferirentur.* 2. Metaphorice. Fin. I. 9. *occulta quaedam et quasi involuta aperiri.* Div. I. 18. *non reperio causam. Latet fortasse obscuritate involuta naturae* Top. 2. *definitio adhibetur, quae quasi involutam evolvit id de quo quaeritur.* Orat. 35. *involutae rei notitia definiendo aperienda est.* Tusc. IV. 24. *notio involuta et tecta.* Acad. post. I. 4. *res involutae et occultae.* Pis. 6. *Veneror, ne qui sit, qui istius insignem nequitiam frontis involutam integumentis nondum cernat.* Phil. VII. 6. *pacis nomine bellum involutum reformido.* Ibi Muretus et Lambinus legerunt *obvolutum.* Sed in fragm. Ep. ad Caes. iun. ap. Nonium in *Involvere* idem illud legitur: *quod videret nomine pacis bellum involutum fore.*

INURBANE. N. D. III. 19. *Apud Alabandenses non inurbane (nicht ohne Witz) Stratonicus ut multa, quum quidam ei molestus Alabandum deum esse confir-*

mare, Herculem negaret: Ergo inquit, mihi Alabandus, tibi Hercules sit iratus.

INURBANUS. 1. Carens humanioribus literis. Orat. II. 10. *hesterno sermone unius cuiusdam operis renigem aliquem aut baiulum nobis oratorem descripseras inopem quendam humanitatis atque inurbanum.* 2. Urbis elegantiam haud referens. Brut. 63. *erat eius quidem tamquam habitus non inurbanus (war nicht ohne Anstand).* 3. Unartig, ungefällig. Orat. II. 9. *non essem tam inurbanus ac paene inhumanus, uti eo gravarer, quod vos cupere sentirem.*

INURERE. 1. Brut. 75. *calamistris inurere* quum proprie de capillis dicatur, illo loco transfertur ad conatum orationis genus simplex et rectum, quo aliquis usus est ambitiosis ornamentis augendi. Sic enim de C. Iulii Caesaris Commentariis, *nudi sunt recti et venusti omni ornatu orationis tamquam veste detracta.* Sed dum voluit alios habere parata unde sumerent, qui vellent scribere historiam, inceptis gratum fortasse fecit, qui volent illa calamistris inurere (die seine Schreibart erst recht aufkräuseln wollen) sanos quidem homines a scribendo deterruit. 2. Infligere, altius imprimere. Tusc. III. 9. *Proprium est irati, cupere a quo laesus videatur, et quam maximum dolorem inurere.* Verr. I. 44. *cur tantam iniuriam P. Annio mortuo fecisti? cur hunc dolorem cineri eius atque ossibus inuissisti?* Muren. 4. *dignitas hominis — summam mihi superbiae crudelitatisque famam inuississet, si hominis — amplissimi causam tanti periculi repudiasset.* Cluent. 46. *qui pretio adductus eripuerit patriam, fortunas, liberos viro innocenti, is censoriae severitatis nota non inuretur?* Phil. I. 15. *haec iniusta est a te mortuo Caesari nota ad ignominiam sempiternam.* Phil. II. 46. *plurima mala quae ab illo reip. iniusta sunt.* Mil. 13. *quas leges fuerit — impositurus atque inustrus.*

INUSITATE. Brut. 75. (Sisenna) *recte loqui putabat esse, inusitate loqui.* Q. Fr. I. 2. *absurde et inusitate scriptae epistolae.*

INUSITATUS. Orat. 3. *inusitatas vias indagare, tritas relinquere.* Orat. III. 38. *inusitata (verba) sunt prisca fere ac vetusta et ab usu quotidiani sermonis iam diu intermissa.* Brut. 74. *Sisenna quasi emendator sermonis usitati quum esse vellet, ne a C. Rufio quidem accusatore deterreri potuit, quo minus inusitatis verbis*

uteretur. Att. III. 24. *causa quae non modo necessaria non fuit, sed etiam inusitata at nova.* Off. III. 9. *corpus magnitudine inusitata.*

INUSTIUS. 1. Impressus, insitus de rebus honestis. Orat. II. 45. *omnes motus in ipso oratore impressi atque inusti.* Planc. 12. *haec signa probitatis, non fucata forensi specie, sed domesticis inusta notis veritatis.* 2. De dolore vel odio. Catul. II. 9. *tantus illorum temporum dolor in istis civitati.* Harusp. 25. *odium insitum penitus et inustum animis hominum.* 3. De turpitudine et ignominia. Catul. I. 6. *nota domesticae turpitudinis vitae inus a.* Pis. 15. *lex — inusta per servos, incisa per vim, imposita per latrocinium.*

INUTILIS. 1. Non utilis. Div. II. 4. *quae leges qui mores aut utiles, aut iuvenes sint.* 2. Perniciosus. Inv. I. 19. *Mala definitio est, quum communia describit, hoc modo: seditiosus est is, qui malus atque inutilis est civis.* Off. III. 21. *utile ei videbatur (Pompeio) plurimum posse, alterius (Caesaris) invidia. Id quam iniustum in patrum, quam inutile, quam turpe esset, non videbat.*

INUTILITAS, (Schadlichkeit). Inv. II. 52. *ex his conficitur, ut, appetendarum rerum partes sint honestas et utilitas; vitandarum turpitudine et inutilitas.* Ibid. II. 56. *facti inutilitatem aut turpitudinem cum indignatione proferre.*

INVULNERATUS. Metaphorice. Illaesus. Sext. 67. *omnino invulnerati inviolatique vixerunt.*

IOCARI. Att. II. 1. *familiariter cavillari et iocari cum aliquo.* Orat. I. 7. *tantus in iocando lepos.* Off. I. 29. *genus iocandi non profusum, nec immodestum, sed ingenuum ac facetum esse debet.* Ibid. 29. *Duplex omnino est iocandi genus; unum illiberale, reutans, flagitiosum, obscenum; alterum elegans, urbanum, ingeniosum, facetum.* Div. II. 17. *deos iocandi causa induxit Epicurus perlucidos et perflabiles.*

LOCATIO. Fam. IX. 16. *venio ad locationes tuas.* Att. II. 8. *sin nihil (in ea epistola) fuit praeter locationem, redde id ipsum.*

IOCOSE. Orat. II. 71. *imbuendus est is, qui iocose vult dicere, quasi natura quadam apta ad haec genera.* Q. Fr. II. 12. *(Commagenum regem) lusi iocose satis.*

IOCO

IOCOSUS. Off. 1. 37. *vident quibus de rebus loquatur, si seriis, severitatem adhibeat; si iocosus leporem.*

IOULARIS. Leg. 1. 20. de L. Gellii ioco, quum esset Athenis, philosophis unum in locum convocatis operam suam pollicitus erat, si posset inter eos aliquid convenire: *ioculari istuc quidem et a multis saepe derisum.* Pat. 8. *o licentiam ioculari!*

IOCLATOR. Att. IV. 15. de Scaevola: *huic ioculatorem senem illum, ut noras, interesse sane nolui.* Nisi potius legendum est *cavillatorem.*

IOCUS. Orat. II. 5. *suavis est et vehementer saepe utilis (oratori) iocus et facietiae; de quibus ibi fusius agitur c. 54—71. Ibid. 59. praecipitur, ne quid insulse, sed etiam, si quid perridicule possis; vitandum est oratori utrumque, ne aut scurrilis iocus sit aut nimicus.* Fin. 1. 20. *non hilaritate, nec lascivia, nec risu aut ioco, comite levitatis sed saepe etiam tristes (schernsthaftige Leute) firmitate et constantia sunt beati.* Off. 1. 29. *Ludo et ioco uti ille quidem licet, sed sicut somno et quetibus ceteris, tum quum gravibus seriisque rebus satisfecerimus.* Fin. II. 26. *quicum ioca seria ut dicitur (scil. miscere possis).* Att. XIV. 15. *ioca tua plena facietiarum.* Fam. XIII. 1. *extra iocum.* Ibid. VII. 11. *remoto ioco (Spaßs bey Seite).*

IPSE. Quum numeris adicitur indicat non numerum certum pro incerto aut rotundum poni, sed verum, cui nihil neque additum, neque detractum sit. Verr. II. 9. *ipso vigesimo anno.* Att. III. 21. *triginta dies ipsi.* cf. Ibid. V. 11. Brut. 16. Fam. VI. 18. *ipsas triginta legiones.* 2. Significat etiam *per se, sua sponte.* Cael. 19. *valeat tamen ipsum suis viribus.* Div. I. 34. *valvae se ipsae aperuerunt.* Orat. I. 24. *non ipse aliquid a me prompsisse, sed fortuito in sermonem vestrum incidisse.* Huc pertinet illud. Off. 1. 22. *delapsa arma ipsa ceciderunt, i. e. sponte, sine vi externa, ubi male Gronovius τὴ ipsa delevi vult.* Sic Graeci utuntur τῷ αὐτῷ. Callimach. hymn. in Apoll. v. 1. 3. Quum pronomibus mihi, me, tibi, te, iungitur, modo in eodem casu ponitur, modo diverso. Muræn. 20. *in me ipso.* Ibid. 3. *mihimet ipsi.* Orat. 52. *se ipse,* Critici saepe pro obliquo casu reponunt rectum, ut Graevius in Licerone. Sed quia certam legem, ex qua refingunt loca, non habent, saepe relinquunt obliquum

casum, ubi alienus est, et rectum contra ponunt interdum, ubi obliquum opus. Ego existimo in oppositionibus requiri obliquum, in ceteris locis rectum. Orat. II. 3. *rationem dicendi per te ipsum, usum per nos percipere voluisti.* Ibid. 52. *aut intuens alium crebro ad se ipsum revertatur.* Cf. Caecin. 14. *videte* — quod ius nobis, quam conditionem vobismet ipsis quam denique civitati legem constituere velitis; ubi bene nil Critici tentant. Contra male Pearcius Orat. I. 26. *equidem et in vobis animadvertere soleo et in me ipso saepissime experior*, legendum censet *ipse*, quum sit in oppositione. Ceterum non negabo huic regulae meae obstare duo loca ex lectione vulgata, quae mihi quidem se obtulerint. Fam. I. 1. 1. *ego* — *ceteris satisfacio omnibus, mihi ipse numquam satisfacio.* Orat. 52. Ern. Vere quidem Ernestius sensit, utrum *me ipse*, an *me ipsum*, *tibi ipse* an *tibi ipsi* scribendum sit, ex oppositione definiendum esse; verum in eo erravit, quod in oppositionibus semper obliquum casum, in ceteris rectum requiri putavit. Nam si illud verbum cui opponitur pronomen *ipse*, in nominativo ponitur, etiam *ipse* in casu recto ponendum est. Verbi causa, recte dicitur: *nemo alius mihi plaudat, at mihi ipse plaudo.* Contra vero: *ne mihi ipsi quidem hoc concedo, nedum aliis.* Itaque Epp. ad Fam. I. 1. 1. necessario scribendum est: *ceteris satisfacio omnibus, mihi ipsi numquam satisfacio.* In Oratore c. 52. ubi agitur de Isocratis moderatione in usu oratorio bis occurrit *se ipse*; primo loco recte; altero vero corrigendum. Cicero enim Gorgias, inquit — *his festivitatis insolentius abutitur, quas Isocrates — moderatius temperavit. Quin etiam se ipse tantum quantum aetate procedebat — relaxarat a nimia necessitate numerorum, quod declarat in eo libro — in quo dicit sese minus iam servire numeris quam solitus esset.* (Hic igitur verum est *se ipse*, quia Isocrates ipse se, non alius eum relaxarat.) Ita non modo superiores, sed etiam *se ipse* correxerat. Hic legendum est *se ipsum*. Opponitur enim accusativo superiores.

IRA. Tusc. IV. 9. *Ira sit libido poeniendi eius qui videatur laesisse iniuria.* Div. I. 29. *tertia parte animi in qua irarum existit ardor sedata atque restincta ex Platonis lib. IX. de Republ. Att. I. 38. ira procul absit, cum qua nihil recte fieri, nihil considerate potest.*

IRACUNDE. Tusc. IV. 12. (Hector et Ajax) collocuti inter se priusquam manum consererent, leniter et quiete, nihil ne in ipsa quidem pugna iracunde rabiose fecerunt. Phil. VII. 5. Vehementer me agere fa-teor, iracunde nego. Rosc. com. 11. quo quisque est sollertior et ingeniosior, hoc docet iracundius et laboriosius; quod enim ipse celeriter arripuit, id quum tarde percipi videt, discruciat.

IRACUNDIA. Orat. I. 51. quis unquam orator magnus et gravis, quum iratum adversario iudicem facere vellet, haesitavit ob eam causam, quod nesciret quid esset iracundia, terrorne mentis an cupiditas puniendi doloris? Acad. pr. II. 44. Academici — iracundiam fortitudinis quasi eodem esse docebant Tusc. IV. 19. Peripatetici multis verbis iracundiam laudant, eodem fortitudinis esse dicunt; — imperia severiora nulla esse puta. t, sine aliqua acerbitate iracundiae — oratorem denique non modo accusantem, sed ne defendentem quidem probant sine aculeis iracundiae. Q. Fr I 1. in tuis summis laudibus unam excipiunt iracundiam, quod vitium quum in hac privata vita levis esse animi atque infirmi videatur tum vero nihil est tam deforme, quam ad summum imperium etiam acerbitatem naturae adiungere. Ibid. si implacabiles sunt iracundiae, summa est acerbitas, si exorabiles summa levitas Flacc. 35. o conditiones miseras administrandarum provinciarum in quibus — — (erga praesores) frons omnium familiaris, multum animus iratus; iracundiae occultae, blanditiae apertae. Brut 70 Pontidius — effervescens in dicendo stomacho saepe iracundiaque vehementius.

IRACUNDUS. Sen 18 At sunt morosi, anxii, iracundi et difficiles senes — — Sed haec morum vitia sunt, non senectutis. Tusc. IV 7. quomodo si naturalis esset ira — alius alio magis iracundus esset?

IRASCI. Rosc com 16 non ex pacti ne verborum, quibus iusiurandum comprehenditur, sed ex perfidia et malitia, per quam insidiae tenduntur alicui dii immortales hominibus irasci et succensere consuerunt. Tusc. IV. 19. Peripatetici virum — videri negant, qui irasci nesciat. Eamque quam lenitatem nos dicimus, vitioso lentitudinis nomine appellant.

IRATUS. Tusc. III. 9. Proprium est irati, cupere, a quo laesus videatur, ei quam maximum dolorem inurere. Orat. II. 17, ubi saepe is qui rei dominus fu-

turus est alienus atque iratus — tibi est. Tusc. IV. 36. *laudatur illud Archytæ, qui quum villico factus esset iratior, quo te modo, inquit, accepissem, nisi iratus essem.* Phil. VIII. 6. *Cæsar qui illis (Massiliensibus) fuerat iratissimus, tamen — quotidie aliquid iracundiae remittebat.*

IRONIA. Brut. 85. *bella ironia, si iocaremur.* Orat. II. 67. *Socratem opinor in hac ironia dissimulantiaque longe lepore et humanitate omnibus præstitisse.* cf. Brut. 85. Att. XVI. 11. — Acad. pr. II. 23. *At multi sermones perscripti sunt, e quibus dubitari non possit, quod Socrati nihil sit visum sciri posse. — Quid dicam de Platone? qui certe tam multis libris hæc persecutus non esset, nisi probavisset. Ironiam enim alterius perpetuam præsertim nulla fuit ratio persequi. Nempe hic serio locutus erat Socrates, nihil solita illa sua εἰρωνεία usus.*

IRRAUCESCERE. Orat. I. 61. *nos (oratores) sæpe attentissime audiri video; et Aesopum (histrionem) si paulum irrauserit, explodi. Ibi codd. aliquot irrauerit.*

IRREPERE. 1. Blande se insinuare. Orat. 28. *eloquentia modo perfringit, modo irreperit insensus.* Harusp. 25. *in opinionem gratiae irrepere.* Orat. III. 53. *illa quæ maxime quasi irreperit in hominum mentes alia dicentis ac significantis dissimulatio.* 2. De vitio quod animum occupat. Fam. X. 23. *credulitas in optimi cuiusque mentem facillime irreperit.* 3. Astute aliquid occupare, seu aliquo pervenire. Balb. 2. *Is furatus esse civitatem, genus suum ementitus, irrepsisse in censum dicitur.* Arch. 5. *ceteri in eorum municipiorum tabulas irrepererunt.* Off. III. 10. *si vir bonus habeat hanc vim, ut si digitis concrepuerit, possit in locupletium testamenta nomen eius irrepere.*

IRRETIRE. 1. Sensu proprio. Tusc. II. 8. *hæc me irretivit veste furiali inscium.* 2. Metaphorice. Tusc. V. 21. *iis erratis se irretierat.* Vatin. 4. *quum homines negotia gerentes iudiciis iniquissimis irretires.* Catil. I. 6. *adolescens quem corruptelarum illecebris irretisses.*

IRRETITUS. Harusp. 4. *illaqueatus omnium legum periculis, irretitus odio bonorum omnium, implicatus expectatione supplicii.* Fin. V. 18. *cantiunculis irretitus.* Orat. I. 10. *Stoici disputationum suarum atque*

interrogationum laqueis te irretitum tenerent. Vat. 1. ut loquacitatem tuam paucissimis interrogationibus irretitam retardarem.

IRRIDERE. Ac. pr. II. 39. *vos ab illo irridemini, et ipsi illam vicissim eluditis.* Div. II. 17. *d. leo tantam Sticos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse.* N. D. II. 65. *nihil tam irridet Epicurus, quam praedictionem rerum futurarum.* Fam. IX. 26. *qui etiam in philosophum irriseris.*

IRRIGARE. 1. Sensu proprio. N. D. II. 52. *Aegyptum Nilus irrigat.* 2. Metaphorice. N. D. I. 43. *Democriti fontibus Epicurus hortulos suos irrigavit.*

IRRIGATIO. Off. II. 4. *ductus aquarum, derivationes fluminum, agrorum irrigationes.* cf. Sen. 15.

IRRISIO. Off. I. 38. *cum irrisione audientium imitari militem gloriosum.* Orat. I. 12. *oratio, si res non subest — aut nulla sit necesse est, aut omnium irrisione ludatur.*

IRRISOR. Parad. I. 3. *veniunt igitur isti irrisores huius orationis ac sententiae.*

IRRITABILIS. Att. I. 17. *si ita statueris et irritabiles animos esse optimorum saepe hominum, et eosdem placabiles.*

IRRITARE. Milon. 31. *vi irritare ferroque lacerare fortissimum virum.*

IRRITUS. Leg. II. 8. *quae augur iniusta et vitiosa — defixerit, irrita infectaque sunt.* Phil. V. 7. *quae si leges irritas feceritis rata esse non possunt.*

IRROGARE, est populum lege rogare ut aliquid iubeat, quod ad alterius incommodum pertineat. Dom. 22. *Multam irrogare.* Vid. *Multa.* Sext. 30. *irrogare privilegium.* Vid. *Privilegium.* Ern.

IRROGATIO. Rab. perd. 3. *irrogatio multae.*

IRRUMPERE. 1. Sensu proprio. Phil. XI. 2. *alter in Asiam irrupit cursim.* Div. I. 24. *Syracusani — in castra Poenorum irruperunt.* 2. Metaphorice. Orat. III. 27. *ab iis qui in nostrum patrimonium irruperunt, quod opus nobis est mutuemur.* Orat. III. 42. *luxuries quam in domum irrupit.* Acad. pr. II. 44. *atrocitas ista tua, quomodo in veterem Academiam irruperit nescio.* Ibid. 40. *tunc putes — imagines extrinsecus in animos nostras per corpus irrumpere?*

IRRUERE. Fin. II. 19. *equo admisso in mediam aciem Latinorum irruerat.* Orat. I. 10. *quod in alienas*

possessiones tam temere irruisses. 2. Metaphorice Orat. III 4. verecunda debet esse translatio, ut deducta in alienum locum non irruisse — videatur.

IRRUPTIO. Phil. XI. 3. *irruptio armatorum in domum.*

IS, reciproce. Or. I. 54. *sesemeruisse, ut — — decoraretur, et ei victus publice praeberetur. Dat. eo, pro ei. Verr. IV. 4. quod eo loco praeerat. Nisi praeerat absolute accipere, et in eo loco intelligere malis Ern.*

ISTIC. Fin. V. 26. *istic sum, i. e. hoc ago, cogito facere.*

ITA, in confirmando, et iurando. Catil. IV. 6. *ita mihi salva rep. perfrui liceat, ut ego etc. cf. Verr. V. 14. Elegans et varius porro est huius particulae usus, ut, hac causa allata; Verr. I. 46. ita intercescit, quod etc. ad. D v. XII. 56. is ita sibi persuadet; sequente acc. cum inf. ubi aut redundat, aut pro hoc ponitur. Sic et est ep. 23. 25. VI. 2. Lig. 1. Sull. 7. si ita sunt, redundat. Verr. I. 46. ita me audite, i. e. eo animo. Mil. 10. ita profectus est, i. e. eo tempore. Ern.*

ITAQUE post longiorem parenthesin, ut Fin. I. 6. deinde homo acutus cum — — attingere; itaque. Ubi plura v. ap. Davisium.

ITEM. 1. etiam quoque. Orat. II. 59. *in re est item ridiculum. Div. I. 48. Romulus augur cum fratre item augure. 2. Sic, eodem modo. Orat. 60. non item in oratione ut in versu exstat numerus. Att. II. 21. spectaculum tibi uni iucundum, ceteris non item. Orat. I. 26. Nihil est quod cogat homines sicut in foro non bonos oratores item in theatro malos actores perpeti. 3. Vicissim. Att. X. 14. tu meas epistolas concerpito, ego item tuas.*

ITER. 1. Sensu proprio. Att. V. 14. *iter conficiebam aestuosa et pulverulenta via. Att. XIV. 10. itineribus deviis profectus est in provinciam. 2. Via. Att. XVI. 13. quum venissem ad pontem Tirenium — in quo flexus est ad iter Arpinas. Rosc. Am. 9. cui ne iter quidem ad sepulcrum patrum relictum est. 3. Ius perfund. m. aliquem transeundi. Caecin. 26. aquaeductus, haustus, iter; paullo ante dictum: iura finium, possessionum aquarum, itinerum. 4. Metaphorice. Leg. I. 13. iter huius sermonis vides (den Gang dieses Gesprächs). Att. IV. 2. iter amoris nostri et officii.*

ITERARE, repetere. 1. Att. XV. 13. *tibi itero dicere*. Orat. 40. *ut, quod dixit, iteret*. Ibid. 39. *quum duplicantur iteranturque verba*. Tusc. II. 19. Att. XIV. 14. *itera dum eadem ista mihi*. Hic utitur Cicero versiculo illo ex Ennii Iliona, quem affert Acad. pr. II. 27. Significant autem ista verba, ut Gronovius monuit idem quod: *repete quaeso et rursus dic, quae dixisti; sunt enim talia, ut vix credam me audisse*. Nempe est formula dicendi qua utebantur in rebus nec opinatis.

ITERATIO. Orat. 25. *si quae verborum iterationes contentionem aliquam et clamorem requirent, erunt ab hac summissione orationis* (i. e. genere tenui orationis) *alienae*. Her. IV. 28. *Conduplicatio est cum ratione amplificationis aut commiserationis eiusdem unius aut plurium verborum iteratio*.

ITERATUS. 1. Partit. 6. *verba geminata atque duplicata, vel etiam saepius iterata*. 2. De agro. Orat. II. 30. *ager non semel aratus, sed novatus atque iteratus*. Nempe rudis ager quum primum arabatur *proscindi*, quum denuo, *offringi vel novari* aut *iterari* dicebatur. Et ager semel tantum proscissus, appellabatur *novalis, s. vervactum*. Copiose haec illustravit Salmasius ad Solinum p. 509—516.

ITIO. Att. XI. 16. *de obviam itione* (scil. Caesari) *ita faciam, ut suades*. Div. I. 32. *Rhodiorum classi propinquum reditum ac domum itionem dari*. Hic codd. nonnulli *domuitionem*, quod tamen poeticae est licentiae, ut in versu Herenn. III. 21. *laudato: iam domuitionem reges Atridae parant*.

ITO. Fam. IX. 24. *te ad cenam itare desiisse moleste fero*.

ITUS. Att. XV. 5. *qui porro noster itus, reditus, vultus, incessus inter istos?*

IUBA. Div. I. 35. *Dionysius paullo ante quam regnare coepit — quum equum ipse demisisset in flumen, submersus equus voraginibus non exstitit — quum autem aliquantulum progressus esset — equum alacrem laetus aspexit, cuius in iuba examen apum consederat*. De eodem ostento Div. II. 31. N. D. 43. *equus iubam quatiens; inter signa caelestia*.

IUBATUS. Her. IV. 49. *iste quotidie per forum medium tamquam iubaius draco serpit*.

IUBERE. 1. Proprie. Fam. XIII. 26. *litterae non quae te aliquid iuberent, sed commendaticiae*. 2. Hor-

tari. Fam. X^V. 1. *sperare nos amici iubent, suadent, hortantur.* 3. In salutandi formulis. Att. IV. 14. *Dionysium iube salvere.* Ibid. V. 2. *illum agentem aliquid, credo salutavi, postea iussi vulere.* 4. De populo quum legem accipi vel sancit. Flacc. 7. *o morem praeclarum disciplinamque, quam a maioribus accepimus, si quidem tenemus; sed nescio quo pacto iam de manibus elabatur.* Nullum enim illi nostri sapientissimi et sanctissimi viri vim concionis esse voluerant. Quae sciscerret plebes, aut quae populus iuberet, sumnota concione distributis partibus, tributim et centuriatum descriptis ordinibus, classibus, aetatibus, auditis auctoribus, re multos dies promulgata et cognita iuberi vetarique voluerunt. 4. De praetore ius dicente, quum decernit. Quin. 8. praetor (Dolabella) decernit, *quam aequum nihil dico, unum hoc dico novum* — iubet P. Quintium sponsionem cum Sex. Naevio facere etc. 5. „An iubere casum accusativum vel dativum regat apud aureae aetatis scriptores disputatur. Vid. Lexic. Fabr. et adde interpretes ad Caes. B. C. III. 98. Burmann. ad Ovid. Met. VIII. 752. Gronov. Duker et Drakeborch ad Liv. XXII. 24. in loco Ciceronis. Att. IX. 13. *quumquam hae mihi literae Dolabellae iubent ad pristinas cogitationes reverti.* Contrarius intelligebat scriptae, ut ad literas referatur. Malim mihi pleonastice additum dicere, ut in illo: *Vide mihi hominem*, et similibus, quae ratio etiam in nostra lingua obtinet, in familiari imprimis sermone. Sed cum infinitivo activo poni, intellecto post iubeo accusativo personae, patet ex loco illo Quint. 8. *Dolabella aut satisfacere, aut sponsionem iubet facere.* cf. Burm. ad Virgil. Aen. II. 3. „Ern.

IUCUNDE. Lael. 1. *narrare memoriter et iucunde.* Cael. 6. *cum tristibus severe, cum remissis iucunde vivere.* Diot. 7. *quum in convivio comiter et iucunde fuisses.* Tusc. V. 34. *Darius in fuga quum aquam turbidam et cadaveribus inquinatam bibisset, negavit unquam se bibisse iucundius.*

IUCUNDITAS. Off. I. 34. *relaxare animos et dare se iucunditati.* Fin. I. 11. *Non hanc solam (nos Epicure) sequimur (voluptatem) quae suavitute aliqua naturam ipsam movet, et cum iucunditate quadam percipitur sensibus, sed maximum illam voluptatem habemus, quae percipitur omni dolore detracto.* Lael. 22. *tranquillitas animi atque iucunditas.* Fin. I. 18. *si corporis gra-*

vioribus morbis vitae iucunditas impeditur, quanto magis animi morbis impediri necesse est Att. 7. *Nihil tam fuit scribendum, quam nihil mihi unquam ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidisse.* Muren. 19. *fructus iucunditatis.*

IUCUNDUS. Verr. III. 9. *odor suavis et iucundus.* Fin. II. 4. *in eo autem voluptas omnium Latine loquentium more ponitur, quum percipitur ea, quae sensum aliquem in veat iucunditas.* Hanc quoque iucunditatem, si vis transfer in animos, iuvare enim in utroque dicitur, ex eoque iucundum. 2. iucundum differt a grato, quod omnia quidem quae nobis ab aliis iucunda accidunt eadem grata esse debent, non continuo autem quae grata nobis sunt eadem semper iucunda. Catil. IV. 1. *est mihi et iucunda in malis et grata in dolore vestra erga me voluntas.* Att. I. 14. *fuit enim mihi saepe et laudis nostrae gratulatio tua iucunda, et timoris consolatio grata.* Vid. **GRATIUS.**

IUDEX. 1. Alicuius rei existimator aut aestimator. Off. I. 31. *suum quisque noscat ingenium, acremque se et bonorum et vitiorum suorum iudicem praebeat.* Fin. III. 2. *te habeo aequissimum eorum studiorum quae mihi communia tecum sunt existimatorem et iudicem.* Orat. 33. *quando aut quomodo id faciat (orator) nihil ad hoc tempus, quoniam ut supra dixi iudicem me esse non doctorem volo.* Supra nimirum c. 31. dixerat *meminerimus nil nos praecipiendi causa dicturos, atque ita potius acturos, ut existimatorem videamur loqui, non magistri.* 2. Inprimis dicitur iudex, qui in foro assidet praetori ad iudicandas causas vel privatas, vel publicas. Cluent. 45. *neminem voluerunt maiores nostri non modo de existimatione cuiusquam, sed ne pecuniaria quidem de re minima esse iudicem, nisi qui inter adversarios convenisset.* Planc. 17. *editicii iudices.* Vid. **EDITICIUS.** Cluent. 28. *numarii iudices, sunt pecunia corrupti.* Verr. V. 26. *iudex esse bonus nemo potest, qui suspitione certa non movetur.* Rosc. Am. 30. *L. Cassius ille, quem populus Romanus verissimum et sapientissimum iudicem putabat, identidem in causis quaerere solebat, cui bono fuisset — Hunc quaesitorem ac iudicem fugiebant atque horrebant ii, quibus periculum creabatur.* Mil. 12. *Ab eo dicuntur ibid. Cassiani iudices, qui eius severitatem imitabantur.* Verr. III. 62. *non quaero iudices Cassianos: veterem iudiciorum severitatem non*

requiro. Brut. 84. in comitium veniant, ad stantem iudicem dicant; h. e. ad iudicem vel arbitrum, qui lites leviores componit, isque opponitur iis qui in causis maioribus praetori assident in subselliis. Planc. 15. Sed aliquando veniamus ad causam; in qua tu nomine legis Liciniae, quae est de sodalitiis omnes ambitus leges complexus es. Neque enim quidquam in hac lege, nisi editicios iudices es secutus. Quod genus iudiciorum, si est aequum ulla in re, nisi hac tribuaria, non intelligo, quamobrem senatus hoc uno in genere tribus edi voluerit ab accusatore, neque eandem editionem transtulerit in ceteras causas, de ipso denique ambitu reiectionem fieri voluerit iudicum alternorum, quumquæ nullum genus acerbitalis praetermitteret, hoc tamen unum praetereundum putarit. Hunc locum optime illustravit P. Manutius hisce verbis: „ In omnibus causis, exceptis sodaliticorum criminibus reiectio iudicum fiebat ab accusatore et reo; quod Cicero alternorum iudicum reiectionem appellat. Iudices enim quum senatorius ordo lege Cornelia L. Sullae solus iudicaret e curia senatoria conscribebantur. Postea lege Aurelia L. Cottae, qua iudicia inter tres ordines communicata, e senatu, ex equitibus, e tribunis aeroriis. Hi selecti iudices vocabantur, de quibus in oratione pro Cluentio, apud Pedianum, et Plinium. Horum nomina in urnam coniecta sorte deducebantur a quaesitore, id est ab eo, qui de maioribus criminibus, ambitu, repetundis, inter sicarios, maiestate quaerebat. Ita de pluribus confecto per sortitionem necessario numero permittebatur accusatori ac reo, ut ex illo numero reicerent, quos putarent sibi aut inimicos, aut ex aliqua re, ut Pediani verbis utar, incommodos fore. Post reiectionem subsortiebatur idem quaesitor in locum reictorum alios, quibus ille iudicum legitimus numerus compleretur. Erat igitur prima sortitio, secunda reiectio, tertia subsortitio. His perfectis iurabant iudices in leges, ut obstricti religione iudicarent. Quum iurassent omnes, prae. er ipsum praetorem (nam praetorem non iurasse tum ex Cicerone, tum ex Pediano constat,) nomina eorum libellis consignabantur, et ubique habebantur; ne pro selectis iudicibus, ut fit in multitudine, aliqui suppositi corruptissime iudicarent. Eorundem iudicum nomina in codicem relata praetor asserabat. Qua de re sic in ea pro Cluentio: Multam a Iunio petivit; qua lege? quod in legem non iurasset; quae

res nemini umquam fraudi fuit; et quod C. Verres praetor urbanus homo sanctus et diligens subsortitionem eius in eo codice non haberet, qui tum interibius proferebatur. Quibus verbis illud quoque planum sit, subsortiri solitum eum, qui iudicio praeeset, sive praetor esset, sive non esset. Nam Iunius ille, a quo multam petitam esse Cicero dicit, praeturam nondum adeptus erat, quum in Oppianici iudicio iudex quaestionis fuit. Itaque miror, quod a Pediano scriptum est, et sortitum esse iudices, et subsortitum praetorem Verrem in Oppianici iudicio; contra quam et ipsius verba Ciceronis iam a nobis proxime recitata demonstrant, et illa praeterea, quae dixit in Verrem lib. I de subsortitione, inquit, illa Iuniana, iudices nihil dico. Quum igitur, ut redeam unde deverti, reiectio iudicum fieret in omnibus causis lata est lex Licinia ex S. C. in sententiam Q. Hortensii oratoris facta, ut in causa de sodalitiis, iudices ab accusatore editi, nulla interposita reiectione iudicarent. Quod infra Cicero docuit his verbis (c. 15.). Quid? huius rei obscura causa est, an et agitata, quum ista in senatu res agebatur, et disputata hesterno die copiosius a Q. Hortensio, cui tum est senatus assensus. Ex eo autem S. C. latam esse legem (nam multae leges et sine S. C. et contra senatus voluntatem ferebantur) indicat id, quod infra scriptum est: Si quemadmodum senatus censuit populusque iussit, ita fecisses, ut in hunc et suam et ab hoc observatas tribus ederes, non modo non querezer, sed hunc iudicibus editis, qui testes iidem esse possent, absolutum putarem." Haec Manutius. Brut. 76 Iudex quaestionis. Vid. QUAE-
STIO. Cluent. 53. est sapientis iudicis, cogitare tantum sibi a populo Romano esse permissum, quantum commissum et creditum sit, et non solum sibi potestatem datam, verum etiam fidem habitam esse meminisse; posse, quem oderit, absolvere, quem non oderit, condemnare, et semper non quid ipse velit, sed quid lex et religio cogat. cogitare; animadvertere, qua lege reus citetur, de quo reo cognoscat, quae res in quaestione versetur. Quum haec sunt videnda, tum vero illud est hominis magni atque sapientis, quum illam indicandi causa tabellam sumpserit, non se putare esse solum, neque sibi, quodcumque concupierit licere; sed habere in consilio, legem, religionem, aequitatem, fidem; libidinem autem, odium, invidiam, metum cupiditatesque omnes amovere;

maximique aestimare conscientiam mentis suae, quam ab diis immortalibus acceperimus, quae a nobis divelli non potest, quae si optimorum consiliorum atque factorum, testis in omni vita nobis erit sine ulla metu, et summorum honestate vivemus. Verr. IV. 15. est boni iudicis; parvis ex rebus c. necturam facere uniuscuiusque et cupiditatis et incontinentiae. Caecin. 23. vociferantur scriptum sequi calumniatoris esse; boni iudicis voluntatem scriptoris auctoritatemque defendere. Font. 6. si hoc iudici praescriptum lege aut officio putatis, testibus credere; nihil est, cur alius alio iudice melior aut sapientior existimetur. Unum est enim et simplex aurium iudicium et promiscue et communiter stultis ac sapientibus ab natura datum. Quid est igitur ubi elucere possit prudentia? ubi discerni stultus auditor et credulus ab religioso et sapienti iudice? Nimirum illud, in quo ea, quae dicuntur a testibus, coniecturae et cogitationi traduntur; quanta auctoritate, quanta animi aequitate, — quanta cura, quanto timore dicantur. Verr. II. 13. nemo dubitat, quin quum iudex alium de suo iudicio putet indicaturum, seque in eo capitis periculum aditurum, voluntatem spectet eius, quem statim de capite suo putet indicaturum. Ligar. 10. Causas, Caesar, egi multas et quidem tecum — certe numquam hoc modo: Ignoscite iudices; erravit; lapsus est; non putavi; si unquam posthac. Ad parentem sic agi solet; ad iudices: non feci; non cogitavi; falsi testes; fictum crimen. 3. De differentia iudicis et arbitri locus est Rosc. Com. 1. Aliud est iudicium, aliud arbitrium. Iudicium est pecuniae certae; arbitrium incertae. Ad iudicium hoc modo venimus, ut totam litem aut obtineamus, aut emittamus; ad arbitrium hoc modo adimus ut neque nihil, neque tantum, quantum postulavimus consequamur. Quis unquam ad arbitrium, quantum petiit, tantum abstulit? Nemo. Quantum enim aequius esset sibi dari petiit. De quo nomine ad arbitrium adisti de eo ad iudicem venisti. Ceteri quum ad iudicem causam labe-factori animadvertunt, ad arbitrium confugiunt; hic ab arbitro ad iudicem venire est ausus. 4. Tusc. I. 5. inexorabiles iudices (tabulosi illi apud inferos) Minos et Rhadamanthus

IUDICARE. 1. De communi hominum facultate. Div. II. 43. (Chaldaei) oculorum fallacissimo sensu iudicant ea, quae ratione atque animo videre debebant.

Orat. I. 26. *in iis artibus in quibus non utilitas quaeritur necessaria, sed animi libera quaedam oblectatio, quam diligenter, et quam prope fastidiose indicamus?*

Fam. XI. 10. *tu a certo sensu et vero indicas de nobis.*

Orat. I. 27. *quo gravius iudicium in dicendo subimus; quoties enim dicimus, toties de nobis iudicatur.* Off. II.

22. *non numero haec iudicantur sed pondere.* 2. *loprimis est iudicium in causis sive privatis sive publicis.*

Flacc. 4. *M. Caelius quum in re manifesta putasset nefas esse publicanum iudicare contra publicanum, sublatus erat e numero recuperatorum.* Caecin. 25. *vociferantur ex aequo et loco non ex callido versutoque iure rem*

iudicari oportere. Verr. II. 1. *quos ii qui severiora iudicia desiderant, arbitrentur res iudicare oportere.* Verr.

Act. I. 2. *aliud omnino ordinem ad res iudicandas quaerendum arbitrabuntur.* Div. I. 50. *ex poeta: iudicavit inclytum iudicium inter deas tres (Iunonem, Minervam, Venerem) aliquis scil. Paris.*

5. *hostem aliquem iudicare, formula sollemnis.* Phil. III. 6. *iudicetur non verbo, sed re, non modo non consul, sed etiam*

hostis Antonius. 4. *Constituere.* Att. X. 8. *ab eorum consiliis abesse indicasti.* 5. *Facto aliquo ostendere, quid iudicemus.* Tusc. V. 20. *ipse iudicavit quam esset*

beatus, ubi recte Ernestius Bentleii coniecturam repudiavit, cui legendum videbatur indicavit.

IUDICATIO. Inv. I. 15. *Iudicatio est, quae ex infirmatione et confirmatione rationis nascitur controversia. — Ea est huiusmodi: Rectumne fuerit ab Oreste matrem occidi quum illa Orestis patrem occidisset.*

Eandem Cicero Partit. 50. *disceputationem appellat.* 2. Fam. III. 9. *longi subsellii iudicatio et mora refertur ad longam deliberationem in senatu de triumpho alicui decernendo.*

IUDICATUM. 1. *Sensu generaliori.* Inv. I. 30. *Iudicatum est res assensione, aut auctoritate, aut iudicio alicuius aut aliquorum comprobata. Id tribus in generibus spectatur religioso, communi, approbato.*

2. *Inprimis dicitur id, quod iurati iudices legibus iudicant, quod isto loco appellatur religiosum.* Quint. 7. *iste postulat ut procurator iudicatum solvi satisfacere.*

Flacc. 49. *praetor decrevit, ut si iudicatum negaret in duplum iret.*

IUDICATUS. Munus iudicandi. Att. XII. 19. *aprobo maxime quod de iudicatu meo responsum sit.* Phil.

I. 8. de tertia decuria iudicum, quae erat centurionum: *Quid isti ordini iudicatus lege Iulia, etiam ante Pompeia, Aurelia non patebat?*

IUDICATUS. Phil. XI. 5. *Iudices quorum res iudicaras (abgegeben richterliche Bescheide) irritas fecimus* Cluent. 42. *sequitur id quod illi iudicium appellant, maiores autem nostri numquam neque iudicium nominarunt, neque perinde ut rem iudicatam observaverunt, animadversio atque auctoritas censoria.*

IUDICIALIS. Inv I. 5. *iudiciale (genus dicendi est) quod positum in iudicio habet in se (in causis publicis) accusationem et defensionem aut (in litibus privatis) petitionem et recusationem.* Brut. 85. *Thurydies — hoc forense; concertatorium, iudiciale non tractavit genus.* Att. II. 1. *in eis orationibus quae Philippicae nominantur, enituerat — Demosthenes, et se ab hoc refractariolo iudicali dicendi genere abiunxerat.* Orat. II. 15. *de genere scribendi historico: genus orationis fusum atque tractum — sine hac iudicali asperitate, et sine sententiarum forensium aculeis persequendum est.* Art. XIII. 6. *iudicali molestia ut caream videbis, de iudicatu s. munere iudicandi.* Verr. IV. 47. *quem ego hominem accuso? quem legibus ac iudicali iure persequor?* Arch. 12. *quae non fori neque iudicali consuetudine et de hominis ingenio et communiter de ipsius studio locutus sum.* Haec referuntur ad ea, quae Cicero de Archiae poetica facultate eiusque laudibus dixerat; iam in exordio c. 2. his verbis usus: *ne cui vestrum mirum esse videatur me in quaestione legitima et in iudicio publico — hoc uti genere dicendi, quod non modo a consuetudine iudiciorum verum etiam a forensi sermone abhorreat.* Att. I. 1. de C. Aquillio Gallo, *illud suum regnum iudiciale opposuit; i. e. negavit se posse consulatum petere, propter iuris interpretandi munus; in quo, ut ait Manut. ita excellebat, ut quasi regnare videretur omnibus qui maiore aliqua de causa in iudicium irent, ad unum consilii causa confluentibus.* Aliud est regnum forense quod Cicero. Fam. IX. 18. sibi tribui ut principi patronorum. Ab hoc item differt. Verr. V. 68. *regia dominatio in iudiciis, qua omnes causas quo iure, quæve iniuria obtinentur.* Brut. 69. *Q. Arrius — in patronorum sine doctrina, sine ingenio aliquem numerum pervenerat. Sed ut pugiles inexercitati, etiam si pugnosc et plagas Olympiorum cupidi ferre possunt,*

solem tamen saepe ferre non possunt, sic ille — illius iudicialis anni severitatem, quasi solem, ferre non potuit. Hic iudicialis annus est A. V. C. 701. quo anno Cn. Pompeius Magnus tertium cos. sine collega fuit. Duabus igitur legibus altera de vi, altera de ambitu ab eo latis et promulgatis brevior iudiciorum forma instituta est, ita ut testibus per triduum datis uno eodemque die et ab accusatore et a reo perorandum esset ita ut binae horae accusatori ternae reo darentur. Hanc igitur appellat Cicero illius iudicialis anni severitatem, negatque eam Arrium tulisse, quia non satis erat exercitatus, ut tam subito pro reo dicere posset; itaque in posterum a forensibus actionibus plane recessit.

IUDICIARIUS. Verr. 1. 2. *iudiciaria controversia dicitur disceptatio de ordine penes quem iudicia esse statuendum sit. Erant enim eo tempore iudicia penes Senatum, et quum iudices ex eo delecti saepius inique iudicaret identidem de iudiciis ad equestrem ordinem transferendis agebatur. Itaque Cicero Verre sive condemnato sive absoluto finem iudiciariae controversiae, fore contendit. Reus est enim, inquit, nocentissimus; qui si condemnatur desinent homines dicere, his iudiciis pecuniam plurimum posse; sin absolvitur, desinemus nos de iudiciis transferendis recusare. Cluent. 26. dicitur Stalenus quaestu iudiciario pastus, i. e. lucro ex iudiciis corruptis.*

IUDICIUM. 1. Sententia s. existimatio de aliqua re. Brut. 51. *hoc affirmo qui vulgi opinione disertissimi habiti sint, eosdem intelligentium quoque iudicio (nach dem Urtheil der Kenner) fuisse probatissimos. N. D. 1. 16. exposui non philosophorum iudicia sed derirantium somnia. Att. XII. 21. ego meo iudicio multo stare malo, quam omnium reliquorum. Q. Fr. I. 1. tibi utendum est existimationibus ac iudiciis posterorum. Acad. fragm. ap. Augustin. Academico sapienti ab omnibus — secundae partes dantur, quum primas sibi quemque vindicare necesse sit. Ex quo potest probabiliter confici, eum recte primum esse iudicio suo, qui omnium ceterorum iudicio sit secundus. 2. Facultas iudicandi. Opt. gen. 4. qui teretes aures habent intelligensque iudicium. Orat. 21. Magni iudicii, summae etiam facultatis esse debet moderator ille et quasi temperator huius tripertitae facultatis. 3. Sensu forensi iudicium est collegium virorum vel de litibus, vel de criminibus*

iudicantium. Caecin. 2. *omnia iudicia aut distrahendurum controversiarum aut puniendorum malefactorum causa reperta sunt; quorum alterum levius est propterea quod et minus laedit, et persaepe disceptatore domestico diiudicatur; alterum est vehementissimum, quod et ad graviores res pertinet, et non honorariam operam amici, sed severitatem iudicis ac vim requirit.* Priora iudicia fere appellantur privata, altera vero publica. Sic Caecil. 1. *in causis iudicisque publicis ita versatus ut defenderim multos, laeserim neminem.* h. c. *neminem accusarim.* Brut. 53. *iudicio publico condemnatus.* Orat. I. 58. *iudicia privata magnarum rerum obire, in quibus saepe non de facto, sed de aequitate ac iure certetur.* Alio sensu iudicium publicum dicitur, apud quod agebatur causa Archiae poetae, quam Gracius lege Plautia Papiria de civitate reum fecerat, propterea quod quaestio de civitate est iuris publici. Arch. 2. *in quaestione legitima et in iudicio publico.* Rosc. Com. de differentia iudicii et arbitrii vid. in ARBITRIUM. Off. III. 17. Scaevola — *fidei bonae nomen existimabat manare latissime, idque versari in tutelis societatibus, fiduciis, mandatis etc. quibus vitae societas contineretur; in his magni esse iudicis praesertim quum in plerisque essent iudicia contraria, quid quemque cuique praestare deberet.* Hac Facciolatus iudicia contraria ea esse, dicit, in quibus altera pars actionem directam habeat, ut pupillus in tutorem, altera contrariam, ut tutor in pupillum. Plenius Ernestius: „*iudicia contraria sunt, inquit, quae in quibusdam causis fiunt adversus petitorum.* Ut *iudicio tutelae*, in quo petitor est pupillus, contrarium est iudicium, quo tutor petit a pupillo sumptus eius causa factos; *iudicio mandati* contrarium est iudicium, quo a mandatario petuntur impensae litis.“ cf. Digestorum lib. XXVII. tit. 4. *de contraria tutelae et utili actione.* Rosc. Am. 58. *turpe iudicium est id quod turpe est ei, cui intenditur, ut fort. mandati, in quo condemnatum infamia sequitur.* Similiter Fam. IX. 25. quum M. Fabius quidam comperisset fundum Herculensem a Q. Fabio fratre proscriptum esse, qui fundus cum eo communis esset, Cicero rogat Paetum, ut hoc negotium suscipiat et molestia M. Fabium liberet; et *Noli, inquit, pati litigare fratres, et iudiciis turpibus conflictari.* Cluent. 42. *tutor iudicio damnati in perpetuum omni honore ac dignitate privantur.* Rosc. Com.

Com. 5. *iudicia legitima sunt legibus constituta.* Mil. 1. *haec novi iudicii nova forma terret oculos: quem ad locum recte Graevius: „novum iudicium dicebatur, quia erat extraordinarium, quum ordinario in iudicio secundum leges et morem iudiciorum Romanorum de hoc crimine esset quaerendum a praetore, qui quaestionem illo anno de vi sortitus erat. Nam extraordinaria iudicia habebantur aut de crimine, de quo nulla lex erat, aut de crimine quod atrocius existimabatur, quam quod secundum leges puniendum putabant, quale hoc fuit. Ideo Cicero queritur se novo iudicio id est extraordinario fuisse perturbatum et iudicii nova forma propter praesidium militare, quo Pompeius consul forum cinxerat.* Cluent. 44. *iudicium corruptum, de iudicibus pecunia corruptis.* Arch. 11. *iudicium exercere dicitur praetor qui praest iudicio.* Caecin. 3. Verr. II. 12. *iudicium dare, item Quint. 22. iudicium reddere est praetorum, penes quos est iurisdictio.* Verr. III. 28. *iudicium pati est i. q. Verr. III. 22. accipere iudicium.* Vid. *accipere.* Verr. I. 53. *iudicium habere dicitur reus.* Ibid. II. 29. *qui se velle dicebant alterutri eorum qui tum illud iudicium habebant, adesse, i. e. vel petitori, vel ei unde petebatur.* Muren. 2. *periculum iudicii praestare dicuntur ii, qui in eo, quod vendunt, evictionem praestant.* Leg. II. 17. *iudicia perumpere vel Sext. 64. iudicia perfringere dicitur is, qui iudices vel pecunia, vel opibus et potentia corrumpit.* 4. *Iudicium dicitur etiam pro iudicibus.* Verr. II. 18. *iudicium sortiri.* 5. *Iudicium significat interdum sententiam iudicum vel senatorum.* Fam. V. 18. *iudicium potentiae alicuius condonare; h. e. ita pronuntiare, ut potenti homini placet, sive contra ius in gratiam potentis iudicare.* Orat. 41. *cuius de meritis senatus tanta iudicia fecisset.* Dom. 31. *iudicia senatus, i. e. SCta.* Cluent. 42. 43. *locus est notabilis de animadversionibus s. auctoritatibus censoriis, quae nonnunquam iudicia appellantur; ubi quae sit inter illas et iudicum iudicia differentia his verbis explicatur: Non solum illud ostendam — populi Romani suffragiis saepenumero censorias subscriptiones esse deletas, verum etiam iudiciis eorum qui iurati statuere, maiore cum religione et diligentia debuerunt — Deinde praetores urbani qui iurati debent optimum quemque in selectos iudices referre, numquam sibi ad eam rem censoriam ignomi-*
Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars I. 16

niam impedimento esse oportere duxerunt. Censores denique ipsi saepe numero superiorum censorum iudiciis (si ista iudicia appellari vultis) non steterunt. Atque etiam ipsi inter se censores sua iudicia tanti esse arbitrantur ut alter alterius iudicium, non modo reprehendat, sed etiam rescindat; ut alter de senatu moveri velit, alter retineat, et ordine amplissimo dignum existimet; ut alter in aerarios referri, aut tribu moveri iubeat, alter vetet. Quare qui vobis in mentem venit haec appellare iudicia, quae a populo Romano rescindi, ab iuratis iudicibus repudiari, a magistratibus negligi, ab iis, qui eandem potestatem adepti sunt, commutari inter collegas discrepare videatis?

IUGATIO. Sen. 15. *capitum iugatio in vitibus.* Varr. R. R. I. 8. Columell. IV. 17. *Modus iugationis exprimitur a Pontedera ad init. L. III. Columellae Tab. I. fig. 12. ed. Gesner. Fru.*

IUGATUS, coniunctus. Tusc. III. 8. *omnes (virtutes) inter se necae et iugatae sunt.*

IUGER. Verr. III. 47. *In iugere agri Leontini medimnum fere tritici seritur perpetua atque aequabili satione.*

IUGERUM, ager CCXL pedes longus CXN latus. Att. II. 16. *omnis exspectatio largitionis agrariae in agrum Campanum videtur esse derivata, qui ager ut dena iugera sint (h. e. si singulis colonis dena iugera dentur) non amplius hominum quinque millia potest sustinere.* Verr. III. 47. *fieri non poterat ut plus quam decem medimna ex iugero ararent. Ibid iugera professi sunt aratores omnes imperio atque instituto tuo. Ibid. ager efficit cum octavo bene ut agatur, verum, ut omnes dii adiuvent cum decumo. Quod si quando occidit, tum fit, tantum decumae sit, quantum severis; hoc est ut quot iugera sunt sata, totidem medimna decumae debeantur.*

IUGIS. 1. N. D. II. 9. *Videmus — etiam ex puteis iugibus (h. e. perennibus) aquam calidam trahi.* Div. II. 15. *Pherecydes quum aquam vidisset ex puteo hanstam terrae notum dixit futurum. — Etiamne futurum esse aquae iugis (frisches Quellwasser) colore praesentiunt?* 2. Div. II. 56. *ne iuge auspicium fiat, iubent iumenta disiungere. Est iuge auspicium quum iumentum iunctum stercus facit ut testatur Festus. Serv. ad Virg. Aen. III. 557.*

IUGLANS, nux (*Wallnuss*). Tusc. V. 20. *Dionysius instituit, ut (liliae) candentibus iuglandum putaminibus barbam sibi et capillum adurerent.*

IUGULARE. 1. Sensu proprio. Tusc. V. 40. *Surdi vocem citharocdi non audiunt — ne stridorem quidem serrae — aut grunitum, quum iugulatus, suis:* 2. Omnino pro trucidare, occidere. Quint. 16. *iugulare civem ne iure quidem quisquam bonus vult.* 3. Metaphorice, pro condemnare vel alio modo perdere. Cluent. 25. *quum Oppianicum iam perditum et duobus iugulatum praevudiciis videret.* Phil. XIII. 18. ex Antonii epistola: *quo facilius reviviscat Pompeianorum causa toties iugulata;* quibus verbis respondet Cicero: *si esset iugulata, numquam exsurgeret.* Att. I. 16 de iudicio quo Clodius absolutus est. *Hortensius non vidit illud, satius esse illum in infamia relinqui ac sordibus (etiamsi non adduceretur in iudicium) quam infirmo iudicio committi (in quo verendum erat ne corrupti iudices eum absolverent). Sed ductus odio properavit rem deducere in iudicium, quum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen (id est per qualescunque iudices tamen condemnatum iri) diceret.* Verr. III. 14. *his te literis, homo audacissime atque amentissime iugulatum esse non sentis? h. e. ita convictum, ut effugere non possis.*

IUGULUM. Fat. 5. *Z. pyrus Socratem stupidum esse dixit quod iugula concava non haberet;* Catil. III. 1. *mucrones gladiatorum a iugulis vestris deiecimus.* Phil. XIV. 9. (Caesar Octavianus) *primus Antonii immanem et foedam crudelitatem non solum a iugulis nostris, sed etiam a membris et visceribus avertit.* Id est, ut recte Manutius: morte enim ipsa contentus non fuisset Antonius; prius unumquemque omni crudelitatis genere cruciasset. Mortem significat quum dicit *a iugulis*, tormenta, quum subiungit *a membris et visceribus*. Sext. 42. *qui vulneribus quae cernit quotidie toto corpore movetur, ut aliquo praesidio caput et cervicem, et iugum ac latera tutetur, hunc de vi accusandum putas?*

IUGUM. 1. Montis vertex s. declivitas. Hoc sensu positum per translationem Orat. III. 19. *haec ut ex Apennino fluminum sic ex communi sapientium iugo sunt doctrinarum facta divortia.* Hic commune sapientium iugum dicitur a Athenis, ubi primum Socrate auctore diserti a philosophis disiuncti sunt. 2. Instrumentum

vel ligneam, vel loreum, quo boves iunguntur. N. D. II. 60. nos onera quibussdam bestiis, nos iuga imponimus. Ibid. 63. boum cervices natae ad iugum. 3. Pars cur us cui iumenta vel equi iunguntur. Tusc. I. 47. Argiae sacerdotis Cleobis et Biton filii praedicantur. — Quum illum ad — sacrificium curra vehi ius esset — morarenturque iumenta, tum iuvenes ii — ad iugum accesserunt. 4. Par boum quibus aratur. Verr. III. 52. reperietis — quibus aliquid tamen reliqui fuerit ex magno patrimonio, eos in agris minore instrumento, minus multis iugis (Gespannen) remansisse. 5. Inde per translationem, par hominum inter se coniunctorum. Phil. XI. 2. unum idemque bellum contra hoc iugum impiorum nefarium. Scilicet Antonii et Dolabellae: quos c. 1. appellat geminum in scelere par, invisitatum, inauditum ferum, barbarum. 6. Iugum, sub quo Romano more ignominiae gratia victi hostes mittebantur, constabat tribus hastis, e quibus duae in terram figebantur, et super eas ligabatur tertia, et tum victi hostes discingebantur et sub illa transire cogebantur inermes. Ita Festus. (cf. Liv. III. 28. Dionys. Halic. III. 21.) Off. III. 30. quum male pugnatum apud Caudium esset, legionibus nostris sub iugum missis. 7. Dominatio. Phil. I. 3. patriae liberatores urbe carebant ea, cuius a cervicibus iugum servile deiecerant. 8. Signum caeleste quod alias *Libra* dicitur Div II. 47. L. Tarutius Firmanus — urbis nostrae natalem diem repetebat ab iis Parilibus, quibus eam a Romulo conditam accepimus, Romanque, in lugo quum esset luna, natam esse dicebat. Plenius haec exponit Solinus Polyhist. c. 1. Romulus auspicato fundamenta murorum iecit, XVIII natus annos, XI Calendas Maias hora post secundam ante tertiam sicut L. Tarutius prodidit mathematicorum nobilissimus, Iove in Piscibus, Saturno, Venere, Marte, Mercurio in Scorpione, Sole in Tauro, Luna in *Libra* constitutis.

IUMENTUM. Caecin 19. Si via sit immunita iubet (lex) qua velit agere iumentum. Potest hoc ex verbis intelligi, licere, si via sit in Brutiis immunita, agere si velit iumentum per M. Scauri Tusculanum. Hoc exemplo utitur Cicero, ut confirmet in legibus voluntatem potius quam verba spectari oportere. Hottomannus ad h. l. „Qui viam, hoc est servitutem debet, munire viam debet, munitamque et paratam praebere.

Quod si non fecerit, tum ei, cui servitus debetur, lex XII. tabb. potestatem facit, qua velit iumentum, quod vehiculum trahit, agere. Sensus ergo est apertissimus: si verba, inquit, sequeremur, quae potestatem faciunt, ut qua velit is cui servitus debetur, si via, ubi illa debetur, immunita est, iumentum agat: agere liceret vel per amoenissimum quemvis agrum, qualis est ager M. Scauri, quam ille gravissimam contumeliam sibi factam interpretaretur. Quum autem id lex dicit, de eius solius agro sentit, qui servitutem viae debebat, quam non muniverat. " *Farr. XI. 13. eram sine equitibus, sine iumentis. Att. XII. 32. iumentis Athenis nil opus.* „Vid. Cuper ad Petron. 117. ubi Petronius ipse caballum interpretatur, sic est etiam ap Sueton. Ner. 5. " *Ern.*

IUNCTIO. *Tusc. I. 23. discessus et secretio ac diremptus earum partium, quae ante interitum iunctiore aliqua tenebantur (durch Verbindung zusammengehalten).*

IUNCTUS. 1. De corporibus et locis. *N. D. II. 45. aër mari continuatus et iunctus est. Att. VI. 1. rheda equis iuncta N. D. II. 45. maxime corpora inter se iuncta permanent quum quodam quasi vinculo circumdato colligantur.* 2. De hominibus. *Att. IV. 15 ut est ex me et ex te, iunctus Dionysius, M. Pomponius, h. c. Dionysius libertus praenomen Marci a me, nomen Pomponii a te accepit. Nam post manumissionem appellabatur M. Pomponius Dionysius.* 3. De rebus *Div. II. 72. Religio propaganda est, quae est iuncta cum cognitione naturae. Orat. II. 58. insignis improbitas et scelere iuncta. Att. IX. 12. bellum iunctum miserrima fuga. Orat. III. 35. Oratorem dico sapientiam iunctam habere eloquentiae. Fat. 16. causa propior et cum exitu iunctior. Orat. 56. tralata aut facta aut iuncta verba.*

IUNGERE. 1. De corporibus. *Div. II. 69. dicitur quidam, quum in somnis complexu venerio iungeretur calculos eiecisse.* 2. De rebus ad animum pertinentibus. *Brut. 97. qui decus omne virtutis cum summa eloquentiae laude iunxisses. Lael. 5. quanta vis amicitiae sit, ex hoc intelligi maxime potest, quod ex infinita societate generis humani, quam conciliavit ipsa natura, ita contracta res est, et adducta in angustum, ut omnis caritas aut inter duos, aut inter paucos iungeretur. Div. II. 69. Thesaurus et hereditas — et multa generis*

eiusdem, qua cum somniis naturali cognatione iunguntur? 3. De verb. s. Orat. III. 43. *si verba extrema cum consequentibus primis ita iungentur, ut ne aspere concurrant, neve vastius diducantur.* „Orat. III. 43. *oratio iuncta opponitur hi. lcae, atque adeo critur ex coll. catione apta verborum.* Orat. 36 *verba iuncta opponuntur simplicibus.*“ Ern.

IURARE. Off. III. 29. *Est ius etiam bellicum, fidesque iurisiurandi saepe cum hoste servanda. Quod enim ita iura tum est, ut mens conciperet fieri oportere, id servandum est; quod aliter, id si non feceris, nullum est periurium.* U. si praedonibus pactum pro capite pretium non attuleris, nulla fraus est, ne si iuratus quidem id non feceris. — Non enim falsum iurare periurare est, sed quod ex ANIMI TUI SENTENTIA iuraris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere periurium est. Fam. V. 1. *iuravi verissimum pulcherrimumque iusiurandum.* Att. I. 1. *iuravit morbum, h. e. serio negavit se propter invaliditatem consulatum petere posse.* Att. XII. 14. *perpetuum morbum iurabo; i. e. iurabo me perpetuo morbo laborare, ut non possim cenis auguralibus interesse, et ut non nunc modo sed in perpetuum excusatus sim.* Addit autem: *quum enim mihi carendum sit conviviiis, malo id lege videri facere, quam dolore (ex morte Tulliae).* „Rosc. Com. 1. *essene quemquam tanta audacia praeditum, ut quod iniuratus in codicem inferre noluit (scil. quia falsum erat) id iurare in litem non dubitet; h. e. sibi deberi iureiurando confirmet litis obtinendae causa.* Fam. VII. 12. *iurare Iovem lapidem est iurare per fictile simulacrum in Capitolio c. 18. p. 229.* De ipso ritu sic iurandi vid. Gell. N. A. I. 21. et alios quos Rycquius laudat l. c.“ Ern. Acad. pr. II. 20. *Nisi ineptum putarem in tali disputatione id facere, quod quum de re publica disceptatur fieri interdum solet, iurarem per Iovem deosque penates me et ardere studio veri reperiendi, et ea sentire, quae dicerem.* Tusc. II. 7 *magna mehercule laus et eo ipso per quem iuravi Hercule digna.*

IURATUS. Sull. 11. *an me existimasti haec iniuratum in iudicio non esse dicturum, quae iuratus in maxima concione dixissem.* Respicit illud, quod ultimo consulatus die in concione populi iuravit a se servatam esse rem publicam. cf. Fam. V. 2. Pis. 3. Att. XIII.

28. *de epistola ad Caesarem (iurato mihi crede) non possum.*

IURGARE. Rep. fr. lib. IV. iurgare lex putat inter se picinos, non litigare.

IURGUM. Rep. fr. lib. IV. si iurgant, benivolorum concertatio non lis inimicorum iurgium dicitur. Lael. 21. cavendum est ne in graves inimicitias convertant se amicitiae, e quibus iurgia, maledicta, contumeliae gignantur.

IURIDICALIS. Inv. II. 25. Iuridicalis (constitutio, pars generalis constitutionis) est in qua aequi et iniqui natura et praemii aut poenae ratio quaeritur. Aliiter Top. 25. In quibus (de finitis quaestionibus) existunt haec genera, ut accusator personam arguat facti; defensor aliquid opponat de tribus: aut non esse factum, aut si sit factum, aliud eius facti nomen esse; aut iure esse factum. Itaque aut insitialis aut conjecturalis prima appelletur; definitiva altera; tertia, quamvis molestum nomen sit, iuridicalis vocetur.

IURISCONSULTUS vel IURECONSULTUS. Orat. I. 48. si quaeretur, quisnam iurisconsultus vere nominaretur, eum dicerem, qui legum, et consuetudinis eius, qua privati in civitate uterentur, et ad respondendum, et ad scribendum, et ad cavendum peritus esset. Ibid. 55. iurisconsultum sine eloquentia — fateris esse posse, fuisseque plurimos, oratorem negas, nisi illam scientiam assumpserit, esse posse. Ita est tibi iurisconsultus per se nihil nisi leguleius quidam cautus et acutus, praeco actionum, cantor formularum, auceps syllabarum. Orat. I. 45. est sine dubio domus iurisconsulti totius oreculum civitatis. Fam. III. 1. Valerium Ictum valde tibi commendo, sed ita etiam si non est Ictus. Melius enim ei cavere volo quam ipse aliis solet. Moren. 64. sqq. facere exagitur Ictorum scientia nullamque esse in illa disciplina mentem ad consulatum viam ostenditur. Contra eius dignitas et utilitas laudatur Orat. I. 11. sqq.

IURISDICTIO. „Quid fuerit, non convenit satis inter Ictos de eaque multa parum accurate dicuntur. Est Ger. Noodtii libellus de iurisdictione et imperio, in quo multa parum vere et accurate dicta sunt, de quibus hic dicere non est necesse. Illic nobis sumemus tantum breviter demonstrandum Iurisdictionem Ciceronis temporibus versatam esse in solis causis privatis,

iisque ita propriam fuisse, ut publicis quaestionem; Nam 1. *iurisdictio* omnis posita est in *edicto*, et ex *edicto decretis*. Usus illorum trium verborum *do, dico, addico* omnis in decretis consumptus est; quod ex prima et secunda Verrina, quae sunt sedes propriae huius argumenti, sole clarius est. Verr. II. 48. *an dubitabit quisquam, quin is venalem in Sicilia iurisdictionem habuerit, qui Romae totum edictum atque omnia decreta vendiderit? quin is ab Siculis ob decreta interponenda pecuniam acceperit, qui M. Octavium Ligurem ob ius dicendum poposcerit.* Vides tamquam res easdem permutari *iurisdictionem* et *decreta cum edicto* Verr. I. 40. *extr. ita me de praeturae criminibus auditote, ut ex utroque genere et iuris dicundi et surtorum etc.* Locus de iurisdictione Verris est c. 41—48. totus autem in exprobrando edicto iniquo et decretis iniustis. Ibid. 46. *quae libido istius in iure dicundo, quae varietas decretorum fuerit.* cf. Q. Fr. I. 1. 7. 2. Romae uni praetori urbano tribuitur et peregrino, quorum magistratus in solis causis privatis versabatur (nisi si forte SCto aut alia causa eis etiam quaestio quaedam tributa fuit, ut Verri. Vid. Verr. I. 60.) et quaestionibus discrete oppositur. Verr. I. 47. Verres obicit de liberto, cui hereditatem ademerat, in praetura urbana: *Proscriptum iuvit; lex est, poena est.* Cicero respondet: *Quid id ad eum, qui ius dicit?* Nempe ista res est quaestionis, est causa publica, quae iurisdictioni non subest. Itaque *ius dicere* et *iurisdictio* non semel ponitur pro ipsa praetura urbana. Verr. V. 14. *quum tibi sorte obtigisset ut ius diceres.* Muren. 20. *in ipsa praetura nihilne existimas inter tuam et istius sortem interfuisse.* Murenae sors ea fuit, quam omnes necessarii tui tibi optabamus *iuris dicundi*; (fuit autem Murena praetor urbanus.) *qua in sorte sapiens praetor, qualis hic fuit offensionem vitat aequabilitate decernendi; benivolentiam adiungit lenitate audiendi.* *Quid tua sors? tristis, atrox, quaestio peculatus.* cf. Placc. 3. Ex quo efficitur, ut Praetores qui publica iudicia exercent, iurisdictionem nullam habeant, sed potius imperium rerum civile et quasi rogatum. Vid. IMPERIUM. Hinc intellige locum e Taciti Agric. 6. *idem praeturae tenor et silentium, neque enim iurisdictio obvenerat; quem locum male nescio quis interpretatus est in lexico Fabri, quasi habuerit, quidem iurisdictionem propter praeturam,*

sed eam non exercuerit. Silentium erat in praetura, quia non habebat urbanam aut peregrinam, quae negotiosa erat, sed quaestionem, cuius exercendae rarae occasiones. Et quoniam in provinciis Praetor aut Proconsul et causis privatis et publicis praeserat, propterea is et iurisdictionem habebat, qua causas privatas, et imperium, qua publicas. Quod Verrina secunda inscribitur de *iurisdictione Siciliensi*, in qua tamen etiam agitur de iudiciis publicis, primo pertinere potest tantum ad partem aliquam eius libri, ut inscriptio libri I. et V. deinde hae inscriptiones non sunt a Cicerone, sed forte Asconio, cuius aetate iurisdictionis notio variata erat, et ita dicebatur, ut etiam publicarum causarum cognitionem comelecteretur. Sic est iam apud Sueton. lal. 40. et pluribus aliis locis. Flacc. 40. *Asiaticae iurisdictioni* (quam male a Flacco administratam dicunt) *urbana iurisdicatio respondebit*. Conf. c. 5. Flaccus autem praetor urbanus fuerat. De iurisdictione praetorum urbana vid. Sigon. l. A. C. R. I. 20. de iurisdictione provinciali eundem de Ant. Iure Prov. II. 5. De iurisdictione sub Caesaribus egimus ad Suetonii Caesarem in Excursibus. “ *Ernesti*.

IURISPERITUS. Orat. l. 5. *Scaevola iuris peritorum eloquentissimus, eloquentium iuris peritissimus. Caecin. 25. qui ius civile contemnendum putat, is vincula revellit non modo iudiciorum, sed etiam utilitatis, vitaeque communis. Qui autem interpretes iuris vituperat, si imperitos iuris esse dicit, de hominibus, non de iure civili detrahit. Sin peritis non putat esse obtemperandum, non homines laedit, sed leges atque iura labefactat. Planc. 25. quotus quisque disertus, quotus quisque iuris peritus est, ut eos nameres, qui volunt esse?*

IUS „significat omnia ea, ex quibus quid iustum sit, quid faciendum quid omittendum, intelligitur, tamquam leges, edicta praetorum, consuetudo etc. Verr. I. 41. Huius iuris plura genera sunt. Apud Ciceronem haec observavi.

1. Civile (vid. civilis.). Sed aliter sumitur *ius civile* Flacc. 32. *quaero sintne ista praemia censui censendo? habeant ius civile?* nempe ita ut significet conditionem, qua gaudent praedia, quae in censum deferri possint.

2. Ius divinum est a) naturale. Sext. 42. *tum domicilia coniuncta, quas urbes dicimus invento et divino*

et humano iure; moenibus sepserunt. Antea dixerat ius naturale et civile. Harusp. 16. ius legatorum quum hominum praesidio munitum sit, tum etiam divino iure esse vallatum. b) Pontificium. Harusp. 7. extr. domum publico omni praecipuo et humano et divino iure munitam. Liberata erat Ciceronis domus a Pontificibus adeoque divino iure, deinde a populo, lege (c. 6.) adeoque humano iure. Sed utrumque hoc ius publicum est.

3. *Gentium est naturale. Off. III. 5. neque hoc solum natura, id est iure gentium, sed etiam legibus populorum, quibus in singulis civitatibus resp. continetur. cf. ibid. c. 17. 2. Rab. Post. 15. quum omnia bella iure gentium conquiescant, ubi ius gentium est mos communis omnium populorum, qui quia nititur natura rerum, quae sc. postulat hiberno tempore intermittere labores, qui sub dio fieri debent, propterea ius gentium appellatur.*

4. *Humanum, quum opponitur divino est modo positivum quod vocant, omne, quum publicum, tum privatum; modo ea pars tantum quae in rebus profanis versatur.*

5. *Pontificium. Dom. 13. est de rebus sacris, in quibus Pontifices cognitionem habent. Vid. Gutaer. Iur. Pont. I. 2.*

6. *Praedictorium. Balb. 20. Vid. PRAEDIATORIUS.*

7. *Praetorium dixit a) edicta praetorum. Off. I. 10. quae quidem pleraque iure praetorio liberantur, nonnulla legibus. Verr. I. 44. Posteaquam ius praetorium constitutum est, semper hoc iure uti sumus. b) Totam iurisdictionem praetoriam. Verr. II. 12. eiusdem modi totum ius praetorium fuit per triennium in Sicilia, Verre praetore. Phil. II. 2. quam iniuriam iste intercessoris beneficio obtinuit non iure praetorio.*

8. *Privatum est ius civile a) stricte sic dictum, de quo v. Civilis. Caecil. 5. civibus quum sunt ereptae pecuniae, civili fere actione et privato iure repetuntur. b) Deinde conditio, quae ex iure civili illo oritur. Harusp. 7. domus est iure privato, scil. quam tenemus hereditate, auctoritate, mancipio, nexu.*

9. *Publicum, a) opponitur privato et quum sacrum s. pontificium, tum profanum ius complectitur: Vid. Divinus. Dom. 53. sed ut revertar ad ius publicum dedicandi. Unde b) domus iure publico munita dicitur,*

quia et a populo lege centuriata et decreto pontificum liberata erat. c) Est vero etiam pro iure communi. Div. I. 5. quod ad omnes cives pertinet, adeoque etiam pro civili illo, quod alias privatum dicitur. Dom. 17. *Nego potuisse iure publico, legibus iis, quibus haec civitas utitur etc.* Ibid. *versor in medio iure publico.* Ibid. 49. *nec de iure pontificio sed de publico disputo.* Fam. IV. 14. *si de iure publico armis disceptabitur.* Vid. Graev. ad Orat. pro Dom. 15. Caecin. 26. Sic est apud Sueton. Aug. 10. Tib. 50.

10. *Quiritium.* Verr. II. 12. est ius civile quod proprium est iis, qui ius civitatis habent, iure optimo. De quo mox.

11. *Urbanum.* Verr. Acr. I. 1. *praedo iuris urbani*, est ius civile privatum, ex quo ius dicit praetor urbanus.

B. IUS est etiam quod legibus, edictis, consuetudini, h. e. superiori illi consensu aeneum est, quod nobis ex eo debetur etc. Sic est n. h. s. Verr. I. 40. Quint. 26. *ius dicere.* Verr. I. 26. *ius suum obtinere.* Caecil. 18. *ius suum amittere.* Quint. 28. *ius eripere.* Sext. 65. *si intercessisset collega, remp laesisset, sed iure laesisset.* 2. *Ius summum*, Gr. ἀρχιβόδιαιον, quum in eo, quod nobis debetur, aut deberi putamus non ex aequo et bono sed acerbè agimus, nihil remittentes de iure nostro, ex quo summae saepe iniuriae existunt Quint. 11. *aut intra parietes, aut summo iure experiri.* Caecin. 25. *si verbis et literis, ut dicitur, et summo iure contendere etc.* conf. ibid. 4. Att. XVI. 15. Quint. 15. *ius extremum.* 3. *Conditio quae ex iure oritur.* Vid. *Ius civile, privatum, publicum.* Arch. 4. *quae civitas quum esset aequissimo iure ac foedere.* 4. Hoc significat etiam in illa forma: *optimo iure*; pro quo etiam dicitur *optima lege, optima conditione*; nempe eam conditionem, quae plenissimum ius alicuius rei affert. quae ut hodie dicunt, omnibus privilegiis et praerogativis coniuncta est. Quint. 22. *par ius.* Harusp. 7. *domus iure optimo.* Agr. II. 2. *praedia iure optimo.* Verr. III. 91. *quae est ista conditio Siciliae? Cur, quae optimo iure propter antiquitatem, fidelitatem esse debet, huic praeciua lex iniuriae definitur?* Phil. V. 16. *denus imperium Caesari; sit pro praetore eo iure, quo qui optimo.* Phil. XI. 12. C. Cassium proconsulem provinciam obtinere, uti qui, eam optimo iure provinciam obtinuerit,

(Vid. Festus in *Lex optima*. Gronov. ad Liv. IX. 34.)
 4. *Potestas in rem aliquam, sive iusta, sive iniusta.*
 Verr. I. 7. *quod eos in iudicando nimium sui iuris sententiaeque cognosceret.* Phil. IV. 4. *omnes sub iure et imperio consulis debent esse provinciae.* Unde suo iure facere aliquid dicuntur, qui libere pro arbitrio, nemine impediante, impune faciunt. Fin. V. 25. Manil. 22. Cael. 16. Verr. II. 14. Fam. XIII. 77. Vid Graev. et Duker ad Flor. I. 17. Burm. ad Lucan. I. 2. 5. *Locus ubi ius dicitur.* Quint. 19. *in ius vocas, sequitur.* Caecin. 19. *quando te in iure conspicio.* Cf. Quint. 25. Verr. II. 77. IV. 65. Sen. p. Red. 9. 6. *Aequum.* Phil. II. 9. *ius postulas. Quid ad rem? plus ille poterat.* 7. *Iure dicitur exquisite, pro convenienter naturae rerum.* Tusc. III. 15. *de vultu Socratis semper eodem, semper tranquillo et sereno. Iure autem erat semper idem vultus, quum mentis a qua is fingitur nulla fieret mutatio.* — Ernesti. Pauca licebit addere. 1. *Diversa iura variarum rerum.* Caecin. 26. *quid refert aedes aut fundum relictum a patre aut aliqua ratione habere bene partum, si incertum sit, quae tua iure mancipii sint, ea possisne retinere!* Ibid. *Quid prodest fundum habere si quae decentissime descripta a maioribus iura finium, possessionum, aquarum, itinerumque sunt, haec perturbari aliqua ratione commutarique possunt.* Dom. 30. *iura de civitate et libertate.* Ibid. 13. *ius adoptionis.* Verr. IV. 45. *iura religionum.* Ibid. V. 20. *ius imperii.* Balb. 11. *ius mutandae civitatis.* Phil. I. 2. *ius legationis liberum.* 2. Phil. XI. 12. *ius est, quod Iupiter ipse sanxit, ut omnia quae reip. salutaria essent legitima et iusta haberentur.* Phil. II. 37. *ius semper hoc fuit, ut quae tyranni eripuissent, ea tyrannis interfecit, ii, quibus erepta essent, recuperarent.*

IUS, Brühl, Suppe. Fam. IX. 18. *Tu istic te Ateriano iure delectato, ego me hic Hirtiano.* Recte Gronovius: „— Iudit in voce ius quod et liquidum cibi et leges significat. Videtur Aterium IC. penes se habuisse Paelus.“ Et Cicero eo tempore saepius apud Hirtium laute cenitabat, inprimis erat apud eum ius fervens aliquod in deliciis. De quo Cicero. Fam. IX. 20. *Vide audaciam. Etiam Hirtio cenam dedi, sine pavone tamen. In ea cena cecus meus praeter ius fervens nihil potuit imitari.* Tusc. V. 54. *Apud Lacedaemonios quum tyrannus cenavisset Dionysius, negavit se iure illo ni-*

gro, quod cenae caput erat, delectatum. Tum is, qui illa coxerat, minime mirum; condimenta enim defuerunt. Quae tandem? inquit ille. — Labor in venatu, sudor, cursus ab Eurota, fames, sitis. His enim rebus Lacedaemoniorum epulae condiuntur. Fam. XVI. 4. ius dandum tibi non fuit quum *κακὸς τὸ μὲν ζῷον* esses. Nempe Celsus quoque lib. II. c. 24. inter ea quae stomacho aliena sunt ponit iurulentia. Verr. I. 46. Hinc illi homines erant, qui etiam ridiculi (*Spasmacher*) inveniebantur ex dolore, quorum alii; ut audistis, negabant mirandum esse ius tam nequam esse Verrinum; alii etiam frigidiores erant. Scilicet homines illi ludebant ambiguitate vocabuli, quod et iurisdictionem Verris, et liquorem in quo Verrina caro decocta esset, significare poterat. Male auctor dialogi de oratoribus hunc iocum tanquam Ciceronis esset reprehendit, quum hic ipse frigidum nec perfacete dictum appellet. Aequior iudex Quintilianus. Inst. or. VI. 3. Cicero, inquit, et in sermone quotidiano multa, et in altercationibus et interrogandis testibus plura quam quisquam dixit facete, et illa ipsa, quae sunt in Verrem dicta frigidius, aliis assignavit, et testimonii loco posuit, ut quo sunt magis vulgaria, eo sit credibilis illa ab oratore non ficta, sed passim esse iactata.

IUSIURANDUM. Off. III. 29. In iureiurando non qui metus, sed quae vis sit, debet intelligi. Est enim iusiurandum affirmatio religiosa. Quod autem affirmative, quasi deo teste, promiseris id tenendum est. Iam enim non ad iram deorum quae nulla est, sed ad iustitiam et fidem pertinet. Leg. II. 7. utiles esse autem opiniones has (de natura dei) quis neget, quum intelligat, quam multa firmentur iureiurando, quanta salutis sint foederum religiones? quam multos divini supplicii metus a scelere revocarit? quamque sancta sit societas civium inter ipsos diis immortalibus interpositis tum iudicibus tum testibus? Off. III. 31. Nullum vinculum ad adstringendam fidem iureiurando maiores arctius esse voluerunt. Id indicant leges in XII tabulis, indicant sacratae, indicant foedera, quibus etiam cum hoste devincitur fides; indicant notiones animadversionesque censorum, qui nulla de re diligentius, quam de iureiurando indicabant. Cael. 22. ex qua domo recitatur vobis iureiurando devincta auctoritas; h. e. testimonium Luceii, iurati testis. Paulo ante dixerat:

ipsius iurati religionem auctoritatemque percipite atque omnia diligenter testimonii verba cognoscite. *Ram. V. 2. magna voce (extremo consulatus die) iuravi verissimum pulcherrimumque iusiurandum (remp. scil. mea unius opera salvam esse) quod populus idem magna voce me vere iurasse iuravit.* *De eodem Att. VI. 1. Litterarum datarum pridie Kal. Ian. suavem habuit recordationem clarissimi iurisiurandi, quod ego non eram oblitus.* *Rosc. Am. 35. o praeclarum testem, iudices! o gravitatem dignam expectatione! o vitam honestam atque eiusmodi, ut libentibus animis ad eius testimonium vestrum iusiurandum accommodetis; i. e. ut salva fide vestri iurisiurandi, quo estis ut iudices adstricti, eius testimonio credere possitis.*

IUSSUM. *Rosc. Am. 24. deorum iussa atque oracula. Leg. II. 4. intelligi sic oportet et hoc et alia iussa ac vetita populorum vim non habere ad recte facta vocandi et a peccatis avocandi quae vis non modo senior est, quam aetas populorum et civitatum, sed aequalis illius caelum atque terras tuentis et regentis dei.* *Leg. II. 5 intelligi par est, eos qui perniciose et iniusta populis iussa descripserint quidvis potius tulisse quam leges.*

IUSTA. *Rosc. Am. 8. qui nondum omnia paterna funeri iusta solvisset* *Leg. II. 27. videamus Platonem, qui iusta funerum reiecit ad interpretes religionum.* *Flacc. 38. dicuntur C. Antonii (de maiestate damnati) damnatione iusta Catilinae facta esse, quod significat, eius memoriae damnatione Antonii, cuius auspiciis Catilina in agro Pistoriensi caesus et victus erat, egregium honorem habitum esse.* *Harusp. 10. omnia solennia ac iusta ludorum omnibus rebus observatis summa cum cerimonia servantur.* *Omnino ut Gronovius monuit Obs. IV. 6. iusta sunt certus quidam modulus rerum, stato tempore laciendarum, fungendarum, dandarum, percipiendarum, quodvis pensum, officium, solennia.*

IUSTITIA. *Fin. V. 23. Animi affectio suum cuique tribuens et societatem coniunctionis humanae munifice et aequae tuens ius iustitia dicitur.* *Inv. II. 53. Iustitia est habitus animi communi utilitate conservata suam cuique tribuens dignitatem.* *Her. III. 2. iustitia est aequitas ius unicuique tribuens pro dignitate cuiusque.* *Off. I. 7. iustitiae primum munus est, ut ne cui quis*

noceat, nisi lacessitus iniuria, deinde ut communibus utatur pro communibus, privatis ut suis. Ibid. 10. Fundamenta iustitiae sunt, primum ut ne cui noceatur, deinde ut communi utilitati serviatur. Ibid. 7. fundamentum iustitiae est fides, id est dictorum conventorumque constantia et veritas. Off. II. 20. fundamentum perpetuae commendationis et famae est iustitia, sine qua nihil potest esse laudabile. Off. II. 11. iis qui vendunt, emunt, conducunt, locant contrahendisque negotiis implicantur iustitia ad rem gerendum necessaria est. Cuius tanta vis est, ut ne illi quidem qui maleficio et scelere pascuntur possint sine ulla particula iustitiae vivere. Partit. 22. In communione quae posita pars est (virtutis) iustitia dicitur; eaque erga deos religio, erga parentes pietas, vulgo autem bonitas, creditis in rebus fides, in moderatione animalvertendi lenitas, amicitia in benivolentia nominatur. Ibid. Iustitiam, (quae est virtus) acerbitas (quod est vitium) imitatur.

IUSTITIUM est, quum iurisdictio et iudicia publica non exercentur. Id fit edicto Cass. Phil. V. 12. iustitium edici saga, sumi dico oportere. Harusp. 26. movent iidem (haruspices) ne occultis consiliis resp. laedatur. Quae sunt occultiora quam eius (Clodii) qui in concione ausus est dicere, iustitium edici oportere; iurisditionem intermitteri, claudi aerarium, iudicia tolli. Vid. inpr. Fabri Semest. II. 10. *Ern.*

IUSTUS. 1. Sensus proprio. Off. I. 10. *incidunt saepe tempora, quum ea, quae maxime videntur digna esse iusto homine eoque quem bonum virum dicimus, commutantur fiuntque contraria; ut reddere depositum, promissum facere, quasque pertinent ad veritatem et ad fidem ea migrare interdum et non servare sit iustum.* 2. Satis magnus, sufficiens, nec nimis longus, nec nimis brevis. Att. V. 2. *iusta itinera.* Fam. II. 10. *iusta victoria.*

IUVARE. 1. *Adiuvare.* Off. I. 3. *res quibus et se possint iuvare et suos. Balb. 9. qui nostros duces auxilio laboris, commeatus periculo suo iuverit. Fin. I. 21. Quod tibi parum videtur eruditus, ea causa est quod nullam eruditionem esse duxit, nisi quae beatae vitae disciplinam iuvaret. N. D. II. 66. Multos et nostra civitas et Graecia tulit singulares viros, quorum neminem, nisi iuvante deo talem fuisse credendum est.* 2. *Delectare.* Q. Fr. II. 12. *te esse animo hilari — valde me*

iuvat. Fam. V. 21. iuvit me tibi, quum summam humanitatem tum etiam tuas literas profuisse. Fin. II. 4. in eo voluptas — ponitur, quum percipitur ea, quæ sensum aliquem moveat iucunditas. Hanc quoque iucunditatem, si vis transfer in animum; iuvare enim in utroque dicitur ex eoque iucundum. Fam. III. 1. si ipsa resp. tibi narrare posset quomodo se haberet, non facilius ex ea cognoscere posses, quam ex liberto tuo Phania; ita est homo non modo prudens, verum etiam (quod iuvat) curiosus; ubi male in edd. nonnullis legitur: quod vidi, significatur enim hanc curiositatem sibi non displicere.

IUVENILIS. Hortens. fr. iuvenilis libido. Brut. 91. iuvenilis dicendi licentia. Orat. 30. iuvenilis redundantia (in oratione pro Roscio Amerino).

IUVENILITER. Sen. 4. Fabius Maximus Annibalem iuveniliter exultantem patientia sua molliovit.

IUVENIS. Sen. 10. infirmitas puerorum, ferocitas iuvenum. Off. II. 15. quorum prima aetas propter humilitatem et obscuritatem in h. min. ignorance versatur, hi simulac iuvenes esse coeperunt, magna spectare et ad ea rectis studiis debent contendere.

IUVENTAS, dea, Graecorum Ἡσῆ. N. D. I. 40. Poetae nectar, ambrosiam, epulas comparant, et aut Iuventatem aut Ganymedem pocula ministrantem. Tusc. J. 26. nec Iuventate pocula ministrante laetari deos arbitror. Brut. 18. Ludi Iuventatis, quos Salinator Senonensi praelio voverat.

IUVENTUS. Verr. V. 72. de statua Mercurii a Verre Tyndaritanis erepta: Te Mercuri quem Verres in villa et in privata aliqua palaestra posuit, P. Africanus in urbe sociorum et in gymnasio Tyndaritanorum iuventutis illorum custodem ac praesidem voluit esse.

K.

KALENDAE. Rosc. Am. 20. Sin autem sic ageris, ut arguatis aliquem patrem occidisse, neque dicere possitis, quare aut quomodo, sed tantummodo sine suspicionem latrabitis, crura quidem vobis nemo suffringet, sed si ego hos bene novi, literam illam (scil. litteram K. Kalumniæ notam, quæ frontibus calumniatorum lege Remmia inurebatur) cui vos adeo inimici estis, ut etiam Kalendas omnes oderitis, ita vehementer ad caput affigent

gent, ut postea neminem alium nisi fortunas vestras accusare possitis. Significat eiusmodi calumniatores simul obaeratos esse, ideoque litærae K non solum, ob metuendam calumniae poenam, inimicos esse, sed etiam omnes Kalendas odisse, propterea quod Kalendis usurae a debitoribus solvendae erant; item sortes reddendae. Phil. II. 37. unde Horatius *tristes debitori Kalendas* appellat. Vulgo male legebatur *ut etiam eas omnes oderitis*. Sed veram lectionem praeter veterem interpretem asseruerunt Stephanus, Pighius, Vossius, Garatonus.

L.

LABARE. 1. Labi incipere (wanken). Verr. IV. 43. *hora amplius in demoliendo signo permulti homines moliebantur; illud interea nulla lababat ex parte*. 2. Metaphorice. Att. VIII. 22. *cito labare meum consilium illud quod iam satis fixum videbatur*. Phil. VI. 4 *quum ei labare videretur*. Att. X. 15. *Cohortes labare dicuntur*. Phil. II. 21. *labantem et prope cadentem remp. fulcire*. Mil. 25 *quis non intelligit omnes tibi (Cn. Pompeio) reip. partes aegras et labantes, ut eas his armis saures et confirmares, esse commissas?*

LABECULA. Vatin. 17. *quum T. Annium (Milonem) tantopere laudes et clarissimo viro nonnullam laudatione tua labeculam aspergas; in illorum enim numero mavult T. Annius esse. qui a te vituperantur*.

LABEFACERE. Sext. 47. *quem (Scaurum) nulla umquam vis, nullae minae, nulla invidia labefecit*. Harusp. 28. *haec iam labefacta*.

LABEFACTARE. 1. Manil. 7. *haec fides atque haec ratio pecuniarum, quae Romae, quae in foro versatur, implicita est cum illis pecuniis Asiaticis et cohaeret. Ruere illa non possunt, ut haec non eodem labefactata motu concidant*. Dom. 11 *desinant homines iisdem machinis sperare me restitutum posse labefactari, quibus antea stantem perculerunt*. Caecin. 25. *leges ac iura labefactare*. Inv. I. 2. *ingenio freta malitia pervertere urbes et vitas hominum labefactare assuevit*. Ca il. IV. 10. *neque ulla profecto tanta vis reperietur, quae — tantam conspirationem bonorum omnium perfringere ac labefactare possit*. Cluent. 68. *fidem (iudicium) pretio labefactare*. Fam. V. 5. *cogitatio ali-*
Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars I. 17.

quantum labefactata atque convulsa. 2. In disputando est argumentis aliquid impugnare. Ac. post. I. 9. *Aristoteles primus species quas paullo ante dixi labefactavit, i. e. doctrinam Platonis de ideis convincere studuit.* Fin. I. 15. *quam dicam voluptatem iam videtis, ne invidia verbi labefactetur oratio mea.*

LABELLUM. 1. Parvum vasculum. Leg. II. 26. (Demetrius Phalereus) *super terrae tumulum (in sepulcris) noluit quid statui nisi columellam — aut mensam, aut labellum, h. e. lapidem excavatum in labri formam, quam et Arcam vocabant.* Vid. Guthier. Iur. Man. II. 23 24. qui et figuras exhibet; item *solium* Liv. XLIV. 6. add. Iutr. ad Sueton. Nep. 50. extr. unde etiam sarcophagi *solia* dicuntur. Plin. XXXV. 12. Graeci vocant *πυρίλον.* Ern. 2. Parvum labium. Div. I. 36. *Platoni quum in cunis parvulo dormienti apes in labellis condescissent, respnsum est singulari illum suavitatem orationis fore.*

LABES 1. Ruina sensu proprio. Div. I. 35. *terrae motus factos esse, ut — multa oppida corruerint, multisque locis labes (Erdfalle) factae sint terraeque desederint.* Ibid. I. 43. *labes agri Privernatis.* 2. Metaphorice, perniciēs. Dom. 1. *labes ac flamma reip.* Ibid. 20. *labes atque eluvies civitatis.* Verr. Act. I. 1. *labes atque perniciēs provinciae.* Flacc. 10. *innocentiae labes et ruina.* 3. Macula. Leg. II. 10. *animi labes nec diuturnitate evanescere, nec omnibus ullis elui potest.* Dom. 58. *labes turpitudinis et inconstantiae.* Cael. 18. *ne probrum castis, labem integris, infamiam bonis inferat.* Rab. Perd. 10. *labes ignominiaeque mortis.* Vat. 6. *ne qua ex tua summa indignitate labes illius dignitati aspergatur.* 4. Convicium in hominem turpem. Sext. 8. *habeo quem opponam labi illi ac coeno.* Ibid. 20. *coenum illud ac labes.*

LABI. 1. Sensu proprio. Fat. 3. *quid magnum, naufragum illum in rivo esse lapsum?* Harusp. 28. *aliquis lapsus de caelo.* 2. Moveri. Univ. 10. *Sidera quae vaga et mutabili ratione labuntur.* 3. Mutari. Orat. 3. *cetera nasci, occidere, fluere labi, nec diutius esse uno et eodem statu.* 4. In deterius mutari. Leg. II. 15. *more lapsi ad molliem.* Lael. 12. *serpit res; quae proclivius ad perniciem, quum semel coepit, labitur.* 5. In oratione, degredi. Leg. I. 10. *labebat longius nisi me retinuissem.* Div. II. 57. *sed labor longius; ad proposi-*

tum revertar. 6. Inclinare, incidere. Ac. pr. II. 45. labor eo ut assentior Epicuro. Ibid. Vos — veremini ne labar ad opinionem et aliquid asciscam et comprobem incognitum. 7. Transire. Att. IV. 5. neque mihi licet labi ad eos qui mihi non desinunt invidere. 8. De verbis et numero oratorio in periodis, Orat. 57. brevitate et celeritate syllabarum labi putat verba proclivius. Orat. 56. circuitus ille — incitatio numero ipso fertur et labitur, quoad perveniat ad finem et insistat. 9. Errare. Q. Fr. III. 9. Tenes lapsus est per errorem. Off. II. 3. in quo verbo lapsa consuetudo deflexit de via. Phil. XIII. 3. opinione labi. Ibid. X. 2. non te inopia verbi lapsum putarem. Brut. 69. non puto existimare te, ambitione me labi, quippe de mortuis. Off. I. 6. labi, errare, nescire et decipi, et malum et turpe dicimus. 10. Peccare. Orat. I. 57. in minimis tenuissimisque rebus labi. Fam. II. 7. numquam labere si te audies.

LABOR. Tusc. II. 15. interest aliquid inter laborem et dolorem. — Labor est functio quaedam vel animi vel corporis gravioris operis et muneris; dolor autem motus asper in corpore alienus a sensibus. Sen. 23. an censes me tantos labores diurnos nocturnosque domi militiaeque suscepturum fuisse, si iisdem finibus gloriam meam, quibus vitam essem terminaturus? nonne melius fuisset otiosam aetatem et quietam sine ullo labore et contentione traducere? Oecon. 1. labores pacis ac belli id est rusticationis et militarium stipendiorum distribuit viro natura. Orat. I. 55. in ea (arte) tu plus perae laborisque consumpseras. Univ. 11. haec si veris explicare conemur, earum rerum frustra suscipiatur labor.

LABORARE. 1. Sensu proprio, arbeiten. Tusc. I. 15. aliud est dolere, aliud laborare. Quum varices ecabuntur C. Mario, dolebat, quum aestu magno ducebat agmen, laborabat. 2. Aliquo contendere, wohin streben. Flacc. 3. Graeci numquam laborant, quemadmodum probent quod dicunt, sed quemadmodum se exlicent dicendo. Quint. 15. non id ago, neque in eo unc laboro. 3. Curare aliquid, de aliqua re sollicitum esse. Q. Fr. III. 1. de filii tui eruditione quod labores nihil est. Att. VII. 18. nec de me laboro, de pueris quid agam non habeo. Caecin. 2. de quibus antea laborabam nunc sum animo aequissimo. 4. Haesitare in aliqua re, expedire se non posse. N. D. III. 24. in eno-

dandis nominibus, quod miserandum sit, laboratis (*wisst euch nicht zu helfen*). Brut. 8. spiritu, quasi necessitate aliqua, verborum comprehensio iudicatur, in quo non modo desici, sed etiam laborare (*stocken*) turpe est. 5. Aegrotare. Att. V. 8. utpote quum sine febris laborassem. Fam. VII. 26. quum iam decimum diem graviter ex intestinis laborarem. Ibid. IX. 25. Ceparius dixit, te in lecto esse, quod ex pedibus laborares. Tusc. II. 25. Heracleotes Dionysius quum a Zenone fortis esse didicisset, a dolore deductus est. Nam quum ex renibus laboraret, ipso in ciulatu clamitabat, falsa esse illa, quae antea de dolore ipse sensisset. Ibid. quum audivisset eum graviter esse aegrum, quod vehementer eius artus laborarent. 6. Vexari aliqua re, s. affligi. Rosc. Am. 53. populus Romanus domestica crudelitate laborat. Fam. XVI. 11. non ignoro, quantum ex desiderio labores. Inv. II. 2. aliquanto ex inscitia levius laborarent. Cluent. 71. Satis diu fuit in miseriis; satis multos annos ex invidia laboravit. 7. Difficultate premi. N. D. II. 60. Digitorum contractio facilis facilisque porrectio propter molles commissuras et artus, nullo in motu laborat, (*findet in keiner Bewegung Schwierigkeiten*).

LABORATUS, i. q. elaboratus. Cael. 22.

LABORIOSE. Rosc. Com. 11. quo quisque est ingeniosior, hoc docet iracundius et laboriosius.

LABORIOSUS. 1. Industrius. Tusc. II. 15. industrius homines illi (Graeci) studiosos vel potius amantes doloris (scil. φιλοπόνους) appellant, nos commodius laboriosos. 2. Laboribus oneratus. Mil. 2. quid nobis duobus laboriosius, quid magis sollicitum magisque exercitum dici aut fingi potest? Cael. 1. si quis, iudices, forte nunc adsit ignarus legum, iudiciorum, consuetudinis nostrae, miretur profecto quae sit tanta atrocitas huiusce, causae quod diebus festis, ludisque publicis, omnibus negotiis forensibus intermissis, unum hoc iudicium exerceatur — — vos laboriosos existimet, quibus otiosis ne in communi quidem otio liceat esse. 3. cum laboribus coniunctus, molestus. Leg. III. 8. nihil laboriosius, molestiusque provincia. Oec. 1. in re familiari laboriosior est negligentia quam diligentia. 4. Secundum philosophos, laboriosus, h. e. doloribus affectus a misero distinguitur. Fin. II. 28. de Cn. Octavio: quos ille quum omnes artus ardere viderentur cru-

eiatus perferebat? Nec tamen miser esse, quia summum id malum non erat, tantummodo laboriosus videbatur. Phil. XI. 4. *dolores Trebonius (a Dolabella cruciatus) pertulit magnos; multi ex morbi gravitate maiores; quos tamen non miseros, sed laboriosos dicere solemus.*

LABRUM. 1. Vas balnearium, in quo fit lavatio. Fam. XV. 20. *Labrum si in balneo non est, fac ut sit.* 2. Labium. Div. II. 31. *apes quas dixisti in labris Platonis consedissee.* Orat. III. 34. *Pericles in cuius labris leporem habitasse ferunt.* N. D. I. 18. *hunc censes primis, ut dicitur, labris gustasse physiologiam, qui quidquam quod ortum sit, putet aeternum esse posse.* Orat. I. 19. *quae isti rhetores ne primoribus quidem labris attigissent.* Cael. 12. *multos et vidi in hac civitate et audiui, non modo qui primoribus labris gustassent hoc genus vitae, et extremis, ut dicitur digitis attigissent; sed qui totam adolescentiam voluptatibus dedissent, emersisse aliquando —*

LAC. Sen. 16. *Villa abundat lacte, caseo, melle.* Div. I. 43. *Saepe lapidum, sanguinis nonnunquam, terrae interdum, quondam etiam lactis imber defluxit.* Tusc. III. 1. *ut paene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur.*

LACERARE. 1. Discerpere. Orat. II. 59. *Lacerat lacertum Iargii mordax Memmius.* 2. Affligere, vexare. Tusc. III. 13. *aegritudo lacerat, exest animum, planeque conficit.* Phil. II. 54. *Num exspectas dum te stimulis fodiam! haec te, si ullam partem sensus habes, lacerat, haec cruentat oratio.* Brut. 42. *obtrectatio invidiae quae solet lacerare plerosque.* 3. De bonis aliquis, quae auctione distrahuntur. Quint. 15. *de quo homine praekonis vox praedicat, et pretium conficit, huic acerbissimum viro videntique funus ducitur, si funus id habendum sit, quo non amici conveniunt ad exsequias cohonestandas, sed bonorum emptores, ut carnifices, ad reliquias vitae lacerandas et distrahendas.* Simili ratione Verr. III. 70. *dicitur lacerata pecunia cuius pars aversa est.*

LACERTA, Eidechse — Gr. σαῦρα. Div. II. 29. *Gracchus ad Pemponium scripsit duobus anguibus domi comprehensis haruspices a patre convocatos. Qui magis anguibus quam lacertis, quam muribus? quia sunt haec quotidiana, angues non item.*

LACERTUS. 1. *Brachium.* Sen. 9. *Milo Crotoniates quum iam senex esset athletasque se in curriculo exercentes videret, aspexisse lacertos suos dicitur illacrymansque dixisse: At hi quidem iam mortui sunt.* 2. *De viribus militaribus.* Fam. IV. 7. *de Pompeii exercitu in bello civili. Ego id semper egi, ne interesssem. Non enim iis rebus pugnabamus, quibus valere poteramus, consilio, auctoritate, causa, quae erant in nobis superiores, sed lacertis et viribus, quibus pares non eramus.* 3. *Metaphorice, de oratoris viribus.* Orat. I. 57. *in eo iure, quod ambigitur inter peritissimos non est difficile oratori, eius partis, quamcunque defendit, auctorem aliquem invenire, a quo quum amentatas hastas (i. e. a guinenta) acceperit, ipse eas oratoris lacertis viribusque torquet.* Brut. 16. *in Lysia sunt saepe etiam lacerti, sic ut nihil fieri possit valentius.* 4. *Piscis marini genus.* Att. II. 6. *ad lacertos captandos tempestates non sunt idoneae.* Ad li. I. Manutius: „Lacertorum tria genera: maximus est colias de quo Plinius lib. XXXII. c. ult.; medius graculus, qui videtur esse quem Romae merlucium vocant; minimus scomber vulgo notus Romae et in Gallia macarello (Makrele) a maculis quibus et forma terrestri lacertae non dissimilis.“

LACESSERE. 1. *De inimicorum vel hostium aggressionem vel provocationem.* Manil. 9. *nationes quas nunquam populus Romanus, neque lacessendas bello, neque tentandas putavit.* Mil. 31. *vi irritare ferroque lacessere.* Fam. XI. 3. *nos te Antoni nulla lacessivimus iniuria.* Phil. II. 1. *tu ne verbo quidem violatus ultro maledictis me lacessisti.* Pis. 23. *sponsione me homo promptissimus lacessivit.* 2. *Amice provocare.* Att. I. 10. *epistolis sum abs te lacessitus ad scribendum.* Fam. XII. 20. *Sic igitur facies, neque amabis, et scripto aliquo lacesses. Ego enim respondere facilius possum quam provocare.*

LACINIA. der Zipfel. 1. *Sensu proprio.* Fam. XVI. 21. *in lacinia servans ex mensa secunda semina.* 2. *Metaphorice ponitur.* Orat. III. 28. *illud alterum genus (orationum forensium et civilium) quod est temporibus, locis, re's definitum, obtinent atque id ipsum lacinia; h. e. vix et aliqua parte.*

LACRIMA vel LACRYMA. Part. 17. *cito arescit lacrima, praesertim in alienis malis.* Inv. I. 56. *quemadmodum dixit rhetor Apollonius, lacrima nihil citius*

arescit, Phil. II. 26. *miserum me! consumptis enim lacrimis, tamen infixus animo haeret dolor.*

LACRIMARE. Tusc. I. 39. *non male ait Callimachus, multo saepius lacrimasse Priamum, quam Troilum. Sexti. 69. video hunc praetextatum eius filium oculis lacrimantibus me intuentem.*

LACRIMARI. Verr. V. 46. *quis tam fuit illo tempore durus et ferreus — equis fuit quin lacrimaretur.*

LACRIMOSUS. Arat. fr.

LACRIMULA. Planc. 31. *Mihi lacrimulam Cispiani iudicii obiectas. Sic enim dixisti: Vidi ego tuam lacrimulam. Vide quam me verbi tui poeniteat. Non modo lacrimulam, sed multas lacrimas et fletum cum singultu videre potuisti.*

LACTERE. Div. II. 41. *locus septus religiose propter Iovis pueri, qui lactens cum Iunone Fortunae in gremio sedens, mammam appetens sanctissime colitur a matribus. Catil. III. 28. tactus est (fulmine) Romulus, quem inauratum in Capitolio parvum atque lactentem uberibus lupinis inhiantem fuisse meministis.*

LACTESCERE. N. D. II. 51. *animal quum ex utero elapsum excidit, in iis animantibus, quae lacte aluntur, omnis fere cibus matrum lactescere incipit.*

LACTEUS. Somn. 3. *Splendidissimo candere inter flammam circus elucens, quem vos ut a Graecis accepistis orbem lacteum (γαλαξίαν, Milchstrasse) nuncupatis, cf. Arat.*

LACUNA. *lactura largitione, aut fraude facta. Verr. II. 25. lacunam rei familiaris explere. Att. XII. 6. vide ne qua lacuna sit in auro. Ern.*

LACUNAR. Tusc. V. 21. *est tectum templi, aut triclinii magnifice caelatum aut pictum, sed e tabulis ligneis. Vid. Salmas. ad Vopisc. Aurelium 46. Tom. I. p. 547. Dicitur a lacubus parvis in ligneo tecto arte caelatis. Vid. Servius ad Aen. I. 726. Laquear videtur idem dici a marginibus lacuum eminentibus et varie tractis, pro formarum varietate, quas lacus habent, modo rotundi, modo quadrati, modo rhombiformes s. scutulati. Lucem affert Iosephi locus Ant. VIII. 3, 2. ubi tabulae tecti dicuntur fuisse ἐξισμέναι εἰς φανώματα καὶ προσκολλησθαι χρυσοῦ, quae est descriptio lacuaris s. tecti inqueati, in qua φανώματα sunt illi, quos dixi, lacus. De his tectis est erudita nota Valesii*

ad Eusebii vitam Constant. M. III. 32. quam complavit Harduinus ad Plinium XXXV. 11. *Ern.*

LACUNOSUS. N. D. II. 18. de figura sphaerae s. globi: *quae nihil asperitatis habere — potest — nihil eminens, nihil lacunosum (keine Vertiefungen).*

LACUS. 1. *Kleiner See.* Verr. IV. 48. circa Ennam lacus lucique sunt plurimi. Verr. V. 2. „Brut. 83. *consuerim novam istam quasi de musto ac lacu fervidam orationem fugiendam. Lacus, ut ex ipso loco patet est dolium, in quod mustum mittitur, donec deferbuerit, et in testas defundi possit. Apud Virgilium tamen Georg. 11. init. est vas torculari suppositum, in quod mustum defluit. Vinum de dolio et lacu est mustum, vinum recens; et oratio de lacu est ea quae novitates verborum consecratur.* *Ern.* Sed *fervida oratio* hic opponitur omnino Thucydidis generi dicendi in orationibus quas in historia interposuit; et inter utrumque genus dicendi Thucydidis nimis austerum, et novorum oratorum nimis *fervidum* commendatur forensibus oratoribus medium aliquod; propterea quod subsellia grandiore et plenior vocem desiderant, et graviores ornatum oratorium. Praeterea Schneiderus V. C. recte monuit inepte dici *de musto ac lacu fervidam orationem*, legendumque censuit, *quasi musteam de lacu ac fervidam orationem*; ad sententiam eleganter, nisi forte magis placeat blandior correctio, qua ipse usus sum, ut legatur: *quasi mustum de lacu fervidam orationem.*

LAEDERE. 1. Offendere, iniuria afficere. Caecin. 9. *non minus nos stultitia illius sublevar, quam laedit improbitas.* Verr. III. 1. *qui alterum nulla privatim laesi iniuria in iudicium vocant.* 2. Nocere imprimis accusatione vel testimonio. Muren. 40. *si iniuste neminem laesit, si nullius aures voluntatemve violavit.* Orat. II. 74. *saepe testis aut non laedit aut minus laedit, nisi lacessatur*

LAENA. Brut. 14. *M. Popillius quum consul esset eodemque tempore sacrificium publicum cum laena faceret, quod erat flamen Carmentalis. Laena est duplex amictus. (quo purpureo utebantur flamines,) iniectus super togam, similis chlamydi.* Vid. Ferrar. de Re Vestiar. P. I. L. I. c. 13. P. II. L. I. c. 9. Ruben. II. 14. *Ern.*

LAESIO. inter figuras sententiarum commemoratur. Orat. III. 55. extr. *purgatio, conciliatio, laesio, optatio atque execratio.* Hanc Orat. 40. omittit, ubi

tantum haec affert: *ut deprecetur, ut supplicet, ut mendeatur — ut optet, ut exsecretur.* Neque vero laesio aliud significare potest, quam graviolem quandam adversarii insectationem.

LAETABILIS. Tusc. I. 21. *quid habet ista res aut laetabile aut gloriosum.*

LAETE. Phil. IX. 3, *declaravit (Antonius) quam odisset Senatum, quum auctorem senatus extinctum (h. e. mortem Ser. Sulpicii a senatu legati, in hac legatione mortui) laete atque insolenter tulit.*

LAETIFICARE. N. D. II. 40. *Sol — binas in singulis annis reversiones ab extremo contrarias facit, quarum intervallo tum quasi tristitia quadam contrahit terram, tum vicissim laetificat, ut cum caelo hilarata videatur.* Ibid. 52, *Indus — aqua agros laetificat et mitigat.*

LAETIFICUS. Tusc. I. 22. *vites laetificae.*

LAETITIA. Tusc. IV. 7. *Laetitia est opinio recens boni, praesentis in quo efferri rectum esse videatur.* Ibid. 6. *quum ratione animus movetur placide atque constanter, tum illud gaudium dicitur, quum autem inaniter et effuse animus exsultat tum illa laetitia gestiens vel nimia dici potest.* Orat. I. 44. *percipietis etiam illam ex cognitione iuris laetiam et voluptatem.* Div. II. 26. *Galli gallinacei si victores clacritate et quasi laetitia ad canendum excitantur, potuit accidisse alia quoque laetitia, qua ad cantum moverentur.* Fam. II. 9. *repente vero inaccessi omnibus laetitiis laetus ex versiculo Caecilii quem commemorat.* Fin. II. 4.

LAETOR. Fam. I. 7. *minime miror te tuis praeclaris operibus laetari.* Phil. XI. 4. *ea libidinum turpitudine, ut in hoc sit semper laetatus, quod ea faceret, quae sibi obiici ne ab inimico quidem possent verecundo.*

LAETUS. 1. Sensu proprio. Sext. 1. *intueri potestis — eos qui omnia divina et humana violarint — alacres laetosque volitare.* Font. 11. *hi vagantur laeti atque erecti passim toto foro.* 2. Metaphorice. Sen. 15. *nec segetibus solum et pratis et vineis et arbustis res rusticae laetae sunt, sed pomariis etiam etc.* Ibid. *ura quid potest esse quum fructu laetius tum aspectu pulchrius.* Orat. I. 18. *laetum genus verborum.*

LAEVIS. Orat. III. 45. *laevis concursus verborum, opponitur hiulco.*

LAEVUS. Ac. pr. II. 28. *Diana facem gestat a laeva* Ibid. 47. *Zeno quum laevam manum admoverat et illum pugnum arcte vehementerque compresserat, scientiam talem esse dicebat.*

LAGENA. Fam. XVI. 26. *mater nostra, quae lagenas etiam inanes obsignabat, ne dicerentur inanes aliquae fuisse, quae furtim essent exsiccatae.*

LAGUNCULA. Att. VI. 1. vid. **PLANGUNCULA.**

LAMBERE. Verr. III. 11. *hi canes quos tribunal meum vides lambere.*

LAMENTABILIS. Tusc. II. 13. *afflictusne et iacens et lamentabili voce deplorans, audies, o virum fortem? Te vero ita affectum ne virum quidem dixerit quisquam.* Ibid. II. 24. *gemitus lamentabilis.* Leg. II. 25. *Posteaquam (Athenis) sumptuosa fieri funera et lamentabilia (h. e. multorum lamentis celebrata) coepissent, Solonis lege sublata sunt.*

LAMENTARI. Tusc. I. 51. *haec quidem vita mors est, quam lamentari possem si liberet.* Caecil. IV. 2. *ut nemo ne ad deplorandum quidem reip. nomen atque ad lamentandam tanti imperii calamitatem relinqueretur.* Orat. I. 57. *lupides mehercule omnes flere ac lamentari coegisses.*

LAMENTATIO. Tusc. IV. 8. *Lamentatio est aeritudo eum eiulatu.* Ibid. I. 13. *illa lugubris lamentatio fletusque maerens (ex morte suorum) ex eo est, quod cum quem dileximus vitae commodis privatum arbitramur, idque sentire* Verr. IV. 21. *quos putatis fletus mulierum, quas lamentationes fieri solitas esse in hisce rebus?* Font. 17. *Nolite pati, iudices, aras deorum immortalium Vestaeque matris, quotidianis virginis (Fontesiae, quae erat Fon eii soror et virgo Vestalis) lamentationibus de vestro iudicio commoveri. Prospicite ne ille ignis aeternus nocturnis Fontesiae laboribus vigiliisque servatus, sacerdotis vestrae lacrimis extinctus esse videatur.* Leg. II. 23. *cetera in XII (tabulis) minuendi sumptus lamentationesque funeris translata de Solonis fere legibus.*

LAMENTUM. Pis. 36. *desperans rebus tuis in sordibus lamentis luctuque iacui.* Leg. II. 25. *de lamentis expressa verba sunt: mulieres genas ne radunto, neve lessum funeris ergo habento.* Tusc. II. 21. *si turpissime se illa pars animi geret, quam dixi esse mollem, si se lamentis muliebriter lacrimisque dedet, vinciam.*

tur et constringatur amicorum propinquorumque custodia.

LAMINA. Verr. V. 63. *ignes ardentesque laminae ceterique cruciatus admovebantur.* Leg. II. 25. *nostis extra portam Collinam aedem Honoris, et aram in eo loco fuisse memoriae proditum est. Ad eam quum lamina esset inventa et in ea scriptum HONORIS, ea causa fuit aedis huius dedicandae.*

LAMPAS, fax. Verr. II. 47. *Vidi argenteum Cupidinem cum lampade.* N. D. III. 16. *Non video, quo pacto ille cui in monte Oetaeo illatae lampades fuerint, ut ait Attius, in domum aeternam patris ex illo ardore pervenerit, scil. Hercules qui moriturus in monte Oeta quum rogam conscendisset, et neminem suorum ut eum incenderent, permovere potuisset, facibus a Poeante, vel ut alii narrant ab eius filio Philoctete illatis incenso rogo combustus est.*

LANA. Hortens. fr. *sufficiunt lanam medicamentis quibusdam.* Orat. II. 67. *quando ad me venis, cum tua colu et lana!*

LANEUS. N. D. III. 34. *Dionysius quum in fanum venisset Iovis Olympii aureum ei detraxit amiculum eique laneum pallium iniecit.*

LANGUEFACERE. Leg. II. 15. (vis sonorum) *incitat languentes, et languefacit excitatos.*

LANGUERE. N. D. I. 3. *languere otio.* Ac. pr. II. 3. *hebescere et languere in otio.* Phil. I. 4. *quum languerem de via.* Orat. II. 44. *facilius est currentem incitare, quam commovere languentem.* Ibid. 9. (oratoris est) *languentis populi incitatio et effrenati moderatio.* Fam. X. 28. *senatus languens et desessus.* Off. I. 37. *sine contentione vox, nec languens, nec sonora.*

LANGUESCERE. Orat. 2. *non est cur eorum, qui se studio eloquentiae dediderunt spes infringatur, aut languescat industria.* Fin. IV. 24. *hebes est cuiuspiam acies oculorum, corpore alius languescit.* Phil. VIII. 2. *consensus populi — si nos languescimus debilitetur necesse est.*

LANGUIDE. Tusc. V. 9. *languide dictum est, quo fortunae rebusque humanis ceteris aliqua ad beatam vitam vis tribuitur.* Ern.

LANGUIDUS. 1. De corpore. Catil. II. 5. *vine languidi, confecti cibo.* Fin. II. 15. *Cyrenaici non viderunt, ut ad cursum equum, ad arandum bovem, ad*

indagandum canem, sic hominem, ut ait Aristoteles ad intelligendum et ad agendum esse natum, quasi mortalem deum; contraque ut tardam aliquem et languidam pecudem ad pastum — natum esse voluerunt. 2. De animo. Orat. I. 52. *philosophus tam mollis, tam languidus (von so schlaffen Grundsätzen) tam enervatus.* Sen. 8. *Videtis ut senectus non modo languida atque iners non sit, verum etiam sit operosa, et semper agens aliquid et moliens.*

LANGUOR. 1. De corpore. Div. II. 62. *Animus, quum languore corporis nec membris uti nec sensibus potest incidit in visa varia (scil. somnia) — ex reliquis — inhaerentibus earum rerum quas vigilans gesserit, aut cogitarit.* 2. De animo. Off. III. 1. *Duae res, quae languorem offerunt ceteris illum acuebant, otium et solitudo.* Off. I. 34. *nihil magis cavendum est senectuti, quam ne languori se desidiaequae dedat.*

LANIARE. Fam. VII. 1. *Quae potest homini esse politico delectatio, quum — homo imbecillus a valentissima bestia laniatur.* Tusc. I. 45. *Magorum mos est, non humare corpora suorum, nisi a feris sint ante laniata.**

LANIATUS. Tusc. I. 45. *quid mihi ferarum laniatus oberit, nihil sentienti?*

LANISTA. Est magister gladiatorum. Rosc. Am. 6. 40. Attic. I. 16. *reus tamquam clemens lanista, frugalissimum quemque secerneret. Clemens lanista est qui servum fugi ab iis secernit, quos gladiatores facit.* Gronov. obs. I. 7. Pison. 12. *de Gabinio contra Clodium pugnante: Quo quidem in spectaculo mira populi Romani aequitas erat. Uter eorum perisset, tamquam lanista in eiusmodi pari lucrum fieri putabat; immortalem vero quaestum, si uterque cecidisset.* 2. Elegans locus hic est: Phil. XIII. 19. *ex epistola — Antonii ne videret — duas acies lanista Cicerone dimicantes, i. e. incitante committente, auctore. Sic dixit etiam Livius XXXV. 35. populum Romanum cum Antiocho lanistis Aetolis dimicare. Ern.*

LANIUS. Off. I. 43. *lanii, coqui, fartores e Terrent.*

LANX. Patina maior. Att. VI. 1. *lancibus et splendidissimis canistris nos solet pascere.* 2. Pars librae, cui pondera imponuntur (*Wagschale*). Acad. pr. II. 12. *ut necesse est lancem in libra, ponderibus impositis deprimi, sic animum perspicuis cedere.* Fin. V. 30.

audebo cetera quae secundum naturam sunt bona appellare — virtutis autem amplitudinem quasi in altera lance ponere. Terram mihi crede ea laux et maria deprimet; h. l. respicit illam Critolai libram Tusc. V. 17. quaero quam vim habeat illa libra Critolai, qui quum in alteram laucem animi bona imponat, in alteram corporis et externa, tantum propendere illam lancem putet, ut terram et maria deprimat.

LAPATHUM s. LAPATHIUS, herba, (Sauerampfer). Fin. II. 8. *o lapathe; in versu Luciliano. Ibid. non igitur nec lapathi suavitatem Laelius acipenseri praeferebat.*

LAPICIDINA. Div. I. 13. *fingebat Carneades in Chiorum lapicidinis saxo diffisso caput exstitisse Panisci.*

LAPIDATIO. Dom. 5. *erat et praesens caritas et futura fames; non est satis, facta lapidatio est. Orat. II. 47. vim, fugam, lapidationem — in iudicium vocabas. Verr. IV. 43. fit magna lapidatio. Sull. 15. ille ambitus iudicium tollere ac disturbare primum confiato voluit gladiatorum ac fugitivorum tumultu, deinde id quod vidimus omnes, lapidatione atque concursu.*

LAPIDATOR. Dom. 13. *Sergius — percussor, lapidator, fori depopulator.*

LAPIDEUS. Leg. II. 18. *lignum — uno e ligno dedicato, itemque lapideum in delubris communibus, ex Platone de legg. XII. Div. II. 28. lapideus aut sanguineus imber. Tusc. III. 26. Niobe fingitur lapidea (i. e. in lapidem mutata), propter aeternum in luctu silentium.*

LAPIS. Dom. 5. *ille se lapidibus appetitum et percussum esse dixit. 2. Fam. VII. 12. Iovem lapidem iurare. Vid. IURARE. Iupiter lapis est ἀπλοῦν ἀντὶ πτυτικοῦ, ut Grammatici loquuntur, pro Iupiter lapideus. 3. Pis. 15. empti de lapide tribuni plebis. Mos erat praeconem quum venderentur servi, in lapide stare, qui Athenis λίθος πρᾶτηρ dicebatur unde servi de lapide emi dicuntur. Vid. praeter eos, quos iam alii laudarunt Patterum Archaeol Gr. I. 10. Ern. Significat igitur duos istos tribunos Sex. Atilium Serranum et Numerium Quintium mercede conductos, ut Clodio faverent, eique tamquam servos mancipatos fuisse.*

LAPSIUS. Tusc. IV. 12. *in bonis rebus, quod alii ad alia bona sunt aptiores, facilitas nominetur, in malis proclivitas, ut significet lapsionem.*

LAPSUS. 1. Motus aquae. Div. I. 44. *si lacus emissus lapsu et cursu suo ad mare profluxisset.* 2. Cursus stellarum. Div. I. 11. *stellae errantes certo lapsu spatioque feruntur.* 3. De plantis se diffundentibus. Sen. 15. *Fitis serpens multiplici lapsu et erratico.* 4. Motus animalium. N. D. II. 39. *volucrum lapsus.* 5. Motus populi. Orat. II. 83. *sunt populares multi varii-que lapsus b. error.* Ac. post. I. 12. *continere temeritatem a lapsu.*

LAQUEATUS. Tusc. I. 35. *tecta — caelata et laqueata.* Log. II. 2. Vid. **LACUNAR.** Verr. I. 51. *considerat templum; videt undique tectum pulcherrime laqueatum.*

LAQUEUS. 1. Sensu proprio. Verr. IV. 17. *homini iam perduto et collum in laqueum inserenti subvenisti.* 2. Metaphorice. Pericula iudiciorum; et incommoda conditionum. Cluent. 55. *putant minus multos sibi laqueos legum, et conditi. num ac iudiciorum propósitos esse oportere, qui in summum locum civitatis vult non potuerint ascendere; aut non petiverint.* Mil. 15. *nuper quum M. Antonius — illam belluam (Clodium) iudicii laqueos declinantem iam irretitam teneret, scil. ferro eum insecutus, cf. Philipp. II. 9. 20. Sext. 41. tanta moderatio fuit hominis (Milonis) ut — illum (Clodium) tot iam funeribus reip. exsultantem ac tripudiantem legum si posset, laqueis constringeret.* 3. Fallaces philosophorum conclusiones s. sophismata. Orat. I. 10. *Stoici disputationum suarum atque interrogationum laqueis te irritum tenerent.* Tusc. V. 27. *ut iam a laqueis Stoicorum, quibus usum me pluribus, quam soleo, intelligo, recedamus.* Fat. 4. *Chrysippi laquei.* Similiter dicitur Caecin. 29. *neque aequitatem rei verbi laqueo (durch Schikane über einen Ausdruck) capi putas oportere.*

LARES. Dom. 41. *Lares familiares; sunt manes maiorum, quorum imagines ad focum in atrio stabant.* Sic Virgil. Aen. IX. 255. V. 722. *Assaraci Lar.* Erat autem Assaracus de maioribus Aeneae; cf. Creta ad Eclog. V. 70 vid. Salmas. ad Solin. p. 293. 641. *Ern. 2. Lares, dii domestici, saepe pro domo dicuntur.* Fam. I. 9. *Crassus paene a meis laribus in provinciam est profectus.* Verr. III. 24. *ad suum Latem familiarem redit.* 3. N. D. III. 25. *aedes Larum.*

LARGE. N. D. II. 47. *pastum animantibus large et copiose natura — comparavit.* Rosc. Am. 8. *large effuseque donare.* Verr. III. 88. *large liberaliterque aestimare.* N. D. III. 27. *munifice et large dare.* Verr. I. 61. *largissime copia facta.*

LARGIFICUS. Orat. III. 39. *imbri largifico, in versu Pacuvii.*

LARGIRI. 1. Dare, donare. Off. III. 14. *sunt multi qui eripiant aliis, quod aliis largiantur.* Quint. 2. *Hortensius cui summam copiam facultatemque dicendi natura largita est.* 2. Concedere, *verwilligen.* Sen. 23. *si quis deus mihi largiatur, ut ex hac aetate repuerascam.* Fam. V. 12. *amori nostro plusculum etiam, quam concedit veritas, largiare.* 3. Gratiam alicuius rei facere, etwas erlassen. Orat. I. 15. *duo illa relinquamus atque largiamur inertiae nostrae.*

LARGITAS. N. D. II. 62. *Terra foeta frugibus et vario leguminum genere, quae cum maxima largitate fundit.* Brut. 4. *ut impendiis etiam augere possimus largitatem tui muneris.*

LARGITIO. 1. Benignitas in donando. Off. II. 15. *largitio quae fit ex re familiari, fontem ipsum benignitatis exhaurit.* Ibid. *meminisse debemus, quod — iam in proverbii consuetudinem venit, largitionem fundum non habere.* 2. In primis de donatione quae fit ambitus aut corruptelae causa. Orat. II. 25. *de ambitu raro illud datur, ut possis liberalitatem ac benignitatem ab ambitu atque largitione seiungere.* Planc. 15. *tribum turpi largitione corrumpere.* 3. De donatione agrorum, quae fit lege agraria. Rull. II. 4. *largitio aliqua promulgata, quae verbis ostentari potest, re vera fieri nisi exhausto aerario nullo pacto potest.* 4. Concessio. Muren. 20. *huius sors ea fuit, quam omnes tui necessarii tibi optabamus, iuris dicundi, in qua gloriam conciliat magnitudo negotii, gratiam aequitatis largitio.* Balb. 13. *largitio civitatis.*

LARGITOR. Catil. IV. 5. *Lentulum largitorem et prodigum non putat — appellari posse popularem.* Off. I. 1. *existunt in re publica plerumque largitores et factiosi, ut opes quam maximos consequantur.* Planc. 15. *cuiuscumque tribus largitor esset.*

LARGUS. 1. Qui multus est in donando. Off. II. 16. *duo sunt genera largorum, quorum alteri prodi-*

gi, alteri, liberales. 2. Multus amplius. N. D. II. 19. *sol quum terras arga luce compleverit*

LASCIVIA. 1. *Muthwillge Lustigkeit* Fin. II. 20. *non inularitate, nec lascivia, nec risu aut ioco — sunt beati.* 2. De piscium alacritate, quam exsiliendo ostendunt. Div. I. 14. *Argivorum exercitus — ita profecti sunt ab Illo, ut profectione laeti piscium lasciviam intuerentur.* Versiculus est Pacuvii.

LASCIVUS. Att. II. 3. *Epicratem (i. c. Pompeium) suspicor, ut scribis, lascivum fuisse* Hoc alii interpretantur, mollem et non acrem; alii pro-evium vel petulantem in iudiciis urgendis, ut absolverent. Sed quæ sequuntur *de caligis et fasciis cretatis mihi persuadent lascivum*, h. l. de lascivia amoris intelligi. Vid. FASCIA.

LASSITUDO. Inv. II. 4. *illos arcus ex lassitudine dormire sensit* Fam. XII. 25. *remp. — si licebit nostro more tuebimur quamquam admodum sumus iam defatigati. Sed nulla lassitudo impedire officium et fidem debet.*

LATE. Rull. II. 26. *Sullanus ager a certis hominibus latissime continuatus.* Balb. 5. *Pompeii late longequae diffusa laus.* N. D. I. 20. *late longequae peregrinari.* Marcell. 9. *vagabitur nomen tuum longe atque late.* 2. Orat. I. 55 *ars (iuris civilis) late potest et ad multos pertinet.* Off. I. 28. *ut decorum, quam late fusum sit, appareat.* Inv. I. 46. *hoc generis maiorem quandam vim habet, et latius patet, quam hic exponitur.*

LATEBRA. 1. Proprie recessus s. locus ubi aliquis se occultare potest. Cael. 25. *Balneae in quibus non intelligo, quæ latebra togatis hominibus esse possit.* Mam. 3. *Mithridates ita regnat, ut se non Ponto, neque Cappadociae latebris occultare velit, sed emergere e patrio regno atque — in Asiae luce versari.* S-xi. 4. *quum illa coniuratio ex latebris atque ex tenebris erupisset.* Rab. post. 8. *quum ignaviae ratio te in fugam atque in latebras impelleret.* 2. Pro quovis effugio. Off. III. 29. *Videant ne quaeratur latebra perturio.* Div. II. 20. *sed te mirificam in latebram coniecisti.* h. e. quum a me disputatione premere, miro modo effugere studuisti. Div. II. 54 *de auctore versuum S-byllinorum; adhibuit etiam latebram obscuritatis ut iidem versus alias in aliam rem posse accommodari viderentur.* 3. Oc-

casio

casio aliquid occultandi. Leg. III. 15. *suffragandi nimia libido in non bonis causis eripienda fuit potentibus, non latebra daida populo, in qua, bonis ignorantibus quid quisque sentiret, tabella vitiosum occultaret suffragium.* Fam. III. 12. ubi Appio gratulatur absolutio-nem de ambitu: eo mirandum est magis ne in tabellae quidem latebra fuisse absconditam malivolentiam quae te impugnare auderet; scil. quia omnibus iudicum sententis absolutus erat. 4. De animo recondito. Marcell. *quum in animis hominum tantae latebrae sint, tanti recessus.* 5. De rerum obscuritate. Cael. 22. *possum omnes latebras suspicionum peragrarare dicendo.*

LATEBROSUS. Sext. 59. *via latebrosa, qua Attilius trib. pl. gladiatores spectans utebatur, quum sub tabulas subreperet, et subito emergeret, scil. quia simulac conspectus esset sibilis excipiebatur.* Hanc viam vulgo *Attiliam* irridendi causa vocabant.

LATENTER. Top. 17. *quum nihil sine causa fiat, hoc ipsum est fortunae (so besteht eben darin, was man Glück nennt); eventus obscura causa, quae latenter efficitur, (scil. eventus); antea de causis quae non sint constantes dixerat: aliae sunt perspicuae, aliae latent — latent quae subiectae sunt fortunae.*

LATER. Div. II. 47. *in latere aut caemento ex quibus urbs effecta est.*

LATERE. 1. De locis abditis et reconditis. Manil. 11. *Quis toto mari locus per hos annos aut tam firmum habuit praesidium, ut tutus esset (a praedonibus) aut tam fuit abditus ut lateret? Rab. Perd. 7. inclusum atque abditum latere in occulto. Q. Tr. I. 1. non latere in tenebris, neque esse abditum sed in oculis clarissimae provinciae esse positum.* 2. De rebus incognitis et obscuris. Catil. I. 6. *nihil agis — quod mihi latere valeat.* Orat. 71. *nihil inveni — firmitus quod tenerem. — quam id quodcumque mihi quam simillimum veri videretur, quum ipsum illud verum in occulto lateret.* Cluent. 24. *omnia quae in diuturna obscuritate latuerunt, sic aperiam, ut ea cernere oculis videamini.* 3. De rebus quas aliquis in animo occultat. Planc. 14. *eum dolorem hic tulit paullo apertius; communis ille sensus in aliis fortasse latuit.* 4. De rebus quae vel verbis. vel praetextu quodam, vel simulatione teguntur. Rull. III. 3. *neque parvum sub hoc verbo (possessione) furtum latet.* Caecin. 13. *Isne apud vos obtinebit causam suam qui*

se ita defenderit: „EIECI ego te armatis hominibus, non DEIECI;“ ut tantum facinus non in aequitate defensionis, sed in una litera latuisse videatur? Fr. inc. Insidiae quae latent in simulatione officii, aut in aliquo necessitudinis nomine. Phil. XII. 7. ausus sum dicere pacem — quoniam sub nomine pacis bellum lateret, reputandam. b. Homines dicuntur latere, qui cupiunt iurisdictionem subterfugere, et adversario experiundi copiam non faciunt, aut vadimonium deserunt. Quint. 23. quis est qui fraudationis causa latuisse dicit? Vid. Latitare.

LATERNA. Att. IV. 3. *Clodii vestibulum vacuum sane mihi nuntiabatur. Pauci pannosi (scil. aderant) linea laterna. Quidam legunt sine laterna; Graevius malebat una laterna.*

LATERNARIUS. Pis. 9. *Piso vocatur Catilinae laternarius, quod Catilinae quasi facem et laternam ad libidines praetulerit. In codd. nonnullis ut Erf. scribitur Catilinae lanternario.*

LATESCERE. Arat. fr. *equus a capite et longa cervice latescit.*

LATIBULUM. 1. De animalibus. Rab. Post. 15. *hostem persequi tum quum etiam ferae latibulis se tegant. Off. I. 4. Generi aumantium omni est a natura tributum ut — quae ad vivendum sint necessaria anquirat et paret, ut pastum, ut latibula etc.* 2. De hominibus. Att. XII. 14. *volo emere aliquod latibulum, per-fugium doloris mei. Vatin. 2. repente te tamquam serpens e latibulis intulisti. Flacc. 13. defendendi (mare adversus praedones) facilis est cautio non solum latibulis occultorum locorum (scil. quo naves se possint recipere) sed etiam tempestatum moderatione et conversione.*

LATINAE, scil. feriae; vid. FERIAE. Planc. 9. *quibus e municipiis vix iam, qui carnem Latinis petant inveniuntur; nempe sacrificio facto in monte Albano feriis Latinis caro caesarum hostiarum municipibus qui aderaot, distribui solebat. Att. I. 3. iocose de Attici avia. Aviam tuam desiderio tui scito mortuam esse et simul quod verita sit, ne Latinae scil. mulieres in officio non manerent, et in montem Albanum hostias non adducerent. Hic Casaubonus putabat fuisse quum Cicero ista scriberet nonnullam suspicionem ne deficerent iterum populi Latini; quam subobscure istis verbis teti-*

gerit. Gronovio videbatur ancilla illa in postremis per errorem mentis ea de re verba habuisse. cf. Div. I. 11. Q. Fr. II. 4.

LATINE. 1. Brut. 37. *non tam praeclarum est scire Latine, quam turpe nescire.* Orat. III. 11. *ut Latine loquamur, non solum videndum est, ut et verba effe-ramus ea, quae nemo iure reprehendat; et ea sic et casibus et temporibus, et genere, et numero conservemus,* (sic vulgo, sed legendum opinor *conseramus*, h. e. *coniungamus*, s. *contexamus*) *ut ne quid perturbatum ac discrepans aut praeposterum sit, sed etiam lingua, et spiritus et vocis sonus est ipse moderandus.* 2. Interdum Latine dicere aut loqui est plane et aperte loqui nulla circuitione usum. Phil. VII. 6. *gladiatorem appellavi, ut appellant ii, qui plane et Latine loquuntur.* Verr. IV. 1. *quum dico nihil istum eiusmodi rerum in tota provincia reliquisse, Latine me scito, non accusatorie loqui; i. e. more accusatorum qui crimen solent exaggerare.*

LATINITAS. 1. Sermo latinus. Her. IV. 12. *Latinitas est quae sermonem purum conservat ab omni vitio remotum.* Vicia in sermone, quo minus is Latinus sit, duo possunt esse, soloecismus et Barbarismus. Att. VII. 3. *Caecilius non bonus auctor Latinitatis.* 2. Att. XIV. 2. *Latinitas est ius Latii, quod ex foedere cum Latinis ortum est, et est iure civitatis deterius, iure Italiae autem melius.* Ex eo iure poterant Latini primo in comitiis, legum ferendarum causa, si vocati essent a magistratu Romano, suffragium ferre, deinde cives Romani fieri, si in civitatibus suis magistratibus functi essent, atque ita civitate Romana accepta honores Romae petere. Vid. Sigon. Ant. I. Lat. I. 4. et Spanhemii Orb. Rom. L. I. c. 8. Hotomann. ad Orat. pro Rab. Perd. 5. Ern.

LATIO. Dom. 26. *in ipsa latione scil. legis.* Att. III. 26. *legum lationem expectare.*

LATITARE, de iis qui iudicium subterfugiunt, aut vadimonium deserunt. Quint. 25. *ego experiri non potui.* Latitavit, *procuratorem nullum reliquit.* Ibid. 17. *si latitare ac diutius ludificare videatur.* Cluent. 13. *extrahitur domo latitans Oppianicus.*

LATITUDO. 1. Sensu proprio. Ac. pr. II. 36. *lineamentum sine ulla latitudine.* N. D. I. 20. *in hac immensitate, latitudinum, longitudinum, altitudinum,*

Ibid. II. 65. *cervices boum natae ad iugum. tum vires humerorum et latitudines ad aratra extrahendu.* 2. Per translationem. Orat. II. 22. *cris prauitas et latitudo verborum* (*breite Aussprache*).

LATIUM. Fam. IX. 15. *mirifice copior facetiis, maxime nostratibus, praesertim quam eas videam primum delitas Latio, tum quum in urbem nostram est infusa peregrinitas; i. e. inde a quo etiam Latinis hominibus civitas Romana dari coepit est.*

LATOR. N. D. III. 38. *ferretne ulla civitas latorem istius modi legis, ut condemnaretur filius, aut nepos, si pater aut avus deliquisset. Legis lator est is qui ferre alias legem dicitur, der ein Gesetz in Vorschlag bringt.* Leg. III. 10. *isti ratione (suffragia per tabellas ferendi) neque lator quisquam est inventus neque auctor unquam bonus.*

LATRARE. 1. Proprie canum. Rosc. Am. 20. *quod si luce quoque canes latrent (in Capitolio) quam deos salutem aliqui venerint, opinor iis crura suffringantur.* 2. Transfertur ad homines maledicos, praecipue accusatores. Rosc. Am. *ibid.* alii (*vestrum*) *canes (sunt) qui et latrare et mordere possunt.* Orat. II. 54. *frater meus a Philippo interrogatus, quid latraret? furem se videre respondit.* 3. De pronuntiatione oratorum nimis clamosa et insuavi. Brut. 15. *latrant enim iam quidam oratores non loquuntur.*

LATRO. Off. II. 11. *etiam latronum leges esse dicuntur, quibus pareant.* Phil. II. 25. *erat ei vivendum latronum ritu, ut tantum haberet, quantum rapere potuisset.*

LATROCINARI. Catil. II. 7. *latrocinantem se interfici mallet (Catilina) quam exsulem vivere.* N. D. I. 31. *tot millia latrocinantes morte proposita. Credo — illos mortis timor tenet; ironice dictum.*

LAUROCINIUM. Deiot. 8. *copias rex Deiotarus habuit — quibus fines quos ab excursionibus hostium et latrocinii tueretur.* Verr. II. 57. *quae ex fanis religiosis per scelus et per latrocinium abstulisti.* Rosc. Am. 22. *quod putares hic latrocinium, non iudicium futurum.*

LATRUNCULUS, *misellus latro.* Prov. cons. 7. *Res in Sardinia cum mastrucatis latrunculis — gesta.*

LATUS, *cris.* 1. De regionibus. Somn. 6. *terra angusta verticibus, lateribus latior.* Phil. III. 15. *An-*

tonius a tergo, a fronte, a lateribus tenebitur. Leg. II. 2. Fibrenus — latera haec alluit. 2. Dextra vel sinistra pars corporis. Cluent. 62. ex equo cecidit et latus offendit vehementer. Verr. V. 41. eum vident sedentem ad latus praetoris. Lael. 1. ut quoad possem a sensu latere nunquam discederem. Off. III. 9. Equus ceneus in cuius lateribus fores essent. 3. „ latus vel latera in oratore sunt pulmones nostro modo loquendi. Nempe vires sic dicuntur, quarum defectus in latere sentitur ut a currentibus, cantantibus, dicentibus, potantibus, Venærem exercentibus, in quibus generibus omnibus latera pro viribus dicuntur. De potantibus est. Phil. II. 25. Tu istis faucibus, istis lateribus — tantum vini — exhauseras, ut tibi necesse esset in conspectu populi Romani vomere postridie. Orat. I. 2. latera, vires. Sed hic Pearcius mallet, quod in Ms. Ioan. reperit reponere laterum vires; in Catone Mai vero c. 9. pro laterum etiam et virium legi, laterum etiam virium, ut exemplar unum vetustum habet, et ipsi Graevio placet. Frustra, nam paullo ante est etiam lateribus et lacertis. Fam. IV. 7. lacerti et vires. Sic iungitur etiam Verr. IV. 30. quae vox! quae latera! quae vires huius unici criminis querimoniam possint sustinere. Sic et Ovidius innox A. A. II. 673. latus et vires operamque offerte puellis. 4. Vatin. 5. per tuum latus saucietur.“ Ern.

LATUS, adi. 1. De regionibus et locis. Verr. IV. 53. via lata. Ibid. 46. insula Melita satis lato ab Sicilia mari periculosoque disiuncta. Tusc. V. 20. fessu lata. 2. Metaphorice, copiosus. Orat. 27. latae disputationes; ubi male Gulielmus lactae. Fam. VI. 7. scribendi genus non modo liberum, sed etiam incitatam atque latum: ubi tamen Graevius bene reposuit elatum. Acad. pr. II. 12. parca dicemus; non quo non latus locus sit; (eine reichhaltige Materie.) 3. ibid. 20. rationes sequor latiore specie, non ad tenue eliminatus (h. e. populariores, minus subtiles). 4. In pronuntiando idem est vitium, quod et vastum dicitur (breite Aussprache). Orat. III. 12. Cotta noster, cuius tu illa, lata Sulpici, nonnumquam imitaris, ut iota literam tollas et E-ple-nissimum dicas, non mihi oratores antiquos sed messorum videtur imitari. 5. Diffusus. Partit. 30. haec quae primam contentionem habent ex arguendo et resistendo lata ut dixi, et diffuse sunt. Rationum et firmamen-

torum contentio adducit in angustum disputationem. *Ern.*

LAVARE. Orat. II. 60. *Cenabo, inquit, apud te huic lusco familiari meo C. Sextio. — Illud egregium Sextii est ex tempore: Manus lava et cena.*

LAVATIO. Ba neum Fam. IX. 5. *ante te certiore faciam ut lavatio parata sit. Oecon. I. vasa quae ad lava ionem pertinerent, exponebantur.*

LAUDABILIS. Her. III. 4. *Laudabile est quod conficit honestam et praesentem et consequentem commemorationem. Ib d. laudabile esse demonstrabimus, aut ab idoneis hominibus ut si qua res honestiori placeat, aut ab aliquibus sociis etc. Off. I. 4. honestum quod vere dicimus, etiamsi a nullo laudetur, natura esse laudabile Parad. I. 3 voluptas meliorem ne efficit aut laudabiliores virum?*

LAUDABILITER. Tusc. V 5. *ad recte, honeste laudabiliter postremo ad bene vivendum satis est praesidii in virtute?*

LAUDARE. 1. Generatim. Leg. III. 1. *Tu vero eum (Platonem) nec nimis valde umquam, nec nimis saepe laudaveris. Nam hoc mihi etiam nostri illi (Epicure) qui neminem nisi suum (Epicurum) laudari volent, concedunt, ut eum arbitrato meo diligam. N. D. III. 36. propter virtutem iure laudamur. 2. Inprimis laudare dicuntur ii, qui publice aliquem laudant. Sic Sext. 34. Pompeius approbavit et laudavit sententiam Cottae in senatu. Sic laudatur lex ab aliquo lata; ut Cicero fecit oratione pro lege Manilia. Sic laudatur mortuus in exsequis oratione funebri. Q. Fr. III. 8. Serrani domestici filii funus perluctuosum fuit. Laudavit pater scripto meo. Sic (Muren. 36.) Q. Maximus Africanus patrum laudavit supremo eius die. Phil. IV 3. laudantur exquisitissimis verbis legiones. Ibid. 4. laudatur provincia Gallia, meritoque ornatur verbis amplissimis a senatu. Sic legati e provinciis magistratus provinciales dicuntur laudare; ut Mamertini Verrem. Verr. V. 22. 3. Laudare est aliquem honorifice nominare. Orat. III 18. auctores certissimos laudare possum. Brut. 11. te rerum Romanarum auctorem laudare possum religiosissimum.*

LAUDATIO. 1. Belobung. Fam. XV. 6. *quem ego currum (scil. triumphalem) aut quam lauream (imperatoriam) cum tua laudatione conferrem. 2. Caël,*

lectissimos viros cum legatione ad hoc iudicium et cum gravissima atque ornatissima laudatione miserunt. Nempe laudatio est genus testimonii publici quod magistratibus provincialibus a civitatibus per legatos Romae tribuitur, quum rei de repetundis facti sunt, Font. 2. item ab aliis in aliis iudiciis. Fam. I. 9. In Verrinis harum laudationum creberrima mentio; (ut V. 22.) ex eoque loco patet numerum laudatorum legitimum denarium fuisse. *Ern.* Sic in causa Cluentii recitabatur *Laudatio Cluentii ex decurionum Larinatium decreto.* Cluent. 69. qua recitata Cicero haec addit: *Age vero vicinorum quantum studium — quanta cura est. Non illi in libellis laudationum decreta miserunt, sed homines honestissimos, quos nossemus omnes huc frequentes adesse, et hunc praesentes laudare voluerunt.* 3. In arte Rhetorica laudationes sunt pars generis demonstrativi quod (Her. I. 2.) tribuitur in alicuius certae personae laudem vel vituperationem. Hic potissimum celebrantur laudationes s. conciones funebres. Orat. II. 81. Brut. 16. *nec habeo quemquam antiquiorem (Catone) cuius scripta proferenda putem, nisi quem — nonnullae mortuorum laudationes forte delectant. Et hercules haec quidem exstant; ipsae enim familiae sua quasi ornamenta ac monumenta servabant, et ad usum, si quis eiusdem generis occidisset, et ad memoriam laudum domesticarum, et ad illustrandam nobilitatem suam. Quamquam his laudationibus historia rerum nostrarum est facta mendosior. Multa enim scripta sunt in eis, quae facta non sunt; falsi triumphi, plures consulatus, genera etiam falsa etc.* Milon. 13. *cadaver P. Clodii — spoliatum imaginibus, exsequiis pompa, laudatione. De eadem re ibid. c. 32.*

LAUDATOR. 1. Qui aliquem aut aliquid laudat. Phil. VII. 5. *pacis laudator.* Sect. 10. *eos laudabat maxime, qui dicuntur praeter ceteros esse auctores et laudatores voluptatis.* Significantur Epicurei. 2. Inprimis laudatores dicuntur, qui legati mittuntur e provinciis et magistratus provinciales laudent. Vid. **LAUDATIO.** Eorum erat legitimus numerus denarius. Verr. V. 22. *in iudiciis qui decem laudatores dare non potest, honestius est ei nullum dare, quam illum quasi legitimum numerum consuetudinis non explere.* Verr. IV. 64. *nemo erat (Syracensis) voluntarius laudator praeturae tuae, defensor periculorum tuorum, praesertim quum*

inire a praetore gratiam posset? Nemo. Balb. 18. potuit magis de re iudicare (populus Gaditanus) quam quum ad vestram iudicium cives amplissimos legavit, testes huius iuris, vitae laudatores, periculi deprecatores?

LAUDATRIX. Tusc. III. 2. *Vitiorum laudatrix fama popularis.*

LAUDATUS. Fam. V. 12. *Placet mihi Hector ille Naevianus, qui non tantum laudari se laetatur, sed addit etiam a laudato viro.* cf. Fam. XV. 6.

LAUREA. 1. De corona laurea imperatorum qui triumphaban. Fam. XV. 6. Prov. cons. 14. *It in Capitolium invehi victor cum illa insigni laurea gestiret.* Pis. 24. ubi faceto ride ut Piso, quod triumphum et illam lauream triumphalem contempsisse videri volebat. 2. *Laurea dicitur pro laudibus imperatoris in versu illo Ciceroni exprobrato: Cedant arma togae, concedat laurea laudi.* Off. I. 22. Pison. 30.

LAUREATUS. Div. I. 28. *Marius cum fascibus laureatus.* Att. VIII. 10. *lictos laureati.* Nimirum erat moris, ut is qui a militibus ob victoriam imperator salutatus esset, lictos haberet cum fascibus laureatis. Muren. 41. *ut eam imaginem, clarissimi viri, parentis sui, quam paucis ante diebus laureatam in sua gratulatione (quod consul designatus esset) conspexit, eandem deformatam ignominia lugentemque videat.*

LAUREOLA. Fam. II. 10. *Velles ais tantum modo habere negotii, quod esset ad laureolam (triumphatam) satis.* Nampe Caelius Fam. VIII. 5. optaverat ut Ciceroni Ciliciae procos. pro ritibus copiarum existeret magnitudo, isque quantum gloriae triumphoque opus esset assequeretur. Att. V. 20. *laureolam in mustaceo quaerere.*

LAURUS. Fam. II. 16. *incurrit haec nostra laurus non solum in oculos sed etiam in oculos malivolarum;* h. l. laures intelligitur de fascibus laureatis lictorum, quibus Cicero e Cilicia redux imperatoris nomine ornatus et triumphum sibi decretum iri sperans, utebatur.

LAUS. Flacc. 13. *quaeritur in re domestica continentiae laus, in publica dignitatis.* Muren. 5. *male dicto nihil in his rebus loci est, quia omnia laus occupavit.* Ver. II. 78. *avaritiaene crimina frugalitatis laudibus deprecetur?* Brut. 15. *brevitas laus est interdum*

in aliqua parte dicendi, in universa eloquentia laudem non habet.

LAUTIE. Leg. II. 1. *villa lautius aedificata.* Tusc. I. 1. *mores et instituta vitae, resque domesticas ac familiares nos profecto et melius tuemur et lautius.*

LAUTITIA, das Wohlleben. Fam. IX. 20. *In Epicuri nos adversarii nostri castra coniecimus; nec tamen ad hunc insolentiam; sed ad illam tuam lautitiam, veterem dico, quum in sumptum habebas.* Ibid. IX. 16. *ante meum adventum fama ad te de mea nova lautitia veniet.*

LAUTUMIAE, carcer Siciliae celeberrimus Verr. V. 27. 1. 5. *Hanc scripturam verbi (quum nonnulli scribunt LATUMIAE) defendit et confirmat Gronov. ad Liv. XXXVII. 5. De re vid. Dorvillii iter Siculum p. 181. 1. 1. Ern.*

LAUTUS, dicitur homo elegans et splendidus in victu, vestimentis, supellectile, item haec res ipsae elegantia et splendore insignes. Pis. 27. *nihil apud hunc lautum, nihil elegans.* Fam. VII. 14. *valde iam lautus es.* Placc. 29. *unus vestimentis tamdiu lautus es; hoc dicitur cum irrisione, quia Decianus, quoties Romam veniebat, eodem vestimento utebatur, sed tamen ob purpuram Tyriam lauto.* Att. XII. 50. *libertis minus lautis servisque nihil defuit; nam lautiores eleganter accepti.* Fam. IX. 16. *cena magnifica et lauta.* 2. *Amplus, copiosus* Rab. Post. 14. *duo lauta et copiosa patrimonia.* 3. *Metaphorice.* Orat. I. 56. *in oratoris instrumento tam lautam supellectilem non videram; i. e. non putabam eum in philosophia, in historia, in antiquitate, in administratione reip. denique in iure civili versatum esse oportere.* 4. *Honestus, cum dignitate coniunctus.* Off. II. 15. *duplex ratio liberalitatis. Nam aut opera benigne fit indigentibus, aut pecunia. Facilior est haec posterior locupleti praesertim; sed illa lautior ac splendidior et viro forti clarioque dignior.*

LAUTUS, particip. Deiot. 7. *quid causae excogitari potest, cur te lautum (h. e. post balneum) voluerit, cenatum noluerit occidere.*

LAXAMENTUM. 1. *Erlofs.* Cluent. 33. *non modo causae, sed ne legi quidem quidquam per tribunos pleb. laxamenti datum.* 2. *Erleichterung.* Fam. XII. 16. *nactus in navigatione nostra pusillum laxamenti,*

LAXARE. 1. *Erweitern.* Att. IV. 16. *ut forum laxaremus et usque ad atrium Libertatis explicaremus.* 2. *Abspannen, herabstimmen.* Orat. I. 60. *quanto facilius nos non laxare modo, sed totos mutare possumus.* 3. *Erholung geben.* Orat. III. 61. *aliquando ab hac contentione disputationis animos nostros, curamque laxemus.* 4. *Erheitern.* Brut. 93. *nemo qui breviter argutoque illuso adversario laxaret; iudicum animos atque a severitate paulisper ad hilaritatem visumque traduceret.* 5. *Lösen, erschlaffen lassen.* Sen. 3. *qui se a libidinum vinculis laxatos esse non moleste ferrent.* Att. VI. *dixerim me vel plurima vincla tecum summae coniunctionis optare et sunt amoris matissima, tantum abest ut ex eo qua obstricti sumus laxari aliquid velim.* 6. *Befreyen.* Somn. 3. *animi corpore laxati.*

LAXE. 1. *De spatio.* Dom. 44. *habitare laxe et magnifice.* 2. *De tempore.* Att. XIII. 14. *laxius proferre diem (den Termin verlängern).*

LAXITAS. *De spatio.* Off. I. 39. *in domo clari hominis — adhibenda est cura laxitatis.* Dom. 44. *ut omnium domos et laxitate et dignitate superaret.*

LAXUS. 1. *De tempore.* Att. VI. 1. *ego diem statuo satis laxam (setze einen hinlanglich weiten Termin).* 2. *De coniunctionis remissione.* Lael. 15. *Placuit Graecis quibusdam philosophis commodissimum esse quam laxissimas habenas habere amicitiae, quas vel adducas quum velis vel remittas.*

LECTICA. Verr. V. 11. *lectica octophoros.* Phil. II. 41. *operta lectica latus per oppidum.* Ibid. 24. *aperta lectica portari.* Ibid. 32. *caput in aversam lecticam inferens.*

LECTICARIUS, *Sänfenträger.* Fam. XIV. 12. Rosc. Am 46.

LECTICULA, *kleine Sänfte, kleiner Tragsessel.* Div. I. 26. Fam. VIII. *ut nostras villas obire et mecum simul lecticula concursare possis.*

LECTIO. 1. *Ac. pr. II. 2. Lucullus delectabatur mirifice lectione librorum.* Tusc. II 7. *Lectionem sine ulla delectatione negligo.* 2. *Erwählung.* Phil. V. 6. *illud es — fuisse ut hos indices legere auderet, quorum lectione duplex imprimeretur reip. dedecus.*

LECTITARE. Brut. 51. *Lectitavisse Platonem studioso — Demosthenes dicitur.*

LECTIUNCULA. Fam. VII. 1. *nec dubito quintu — per eos dies matutina tempora lectiunculis consumpseris.*

LECTOR. 1. Librorum. Fam. V. 12. *nihil est aptius ad delectationem lectoris (libri historici) quam temporum varietas et fortunae vicissitudines.* 2. In iudiciis erant lectores, quibus oratores leges, tabulas, decreta, si usus veniret recitanda dabant; cuius consuetudinis festivum exemplum est Orat. II. 55.

LECTULUS Fin. II. 30. *philosophi in suis lectulis plerumque moriuntur.* Att. XII. 14. de Q. Cicerone fratre: *a ducenda uxore sic abhorret, ut quidquam libero lectulo neget esse iucundius.*

LECTUS. 1. Cætil. IV. 1. *ego sum ille consul cui — non domus, commune perfugium, non lectus ad quietem datus, non denique haec sedes honoris — vacua mortis periculo atque insidiis fuit.* Att. V. 16. *scito nos praeter quatuor lectos et tectum nihil accipere.* Div. II. 65. *quidam somnnavit ovum pendere e fascia lecti sui cubicularis.* 2. Cluent. 14. *lectus ille genialis quam filiae nubenti straverat.* 3. *Lectus tricliniaris.* Verr. III. 44. *Memoria tenetis Artemidorum — publice dicere, Apronium — imperasse, ut in foro sibi medio lecti sternerentur.* Tusc. V. 21. *Dionysius collocari iussit hominem (Damoclem) in aureo lecto, strato pulcerrime textili stragulo, magnificis operibus picto.* Verr. III. 71. *non quaero — unde quinquaginta tricliniorum lectos, unde tot candelabra — habueris.* 4. *Lecti funebres.* Leg. II. 24. *credo quod erat factitatum, ut uni plura fierent lectique plures insternerentur; ubi Goerenzius acute coniecit legendum esse: ut uni plura feretra lectique plures insternerentur, idque sic intelligit, ut imago mortui cerea pluribus in lectis exposita circumlataque sit, quo saepius corona praeerita ostentaretur. Non enim, inquit, cadaver ipsum conspiciendum dabatur, sed hoc in lecto reconditum latebat; imago vero cerea super imposita cernebatur.*

LECTUS. 1. Orat. 68. *nihil est aliud — pulcre et oratorie dicere nisi optimis sententiis verbisque lectissimis dicere.* Orat. III. 37. *lectis et illustribus verbis utendum.* 2. Epitheton feminarum. Inv. I. 31. *uxorem habere lectissimam maxime vis.* Att. X. 8. in epistola Antonii: *Tulliam tuam, feminam lectissimam.* 3. Item

virorum iuvenum. Caecil. 9. *Frater tuus lectissimus et ornatissimus adolescens.*

LEGARE. 1. *Legatum facere aliquem.* Att. XV. 11. *Dolabella, me sibi legavit* Ibid. XIII. 6. *solitos esse maiores nostros legare in decemviris, qui essent imperatorum necessarii.* 2. *Vocabulum testamentarium.* Top. 4. *legare a filio, h. e. ut filius heres solvat legatum.* Ibid. 3. *legare a viro, v. Hotom. Obs. l. 24. adv. ad Att. XIII. 46. Ern.*

LEGATIO. Fam. VII. 21. *legatione libera legatus.* Flacc. 34. *legationes liberas sumere.* Att. II. 18. *libera legatio voti causa datur. Ex quo loco intelligitur a libera legatione non differre legationem rativam, sed eius speciem esse.* Att. XIV. 22. *De libera legatione vid. Iod. Legg. in lege Julia de legationibus liberis.* 2. *Id cuius causa legamur.* Phil. IX. 1. *renuntiare legationem, h. e. quid in legatione actum sit.* 3. Fam. I. 4. *nisi legationibus perfectis, h. e. nisi ante senatus decreverit quid legatis respondendum sit. Ern.*

LEGATORIUS. Att. XV. 9. *reddita mihi literae fore Nonis Senatum, ut Brutus in Asia, Cassius in Sicilia frumentum eruendum et ad urbem mittendum curarent. O rem miseram! primum ullam ab istis (scil. provinciam ab Antonio ceterisque Caesarianis accipere,) deinde, si ullam, hanc legatoriam provinciam? h. e. ut recte Grævius explicat, in quam non mittantur tanquam Proconsules sed tanquam legati ad frumentum emendum. Hoc confirmatur epist. 10. ubi de eadem re Cicero: frumentum imponere? quæ est alia Diviis legatio? nempe Dionysius Dionem familiarem suum specie legationis in exilium miserat. Itaque hanc frumenti curationem nihil aliud quam exilium esse Cicero significat.*

LEGATUS. 1. *Nuntius publicus qui mandata ad senatum, vel regem, vel imperatorem defert.* Leg. III. 8. *quid turpius, quam legatus sine mandatis, sine ullo recip. munere?* Orat. II. 37. *quum Athenienses ad senatum legatos de suis rebus maximis mitterent.* 2. *Legati provinciales sunt quos proconsules secum in provincias ducunt, quibus uniuntur ad varia officia exsequenda. Ad utrumque genus pertinet locus Vatin. 15. qui sine auctoritate senatus Caesaris legatus in Galliis fuerat. Ne hoc quidem senatui relinquebas, quod nemo unquam admisit, ut legati ex eius ordinis auctoritate legarentur?*

adeone tibi sordidum consilium publicum visum est? adeo afflictus senatus adeo misera et prostrata respublica, ut non nuntios pacis ac belli, non curatores, non interpretes, non bellici consilii ductores, non ministros numeris provincialis senatus more maiorum deligere posset? 5. Legati in exercitu, sunt proximi post summum exercitus ducem, eiusque saepe vicem gerebant. Mur. 9. Murena fortissimo et sapientissimo viro, summo imperatori legatus L. Iusullo fuit, qua in legatione duxit exercitum, signa contulit, manus conseruit; magnas copias hostium fudit etc. Fam. XV. 4. quinque cohortes sine legato, sine tribuno militum, denique etiam sine centurione ullo apud Philomalum consederunt.

LEGATUM. Att. VII. 5. Hortensii legata cognovi; h. e. legata quae Hortensio filio ex testamento patris Hortensii oratoris solvenda erant.

LEGATUS, particip. Top. 13. quum hoc sumperis pecuniam numeratam mulieri deberi, cui sit omne argentum legatum.

LEGERE. 1. Lesen. Att. XII. 4. non assequer, ut scribam, quod aequo animo legas. Top. 1. quum ego te — ut eos (libros Aristotelis qui Topica inscribuntur) per te ipse legas — hortatus essem. Sen. 7. nec sepulcra (i. e. inscriptiones sepulcrorum) legens vereor, quod aiunt, ne memoriam perdam; his enim ipsis legendis redeo in memoriam mortuorum. 2. Recitare, reclesen. Brut. 51. Antimachus — quum convocatis auditoribus legeres eis magnum illud, quod novistis, vo unum suum, et illum legentem omnes praeter Platonem reliquissent; legam, inquit, nihilo minus; Plato enim mihi unus instar est millium. Att. XVI. 3. idem σύνταγμα misi ad te retractatius — hoc tu — lege arcano convivis tuis, sed, si me amas hilaris et bene acceptis, ne in me stomachum erumpant, quum sint tibi irati. Fam. VII. 1. quod si tu per eos dies operam dedisti Protageni tuo (servo vel liberto anagnostae) dummodo is tibi quidvis potius quam orationes meas legerit, nunc tu haud paululus, quam quisquam nostrum delectationis habuisti. 3. Deligere. Cael. 15. ubi Clodiae frater minimus cum sorore colloquens inducitur: habes hortos ad Tiberim, et diligenter eo loco praeparasti, quo omnis inventis natandi causa venit. Hinc licet conditiones (i. e. amissos) quotidie legas. Mil. 8. Pompeius delegit (in iudicium) e florentissimis ordinibus ipsa lumina — Respu-

blica nos coniunxit cum bonis. Ex quibus ille quum optimos viros legeret, — non potuit legere non studiosos mei. Fin. IV. 15. introduci virtus nullo modo potest nisi omnia, quae leget, quaeque reicit unam referantur ad summam Dom. 31. ubi cavisti ne meo me loco censor in senatum legeret?

LEGIO. Att. XVI. 8. *legionem suis signis ducere.* Cluent. 35. *legionem esse ab eo (Balbo) sollicitatam — planam factum est — quae res lege maiestatis tenebatur.* Phil. III. 3 *legio Martia.* Ibid. V. 10. *legio Martia et quarta M. Antonium reliquerunt, belloque persecutae sunt.* cf. XI. 8. *legio Martia caelestis et divina.* Phil. XII. 3.

LEGIONARIUS. Fam. X. 52. *non morbo militem Legionarium, sed ne auxiliarium quidem. Legionarius miles est ex delectu civium. Sic legio pro tali exercitu.* vid. Gronov. ad Liv. XXVII. 38. Ern.

LEGITIME. 1. *Legibus convenienter.* Fragg. inc. *iuste ac legitime vivere.* Off. I. 4. *iuste ac legitime imperare.* 2. *Vere ac proprie.* Caecin. 20. *qui legitime procurator dicitur.*

LEGITIMUS; *legibus consentaneus, vel legibus constitutus.* Fam. VIII. 6. *ius legitimum.* Opt. gen. or. 7. *in theatro, qui locus non est concionis legitimae.* Rosc. Com. 5. *legitima iudicia.* Milon. 10 *iter solenne, legitimum, necessarium eo die Miloni erat Ianuvium ad Flaminem prodendum.* Verr. II. 52. *dies erat legitimus concionibus habendis.* Fam. X. 23. *legitimum tempus.* Cluent. 53. *periculi non legitim (i. e. accusationis iniustae) declinatio.* Verr. V. *in iudiciis qui decem laudatores dare non potest, honestius est ei nullum dare, quam illum quasi legitimum numerum consuetudinis non explere.* 2. *Legitimum etiam dicitur, in quo de legibus agitur, s. de legibus disceptatur.* Caecin. 16. *de iure et legitimis controversiis loquimur.* Orat. 54. *legitimarum et civilium controversiarum patrocinia suscipere, quum sis legum et civilis iuris ignarus.* 3. *Legitimum est etiam, i. q. usitatum s. quod semper fieri solet (gewöhnlich).* Fam. VII. 6. *in omnibus meis epistolis ad Caesarem — legitima quaedam est accessio commendationis tuae.* Fat. 1. *quum ille ad me venisset, primo illa, quae erant quotidiana, et quasi legitima nobis de pace et de otio,*

LEGULEIUS, qui legum quidem cognitione pollet, sed in harum formulis haeret, iisque saepe per calumnia (um zu schikaniren) abutitur. Orat. I. 55. *ita est tibi iurisconsultus ipse per se nihil, nisi leguleius quidam cautus et acutus, praeco actionum, cantor formularum, auceps syllabarum.* Quintilian. Inst. or. XII. 3. quorum (scil. qui oratores et iurisperiti esse volunt) *alli se ad album (Praetoris) ac rubricas transtulerunt, et formularii, vel ut Cicero ait, leguleii quidam esse maluerunt.*

LEGUMEN. N. D. II. 62. *terra foeta frugibus et vario leguminum genere.*

LEMNISCATUS. Rosc. Am. 55. *lemniscata palma proprie est, in qua maioris honoris causa lemnisci sunt.* Sic apud Liv. XXXIII. 33. *populus coronas lemniscosque iecit, maioris honoris causa, i. e. coronas lemniscatas.* Nam lemnisci sunt vittae, quae sunt in honoribus deorum usitatae. Vid. Auson. ep. 20. In decreto Berenices urbis Africae est *στέρφανος ἐλαίος καὶ λήμνισκος* maioris honoris causa coronae additus ap. Maffei Antiq. Gall. p. 7. cf. Wesseling de Archont. Iudaeor. p. 18. et adde de hac re Serv. ad Virgil. Aen. V. 269. et Caesaub. ad Sueton. Nep. 25. Hoc loco autem (ubi Cicero ait Roscii Capitonis *multas esse infames palmas, hanc primam esse tamen lemniscatam quae Romae deferatur, nullum modum esse hominis occidendi, quo ille non aliquot occiderit;*) *palma lemniscata est caedes immanissima.* Palmae dabantur gladiatoribus ob victoriam, h. e. ob interfectum eum, quorum comparati erant. Ern.

LENA. N. D. I. 27. *blanda conciliatrix et quasi sui lena natura (wie die Natur mit so sanften Reizen anzieht und gleichsam mit sich selbst buhlt).* Sic libenter utitur eo verbo Ovidius ut A. A. III. 516. 752. Ern.

LENIRE. 1. Mitigare. N. D. I. 9. *ita multa sunt incommoda in vita, ut ea sapientes commodorum compensatione leniant.* Fam. V. 3. *hominis importunissimi contumeliae tuis erga me officiis leniuntur.* 2. De affectibus, qui placantur. Fam. XV. 21. *omnes desiderium literis mittendis accipiendisque leniam.* Phil. I. 15. *ut populus Romanus desiderium liberatoris sui (Bruti) perpetuo plausu et clamore leniret.* Q. Fr. I. 1. *perface ut laetitia provinciae desiderium nostrum leniatur.* Fin. I. 14. *ne temperantiam quidem propter se expetendam esse.*

dicemus, sed quia pacem animis afferat, et eos quasi concordia quaedam placet a leniat Att. XII. 17. me (i. e. luctu meum) *scriptio et literae non leniunt sed ob-
turbant.*

LENIS. 1. De vi rerum corporearum. Att. VII. 7. *auster lenissimus et mitis.* 2. De animo miti. Rosc. Am. *Romani quondam in heste, lenissimi et mitissimi.* Fam. V. 2. *lenis a te et facilis (mild und nachgiebig) existimari debeo, qui nihil tecum de his ipsis rebus expostulem.* 3. De oratione haud veh. ment. Orat. II. 13. *tractus orationis lenis et aequabilis.* Orat. II. 45. *non semper fortis oratio quaeritur, sed saepe placida, summissa, lenis quae maxime commendat reos.* Ibid. 14. *Xenophon — leniore quodam sono est usus (in historia) et qui illum impetum oratoris non habeat, vehemens fortasse minus sed aliquanto — dulcor*

LENITAS. 1. De animo mihi. Partit. 22. *Lenitas est iustitia in moderatione animadvertendi.* Ibid. *lenitatem mollitia animi imitatur.* Catil. II. 3. *nunc est iam lenitati locus, severitatem res ipsa desiderat.* Soil. 6. *quam mollitia sum animi ac lenitate.* 2. De oratione. Orat. I. 60. *neque minus haec tua gravissimi sermonis lenitas quam illa summa vis et contentio probatur.* Ibid. II. 15. *genus orationis fusum atque tractum et cum lenitate quadam aequabili profluens.* 3. De voce. Orat. II. 45. *lenitas vocis.*

LENITER. Fam. V. 2. *lenissime sentire.* Somn. 2. *leniter arridere.* Off. I. 37. *imitatio presse loquentium et leniter.* Orat. I. 60. *multo dicis remissius et lenius quam solebas.* Cael. 11. *verebat ne illa subtiliter ad criminandum inducta oratio ad annos vestros sensim ac leniter accederet.*

LENITUDO. Tusc. V. 16. *ea quae Euryclea laudat Ulyssi pedes abluens „lenitudo orationis mollitudo corporis.“* Versus e P. act. VII. N. 1. 15. *Verres. 14. 61 verebar ne mulierum nobilium et formosarum gratia, quarum iste (Verres) arbitrio praeteram per trientium se serat, virorumque quibus cum illos nuptae rant, una in istum non modo lenitudine sed etiam lib. ritate oppugnaret. Sed h. l. Graevius rectius „gr. lenitudine.“*

LENO, minister libidinis p. Red. in Sen. 3. Sext. 11. *leno imparissimus. (Gabinius) Rosc. Com. 7. impurissimus et perturbissimus leno.*

LENOCINIUM. 1. p. Red. in Sen. 5. *egestatem et luxuriam domestico lenocinio sustentavit* — scil. Gabinus, i. e. aliorum libidinibus copiam faciendo. *Muren* 35. *utrum lenocinium a grege delicatae iuventutis — petebas*, h. e. praemium pro studio iuvenum libidinibus inserviendi. 2. Illecebrae (Reiz). *Sext.* 66. *qui se vitiorum illecebris et cupiditatum lenociniis dediderunt.* N. D. II. 58. *narium et gustandi pariter et tangendi magna iudicia sunt, ad quos sensus capiendos et persfruendos plures etiam quam vellem artes repertae sunt.* Perspicuum est enim quo compositiones unguentorum, quo ciborum conditiones, quo corporum lenocinia processerint. Hic corporum lenocinia sunt in rebus quae tactum molliter et suaviter afficiunt, hominesque prioniores in Venerem reddunt.

LENOCINARI. 1. Anreizen. *Acad. si. nullo prorsus commodo extrinsecus posito et quasi lenocinante mercede.* 2. Obsequi. *Caecil.* 15. *de accusatore: tibi lenocinabitur.*

LENTE. 1. Diu. *Att.* II. 1. *librum tibi ego non ausus essem mittere, nisi eum lente et fastidiose (nach langsamer und strenger Prüfung) probavissem.* 2. De disputatione nimis subtili nec satis exemplis illustrata. *Parad.* I. 2. *sed haec videri possunt obscuriora quam lentius (in trocken Allgemeinheit) disputantur.* *Vita* atque factis illustranda sunt summorum virorum haec, quae verbis subtilius quam satis est disputantur. 3. Placide. *Att.* II. 13. *lente ferre aliquid* 1. *Orat.* II. 71. *lente respondere*, est ita respondere alicui vociferanti, ut te nihil eius querelis affectum ostendas; ganz ruhig und phlegmatisch antworten. *Fr. Hortens. ap. Non.* *Crassum qui lentius dicere solebat; voce non nimis contenta.*

LENTISCUS, graece *εχίνος*. (*Pistacia lentiscus* Linn. *Mastixbäum*) *Divin.* I. 9. *lentiscus triplici solita grandescere saetu ter fruges fundens tria tempora monstrat arandi.* Versus a Cicetone ex Arato translatus, quos laudat etiam Plinius H. N. lib. XVIII. Ceterum de re ipsa conf. *Salinas. homonym. Hyl. intr. cap. 8.*

LENTITUDO. *Tusc.* VI. 19. *Stoici quam nos lenitatem appellamus, vitioso lenitudinis nomine appellant.* Q. *Fr.* I. 1. 11. *te illud admoneo — resistendum esse iracundiae, quumque ea maxime animum moveat, tum tibi esse diligentissime linguam continendam, quae*

quidem mihi virtus non interdum minor videtur quam omnino non irasci. Nam illud non solum est gravitatis (Würde aus Grundsätzen), sed nonnumquam etiam lentitudinis; (phlegmatische Unempfindlichkeit). Sic Verr. IV. 61. virorum nimis in istum (adulterum) lentitudo. „Omnino lentitudo dicitur fere in malam partem, quia est signum stuporis. Vide Burm. ad Ovid. Hist. II. 514. Drakenborch. ad Liv. XLII. 14. Graev. ad Verr. IV. 61. qui recte monet lentitudinem dici de iis qui ferunt quae ferenda non sunt, in primis, qui uxorum licentiam non castigant, sed aequiore, quam decet, animo tolerant.“ Ern.

LENTULITAS. Fam. III. 7. ut Appietas iocose dicitur pro *Lentulorum* et *Appiorum* nobilitate.

LENTULUS. Att. X. 11. *an existimas illum in isto genere (ubi de solutione debitae pecuniae agitur) lentulum (i. e. tardum) aut restrictum?*

LENTUS. 1. Tardus. Catil. II. 10. *hos ego non tam milites acres, quam insidiatore lentos esse arbitror.* Att. I. 10. Teucris illa lentum negotium; scil. pecuniam se mutuam daturam pollicita, identidem vero tergiversans. 2. Stupidus (unempfindlich, phlegmatisch). Att. I. 18. *nihil est illo lentius; de eo qui non movebatur contumeliis.* Orat. II. 69. *Genus ridiculi patientis ac lenti, ut quam Cato percussus esset ab eo qui arcam ferebat, quum ille diceret: Cave! (Vorgesehn!) rogavit, numquid aliud ferret praeter arcam.* 3. Sensu bono de eo qui festinando non peccat. Fragm. inc. *quod iudicis lenti et considerati est proprium.*

LEPIDE, festive, artig. Orat. III. 43. *Lepide in soceri mei (Scaevolae) persona lusit (Albucium) — Lucilius; quam lepide lexeis compostae etc.* cf. Orat. 44.

LEPIDUS. Cat. 11. *puer lepidus ac delicatus.* Her. IV. 23. *quae sunt ampla et pulchra diu placere possunt, quae lepida et concinna (von allzugesuchter Niedlichkeit und Zierlichkeit) cito satietate afficiunt aurium sensum fastidiosissimum.*

LEPOR s. LEPOS. Orat. I. 5. *lepos quidam facetiaeque et eruditio libero digna.* Brut. 79. *erat cum gravitate iunctus facetiarum et urbanitatis oratorius, non scurrilis, lepos.* Orat. 27. *est quoddam insigne et florens orationis, pictum et expoliturum genus, in quo omnes verborum, omnes sententiarum illigantur lepores* Verr. V. 54. *homo affluens omni lepore ac venustate*

Her. IV. 23. *lepos et festivitas orationis*. Tusc. V. 19. *in quo (C. Caesare L. F.) mihi videtur fuisse specimen humanitatis, salis, suavitatis, lepos is.*

LEPUS. Arat. fr. *levipes lepus*

LEPUSCULUS. Verr. IV. 21. *Cibyrici canes; qui investigabant et perscrutabantur omnia. Si quod erat grande vas et maius opus inventum, laeti offerebant. Si minus eiusmodi quippiam venari potuerunt, illa quidem certe pro lepusculis capiebantur, patellae, paterae, turibula. Facete, quum homines, per quos Verres provinciam explabat, canes appellasset, pergat in comparatione cum canibus venaticis, qui si non potuerint aprum, aut cervum venari, certe lepusculos affe-*
runt.

LESSUS. Leg. II. 23. *In XII tabulis lex erat: mulieres genas ne radunto, neve lessum funeris ergo habento. Hoc, inquit Cicero, veteres interpretes Sex. Aelius, L. Acilius, non sots se intelligere dixerunt, sed suspicari vestimenti aliquod genus funebris; L. Aelius lessum, quasi lugubrem eiulationem, ut vox ipsa significat; quod eo magis iudico verum esse, quia lex Sclonis id ipsum vetat.*

LETUM 1. Mors. Div. I. 26. *C. Gracchus dixit — sibi in somnis quaesturam petenti Ti. fratrem visum esse dicere, quam vellet, cunctaretur, tamen eodem sibi leto quo ipse, interisset esse perendum.* 2. Interitus. Att. X. 12. *vide quam turpi leto pereamus; de interitu reip.*

LEVAMEN. Att. XII. 17. *si esset aliquod levamen, id esset in te uno.*

LEVAMENTUM. Att. XII. 42. *scio illam rem tibi fore levamento.* Fin. V. 19. *levamentum miseriarum.*

LEVARE. 1. Minuere. Acad. pr. II. 22. *inconstantia levatur auctoritas.* Quint. 16. *rei atrocitas necessitudinis nomine levaretur.* 2. Levius aliquid facere, ut labores, molestias, aegritudinem. Orat. I. 6. *volucres videmus — levandi laboris sui causa passim ac libere volitare.* Phil. IX. 5. *cuius (Sulpicii filii) luctus aut hoc honore vestro, aut nullo solatio levare potest.* 3. De hominibus quorum luctus incommoda, aes alienum irminuitur. Att. XI. 8. *nonnihil me levavit literae tuae.* Ibid. IX. 6. *epistola tua me aegritudine levavit.* Att. VI. 2. *liberare aut levare aere alieno.* Att. V. 15. *levantur miserae civitates, quod nullus fit sumptus in nos,*

neque in legatos nostros. 4. *Liberare.* Verr. V. 6. *haec facta sunt ut homines populares aut nobiles supplicio aut exsilio levarentur.* 5. *Erigere, roborare.* Sen. 11. *corpora defatigatione et exercitatione ingravescent; animi autem exercitatione levantur.*

LEVATIO. Tusc. I. 49. *agamus haec et ea potissimum, quae levationem habeant aegritudinum, formidinum, cupiditatum.* Fin. IV. 24. *levatio vitiorum magna fit iis, qui habent ad virtutem progressionis aliquantum. Vestri autem progressionem ad virtutem fieri aiunt, levationem vitiorum fieri negant.*

LEVIDENSIS. Fam. IX. 12. *oratiunculam pro Deiotaro — tibi misi; quam velim sic legas ut causam tenuem et inopem, nec scriptione magno opere dignam. Sed ego hospiti veteri et amico munusculum mittere volui levidense, crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera.* Recte Graevius ad h. l.: *levidense munus est non valde excultum et pretiosum, quales solent esse vestes levidenses crassioris filii.* Isidor. Orig. XIX. 22. *Levidensis vestis dicitur quod raro filo fit, leviterque densata. Pavitensis contraria levidensi dicta, quod graviter pressa atque densata sit.*

LEVICULUS, *ziemlich eitel.* Tusc. V. 36. *Leviculus sane noster Demosthenes qui illo susurro delectari se aiebat aquam ferentis mulicrculae — insusurrantisque alteri: Hic est ille Demosthenes. Quid hoc levius?*

LEVIPES, *de lepore.* Arat. fr.

LEVIS. 1. *De onere non gravi.* Div. II. 10. *levis armatura.* 2. *Res parvi momenti, tenuis.* Rosc. Com. 3. *quod apud omnes leve et infirmum est.* Planc. 26. *non modo confiteor summa in Laterense ornamenta esse, sed te etiam reprehendo, quod ea non enumeres, alia quaedam inania et levia conquiras.* 3. *De hominibus tenui auctoritate praeditis.* Rull. II. 17. *grave est nomen imperii atque id etiam in levi persona extimescitur.* 4. *Contemptus.* Rosc. Com. 5. *cui levissima pecunia semper fuit.* 5. *Homo incertae fidei.* Lael. 25. *vitium — levium hominum atque fallacium, ad voluntatem loquentium omnia, nihil ad veritatem.* 6. *Negligens officii.* Cluent. 28. *leves ac nummarii iudices.* Att. IV. 16. *consules qui illud levi brachio egissent.*

LEVITAS. 1. *Inconstantia.* Phil. VII. 3. *quid est inconstantia, mobilitate, levitate turpius.* Ac. pr.

II. 38. *levitas temere assentientium.* Brut. 27. *Caibo propter perpetuam in populari ratione levitatem, morte voluntaria se a severitate iudicum vindicavit.* 2. *Futilitas, vanitas.* N. D. II. 28. *haec et dicuntur et creduntur stultissime et plena sunt futilitatis summaeque levitatis* Div. I. 58. *ego — levitate, vanitate, malitia exclusa, divinationem probo.* Tusc. I. 39. 40. *pellantur ergo istae ineptiae paene aniles, ante tempus mori, miserum esse. — Contemnamus igitur omnes ineptias, quod enim levius huic levitati nomen imponam.* N. D. II. 17. *opinionis levitas.* 3. *Tribuitur animo non satis firmo ab affectibus.* Off. I. 26. *ut adversas res, sic secundas immoderate ferro levitatis est.* 4. *Item negligentiae in officio servando.* Caecil. 3. *levitas iudiciorum.* 5. N. D. II. 29. *levitates comicae, (Leichtfertigkeiten, wie sie in Komödien vorkommen) ut amatorum iuvenum, patres fallentium etc.* Fin. I. 18. *amatoriae levitates.*

LEVITER. N. D. II. 57. *Genae oculis subiectae leviterque eminentes.* Div. I. 17. *bacillum incurvum et leviter a summo inflexum.* Off. I. 24. *medici leviter aegrotantes leniter curant.* Att. VII. 17. *quum leviter lippirem.* Inv. II. 51. *leviter saucius.* Att. I. 40. *leviter dissidere inter se.*

LEX. Leg. I. 6. *Eam rem scil. legem Graeco putant nomine a suum cuique tribuendo appellatam (scil. νόμος a νέμω); ego nostro a legendo (i. e. a deligendo). Nam ut illi aequitatis, sic nos delectus vim in lege ponimus et proprium tamen utrumque legis est.* At nihil certius, quam legis vocabulum a Graeco λέγειν, λέξις derivatum esse, et proprie significare aliquid quod dicitur s. edicitur. Itaque lex, ut iam Ernestius monuit, proprie nihil aliud est nisi formula quaedam verborum. Sic Orat. I. 58. *leges Manilianae venalium vendendorum nihil aliud sunt nisi formulae a lito conceptae, quibus uti in emendis vendendisque rebus liceret; et Verr. I. 51. 55. lex censoria, est formula locationis, ex qua manceps s. redemptor aedis construere et tradere aedem debebat.* Orat. I. 39. *lex mancipii est formula venditionis.* Inprimis autem lex dicitur, i. q. νόμος, ein Gesetz, qua aliquod iubetur vel vetatur et quidem 1. *lex naturalis s. divina.* N. D. I. 14. *Zeno naturalem legem divinam esse censet, eamque vim obtinere recta imperantem, prohibentemque contraria.* Legg. I. 6. *Lex est ratio summa insita in natura, quae iubet ea,*

quae facienda sunt, prohibetque contraria. Ibid. Lex est naturae vis, — ea iuris atque iniuriae regula. Phil. XI 12. lex est nihil aliud, nisi recta et a numine deorum tracta ratio. De lege naturali praeclare dicitur Milon 4. est haec non scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus, ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus. 2. Deinde sunt leges humanae (positive Gesetze) quae dantur a regibus vel aliis iustis magistratibus, vel ab universo populo. Leg. II 5. Lex est iustorum iniustorumque distinctio ad illam antiquissimam et rerum omnium principem expressa naturam, ad quam leges hominum diriguntur, quae supplicio improbos afficiunt, defendunt ac tuentur bonos. Legg. III. 1. ut magistratibus leges ita populo praesunt magistratus; vereque dici potest, magistratum legem esse loquentem. legem autem mutum magistratum Ibid. I. 6. quoniam in populari ratione omnis nostra versatur oratio, populariter interdum loqui necesse erit et eam legem, quae scripto sancit, quod vult, aut iubendo aut vetando, ut vulgus appellare. Hae igitur leges in re publica Romana rogari aut ferri (vorgeschlagen werden) dicuntur, quum populo penes quem est potestas leges iubendi proponuntur, ut eas suffragiis suis vel approbet s. iubeat, vel reiiciat s. antiquet. Eaedem dicuntur promulgari, quum ante comitia scriptae proponuntur in tabula, ut cives eas cognoscere possint. Perferri autem lex dicitur, quum populus in comitiis eam sciscit vel omnibus vel certe plurimis suffragiis. Sext. 25. recordamini — legum multitudinem quum earum quae latae sunt, tum vero quae promulgatae fuerunt. Nam latae quidem sunt consulibus illis, tacentibus dicam? immo vero approbantibus etiam. Hoc loco leges latae non sunt, ut Ernestio visum, i. q. perlatae; sed potius latae ad populum, quae scil. perferrentur. Cornel. I. fr. Legem de libertinorum suffragiis Cornelius cum Manilio dedit. Quid est hoc DEDIT? An tulit, an rogavit, an hortatus est? Nam tulisse ridiculum est, quasi legem aliquam aut ad scribendum difficilem aut ad excogitandum reconditam, quae lex paucis his annis non modo scripta, sed etiam lata esset. Hic discernuntur omnes fere gradus quibus ad leges perfendas ascende-batur. Nimirum 1. lex excogitatur. 2. scribitur, ut in tabula promulgari possit, et ferri (vor-

geschlagen werden). 3. Tum existit orator, qui eam legem hortetur, sive suadeat aut commendet. Et denique rogatur (*wird dem Volke angetragen*) quod fit in comitiis. Populus dicitur legem, quae rogatur accipere, quum eam sciscit et sancit. Off. III. 30. C. Mancinus, qui ut Numantinis, quibuscum sine senatus auctoritate foedus fecerat, dederetur, rogationem suasit eam, quam L. Furius et S. Atilius ex Scto ferebant, qua accepta est hostibus deditus. Leges perlatæ et a populo sanctæ in aes incidebantur. Div. II. 21. aera legum de caele tacta. Catil. III. 8. legum aera (*fulminis ictu*) liquefacta. Phil. III. 12. Antonio exprobratur, quod falsas leges C. Caesaris nomine et falsa decreta in aes incidenda et in Capitolio figenda curaverit. Leg. II. 5. omnem legem, quae quidem recte lex appellari possit esse laudabilem, quibusdam talibus argumentis docent. Constat profecto ad salutem civium, civitatumque incolumitatem, vitamque hominum quietam et beatam inventus esse leges, eosque qui primum huiusmodi scita sanxerint, populis ostendisse, ea se scripturos atque laturos, quibus illi adscitis susceptisque honeste beateque viverent, quæque ita composita sanctaque essent, eas leges videlicet nominarunt. Ex quo intelligi par est, eos, qui perniciosa et iniusta iussa populis descripserint — quidvis potius tulisse quam leges. 5. Lex nonnumquam ad singulos homines vel ad singulas res, quae decernuntur pertinet, ubi Germanice non dicitur *Gesetz* sed potius *Verordnung*, *Beschluss*. Sic lex Manilia de Pompeio belli duce adversus Mithridatem constituendo. 4. Leges etiam dicuntur, quas homines privati sibi praescribunt. Off. II. 11. Latronum leges esse dicuntur, quibus pareant. Muren. 3. lex accusatoria est consuetudo accusatorum. 5. Praecepta artium et disciplinarum. Leg. I. 2. alias in historia leges observandas esse, alias in poemate. Orat. 58 versibus certa quaedam et definita lex est, quam sequi sit necesse. Lael. 12. Haec prima lex in amicitia sancitur, ut neque rogemus res turpes, nee faciamus rogati. 6. Conditio. Fam. V. 16. homines ea lege natos esse, ut omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra.

LEXIS, verbum. Orat. III. 43. quam lepide lexeis compostae, versus Lucilianus.

LIBAMENTUM, Leg. II, 12. sacrificiorum libamenta.

LIBARE. Decerpere. Div. 1. 29. *e natura deorum* liba os animos habemus.

LIBATIO. Harusp. 10. libationes epulaeque ludorum; sacrificia, in quibus vinum defundebatur.

LIBELLA. Att VII. 2. *Curius fecit heredem te ex libella, me ex teruncio*. Ad h. l. Gronovius de pec. vetere lib II. c. 1. p. 120. ita disserunt: „Manutius haec sic interpretatur: fecit te heredem omnium bonorum; nam *libellae* nomine significatur *as*, sive omnis hereditas. Unde igitur Ciceroni *teruncium*, si assem habet Atticus? Hoc ita eludit, ut dicat scriptum fuisse in testamento, ut Atticus ex asse heres, quatuordecim Ciceroni restitueret. Sed hoc ferri non potest, neque ex eiusmodi institutione is sensus elici. Si recte haberent cetera, eo referendum esset, quod testatores interdum in divisione assem excedebant; de quo Iustinianus T. VII. Inst. de hered. instit. et eodem titulo leges XIII. 4. XLVIII. 1. in Digestis. Qua ratione Ciceroni e quindecim unciiis vel partibus tres, non vero e duodecim evenirent. Quae quindecim si reducuntur ad duodecim Atticus novem partes et tres quintas unius ($9\frac{3}{5}$) Cicero duas partes et duas quintas unius ($2\frac{2}{5}$) haberet, hoc est ille dodrantem semunciam septem scriptula paullo minus, hic sextantem quinque scriptula paullo amplius. Sed maius incommodum huius explicationis, quod *libellam* pro *asse*, *teruncium* pro quadrante ponit, qua notione iam ante duo secula usurpari ea vocabula desiderant. Popma profert coniecturam alteram: fecit heredem te *ex libella* sive sestertii decima parte, me *ex teruncio*, parte sestertii tricesima, (quadragesimam voluit dicere) ea est minima pecuniola, e qua heredem nemo instituit. Accepit pro testamento ridiculo, quo totus as esset sestertius, opinor. Alioquin non diceret ex tantulis partibus heredes nullos institui. Sed *ex libella* est ex quatuor unciiis, tribus sicilicis, scriptulo; *ex teruncio* est ex uncia et quinque scriptulis; quae partes quia non exhaerent totum assem, in elligendum ex reliquis partibus alios scriptos, quos nominare non fuit operae Ciceroni. Nec mirari debemus ex tantillis partibus heredes scribi. Cicero lib. XIII. ad Att. ep. 48. *Mortuus est Babullius, Caesar, opinor ex uncia; etsi nihil adhuc; sed lepta ex triente*. Ubi similiter tacitos transmittit ex aliis partibus heredes. Pro Caecina: *Facit haec heredem ex deunce et semuncia Lucinium; ex duabus*

sextulis M Fulcinium; Aebutio sextulam aspergit. Sic hoc ipso libro epist. 8. Dolabella cum duobus aliis heres est ex triente, id est paullo plus uncia. Hactenus Gronovius 1. Saepenumero libella ponitur pro minima pecuniola. Verr. II, 10. quis Volcatio si sua sponte venisset, unam libellam dedisset? Rosc. Com. 4. quid est in iudicio? — SI PARET LITIS 1000 DARI OPORTERE. Illic nisi planum facit LITIS 1000 ad libellam sibi deberi, causam perdit.

LIBELLUS. 1. *Parvus liber.* Hortens. fr. n. *alo vel unum parvum de officio libellum quam longam orationem pro seditioso homine Cornelio.* Orat. 1. 21. scripsi — quodam in libello, qui me imprudente et invito excidit et pervenit in manus luminam disertos me cognosse nonnullos, eloquentem adhuc neminem. 2. *Supplex libellus* (eine Bittschrift) Arch. 10. Sullam in concione vidimus, quum ei libellum malus poeta de populo subiecisset, qui d. epigramma in eum fecisset, tantummodo alternis versibus longiusculis, statim ex iis rebus, quas tunc vendebat, iubere ei praemium tribui sub ea conditione, ne quid postea scriberet. 3. *Commentarius publicus,* Denkschrift, Memorial. Cluent. 69. non illi in libellis laudationum decreta muserunt. 3. *Commentariolus* in quo aliquis memoriae causa varia scribit. Phil. 1. 7. in commentariolis et chirographis et libellis. Ibid. 8. si quid memoriae causa retulit in libellum. 5. *Programma* s. tabula qua auctio bonorum alicuius futura indicitur. Quint. 15. de quo libelli in celeberrimis locis proponuntur, huic ne perire quidem certe tacite et obscure conceditur. Ibid. 27. Libellos Sex. Alphenus procurator Quintii delicit; nempe Sex. Naevius iusserat bona Quintii proscribi, et de ea re libellos proposuerat. Sed quum hoc per iniuriam factum esset libellos (ut dicitur c. 19.) delicit Sex. Alphenus; qui primus erat officii gradus, servatus est a procuratore summa cum diligentia. 6. *Epistola* quae ad aliquem mittitur, in qua ei negotium aliquod commendatur. Att. VI. 1. libellam ipsius (Bruti) habeo (ich habe ein Programm von ihm) in quo est: Salaminii pecuniam debent M. Scaetio et P. Matinio familiaribus meis, eos mihi commendat, ascribit etiam etc. Omnino breviores epistolae, quae non complicabantur dicuntur libelli. Sic Fam. VI. 11. in itinere est Antonius — ne de Plancio quidem spem adhuc abiecit, ut ex libellis suis ani-

inadverti; qui in me inciderunt. 7. *Libelli gladiatorum.* Phil. v. 38. *quid de commentariis infinitis — loquar? quorum etiam imitatores sunt, qui ea tamquam gladiatorum libellos palam venditent.* Lipsius Saturnal. II. c. 18 ante pugnam, inquit, gladiatorum moris erat, ut editor libellos proponeret, in quibus dies futuri muneris item nomina et paria gladiatorum; scilicet alluciendae plebi, et commovendae expectationi. Nec placet h. l. Ciceronis referri ad libellos, in quibus lanistarum dictata. Potius ad libellos indices ludorum, quos vendebant, describebantque palam, ut in provincias mitterent ad amicos absentes. “

LIBENS. Harusp. 5. *non modo patienti sed etiam libenti animo religioni parebo.* Att. IV. 2. *porticum redemptores statim sunt demoliti libentissimis omnibus.* Att. i. 17 *frequentissimo et libentissimo senatu uti.*

LIBENTER. Caecil. 12. *perficiendum est, si quid agere aut perficere vis, ut homines te non solum audiant, sed etiam libenter studioseque audiant.* Epp. fragm. *cui ego libentissime commodabo.*

LIBER. 1. *Sensu politico opponitur servo.* N. D. III. 18. *in iure civili, qui est matre libera, liber est.* Caecin. 33. *qui potest iure Quiritium liber esse, qui in numero Quiritium non est.* Top. 10. *(Servus) si neque censu, neque vindicta, neque testamento liber factus est, non est liber quae verba sic interpretatur Boethius ad h. l. „Faciendi liberi tres sunt partes. Una quidem ut censu liber fiat; censebantur enim antiquitus soli cives Romani. Si qui, ergo consentiente vel iubente domino, nomen detulisset in censum, civis Romanus fiebat, et servitutis vinculo solvebatur. Atque hoc erat censu effici liberum, per domini consensum nomen in censum deferre, et fieri civem Romanum. Erat etiam pars altera adipiscendae libertatis, quae vindicta vocabatur. Vindicta vero est virgula quaedam, quam Praetor manumittendi servi capiti imponens, eundem servum in libertatem vindicabat dicens, quaedam verba solennia, atque ideo virgula illa vindicta vocabatur. Illa etiam pars faciendi liberi est, si quis suprema voluntate in testamenti serie servum suum liberum scripserit.* 2. *Sensu philosophico, liber dicitur, qui non est obnoxius cupiditatibus, vitiis, aut stultitiae.* Parad. V. 1. *dictum est igitur ab eruditissimis viris, nisi sapientem, liberum esse neminem.* 3. *Liber est qui non alteq*

rius dominationi subiectus. Parad. V. 2. *an ille mihi liber, cui mulier imperat? cui leges imponit, praescribit, iubet, vetat, quod videtur? qui nihil imperanti negare potest, nihil recusare audet?* 4. *libera civitas et liber populus dicitur, qui non est regiae dominationi subiectus.* Orat. II. 8. *usus dicendi in omni pacata et libera civitate dominatur.* 5. *liberae legationes appellantur, quum senatoribus extra Italiam privatim, voti aut hereditatis aut aliorum negotiorum causa proficiscentibus maioris dignitatis aut securitatis causa nomen legati populi Romani datur, nullo tamen cum mandato publico.* De hoc genere legationis loquitur Cicero, Leg. III. 8. *qui consul illud approbante senatu frequentissimo nisi levissimus tribunus plebis tum intercessisset, sustulisset.* Tamen minuit tempus et quod erat infinitum annum fecit. *libera legatio potuit sic nominari, quod esset omni reip. munere libera.* Sunt qui ita nominatam putent, quod esset in ea libertas exeundi et redeundi quum placeret. 6. *Liber aliqua re, dicitur ea solutus.* Acad. pr. II. 39. *liber a tali inrisione Socrates.* Rull. I. 9. *consul solutus a cupiditatibus, liber a delictis.* Att. I. 10. *sum et ab observando homine perverso liber et ad dignitatem in republ. retinendam contra illius voluntatem solutus.* Verr. IV. 10. *Mamertini (sub Verris praetura) per triennium soli non modo in Sicilia, verum — his quidem temporibus in omni orbe terrarum vacui, expertes soluti ac liberi fuerunt ab omni sumptu molestia, munere.* Fin. I. liber omni cura animus. 7. *Liberum alicui dicitur, quo uti potest ut vult; in quo non est certis legibus adstrictus.* Fam. VI. 7. *solutum existimatur alteri maledicere; tamen cavendum est, ne in petulantiam incidas; impeditum se ipsum laudare, ne vitium arrogantiae subsequatur; solum vero liberum, alterum laudare.* Catil. I. 7. *tibi vexatio direptioque scelerum impunita fuit ac libera.* Fin. I. 10. *libero tempore quum soluta est nobis eligendi optio, quumque nihil impedit, quo minus id quod maxime placeat, facere possimus.* Orat. III. 38. *verba inusitata, prisca ac vetusta, quae sunt poetarum licentiae liberiora quam nostrae.* Ibid. II. 16. *pars quaestionum vaga et libera et late patens dicitur generalis, non adstricta certis personis aut temporibus, ubi universe disputatur de rebus bonis aut malis est.* Div. II. 72. *nulla adhibita sua auctoritate iudicium audientium relinquere integrum*

ac liberum. Fam. XI. 10. *tantum abest ut meae rei familiaris liberum (schuldenfrey) sit quidquam, ut omnes iam meos amicos aere alieno obstrinxerim.* Att. XIV. 13. *frater a ducenda uxore sic abhorret, ut libero lectulo neget esse quicquam incundius.*

LIBERALIS. 1. *Homine libero dignus.* Fam. IV. 4. *omnis ars et doctrina liberalis.* Acad. pr. II. 1. *Magnum ingenium L. Luculli magnumque optimarum artium studium, tum omnis liberalis et digna homine nobili ab eo percepta doctrina.* Off. I. 42. *de artificibus qui liberales habendi, qui sordidi.* Ibid. I. 39. *ut ea quae pertinent ad liberalem speciem et dignitatem, moderata sint.* Att. XII. 38. *qui me fracto animo et debilitatum putant, sciant, quid literarum et cuius generis conficiam, credo, si modo homines sint, existiment me, sive ita levatus sim, ut animum vacuum ad res difficiles scribendas asseram, reprehendendum non esse; sive hanc aberrationem a dolore delegerim, quae maxime liberalissima doctoque homine dignissima, laudari me etiam oportere.* 2. *Liberalis est munificus, freygebig.* Rosc. Com. 9. *avarus erat (Roscus)? Immo etiam antequam locuples semper liberalissimus munificentissimusque fuit.* Ibid. 10. *homo liberalis et dissolutus et bonitate affluens. Sed est etiam officiosus, qui promptus est ad alterum opera sua sublevandum.* Off. II. 15. *qui opera, id est virtute et industria benefici et liberales sunt.* Off. I. 14. *qui gratificantur cuipiam, quod obsit illi, cui prodesse videantur, non benefici, neque liberales, sed perniciosi assentatores iudicandi sunt; et qui aliis nocent ut in alios liberales sint in eadem sunt iniustitia ut si in suam rem aliena convertant.* 3. *Largus.* Flacc. 6. *largum et liberale viaticum.* Off. II. 12. *Ratio pecuniae collocandae, quae perpetuos sumptus suppeditet, nec solum necessarios sed etiam liberales.* 4. *Flacc. 17. causa liberalis est, in qua de libertate alicuius agitur.*

LIBERALITAS. 1. Off. II. 15. *Liberalitatis est ratio duplex. Nam aut opera benigne fit indigentibus aut pecunia.* Ibid. I. 14. *qui benigniores volunt esse, quam res (i. e. res familiaris) patitur primum in eo peccant, quod iniuriosi sunt in proximos. Quas enim copias his et suppeditari aequius est, et relinqui, eas transferunt ad alienos. Inest autem in tali liberalitate cupiditas plerumque rapiendi et auferendi per iniuriam, et ad largiendum suppetant copiae.* 2. *Liberalitas est*

humanitas in obsequendo et hilaritas in vultu et sermone. Brut. 25. *homo non liberalitate, sed ipsa tristitia et severitate popularis.* 3. Est ingenium a male de aliis iudicandi consuetudine alienum, haud promptum ad suspensiones, (*Gutmüthigkeit*) Q. Fr. I. 1, 4. *a quibus rudis quum esses, videtur potuisse tua liberalitas decipi; nam ut quisque est vir optimus, ita difficillime esse alios improbos suspicatur.*

LIBERALITER. 1. Orat. II. 31. *quod est homine ingenuo liberaliterque educato dignum.* 2. Verr. III. 88. *indignissimum videbatur, qua in re senatus optime ac benignissime cum aratoribus egisset, large liberaliterque aestimasset, in ea re praedari praetorem, bonis everti aratores.* Ibid. III. 83. *benigne ac liberaliter.* 3. Q. Fr. II. 3. *vivo liberalius quam solebam; i. e. plus impendo ad victum (lebe etwas besser.)*

LIBERARE. 1. Membro haerenti motum restituere. Div. II. 46. *quorum linguae sic inhaerent, ut loqui non possent, eae scalpello resectae liberarentur.* 2. „A vectigalibus immune facere. Rull. II. 21. *privata publicare, publica liberare.* Ibid. I. 4. *iubet eosdem decemviros omnibus agris publicis pergrande vectigal imponere, ut iidem possint et liberare agros quos commodum sit, et quos ipsis libeat publicare.* Verr. II. 31. *liberet Byzantios.* (Prov. cons. 4. *civitas Byzantium libera et proximis suis beneficiis a senatu et populo Romano liberata.* Ibid. 5. *vectigales multos ac stipendiarios liberavit.* 3. Att. XVI. 6. *Buthrotios quum Caesar liberavisset scil. ne agri eorum ex lege agraria dividerentur.* 4. Harusp. Resp. 8. *liberare domum, i. e. a religione.* 5. Off. I. 10. *iam illis promissis non standum esse, quis non videt, quae coactus quis metu quae deceptus dolo promiserit. Quae quidem pleraque iure praetorio liberantur, quaedam etiam legibus, scil. ne eas servare cogare.* 6. In libertatem vindicare. Caecil. 17. *liberare se a Venere.* Vid. LIBERTA. 7. Emittere. Tusc. I. 22. *divinus animus liberatus a corpore.* N. D. II. 3. *pulli liberati cavea.* 8. Fam. III. 7. *ad facultatem aedificandi liberare aliquem int. ab interdicto.* 9. Absolvi. Milon. 18. *liberatur Milo non eo consilio profectus esse, innocens est in eo, quod dicitur profectus esse eo consilio, ut occideret Clodium.* 10. De praedibus opponitur verbo obligare. Fam. V. 20. *Volusii liberandi meum fuit consilium.* 11. In auspiciis est,

Legg. II. 8. *templa liberata et effata habento. Liberata templa sunt, quae liberum ab omni parte prospectum habent. Nam augures quum locum aliquem auspiciis consecrant, quod est effari, ius habent amovendi ea quae liberum prospectum impediunt. Vid. Off. III. 16. Ern.*

LIBERATIO. Fin. I. 11. *quum privamur dolore ipsa liberatione et vacuitate omnis molestiae gaudemus.* 2. Absolutio. Ligar. 1. *quum a te non solum liberationem culpaе, sed etiam errati veniam impetravissent.* Pis. 36. *libidinosissimae liberationes, sunt dissolutiones, quae non fiunt secundum ius et aequum, sed ad iudicium libidinem.*

LIBERATOR. Phil. I. 2. *patriae liberatores (Brutus et Cassius) urbe carebant ea, cuius a cervicibus iugum servile deiecerant.*

LIBERE. Planc. 15. *Asperius locutus est aliquid aliquando. — Immo fortasse liberius. Ibid. publicanorum in Q. Scaevolam — aspere et ferociter et libere dicta. Verr. II. 72. aequae iam veror ne quis hoc me magis accusatorie, quam libere dixisse arbitretur.* 2. Non impedit. Orat. 23. *de numeris in genere orationis tenui: solutum quiddam sit, nec vagum tamen, ut ingredi libere, non ut licenter videatur errare.* Div. II. 48. *Peripatetici — censent esse in mentibus hominum tamquam oraculum aliquod, ex quo futura praesentiant, si aut furore divino incitatus animus, aut somno relaxatus solute moveatur ac libere.* Rosc. Am. 8. *tot ac tantis negotiis distinctus ut respirare libere non possit.*

LIBERI. Tusc. III. 24. *orbitates liberorum.* Off. I. 35. *liberis dare operam re honestum est, nomine obscenum.*

LIBERTA. Caecil. 17. *Agonis est quaedam Lilybaetana, liberta Veneris.* Ad h. l. Grævius: „Fuerunt sanorum servi et liberti aequae ut societatum. Varro VII. de lingua Latina: *ut societatum ut sanorum servi.* Graecis dicebantur *ἱερόδουλοι*. Tales fuerunt illi Larini Martiales apud Cic. Cluent. 15 ubi Cicero, *Martiales quidam, inquit, Larini appellabantur ministri publici Martis atque ei Deo veteribus institutis religionibusque Larinatum consecrati, quorum quum satis magnus numerus esset, quumque item ut in Sicilia permulti Veneris sunt, sic illi Larini in Martis familia numerarentur; repente Oppianicus eos omnes liberos esse civesque Ro-*

*manos coepit defendere. Libertorum meminit Scaevola in D. de annuis legatis l. 20. §. 1. Attia fidei commissum his verbis reliquit. „ Quisquis mihi heres erit, fidei eius committo, uti det ex reditu cenaculi mei et horrei post obitum sacerdoti et Hierophylaco et libertis qui in illo templo erunt, denaria decem die nundinarum quas ibi posui.“ In inscriptionibus quoque commemoratur libertus Virginum Vestalium C. Sextilius. Apud Gruterum 315, 5. et libertus Numinis Aesculapii Hermes apud eundem 1106, 5. Ita non erant servi conditione, sed homines liberi, qui aut ipsi se suaeque servituti alicuius numinis addixerant, religionis causa, aut hanc servitutem acceperant a parentibus, maioribus, aut iis, quorum fuerant heredes. Hi quum sumptum praestarent ad sacrorum functionem, non leve sustinebant onus. Quod quum pecunia redemissent, dicebantur *liberti* et *libertae* illius dei, cuius fuerant servi.“*

LIBERTAS. 1. Sensu generali. Parad. 5. *quid est enim libertas? potestas vivendi ut velis.* Rull. II. 4. *quid tam populare quam libertas? quam non solum ab hominibus verum etiam a bestiis expeti, atque omnibus rebus anteponi videtis.* 2. Inde ex Stoicorum disciplina libertas soli sapienti tribuitur. Quam in sententiam egregie sic disputat Cicero ibid. *Quis igitur vivit, ut vult, nisi qui recta sequitur, qui gaudet officio, cui vivendi via considerata atque provisa est? qui legibus quidem non propter metum paret, sed eas sequitur, atque colit, quia id salutare maxime esse iudicat; qui nihil dicit, nihil facit, nihil cogitat denique, nisi libenter ac libere; cuius omnia consilia resque omnes quas gerit, ab ipso proficiscuntur, eodemque feruntur; nec est ulla res, quae plus apud ipsum polleat, quam ipsius voluntas atque iudicium. — Soli igitur hoc contingit sapienti, ut nihil faciat invitus, nihil dolens, nihil coactus; quod etsi ita esse pluribus verbis disserendum est, illud tamen et breve et confitendum est, nisi qui ita sit affectus, liberum esse neminem.* Orat. I. 52. *virtus quae et semper et sola libera est, quaeque etiamsi corpora capta sint armis aut constricta vinculis tamen suum ius, atque omnium rerum impunitam libertatem tenere debeat.* 3. Sensu civili libertas opponitur servituti. Balb. 9. *servos — bene de rep. meritos persaepe libertate, id est civitate publice donari videmus.* 4. Sensu politico tribuitur libertas populis, qui regio imperio non sunt sub-

iecti; ideoque praesertim populo Romano. Leg. III. 10. *aut exigendi reges non fuerunt, aut plebi re, non verbo danda libertas.* Phil. III. 11. *aliquando — patriam animum virtutemque cupimus, ut aut libertatem propriam Romani et generis et nominis recuperemus, aut mortem servituti anteponamus.* Phil. VI. 19. *aliae nationes servitutem pati possunt, populi Romani res est propria libertas.* Off. II. 7. *acriores morsus sunt internissae libertatis quam retentae.* 5. *Libertas civium Romanorum continetur omnibus iuribus ut suffragiorum, ut honorum petendorum, quae sensim legibus iis concessa sunt.* Leg. III. 17. *ubi Cicero suffragia optimatibus nota, plebi libera esse voluerat, et consuetudinem suffragiorum occultorum per tabellas improbaverat addit ista: habeat sane populus tabellam, vindicem libertatis, dummodo haec optimo cuique et gravissimo civi ostendatur, utroque offeratur, uti in eo ipso sit libertas, in quo populo potestas honeste bonis gratificandi datur.* Caecin. 34. *populus quum eum vendidit, qui miles factus non est (h. e. qui militiam detrectavit) non adimit ei libertatem, sed iudicat non esse eum liberum, qui, ut liber sit, adire periculum noluit; quum autem incensum vendit, hoc iudicat, quum is qui in servitute iusta fuerit censu liberetur, eum, qui quum liber sit, censi noluerit, ipsum sibi libertatem abiudicasse.* 6. *Libertas tribuitur iis, qui sua voluntate uti possunt, nec ab aliis impediuntur aut inviti coguntur.* Sext. 32. *intellectum est mihi absenti crevisse amicos, — sed eos voluntatem semper eandem, libertatem non eandem semper habuisse.* Planc. 14. *Nunc usque eo oppressa vestra arrogantia civitas est, ut quae fuit olim praeconi irridendo, nunc equiti Romano inplorando, non sit concessa libertas.* 7. *Est etiam eorum qui liberi sunt a negotiis publicis, ut otio frui possint prout libert.* Orat. II. 33. *nam hercle, inquit Antonius, si haec vere a Catulo dicta sunt, tibi meum in eodem est instrino, Crasse, vivendum, et istam oscitantem ac dormitantem sapientiam scaevolarum et ceterorum beatorum otio concedamus. Arresit hic Crassus leniter, et Pertexe modo inquit, Antoni, quod exorsus es. Me tamen ista oscitans sapientia, simulatque ad eam confugero, in libertatem vindicabit.*

LIBERTINUS, qui est ex servitute manumissus, opponitur ingenuo, h. e. ei qui liber natus est. Differt autem hoc modo illud vocabulum a vocabulo *libertus*, quod

quod *libertinus* dicitur respectu ad civitatem, *libertus* ad dominum qui eum manumisit. Orat. I. 9. *Sempronius Gracchus pater — nutu atque verbo libertinos in urbanas tribus transtulit.* Sext. 45. *sunt etiam libertini optimates.*

LIBERTUS. Q. Fr. I. 2. *species tam gratiosi liberti aut servi dignitatem non habet.* Milon. 33. *servos nostros libertos suos fecisset.* „Liberti iidem sunt qui libertini, sed ita dicuntur in relatione ad patronum. Locus in Suet. Claud. 24. induxit imperitos ut existimarent, libertinos dictos esse libertinorum filios, quod est falsissimum. Suetonius non hoc dicit, sed Appii Caeci temporibus nomen libertinorum mansisse etiam in posteris libertinorum, quamvis iam ingenuis.“ *Ern. Sed*

cf. W. ad.

LIBET. Quint. 30. *si poterit Naevius id quod libet, et ei libebit quod non licet, quid agendum est? qui deus appellandus est?* Att. XIV. 21. *cui facile persuasi mihi id, quod rogaret, ne licere quidem, non modo libere.* Leg. II. 27. *libitum est vobis me ad haec impellere.*

LIBIDINOSE. Caecil. 12. *ut quae ille libidinose; (nach ungerechter Willkühr) quae nefarie, quae crudeliter fecerit.* Off. I. 4. *cavet — in omnibus et opinionibus et factis ne quid libidinose aut faciat aut cogitet, h. e. ut recte interpretatur Housingerus: ex libidine quae est temeraria cupiditas non voluptatis tantum, sed et gloriae et pecuniae et vindictae.*

LIBIDINOSUS est is qui in quocunque genere voluptatum praesertim Venerearum intemperans est; (ausschweifend). Cael. 6. *cum libidinis luxuriose vivere.* Sen. 9. *libidinose et intemperans adolescentia effoetum corpus tradit senectuti.* Pis. 27. *nihil scitote esse luxuriosius, nihil libidinosius.* Verr. V. 33. *libidinosissima mulier.* 2. Libidinosum etiam dicitur quod fit pro arbitrio et libidine sine causa iusta et idonea. Dom. 4. *libidinosae sententiae.* Pis. 36. *libidinosissimae reorum liberationes.*

LIBIDO. 1. Cupiditas naturalis, Naturtrieb. Off. I. 17. *Est hoc natura commune animantium omnium, ut habeant libidinem procreandi.* N. D. II. 51. *in mare et in femina commiscendorum corporum mirae libidines.* 2. Vitiosa cupiditas effusa et intemperans, inprimis gulae aut rerum Venerearum. Cael. 19. *ulla luxuries reperietur, nulli sumptus, nullum aes alienum, nulla cen-*
Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars I. 20

viriorum ac lustrorum libido. Verr. IV. 52. *conferte — huius libidines cum illius continentia.* Catil. I. 6. *quae libido ab oculis, quod facinus a manibus tuis unquam, quod flagitium a toto corpore absuit?* Font. 13. *sic accusatus est, ut nullum probrum, nullum facinus, nulla turpitudinis quae a libidine, aut a petulantia, aut ab audacia nata esset — obiiceretur.* Cluent. 5. *repente exorta est mulieris importunas nefaria libido, non solum dedecore, sed etiam scelere coniuncta.* Ibid. 5. *Sassia mater Aviti; generi sui contra quam fas erat amore capta — ita flagrare coepit amentia, sic inflammata ferri libidine, ut eam non pudor, non pudicitia, non pietas, non macula familiae, non hominum fama, non filii dolor, non filiae maeror a cupiditate revocaret.* N. D. I. 16. *effusae in omni intemperantia libidines.* Orat. II. 37. *timide tamquam ad aliquem libidinis scopulum (ubi alluditur vel ad scopulum Circes, vel ad Sirenium scopulos) sic tuum mentem ad philosophiam appulisti.* 3. *Libido etiam dicitur de cupiditate iudicum, qua feruntur, ut pro arbitrio contra ius sententiam ferant; itemque de aliorum aliquid ad arbitrium agentium licentia.* Cluent. 22. *libido iudicum.* Verr. I. 46. *libido in iure dicundo.* Rab. Perd. 5. *tabella occultat libidinem iudicum.* Verr. Act. I. 10. *ad nostrum arbitrium libidinemque adversariorum minas eludemus.* 4. *Item est omnino eorum qui aliquid faciunt sine idonea ratione.* Quint. 4. *multa libidine (nach Willkühr) non ratione.* Fin. I. 6. *declinatio (atomorum) ad libidinem (ganz willkührlich) fingitur.*

LIBARE. 1. *Sacrificare.* Leg. II. 8. *certasque fruges, certasque bacas sacerdotes publice libanto.* 2. *Aliquid abunde haurire, decerpere, deligere.* Inv. II. 2. *ex variis ingeniis excellentissima quaeque libavimus.* Orat. I. 50. *sit boni oratoris — multa animo et cogitatione, multa etiam legendo percurrisse, neque ea, ut sua, possedisse, sed ut aliena libasse.* Ibid. 24. *libandus ex omni genere urbanitatis facetiarum quidam lepos.* Tusc. V. 29. *te nulla vincula impediunt ullius certae disciplinae, libasque ex omnibus, quodcumque te maxime specie veritatis movet.* Her. IV. 3. *vide ne facias impudenter, qui tuo nomini velis ex aliorum laboribus libare laudem.* Div. II. 11. *naturale (dicebas genus dirinandi) quod animus arriperet aut exciperet extrinsecus*

ex divinitate, unde omnes animos haustos, aut acceptos aut libatos habemus.

LIBRA. Orat. I. 55. *testamentum in procinctu sine libra atque tabulis.* Nempe aliud erat testamentum in procinctu, s. militare, aliud id, quod fiebat per aes et libram, id est, ut Ulpianus ait, per mancipationem imaginariam, ubi etiam libripens adhibebatur. Ibid. III. 40. *nexum, quod per libram agitur.* Vid. **NE-XUM.** 2. Allegorice Tusc. V. 17. *quaero quam vim habeat libra illa Critolai, qui quum in alteram lancem animi bona imponat, in alteram corporis et externa, tantum propendere illam bonorum animi lancem putet, ut terram et maria deprimat.* cf. Fin. V. 50.

LIBRAMENTUM, est superficies aquae continenter declinans, ut labi aqua possit; (*das Gefälle*) sive diversa aquae altitudo, cuius extremitas puncto finiur, quod tamen intelligitur modo, ut puncta mathematicorum, ut punctum in medio iugo librae, quod et ipsum *libramentum* vocatur. Acad. pr. II. 56. *punctum est extremitas et quasi libramentum.* Add. Harduin ad Plin. XXXI. sect. 31. XXXVII. s. 9. 43. *Ern.*

LIBRARIOLUS, servulus librarius. Att. IV. 4. Leg. I. 3. *nec id tamen ex illa erudita Graecorum copia, sed ex librariolis Latinis.*

LIBRARIUS. 1. Servus a manu, vel libertus cui epistolae dictantur, *Schreiber, Sekretär.* Att. VIII. 21. *lippitudinis meae signum tibi sit librarii manus.* Ibid. VI. 6. *legi literas non tuas, sed librarii tui.* 2. Eorundem opera utebantur in exscribendis hypomnematis, in describendis legibus; quod genus hominum nos dicimus *Abschreiber, Copisten.* Rull. II. 5. *lex in publicum proponitur, concurrunt iussu meo plures uno tempore librarii, descriptam legem ad me afferunt.* Sull. 15. *quum scirem iudicium in tabulas publicas relatum — occultavi, non continui domi, sed describi ab omnibus statim librariis, dividi passim et pervulgari atque edi populo Romano imperavi.* Fam. XII. 21. *Peto a te, ut quam celerrime mihi librarius mittatur, maxime quidem Graecus, qui mihi exscribat hypomnemata* 3. Iidem libros describebant, et bibliothecas curabant. cf. Art. IV. 4. Hinc Orat. III. 44. *librariorum notae, sunt signa interpunctionis in codicibus.* Eaedem designantur Orat. 68. his verbis: *Oratio — quae non aut spiritu pronuntiantis, aut interductu librarii, sed numero coacta de-*

bet insistere. 4. In cohorte etiam proconsulum et praetorum in provincias euntium sunt *librarii*. Ita de decemviris ex lege Agraria Servilii Rulli constituendis. Rull. II. 13. *deinde ornat* (decemviros) *apparitoribus, scribis, librariis, praeconibus.*

LIBRARIUS, adi. Phil. II. 9. *nisi ille se in scalas tabernae librariae coniecisset.*

LIBRATUS. Tusc. V. 24. *unde terra et quibus librata* (im Gleichgewichte erhalten) *ponderibus, quibus cavernis maria sustineantur.*

LICENTER. 1. Nimis libere. Cael. 23. *Servi — quos intelligebat non communi conditione servitutis uti, sed licentius, liberius, familiarius cum domina vivere.* Orat. 23. *de numero oratorio. Solutum quiddam sit nec vagum tamen, ut ingredi libere, non ut licenter videatur errare* (so dass die Rede sich frey zu bewegen, nicht regellos umherzuschweifen scheine). 2. De philosophorum placito iustis et idoneis argumentis carente. N. D. I. 39. *Tanta est impunitas garriendi. At quam licenter? Fluentium frequenter, (Davisius recte corrigendum censet continenter) transitio fit visionum, ut e multis una videatur.* Et paullo post addit: *Quomodo enim probas continenter imagines ferri.*

LICENTIA. 1. Venia, Erlaubniss. Off. I. 29. *pueris non omnem licentiam ludendi damus.* 2. Libertas actionum. Verr. III. 1. *numquam ipsimet nobis praecideremus istam licentiam libertatemque vivendi.* 3. Impunitas s. immoderata libertas. Font. 13. *quantam habent ad maledicendum licentiam.* Fam. IV. 9. *magna gladiatorum est licentia.* Rull. I. 5. *omnium rerum infinita atque intoleranda licentia.* Flacc. 7. *Graecia hoc uno malo concidit, libertate immoderata et licentia concionum.* Off. II. 8. *nisi multorum impunita scelera tulissemus, numquam ad unum tanta pervenisset licentia.* 4. Transferitur ad libertatem cogitandi. Off. III. 4. *Nobis nostra Academia magnam licentiam dat, ut quodcunque maxime probabile occurrat id nostro iure liceat defendere.* 5. Licentia etiam tribuitur philosophis qui aut nullis argumentis, aut certe haud idoneis usi aliquid pronuntiant. N. D. I. 38. *quae autem istae imagines vestrae, aut unde? A Democrito omnino haec licentia.* N. D. I. 44. *trudimur ab (Epicuro) homine non tam faceto, quam ad scribendi licentiam libero.* 6. Eodem modo tribuitur iis qui in scribendo nimium sibi indul-

gent. Brut. 91. *Molo dedit operam — ut nimis redundant nos et superfluentes iuvenili quadam dicendi impunitate et licentia reprimeret.* 7. De venia poetis concessa. Orat. 12. *numerus liberiore quadam fruitur licentia.* Orat. III. 38. *verba inusitata — quae sunt poetarum licentiae liberiora quam nostrae.* Ibid. I. 16. *fini-
timus oratori poeta, numeris astrictior paullo, verborum autem licentia liberior.*

LICENTIOR, liberior. Orat. III. 48. *inde ille licentior et divitior fluxit dithyrambus.*

LICERE. De pretio rerum venalium, i q. *licitari.* Att. XII. 24. *de hortis quanti licuisse* (wie hoch der Verkaufspreis sey) *tu scribis, id ego quoque audieram.*

LICERI, i q. *licitari*, est eorum qui in auctionibus pretia offerunt pro rebus vendendis. Verr. III. 11. *utrum est aequius — eum qui manu quaesierit, an eum qui digito licitus sit possidere?* Nempe in auctionibus qui *licitabantur* digitum tollere solebant. Caecin. 6. *licetur Aebutius, deterrentur emptores multi.* Off. III. 15. *non illicitatorem venditor, non qui contra liceatur emptor apponet.* Muretus legi volebat, *qui contra asse liceatur*, id est, minimo pretio. Gesnerus malebat: *nec quin contra liceatur emptor apponet* hac explicatione usus: Emptori commodum est, non esse, qui contra liceatur. Ergo apponit, subornat aliquem, *quin*, id est, quo non contra se liceatur; sive impersonaliter accipias illud *liceatur*, sive intelligas *quisquam*. Vulgata tamen defendi potest, si cum Heusingero sic interpreteris: „*Licitator ab emptore subornatus, non modo, quum primus licitatur, pecuniam affert minimam, eaque licitatione pretium rei deprimit, sed subinde etiam alios, interdum ipsum illum, cuius emptioni inservit, licitando superat. Id vero tam cunctanter, tam maligne facit, ut hominibus persuadeat, non magni rem esse, cuius adeo exiguum pretium, neque hoc sine multa haesitatione deferatur.*“

LICET. 1. De eo quod fas est, et permittitur a legibus. Phil. XIII. 6. *Quid magis vituperandum quam id facere, quod non liceat?* Licet autem nemini contra patriam ducere exercitum; si quidem licere dicimus, quod legibus, quod more maiorum institutisque conceditur. Milon 16. *Clodius ita iudicia poenamque contempserat, ut eum nihil delectaret quod aut per natu-*

ram fas esset, aut per leges liceret. Parad. III. 1. *pec-
care certe licet nemini. Quod autem non licet, id hoc
uno tenetur, si arguitur non licere.* 2. *Licet etiam di-
citur de eo quod facile fieri potest.* Orat. III. 27. *de
genere in utramque partem disseri copiose licet.* Div.
II. 15. *Sexcenta licet eiusmodi proferri.* Div. I. 41. *Li-
cet videre et genera quaedam (i. e. familias) et natio-
nes huic scientiae (divina di) deditas.* Div. I. 7. *mirari
licet, quae sint animadversae a medicis herbarum gene-
ra.* 3. *Licere per ironiam dicitur aliquid ei, ad quod
necessitate quadam imposita cogitur.* Rosc. Am. 17.
*quid censes — Sex. Roscium, quo studio, et qua in-
telligentia esse in rusticis rebus? — Verum quoniam
ita Chrysogono videtur, qui huic nullum praedium reli-
quit, et artificium obliviscatur et studium deponat licebit.*

LICITATIO. Verr. II. 53. *exquisitis palam pretiis
licitationibusque factis.*

LICITATOR. Off. III. 15. *non licitatorem ven-
ditor apponet.* Fam. VII. 2. *nunc quando tuum pretium
novi licitatorem potius apponam, quam illud minoris
veneat.* Utroque loco, quod vidit Hensingerus legen-
dum est *inlicitatorem* (einer der das Gebot hinauf-
treibt)

LICTOR. Rull. II. 34. *ubi de arrogantia duum-
virorum Capuam coloniam deductum missorum agitur.
Primum hi se praetores appellari volebant. Deinde an-
teibant lictores, non cum bacillis, sed ut hic praetori-
bus anteeunt, cum fascibus duobus.* Q. Fr. I. 1, 10. *sit
lictor non suae, sed tuae lenitatis apparitor, maiora-
que praeferant fascis illi ac secures dignitatis insignia,
quam potestatis.*

LIGNEOLUS. Q. Fr. III. 7. *haec scripsi ad
Lychnuchum ligneolum.*

LIGNEUS. Inv. II. 57. *uri posse flamma ligneam
materiam necesse est.* Tusc. 5. 20. *ponticulus ligneus.*
Inv. II. 50. *lignae soleae in pedes inductae.*

LIGNUM. Verr. I. 17. *ignem ex lignis viridibus
atque humidis in loco angusto fieri iussit.* Ibid. 27. *ligna
et sarmenta circumdare.*

LIGURRIRE. Sensu metaphorico appetere. Fam.
XI. 21. *quum quidam de collegis nostris agrariam cura-
tionem ligurrirant, (i. e. cuperent sibi agrorum divi-
dendorum curationem demandari) disturbavi rem.* 2.
Frui, consumere. Verr. III. 76. *non reperietis hominem*

timide nec leviter haec improbissima lucra ligurrientem; devorare omnem pecuniam publicam non dubitavit. 3. „Disciplinae alicui operam aliquam dare. Dom. 18. Sexte noster bona venia, quoniam iam dialecticus es, et hoc quoque ligurris, (i. e. hanc quoque artem attigisti et degustasti. Sed illud quoque innuit, esse iocum ex ambiguo et alludi ad id, quod putabatur naturam Clodiae ligurris. “)

LIGURRITIO. Tusc. IV. 11. *ligurritio, vinolentia, cupedia; ubi est nimius suavium eduliorum appetitus.*

LIMARE. „Proprie est lima superflua abraderе, ut politior res sit. Hinc est 1. pro *detrahere*. Fam. II. 8. *de tua proluxa beneficaque natura limavit aliquid posterior annus.* Or. III. 9. *tantum alteri offinxit, de altero limavit.* 2. De oratore, qui tenue et exile dicendi genus consecratur. Opt. gen. or. 3. *se ad minuta genera causarum limavit.* 3. De philosopho, qui rem subtiliter remoto omni ornatu oratoris edisserit. Off. II. 10. *alia est illa, quam veritas ipsa limatur in disputatione subtilius.* 4. Acuere, corrigere, expolire. Orat. I. 25. *neque haec ita dico, ut ars aliquid limare non possit; neque enim ignoro et quae bona sint, fieri meliora posse doctrina, et quae non optima, aliquo modo acui tamen et corrigi posse.* Orat. III. 49. *stilus qui et alia et hoc maxime ornat et limat.* Brut. 67. *acumen arte limare.* Brn.

LIMATULUS. Fam. VII. 33. *opus est hic limatulo tuo et politico iudicio (dein verfeinerter und kunstgerechter Geschmack).*

LIMATUS. 1. Politus. Orat. I. 39. *vir oratione maxime limatus atque subtilis.* N. D. II. 29. *moribus domesticis ac nostrorum hominum urbanitate limatus, scil. ut facile possit alios salse videre.* Orat. 20. *alii subtili quadam et pressa oratione limati.* Brut. 24. *limatius dicendi genus.* Fin. III. 12. *limata tenuitas.*

LIMUS. Fragm. Ep. *luta et limum aggerebant.*

LINEA. 1. Sensu proprio. Tusc. I. 17. *ut hae (partes naturae) una ignea, altera animalis, rectis lineis in caelestem locum subvolent.* 2. Linea perpendicularis. Fin. I. 6. *Epicurus censet solida corpora ferri suo decursu pondere ad lineam (senkrecht).* 3. Filum architectorum quo utuntur ad lineam rectam designandam, *Richtschnur.* Q. Fr. III. 1. *Diphilus aliquando*

perpendicularo et linea discet uti. 3. Metaphorice. Parad. 1. *peccare est tanquam transilire lineas.*

LINEAMENTUM. 1. i q. linea. Ac. pr. II. 36. *lineamentum longitudinem latitudine carentem.* Orat. I. 42. in geometria, lineamenta, formae, intervalla magnitudines. 2. In ore et figura, *Gesichtszüge*, N. D. I. 18. *quae compositio membrorum, quae conformatio lineamentorum* Verr. II. 36. *eum multo magis figura et lineamenta hospitae delectabant.* Div. I. 13. *aspersa temere pigmenta in tabula, oris lineamenta effingere possunt.* 3. De animo. Fin. III. 22 *animi lineamenta sunt pulchriora quam corporis.* 4. De operibus pictorum, statuariae Verr. IV. 44. *Tu illius aeris temperationem et operum lineamenta sollertissime perspicis?* „Brut. 87. *intelliges nihil Catonis lineamentis, nisi eorum pigmentorum, quae inventa nondum erant florem et colorem defuisse.* Lineamenta Catonis sunt eius libri, qui res nudas, sine ornatu tradebant, sed recte tamen subtiliterque, adeoque similes vel picturae lineari, qualis olim fuit, vel delineationi pictoris, ex qua qualis pictura futura sit intelligi potest, et quae est fundamentum bonae picturae. Panilo aliter est hoc verbum Orat. 55. *quasi quandam palaestram et extrema lineamenta orationi attulit.* Id quae sit docebit locus hic Plin. XXXV. 10 *Parrhasius primus symmetriam picturae dedit, primus argutius vultus, elegantiam capilli, venustatem oris, confessione artificum in lineis extremis palmam adeptus. Haec est in pictura summa subtilitas* Corpora enim pingere, et media rerum, est quidem magni operis, sed in quo multi gloriam tulerint; extrema corporum facere, et desinentis picturae modum includere rarum in successu artis invenitur etc. Igitur extrema orationis lineamenta sunt perfectio et venustus summa orationis. Ern.

LINGUA. 1. Sensu proprio, de instrumento gustus et loquelae. N. D. II. 59. *In ore sita lingua est, finita dentibus. Ea vocem, immoderate profusam fingit et terminat; atque sonos vocis distinctos et pressos efficit, quum et ad dentes et ad alias partes pellit oris. Itaque plectri similem linguam nostri solent dicere.* Ibid. 54. *linguam ad radices eius haerens excipit stomachus.* Orat. II. 66. *demonstravi pictum Gallum in Mariano scuto Cimbrico — eiecta lingua, buccis fluentibus.* Div. II. 46. *quorum linguae sic inhaerent, ut*

loqui non possent. Orat. I. 25. sunt quidam aut ita lingua haesitantes, aut ita voce absoni. Ibid. 25. linguae solutio, vocis sonus. Orat. I. 18. Mnesarchus, hos quos nos oratores vocaremus, nihil esse dicebat nisi quosdam operarios lingua celeri et exercitata. Placc. 25. lingua quasi flabellum est seditionis. Fam. IX. 2. tibi idem consili do, quod mihi met ipsi, ut vitemus oculos minimum, si linguas minus facile possumus. Orat. III. 1. non tibi illa (pignora) sunt concidenda, si Crassum vis coercere: haec tibi est excidenda lingua, qua vel evulsa spiritu ipso libidinem tuam libertas mea refutabit. Pis. 13. quis vos non modo consules sed liberos fuisse putet, quorum meus fuerit oppressa praemio, lingua astricta mercede. Dom. 54. mente ac lingua titubante. Q. Fr. II. 3. surrexit Clodius, et tantus clamor a nostris, ut neque mente, neque lingua, neque ore consisteret; h. e. ut animo perturbaretur, et lingua haesitaret, et expallesceret. Div. I. 43. rebus divinis quae publice fierent, ut faverent linguis, imperabatur. 2. Sermo (die Sprache). Fin. III. 15. illud quod Zeno *περὶ ὀνόματι* nominavit, quum uteretur in lingua copiosa jactis tamen nominibus ac novis, quod nobis in hac inopi lingua (Romana) non conceditur. Tusc. V. 40. in iis linguis, quas non intelligimus, quae sunt innumerabiles, surdi profecto sumus.

LINQUERE. Planc. 10. Minturnenses coloni C. Marium — linquentem terram eam quam servaverat, votis, omnibus, lacrimis prosecuti sunt. Fat. 16. nondum ulcerato serpentis morsu Philocteta, quae causa in rerum natura continebatur, fore, ut is in insula Lemno linqueretur?

LINTLER. Brut. 60. de Curione oratore: Motus erat is, quem et C. Julius in perpetuum notavit quum ex eo, in utramque partem toto corpore vacillante, quaesivit quis loqueretur e lintre (*wer da aus dem Kahne heraus spräche*) quoniam qui lintre vehuntur, una cum illo vacillante ipsi quoque in utrumque latus iactantur. Milon. 28. lintribus in eam insulam, materiam, calcem, caementa — convexit.

LINTRICULUS, parvus lintre. Att. X. 10.

LINTEUM. Rab. Post. 14. merces fallaces quidem et fucosae chartis, et linteis, et vitro delatae.

LINTEUS. Verr. V. 56. vestis lintea, est vestis stragula e lino contexta; *leinwandne Decken*.

LINUM, filum lineum. Verr. V. 27. *reticulum tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosae.* Ca il. II. 5. *tabellas proferri iussimus quae a quoque dicebantur datae; nos primum ostendimus Cethego signum; c. gnovit; nos lineum (den Biedfaden) incidimus, legimus.*

LIPPIRE, lippitudine laborare. Att. VII. 14.

LIPPITUDO, morbus oculorum ex pituitae destillatione. Att. VII. 21. *lippitudinis meae signum tibi sit librarii manus.* Q. Fr. II. 2. *non occupatione, sed parvula lippitudinae adductus sum, ut dictarem hanc epistolam.* Att. X. 19. *crebro refricat lippitudo non illa quidem perodiosa, sed tamen quae impediat scriptionem meam.* Tusc. IV. 37. *citius repentinus oculorum tumor sanatur, quam diuturna lippitudo depellitur.*

LIQUARE. Tusc. II. 16. *liquatae solis ardore guttae.*

LIQUEFACERE. 1. Sensu proprio. N. D. II. 10. *agua neque congelaret — neque — concreceret, nisi eadem se, admisto calore liquefacta et dilapsa diffunderet.* Catil. III. 8. *legum aera liquefacta.* 2. Metaphorice. Tusc. V. 6. *quos — nullae fuitiles laetitiae exsultantes languidis liquefaciunt voluptatibus.*

LIQUESCERE. Sensu metaphorico. Tusc. II. 22. *Voluptate quum liquescimus, flumimusque molliora, apud aculeum sine clamore ferre non possumus.*

LIQUET, constat, plane cognitum et perspectum est. Div. I. 3. *quum id de quo Panaetio non liquet, reliquis eiusdem disciplinae solis luce videatur clarius.* N. D. I. 12. *Protagoras qui sese negat omnino de diis habere quod liqueat.* 2. Inprimis usurpatur a iudicibus. Cluent. 28. *Iudices non liquere dixerunt.* Caecin. 10. *quum causam non audisset, et potestas esset ampliandi, dixit sibi liquere.*

LIQUIDO cum fiducia quadam, certo, sine haesitatione ac dubitatione. Verr. III. 59. *liquido dicere.* Fam. XI. 27. *liquido negare.* Fin. II. 12. *quod eo liquidius faciet si perspexerit etc.* Ern.

LIQUIDUS. 1. Purus. Brut. 79. *liquida oratio.* Fin. I. 18. *liquida voluptas et libera.* Cluent. 27. *cuius ita prompta fides, ut quicquid inde haurias purum liquidumque te haurire sentias.* 2. Orat. II. 38. *liquidum genus orationis opponitur exili et arido.*

LIQUIER, pro *linquē*. Div. I. 22.

LIQUOR. N. D. II. 10. *aquae admissum esse calorem, primum ipse liquor tum aquae declarat effusio.* Univ. 14. *existimant plerique — has ipsas esse omnium causas, quae vim habeant — concretionis et liquoris.* N. D. II. 39. *liquores per lucidi amnium.*

L. S. 1. *Disceptatio s. controversia quaevis.* Leg. I. 20. *philosophi aetatem in libris conterunt.* 2. *Inprimis controversiae civiles.* Orat. I. 26. *multitudo litium et varietas causarum.* Verr. III. 13. *bona sua repetere ac persequi lite atque iudicio.* Cluent. 41. *litem capitis in aliquem inscribere.* Fin. II. 12. *lites privatae.* „3. *Pecunia de qua est iudicium.* Rab. Post. 4. *summa litium est aestimatio iuris, quae dicitur.* Cluent. 16. *ubi etiam est aestimare litem, quod fit, quum summa sit omnis eius pecuniae, de qua iudicium est, tamquam in causa de repetundis, in qua lis dicitur aestimari, quum omnium furtorum, quae ab aliquo repetuntur, summa fit.* Vid. Act. I. Verr. ult. *dicunt autem aestimare litem alicui et alicuius.* Verr. IV. 10. V. 19. Cluent. 41. *Ern.*

LITERAE. 1. *Buchstaben.* N. D. II. 37. *si innumerabiles unius et viginti formae literarum vel aureae, vel quales libet aliquo coniiciuntur, posse ex his in terram excussis annales Ennii, ut deinceps legi possint, effici.* 2. *Libri scripti, (die schriftliche Literatur).* Leg. I. 2. *abest historia literis nostris.* Div. II. 2. *Graecae de philosophia literae.* Brut. 64. *genus hoc descriptionis nondum satis latinis literis illustratum.* Fam. VII. 19. *nullam artem literis (blos aus Büchern) sine interprete percipi posse.* 3. *Tabulae et chartae scriptae quaecunque.* Leg. III. 10. *publicis literis consignatam memoriam publicam non habemus.* Quint. 11. *literae societatis.* Verr. III. 71. *literae publicanorum.* Caecil. 9. *literae in Verrem.* Nota: in Verrinis interdum *tabulae* et *litterae* iunguntur, quod ubi est, *tabulae* sunt acceptorum et expensorum codices, *litterae* aliae scripturae. Interdum vero uno tabularum nomine omnia genera scripturarum et literarum verbo etiam *tabulae* comprehenduntur. 4. *Artes liberales omnes.* Orat. III. 34. *instructa literis eloquentia.* Fam. XV. 21. *literae reconditae.* Rosc. Am. 41. Arch. 6. *Hinc Graecae litterae sunt artes Graecorum libris illustratae.* Ac post. I. 1. Ac. pr. II. 11. Orat. I. 18. II. 7. Sen. 1. et *Latinae litterae, Latinis libris illustratae artes.* Acad. pr. I. 3. Brut. 93. *litterae pro genere ponuntur; deinde*

philosophia, ius civile, historia etc. 5. Dicitur tamen etiam de *singulis generibus* ut de *Grammatica*. Inv. 1. 25. Orat. 1. 3. Off. 1. 37. de *philosophia*. Balb. 1. Sext. 51. Har. resp. 9. et de reliquis praeter philosophiam artibus liberalibus. Pis. 29. *est autem hic non philosophia solum, sed etiam literis perpolitus*. 6. *Epistolae*. Att. XI. 5. *conficere plures literas non potui*. 7. Inv. II. extr. *Hic liber non parum continet literarum, i. e. satis longus est*. 8. De scripto scil. in legibus. Partit. 39 *in consilio atque in mente scriptoris, non in verbis ac literis vim legis positam esse defendet*. Ibid. 37. *Propria legis et ea, quae scripta sunt, et ea quae sine literis (i. e. non scriptis legibus) aut gentium iure, aut maiorum more retinentur*. Caecin. 23. *si verbis et literis et ut dici solet summo iure contenditur, solent eiusmodi iniquitati boni et aequi nomen dignitatemque opponere. Tum illud quod dicitur sive NIVE irrident, tum ancupia verborum et literarum tendiculas in invidiam vacant*. Ern.

LITERATE. 1. Brut. 28. *literatius loqui est accuratius, magis ex regulis artis, doctius*. 2. Harusp. resp. 8. *literate respondissem*. Graevius dictum putat, pro *polite, eleganter, per ironiam*; sed contextum consideranti videbatur esse *ad literam*. Nempe orator *vidi enim, inquit, hesterno die quendam murmurantem quem aiebant negare ferre me posse, quia cum ab hoc eodem imperissimo parricida rogarer, cuius essem civitatis respondi me — eius esse, quae carere me non potuisset. Ille, ut opinor, ingemuit. Quid igitur responderem? quaero ex eo ipso, qui ferre me non potest. Me civem esse Romanum? Literate respondissem.* (Sollte ich sagen: ich bin ein römischer Bürger. So hätte ich freylich buchstäblich geantwortet.) Pis. 25. *literate (mit deutlichen Buchstaben) et scite perscriptae rationes*. 3. Brut. 16. *scriptorum veterum literate peritus, i. e. ut nunc dicunt, more et subtilitate criticorum*. 4. Orat. II. 62. *ambigua sunt in primis acuta, atque in verbo posita, non in re, sed non saepe magnum risum movent, magis ut belle et literate dicta (geistreiche Einfälle) laudantur*. Sequitur paullo post: *Ambiguum per se ipsum probatur id quidem, ut ante dixi; vel maxime ingeniosi enim videtur vim verbi in aliud, atque ceteri accipiant, posse ducere*. Ern.

LITERATURA. 1. *Die Buchstabenschrift.* Partit. 7. *Memoria est germana literaturae quodammodo, — nam ut illa constat ex notis literarum, et ex eo in quo imprimuntur illae notae, sic confectio memoriae tanquam cera, locis utitur, et in his imagines ut literas collocat.* 2. *Literatura est eruditio, s. varia doctrina.* Phil. II. 45. *fuit in Caesare ingenium, ratio, memoria, literatura, cogitatio.*

LITERATUS. 1. *Grammaticus, in literis subtiliter versatus.* N. D. III. 9. *Hoc si placet, efficies, ut mundus optime librum legere videatur. Zenonis enim vestigiis hoc modo rationem poteris concludere. Quod literatum est, id est melius quam quod non est literatum. Nihil autem mundo melius. Literatus igitur est mundus.* Apte comparavit Davisius Sextum Empiricum adv. Mathem. p. 318. B. τὸ ποιητικὸν τοῦ μὴ ποιητικοῦ καὶ τὸ γραμματικὸν τοῦ μὴ γραμματικοῦ κριτῶν ἴσθι — ποιητικὸν ἄρα καὶ γραμματικὸν ἴστιν ὁ κόσμος. Off. I. 57. *Nihil aliud fuit in Catulis, ut eos exquisito iudicio putares uti literarum; quamquam erant literati; sed et alii, hi autem optime uti lingua Latina putabantur.* 2. *Omnino varia doctrina et eruditione excultus.* Muren. 7. *tua nobilitas hominibus literatis et historicis est notior.* Off. III. 14. *Canius eques Romanus, nec infacetus et satis literatus.* Brut. 76. *me quidem admodum delectabat etiam Triarii in illa aetate plena literatae senectutis oratio, h. e. in qua non solum senilem gravitatem, sed etiam doctrinae copiam prodebat. Addit enim: quanta severitas in vultu, quantum pondus in verbis, quam nihil non consideratum exhibat ex ore!* 3. *In literis occupatus.* Tusc. V. 36. *quid est enim dulcius otio literato? iis dico literis, quibus infinitatem rerum atque naturae, et in hoc ipso mundo, caelum, terras, maria cognoscimus.*

LITERULAE. 1. *Die geschriebnen Buchstaben.* Att. VI. 9. *admiratus sum, ut aperui (epistolam tuam) ἐν γυμνασίῳ literularum, quae solent tuae compositissimae et clarissimae esse.* 2. *Sprachgelehrsamkeit; Literaturkenntnißs.* Att. VII. 2. *Chrysippum, quem ego propter nescio quid literularum libenter vidi.*

LITIGARE. 1. *Rixari.* Att. II. 7. *mira sum alacritate ad litigandum.* 2. *Adversari oratione, obloqui.* Lael. 26. *callidus ille (assentatur) et occultus ne se insinuet cavendum est. Nec enim facillime agnoscitur,*

quippe qui etiam adversando saepe assentetur, et litigare se simulans blandiatur, atque ad extremum det manus vincique se patiatur. 3. Lites agere in foro. Cael. 11. aliquot in causis eam videram frustra litigantem. Fam. IX. 25. noli pati litigare fratres et turpibus iudiciis conflictari.

LITIGIOSUS. 1. Qui litibus et controversiis forensibus implicatus est. Orat. 1. 60. vereris ne tua domus — si a litigiosis hominibus non colatur (scil. qui te consultum veniant) a ceteris deseratur? 2. Actor causarum pertinaciter disceptans. Muren. 12. quid huic tam loquaciter litigioso responderet ille, unde petebatur, non habebat. 3. Cupidus in foro lites persequendi; (processsüchtig). Leg. 1. 6. potius ignoratio iuris litigiosa est, quam scientia. 4. Pertinax in disceptatione philosophica. Fin. V. 26. Sed haec omittamus. Habent enim et bene longam et satis litigiosam disputationem. 5. Litigiosum est etiam id de quo litigatur, vel quod controversum est. Orat. III. 27. quoniam de nostra possessione depulsi in parvo et eo litigioso praediolo relictis sumus.

LITTO. 1. Parento, hostiis placce. Flacc. 38. litemus Lentulo. 2. Litare dicuntur qui in hostiis bona exta inveniunt. Div. II. 15. proxima hostia litatur saepe pulcherrime. Ibid. 17. quid quum pluribus diis immolatur, qui tandem evenit, ut litetur aliis, aliis non litetur? quae autem inconstantia deorum est, ut primis minentur extis, bene promittant secundis? Vid. Gronor. ad Liv. VIII. 9. sed maxime Schwarz ad Plin. Panegyr. p. 226. Bru.

LITURA fit, quum in tabula cerea, aut in libro aliquid deletur. Cluent. 14. Oppianicus qui digito legata deleverat, ne lituris coargui posset, testamentum in alias tabulas transcriptum signis adulterinis obsignavit. Verr. 1. 36. in codicis extrema cera nomen infimum in flagitiosa litura fecit. Debebat enim scriptum esse **LXSS** decies, h. e. decies centena milia; Verres autem hoc delevit et pro eo reposuit **LXSS** sexcenta millia. Verr. II. 42. Quaeso codicem circumfer; ostende! Videtisne totum hoc nomen, coram ubi fuit delatum, esse in litura? Quid fuit istic antea scriptum? quod mendum ista litura correxit? Ibid. II. 76. Quum — in manibus tabulas haberemus, repente aspicimus lituras eiusmodi, quasi quaedam vulnera tabellarum recentia — Erant acceptae

pecuniae A C. VERRUTIO C. F. sic tamen ut usque ad alterum R literae constarent integrae, reliquae omnes (nempe literae UTIO C. F.) essent in litura, h. e. superscriptae essent ibi ubi aliae deletae fuerant. Scilicet ex nomine *Verris* factum erat *Verrutii* nomen. De quo c. 78. *Videtis Verrutium? videtis primas literas integras? videtis extremam partem nominis, caudam illam Verris tanquam in luto, demersam esse in litura.* Facete caudam *Verris* vocat extremas literas UTIO, quae erant syllabae VERR post lituram factam appositae. Fam. VI. 7. *quum mendum scripturae litura tollatur — meus error exsilio corrigitur.*

LITUS, N. D. II. 40. *amoenitates orarum et litorum.* Top. 7. *Solebat Aquilius — quum de litoribus ageretur — quaerentibus iis ad quos id pertinebat, quid esset litus ita definire: „quæ fluctus eladeret.“* Atqui Celsus in Digest. de verbor. Signif. 96. „*Litus est quo maximus fluctus a mari pervenit, idque M. Tullius quum arbiter esset primus constituit.* (Videndum utrum in hoc Celsi loco *Aquilius* corrigendum sit, quod res postulat, an Celsus locum Ciceronis non accurate vel inspexerit, vel tenuerit, et memoriter laudans, aberraverit. Ern.

LITUUS 1. Div. I. 17. *Lituus iste vester quod clarissimum est insigne auguratus unde vobis est traditus? Nempe eo Romulus regiones direxit tum, quum urbem condidit. Qui quidem Romuli lituus, quum situs esset in curia Saliorum, quae est in Palatio, eaque deflagravisset inventus est integer; h. l. post verba Romuli lituus vulgo inculcantur ista: id est incurvum et leviter a summo inflexo bacillum, quod ab eius litui quo canitur similitudine nomen invenit; in quibus recte Lipsius, Lambinus, Ernestius, Hottingerus Grammatici cuiusdam glossema deprehenderunt. Ibid. II. 38. mitte igitur lituum Romuli, quem in maximo incendio negat potuisse comburi.* 2. Buccina. Att. XI. 12. per translationem: Att. XI. 12. *quum mihi literae a Balbo Cornelio minore missae essent, illum (Caesarem) existimare quintum fratrem lituum meae profectionis fuisse; ubi quia lituo aequè ac tuba signum in bello dabatur, lituus i. e. est ac auctor, impulsor. Nisi quis malit, h. l. pro lituum legere illicium, quod Fulvius Ursinus in Mss. invenit.*

LIVIDUS. Tusc. IV. 12. *invidi et malivoli et lividi* (Scheelsüchtige).

LIVOR. 1. Vestigium sanguinis in cute ex contusione, vel alia causa (blaue Flücke). Her. II. 5. *si tumore et livore decoloratum est corpus mortui, significat eum veneno necatum.* 2. Est invidia, quae hominem sic affligit, ut lividum etiam colorem inducat (Scheelsucht). Fam. XI. 10. *Tu e certo sensu et vero iudicas de nobis; quod isti ne faciunt malivolentia et livore impediuntur.*

LOCARE. 1. Ponere. Q. Fr. III. 1. *ad Telluris quidem tuam statuam locavi.* 2. Ordinis locum assignare. Muren. 14. *Duae sunt artes quae possunt locare hominem in amplissimo gradu dignitatis.* Ac. post. I. 10. *inter recte factum atque peccatum, officium et contra officium media locabat quaedam.* Lael. 27. extr. *vos hortor ut ita virtutem locetis, ut ea excepta nihil amicitia praestabilius putetis.* Brut. 57. *omnium causarum unum est naturale principium, una per ratio; reliquae partes, quasi membra sua quaeque loco locata suam et vim et dignitatem tenent.* Lael. 12. *eo loco locati sumus, ut nos longe prospicere oporteat futuros casus rei publicae.* 3. Animum in aliqua re locare, est eam summa attentione complecti. Fam. II. 6. *ego omnia mea studia omnem operam, curam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in Milonis consulatu (scil. ei obtinendo) fixi et locavi.* 4. Locari in aliqua re, est ea niti. Att. VI. 1. *civitatem in Catonis fide locatam funditus perdidissem, h. e. Catonis patrocinio nixam quod esset in eius clientela.* 5. Locari est etiam in aliqua re consistere. Orat. I. 31. *quaestio de re certis in personis et temporibus locata.* Off. III. 17. *prudentia est locata in delectu honorum.* 6. Locare est usum rei aut fructum certa mercede concedere (*verpachten, vermiethen*). Caecin. 6. *locare fundum.* Inv. I. 30. *Si Rhodiis turpe non est portorium locare, ne Hermacreonti quidem turpe est conducere.* 7. Locare est etiam opus aliquod faciendum certa pecunia alicui assignare, s. addicere. Phil. IX. 7. *quaestores basin statuamque faciendam et in rostris statuendam locent.* Verr. I. 54. *locatur opus id quod mea pecunia reficiatur.* 8. Locare se (sich verzinsen) dicitur res e qua certae cuiusdam pecuniae est proventus. Rosc. Com. 10. *disciplina* (scil. histrionis comoedi) *opus erat* (Panur-
go)

go) ab hoc (Roscio) tradita, locabat se non minus
 445 CCCXXX 9. Mulier quae nuptum datur, dici-
 tur locari. Her. II. 24. cur me huic locabas nuptiis.
 Similiter de adolescente, qui pudicitiam alteri presti-
 tum. Phil. II. 18. Sumpsisti virilem togam, quam statim
 muliebrem stolam reddidisti. Primo vulgare scortum;
 certa flagitii merces, nec ea parva; sed cito Curio in-
 tervenit, qui te a meretricio quæstu, (h. e. consue-
 tudine turpi cum pluribus viris) audivit, et tamquam
 stolam dedisset, in matrimonio stabili et certo locavit;
 i. e. suae tantum libidini exclusis aliis obsequi coegit.

LOCUPLES. 1. Dives. Orat. I. 35. locuples et
 referta domus. Caecil. 1. mulier copiosa et locuples.
 Her. IV. 47. magnae et locupletes copiae. 2. Transter-
 tur ad orationem et linguam. Fin. V. 6. Lysias ora-
 tione locuples, rebus ieiunior. Orat. III. 48. cuius (di-
 thyrambi) membra et pedes — sunt in omni locupleti
 oratione diffusa. Fin. 1. 3. Latina lingua non modo non
 inops, sed locupletior etiam, quam Graeca. 3. Lo-
 cupletes dicuntur testes, auctores, cognitores, qui sunt
 fide digni (zuverlässig). Div. II. 58. Pythagoras et Pla-
 to locupletissimi auctores. Flacc. 17. locuples testis.
 Part. 34. dicendum — eos esse cuiusque locupletissimos
 testes, qui id de quo agatur facillime scire possint. Q.
 Fr. III. 9. tabellarius locuples, i. e. fidelis. 4. Locu-
 ples ad aliquid dicitur qui multas habet eius ansas et
 occasiones. N. D. I. 40. locupletior hominum natura
 (secundum Epicurum) ad beate vivendum est, quam
 deorum, quod pluribus generibus fruitur voluptatum.

LOCUPLETARE. 1. Sensu proprio. Fam. II. 13.
 civitates locupletare. Rull. I. 26. haec lex eos homines
 fortunis locupletat. 2. Metaphorice. Orat. I. 55. Scae-
 volae artem (juris civilis) quam indotatam et incom-
 ptam videres, verborum eam dote locupletasti et ornasti.
 Brut. 97. eloquentiam locupletasti graviorum artium in-
 strumento.

LOCUS. 1. Sensu proprio. Partit. 6 in locis
 (spectantur) et illa naturalia, maritimi an remoti a
 mari; plani an montuosi; laeves an asperi; salubres
 an pestilentes; opaci an aprici; et illa fortuita, culti
 an inculti; celebres an deserti; inaedificati an vasti;
 obscuri an rerum gestarum vestigiis nobilitati; conse-
 crati an profani. 2. Sedes in theatro, in iudiciis Sen.
 18. quum quidam in theatrum grandis natu venisset,
 Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars I. 21

in magno consessu locum ei a suis civibus nusquam datum memoriae proditum est. Brut. 84. *volo hoc oratori contingat, ut quum auditum sit eum esse dicturum, locus in subselliis occupetur, compleatur tribunal, gratiosi scribe sint, in dundo et cedendo loco.* 3. *Facultas rei s. occasio vel conditio.* Brut. 84. *est in arte tanta tamque varia etiam huic minutae subtilitati locus.* Quint. 15. *vita turpis ne morti quidem honestae locum relinquit.* Att. IX. 6. *valde gaudeo si nunc est ullus gaudendi locus.* Muren. 34. *homines tenues unum habent in nostrum ordinem aut promerendi aut referendi beneficii locum, hanc in nostris petitionibus operam atque assestationem.* Catil. II. 4. *non est iam lenitati locus; severitatem res ipsa flagitat.* Muren. 5. *Maledicto — nihil in hisce rebus loci est, quod omnia laus occupavit.* 4. *Status (die Stellung) in re gladiatoria et militari, ut gradus.* Catil. II. 1. *loco ille motus est, quum est ex urbe depulsus.* 5. *Dignitas vel dignitatis gradus.* Verr. I. 48. *an dubitamus, quo ore iste ceteros homines inferiore loco, auctoritate ordine — solitus sit appellare, qui ob ius dicendum M. Octavium Ligurem hominem ornatissimum loco, ordine, nomine, virtute, ingenio, copiis, poscere pecuniam non dubitarit.* Fam. XIV. 18. *isto loco femina.* 6. *Ordo, classis in civitate.* Planc. esse equestri loco. Quint. 13. *locus quem honestissime obtinuit.* 7. *Res quaedam s. pars causae (ein Punkt).* Verr. Act. I. 15. *cui loco — iudices consulite ac providete.* 8. *In disputationibus philosophicis locus dicitur certum aliquod caput, s. materia vel argumentum, quod tractatur.* Div. II. 1. *perpurgatus est locus de finibus bonorum et malorum a nobis quinque libris.* Ibid. *magnus locus philosophi neque proprius a Peripateticorum familia tractatus uberrime.* Orat. 33. *nec vero dialecticis modo sit instructus, sed habeat omnes philosophiae notos et tractatos locos.* 9. *Locus dicitur etiam id, in quo alicuius rei natura consistit.* Orat. 58. *locus et regio quasi ridiculi turpitudine et deformitate quadam continetur.* 10. *In Rhetoricis loci sunt fontes argumentorum.* Orat. 14. *Aristoteles locos, sic enim appellat (scil. τόποις) quasi argumentorum notas tradidit unde omnis in utramque partem traheretur oratio.* Haec igitur Aristoteles in Topicis et post eum Cicero in Topicis ad Trebatium exposuit. Top. 2. *ut earum rerum quae absconditae sunt demonstrato et notato loco facilis inventio*

est, sic quum pervestigare argumentum aliquod volumus locos nosse debemus: sic enim appellatae ab Aristotele sunt hae quasi sedes, a quibus argumenta promuntur. Itaque licet definire locum esse argumenti sedem; argumentum autem rationem, quae rei dubiae faciat fidem. Ibidem loci Orat. II. 39. appellantur sedes et tanquam domicilia omnium argumentorum. 11. Loci communes, Gemeinplatze, allgemeine Betrachtungen. Orat. III. 27. illi loci, qui quamquam proprii causarum et inhaerentes in earum nervis esse debent, tamen quia de universa re tractari solent communes a veteribus nominati sunt, quorum partim habent vitiorum et peccatorum acrem quandam cum amplificatione incusationem — alii vero ancipites disputationes in quibus de universo genere in utramque partem disseri copiose licet. Brut. 12. Aristoteles ait — scriptas fuisse a Protagora rerum illustrium disputationes quae nunc communes appellantur loci. Sed alia significatione et quidem propria, loci communes sunt in urbibus et oppidis qui sunt usus publici, ut porticus, fora, theatra. Verr. II. 46. Sthenius — oppidum non maximum maximis ex pecunia sua locis communibus monumentisque decoravit. 2. Loci vel loca (Graece τόποι) pro utero muliebri. V. D. II. 51 quum in locis semen insedit, rapit omnem cibum ad sese, eoque — fingit animal; quod quum ex utero elapsum excidit etc. Sic Lucret. IV. 1260. sic loca sumere possunt — semina et v. 1269. locis avertit seminis ictum. 13. Locus est etiam genus, pars, in divisionibus philosophicis. Off. I. 6. loci in quos honesta naturam divisimus. Ibid. 15. alter locus cautionis. Caecil. IV. 10. est uno loco melior conditio externae victoriae, quam domesticae. 14. In loco positum dicitur pro apto et idoneo loco s. recte et bene collocatum. Verr. V. 14. ut haec ipsa aedilitas, (mihi a populo data) non quia necesse fuerit, alicui candidato data, sed quia sic oportuerit, recte collocata et iudicia populi in loco posita esse videatur. 15. De loco superiore dicere est pro Rostris. Verr. I. 5. V. 58. 16. In loco alius haberi vel esse, dicitur, qui aequae atque ille estimatur et colitur. Brut. 1. ex quo augurum institutis in parentis eum loco colere debebam. Orat. II. 49. pro meo sodali, qui mihi in liberum loco more maiorum esse deberet. Prov. cons. 17. is me habebat eodem loco suo suum generum. 16. Locum alicui rei non relinquere

est illam prorsus inutilem et irritam reddere, aut efficere ut fieri non possit. Verr. II. 78. *nemo tunc ita peccabat, ut defensioni locum non relinqueret.* Cluent. 22. *tum vero illa iudicia senatoria, non falsa invidia, sed vera atque insigni turpitudine notata — defensioni locum nullam reliquissent.* Sic Fam. I. 1. *locum non relinquit precibus, i. e. facit omnia antequam rogatus sit, ut nihil opus sit precibus.*

LOCUTIO. Sermo. Orat. 19. *quumquam omnis locutio oratio est, tamen unius oratoris locutio hoc proprio signata nomine est.* Her. III. 15. *sermo est oratio remissa et finitima quotidianae locutioni (der täglichen Umgangssprache).* Brut. 74. *solum et quasi fundamentum oratoris vides locutionem emendatam et Latinam.*

LOGI, λόγοι. In fragm. orat. pro Gallio ap. Non. *ego te certo scio omnes logos (i. e. dicta ridicula) quibus ludis dicti sunt animadvertisse.*

LOGICA. Fat. 1. *quaestio περί δυνατῶν tota est logicae, quam rationem disserendi voco.* cf. Fin. I. 7.

LOGICUS. Tusc. IV. 14. *habes ea quae de perturbationibus enucleate disputant Stoici, quae logica appellant, quia disseruntur subtilius.*

LOLIGO, piscis est genus sepiae (Sepia loligo Linn.) Blackfisch, Dintenfisch. (Gallice Calmar) Solen identidem e mari exsultare. Div. II. 70. *gubernatore quum exsultantes loligines viderint — tempestutem significari putant.*

LOMENTUM. Fabarum farina, qua ad interpolandam faciem ad rugas expoliendas utebantur. Fam. VII. 14. *Caelius persuasum est ei (Appio censori) censuram lomentum aut nitrum esse. Errare mihi videtur. Nam sordes eluere vult; venas sibi omnes et viscera aperit.* Nimirum Appius Claudius, (is enim c. 43. orat pro domo verbis quidam homo nobilis notatur) cogitavit omnes superiores aedilitatis splendore superare. „Itaque omnia signa, tabulas, ornamentorum quo superfuit in faris et communibus locis tota e Grueci atque in ulis omnibus honoris populi Romani causa san frugaliter in domum suam deportavit. Itaque ostensimile dicit Caelius Appium censorem de signis et tabulis etc. acerrime agere, falsoque eum sperare se ista severitate suorum ipsius peccatorum memoriam oblitescere posse.

LONGE. 1. De locis. Tusc. I. 47. *satis longe ab oppido ad sanum.* Fam. II. 7. *longe absun, audio sero.* Fam. XII. 22. *nostri rugarōtēvoi longe gentium absunt.* Quint. 25. *quam longe est hinc in saltum vestrum.* Verr. II. 27. *Heraclius et Epicrates longe mihi obviam processerunt.* N. D. II. 20. *stella Mercurii anno fere vertente signiferum lustrat orbem, neque a sole longius unquam unius signi intervallo discedit.* 2. De tempore. Sull. 19. *tempus muneris dandi longe abest.* Brut. 55. *Fimbria iisdem temporibus fere sed longius aetate proventus.* Fam. II. 8. *longe in posterum prospicere.* 3. De aliarum rerum discrimine, aut disiunctione. Orat. I. 49. *multum inter se distant istae facultates longeque sunt diversae atque seiunctae.* Fam. V. 10. *longe alia conditione ac ceteri imperatores.* Orat. I. 3. *quod longissime sit ab imperatorum intelligentia sensuque disiunctum.* Div. II. 58. *horum defensio repetita quam longe est (weit hergeholt).* 4. Longe lateque. N. D. I. 20. *longe lateque peregrinati.* Tusc. V. 27. *sint sane illa genera bonorum, dum corporis et externa iaceant humi — alia autem illa divina longe lateque se pandant.* Div. I. 36. *dii vim suam longe lateque diffundunt.*

LONGINQUITAS. 1. De locis. Inv. I. 26. *longinquitas loci.* Fam. II. 9. *quo propter longinquitatem — tardissime omnia perferuntur.* 2. De tempore. Tusc. III. 16. *est tarda illa quidem medicina (inveterati doloris) sed tamen magna, quam affert longinquitas et dies.*

LONGINQUUS. 1. De locis. Verr. III. 89. *locus longinquus et reconditus.* 2. De tempore. Att. III. 14. *longinqui temporis spes.* N. D. II. 64. *quarundam herbarum utilitatem longinqui temporis usu et periclitatione percepimus.* Div. II. 12. *persuaderi cuiquam potest, ea quae significari dicuntur extis, cognita esse ab haruspicibus observatione diuturna? quam diuturna ista fuit? aut quam longinquo tempore observari potuit.* Fin. III. 14. *quorum omne bonum convenientia atque opportunitate finitur, nec plura paucioribus nec longinquo-
ra brevioribus antepouentur.* 3. De hominibus exteris, longo terrarum intervallo seiunctis, aut nulla propinquitate coniunctis. Deior. 3. *homo longinquus et alienigena.* Catil. II. 12. *ab externo hoste atque longinquo.* Mi-

lon. 28. *Clodius aequaliter in longinquos, in propinquos, in alienos in suos irruebat.*

LONGITUDO. 1. De spatio. N. D. I. 20. *immensitas latitudinum, longitudinum, altitudinum.* 2. De tempore. Leg. III. 13. *tempus largitur longitudo diei.* Verr. V. 10. *noctis longitudo.* 3. De oratione. Inv. I. 20. *saepe res est parum intellecta longitudine magis, quam obscuritate narrationis.* Orat. 66. *de ambitu, s. periodo: accidit, ut aut citius insistendum sit aut longius procedendum, ne brevitates defraudasse aures videatur, neve longitudo obtudisse.* 4. De sonis aut pedibus metricis. Orat. 51. *omnium longitudinum et brevitatum in sonis — iudicium ipsa natura in auribus nostris collocavit.*

LONGIUSCULUS. Arch. 10. *epigramma alternis versibus longiusculis.*

LONGULUS. Att. XVI. 13. *longulum sane iter.*

LONGUS. 1. De statura hominis. Fr. inc. *fuisse Naevium Pollionem pede longiorem quam quemquam longissimum.* 2. De spatio. Off. I. 9. *quae quasi longo intervallo interiecto videmus.* 3. De tempore. Att. XII. 18. *longum illud tempus quum non ero, magis me movet, quam hoc exiguum, quod mihi tamen nunc longum videtur.* 4. De sensu taedii vel morae, ubi tempora tardius fluere videntur. (wo man Langeweile hat, oder die Zeit einem lang zu werden scheint) Fam. XI. 28. *tum ille, nihil sibi fuisse longius, quam ut me videret.* Att. XII. 5. *quotidie horae, quibus expectabam longae videbantur.* 5. De sermonibus, epistolis, libris. Leg. I. 13. *in longum sermonem me vocas.* Q. Fr. I. 1. *tua longissima quaque epistola maxime delector.* Rab. Perd. 3. *quid ego ad id longam orationem comparem?* Sext. 5. *longum est dicere, sed hoc breve dicam.* Verr. IV. 60. *Longum est et non necessarium commemorare.* Fin. V. 6. *nihil non opus est exemplis hoc facere longius.* 6. De syllabis, numeris, aut modis musicis. Orat. III. 50. *quotus quisque est, qui teneat artem numerorum ac modorum? At in his si paulum modo offensum est ut aut contractione brevius fieret aut productione longius theatra tota reclamant.* Orat. 57. *contra accidere in spondeo et trochaeo (i. e. tribrachio) quod alter longius (syllabis) constaret, alter e brevibus fieret.* 7. Alio modo dicitur syllaba longa, Orat. 48. *Quid vero hoc elegantius, quod non fit natura, sed quodam instituto?*

INCLITUS dicimus brevi prima litera, INSANUS producta; INHUMANUS brevi, INFELIX longa; et de multis, quibus in verbis eae primae literae sunt, quae sunt in SAPIENTE atque FELICE producte dicitur IN; in ceteris omnibus breviter. Hic locus non de brevitate aut longitudine syllabae quae vulgo dicitur, accipiendus est, sed Cicerō ait syllabam IN, etsi eadem maneat quantitas prosodica, tamen in *insanus* et *infelix* et similibus pronuntiarī, ut Germanicum *INN*, in ceteris, ut *INN*; quomodo Germani longas syllabas dividunt in producto pronuntiantas (*gezogne Sylben*) et in acutas (*geschärfte Sylben*).

LOQUACITAS. Fam. VI. 4. *facit non loquacitas mea sed benivolentia longiores epistolas*. Leg. I. 2. *Maceri loquacitas habet aliquid argutiarum*. Orat. I. 26. (*adolescentes Cotta et Sulpicius*) *non Graeci alicuius loquacitatem sine usu, neque ex scholis cantilenam requirunt*.

LOQUACITER. Muren. 12. *loquaciter irrigiosus*:

LOQUAX. Mur. 14. *orator odiosus (langweilig) in dicendo et loquax*. Orat. III. 35. *malim indisertam prudentiam quam stultitiam loquacem*. Orat. II. 38. *istam artem (dialecticam) totam dimittamus, quae in excogitandis argumentis muta nimium est, in iudicandis nimium loquax*. Sen. 16. *senectus est natura loquacior*.

LOQUI. Orat. I. 32. *in oratione praecipitur primum, ut pure et Latine loquamur; deinde ut plane et dilucide; tum ut ornate; post ad rerum dignitatem apte, et quasi decore*; Brut. 28. *Furius Philus perbene Latine loqui putabatur, literatiusque quam ceteri*. Orat. II. 14. *Poetas omnino quasi alia quadam lingua locutos non conor attingere*. Rosc. Am. 43. *desinant aliquando dicere, male aliquem locutum esse, si quis vere ac libere locutus sit*. Quint. 30. *Quintius fateetur se non belle dicere, non ad voluntatem loqui posse*. Tusc. I. 7. *pugnantia loqui*. Att. IX. 15. *Dolabella suis literis merum bellum loquitur*. Att. IX. 14. *hi quidem mera scelera loquuntur*. 2. Milon. 20. *Res loquitur ipsa, quae semper valet plurimum*. Dom. 32. *ut annales populi Romani loquuntur*. Leg. I. 1. *quum Latinae loquentur literae*. Ibid. I. 9. *oculi nimis arguti, quemadmodum animo affecti simus loquuntur*.

LORICA corporis munimentum ex laminulis vel catenualis ferreis. Muren. 26. *descendi in campum —*

cum illa lata insignique lorica, non quae me tegeret, etenim sciebam Catilinam non latus aut ventrem sed caput et collum solere petere. Flacc. 17. *istud columen actionis tuae Mithridates (Phryx, testis in Flaccum) ambulat cum lorica.*

LORUM. Phil. VIII. 8. (Cotylam) *iussu Antonii in convivio servi publici loris ceciderunt.* Harusp. 11. *puer ille patrimus et matrimus si — thensam aut lorum omisit.* Vid. THENSA.

LUBRICUS quod sensu proprio, de via laevi in qua facile cadere possis usurpatur, transfertur ad ea designanda, quae sunt periculis errorum, aut peccatorum exposita, item quae sunt incerta et ancipitis eventus. Verr. V. 52. *inter eiusmodi mulieres praetextarum tuum filium — collocavisti, ut aetati maxime lubricae atque incertae exempla nequitiae parentis vita praeberet?* Cael. 17. *natura multas, vias adolescentiae lubricas ostendit, quibus illa insistere aut ingredi sine casu aliquo aut prolapsione vix posset.* Pis. 28. *Audistis dici philosophos Epicureos omnes res quae sunt homini expetendae voluptate metiri: — lubricum genus orationis adolescenti non arriter intelligenti, saepe praeceps.* Ac. pr. II. 2. *nobis — ipsa consuetudo assentiendi periculosa esse videtur et lubrica.* Tusc. IV. 18. *qui vitiis modum apponit, is partem suscipit vitiorum. Quod quum ipsum per se odiosum est, tum eo molestius, quia sunt in lubrico, incitataque semel proclive labuntur sustinerique nullo modo possunt.* 4. *Lubricum dicitur etiam, quod propter laevitatem et mollitudinem facillime movetur.* N. D. II. 57. *natura — lubricos oculos fecit et mobiles.*

LUCANICA, genus farciminis. Fam. IX. 16.

LUCELLUM. Verr. III. 36. *si Apronio, deliciis praetoris lucelli aliquid iussi sunt dare, putate Apronio datum, si Apronianum lucellum ac non praetoria praeda vobis videbitur.* Div. II. 15. *Num etiam si fissum cuiusdammodi fuerit in iecore, lucrum ostenditur? quae ex conjunctione naturae — convenire potest aut fissum iecoris cum lucello meo, aut meus quaestivulus cum coelo terra rerumque natura?*

LUCERE. 1. *Sensu proprio, Off. I. 16. quasi lumen de suo lumine accendat facit; nihilominus ipsi luceat, quum illi accenderit.* Somn. 3. *Luna quae luce lucet aliena.* Div. I. 23. *ubi lucere coepisset.* Att. XVI. 15.

nondum legere poteramus, nam et lumina dimiseramus nec satis lucebat. 2. Metaphorice. Sext. 28. *Virtus lucet in tenebris splendetque per sese semper.* Phil. XII. 11. *ornamenta in virtute et industria posita lucent.* Manil. 14. *imperii vestri splendor illis gentibus lucet.* Milon. 23. *quam res ipsa tot tam claris argumentis signisque luceat.* Brut. 95. *ingenii quaedam forma lucebat* (in Hortensio adolescente).

LUCERNA. Fin. III. 14. *obscuratur et offunditur luce solis lumen lucernae.* Ibid. IV. 12. *in sole, quod a te dicebatur lucernam adhibere nihil interest.* Ac. pr. II. 25. *Timagoras negat sibi unquam quum oculum tor-sisset, duas ex lucerna flammulas esse visas.* Div. II. 58. *quoniam obtutu oculorum duo pro uno lucernae lumina* (videantur). Att. VIII. 2. *quum eadem lucerna hanc epistolam scripsissem, qua inflammaram tuam.*

LUCIDE. Perspicue. Orat. II. 25. *lucide breviterque definire.*

LUCIFUGUS. Fin. I. 18. *difficiles, lucifugi, malelici.*

LUCRARI. Off. II. 24. *ut locupletes suum perdant, debitores lucren in alienum.* 2. Metaphorice. Verr. Act. 1. *dedecora praeterantur, lucrentur indicia veteris infamiae.* Nempe lucrari dicitur aliquis id, quod ei condonatur.

LUCRIFACERE. Verr. III. 75. *ab isto omnem ex aerario pecuniam lucrifactam videtis.*

LUCRUM. Flacc. 37. *Si dat tantam pecuniam Flacco, nempe iccirco dat, ut rata sit emptio. Emit igitur aliquid, quod certe multo pluris esset; dat de lucro, nihil detrahit de vivo; (i. e. de pecunia quam venditori numeraverat) minus igitur lucri facit; (quam scil fecisset nisi de lucro pecuniam Flacco dedisset).* Ibid. 24. *avulsum est praeter spem; quod erat spe devoratum lucrum.* Tusc. V. 3. *emendi aut vendendi quaestu et lucro duci.* Flacc. 17. *quiescant et me hoc in lucro ponere — patiantur.*

LUCTARI. 1. Sensu proprio. Fat. 13. *Luctabitur Olympis Milo.* Off. I. 30. *alii velocitate ad cursum, alii viribus ad luctandum valent.* 2. Metaphorice de controversia sive forensi, sive philosophica. Sull. 16. *Nondum statuo te virium satis habere, ut ego tecum luctari et congredi debeam.* Orat. I. 17. *non luctabor tecum Crasse amplius.*

LUCTATIO. 1. Sensu proprio. Leg. II. 15. *sint corporum certationes cursu et pugillatione luctatione curriculisque equorum.* Fat. 13. *ut si esset dictum: „Luctabitur Olympiis Milo;“ et referret aliquis: „Ergo sive habuerit adversarium sive non habuerit luctabitur“ erraret.* Esi enim copulatum (h. e. notio e duabus composita) **LUCTABITUR**, quia sine adversario nulla luctatio est. 2. Metaphorice pro disceptatione philosophica. Fin. II. 14. *cum Academicis incerta luctatio est.* Fat. 6. *Vigila Chrysippe, ne tuam causam, in qua tibi cum Diodoro valente dialectico magna luctatio est deseras.*

LUCTIFICUS. Tusc. II. 10. in versibus ex Aeschyli Prometheo soluto translatis: *Luctifica clades nostro est infixa corpori.*

LUCTUOSUS. Verr. V. 45. *corpora feris obiciuntur. Hoc si luctuosum est parenti, redimat pretio sepieliendi potestatem.* Orat. II. 51. *afflicta et prostrata virtus maxime luctuosa est.* Fam. V. 14. *miseris his temporibus et luctuosis.*

LUCTUS. 1. Proprie. Tusc. IV. 8. *Luctus est aegritudo ex eius, qui carus fuerit, interitu acerbo.* Transfertur tamen etiam ad maerorem ex aliis hominum carorum incommodis. Sext. 14. *erat in luctu senatus (scil. ob Ciceronis exsilium) squalebat civitas, publico consilio mutata veste.* Flacc. 42. de Flacci, de repetundis accusati filio: *orat ne suum luctum patris lacrimis, patris maerorem suo fletu augeatis.*

LUCUBRARE. Parad. I. *accipies hoc parvum opusculum lucubratum his iam contractionibus noctibus.*

LUCUBRATIO. 1. Opera quae fit nocturno tempore ad lumina. N. D. I. 54. *ista sunt tota commenticia vix digna lucubratione anicularum (kaum werth, dass sie sich alte Weiber Abends beym Spinnerocken erzählen).* 2. Commentatio nocturna. Div. II. 68. *lucubrationes detraxi.*

LUCULENTE. Off. III. 28. *luculente dicitur, i. e. perspicue.* 2. Non sine ornatu aut splendore. Brut. 19. ubi versiculo Ennii: *Scriptere alii rem versibus: additur illud: et luculente quidem scripserunt, etiamsi minus quam tu (Enni!) polite.*

LUCULENTER. 1. De peritia linguae. Fin. II. 5. *vide ne si ego non intelligam, quid Epicurus loquatur, quum Graece, ut videor, luculenter sciam, sit ali-*

qua culpa eius, qui ita loquatur, ut non intelligatur. 2. Splendide. Q. Fr. III. 5. sane texebatur opus luculenter. 3. Vehementer. Q. Fr. III. 2. Gabinium ad populum luculenter calefecerat Memmius.

LUCULENTUS 1. De ignis splendore. Fam. VII. 10. Camino luculento utendum censeo. 2. Apertus. Phil. IV. 2. praeclara et luculenta reclamations factum Martialium comprobavistis. 3. Elegans. Att. VII. 16. scriptor luculentus. 4. Eximius, egregius, Brut. 34. Ilicinius habitus est suae — luculentus patronus. Att. II. 7. Dicaearchum recte amas, luculentus homo est. Att. XVI. 4. navigia luculenta. 5. Insignis. Phil. VII. 6. illum miserum fugientem iugulavit; luculentam tamen ipse plagam accepit, ut declarat cicatrix. 6. Firmus. Fam. X. 24. luculentissima legio. 7. Fide dignus, Att. X. 14. luculentus auctor. 8. Honestus, amplus, Phil. XII. 19. luculentum matrimonium.

LUCUS. 1. Parva silva, Fam. V. 20. domus habet lucum. 2. Silva sacra, Milon. 31. Div. I. 45. lucus Vestae. „De hoc genere silvarum est docta dissertatio Eschenbachii inter eius dissertationes (Norimb. 1708).“ Ern.

LUDERE. 1. Sensu proprio. Orat. I. 16. qui pila ludunt, non utuntur in ipsa lusione artificio proprio palaestrae, sed indicat ipse motus, didicerintne palaestram, an nesciant. Phil. II. 23. qui non dubitaret vel in foro alea ludere. Orat. I. 50. pila bene et duodecim scriptis ludere. Off. I. 29. Suppeditant et campus noster et studia venandi honesta exempla ludendi. 2. Armis exerceri. Orat. II. 20. videant ad ludendum, an ad pugnandum sint arma sumpturi. 3. Iocari. Fin. V. 11. in parvis saepe qui nihil eorum cogitant, si quando his ludentes minamur, praecipitataros alicunde, extimescunt. 4. Deludere, ridere aliquid. Q. Fr. II. 11. eum lusi iocose satis. Orat. II. 55. causam illam disputationemque lusit. Ibid. I. 12. oratio si res non subest ab oratione percepta et cognita aut nulla sit necesse est, aut omnium irrisione ludatur. Fam. VII. 5. non illo vetere verbo meo, quod iure lusisti. 5. Simulare. Fam. VIII. 9. civem bonum ludit. 6. Fallere. Div. II. 24. hoc civili bello quam multa (haruspicum responsa) luserunt?

LUDIBRIUM. Her. IV. 39 filii — ludibrio et despectui paternis inimicis erant oppositi. Parad. 1. ille (Bias) haec ludibria fortunae ne sua quidem putavit;

quae nos appellamus etiam bona. Ludibria fortunade dicuntur opes, pecunia, supellex quae sunt commutabilia, et modo donantur a fortuna, modo auferuntur.

LUDIBUNDUS. Verr. III. 67. *ludibundus aliquid conficere dicitur, qui sine molestia aut difficultate conficit.* Fam. XVI. 9. *austro lenissimo ad Hydruntem ludibundi pervenimus, i. e. celeriter ac sine periculo.*

LUDICRUS. 1. locularis. Ac. pr. II. 2. *ludicri sermones.* 2. Ludo idoneus. Orat. I. 32. *exercitatio ludicra.* Ibid. II. 20. *ars ludicra armorum.*

LUDIFICARE vel **LUDIFICARI.** Quint. 17. *si quis latitare ac diutius ludificare videatur.* Rosc. Am. 20. *aperte ludificari ac calumniari sciens videatur.*

LUDUS, histrio saltator, Harusp. 11. *si ludus constitit; h. e. si eius saltatio interrupta est.* Vid. Salmas. ad Trebell. Claud. 5 7. 11. p. 362. ad Vopisc. Carinum p. 843. et quos laudat Burmannus ad Ovid. A. H. I. 112. Ern.

LUDUS. 1. *Spiel.* Cael. 12. *datur huic aliquis ludus aetati concessu omnium.* Orat. III. 15. *Homines labore assiduo et quotidiano assueti, quum tempestatis causa opere prohibentur, ad pilam se, aut ad talos, aut ad tesseras conferunt, aut etiam novum sibi ipsi aliquem excogitant in otio ludum.* Cael. 5. *ut exercitatione ludoque campestri tunicati uteremur.* Off. I. 42. *ludus talarius, etsi a tesserarum ludo diversus est, tamen ut Heusingerus monuit, ibi pro toto genere ponitur, dum omnes eos infames esse ostendit; quibus ex alea quaestus est.* Att. I. 16. *Non unquam turpior in ludo talario consessus fuit, quam ille consessus iudicum in iudicio Clodiano.* 2. *Spectacula publica; quae munera dicebantur.* Q. Fr. III. 8. *Ludos apparat magnificentissimos, sic inquam ut nemo sumptuosiores, stulte bis terque, non postulatus, vel quia munus magnificum dederat.* Muren. 19. *populo ludorum magnificentia voluptati est.* Ibid. *nosmetipsi qui et ab delectatione omni negotiis impedimur, et in ipsa occupatione delectationes alias multas habere possumus, ludis tamen oblectamur et ducimur.* Ibid. *Ego qui trinos ludos aetilis feceram, tamen Antonii (competitoris mei in consularu) ludis commovetur.* Att. XVI. 5. *commissio ludorum.* Orat. III. 52. *Hippias quum Olympiam venisset, maxima illa quinquennali celebritate ludorum, scil. Olympicorum; qui quinto quoque anno redibant.* Harusp. 10.

Verr. V. 14. *Iudi plebei qui Florae fieri solebant.* Verr. Act. 1. 10. *Iudi Victoriae, instituti a Sulla in memoriam victoriae a Marianis reportatae.* Fam. I. 26. *Iudi Romani instituti L. Tarquinii regis Prid. Non. Sept. celebrati.* Verr. V. 14. *nunc sum designatus aedilis; habeo rationem, quid a populo Romano acceperim; mihi ludos sanctissimos maxima cum cerimonia Cereri, Libero, Liberaeque faciundos; mihi Floram matrem populo plebique Romanae ludorum celebritate placandam, mihi ludos antiquissimos, qui primi Romani sunt nominati, maxima cum dignitate ac religione Iovi Iunoni Minervaeque esse faciundos.* Phil. II. 45. *nescis heri quantum in circo diem ludorum Romanorum fuisse? te ipsum (Antonium) ad populum tulisse ut quintus praeterea dies Caesari tribueretur?* Att. II. 19. *Iudi Apollinares, quos Praetores edere solebant.* Inde Brut. 20. *Hoc praetore (Sulpicio Gallo) ludos Apollini faciente — mortem obiit Ennius.* 3. *Ludos facere.* Sext. 55. *dicitur is cuius sumptu sunt.* 4. Phil. VI. 4. *ubi plausus ille in triumpho est, saepe ludis? i. e. quum Iudi ederentur.* Nempe Trebellius ille Dolabellae de tabulis novis in fraudem creditorum legem ferenti restiterat, ideoque ei quum imperatorem triumphantem comitaretur, saepius etiam quum Iudi ederentur, datus a populo plausus est, et ipse fidei patronus appellatus. 5. *Ludus componitur cum ioco.* Off. I. 29. *nec enim ad ludum et iocum facti.* Verr. I. 60. *per ludum et iocum evertere aliquem.* 6. *Ludus dicitur alicui res esse, quae ab eo contemnitur et vilipenditur.* Flacc. 5. *qui dicit testimonium ex nostris hominibus ut se ipse sustentat — ut timet — ne quid plus minusve quam sit necesse dicat. Num illos (Graecos) item putatis? Quibus iusiurandum iocus est; testimonium ludus.* 7. *Idem dicitur pro re facili.* Verr. V. 70. *ad honores per ludum et negligentiam pervenire.* Orat. II. 17. *omnium ceterarum rerum oratio ludus est homini non hebeti neque inexercitato — in causarum contentione magnum est quoddam opus atque haud sciam an de humanis operibus longe maximum.* 8. *Schola.* Brut. 8. *Isocratis domus cunctae Graeciae quasi ludus quidam patuit, atque officina dicendi.* Fam. IX. 18. *Dionysius tyrannus quum Syracusis expulsus esset, Corinthi dicitur ludum aperuisse.* IN. D. I. *Epicuri pater Iudi magister fuit.* Q. Fr. III. 4. *ducebam mecum Ciceronem meum in ludum discendi non*

lusionis. Ex Cic. orat. pro Fonteio Quintilianus Inst. or. VI. 3. 51. fragmentum aliquod affert, quod ex oratione ipsa excidit. *Quale est, inquit, Ciceronis in Plætoriam Fonteii accusatorem, cuius matrem dixit, dum vixisset, ludum, postquam mortua esset, magistros habuisse. Additque ista: dicebantur autem, dum vixit, infames feminae convenire ad eam solitae; post mortem bona eius venibant. Quamquam hic ludus per translationem dictus est, magistri per ambiguitatem. Nimirum ludus pro lupuari dictum: magistri autem, quod ambiguum est, h. l. magistros auctionum significat, qui praeerant auctionibus, in quibus bona hominum obae-ratorum vendebantur.*

LUES. Harusp. 12. *quid ego de illis ludis loquar (Megliensibus) — ut eos ludos haec lues impura pol-luerit?*

LUGERE. Milon. 8. *illius mortem aequo animo nemo ferre p. test; luget senatus, maeret equester ordo* — Tusc. I. 54. *quid ego nunc lugeam vitam hominum.* Att. VIII. 15. *fortunam reip. lugeo.* Pis. 8. *reip. occa-sum atque interitum lugere vetuisti.* Tusc. III. 26. *hinc sunt illa varia et detestabilia genera lugendi, paedores, muliebres lacerationes genarum, pectoris, femorum ca-pitis percussiones.*

LUGUBRIS. Leg. II. 23. *lugubris eiulatio.* Tusc. I. 13. *lugubris lamentatio, fletusque maerens, p. Red.* ad Quir. 3. *fratris quotidianae lacrymae, sordesque lu-gubres.*

LUMBUS. Arat. fr. *Cepheus conditur ante, lum-borum tenuis.*

LUMEN. 1. Lux. N. D. II. 37. *Varietas lumi-num lunae.* Div. II. 43. *docet ratio mathematicorum — quantum (luna) absit a proxima Mercurii stella — deinde alio intervallo distet a sole, cuius lumine collu-strari putatur.* 2. Candela s. lampas. Off. I. 16. *homo qui erranti comiter monstrat viam quasi lumen de suo lumine accedat facit: ex Ennio, Div. I. 76. noctu lu-mine appposito experrecta nutritrix animadvertit puerum.* Fin. III. 14. *obscuratur luce solis lumen lucernae.* 3. *Fenestra.* N. D. III. 3. *natura duo lumina ab animo ad oculos perforata nos habere voluit.* 4. *Prospectus & fenestris.* Orat. I. 39. *Bucculeius cum aedes L. Fusio venderet, in mancipio lumina uti tum essent, ita rece-pit. Fusius autem simul atque aedificari coeptum est*

in quadam parte urbis, quae modo ex illis aedibus conspici posset, egit statim cum Bucculeio, quod cuicumque particulae caeli officeretur, quamvis esset procul, mutari lumina putabat. Nimirum non intelligebat servitutem ne luminibus officiat, nihil aliud involvere, nisi ne ius sit vicino invitis nobis altius aedificare, atque ita minuere lumina nostrorum aedificiorum. Dom. 44. a Q. Seio contendit, ut sibi domum venderet; quum illi id negaret, primo se luminibus eius obstructurum minabatur. 5 Ab hac significatione ducuntur metaphorae. Rab. Post. 16. mentis luminibus officit altitudo fortunae et gloriae. Brut. 17. Catonis luminibus obstruxit haec posteriorum altius exoggerata oratio. Opt. gen. cr. 2. sed earum omnium rerum, ut aedificiorum, memoria est quasi fundamentum, lumen actio. 6. Oculus. Tusc. V. 59. Democritus luminibus amissis alba scilicet et atru discernere non poterat. 7. Dias. Att. VII. 25. si te secundo lumine hic offendero. 8. Ornamentum praecipuum. P. Red. in Sen. 4. hoc lumen consulatus sui fore putavit. Q. Fr. II. 10. illorum praediorum scito mihi vicinum Marium lumen esse. N. D. I. 28. Naevus Alcaeolum lumen videbatur. 9. Primarium aliquod caput argumentationis. Ac. pr. II. 33. Sed illa sunt lumina duo, quae maxime causam istam continent. Fin. II. 22. At negat Epicurus (hoc lumen est) quemquam qui honeste non vivat iucunde posse vivere. 10. Figura rhetorica. Orat. II. 27. certis dicendi luminibus ornare orationem. 11. De ingenii dotibus quae aliorum intelligentiae aut saluti prosunt. Somn. 2. Illic tu ostendas oportet patriae lumen animi, ingenii, consiliique tui. Orat. I. 40. prope cunctis civibus lumen ingenii et consilii sui porrigere atque tendere. 12. Brut. 75. Caesar quum ad hanc elegantiam verborum Latinorum adiungit illa oratoria ornamenta dicendi, tum videtur tamquam tabulas bene pictas collocare in bono lumine, h. e. illa ornamenta iis locis adhibet, ubi maxime elucescunt.

LUMINARE, fenestra. Att. XV. 26.

LUMINOSUS, illustris, splendore insignis. Orat. 56. quum omnis pars orationis esse debet laudabilis — tum sunt maxime luminosae et quasi actuosae partes illae. (Zwey Stücke zeichnen sich durch ihren Glanz und ihre kräftige Wirkung besonders aus.)

LUNA, N. D. II. 27. Luna a lucendo nominata est, eademque est Lucina. Vid. Ind. Rerum v. Iuna.

LUNARIS. Somn. 4. *gravissimo sono movetur hic lunaris atque infimus cursus.*

LUC. Sen. 26. *L. Paulus morte luit collegae in Cannensi ignominia temeritatem.* Fin. V. 22. *nostra in republica quae per vim oblatum stuprum voluntaria morte lueret inventa est (Lucretia).* Verr. 1. 36. *Perresne tibi tanti fuit ut eius libidinem hominum innocentium sanguine lui velles?* Horon. fr. ap. Augustin. *veteres vates — qui nos ob aliqua scelera suscepta in vita superiore poenarum luendarum causa natos esse dixerunt.*

LUPA. Milon. 21. *Clodius semper secum scorta, semper exoletos, semper lupas ducebat.* Ad h. l. Abramius, „*variae fuerunt, inquit, prostibularum mulierum appellationes ut aliae meretrices, aliae prostibula, alinae lupae, nonariae dicerentur.* — Haec opinor causa fuit cur non dixerit orator meretrices esse solere in Clodii comitatu, sed scorta et lupas, quae duo sunt prostibulorum genera, inter quae videtur haec fuisse distinctio, quod lupae scortorum impudentiam longe superarent. Scorta enim licet vulgatum haberent corpus, tamen pudorem toga velabant; — at lupae maiore cum impudentia more plane ferino nudo corpore, vel pellucidis vestibus indutae conspatiabantur, aut etiam circi, theatri, balnearum aditus prostantes obsidebant.“ Fieri tamen potest ut Cicero, quoniam *scortum* etiam de pueris meritoriis usurpatur, hoc verbum generali sensu posuerit, ut et exoletos et lupas comprehenderet.

LUPERCII. Cael. 11. *Neque vero illud me commovet quod (Herennius accusator Caelii) sibi in Lupericis sodalem esse Caelium dixit. Pera quaedam sodalitas et plene pastoritia atque agrestis germanorum Lupercorum, quorum coitio illa silvestris ante est instituta, quam humanitas atque leges. Si quidem non modo nomina deferunt inter se sodales, sed etiam commemorant sodalitatem in accusando ut, ne quis id forte nesciat, timere videantur.* Hic Cicero suaviter ridet Herennium, qui veritatem et integritatem suam in accusando Caelio hac ratione confirmare voluerat, quod se sodalem Caelii in Lupericis esse diceret. Hoc Cicero ait nihil mirum esse, nec se ea re commoveri. Aliarum enim quidem sodalitarum hunc morem non esse, ut sodales inter se nomina deferant; sed Lupercorum hanc esse consuetudinem, ut propter veterem illam feritatem et inhuma-

ni-

nitatem ne sodalibus quidem parcant; immo in ipsa accusatione etiam sodalitatem commemorent.

LUPINUS. Catil. III. 8. *Romulus parvulus atque lactens, uberibus lupinis inhians.* Her. I. 13. *Mallectulus iudicatus est matrem necasse. Ei damnato statim foiliculo lupino (i. e. ex pelle lupina facto) os obvolutum est.*

LUSCUS, altero oculo captus. Orat. II. 60 *Appius cenabo inquit apud te, lusco.* — C. Sextio — *uni enim locum esse video. Est hoc scurrile — et tamen dixit id, quod in omnes luscus conveniret.*

LUSIO. Fin. V. 20. *Videmus ut (pueri) quum paullum processerint lusionibus vel laboriosis delectentur.* Sen. 16. *Sibi habeant arma — sibi natationes et cursus; nobis senibus ex lusionibus multis talos relinquunt et tesseras.*

LUSTRARE. 1. Percurrere. Fin. V. 29. *Pythagoras Aegyptum lustravit.* N. D. II. 20. *Mercurii stella anno fere vertente signiferum lustrat orbem.* 2. De populo aut exercitu. Div. I. 45 *In lustranda colonia ab eo qui eam deduceret, et quum imperator exercitum, censor populum lustraret, bonis nominibus, qui hostias ducerent, eligebantur.* 3. *Animo percurrere.* Off. I. 17. *quum omnia ratione animoque lustraris.*

LUSTRATIO. Phil. II. 23. *peragratio itinerum, lustratio municipiorum.* N. D. I. 31. *solis lustrationem menstruo spatio luna complet.* Tusc. V. 27. *bestiae — montivagos atque silvestres cursus lustrationesque patiuntur.*

LUSTRUM. 1. Tempus quinque annorum, sub cuius finem a censoribus census habetur et postea publicae preces et sacrificia suovetaurilia fiunt, quod dicitur *lustrum condere.* Orat. I. 41. *qui domini voluntate census sit, continuone an ubi lustrum conditum sit, liber sit.* Ibid. II. 66. *is qui te ex aerariis exemit, lustrum condidit et taurum immolavit.* Vid. Liv. I. 44. et ibi Gronov. — *Ern.*

LUSTRUM, popina, lupanar. Phil. II. 3. *quum omnes impuritates pudica in domo quotidie susciperes vino lustrisque confectus.* Cael. 23. *domus in qua lustra, libidines, luxuries versantur.* Sext. 9. *emersus ex tenebris lustrorum ac stuprorum.* Phil. XIII. 11. *in lustris popinis, alea, vino tempus aetatis omne consumpsisses.*

Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars I. 22

LUTEUS. 1. Sordidus et ineptus. Verr. III. 14. *in hoc homo luteus etiam callidus ac veterator esse vult.* 2. Vilis. IV. 14. *tum illos coepisse praetori dicere, putasse se, id quod audissent, alicuius pretii scyphos esse Pamphili; luteum negotium esse (es sey ndr ein Bettel) non dignum quod in suo argento Verres haberet.*

LUTULENTIUS. 1. Sensu proprio. Or. pro Gallo. fr. *humus lutulenta vino.* 2. Metaphorice. Pis. 1. *lutulenta vitia.* Rosc. Com. 7. *personam lutulentam, impuram.*

LUTUM. 1. Sensu proprio. Fragm. inc. in Narniensi agro siccitate lutum fieri, imbre pulverem. Verr. II. 78. *videtis caudam illam Verres, tamquam in luto demersam esse in litura.* 2. Metaphorice. Pis. 25. *homulus ex argilla et luto factus.* Verr. IV. 24. *quid facimus in Verre, quem in luto volutatum totius corporis vestigiis invenimus?*

LUX. 1. Sensu proprio. Rosc. Am. 45. *lucem qua fruimur, spiritum quem ducimus, a deo nobis dari atque impartiri videmus.* Cael. 28. *lux longe alia solis est et lychnorum.* Tusc. III. 12. *quid? illum filium solis (Aestam) nonne patris ipsius luce indignum putas?* Harusp. 27. *eodem tempore suscipimur in lucem et hoc caelesti spiritu augemur.* Catil. I. 6. *potestne tibi huius vitae lux, aut huius caeli spiritus esse iucundus?* 2. Dies. Her. IV. 36. *luce noctem, nocte lucem expectatis.* Sen. 14. *quoties illum (C. Gallum) lux noctu aliquid scribere ingressum, quoties nox oppressit quum mune coepisset?* Off. III. 24. *si quis sapiens rogatus sit ab eo qui eum heredem faciat — ut ante quam hereditatem adeat luce palam in foro saltet.* Div. II. 26. *cur ante lucem galli canant?* Orat. II. 64. *si ad te bene ante lucem venisset?* Att. IV. 3. *Metellus cum prima luce in campum currebat.* 3. Sidus. Arat. fr. *illae quae fulgent luces ex ore corusco.* 4. Vita. Verr. V. 29. *cur piratis lucis usuram tam diuturnam dedisti?* Tusc. I. 6. *dico omnes miseros esse, qui hac luce careant.* 5. Tribuitur locis celebritate insignibus; item vitae publicae. Q. Fr. I. 1, 7. *in luce Asiae, in oculis provinciae atque in auribus omnium gentium esse positum.* Sen. 14. *nec vero ille (Q. Fabius Maximus) in luce modo atque in oculis civium magnus, sed intus demique praestantior.* Bru. 8. *Isocrates — forensi luce caruit, intraque patries aluit eam gloriam, quam nemo — est postea con-*

seculus, Orat. I. 34. *illa commentatio inclusa in veritatis lucem* (h. e. causarum forensium celebritatem) *proferenda est*. Catil. IV. 6. *videor mihi hanc urbem videre, lucem orbis terrarum atque arcem omnium gentium subito uno incendio concidentem*. 6. *Dignitas, honor*. Deiot. 11. *Rex Deiotarus vestram familiam abiecit et obscuram et tenebris in lucem evocavit*. 7. Acad. pr. II. 8. *Quid? quod si ista vera sunt, ratio omnis tollitur, quasi quaedam lux lumenque vitae; nempe quia ab ea pendet lex rari rectique*. 8. *Lux in oratione et in philosophia est perspicuitas et evidentia*. N. D. I. 5. *multis sensi mirabile videri eam nobis potissimum probatam esse philosophiam, quae lucem eriperet et quasi noctem rebus offunderet*.

LUXURIA s. **LUXURIES**, intemperantia gulae aliarumque voluptatum cum profusione pecuniae coniuncta. Rose. Am. 27. *in urbe luxuries creatur, ex luxuria avaritia, ex avaritia erumpit audacia*. Rull. I. 7. *postquam dissuasit coloniam Capuam deduci, quid cavendum est in coloniis deducendis? si luxuries; Hannibalem ipsum Capua corripit*. Muren. 36. *odit populus Romanus privatam luxuriam, publicam magnificentiam diligit*. Cael. 19. *in Caelio nulla luxuries reperietur, nulli sumptus, nullum aes alienum, nulla conviviorum ac lustrorum libido*. Verr. II. 54. *in mulierum corruptelis et in omni eiusmodi luxuria atque nequitia*. Off. I. 26. *res familiaris — augeatur ratione, diligentia, parsimonia, nec libidini potius luxuriaque, quam liberalitati et beneficentiae pateat*. 2. De nimia herbarum ubertate. Orat. III. 58 *luxuriam esse in herbis, laetas segetes etiam rustici dicunt*. 3. Metaphorice, de nimia orationis ubertate. Orat. II. 23. (in oratione Sulpicii) *interdum — in summa ubertate inest luxuries quaedam, quae stilo depascenda est*.

LUXURIOSE. Cael. 6. *cum libidinosus luxuriose vivere*.

LUXURIOSUS. Fin. II. 7. *nonne reprehenderes, Epicuri, luxuriosos ob eam ipsam causam, quod ita viverent, ut persequerentur cuiusque modi voluptates*. Rull. II. 18. *ut in suis rebus ita in republica luxuriosus est nepos qui prius silvas vendat, quam vineas*. Phil. II. 27. *multa et lauta suppellex et magnifica multis locis, non illa quidem luxuriosi hominis sed tamen abundantis*. 2. Metaphorice, de herbis. Orat. 24. *luxuriosa frumenta,*

LUXUS. Verr. III. 25. *ridere convivae, cachinnari ipse Apronius, nisi forte existimatis eum in vino ac luxu non risisse, qui nunc in periculo atque exitio sub risum tenere non possit.*

LYCHNUCHUS, fulcrum s. loculamentum lucernae. Q. Fr. III. 7. *hanc scripsi ante lucem ad lychnuchum ligneolum qui mihi erat periucundus, quod eum te diebant quum esses Sami curasse faciendum.* Lectionem hanc contra Smithum et Licetum (quibus placebat *lychnum*) defendit et ipsum locum illustrat Spanhem. de usu et praest. Numism. T. I. p. 170 *Ern.*

LYCHNUS, lucerna. Cael. 28. *Lux alia est solis alia lychnum.*

LYMPHATUS. Div. I. 16. *Græce νυμφόληπτος.* Ita dicebantur, qui nympham aquaticam viderant, et aquam timebant; unde deinde pro perterritis et entusiasmo aliquo furentibus, ut h. l. dicitur. Vid. Cuper. Obs. III. 12. Heinsius et Drakenb. ad Silium I. 459. *Ern.*

LYRA. Tusc. I. 2. *Themistocles quum in epulis recusasset lyram, habitus est indoctior.*

M.

MACELLUM. Fin. II. 15. *(honestum dicitur quod laudetur) propter voluptatem; quae est ista laus, quae possit e macello peti?* Div. II. 27. *si ista sequimur, (quod haruspices maximum portentum esse dixerant quod clypeos mures rosissent) si Epicuri de voluptate liber rosus esset, putarem annonam in macello caricrem fore.*

MACER. Rull. II. 25. *solum exile et macrum.*

MACERIA, murus hortorum. Fam. XVI. 18.

MACHAEROPHORUS. Q. Fr. II. 10. *proprie est miles machaera, i. e. gladio brevi Persico armatus; h. l. ubi Cicero scribit: Marium nostrum in lecticam — coniecissem, non illam regis Ptolemaei Anicianam. Memini enim quum lumen portare ad Batas Neapoli octophoro Aniciano, machaerophoris centum sequentibus, miros risus nos edere, quum ille ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticam, et paene ille timore, ego risu corruui.* Nempe Anicius ille dono acceperat a Ptolemaeo Aulete, Aegypti rege, quum is Romam ve-

nisset, lecticam octophoron; i. e. quae propter magnitudinem ab octonis lecticariis portanda esset. Itaque videtur Cicero ioci causa centum Anicii servos, cuius villa erat in vicinia, conduxisse, ut quum illam lecticam undique contextam et velatam octo servi in humeros sustulissent, cum machaeris sequerentur. Et quum forte Marius remoto paululum velo caput e lectica exseruisset, armatis repente hominibus conspectus, magnopere contreritus est, quasi illi custodiae causa appositum se captivum ducerent.

MACHINA. 1. Sensu proprio. Verr. I. 20. *Columnae machina apposita delectae.* 2. Pis. 19. *Regulus, quem Karthaginienses resectis palpebris illigatum in machina vigilando necaverunt.* Hic machina dicitur arca illa clavis transfixa, sive ut Appianus in Libycis dicit *γαλεαργα κέντρα πάντοθεν ἔχουσα*, cui crudeles illi hostes Regulum incluserunt, poetico colore descripta a Silio Italico lib. VI. 2. 3. „Pet. Cons. 2. *amicum de machinis emit.* Salmasius ad Solin. p. 851. interpretatur de catasta, in qua inclusi venates prostituerint servi, quod *οἰκημα κατέγειον* Plutarchus dicat, Livius interpretetur *machinam*. Sic etiam Casaub. ad Pers. Sat. VI. p. 514. De his Martialis: *quos arcae servant tabulata catastae.* De catasta multos laudat Broukhhus. ad Tibull. II. 6. „Ern. 4 *Machinae metaphorice dicuntur doli, s. astuta consilia.* N. D. III. 29. *nec quem dolum ad eum aut machinam commoliar scio.* Dom. 11. *desinant homines sperare iisdem machinis sperare me restitutum posse labefactari, quibus antea stantem perculerant.*

MACHINARI, struere, moliri. N. D. II. 59. *ad usum orationis incredibile est — quanta opera machinata natura sit.* Univ. 3. *quaeramus causam, quae eum impulerit, qui haec machinatus sit, ut originem rerum et molitionem novam quaereret.* N. D. II. 51. *bestiarum aliae mares, aliae feminae sunt, quod perpetuitatis causa machinata natura est.* Ibid. III. 26. *Niobe videtur sibi ipsa pestem machinari.* Or. III. 44. *quod machinati sunt ad voluptatem.*

MACHINATIO. N. D. II. 38. *quum machinatione quaedam moveri aliquid videmus, ut sphaeram, ut horas.* — Ibid. II. 48 *data est quibusdam (bestiis) etiam machinatio quaedam atque sollertia, ut in araneolis.* — Orat. II. 17. (iudex ab oratore) *tamquam machinatione*

aliqua tum ad severitatem, tum ad remissionem animi — est contorquendus.

MACHINATOR. Rosc. Am. 45. *quivis potest intelligere omnium architectum et machinatorem unum esse Chrysogenum.* Sic Rull. I. 5.

MACIES. Rull. II. 34. *homo vegrandi macie torridus.* Tusc. III. 12. *corpus macie extabit.*

MACROCOLLON. Att. XIII. 25. XVI. 3. *Charta s. membrana longior et maior; ex pluribus foliis s. paginis congruata.* Falso scribitur a multis *Macrocollon*, quasi a *μαλλον* derivandum sit, quum potius, ut *πρωτοκόλλον*, ei *εσχατοκόλλον* a glutinante (*κόλλα* s. *κόλλαν*) nomen accersit. Att. XIII. 25. *impensam fecimus in macocolla.* Ibid. XVI. 3. *synlogma translatum in macrocollum.*

MACTARE. 1. Interficere. Catil. I. 11. *summo supplicio mactari imperabis.* Pis. 7. *quorum ego furori nisi cessissem, in Catilinae busto mactatus essem.* Verr. IV. 26. *ius civitatis supplicio mactatum; quum Verres scil. civem Romanum in crucem sustulisset.* 2. Perdere. Flacc. 22. *tradere aliquem civitatis testimonio mactandum.* 3. Proprie dicitur in sacrificiis quum victimam priusquam immolaretur, iure et vino cumularent, et mactarent, quasi magis augerent. Hinc *mactare pro augere.* Vatin. 6. *puerorum extis deos manes mactare.* Cael. 36. *quo etiam maiore malo es mactandus.*

MACTE. Tusc. I. 18. Att. VII. 7. *Macte virtute.* Att. XV. 29. *Formiani.* — *Plancum se diebant hunc Buthrotium (qui profectus erat ad agrum Buthrotium dividendum) vidisse demissum sine phaleris; servulos autem dicere eum et agripetas eiectos a Buthrotiis! Macte! Hoc verbo laudantur Buthrotii, quod illum eiecissent.*

MACULA. 1. Sensu proprio. N. D. I. 28. *est corporis macula, naevus.* 2. Metaphorice, de probro aut dedecore. Verr. V. 46. *errabas, quum te maculas furtorum et flagitiorum tuorum sociorum innocentium sanguine eluere arbitrabare.* Sext. 29. *quoniam illa in republica macula regni publicati maneret (quum Ptolemaeus Cypro eiectus eaque insula in provinciae Romanae formam redacta esset).* 3. *Macula est etiam foramen s. plaga in reti.* Verr. V. 11. *reticulum minutis maculis (mit engen Maschen).* 4. Somn. 6. *vides habitari in terra raris et angustis in locis et in ipsis quasi ma-*

culis, ubi habitatur (auf den kleinen bewohnten Flecken) vastos solitudines interiectas.

MACULARE. Sensu metaphorico, labem probum s. turpitudinem inferre. Milon. 31. *Iulianis Iulius cuius ille (Clodius) lacus, nemora, finesque saepe omni nefario stupro et scelere macularat.* Sext. 28. *eo negotio M. Catonis splendorem maculare voluerunt.*

MACULOSUS. 1. Sensu proprio. Maculis inquinatus. Phil. II. 20. *vestis Pompeii non multa, eaque maculosa.* 2. Metaphorice, turpis, censoria nota infamis. Att. I. 19. *maculosi senatores.*

MADEFACERE. Phil. XIV. 3. *inbuti sanguine gladii exercituum nostrorum, vel madesacti potius.* Div. I. 52. *Audiri Ciceronem — dixisse, remigem quendam — vaticinatum, madesactum iri minus XXX diebus Graeciam sanguine.*

MADERE. Phil. I. 41. *natabant pavimenta vino, madebant parietes.* P. Red. in Sen. 6. *madenti (scil. unguentis) coma, composito capillo.*

MADIDUS. Q. Fr. II. 11. *sed ille fasciculus (epistolarum) totus aqua madidus mihi redditus est.*

MAENA, pisciculus marinus vilioris pretii Gr. *μαῖνα* s. *μαῖνις*. Fin. II. 28. *qui voluptatem ipsam contemnunt, iis licet dicere se acipenserem maenae non antepone.*

MAGIS. Rosc. Am. 14. *annos natus magis quadraginta.* Fam. VI. 17. *quotidie magis ac magis suspicer.* Phil. I. 2. *quotidie magis magisque perdit homines urbi minabantur.* Att. XVI. 5. *magis est quod gratuler tibi, quam quod te rogem.* Cael. 7. *cuius (Catilinae) in magnis catervis amicorum si fuit etiam Caelius, magis est ut ipse moleste ferat errasse se, quam ut istius amicitiae crimen reformidet.*

MAGISTER. 1. Praeceptor, doctor. Sen. 9. *nec ulli bonarum artium magistri non beati putandi, quamvis consenuerint vires atque defecerint.* Iav. I. 25. *quos habuerit artium liberalium magistros, quos vivendi praeceptores.* Orat. 31. *existimator alicuius artificum, non magister.* N. D. I. 26. *Epicurus gloriabatur — se magistrum habuisse nulum, quod et non praedicanti facile crederem, sicut mali aedificii domino glorianti, se architectum non habuisse.* Orat. 3. *illis non intelligendi solum sed etiam dicendi gravissimus auctor et magister Plato.* Phil. II. 3. *invideo magistro tuo qui te tanta*

mercede — nihil sapere docuit. Fam. IX. 10. *magister cenandi, discipulus dicendi.* 2. *Transfertur a personis ad res.* Orat. 1. 35. *stilus optimus et praestantissimus dicendi effector ac magister.* hab. Post. 4. *usus magister est optimus.* Hortens. fr. *imbecillus est pudoris magister timor.* 3. „ *Magister dicitur directer ut hodie aiunt.* Verr. III. 7. *magister scripturae, i. e. vectigalium e pascuis.* Fam. XII. 65. *in scriptura pro magistro dat operas ubi pro magistro est quod hodie aiunt Fice- Director.* Ver. II. 74. *magister societatis.* Similiter dicuntur *magistri* (auctionum) qui quum bona alicuius venduntur auctione ab iis, quorum interest, constituuntur, ut eius rei curam suscipiant, quos hodie *Curatores bonorum* appellant. „ *Ern.* Quint. 15. *cuius bona ex edicto possidentur, huius omnis fama et existimatio cum bonis simul possidentur; de quo libelli* (quibus dies auctionis bonorum indicatur) *in celeberrimis locis proponuntur, huic ne perire quidem tacite obscuroque conceditur; cui magistri sunt et domini constituuntur, qui qua lege et qua conditione pereat, pronunciant, de quo homine praecoris vox praedicat et pretium conficit; huic acerbissimum vivo videntique funus ducitur.* *Fragm. orat. pro Fonteio ap. Quintilian.* Inst. or. VI. 5, 51. *pervenit res usque ad aenigma; quale est Ciceronis in Pletrium Fonteii accusatorem, cuius matrem dixit, dum vixisset ludum, postquam mortua esset, magistros habuisse. Dicebantur autem, dum vixit, infames feminae convenire ad eam solitae: post mortem bona eius venibant. Quamquam hic ludus per translationem dicitur, magistri per ambiguitatem.* Att. I. 1. *Pontius quem putabant magistrum fore, si bona venirent.* 4. *Magister equitum.* Att. IX. 18. *collega dictatoris, qui praest equitatu.* Ipse dictator nonnunquam dicitur *magister populi.* Leg. III. 4—5 *magister morum.* Fam. III. 13. *est censor.*

MAGISTERIUM. 1. *In convivio est eius, qui mox imperator dicitur, regnum vini, ut Horatius ait.* Sen. 14. *me et magisteria delectant a maioribus instituta.* 2. *Prov. Cons. 9. morum magisterium est censura, nam et censor magister morum dicitur.* Vid. Gronov. ad Liv. XXIV. 15. *Ern.*

MAGISTRA. Tusc. V. 2. *philosophia magistra vitae.* Rosc. Am. 27. *vita rustica — parsimoniae, diligentiae, iustitiae magistra est.* N. D. I. 13. *Chrysippus*

— *legis perpetuae et aeternae vim, quae quasi dux vitae et magistra officiorum sit, Iovem dicit esse.*

MAGISTRATUS. 1. Munus eorum qui remp. gerunt ut consules, praetores, aediles etc. Muren. 35. Cato negat, iudicium hominum in magistratibus mandandis corrumpi voluptatibus oportere: Ibid. 36. ais nulla re allici hominum mentes oportere ad magistratum mandandum nisi dignitate. Lael. 17. ubi eos inveniemus, qui honores, magistratus, imperia, potestates, opes amicitiae non anteponant? Leg. III. 20. apud eosdem (censores) qui magistratu abierint, edant et exponant, quid in magistratu gesserint. 2. Ipsi qui remp. gerunt ut consules, praetores etc. magistratus dicuntur. Leg. III. 1. Magistratus haec est vis, ut praesit praescribatque recta et utilia et coniuncta cum legibus; ut enim magistratibus leges, ita populo praesunt magistratus, vereque dici potest magistratum legem esse loquentem, legem autem mutum magistratum. Off. I. 34. est proprium munus magistratus, intelligere se gerere personam civitatis debereque eius dignitatem et decus sustinere, servare leges, iura describere, ea fidei suae commissa meminisse.

MAGNANIMITAS. Off. I. 43. quum omnis honestas manet a partibus quatuor, quarum una sit cognitionis; altera communitatis; tertia magnanimitatis (li. e. fortitudinis et animi roboris) quarta moderationis, hae in deligendo officio saepe inter se compurentur necesse est.

MAGNANIMUS. Off. I. 29. Viros fortes magnanimos eosdem bonos et simplices veritatis amicos minimeque fallaces esse volumus.

MAGNES. Div. I. 39. cur fiat quidque quaeris? Recte omnino. Sed non nunc id agitur; fiat necne fiat id quaeritur. Ut si magnetem lapidem esse dicam, qui ferrum ad se alliciat et trahat, rationem cur id fiat afferre nequeam, fieri omnino neges. Quod idem facis in divinatione.

MAGNIFICE. 1. De splendore conviviorum, habitationum, supellectilis. Quint. 30. magnifice ac splend. de ornare convivium. Verr. IV. 27. exornat ample magnificeque triclinium. Dom. 44. Iste habitare laxe et magnifice voluit. Inv. II. 40. vasa magnifice et pretiose caelata. 2. De vitae aut orationis dignitate et

splendore. Off. I. 26. *haec praescripta servāntem licet magnifice, graviter animoseque vivere.* Her. IV. 21. *hic qui se magnifice iactat atque ostentat.* Att. II. 21. *non tenui lacrimis quam illum (Pompeium) vidi de edictis Bibuli concionantem, qui antea solitus esset iactare se magnificentissime illo in loco — ut ille tum humilis, ut demissus erat.* Att. X V. 4. *Nostri ægis, quod per se ipsos confici potuit, gloriosissime et et magnificentissime confecerunt.* Fin. IV. 2. *eas virtutes nos magnificentius appetimus et ardentius.*

MAGNIFICENTIA. 1. Splendor in habitationibus, in victu, in vario rerum apparatu. Tusc. V. 21. *magnificentia aedium regiarum.* Leg. III 13 *J. Lucullus efferebatur, quasi commodissime respondisset, quum esset obiecta magnificentia villae Tusculanae, duo se habere vicinos, superiorem, equitem Romanum, inferiorem, libertinum, quorum quum essent magnificae villae, concedi sibi oportere, quod iis, qui tenuioris ordinis essent, liceret.* Tusc. V. 35. *magnificentia et sumptus epularum.* Leg. II. 26. *funerum sepulcrorumque magnificentia.* Off. II. 16 *Theophrastus multus est in laudanda magnificentia et apparatione popularium munerum.* Muren. 36. *odit populus Romanus privatam luxuriam, publicam magnificentiam diligit.* 2. Altitudo animi (*erhabne Denkart, Gröfse der Seele*). Inv. II. 51. *Magnificentia est rerum magnarum et excelsarum cum animi ampla quadam et splendida propositione agitatio atque administratio.* Inv. I. 36. *virtus et magnificentia, in qua gravitas et auctoritas est.* Rosc. Com. 3. *Roscus qui tantas et tam infinitas pecunias, non propter inertiam laboris, sed propter magnificentiam liberalitatis repudiavit.* Off. I. 21. *capessentibus remp. nihilominus, quam philosophis, haud scio an magis etiam et magnificentia et despicientia adhibenda sit rerum humanarum.* 3. Altitudo orationis. Lael. 6. *virtutem ex consuetudine vitae sermonisque nostri, interpretemur, nec eam, ut quidam docti verborum magnificentia metiamur.*

MAGNIFICUS. 1. De splendore et lautitia aedificiorum, suppellectilis, epularum, munerum. Leg. II. 1. *Villa magnifica.* Ver. I. 22 *Vidi — forum comitiumque adornatum ad speciem magnifico ornatu. ad sensum cogitationemque acerbo et lugubri.* Tusc. V. 21. *textile stragulum magnificis operibus pictum.* Fam. IX. 16. *cena magnifica et lauta.* Fam. VII. 1. *venationes binæ*

per dies quinque magnificae. Q. Fr. III. 8. ludi magnificentissimi et manus sumptuosum atque magnificum. Off. II. 16. Crassus magnificentissima aedilitate functus est. Rull. 11. magnifica populi Romani vectigalia. 2. De altitudine animi et splendore rerum gestarum et honorum. Off. I. 23. illud honestum quod ex animo excelso magnifico quærimus. Rull. II. 2. est illud amplissimum, quod hoc honore (consulatus) primum me ex novis hominibus multis post annis affectis — sed tamen magnificentius atque ornatus esse illa nihil potest, quod meis comitiis non tabellam, vindicem tacitæ libertatis, sed vocem vivam indicem vestrarum erga me voluntatum ac studiorum tulistis. Sen. post Red. 1. magnificentissimum decretum. 3. De altitudine orationis. Orat. II. 21. genus dicendi magnificum atque præclarum. Brut. 33. magnificentius genus dicendi et ornatus. Pis. 3. magnificentius est dicere quemadmodum gesserimus consultum, quam quemadmodum ceperimus.

MAGNILOQUENTIA, de oratione sublimi. Fam. XIII. 15. *Homeri magniloquentia. Orat. 57. dactylicus numerus hexametrorum magniloquentiæ accommodatior.*

MAGNITUDO. 1. De corporibus eorumque affectionibus. Phil. XIII. 2. *si maria, montes, regionumque magnitudines interessent. Fiv. III. 14. magnitudo maris Aegæi. Off. I. 44. si diacumerare se stellas, aut metiri mundi magnitudinem posse arbitretur. Verr. V. 10. magnitudo frigorum. Rull. II. 35. Campani semper superbi bonitate agrorum et fructuum magnitudine, i. e. magna copia. 2. De animo eiusque affectionibus et actionibus. Fam. I. 7. magnitudinem animi tui ne inflectas cuiusquam iniuria. Ibid. II. 7. magnitudo et ris amoris. Deiot. 11. acerbitatis et odii magnitudo.*

MAGNUS. 1. De rebus. N. D. II. 66. *magna dii curant, parva negligunt. Orat. 4. magnis sæpe rectissime parva conferantur. Orat. 10. magnum opus et arduum. Muren. 3. vetus et magna amicitia. 2. De personis. Fam. X. 6. magnus consul et consularis. Att. VI. 1. magnus prætextatus illo die fui (scil. nonis illis Decembris in consulatu Ciceronis). Q. Fr. II. 13. magnus veterator. Off. III. 17. in his magni iudicis est statuere, quid sit æquum. Leg. III. 6. a magno homine et in primis erudito Panaetio tractata. N. D. II. 66. nemo vir magnus sine aliquo afflatu divino umquam fuit. 3. Magnum esse aliquid dicitur quod est difficile, aut mai-*

gni ponderis. Ac. post. I. 2. *magnum est efficere, ut quis intelligat, quid sit illud verum et simplex bonum.* Lael. 19. *Maximum est in amicitia superiorem parem esse inferiori.* Fam. X. 11. 26. *magnum esse apud te speravit meas literas.* Sic e Mss. edidit Victorius deletis verbis *pondus habituras*, quae alibi addit Cicero; putatque hunc modum loquendi esse elegantiorē, quem P. Manutius non satis conquebat. Nec Victorium imitatus est Camerarius aut Stephanus etc. Est autem Graeca forma loquendi intelligendumque *negotium.* Ern.

MAIALIS. Pis. 9. est porcus pinguis qui Maiae mactatur; h. l. convicii causa dicitur in Pisonem, Epicuri de grege porcum.

MAIESTAS. 1. Tribuitur populo Romano, et complectitur omnia iura summi imperii, ut belli et pacis, magistratum creandorem, legum ferendarum. Orat. II. 39. *si maiestas est amplitudo ac dignitas civitatis, is eam minuit qui exercitum hostibus populi Romani tradidit.* Inv. II. 18. *Maiestatem minuire est aliquid de rep. quum potestatem non habeas administrare.* Rab. Perd. 1. *non Rabirium culpa delicti, non invidia vitae — in discrimen capitis vocaverunt; sed ut illud summum auxilium maiestatis atque imperii, quod nobis a maioribus est traditum, de re publica tolleretur.* Phil. I. 9. *altera promulgata lex est, ut et de vi, et de maiestate damnati ad populum provocent si velint. Haec utrum tandem lex est, an legum omnium dissolutio? — Quid enim turpius, quam qui maiestatem populi Romani per vim minuerit, cum, damnatum iudicio, ad eam ipsam vim reverti, propter quam sit iure damnatus?* 2. Tribuitur etiam consuli. Pis. 11. *magnum nomen est, magna species, magna dignitas, magna maiestas consulis.* 3. Item iudicibus. Rosc. Am. 19. *maiestate iudicum abuti ad quaestum atque ad libidinem.* 4. Item diis. Div. I. 38. *si sunt dii neque ante declarant hominibus quae futura sunt, aut non diligunt homines aut — aut — aut non censent esse suae maiestatis praesignificare hominibus, quae sunt futura.* N. D. II. 30. *sustinendi muneris propter imbecillitatem difficultas minime cadit in maiestatem deorum.* Mil. 40. ubi cum plurimis MSS. et Edd. legitur *nisi qui nullam vim ducit numenque divinum.* Graevius ex aliquot Edd. et Cod. recepit *nisi qui nullam maiestatem ducit numenque divinum.* Sed quum Cicero paullo post dicat: *Est pro-*

fecto illa vis; melior videtur lectio vulgaris, quum alibi etiam saepius vim atque numen deorum Cicero coniungat. 5. Omnino dicitur nonnunquam pro magna dignitate Fam. XV. 5. in epistola Catonis: *existimes me laborare, ut tibi persuadeam me voluisse de tua maiestate quod amplissimum sim arbitratus.* 6. Dicitur etiam de eximia gravitate orationis. Lael. 25. *quanta fuit gravitas, quanta in oratione maiestas!*

MAIORES. 1. *Ahnen, Vorältern.* Phil. III. 10. *L. Philippus vir patre, avo, maioribusque suis dignissimus.* Leg. II. 3. *maiorum hic multa vestigia.* 2. *Vorfahren,* Q. Fr. I. 10. *Maiores nostri libertis suis non multa secus ac servis imperabant.* Fam. XIII. 10. *maiorum mos.* Att. I. 1. *Maiorum more sine fuco ac fallaciis negatur.*

MAIUSCULUS. Fam. IX. 10. *in maiuseula cura negotioque versari.*

MALA. Maxilla. Orat. III. 58. *ut meos malis miser manderem natos.* Sic inducitur loquens Thyestes ab Attio in tragoedia Atreus inscripta

MALE. 1. In emendo est nimis magno pretio. Q. Fr. I. 1. *publica male redimere.* 2. In vendendo nimis vili. Verr. III. 98. *male vendere.* 3. *Parve, tenuiter.* Ibid. *male percepti fructus.* 4. In foro variis in formulis est. Caecin. 28. *male facere sponsionem est causa cadere in qua sponsionem fecisti.* Quint. 14. *male agere, est actionem alicui intendere, quam obtinere non possis, ut formula cadas, quemadmodum dicitur.* Vid. Interpp. ad h. l. Sed c. 116. 27. *male agere est fraudare, decipere velle.* Ern.

MALEDICE. Off. I. 37. *quum de absentibus detrahendi causa aut per ridiculum, aut severe, maledice contumelioseque dicitur.*

MALEDICERE. Orat. II. 75. *si quis mihi maledicat petulans videatur.* Deiot. 10. *imitari potius, Castor, avi tui mores disciplinamque debebas, quam optimo et clarissimo viro fugitivi ore maledicere.* Cael. 3. *aliud est maledicere, aliud accusare.*

MALEDICTIO. Cael. 3. *maledictio nihil habet propositi praeter contumeliam, quae si petulantius iactatur, convicium; si facetius, urbanitas nominatur.*

MALEDICTUM. Muren. 6. *Saltatorem appellat Murenam Cato. Maledictum est, si vere obiicitur, vehementis accusatoris; sin falso, maledici conviciatoris.*

Quare quum ista sis auctoritate, non debes M. Cato
 aut pere maledictum ex trivio, aut ex scurrarum aliquo
 convivio, neque temere consulere P. R. saltatorem vo-
 care. Phil. XIII. 19. quum Antonius in literis Cice-
 ronem lanistam appellasset, Cicero regerit: *Pergit in*
me maledicta, quasi vero ei pulcherrime priora processe-
rint; quem ego inustum verissimis maledictorum no-
tis tradam hominum memoriae sempiternae. Planc. 27.
nihil est tam volucre, quam maledicium, nihil facilius
emittitur, nihil citius excipitur; nihil latius dissipatur.
 Brut. 47. *in ultereando cum aliquo aculeo et maledicto*
factus. Flacc. 20. *Hermippum — probris omnibus ma-*
ledictisque vexavit. Sull. 8. quum Torquatus Ciceronem
 regem appellasset, Cicero reponit: *sin te potentia mea,*
si dominatio, si denique aliquid dictum arrogans aut
superbum movet, quin tu id potius profers, quam verbi
invidiam contumeliamque maledicti. Dom. 55. *maledi-*
ctum crudelitatis. Cael. 7. *maledicta pudicitiae, sunt*
quibus Caelii pudicitia infamabatur.

MALEDICUS Her. II. 8. *homo natura malivellus*
et maledicus. Flacc. 3. *qui in maledicentissima civi-*
tate omne crimen effugit. Ibid. 28. *in tam suspiciosa*
et maledica civitate locum sermoni obtreptatorum non
reliquit. Mur. 6. *Maledicus conviciator.*

MALEFACIO. Fam. XI. 21. *Dii isti Segulio ma-*
lefaciunt.

MALEFACTUM. Off. II. 18. *Benefacta [male] lo-*
cata malefacta arbitror; ex Ennio.

MALEFICIUM. Cael. 31. *Accusavit (Caelius) C.*
Antonium, collegam meum (scil. redeuntem ex provin-
cia Macedonia lege repetundarum accusavit, ita tamen
ut simul participem fuisse Catilinae coniurationis
criminetur) cui misero praeclari in rep. beneficii
(quod scil. eius auspiciis Catilina cum copiis suis caesus
erat) memoria nihil profuit, nocuit opinio maleficii co-
gitati! Ibid. 22. non perficiendi, non occultandi male-
ficii spes, non ratio ulla non vestigium maximi facino-
ris reperietur. Planc. 19. *iam ut ego doceo gratiorum*
esse tribulibus Plancium, quod multis benigne fecerit
— sic tu doce sequestrem fuisse, largitum esse, — quod
si non potes, noli tollere ex ordine nostro liberalitatem,
noli maleficium putare esse gratiam. —

MALEFICUS. Verr. V. 55. *maleficorum scelera-*
torumque custodiae. Tusc. V. 20. *De Dionysio Syracu-*

sanorum tyranno — sic scriptum accepimus; summam fuisse eius in victu temperantiam, in rebusque gerendis virum acrem et industrium, eundem tamen maleficum natura et iniustum.

MALIVOLENTIA. Tusc. IV. 9. malivolentia (e Stoicorum definitione) voluptas ex malo alterius sine emolumento suo (Schadenfreude). Q. Fr. I. 1, 54. posterorum erit varius iudicium obtreptione et malivolentia (Misgunst) liberatum. Fam. I. 9. novi animum tuum, tum mihi amicissimum, tum nulla in ceteros malivolentia suffusum.

MALIVOLUS. Her. II. 8. homo natura maledicus et malivolos. Balb. 25. ut omnium malivolorum, iniquorum, invidorum animos frangeremus. Att. VII. 2. Cato in me turpiter fuit malivolus, (quod scil. ei supplicationem non decreverat). Dedit integritatis, iustitiae, clementiae, fidei mihi testimonium, quod non quaerebam; quod postulabam, negavit. Ad h. l. necundum est comparare mutuas Catonis et Ciceronis epistolas. Fam. XV. 5. et 6.

MALITIA. N. D. III. 30. si rationem hominibus dii dederunt, malitiam dederunt. Est enim malitia, versuta et fallax nocendi ratio. Off. III. 17. Quocirca astutiae tollendae sunt, eaque malitia quae vult illa quidem videri se esse prudentiam, sed abest ab ea distatque plurimum. Prudentia est enim locata in delectu bonorum et malorum; malitia, (si omnia quae turpia sunt mala sunt) mala bonis ponit ante. Partit. 23. prudentiam malitia imitatur. Off. II. 3. efficitur, ut quidquid honestum sit, idem sit utile. Quod qui parum perspiciunt, hi saepe versutos homines et callidos admirantes malitiam sapientiam iudicant. Rosc. Com. 7. (de C. Fannio Chaerea qui Roscio Comoedo litem intenderat eumque fraudis insinularat). Nonne ipsum caput, et supercilia illa penitus abrasa olere malitiam, et clamitare calliditatem videntur. 2. Mitiore sensu malitia tribuitur nonnunquam per iocum amicis, ut calliditas eorum significetur. Fam. IX. 19. tamen a malitia non discedis. Bene Wielandus ut plurima vertit: Dafs du doch deine Schalkheit nicht lassen kannst.

MALITIOSE. Off. III. 15. quum dicitur, inter bonos bene agier, quidquam agi dolose aut malitiose potest? Verr. II. 53. nihil vafre nec malitiose facere. Att. XV. 13. Clodium nihil arbitror malitiose; (scil.

facturum) quamquam . . . *scelestes quidem egerit*; (h. e. quamquam certi nihil habeo; sed si fecerit, scelestes egerit.)

MALITIOSUS. De Rep. fr. l. III. *non sunt in disputando vufri, non veteratores, non malitiosi.* Off. III. 15. *hoc celandi genus, (scil. quum quod tu scias id ignorare emolumenti tui causa velis eos, quorum intersit id scire) quale sit et cuius hominis quis non videt? certe non aperti, non simplicis, non ingenui, non iusti, non viri boni; versuti potius, obscuri, astuti, fallacis, malitiosi, callidi, veteratoris, vufri.* Ibid. l. 10. *existunt saepe iniuriae calumnia quadam et nimis callida sed malitiosa iuris interpretatione.* Ibid. III. 18. *mihi etiam verae hereditates, non honestae videntur, si sint malitiosis officiorum blanditiis quaesitae, non veritate sed simulatione.*

MALLE. Orat. 45. *malle pro magis velle; nolle pro non velle.* Att. VIII. 7. *malo me cum Pompeio vinci, quam cum istis vincere.* Att. VI. 1. *noti putare me quidquam maluisse, quam ut mandatis tuis satis facerem.* Planc. 24. *Ego illi (Elío meo) omnia malo, quam mihi.* Att. II. 16. *in hac re malo universae Asiae et negotiatoribus; scil. satisfacere.* Balb. 7. *illud peto ut — hominis ipsius ornamenta adiumento causae potius, quam impedimento esse malitis.* Similitè: potius cum malle componitur. Ligar. 2. *An ille si potuisset, ullo modo evadere, Uticae potius, quam Romae — cum alienis esse quam cum suis maluisset; quem pleonasmum Graecis frequentem illustrat Vechnerus Hellenol. I. 2, 6. ubi plura exempla adiecit Heusingerus.*

MALLEOLUS. 1. *In vitibus est palmet novus, cum parte ligni durioris ab utraque parte recisus, ut malleoli figuram habeat.* Sen. 15. And. Columell. III. 6, 3. 2. *in re militari sunt manipuli spartei pice inducti (Pechkränze) quibus sagitta inserta (unde malleoli figura) ut proliciantur in hostilia munimenta opera, tecta, etc. incendii excitandi causa.* Catil. I. 13. Milon. 24. Vid. Lipsii Poliorcet. V. 5. et quos praeterea laudat Drakenborch ad Liv. XXXVIII. 6. Ern.

MALVA. Fam. VII. 26. *Ego qui me ostreis et muraenis facile abstinebam a beta et malva (herbis scil. in cena augurali suaviter conditis) deceptus sum, scil. ut me vehemens *διὰ πόνου* arriperet.*

MA-

MALUM. Pomum, Fam. VIII. 15. *mala orbiculata.* Vid. **ORBICULATUS.**

MALUM. Leg. III. 10. *Est iniqua in omni re accusanda, praetermissis bonis malorum enumeratio.* Phil. V. 11. *omne malum nascens facile opprimitur, inveteratum fit plerumque robustius.* N. D. III. 30. *tantam a diis immortalibus arbitramur malorum sementem esse factam?*

MALUM, indignationis verbum, interrogationibus interiectum. Phil. I. 6. *Quaenam malum!) est ista voluntaria servitus?* Off. II. 15. *quoe te (malum!) ratio in istam spem induxit?* Verr. II. 17. *quae (malum!) fuit ista amentia?*

MALUS, subst. (*Mastbaum*). Verr. V. 34. *Cleomenes in quadriremi malum erigi vela fieri, praecidi ancoras imperavit.* Sen. t. *qui in re gerenda versari senectutem negent, similes sunt iis, qui gubernatorem in navigando agere nihil dicant, quum alii malos scandant, alii per foros current, alii sentinam exhaustiont.*

MALUS, adi. N. D. III. 30. *everriculum militiarum omnium iudicium de dolo malo.* Pis. 30. *quum te non Aristarchum sed Phalarim grammaticum habemus, qui non notam apponas ad malum versum, sed poetam armis persequare.*

MAMMA. Div. II. 41. *puer lactens in gremio matris sedens, mammas appetens.* N. D. II. 51. *quae multiplices fetus procreant, ut sues, ut canes, his namque data est multitudo.* 2. De sexu virili. Fin. III. 5. *membrorum alia (donata) nullam ob utilitatem quasi ad quendam ornatum, ut — viris mammae atque barbae.*

MANCEPS, redemptor, conductor. Sic publicani dicuntur *mancipes*, quia publica vectigalia redimunt. Dom. 10. item alii redemptores decumarum. Caecil. 10. porro redemptor aedificii alicuius aut operis publici. Verr. I. 54. item qui praedam emit. Dom. 18. item is qui et *sector* dicitur. Rosc. Am. 8. *hominis studiosissimi nobilitatis manceps, fit Chrysogonus, i. e. bonorum eius emptor s. sector.* Denique is, qui pecuniam emit, et eam alio loco ei a quo accepit, aut eodem genere, aut in alio numorum solvendam curat. Fam. V. 20. *erat enim nobis curata pecunia Falerii mancipis nomine, h. e. Valerius redemerat pecuniam sine periculo nostro nobis, quo loco volebamus solvendam.*

Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars I.

MANCIPATUS alicui, est ei quasi venditione in potestatem traditus, et addictus. Cat. 11. *senectus honesta est, si — ius suum retinet, si nemini mancipata est.* Sed h. l. vulgo legitur *emancipata*. Phil. 11. 21. isto venditum atque mancipatum tribunatum consiliis vestris opposuit. At hoc quoque loco nunc melius legitur *emancipatum*, quod defendit Heusingerus.

MANCIPI pro *mancipii*. Vid. **MANCIPIUM**.

MANCIPIUM. 1. Top. 26. *mancipio dare*, cf. ad Att. XIII. 5. h. e. ex lege venditionis iure *mancipii* de quo mox. 2. *Res Mancipi sunt, quae venduntur per aes et libram, praesentibus quinque testibus, quo ritu venditor obligatur ad evictionem praestandam.* Isque mos adhuc duravit Plinii maioris temporibus, ut patet ex H. N. XXX. 3. Locus disertissimus de tota re est ap. Plaut. Curcul. IV. 2. 8. sqq. Sed Ciceroniana videmus. Muren. 2. *si in iis rebus repetendis, quae Mancipi sunt, is iudicii periculum praestare debet, qui se nexu obligavit.* Unde *ius Mancipi s. Mancipii*. Harusp. 7. Flacc. 32. Caecin. 26. quod est earum rerum, quae Mancipio et nexu, h. e. ritu commemorato nobis traditae sunt. Ceterum notandum est Ciceronem, quum iungat *plerumque Mancipium et nexum*, tamen Harusp. 7. ea distinguere, quod faciebat auctore Varrone Scaevola, quum Manilius Icius pro eadem re haberet. Manilius quicquid per libram geritur, id *nexum* putabat, adeoque etiam *mancipium*; Scaevola contra ea tantum *nexus* nomine comprehendebat, quae per aes et libram dabantur, ut obligarentur, et ab hac appellatione *mancipium* excludebat. Vid. Salmas. de Usur. c. 8. p. 205 sqq. de rebus Mancipi et iure Mancipii. Vid. etiam Bynkershoekii Diss. de rebus Mancipi et nec Mancipi in Opusc. p. 105. inprimis cap. 1. et 2. a quo miror non esse cap. 19 ubi de praediis provincialibus agit, allatum locum Ciceronis Flacc. 32. qui huc inprimis pertinebat. 3. *Mancipium* est etiam pro formula et conditionibus abalienationis. Off. III. 16. *hoc in Mancipio Marius non dixerat.* Pro quo est *mancipii lex*. Orat. 1. 39. *in Mancipii lege non dixit.* 4. De domo per aes et libram vendita vel empti. Orat. 1. 39. *quicquid vitii fuisset in Mancipio; sed est sermo de domo.* 5. Pro dominio ad Brut. 16. *sui iuris et Mancipii resp. esset.* Hactenus Ernesti; cui tamen non concedo *mancipium* pro formula *mancipii* poni. Nam in loco Off. III. 16.

verba: hoc in mancipio Marius non dixerat, ita sunt interpretanda: in mancipio faciendo, in transferendo dominio; quod vidit Heusingerus ad h. l. 'At si dicitur lex mancipii utique intelligitur formula venditionis, nobis Kaufcontract.

MANCIPIMUM, sercus, vel ex hostibus captus vel emptus, vel domi ex ancilla natus. Att. IV. 15. nulla spes praedae nisi ex mancipiis. Planc. 25. ut nos in mancipiis parandis, quamvis frugi hominem si pro fabro aut pro tectore emimus, ferre molesto solemus, si eas artes, quas in emendo secuti sumus, forte nesciverit; sin autem emimus, quem villicum imponderemus, quem pecori praeficeremus, nihil in eo nisi frugalitatem, laborem, vigilantiam esse curamus: sic populus Romanus deligit magistratus, quasi reipublicae villicos etc. Off. III. 25. in mancipio vendendo dicendae vitia, non ea quae nisi dixeris, redhibeatur mancipium iure civili, sed haec: mendacem esse, aleatorem, furacem, ebriosum. Alteri dicenda videntur, alteri non videntur.

MANCUS. 1. Aliquo membro curtatus aut debilis. Rab. Perd. 7. Scaevola mancus et membris omnibus captus ac debilis. 2. De aliis rebus, imperfectus. Mil. 9. occurrebat (Clodio) mancam ac debilem praeturae suam futuram consule Milone. Off. 1. 43. cognitio contemplatioque naturae manca quodammodo atque inchoata sit, si nulla actio rerum consequatur.

MANDARE. 1. Auftragen. Fam. III. 4. mandavi filio, quae illum vellem loqui tuum. 2. Anvertrauen. Verr. IV. 37. populum Romanum hominibus novis honores mandare. 3. Anbefehlen. Or. I. 58. mandandum aliquid procuratori de agricultura. 4. Bestellen. Att. VI. 1. vasa mandavi. Ibid. 1. 10. praeterea typos tibi mando, quos in tectorio atricoli possim includere. 5. Memoriae mandare, im Gedächtnis behalten, auswendig lernen. Phil. III. 9. sententiolas edicti memoriae mandavi. Lael. I. disputationis sententias memoriae mandavi. 6. Mandare literis, monumentis, historiis, scriptis, versibus, verfassen, verzeichnen. Orat. II. 12. mandare literis res omnes singulorum annorum. Div. II. 23. loquentis verba excipere, literisque mandare. Ac. pr. II. 1. literis consignamus, quae monumentis mandare volumus. Div. II. 32. simiae Dodonaeae improbitatem historiis Graecis mandatam esse demiror. Off. II. 1. mandare scriptis actiones. Arch. 9. neque quisquam est tam aversus a

Musis, qui non mandari versibus aeternum suorum laborum facile praeconium patiatur. 7. Mandare est etiam, i. q. eiicere, amandare. Sull. 20. *familiarissimum suum dimittere ab se et mandare in ultimas terras.*

MANDATUM, Auftrag. Rosc. Am. 58. *In privatis rebus si qui rem mandatam non modo malitiosius gessisset, sui quaestus aut commodi causa, verum etiam negligentius, eum maiores nostri summum admisisse dedecus existimabant. Itaque mandati constitutum est iudicium, non minus turpe quam furti.* — Ibid. *quid recipis mandatum, si aut neglecturus aut ad tuum commodum conversurus es.* Ibid. 59. *in minimis privatisque rebus etiam negligentia mandati in crimen iudicii infamiam revocatur propterea, quod si ratione fiat, illum negligere oportet, qui mandavit, non illum qui mandatum receperit.*

MANDATUS, subst. Caecin. 7. *mandatu Caecinae.* Sic legitur inde a Lambino. Olim erat *mandato.*

MANDATUS. Tusc. II. 76. *pestis mandata (i. e. imposita, inflicta) hostili manu; de vulnere; sed est e poeta.* Ern.

MANDERE. 1. N. D. II. 47. *alia (animalia) sugunt, alia carpunt, alia vorant, alia mandunt.* Ibid. 54. *dentibus — manditur atque ab his extenuatur et molitur cibus.* Orat. II. 59. *si quem nunc plane rudem institui ad dicendum velim, his potius tradam — qui omnes tenuissimas particulas atque omnia minima mandant, ut nutrices infantibus pueris in os inserant.*

MANE. Ait. IV. 9. *bene mane haec scripsi.* Ibid. V. 4. *alteras multo mane mihi dedit.*

MANERE. 1. De corporibus eodem loco inhaerentibus. Somn. 5. *terra immobilis manens ima sede semper haeret.* Off. II. 29. *parietes urbis modo stant et manent.* 2. Dintius aliquo loco commorari. Fam. IX. 2. *adhuc Romae maneo.* Off. III. 27. *manere in patria.* 3. Conservari, perseverare. Verr. IV. 55. *parietes quorum ornatus tot saecula manserat.* N. D. I. 22. *quum idem (Democritus) omnino, quia nihil semper suo statu maneat, negat esse quidquam sempiternum, nonne deum omnino — tollit?* 4. De iis quae animo et memoria fixa tenentur. Fam. X. 35. *quae perpetuo animo me fixa manebunt.* Sext. 27. (Tigranes) *animo hostili — in pristina mente mansit.* Div. I. 5. *quum Socrates omnesque Socratici — manerent in antiquorum philosophorum*

sententia. Fam. V. 2. ego te mihi semper amicum esse volui; maneo in voluntate, et quoad voles tu, permanebo. Leg. I. 1. multa diutius commemoratione manent, quam natura stare potuerunt. 5. „Manere cum dativo. Phil. II. 5. cuius idem tibi fatum sicut C. Curioni manet. Sic et Graeci. Vid. de hac forma Sanctii Minerv. II. 4. Drakenborchius male huc trahit illud. Liv. I. 53. manere his bellum, quod est iis porro gerendum esse bellum, non imminere.“ Ern. Rectius comparavit Heusingerus illud Virgilii: manent immota tuorum fata tibi.

MANES. Mortuorum animae apud inferos. Vat. 6. inferorum animas elicere et puerorum extis deos manes mactare. Top. 23. *Aequitas tripartita dicitur esse, una ad superos deos, altera ad manes, tertia ad homines pertinere. Prima pietas, secunda sanctitas, tertia iustitia nominatur. Leg. II. 9. deorum manium iura sancta sunt. Hos leto datos, divos habento.*

MANICA, chirotheca, qua iter facientes, et feminae utebantur. Phil. XI. 11. *quamquam miror tamdiu morari Antonium. Solet enim accipere ipse manicas, nec diutius obsidionis metum ferre, i. e. ut homo mollis et timidus fugere. Vid. Ruben. R. V. I. 4. Ern.*

MANICATUS. Catil. II. 10. *manicatae tunicae sunt, quae Graecis chirothecae dicuntur. Vid. Gell. VII. 12. Latinis etiam manuleatae. Sueton. Caes. 45. ad manus fimbriatae (nam latus clavus, qui ad manus fimbriatus dicitur est tunica laticlavia) ubi vid. Casaub. Id genus tunicae mollius Romanis videbatur, et feminis convenientius quam viris; qui brevibus et substrictis utebantur; ut auctor est Gellius, l. c. Hinc ap. Virgil, Aen. IX. 616. convicium est: Et tunicae manicas et habeant redimicula mitrae. Ern.*

MANIFESTE et MANIFESTO. Catil. III. 7. *coniuratio manifesto inventa atque deprehensa. Brut. 80. quum indicia mortis se comperisse manifesto et manu tenere diceret.*

MANIFESTUS. Catil. III. 5. *vis sceleris manifesti atque deprehensi. Verr. III. 62. nihil putas valere in iudiciis coniecturam — nihil civitatum auctoritates ac testimonia; res manifestas quaeris. Rosc. Am. 34. unum hoc sumo, quod mihi apertum tuum scelus, resque manifesta dat.*

MANIPULARIS. Att. IX. 10. *una res me torquet, quod non Pompeium tamquam unus manipularis secutus*

sim. Est miles legionis gregarius. Nam manipulus est cohortis legionariae pars tertia. *Enn. Phil. I. 8. in iudice spectari et fortuna debet et dignitas. Non quaero inquit (Antorius) ista; addo etiam iudices manipulares ex legione Alaudarum; aliter enim nostri negant posse se salvos esse; i. e. nisi tertia iudicum decuria constet ex hominibus inopia et egestate perditis, qui familiares in eos absolvant.*

MANO. 1. Sensu proprio. *N. D. II. 19. multa e luna manant et fluunt, quibus animantes alantur. N. D. I. 15. Chrysippus disputat — qui aer per maria manaret eum esse Neptunum. Div. I. 54. Herculis simulacrum multo sudore manavit.* 2. Serpo, dissipor. *Caecil. IV. 5. latius opinione disseminatum est hoc malum; manavit non solum per Italiam, sed etiam — obscure serpens occupavit multas provincias. Phil. I. 2. quum serperet in urbe infinitum malum; idque manaret in dies latius.* 3. Inprimis de remoribus qui sparguntur. *Cluent. 27. manarat sermo in consilio. Phil. XIV. 6. quum hoc triduo tristis fama manaret. Planc. 25. si quid sine capite manabit, aut si quid erit eiusmodi, ut non exstet auctor, qui audierit.* 4. Inde dicitur de rebus, quae divulgantur. *Att. III. 12. scripsi equidem (illum librum) olim iratus — sed ita compresseram, ut numquam manaturum putarem; quomodo exciderit nescio.* 5. Alicunde manare dicitur pro exoriri, existere. *Orat. III. 17. ab Aristippo Cyrenaica philosophia manavit.* 6. In philosophia notiones speciales dicuntur manare a generalibus. *Off. I. 18. proposita genera quatuor, e quibus honestas officiumque manaret. Orat. II. 27. a capite quod velimus accessere, et unde omnia manent videre.* 7. Item notiones generales dicuntur late manare (einen weiten Umfang haben). *Off. III. 17. Scaevola fidei bonae nomen existimabat manare latissime.*

MANSIO. *Att. VIII. 25. cautior est mansio, honestior putatur traiectio. Fam. IV. 4. is mecum saepe de tua mansione aut decessione communicat.*

MANSUEFACTUS. *Tusc. I. 25. mansuefacti et exculiti.*

MANSUETE. De aequitate iudicum. *Hor. I. 5. res sapienter, mansuete, magnifice iudicatae.*

MANSUETUDO. *Off. II. 9. virtutes quae pertinent ad mansuetudinem morum ac facilitatem. Q. Fr.*

I. 20. *omnia plena clementiae, mansuetudinis, humanitatis.*

MANSUETUS. Orat. II. 50. *ut in meis moribus erga meos necessarios declarandis mansuetissimus viderer.* Phil. III. 9. *quaero cur tam subito mansuetus in Senatu fuerit, quum in edictis tam fuisset ferus.*

MANUBIAE. Arch. 11. Dom. 38. Rosc. Am. 37. *est pars praedae, quam imperator capit, ut in monumento aliquo consumatur.* Vid. Rull. II. 22. et Verr. I. 9. *quae sunt loca classica.* Ern.

MANUBRIUM, Griff, Henkel. Verr. IV. 27. *Trulla excavata manubrio aureo.*

MANUMISSIO, donatio libertatis. Cael. 29. *scire cupio quid habeat argumenti ista manumissio; h. e. quam ob causam isti servi manumissi sint.*

MANUMITTERE. Milon. 21. *Haesit (Clodius) in iis poenis quas ab eo (Milonis) servi fideles pro domini vita expetiverunt. Cur igitur eos manumisit? — Manu vero cur miserit, si id potius quaeris quam cur parum amplis affecerit praemiis, nescis inimici factum reprehendere.* Q. Fr. I. 2. Fam. III. 77.

MANUPRETIIUM. Verr. I. 56. *manupretium machinae, h. e. merces data pro labore conficiendae machinae (Arbeitslohn).* 2. Metaphorice. Pis. 24. *provincia ista tibi manupretium fuit non eversae per te, sed perditae civitatis.* Vid. Drakenb. ad Liv. XXXVI. 7. Ap. Plinium ut XXXIII. 11. *est manipretium.* Ern.

MANUS. 1. N. D. II. 60. *quam aptas, quamque multarum artium ministras manus natura homini dedit.* 2. *Chirographum, die Handschrift, s. die Hand, die einer schreibt.* Att. VII. 2. *Alexidis manum amabam quod tam prope accedebat ad similitudinem tuae literae; non amabam, quia indicabat te non valere.* Ibid. VIII. 2. *lippitudinis meae signum tibi sit librarii manus.* Q. Fr. III. 5. *occupationum mearum signum tibi sit librarii manus.* Catil. III. 5. *Introductus Statilius cognovit signum et manum suam.* 3. De vi, quae manibus infertur. Off. I. 7. *qui iniuste impetum in aliquem facit aut ira, aut aliqua perturbatione incitatus, is quasi manus afferre videtur socio.* Catil. I. 8. *iam mihi consuli — iure optimo senatus vim et manus intulisset.* Ibid. *Vix abs te iamdiu manus ac tela contineo.* Verr. I. 18. *tu templo tam antiquo, tam sancto tam religioso manus impias ac sacrilegas afferre conatus es? Eodem sensu sed me.*

taphorice: *Rosc. Com. 16 ipsa mihi veritas manum iniecit, et paullisper consistere et commorari cogit. 4. Manus dicitur pro potestate. Farr. VIII. 6. quam velis eum obligare in tua manu est. Ibid. XIV. 2. haec non sunt in nostra manu. Eadem significatio est in formula mulier in manum convenit, i. e. in potestatem viri. Top. 2. Face 34. Vid. Convenire, et Coemptio. 5. Manus dicitur etiam pro multitudine s. copiis hominum, ut militum, seclatorum, seditiosorum. Fam. XV. 4. militum manus. Att. XVI. 11. manus veteranorum. Caecin. 12. qui in pace et otio — manum fecerit, copias paravit, multitudinem hominum coegerit. Att. 1. 1. illam manum tu mihi cura ut praestes, — Pompeii nostri amici. Intelliguntur homines, qui erant cum Pompeio in bello Mithridatico, eius familiares et clientes, horum suffragia ad obtinendum consulatum Ciceroni volebat sibi conciliari. Hortens. fr. ap. Non. tunc Democriti manus urgebatur. Est enim non magna. 6. Manus significat etiam certamen armorum aut pugnam (*Handgemenge*). Verr. V. 11. res ad manus atque ad pugnam veniebat. Cluent. 49. quum tribunus plebis populo concitato rem paene ad manus revocasset. 7. Formula in manibus habere variis modis usurpatur. a) Sensu proprio, manibus tenere. Att. VII. 8. habebamus in manibus Antonii concionem. b) Aliquo libro vel legendo vel scribendo, vel describendo occupari. Att. XVI. 5. scripta tua quae in manibus habebam scilicet ut legerem. Ac. pr. II. 1. habeo opus magnum in manibus. Att. XIII. 23. Libros, quos Bruto mittimus, in manibus habent librarii. c) Potiri aut frui aliqua re. Verr. Act. 1. 6. quam spem nunc habeat in manibus — exponam. d) In manibus habere aliquem est eum fovere, benivolentia amplecti, (ut Germani: *einen auf den Handen tragen*.) Fam. 1. 9, 3. inimicum meum — sic amplexabantur, sic in manibus habebant, sic fovebant, sic me praesente osculabantur. 7. In manibus esse dicitur a) de rebus praesentibus. Fam. XI. 13. attendere te volo, quae in manibus sunt, b) de rebus quibus cum maxime occupamur. N. D. III. 8. haec ab hac quaestione, quae nunc in manibus est, separantur. Att. IV. 12. libri oratorii satis diu in manibus fuerunt. 8. Servus ad manum est, i. q. amanuensis Orat. III 61. 9. Tollere manus, signum admirantis. Fam. VII. 5. sustulimus manus Balbus et ego. Ac. pr. II. 19. Hortensius vehementer admirans*

(quod quidem perpetuo Lucullo loquente fecerat, ut etiam manus saepe tolleret, nec mirum —) me quoque — coepit hortari, ut sententia desisterem. Fam. VIII. 1. manus ad os opponere signum silentii servandi. Flacc. 6. porrigere manum, modus Graecorum suffragii ferendi. Att. III. 15. vulneribus suis manus afferre, i. e. dolorem instaurare. augere. Fam. X. 22. Vocontii sub manu ut essent; h. e. parati, si quid vellem, ad manum. De hac formula, quae non eandem ubique vim habet, vid. Inst. ad Sueton. Aug. 49. inprimis Burmannum; quamquam in illo loco Suetonii, quem hic laudarunt Graevius et Cortius aliam atque hic vim habet, et Gronovium ad Senec. ep. 94. "Ern.

MARE. Att. VIII. 3. inferum mare est Tyrrenum s. Tuscum. Orat. III. 19. superum mare est Ionium s. Adriaticum. Planc. 6. undae comitiorum ut mare profundum et immensum, sic effervescunt quidam quasi aestu, ut ad alios accedant, ab aliis autem recedant. Cluent. 19. saepe dictum est, ut mare, quod sua natura tranquillum sit, ventum vi agitari atque turbari, sic et populum Romanum sua sponte esse plecatum, hominum seditiosorum vocibus, ut violentissimis terpestatibus, concitari. Acad. 17. quid? mare nonne caeruleum? At eius unda quum est pulsa remis purpurascit.

MARGARITA. Verr. IV. 1. nego ullam gemmam aut margaritam fuisse quin abstulerit. Orat. 23. removebitur (a tenui orationis genere) omnis insignis ornatus, quasi margaritarum.

MARINUS. N. D. II. 16. sidera quae marinis terrenisque humoribus longo intervallo extenuatis alantur. Div. II. 15. quid de marinis aestibus plura dicam? quorum accessus et recessus lunae motu gubernantur.

MARPALIS. Oecon. 1. maritale coniugium.

MARITIMUS. N. D. II. 53. aestus maritimi multum accedentes et recedentes. Ibid. ab iisdem (ventis Etesiiis) maritimi cursus celeres et certi diriguntur. Verr. II. 75. insula quae undique exitus maritimos habet. Tusc. V. 14. Laconis dictum: qui glorianti cuidam mercatori, quod multas naves in omnem oram maritimam dimisisset, non sane optabilis quidem ista, inquit, rudentibus apta fortuna. N. D. III. 18. nisi forte maritimae nuptiae (deorum) terrenis anteponuntur.

MARITUS. Catil. I. 10. vigilare insidiantem somno maritorum, scil. adulterii causa.

MARMOR. Div. II. 21. *in omni marmore necesse inesse vel Praxitelia capita. Illa enim ipsa efficiuntur detractioe, nec quidquam illuc offertur a Praxitele.*

MARMOREUS. Parad. I. 3. *tecta marmorea ebo-re et auro fulgentia. Ibid. VI. 3. sola marmorea. Att. IV. 16. septa marmorea.*

MAS. N. D. II. 51. *in mare et in semina commi-scendorum corporum mirae libidines. Div. II. 29. miror si emissio seminae anguis mortem afferebat Ti. Graccho, emissio autem maris anguis erat mortifera Corneliae, cur alterutram emisit. Leg. II. 13. quibus hostiis immolandum cuique deo — cui maribus, cui feminis.*

MASTRUCA, Fr. pro Scaur. vestis villosa quae e musmonibus, genere arietum, s. musmonum villosis pellibus fiebat, unde ibid. *pelliti dicuntur mastrucati illi Sardi. Vid. I. G. Bergeri Eclogarum Corsicum. Diss. II. p. 38. Aelianus hist. anim. XVI. 34. hieme calefecisse, aestate refrigerasse tradit. Ern.*

MASTRUCATUS. Prov. Cons. 7. *mastrucati latrunculi dicti a mastruca qua montani Sardi utebantur. Viri docti ad h. l. laudarunt Turneb. Adv. XX. 9. Ern.*

MATELLIO, matula. Parad. V. 2. *matellionem Corinthium cupidissime tractare. Sic ap. Plin. XXXIV. 2. trullei, et ap. Martial. IX. 97. trulla Corinthia pro matula, ut recte interpretatur Harduinus. Non ergo mirandum, si in Digestis, in mundo muliebri matula ponitur. Ern.*

MATER. Div. II. 41. *Iupiter puer castissime colitur a matribus. Leg. II. 22. Antiquissimum sepulturae genus id fuisse videtur, quo apud Xenophontem Cyrus utitur. Redditur enim terrae corpus et ita locatum ac situm quasi operimento matris obducitur. Leg. II. 25. Athenis iam ille mos a Cecrope — permansit hoc ius terra humandi; quam quum proximi iniecerant, obductaque terra erat, frugibus obserebatur, ut sinus et gremium quasi matris mortuo tribueretur, solum autem frugibus expiatum ut viris redderetur. 2. Metaphorice. Leg. I. 22. mater omnium bonarum artium sapientia. Acad. post. I. 10. Zeno omnium perturbationum arbitrabatur esse matrem, immoderatam quandam intemperantiam. Orat. II. 40. avaritiam si tollere vultis, mater eius est tollenda luxuries.*

MATERCULA. Placc. 36. *materculae suae festivus filius.*

MATERFAMILIAS. Top. 3. *si ita Fabiae pecunia legata est a viro, si ea uxor materfamilias esset, si ea in manum non convenerat, nihil debetur. Genus enim est uxor; eius duae formae, una matrumfamilias, earum quae in manum convenerunt; altera earum, quae tantummodo uxores habentur. Cael. 13. petulanter facimus, si matremfamilias, secus quam matronarum sanctitas postulat nominamus.*

MATERIA, s. MATERIES. 1. Ligna, deinde etiam saxa vel aedificando, vel fabrorum operibus idonea. Verr. I. 56. *illo non saxum, non materies (Bauholz) advecta est. Milon. 27. repente lintribus in eam insulam materiam, calcem, caementa atque arma convexit. N. D. fr. ut faber non ipse facit materiam, sed ea utitur, quae sit parata. Orat. 11. nulla materia nisi admoto igni, ignem concipere potest. Inv. II. 57. uri posse ligneam materiam necesse est. Orat. II. 21. Facilius sicut in vitibus revocantur ea, quae se nimium profuderunt, quam si nihil valet materies (wenn das Holz nichts taugt) nova sarmenta cultura excitantur.* 2. Deinde dicitur id ex quo in rerum natura omnia fiunt (*der Grundstoff der Dinge*). Ac. post. I. 7. *subiectam putant omnibus sine ulla specie, atque carentem omni illa qualitate — materiam quandam, ex qua omnia expressa atque efficta sint. N. D. III. 39. Materiam rerum (dicitis) ex qua et in qua omnia sint, totam esse flexibilem et commutabilem.* 3. Inde transfertur ad eas res in quibus artes versantur (*der Stoff oder Gegenstand der Künste und Wissenschaften*). Inv. I. 5. *Materiam artis eam dicimus, in qua omnis ars et facultas, quae conficitur ex arte, versatur. Ut si medicinae materiam dicamus morbos ac vulnera, quod in his omnis medicina versetur; item quibus in rebus versatur ars et facultas oratoria, eas res materiam artis rhetoricae nominamus. Off. I. 5. sapientiae quasi materia quam tractet, et in qua versetur, subiecta est veritas. Orat. I. 3. quis musicis, quis huic studio literarum, quod profitentur ii, qui grammatici vocantur penitus se dedit, quin omnem illarum artium paene infinitam vim et materiam scientia et cogitatione comprehenderit.* 4. Inde etiam argumentum disputationis aut orationis aut libri materia dicitur. Orat. I. 11. *si ornate locutus est — physicus ille Democritus, materies illa fuit physici de qua dixit, ornatus vero ipse verborum oratoris putandus est. Partit.*

11. *huius materiae ad argumentum subiectae perlustrandae animo partes erunt omnes.* Orat. I. 46. *in causis publicis iudiciorum, concionum, senatus, omnis haec et antiquitatis memoria, et publici iuris auctoritas et regendae reip. ratio ac scientia, tamquam aliqua materies iis oratoribus qui versantur in republica subiecta esse debent.* Orat. II. 63. *dixi dudum materiem esse aliam ioci, aliam severitatis.* Fam. V. 12. *ubi Luceium historicum rogat, ut scriberet historiam coniurationis Catilinae. Quod si te adducemus ut hoc suscipias, erit materies digna facultate et copia tua.* Caecin. 28. *materia aequitatis dicitur locus communis quo defenditur ab verbo et ab scripto plurimis saepe in rebus ius et aequi bonique rationem esse sciunctam.* 5. *Materia etiam dicitur indoles s. dotes ingenii et naturae, quae cultura excitantur et perficiuntur.* Inv. I. 2. *quae materia esset in animis humanis.* Verr. III. 68. *Fac fuisse in isto C. Laelii, M. Catonis materiem atque indolem.* 6. *Facultas; et occasio.* Orat. II. 84. *summa laus, non extulisse se in potestate, non fuisse insolentem in pecunia — ut opes et copiae non superbiae videantur ac libidini, sed bonitati ac moderationi facultatem et materiam dedisse.* Q. Fr. I. 2. *hoc sic habeto, materiam omnem sermonem eorum qui de te detrahere velint Statio dedisse.* 7. *Res in qua inest causa ad aliquid efficiendum.* Dom. 5. *Providendum fuit ne in hanc tantam materiam seditionis (zu solchem Brennstoff des Auf-ruhrs) ista funesta fax adhaeresceret.* Mil. 13. *quid enim odisset Clodium, segetem ac materiem suae gloriae.*

MATERIATUS. Off. III. 13. *aedes male materiatae, sunt, in quibus lapides, et ligna sunt vitiosa.*

MATERIS telem Gallicum. Her. IV. 32. *nec tam facile ex Italia materis Transalpina depulsa est.* Dicitur etiam *mataris.* Liv. VII. 24.

MATERNUS. Cluent. 5. *quo enim ipsum nomen amantius indulgentiusque maternum, hoc illius matris — singulare scelus maiore odio dignum esse ductis.*

MATERTERA. *Matris soror.* Orat. II. 1. *C. Aculeo quorum erat nostra matertera; i. e. qui matris nostrae sororem uxorem duxerat.*

MATHEMATICUS. Tusc. V. 7. *Mathematicorum iste mos est, non est philosophorum. Nam geometrae quum aliquid docere volunt, si quid ad eam rem parti-*

net, quas ante docuerunt, id sumunt pro concesso et probato, illud modo explicant, de quo ante nihil scriptum est. Philosophi quaecumque rem habent in manibus, in eam, quae conveniunt, congerunt omnia etsi alio loco disputata sunt. Ac. pr. II. 36. initia mathematicorum, die ersten Grundsätze. Orat. I. 10. quis ignorat ii qui mathematici vocantur, quanta in obscuritate rerum, et quam recondita in arte et multiplici subtilique versentur.

MATRICIDA. Harusp. 18. *non sunt eiulatus et gemitus Philoctetae tam miseri — quam illa exsultatio Athamantis et somnium matricidarum scil. ut Oresius et Alcmaeonis.*

MATRICIDIUM. Inv. I. 13. *Orestes si accusetur matricidii, nisi hoc dicat: Ire feci; illa enim patrem meum occiderat, non habet defensionem.*

MATRIMONIUM. 1. Sensu proprio. Cluent. 12. *mulier (vidua Magii) quinto mense post viri mortem ipsi Oppianico nupsit. Quae nuptiae non autumnae fuerant. Erant enim non matrimonii dignitate, sed sceleris societate coniunctae.* 2. Transfertur ad paederastarum consuetudinem cum zymastis. Phil. II. 18. *Curio te a meretricio quaestu abduxit, (scil. quo Antonius se pluribus ad nefandam libidinem prostituerat) et tamquam stolam dedisset in matrimonio stabili et certo collocavit.*

MATRIMUS, cui mater superstes. Harusp. 11. *puer ille patrimus et matrimus.*

MATRONA. N. D. III. 18. *Natio dea quia partus matronarum tuetur a nascentibus nominata.*

MATURARE. Fam. II. 17. *successor tuus non potest ita maturare ullo modo, ut tu me in Asia possis convenire. Att. IV. 1. oro ut matures venire. Cluent. 6. huic mortem maturabat inimicus.*

MATURATIO. Her. III. 2. *dolus consumitur in dissimulatione, maturatione, mentione.*

MATURATUS. Sen. 15. *uva primo est peracerba gustatu, deinde maturata dulcescit. N. D. I. 2. omnia quae terra gignit maturata pubescunt.*

MATURE. Muren. 10. *(imperator vigilat de nocte) ut eo quo intendit mature cum exercitu perveniat. Verr. III. 24. eo celerius de isto transigamus, quo maturius ad Apronium possimus pervenire. Orat. III. 20. qui omnium maturime ad publicas causas accesserim.*

Caecin. 2. *ut quaeque res est turpissima, sic maxima et maturissime indicanda est.*

MATURESCERE. N. D. II. 27. *partus maturescunt aut septem nonnumquam aut ut plerumque novem lunae cursibus.*

MATURITAS. 1. De herbis, frugibus et fructibus (*die Reife*). Tusc. I. 22. *Videmus — vicissitudines dierum atque noctium commutationesque temporum quadripartitas ad maturitatem frugum — aptas.* 2. De partu tempestivo animalium. N. D. II. 46. *Luna a sole illuminata graviditates, et partus offert maturitatesque gignendi.* 3. De temporibus et aetatibus. N. D. I. 56. *temporum maturitates, mutationes, vicissitudines.* Fam. IV. 4. *Etsi a prima aetate me omnis ars et doctrina liberalis et maxime philosophia delectavit, tamen hoc studium quotidie ingravescit credo, et aetatis maturitate ad prudentiam et his temporum vitiis.* Sen. 19. *Vitam adolescentibus vis aufert, senibus maturitas.* Orat. 50. *quantis illa clamoribus adolescentuli diximus de supplicio parricidarum (Rosc. Am. 26.) quae nequaquam satis deferbuisse post aliquanto sentire coepimus — Sunt enim omnia, sicut adolescentis, non tam re et maturitate, quam spe et expectatione laudati.* 4. De negotiis. Div. I. 9. *non quaero cur haec arbor (lentiscus) arandi maturitatem ad signum floris accommodet.* Att. I. 17. *inducendi S. Cti maturitas nondum est.* 5. De animorum virtutibus ac vitiis. Cael. 31. *quae studia in adolescentia, tamquam in herbis, significant, quae virtutis maturitas, et quae fruges industriae sint futurae.* Catil. I. 13. *nescio quo pacto omnium scelerum ac veteris furoris et avaritiae maturitas in nostri consulatus tempus erupit.* 6. De oratione. Brut. 2. *quum ipsa oratio iam nostra canesceret, haberetque suam quandam maturitatem et quasi senectutem.* Brut. 43. *quod idcirco posui, ut dicendi latine prima maturitas, in qua aetate extitisset, posset notari.*

MATURUS. 1. De frugibus et fructibus. Sen. 19. *Poma ex arboribus si cruda sunt avelluntur, si matura et cocta decidunt.* 2. De tempore et aetate. Att. XV. 4. *scribendi expectandum tempus maturius (gelegener).* Her. IV. 17. *Sapienter faciunt, qui adolescentes maxime castigant, ut quibus virtutibus omnem vitam tueri possint, eas in aetate maturissima (frühzeitig) velint comparare.* Orat. I. 21. *otio ac facultate discendi maiore*

et maturiore (frühzeitigere Gelegenheit zur Erlernung) Sen. 20. *Satietas vitae tempus maturum mortis*, (Zeit der Reise zum Tode) affert. 3. De oratione aut genere scribendi. Brut. 80. *Thucydides si posterius fuisset multo maturior fuisset ac mitior.*

MATUTINUS. Fam. VII. 1. *matutina tempora lectiunculis consumo.* Att. I. 15. *quum bene completa est domus tempore matutino.*

MAXILLA. Orat. 45. *Literam (X) e maxillis — consuetudo elegans latini sermonis evellit; scil. ut pro maxilla dicitur mala.*

MAXIME, cum superlativo. Att. XII. 28. *maxime liberalissima.* Sic Liv. XLI. 23. *maxime gravissimus* improbante tamen Gronovio. Vid. Drakenborch ad l. l. et ad XL. 21. Est et forma etiam apud Gellium XIII. 15. vid. et Verr. II. 66. Ern.

MAXIMOPERE. Fam. III. 2. *a te maximopere peto et quaeso.*

MEDERI. 1. Sensu proprio, corporis morbos vel vulnera sanare. Orat. II. 44. *medici qui morbis, qui vulneribus, qui oculis mederentur.* Ibid. 44. *medico diligenti priusquam conetur aegro adhibere medicinam, non solum morbus eius, cui mederi rolet, sed etiam consuetudo valentis et natura corporis cognoscenda est.* 2. Metaphorice, aliis malis aut incommodis remedia adhibere. Sext. 65. *Hi medentur reipubl. qui exsecant pestem aliquam tanquam strumam civitatis.* Tusc. III. 22. de Clitomachi libro quem eversa Carthagine misit consolandi causa ad captivos cives suos: *Nec si aliquot annis post idem ille liber captivis missus esset, vulneribus mederetur, sed cicatricibus.* Q. Fr. I. 1. *mederi incommodu hominum.*

MEDICAMEN. Pis. 6. *vinolentis quibusdam medicaminibus solere curari.*

MEDICAMENTUM. 1. Proprie, *Arzneymittel.* Off. III. 24. *medicamentum ad aquam intercutem.* 2. *Phlegma* quaecunque ad alios usus. Hortens. fr. qui combibi purpuram volunt sufficiunt prius lanam medicamentis quibusdam. Orat. 25. *fucati inedicamenta ruboris et candoris (rothe und weisse Schminke), quo loco per translationem significantur ornamenta oratoria nimis quassita.* 3. De aliis subsidiis aut remediis. Verr. III. 65. *panchrestum medicamentum dicitur pecunia qua Verres sibi amicos parabat.* Fin. II. 22. *Iam doloris me-*

dicamenta illa Epicurea tamquam de narthecio promant: Si gravis brevis, si longus levis.

MEDICINA. 1. Sensu proprio, pro medicamento. Att. XVI. 14. desperatis vetat Hippocrates adhibere medicinam. 2. Ars medicorum. Div. I. 14. an medicina ars non putanda est, quam tamen multa fallunt. Off. I. 151. quibus artibus aut prudentia maior inest, aut non mediocris utilitas quaeritur, ut medicina, architectura. Fin. V. 6. ut medicina valitudinis, navigationis gubernatio, sic vivendi ars est prudentia. 3. Metaphorice, de remediis adversus animi vitia vel incommoda. Acad. post. I. 3. medicina doloris. Tusc. III. 1. medicina animi cur non tam desiderata, tam grata et probata, quam corporis. 4. Item de remediis adversus alia quaecumque mala. Sext. 23. periculum est in repetenda medicina. Tusc. III. 12. medicina calamitatis. 5. Fam. V. 16. medicina temporis est ea quam diuturnitas avertit maeriori.

MEDICUS. Tusc. III. 10. medici causa morbi inventa curationem esse inventum putant. Fam. XVI. 14. medico mercedis quantum poscet promitti iubeto. Fam. IV. 5. mali medici in aliis scientiam profitentur, ipsi se curare non possunt.

MEDICUS, scil. digitus. Hærenn. III. 20. est minimo proximus; item medicinalis dictus Macrobi. Sat. VII. 13.

MEDIDIES Or. 47. quare non dicatur, sed meridies.

MEDIETAS. Univ. 7. partes intervallis ita locabat, ut singulis essent bina media; vix enim videretur dicere medietates, quas Graeci μεσότηας appellant.

MEDIMNUM, mensura sex modiorum. Verr. III. 45. 47. 40.

MEDIOCRIS. Fam. V. 8. maxima, minima, mediocria. Orat. II. 27. haec sunt omnia ingenii vel mediocris; exercitationis autem vel maximae. Ac. pr. II. 6. quidam e philosophis et hi quidem non mediocres. Tusc. III. 10. omne malum etiam mediocre magnum est.

MEDIOCRITAS. Brnt. 40. omnis virtus ut vetus Academia dixit, mediocritas scil. inter excessum et defectum, vel ut Horatius dicit, virtus est medium vitiorum et utrinque reductum. Off. I. 25. numquam iratus qui accedet ad poenam, mediocritatem illam tenebit quae

quae est inter nimium et parum quae placet Peripateticis et recte placet. Orat. I. 25. *mediocritas in dicendo.* Brut. 66. *Lentulus ceterarum virtutum dicendi mediocritatem actione occultavit, in qua excellens fuit.* Her. III. 15. *mediocritas vultus ad sermonis sententias accommodata.*

MEDIOCRITER. Her. IV. 3. *mediocriter literatus.* Tusc. III. 10. *corpus etiamsi mediocriter aegrum est, sanum non est.*

MEDITARI. 1. Diligenter cogitare s. commentari. Fam. I. 7. *haec multo ante meditare.* Ibid. II. 5. *tu ea para, meditare, cogita.* Flacc. 5. *Graecus testis non iurisiurandi, sed laedendi verba meditatur.* Orat. I. 8. *age vero ne semper forum, subsellia, rostra, curiamque meditare, id est commentaris causarum civiles, vel accusationes aut defensiones, vel conciones, vel sententias in senatu dicendas.* 2. Exercere. Orat. I. 52. *qui quae agenda sunt in foro, tanquam in acie possunt etiam nunc exercitatione quasi ludicra prae-discere ac meditari.*

MEDITATIO. 1. Studiosa cogitatio. Tusc. III. 15. *stultam esse (Epicurus censet) meditationem futuri mali aut fortasse ne futuri quidem.* Div. II. 46. *multae naturae vitium meditatione atque exercitatione sustulerunt.* 2. Praeparatio s. commentatio. Brut. 37. *Erat (Antonii) memoria summa; nulla meditationis suspicio, imparatus semper aggredi ad dicendum videbatur.* Orat. 27. *quos locos multa commentatione atque meditatione paratos atque expeditos habere debetis.* Sic Phil. IX. 1.

MEDITATUS. 1. Diu aut multum ante cogitatus. Off. I. 8. *Leviora sunt ea (genera iniuriae) quae repentino aliquo motu accidunt, quam ea quae meditata et praeparata inferuntur.* Tusc. III. 14. *quoniam multum potest provisio animi et praeparatio ad minuendum dolorem, sint semper omnia homini humana meditata.* 2. Diligenter cogitatus. Orat. I. 60. *accuratae et meditatae commentationes.* 3. Exercitatione praeparatus. Catil. I. 10. *ad huius vitae studium meditati illi sunt qui feruntur labores tui.*

MEDIUS. 1. Sensu proprio, de loco et tempore. Prov. cons. 18. *tempus proximum, medium, ultimum.* Somn. 5. *medius mundi locus.* N. D. II. 45. *si mundus globosus est, — contingere idem terrae necesse est, ut omnibus eius partibus in medium vergentibus (id autem*
Ind. in Opp. Cic., Tom. III. Pars I. — 24

medium infimum in sphaera est) nihil interrumpat, quo lubefacturi possit tanta contentio gravitatis et ponderum. Phil. X. 5. duorum fratrum aetatibus medius interiectus vitiis cum utroque certabat. 2. De actionibus. Cluent. 11. Mulier in media potione exclamavit se maximo cum dolore mori. 3. De genere dicendi inter tenue et grave interiecto. Opt. gen. or. 1. oratorum si quis ita numerat genera ut alios grandes aut graves — alios tenues — alios eis interiectos et tanquam medios putet. 5. De aliis rebus inter duo opposita interiectis. Acad. post. I. 10. media quae sunt interiecta inter ea, quae sunt secundam naturam, et quae sunt naturae contraria. 6. Media officia Off. III. 3. dicuntur a Stoicis communia, quae ingenii bonitate multi assequuntur, et progressionem discendi; eaque opponuntur recto, s. officio perfecto et absoluto, quod in solum sapientem cadit. 7. Medius dicitur, qui est neutrius partis. Att. X. 12. 8. Medium negatur esse inter duo opposita; si tertium non datur. Phil. II. 15. de Bruto et sociis Caesaris interfectores: Ego — nego quidquam esse medium, confiteor eos nisi liberatores populi Romani conservatoresque reip. sint, plus quam sicarios, plus quam homicidas, plus etiam quam parricidas esse, si quidem est atrocius patriae parentem quam suum occidere. 9. In medium venire aut proferri, dicitur res quae pertractatur, vel proponitur. Orat. II. 25. quicquid de sua re cogitavit, in medium proferat. 10. Sumpta de medio sunt ea quae facile omnibus patent et opponuntur occultis. Dom. 54.

MEDULLA. 1. Sensu proprio. Tusc. V. 9. Metrodorus dicitur omne bonum in visceribus medullisque condidisse. Ibid. IV. 10. quum hic fervor tanquam in venis medullisque insederit. Brut. 15. Suadae medulla. Fam. XV. 16. mihi hæres in medullis. Phil. I. 5. in medullis populi Romani et visceribus hærebant, i. e. ei longe carissimi erant.

MEL. Fin. III. 10. Mel etsi dulcissimum est, suo tamen proprio genere saporis, non comparatione cum aliis dulce esse sentitur. Div. II. 41. ubi fortunae nunc sita est aedes mel ex olea fluxisse dicunt. 2. Orat. 9. Xenophontis sermo melle dulcior. Sen. 10. ut ait Homerus ex eius (Nestoris) lingua melle dulcior fluebat eratio. (Iliad. I. 249.) 3. Est blandientis vox de ho-

mine carissimo. Fam. VIII. 8. *Rufum, mel ac delicias tuas.*

MELICUS. Opt. gen. d. 1. est genus poetarum dictum a carminibus quae μέλη vocabantur. Cuius generis fuit Simonides. Ern.

MELLITUS, suavis. Att. I. 15. mellitus puer.

MEMBRANA. N. D. II. 57. oculos (natura) membranis tenuissimis vestivit et sepsit.

MEMBRANULA. Att. IV. 4. librariis imperes ut sumant membranulam, ex qua indices fiant. Vid. ind. Gr. in σίλλυβοι.

MEMBRATIM. Partit. 35. Narratio accusatoris erit quasi membratim gesti negotii suspiciosa explicatio. Orat. 65. membratim dicere est per κῶλα.

MEMBRUM. 1. Sensu proprio. Fin. III. 5. membrorum id est partium corporis alia videntur propter eorum usum a natura esse donata, ut manus, crura, pedes. 2. Metaphorice. N. D. I. 4. omnes partes atque membra philosophiae. Orat. 22. quid in causis earumque quasi membris faciat orator viderit. 3. In arte rhetorica. Herenn. IV. 19. Membrum orationis appellatur res breviter absoluta sine totius sententiae demonstratione, quae denuo alio membro orationis excipitur, hoc modo: Et inimico proderas; id est unum quod appellatur membrum; deinde hoc excipiat oportet ab altero: et amicum laedebas. Brut. 44. Ambitus verborum — erat apud illum (Crassum) contractus et brevis, et in membra quaedam, quae κῶλα Graeci vocant, dispartiebat orationem lubentius.

MEMINI, cum perfecto. Orat. II. 47. ascendisse meminissem. cf. ad. Fam. XIII. 72. Ern.

MEMOR. 1. Brut. 38. memor (er behielt leicht) et quae dicta contra et quae ipse dixisset. Fam. I. 7. qui non tam memores essent virtutis tuae quam laudis inimici. 2. Bona memoria praeditus. Orat. III. 50. homo ingeniosus ac memor.

MEMORABILIS. Phil. XIII. 19. memorabilis et divina virtus. Leg. I. 3. incurret in illum memorabilem annum suum, scilicet consularem. Brut. 13. multa memorabilia in domesticis et bellicis rebus effecerat.

MEMORARE. 1. Mentionem rei facere, commemorare. Verr. I. 47. utrum superbiam prius memorem an crudelitatem? 2. Disserere. Fin. II. 5. Heraclitus — de natura nimis obscure memoravit. 3. Persequi

hibere. Univ. 11. Oceanum Salaciamque Caeli satu terraeque conceptu generatos editosque memoremus.

MEMORIA. 1. Orat. I. 5. Quid dicam de thesauro omnium rerum memoria, quae nisi custos inventis cogitatisque rebus et verbis adhibeatur, intelligimus omnia etiamsi praeclarissima fuerint in oratore, peritura. Her. III. 16. sunt duae memoriae, una naturalis, altera artificiosa. Naturalis est ea, quae nostris animis insita est, et simul cum cogitatione nata; artificiosa est ea, quam confirmat inductio quaedam et ratio praeceptionis. Partit. 7. Memoria est gemina literaturae (der Buchstabenschrift) quodammodo et in dissimili genere persimilis. Nam ut illa constat ex notis literarum, et ex ea in quo imprimuntur illae notae, sic confect o memoriae tanquam cera locis utitur, et in his imagines, tanquam literas, collocat. 2. i. q. recordario, die Erinnerung. Brut. 2. quorum memoria et recordatio mihi iucunda sane fuit. Verr. I. 46. redite in memoriam, quae libido eius fuerit. 3. Tempus quod memoria complectimur. Catil. I. 7. hoc post hominum memoriam (seit Menschengedenken) contigit nemini. Font. 7. persaepe et nostra et patrum memoria. 4. Tabulae, literae, quibus rei memoria conservatur. Arch. 4. est ridiculum — quaerere, quae habere non possumus, et de hominum memoria tacere, literarum memoriam flagitare. 5. Memoria publica est rerum publicarum in bello, s. in concione aut senatu gestarum. Orat. II. 12. memoriae publicae retinendae causa res singulorum annorum mandabat literis pontifex maximus. 6. Phil. II. 43 et tu in Caesaris memoria (scil. conservanda) diligens.

MEMORIOLA. Att. XII. 1. memoriola vacillare.

MEMORITER. Lael. 1. narrare multa memoriter et iucunde. N. D. I. 53. enumerasti memoriter et copiose — de natura deorum philosophorum sententias. Orat. I. 19. Menedemus memoriter multa ex orationibus Demosthenis praeclure scripta pronuntians. Ac. pr. II. 19. oratio Luculli, quae est habita memoriter.

MENDACIUM. 1. Sensu proprio. Cluent. 26. (homo) totus ex fraude et mendacio factus. Inv. I. 3. arbitror — fuisse non incallidos homines qui ad parvas controversias privatorum accederent; quibus in controversiis quum saepe a mendacio contra verum homines stare consuescerent, dicendi assiduitas aluit audaciam.

2. Error e sensibus (Täuschung). Ac. pr. II. 25. Timagoras negat sibi unquam quam oculum torsisset duas ex lucernula flammulas esse visas. Opinionis enim esse mendacium, non oculorum.

MENDAX. Div II. 71. mirum videatur, quum mendaci homini, ne verum quidem dicenti, credere soleamus, quo modo isti, si somnium verum evasit aliquod, non ex multis potius uni fidem derogent, quam ex uno innumerabilia confirmant. Rosc. Com. 16. qui semel a veritate deflexit hic non maiore religione ad peritium, quam ad mendacium perducere consuevit. — Propterea quae poena ab diis immortalibus periuro, haec eadem mendaci constituta est. 2. Falsus, (tauschend). Div II. 62. quid inscitius est, quam mentes mortuorum falsis et mendacibus visis (falsche und tauschende Erscheinungen) concitare?

MENDICITAS, extrema paupertas. Catil. IV. 5. ut omnes animi cruciatus et corporis etiam egestas ac mendicitas consequatur. Phil. XI. 2. Octavius quidam Marsus dicitur praemissus, qui popularetur agros, vexaret urbes, non ad spem constituendae rei familiaris — sed ad praesentem pastum mendicitatis suae. Flacc. 15. fratres consortes mendicitatis.

MENDICUS, bettelarm. Fin. V. 28. Paupertas si malum est, mendicus beatus esse nemo potest, quamvis sit sapiens. Muren. 29. (Stoici dicunt) sapientes esse, si mendicissimi sint, divites. 2. Orat. III. 24. instrumentum hoc forense (h. e. materia dicendi ex iure et vulgi opinionibus tracta) exiguum sane et mendicum (ärmlich) est.

MENDOSE. Inv. I. 6. de arte rhetorica Hermagorae: neque eo dico quod eius ars, quam edidit, mihi mendosissime scripta videatur. Q. Fr. III. 5. Libri mendose et scribuntur (werden fehlerhaft abgeschrieben) et veneunt. Att. 1. 13. Ad IV. Non. Dec. mendose fuisse (war ein Schreibfehler) animadverteram.

MENDOSUS. Orat. II 19. (in partitione generum) et deesse aliquam partem et superare mendosum est. Brut. 16. Laudationibus (mortuorum) historia rerum nostrarum est facta mendosior. Verr. II. 77. ego instare ut mihi responderet, — cur servus societatis qui fabulas confecerit semper in Verrutii nomine — mendosus esset, h. e. mendum admisisset, ut aliquid esset in litura.

MENDUM, 1. Vitium, erratum. Att. XIV. 22. *Idus Martiae magnum mendum continent*, scil. quod coniurati non una cum Caesare etiam Antonium occiderint, quem Cicero ibid. XIV. 21. putabat *heredem regni relictum*. 2. Errata librariorum. Att. XIII. 23. *menda librariorum tolluntur*. 3. Vitium in rationibus, Rechnungsfehler. Att. II. 7. *Castriciarum mendum nos corrigemus*.

MENS, i. q. animus (*die Seele, der Geist*). Somn. 8. *Mens cuiusque is est quisque* (*die Seele eines Menschen ist sein Ich*), *non ea figura quae digito monstrari potest*. Tusc. I. 17. *horum igitur aliquid animus est, nec tam vegeta mens aut in corde cerebro, aut in Empedocleo sanguine demersa iaceat*. N. D. I. 11. *aperta simplexque mens, nulla re adiuncta qua sentire possit, fugere intelligentiae nostrae vim et noticiam videtur* (*Von einem ganz für sich bestehenden und einfachen Geiste, ohne mit ihm verbundene Empfindungswerkzeuge, kann sich unser Verstand keinen Begriff machen*) 2. *Intelligentia* (*der Verstand*). Div. I. 29. *tum eveniet duabus partibus animi temerariis compressis, ut illa tertia pars (animi quae est) rationis et mentis (die in Vernunft und Verstand besteht) eluceat*. Off. I. 30. *hominis mens discendo alitur et cogitando, semper aliquid anquirat, aut agit, videndique et audiendi delectatione ducitur*. Fin. II. 14. *homines — hoc uno a bestiis plurimum differunt, quod rationem habeant a natura datam mentemque et acrem et vegetem celerrimeque multa simul agitantem etc.* Tusc. I. 30. *nec de hoc quisquam dubitare posset, nisi idem nobis accideret diligenter de animo cogitantibus, quod iis saepe usu venit, qui quum acriter solem deficientem intuerentur, ut aspectum omnino amitterent; sic mentis acies (das Auge des Geistes) se ipsam intuens, nonnumquam hebescit*. Pis. 20. *si tuae mentis compos fuisses* (*wärest du bey Verstande gewesen*). Tusc. III. 4. *mentem tranquillitate constantiaque vacuam Philosophi nominaverunt insanam*. Off. I. 27. *falli, errare, labi, decipi tam dedecet quam delirare et mente esse captum* (*als verrückt zu seyn und seinen Verstand verloren zu haben*). Pis. 21. *hio si mentis esset suae* (*wenn er seines Verstandes mächtig wäre*) *nisi poenas patriae — furore atque insania penderet*. Verr. V. 11. *plerique fusi sine ulla mente ac sine ullo sensu* (*ohne alle Besinnung und Empfindung*) *iacebant*.

5. Mens etiam significat voluntatem (*die Gesinnung*). Fam. XI. 1. *mente pessima et infidelissima esse. Mucen.* 1. *ut vestrae mentes atque sententiae cum populi Romani voluntatibus suffragiisque consentiant.* 4. *In mentem venire dicuntur a) ea quae recordamur. Quint.* 3. *non minus saepe mihi venit in mentem potestatis quam aequitatis tuae. Orat.* II. 62. *Sp. Carvilio graviter claudicante ex vulnere ob remp. accepto, et ob eam causam verecundanti in publicum prodire, mater dixit: Quin prodis mi Spuri? quotiescumque gradum facies, toties tibi tuarum virtutum veniat in mentem.* b) *Ea quae subito incurrunt in mentem, Einfälle. Orat.* I. 56. *heus tu quid tibi in mentem venit (was fällt dir ein) ita respondere? Att.* XII. 37. *quamvis prudens ad cogitandum sis — tamen nisi magnae curae tibi esset, ut ego consequeretur id quod magnopere vellem, nunquam ea res tibi tam belle in mentem venire potuisset (so hättest du nimmermehr diesen schönen Einfall haben können).* 5. *Mentes pro tacitis cogitationibus. Catil.* I. 2. *his ego reip. vocibus et reliquorum mentibus respondebo.*

MENSA. 1. Verr. IV. 17. *maximam et pulcherrimam mensam citream abstulisti. N. D.* III. 54. (Dionysius) *mensas argenteas de omnibus delubris iussit auferri. Verr.* IV. 59. *iste mensas Delphicas e marmore abstulit.* 2. *Inprimis mensa, quae conviviiis adhibetur, atque inde pro ipsis spulis ponitur. Oecon.* 1. *Vasa quae ad mensam quotidianam atque epulationem pertinerent. Att.* V. 1. *discubuimus omnes praeter illam, cui tamen Quintus de mensa misit. Pis.* 27. *exstructa mensa non conchyliis aut piscibus, sed multa carne subranda.* 3. *Secunda mensa, h. c. bellaria, poma, pira etc. der Nachtisch. Att.* XIV. 6. *haec scripsi ad te apposita secunda mensa. Fam.* XVI. 21. *Videor videre te — in lacinia servantem ex mensa secunda semina.* 4. „*Est et mensariorum, de quibus mox. Flacc.* 17. *si praetor dedit, a quaestore numeravit; quaestor a mensa publica; (aus der Gemeindecasse, oder öffentlichen Bank) mensa aut ex vectigali, aut ex tributo.* 5. *Denique deorum in templis. Harusp.* 27. *N. D.* III. 54.“ *Ern.*

MENSARIUS. Flacc. 19. *est magistratus civitatis Graecae Asiaticae Temnitarum in qua nummus commoveri nullus potest, sine quinque praetoribus, tribus quaestoribus, quatuor mensariis, qui apud illos a populo ercantur. Videntur curam habuisse pecuniae publicae*

hanc, ut per eos quaestor publicam pecuniam acciperet, et quibus opus esset, senatusque vellet, solveret. De mensariis multa disputat Salmasius de Usuris c. 17. Ern.

MENSIO. Orat. 53. *aures vel animus aurium nuntio naturalem quandam in se continet vocum omnium mentionem* (Sylbenmaafs, Tonmessung).

MENSIS. N. D. II. 27. *lunae cursus qui quia mensa spatia conficiunt menses v. cantur*. Leg. II. 21. *ensem credo extremum anni, ut veteres Februarium, (qui olim ultimus anni mensis erat) sic hic Decembrem sequebatur*.

MENSTRUUS. Leg. II. 18. *textile ne operosius, quam mulieris opus mensurum*. Verr. III. 50. *menstrua cibaria*. Rosc. Com. 2. *quid est quod negligenter scribamus adversaria? quid est quod diligenter conficiamus tabulas?* — *Quia haec sunt menstrua, illae sunt aeternae*.

MENSURA. Brut. 4. *Hesiodus* (Egy. 348.) *eadem mensura reddere iubet quae acceperis aut etiam cumulatione si possis*. Orat. 20. *quidquid est, quod sub aurum mensuram cadit, etiamsi abest a versu — numerus vocatur*.

MENTA. Fam. IX. 22. *Ruta et menta recte utrumque*. *Volo mentam pusillam ita appellare, ut rutulam non licet, scil. quia fieret mentula, quod esset obscenum*.

MENTIO. 1. Leg. III. 6. *mentionem facere de aliquo*. Verr. II. 38. *consules mentionem faciunt in senatu; h. e. ad senatum referunt*. 2. *Mentio est in partibus doli*. Herenn. III. 5. *commemoratio*. Verr. V. 64. *mentionem et usurpationem civitatis*. 4. *In sensu forensi mentionem facere hereditatis, scil. apud praetorem petendo*. Ern.

MENTIRI. 1. *Est hominum falsa pro veris dicentium*. Rosc. Com. 16. *qui mentiri solet, peierare consuevit*. Acad. pr. II. 50. *si te mentiri dicis, verumque dicis mentiris*. 2. *Metaphorice, de vultu*. Q. Fr. I. 1. *natura, frons, oculi, vultus persaepe mentiuntur*.

MENTUM. Orat. II. 66. *Tito Pinario mentum in dicendo intorquenti* (Crassus dixit) *tum ut diceret, si nacem fregisset*. Phil. XIII. 12. *quum in gremiis mimarum mentum mentemque deponeres*.

MERACIUS. N. D. III. 31. *si medicus sciat, eam aegrotum qui iussus sit vinum sumere, meracius sumpturum statimque periturum, magna sit in culpa.*

MERCARI. 1. Off. I. 42. *sordidi putandi qui mercantur a mercatoribus, quod statim vendant (Kleinkramer).* Oecon. 1. *mercari villicum.* 2. Metaphorice, largitione et corruptelis aliquid sibi parare. Verr. II. 49. *ab isto et praeco senatorium ordinem pretio mercatus est, et pueri senatorium nomen nundinati sunt.* 3. Redimere. Att. IX. 4. *ego haec officia mercanda vita puto.*

MERCATOR. 1. *Großhändler.* Orat. 70. *neque me divitiae movent quibus omnes Africanos et Laelios multi venalicii mercatoresque superarunt.* 2. Metaphorice, p. Red. in Sen. *mercatores provinciârum ac venditores vestrae dignitatis.*

MERCATURA. 1. Sensu proprio. Off. I. 42. *Mercatura si tenuis est, sordida putanda est; sin magna et copiosa multa undique asportans multisque sine vanitate impartiens, non est admodum vituperanda.* Parad. VI. 2. *qui honeste rem quaerunt mercaturis faciendis.* 2. Metaphorice. N. D. I. 44. *amicitiam si ad fructum nostrum referemus — non erit ista amicitia, sed mercatura quaedam utilitatum suarum.* Off. III. 6. *Suscepisti onus grave et Athenarum et Cratippi; ad quos quum tamquam ad mercaturam bonarum artium sis profectus, inanem redire turpissimum est.*

MERCATUS. 1. (*Markt*) nundinae, solenne tempus mercium vendendarum; item locus ubi venduntur. Inv. II. 4. *quidam proficiscens ad mercatum quendam.* Tusc. V. 3. *Pythagoras dixit similem sibi videri vitam hominum et mercatum eum, qui haberetur maximo ludorum apparatu, totius Graeciae celebritate.* 2. Metaphorice, dicitur de ratione iniustum et illicitum e certis rebus quaestum parandi. Phil. II. 3. *quum domi tuae turpissimo mercatu omnia essent venalia.* Nempe Phil. III. 12. *Antonius dicitur immunitates vendidisse, civitates liberasse, provincias et imperii populi Romani iure sustulisse etc. earumque rerum omnium domesticum mercatum instituisse.*

MERCEDULA. Att. XIII. 11. *mercedulae praediorum, i. e. redditus, praesertim e locatione (Ertrag der Grundstücke).* Orat. I. 45. *infimi homines, mercedula, (geringen Sold), adducti.*

MERCENARIUS. 1. *Operarius mercede conductus.* Off. I. 42. *illiberales et sordidi quaestus mercenariorum, omniumque quorum operae non artes emuntur.* 2. *Pecunia corruptus.* Fam. III. 11. *mercenarii testes.* Verr. V. 21. *decretum mercenarii praeteris.* Ibid. I. 43. *ubi agitur de edicto Verris, quo praeter ius et fas P. Annii secundis heredibus hereditatem liberis ereptam addixerat; dicitur caput eius edicti multis verbis mercenario prooemio ornatum; nempe quia ob illud edictum magnam pecuniam a L. Annio, qui erat institutus heres secundum filiam, acceperat.*

MERCES. 1. *Tugelohn, Arbeitslohn.* Verr. I. 56. *quantum paucae operae fabrorum mercedis tulerunt.* 2. *Ehrensold, honorarium.* Orat. I. 28. *Apollonius quum mercede doceret.* Phil. II. 4. *Invideo magistro tuo, qui te tanta mercede — nihil sapere docuit, cf. ibid. c. 17.* 3. *Belohnung.* Arch. 11. *nullam virtus aliam mercedem laborum periculorumque desiderat, praeter hanc laudis et gloriae.* 4. *Bestechungslohn; unerlaubter Gewinnst.* Verr. V. 20. *isto tuo, quemadmodum ipse praedicas, beneficio; ut res indicat pretio atque mercede minuisti maiestatem reip., minuisti auxilia populi Romani etc.* Att. I. 16. *(in causa Clodii incesti crimine accusati) etiam noctes certarum mulierum atque adolescentulorum nobilium introductiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt.* Pis. 13. *quis vos non modo consules, sed liberos fuisse putet, quorum mens fuit oppressa praemio, lingua adstricta mercede.* 5. *Reditus ex fructibus praediorum, vel ex eorum locatione.* Att. XV. 20. *mercedes dotalium praediorum.* Fin. II. 26. *Vides si amicitiam sua caritate metiare, nihil esse praestantius; sin emolumento, summas familiaritates praediorum pretiosorum mercede superari.* Verr. III. 50. *merces ex fundo.* Att. XV. 17. *merces insularum.* 6. *Incommodum, damnum ex aliqua re, (Verlust, Schaden, Einbuße).* Fam. I. 9. *non ita magna mercede.* Dom. 11. *data merces est erroris mei magna.* Tusc. III. 6. *istuc nihil dolere non sine magna mercede contingit immanitatis in animo, stuporis in corpore (jene Unempfindlichkeit gegen den Schmerz löst sich nicht ohne den grossen Schaden eines Stumpfsinns in der Seele, und einer Starrsucht im Körper denken).*

MERCURIALES. Q. Fr. II. 5. *collegium mercatorum de quo Liv. II. 21. 27. Ern.*

MERERE, vel **MERERI**, depon. 1. *Lucrari.* Rosc. Com. 10. *illa membra mereri per se non amplius possunt duodecim aeris.* 2. *Dignum esse vel praemio vel poena.* Orat. I. 54. *respondit (Socrates) se meruisse ut maximis honoribus decoraretur.* Catil. IV. 2. *eos pro eo mihi ac mereor gratiam relatueros.* Caecil. 18. *inurias ferendo maiorem laudem, quam ulciscendo mereri.* 3. *Sich verdient machen.* Att. IX. 6. *ita meruisse illum de me puto, ut ἀχαριστίας crimen subire non audeam.* Milon. 34. *Stet haec urbs praeclara, quoquo modo merita de me erit.* Att. VII. 1. *Pompeius erat de me optime meritus.* Leg. III. 14. *quo perniciosius de re publica merentur vitiosi principes, quod nbn solum vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in civitatem.* 4. *Mereri stipendia, (Kriegsdienste thun)* pro quo etiam simpliciter dicitur merere. Cael. 5. *Eudem erat, si statim mereri stipendia coeperamus, castrensis ratio ac militaris.* Sic Caecil. 5. *meruisse stipendia in eo bello — virtutis fuit.* Rab. Perd. 7. *P. Servilius, quo tu imperatore, Labienae, meruisti.* 5. In interrogationibus, *quid mereas, aut quid merere velis* significatur aliquem vix magno pretio adduci posse, ut aliquid faciat. N. D. I. 24. *quid mereas ut Epicurus esse desinas? (Was müßte man dir wohl bieten?)* ubi alter respondet: *Nihil equidem (nichts in der Welt nähm ich dafür)* ut rationem vitae beatae veritatemque deseram. Verr. IV. 60. *quid arbitramini Rheginos merere velle, ut ad eis marmorea Venus illa auferatur?* Phil. I. 14. *putasne illum (avum tuum M. Antonium) immortalitatem mereri voluisse, ut propter armorum habendorum licentiam metueretur.* Fin. II. 22. *quid enim mereri velis iam quum magistratum inieris et in concionem ascenderis — quid merearis igitur, ut te dicas in eo magistratu omnia voluptatis causa facturum esse?* In his et similibus recte monuerunt viri docti mereri esse, i. q. accipere, acquirere; non ut Manutius putabat, impendere.

MERETRICIUS. Cael. 20. *meretricii amores, i. e. consuetudo cum meretricibus libidinis causa.* Ibid. *meretricia vita, est vitae ratio quam sequuntur meretrices.* Ad Phil. II. 18. *meretricius quaestus* tribuitur pueris meritoriis. Verr. III. 3. *puerum pudorem et pudicitiam qui colit, potest animo aequo istius quotidiana adulteria meretriciam disciplinam, domesticum lenocinium videre?*

MERETRICULA. N. D. I. 33. *Meretricula Leontium contra Theophrastum scribere ausa est.*

MEREIRIX, est mulier quae se quaestus causa pluribus amatoribus prostituit Cael. 20. *Si quae non nupta mulier (Clodium tangit) domum suam patefecerit omnium cupiditati, planeque sese in meretricia vita collocavit, virum alienissimorum conviviiis uti instituerit; si hoc in urbe, si in hortis, si in Baiarum illa celebritate facie, si denique ita sese geret non incessu solum, sed ornatu atque comitatu, non flagrantia oculorum, non libertate sermonis, sed etiam complexu, osculatione, aquis, navigatione, conviviiis, ut non solum mere rix, sed etiam procax videatur, cum hac si quis adolescens forte fuerit, utrum hic tibi adulter an amator, expugnare pudicitiam, an explere libidinem voluisse videntur?* Dom. 43. *Tanagraeae meretricis simulacrum e marmore in sepulcro positum.*

MERGERE. N. D. II. 49. *legi scriptum esse avem quandam, quae Platalea nominaretur, eam sibi cibum quaerere advolantem ad eas aves, quae se in mari mergerent etc.*

MERIDIANUS. Orat. III. 5. *meridianum tempus.*

MERIDIATIO, somnus a meridie. Div. II. 68. *nunc propter intermissionem forensis operae et lucubrationes detraxi et meridiationes addidi, quibus uti antea non solebam.*

MERIDIES. 1. Medium diei tempus. Tusc. II. 3. *quum ante meridiem dictioni operam dedissemus, post meridiem in Academiam descendimus.* Att. I. 1. *Catiliŋa si iudicatum erit meridie non lucere (h. e. si quamvis manifesta sint eius crimina, quorum tum erat reus, tamen fuerit a iudicibus absolutus) certus erit competitor.* 2. Caeli regio. N. D. II. 19. *sol cursum inflectit tum ad Septentriones, tum ad meridiem.*

MERITARE. Verr. II. 56. *fundus qui LES dena meritasset, i. e. ex quo tantum redisset.*

MERITO. Catil. III. 6. *praetores merito et iure laudantur.* Orat. I. 55. *Scaevolae te dedisti, quem omnes amare meritissimo pro eius eximia suavitate debemus.*

MERITORIUS. Phil. II. 41. *ingenui pueri cum meritoriis, scorta inter matres familias versabantur; ubi pueri meritorii sunt adolescentuli quaestus causa infami aliorum libidini inservientes.*

MERITUM. Fam. XI. 17. *magna eius in me non dico officia sed merita.* Phil. III. 5. *divinum et immortale meritum.* Att. IV. 11. *merito tuo feci.* Lael. 8. *considerandum videri solet num propter imbecillitatem atque inopiam desiderata sit amicitia, ut dandis recipiendisque meritis, quod quisque minus per se ipse posset, id acciperet ab alio vicissimque redderet.* 2. De culpa. Fam. V. 9. *non meo merito.* Sext. 17. *Caesar, qui a me nullo meo merito alienus esse debebat.*

MERULA. Fin. V. 15 *eine Amsel.*

MERUS. Att. IV. 7. *Cherippus mera monstra nuntiarat.* Att. IX. 15. *Dolabella suis literis merum bellum loquitur.*

MERX. Rab. Post. 14. *merces fallaces et fucosae.* Vatin. 5. *quum te non custodem ad continendas sed portitorem ad partiendas merces missum putares.*

MESSIS. 1. Sensu proprio. Orat. I. 58. *nemo tam sine oculis, tam sine mente vivit, ut quid sit sementis ac messis — omnino nesciat.* Att. V. 21. *fames tum erat in hac mea Asia, messis enim nulla fuerat.* 2. Metaphorice. Parad. VI. 2. *qui illam Sullani temporis messem recordetur, i. e. proscriptionem bonorum.*

MESSOR. Orat. III. 12. *Cotta noster — non mihi oratores antiquos, sed messorum videtur imitari, scil. pronuntiatione vasta, lata et rustica.*

MESSORIUS. Sext. 38 *messoria se corbe contexit.*

META, conus. Div. II. 6. *Vident ex constantissimo motu lunae, quando illa e regione solis facta incurrat in umbram terrae, quae est meta noctis, ut eam obscurari necesse sit.* Plin. hist. nat. II. 10. *de defectione lunae manifestum est, nihil aliud esse noctem quam terrae umbram; figuram autem umbrae similem metae ac turbini inverso.* 2. „Hinc in Circo metae sunt columnellae positae inflexu Circi ad spinam, quas studiose vitabant aurigae ut ex Horatio Od. I. 1. notum est. Hinc illud ductum est Cael. 31. *In hoc flexu quasi aetatis fama adolescentis paullum haesit ad metas.*“ Ern.

METATOR, Feldmesser. Phil. XI. 5. *Saxa castrorum antea metator, nunc ut sperat urbis.* Ibid. XIV. 4. *huius urbis — quam iam peritus metator et callidus decempeda sua Saxa diviserat.*

METARE. Orat. II. 65 *ut sementem feceris ita metes.* Tusc. III. 25. *vita omnibus metenda ut fruges.*

Versiculus ex Euripidis *Hypsipila* translatus apud Stobaeum. Serm. CVI. et apud Plutarchum cons. ad Apoll. Graeca sunt haec: ἀναγκαίως δ' ἔχει βίον περιζεῖν, ὥστε καὶ πρὶν σπᾶσθαι.

METIRI. 1. De mensura rerum corporearum. Verr. III. 85. frumentum metiri. 2. De tempore. N. D. I. 9. *Fuit quaedam ab infinito tempore aeternitas; quam nulla circumscriptio temporum metiebatur.* 3. De sonis. Orat. 66. numeri — sonantium omnium quae metiri auribus possumus. 4. De animi facultatibus. Fam. X. 4. *fidelitas quam ego ex mea conscientia metior.* Phil. XII. 12. *totum huiusce rei consilium non periculo meo, sed utilitate reip. metiar.* Off. I. 2. *qui summum bonum, suis commodis non honestate metitur.* Pis. 28. *Epicurei res, quae sunt homini expetendae voluptate metiuntur.* Orat. 7. *eloquentiam ipsius viribus non sua imbecillitate metiuntur.*

METUERE. Fam. I. 5. *quamquam omnia sunt metuenda, nihil magis, quam perfidiam timemus.* Rosc. Am. 3. *supplicia — metuere atque horrere.* Att. X. 4. *frater meus non tam de sua, quam de mea vita metuit.* Her. II. 19. *ab inimico sibi summum periculum metuebat.*

METUS. Tusc. IV. 37. *metus expectati et impendentis mali.* Ibid. V. 18. *metus est futurae aegritudinis sollicita expectatio.* Ibid. IV. 50. *aegritudini finitimus est metus. — Est enim metus ut aegritudo praesentis, sic ille futuri mali. Itaque nonnulli aegritudinis partem metum esse dicebant, alii autem metum praemolestiam appellabant, quod esset, quasi dux consequentis molestiae.* Oec. 1. *metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi.*

MICARE. 1. Radiare. N. II. 42. *stella micans radiis.* Div. I. 11. *stellarum ardore micante.* 2. De pulsu arteriarum. N. D. II. 9. *micare non desinunt arteriae.* 3. In omnes partes celeriter moveri. Div. I. 47. *anguis semianimis et varia graviter cervice micans.* 4. *Micare s. micare digitis, est par impar ludere, digitis vel pari, vel impari numero erectis, ut alter ludentium divinet par an impar sit numerus erectorum.* (Similis lusus ei quem Itali dicunt fare giocare alla mora.) Div. II. 41. *quid enim sors est, idem propemodum quod micare, quod talos iacere.* Off. III. 19. *quum fidem alicuius bonitatemque laudant, dignum esse di-*

eunt, quicum in tenebris mices; nempe quia in tenebris alter micantium alterum fallere possit, nisi homo sit plenus fidei. Off. III. 23. quasi sorte, aut micando victus.

MIGRARE. 1. Exire e domicilio in aliud; *ausziehen. Att. XIV. 9. tabernae nunc mihi corruerunt, reliquaeque rimas agunt; itaque non solum inquilini, sed mures etiam migraverunt. 2. Verr. II. 36. iste vehementer Sthenio insensus hospitium ei renuntiat; domo eius emigrat, atque adeo exit; nam iam ante migrarat; h. e. iam antequam ipse exiret partem supellercilis exportari iusserat; itaque migrare, h. l. est in migrando occupatum esse. 3. Transutivo sensu migrare est negligere, übertreten. Fin. III. 20. qui ius conservat iustus, qui migrat, iniustus est. Off. I. 10. ut quae pertinent et ad veritatem et ad fidem, ea migrare interdum et non servare sit iustum.*

MIGRATIO. 1. Exitus ex domicilio in aliud. Cael. 8. Tusc. I. 12. mortem non interitum esse, sed quandam quasi migrationem. Ibid. 41. sin vera sunt quae dicuntur migrationem esse mortem, in eas oras, quas, qui ex vita excesserunt, incolunt. 2. Metaphorice. Fam. XVI. 17. Verbo fideliter, domicilium est proprium in officio migrationes in alienum multae.

MILES, pro pedite est ad Fam. X. 10. ubi vid. Graev. et ad Justin. XIII. 5. Gronov. ad Liv. XXVI. 19. XXVIII. 1. Ern.

MILITARI. Off. I. 11. Pompilius imperator tenebat provinciam; in cuius exercitu Catonis filius tiro militabat.

MILITARIS. Muren. 9. rei militaris virtus praestat ceteris omnibus. Off. I. 18. statuus videmus ornatus fere militari.

MILITIA. Manil. 10. militiae disciplina (Kriegsschule). Orat. III. 35. illi et domi et militiae (zu Hause und im Felde) consilium suum fidemque praestabant. Off. I. 11. obligare aliquem militiae sacramento. Ibid. III. 26. insimulant (Ulyssem) tragoediae simulatione insaniae militiam subterfugere (sich dem Kriegsdienste entziehen) voluisse.

MILLE, cum singulari verbi adiecti. Mil. 20. mille hominum valentium versabatur etc. v. Perizon. ad Sanctii Minervam. Ern.

MILVINUS. Q. Fr. I. 2. *Licinius plagiarium cum suo pullo milvino; i. e. vel filio, vel servulo eius, rapaci; metaphora ducta a milvo, qui est ex avibus rapacibus.*

MILVUS, avis rapax. N. D. II. 49. *Milvo est quoddam naturale bellum cum corvo.*

MIMA, gesticulatrix; ludia quae gestibus et saltatione actiones imitabatur. Phil. II. 8. *aliquid salis ab uxore mima trahere potuisti, i. e. a Cytheride s. Volturna, Antonii amica et quasi uxore.* Phil. XIII. 11. *quum in gremiis mimarum mentum mentemque deponeres.*

MIMICUS. Orat. II. 59. *in iocando non modo illud praecipitur, ne quid insulse, sed etiam si quid perridicule possis, vitandum est oratori utrumque, ne aut scurrilis iocus sit aut mimicus. Iocus mimicus est ex nimia imitatione, praesertim subobsena.*

MIMULA. Phil. II. 23.

MIMUS, histrionis genus quod actiones dicta, moresque hominum, sive in scena, sive etiam extra eam, testive, risus commovendi causa imitatur. Vid. *Ethologus.* Verr. III. 36. 2. Est etiam genus poematum scenicorum, de quo Diomedes Lib. III. *Mimus, inquit, est sermonis cuiuslibet et motus sine reverentia vel factorum turpium cum lascivia imitatio. A Graecis ita, definitus: Μῖμος ἐστὶν μίμησις βίον τὰ τὶ συγκιχλασμένα καὶ ἀσυγκρίτητα περιέχων. Mimus dictus παρὰ τὸ μιμῆσθαι, quasi solus imitetur, quum et alia poemata idem faciant, sed solus, quasi privilegio quodam, quod fuit commune possedit.* Rab. Post. 12. *argumenta mimorum.* Phil. II. 27. *persona de mimo.* Phil. XI. 6. *mimos commentari.* Cael. 27. *Mimi ergo est iam exitus, non fabulae, in quo quum clausula non invenitur, fugit aliquis e manibus; deinde scabilla concrepant, aulaeum tollitur.*

MINA, continet centum drachmas s. denarios. Ac. post. II. 30. *mina erut merces dialecticorum.*

MINACITER. Orat. I. 20. *minaciter terrere.* Phil. V. 8. *num putatis dixisse eum minacius, quam facturum fuisse.*

MINAE. Orat. I. 53. *equidem putabam virtutem hominibus, si modo tradi ratione possit, instituendo et persuadendo non minis et vi ac metu tradi.*

MI-

MINARI. Phil. XIII. 9. *hostis teterrimus omnibus bonis cruces ac tormenta minatur.* Fam. XI. 3. *nulla minantis auctoritas apud liberos est.* Div. II. 17. *quae inconstantia deorum est, ut primis minentur extis, bene promittant secundis.* Planc. 40. *quum mea domus ardore suo deflagrationem urbi minaretur.*

MINATIO. Orat. II. 71. *exsecrationes, admirationes, minationes sunt a Graecis rhetoribus in generibus iocorum aut ridiculorum relatae.*

MINAX. Fam. XI. 3. *minaces et acerbae literae.* Font. 12. *si illi bellum facere conabuntur, excitandus nobis erit ab inferis C. Marius, qui Induciomaro isti minaci atque arroganti par in belligerando esse possit.*

MINIANUS, Iupiter. Fam. IX. 16. *dictus a minio, quo statua Iovis in Capitolio inducenda locabatur.* Plin. H. N. XXXIII. 7. *De ritu statuas deorum pingendi,* vid. Broukhus. ad Tibull. II. 55. *Ern.*

MINIATULUS. Att. XVI. 11. *miniaturae cerulae.* Vid. Cerula. Ibid. XV. 14. *est miniata cerula,* cf. Casaub. ad Persium p. 418. *Ern.*

MINISTER. Cluent. 15. *Martiales Larini appellabantur, ministri publici Martis.* Orat. I. 45. *apud Graecos infini homines — ministros se praebent in iudiciis oratoribus.* Ibid. 59. *illi disertissimi homines ministros habent in causis iuris peritos, quum ipsi sint imperitissimi.* Cluent. 53. *legum ministri magistratus.* Off. II. 15. *an tu id agis ut Macedones non te regem suum, sed ministrum et praebitorem sperent fore.* His verbis accusabat Alexandrum filium Philippus, quod largitione benivolentiam Macedonum consecraretur. Verr. III. 9. *minister ac satelles cupiditatum.* Q. Fr. I. 1. 4. *sic annulus tuus — non minister alienae voluntatis, sed testis tuae.*

MINISTRA. Orat. I. 17. *artes ministrae ac comites oratoris.* N. D. II. 60. *quam aptas, quamque multarum artium ministras manus natura homini dedit.* Tusc. I. 31. *res familiaris, quae est ministra et famula corporis.* Fin. II. 12. *adiunctis virtutibus, quas ratio rerum omnium dominas, tu voluptatum satellites et ministras esse voluisti.*

MINISTRARE. Pis. 27. *servi sordidati ministrant.* Fin. II. *adsint formosi pueri qui ministrant.* Pis. 11. *ardentes faces Iuriis Clodianis ministrabas.* Verr. III. 44. *quum in eis conviviis — maximis poculis ministraretur.*

Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars I.

MINISTRATOR. Idem quod minister, ex eo genere qui pragmatici vocabantur, qui iurisperiti oratoribus iuris imperitis res scitu necessarias subiiciebant. Orat. II. 75. Flacc. 22.

MINITARI. Phil. XI. 14. *qui huic urbi ferro ignique minitantur.* Tusc. I. 43. *ista horribilia minitare purpuratis tuis.*

MINUERE. Fam. III. 8. *sumptus egentissimarum civitatum minuere.* Fat. 2. *nec oratoria illa studia deserui, nec ea quae nunc tracto, minuunt, sed augment potius illam facultatem.* Ibid. IV. 6. *ne quid de summa re publica minueretur.* Inv. II. 17. *maiestatem minuere.* Off. I. 22. *quum plerique arbitrentur res bellicas maiores esse quam urbanas, minuenda est haec opinio; i. e. restringenda, nempe quia non sit omnino vera et sine exceptione.*

MINUSCULUS. Att. XIV. 12. *minuscula villa.* Q. Fr. III. 1. *minuscula epistola.*

MINUTATIM. Ac. pr. II. 16. *quum aliquid minutatim et gradatim additur aut demitur, quod fit in Sorite, in quo quid vitiosum sit docetur* ibid. c. 29.

MINUTE. 1. *ieiune, exiliter.* Fin. IV. 3. *res fortasse verae, certe graves non ita tractantur, ut debent, sed aliquanto minutius.* Orat. 36. *ut quidque erit dicendum ita dicet (orator) nec satura ieiune, nec grandia minute.* 2. De nimia subtilitate in divisione logica, aut partitione. Ac. pr. II. 13. *haec universa concidunt etiam minutius.*

MINUTUS. 1. Pusillus. Ac. pr. II. 38. *Myrmecides minutorum opusculorum fabricator.* Nempe Myrmecides Milesius praeter alia huiusmodi quadrigas fecerat, quae sub musca possent abscondi. 2. *„ Minutus de scribendi genere quum dicitur est tenue ac paene ieiunum.* Brut. 83. *quid tam fractum, tam minutum.* Ibid. 84. *minuta subtilitas.* Orat. II. 38. *Stoicus iste (Diogenes Babylonius) genus sermonis offert non liquidum, non fusum ac profluens, sed exile, aridum, concisum et minutum.* 3. *Minuta in oratione dicuntur membra incisa, quae periodis opponuntur.* Orat. 23. *illa enim ipsa contracta et minuta, ubi contracta opponuntur hiantibus, minuta periodis.* 4. In dialecticis. Tusc. II. 18. *minutae conclusiunculae, quas alio verbo contortulas vocat.* 5. *Philosophi minuti.* Cat. 23. Fin. I. 18. *sunt abiecti et contemnendi.* 6. Partit. 17. mi-

nuta (kleinlich) est enim omnis diligentia, hic autem locus grandia requirit. Ern.

MIRABILIS. 1. Bewundernswerth. Orat. 12. quo magis sunt Herodotus et Thucydides mirabiles. 2. Wunderbar, befremdlich. Parad. V. 1. nec hoc tam re est, quam dictu inopinatum ac mirabile. Orat. III. 51. mirabile est, quum plurimum in faciendo intersit inter doctum et rudem, quam non multum differat in iudicando.

MIRABILITER. 1. Orat. I. 21. qui mirabilius et magnificentius augere posset atque ornare, quae vellet. 3. Att. II. 25. mirabiliter moratus est (der Mann hat einen wunderlichen Charakter).

MIRACULUM, N. D. I. 8. portenta et miracula (abenteuerliche und wunderliche Meinungen) non disserentium philosophorum sed somniantium.

MIRARI. 1. Bewundern. Inv. II. 1. quum puerorum formas magno hic opere miraretur. Verr. V. 27. opus ex saxo in mirandam altitudinem depresso (vor bewundernswürdiger Tiefe). 2. Sich wundern. Div. II. 24. Cato mirari se aiebat quod non rideret haruspex haruspitem quum vidisset. 3. Etwas nicht begreifen, befremdlich finden. Att. VII. 18. miror quid causae fuerit, quae consilium mutaris. Off. II. 16. miror quid in mentem venerit Theophrasto.

MIRATIO. Div. II. 22. causarum ignoratio in re nova mirationem facit.

MIRE. Att. XVI. 11. Puero municipia mire favent.

MIRIFICE. Acad. pr. II. 2. (Antiochus) delectabatur mirifice lectione librorum. Att. II. 19. ego ne irasci possum quidem iis, quos valde amo, tantum doleo ac mirifice quidem.

MIRIFICUS. Fam. III. 11. mirificam cepi voluntatem. Att. XIV. 12. agere mirificas gratias. Att. XI. 11. Cato convivium Pisoni mirificum facit. Div. II. 20. A te rationem totius haruspicinae peto. Sed te mirificam in latebram coniecisti.

MIRMILLO. Phil. III. 12. VI. 4. gladiator, qui cum retiario et Threace componitur. Lips. Saturn. II. 8. 10. Dicitur a *μῆρμενος*, et *μῆρμενος* piscis, quod insigne in galea gerebant, ut post Salmasium ad Solin. p. 213. statuit Gronov. in Epist. ad Ant. Clementium subiect. libris de Sestertiis p. 698. sq. Ern.

MIRUS. Fam. II. 11. *me mirum desiderium tenet urbis, incredibile meorum.* Orat. Rosc. Am. 8. *neque mirum — si aliquid non animadvertat.* Fam. II. 11 *de pantheris agitur mandato meo diligenter, sed mira paucitas est.*

MISCERE. 1. Sensu proprio. Dig. II. 41. *sortes quae pueri manu miscentur.* Fin. II. 5. *Ego in eadem (dicis) voluptate eum, qui alteri miscent mulsum, ipse non sitiens, et eum, qui illud sitiens bibit?* 2. „Metaphorice. moliri res turbulentas. Mil. 9. *quanto ille plura miscebat.* Harusp. 22. *miscet ac turbat.* Catil. IV. 5. *nova quaedam misceri et concitari.* Fam. V. 16. *ea misceri parari, impendere reip.* 3. De oratore, est commovere animos. Orat. I. 51. *miscere animorum motus.* Sic. Or. 9. *Pericles dicitur permiscuisse Graeciam.* Eru.

MISELLUS. Att. III. 23. *meum Ciceronem cui nihil misello relinquo tuere, quoad poteris.* Fam. XIV. 14. *illius (Tulliae) misellae et matrimonio et famae serviendum est.*

MISER. Phil. XI. 4. *o multo miserior Dolabella (ob Trebonium crudeliter interfectum) quam ille (Trebonius) quem tu miserrimum esse voluisti.* Dolores Trebonius pertulit magnos; multi ex morbi gravitate maiores; quos tamen non miseros sed laboriosos dicere solemus. Part. 17. *nihil tam miserabile, quam ex beato miser.* Parad. 1. *aerumnosus, infelix, miser.* Cluent. 3. *fortuna misera.* Com. fr. *Spectaculum duorum designatorum consulum — genere et exemplo miserum ac funestum.* Nempe P. Sulla et Antonius quum iam essent consules designati, ambitus damnati et in eorum locum L. Cotta et L. Torquatus creati sunt. Att. VII. 11. *nihil fieri potuit miserius.*

MISERABILIS. 1. Ad miserationem commovendam aptus. Orat. II. 47. *quibus verbis — si dolor abfuisset mens, non modo non miserabilis, sed etiam irridenda fuisset oratio mea.* Ibid. II. 46. *inflexa ad miserabilem sonum voce.* 2. Commiseratione dignus. Dom. 24. *Eius squalor — omnibus mortalibus miserabilis videbatur.* Div. I. 32. *miserabilis respectus incendiorum.*

MISERABILITER. 1. Cum lamentatione. Tusc. I. 40. *quam me delectat Theramenes! quam etato animo est! Etsi enim flemus, quum legimus, tamen non miserabiliter vir clarus emoritur.* Att. X. 10. *epistola scripta miserabiliter.* 2. Ita ut misericordia commoveatur.

Att. XIV. 10. *Caesar in foro combustus, laudatusque miserabiliter.*

MISERANDUS; misericordia dignus. Orat. I 37. *quid hoc fieri turpius aut dici potest quam — hunc in minimis tenuissimisque rebus ita labi, ut aliis miserandus, aliis irridendus esse videatur.*

MISERARI. Fam. IV. 9. *nec eam (patriam) minus diligere debes, quia deformior est, sed miserari potius.*

MISERATIO. 1. Sensus misericordiae. Fam. V. 12. *quem nostrum moriens Epaminondas, non cum quadam miseratione delectat?* 2. Pars orationis ad misericordiam commovendam composita. Brut. 21. *Ser. Galba — illa oratorum propria — opera tractavit ut — miserationibus et communibus locis uteretur.* Orat. II. 47. *non fuit haec sine meis lacrymis, non sine dolore magno misratio.*

MISERE. 1. Sensu proprio. Fin. III. 15. (Stoici) *inter illa, quae nihil valerent ad beate misereve vivendum, aliquid tamen, quo differrent esse voluerunt.* 2. Vehementer, de iis quae anxie appetimus vel aversamur. Fam. XII. 2. *misere noluit.* Sic Horat. Sat. I. 9. 14. *misere cupis, inquit, abire.*

MISERERI. 1. Att. IV. 5. *qui misereri mei debent, non desinunt invidere.* Fam. VI. 7. *ignosce timori nostro et misere tempore.* 2. Passive. Inv. I. 30. *ut supplicum misereatur.* Verr. I. 30. *Iam, iam, Dolabella neque tui, neque tuorum liberum, quos tu miseros in egestate atque in solitudine reliquisti, misereri potest.*

MISERET. Mil. 34. *eorum nos magis miseret, qui nostram misericordiam non requirunt, quam qui illam efflagitant.*

MISERIA. 1. Sensu proprio. Fin. V. 32. *ubi virtus sit — ubi esse miseria et aerumna non possit.* Fam. VII. 3. *miseriae in quibus tot annos versamur.* Brut. 96. *Hortensium videtur felicitas ipsius, qua semper est usus, ab eis miseriis, quae consecutae sunt, morte vindicasse.* 2. Labor taediosus et molestus. Rosc. Com. 11. *Roscius — Panurgum — summo cum labore stomacho, miseriaque erudit.* 3. Periculum reorum. Flacc. 1. *miseriarum deprecator.* 4. Anxietas. Div. II. 41. *Nihil est, inquit, quod deus efficere non possit. Uti nam sapientes Stoicos effecisset, ne omnia superstitiosa sollicitudine et miseria crederent.*

MISERICORDIA. Tusc. IV. 8. *Misericordia est aegritudo ex miseria alterius iniuria laborantis. Nemo enim parricidae aut proditoris supplicio misericordia comm vetur.* Rab. Perd. 9. *Sex. Titius quod habuit imaginem L. Saturnini domi suae condemnatus est. Statuerunt equites Romani illo iudicio, improbum civem esse — qui hominis hostilem in modum seditiosi imagine aut mortem eius honestaret, aut desideria imperitorum misericordia commoveret.* Att. VIII. 12. *frangor saepe misericordiae puerorum.*

MISERICORS. Inv. I. 53. *conquestio est oratio auditorum misericordiam captans. In hac primum animus auditoris mitem et misericordem conficere oportet.*

MISSIO 1. *Abserding.* Att. I. 4. *litterarum missio.* Phil. VII. 1. *non sine causa legatorum istam missionem semper timui.* 2. *Dimissio.* Tusc. I. 48. *Silenus a Mida captus hoc ei muneris pro sua missione dedisse scribitur; docuisse regem non nasci homini longe optimum esse; proximum autem, quem primum mori.* Fam. V. 12. *ante missionem ludorum, i. e. ante finem.*

MITELLA. Rab. Post. 10. *est mitra parva. Mitellae etiam corollae fuerunt e veste serica diversicolori unguentis madidae, ut ex Plin. XXI. 3. demonstrat Salmas. ad Solin. II 592. Ern.*

MITESCERE. Oecon. 1. *affected iam prope aestate uvas a sole mitescere tempus est.*

MITIFICATUS, *concoctus.* Div. II. 26. *Democritus — causam explicat, cur ante lucem galli canant. Depulso enim de pectore et in omne corpus diviso et mitificato cibo, cantus edere, quiete satiatos.*

MITIGARE. 1. *Lenire.* Orat. II. 58. *est oratoris movere risum — maxime quod tristitiam ac severitatem mitigat et relaxat.* Q. Fr. I. 17. *severitatem acerbam multis condimentis humanitatis mitigare.* 2. *Mitem facere.* Leg. II. 14. *qui ex agresti vita exculti ad humanitatem mitigati sumus.* 3. *Consolari.* Fam. VI. 4. *me non tantum literae, quantum longinquitas temporis mitigavit.* 4. *Coquendo mollire.* N. D. II. 60. *arborum consectione, omnique materia et culta et silvestri partim ad calefaciendum corpus igni adhibito, et ad mitigandum cibum utimur.*

MITIS. 1. *de vento, sanft.* Att. VII. 2. *Auster lenissimus et mitis.* 2. *De animo.* Inv. I. 55. *animus auditoris mitis et misericors.* Catil. IV. 5. *homo mitis.*

simus atque lenissimus. 3. De placito philosophorum. Muren. 29. *Accessit his doctrina non moderata nec mitis, sed — paullo asperior et durior, quam veritas aut natura patiatur.* Intelligitur Stoicorum disciplina moralis. 4. De oratione. Sen. 9. *diserti senis compta et mitis oratio.*

MITRA. Harusp. R. 21. est fascia, qua caput redimitur. Sed barbaris illius usus frequentior, quam Graecis, ut e Virgilio constat. Vid. v. e. Aen. V. 215. Cf. Graev. lect. Hesiod. c. 25. et inter Graecos Romanosque feminis non viris. Vid. Salmas. ad Solin. p. 392. et Abram ad Or. pr. Rab. Post. 10. *Ern.*

MITTERE. 1. Sensu proprio. Att. VI. 5. *velim obvias mihi literas quam argutissimas de omnibus rebus crebro mittas.* Fam. X. 12. Munatius eas literas legendas dedit, quas ipsi miserat, et eas, quas publice (i. e. ad senatum). 2. *Librum ad aliquem mittere*, praeter communem verbi significationem, saepe idem est ac librum alicui inscribere. Sen. 1. *hunc librum de senectute ad te misimus.* 3. *Mittere* significat interdum, per literas vel per nuntios aliquid nuntiare aut mandare. Att. II. 2. *nam ita ad me mittunt, Nigidium minari in concione.* Fam. XVI. 9. *Curio misi, ut medico honos haberetur.* 4. Immittere. Mil. 28. *ut in eos se potius mitteret, quam in vestras possessiones.* 5. Emittere. Fin. I. 1. *quod semel missum coërceri reprimique non potest.* Att. VI. 1. *mittere sanguinem.* Sext. 19. *vocem pro rep. neminem mittere.* 6. Mitto, saepe, i. q. praetereo s. non dicam. Brut. 17. *at quem virum dii boni! mitto civem, aut senatorem, aut imperatorem, oratorem enim hoc loco quaero.* Att. VII. 2. *Chrysippum — discedere a puero inscientem! mitto alia, quae audio multa; mitto furta, fugam non fero.*

MIXTUS vel MISTUS. N. D. I. 27. *fusus et candore mixtus rubor.* Univ. 12. *voluptate et molestia mixtus amor.* Tusc. V. 15. *mixta ex dissimilibus.* Off. II. 14. *in oratione mista modestiae gravitas.*

MOBILIS. 1. Sensu proprio. N. D. II. 57. (Natura) *lubricos oculos fecit et mobiles.* Ibid. 11. *mundi ille fervor purior perlucidior, mobiliorque, multo ob easque causas aptior ad sensus commovendos quam hic noster calor.* Idem ibid. dicitur *acerrimus et mobilissimus ardor.* 2. Mutabilis, inconstans. Fam. VI. *nec in*

te animo fui mobili, sed — stabili. Dom. 58. *caduca et mobilia haec esse duxi.*

MOBILITAS. 1. Sensu proprio. N. D. II. 15. *sidera, animalia sensu acerrimo et mobilitate celerrima.* Orat. I. 28. *mobilitas linguae.* 2. De animo inconstantia. Phil. VII. 3. *quid est inconstantia, mobilitate, levitate turpius.*

MOBILITER. 1. N. D. II. 9. *animadversum saepe est quum cor animantis alicuius ita mobiliter palpitaret, ut imitaretur igneam celeritatem.* 2. Div. II. 65. *mobilitèr animus agitatus.*

MODERARI. 1. Gubernare. Inv. II. 51. *funiculo navim moderari.* Balb. 27. *neque esse inconstantis puto, sententiam aliquam tamquam aliquod navigium atque cursum ex reip. tempestate moderari.* Sull. 28. *t tormenta gubernat dolor, moderatur natura cuiusque, tum animi tam corporis.* Verr. III. 98. *venti et tempestates res rusticas moderantur.* 2. Certa ratione regere et definire. Tusc. V. 36. *tibicines, iique qui fidibus utuntur, suo non multitudinis arbitrio cantus numerosque moderantur.* Phil. XIV. 7. *sententiam suam non semper utilitate reip. sed quum spe tum metu moderari.* 3. Impe-
rare, cohibere. Q. Fr. I. 1. *moderari animo et orationi quum sis iratus non mediocris ingenii est.* Cael. 3. *tecum agam lenius, quod pudor tuus moderatur orationi meae.* 4. Parcere. Flacc. 5. *moderatus est religioni suae in testimonio dicendo.*

MODERATE. Fam. VI. 1. *omnia humana placate et moderate feramus.* Fin. I. 1. *qui moderatius id (studium philosophiae) volunt fieri, difficilem quandam temperantiam postulant.* Orat. 52. *Gorgius his festi-
vitatibus insolentius abutitur, quas Isocrates — modera-
tius temperavit.*

MODERATIO. 1. Rerum corporearum. Div. II. 45. *temperatio lunae caelique moderatio.* N. D. II. 36. *tanti ignes tamque multi — ita prosunt, ut si mota loco sint, conflagrare terras necesse sit a tantis ardoribus, moderatione et temperatione sublata.* 2. Tribuitur animis eorumque partibus et actionibus. Off. I. 28. *decorum — movet approbationem — ordine et constantia et moderatione dictorum omnium atque factorum.* Ibid. 26. *altera (pars honestatis quae cernitur) in conformatione et moderatione continentiae et temperantiae.* Orat. 18. *(in cultu) quum effeceris ne quid ineptum*

aut vultuosum sit, tum oculorum est quaedam magna moderatio. Orat. II. 59. haec — adhibenda est in loco moderatio. Orat. I. 60 (histrio) adstrictus certa quadam numerorum moderatione ac pedum. 3. Ponitur pro regimine aut potestate. Verr. Act. I. 7. omnia in unius potestate, ac moderatione vertentur. N. D. III. 25. mundi divina in homines moderatio nulla est, si in eo discrimen nullum est bonorum et malorum.

MODERATOR. Leg. II. 7. *sit hoc a principio persuasum civibus, dominos esse omnium rerum ac moderatores deos, eaque quae gerantur eorum geri ditione ac numine. N. D. II. 35. philosophi debuerunt — intelligere inesse aliquem non solum habitatorem in hac caelesti ac divina domo, sed etiam rectorem et moderatorem, et tanquam architectum tanti operis tantique muneris. Att. VIII. 11. moderatori reip. beata civium vita proposita est. Orat. 21. Magni iudicii, summae etiam facultatis esse debet moderator ille et quasi temperator huius tripartitae varietatis, i. e. trium generum dicendi, subtilis, modici, vehementis. Orat. 35. haec sapientia maxime adhibenda eloquenti est, ut sit temporum personarumque moderator, h. e. ut ad tempora et personas accommodet orationem. Par. II. 3. aut auscultator est modo qui audit, aut disceptator, id est, rei sententiaeque moderator; h. e. qui statuit aliquid vel de praeteritis ut iudex, vel de futuris, ut senatus. Tusc. I. 22. Videmus — vicissitudines dierum atque noctium, commutationesque temporum quadripartitas, eorumque omnium moderatorem et ducem solem.*

MODERATRIX. Tusc. V. 14. *Temperantia — moderatrix omnium commotionum. N. D. III. 39. dicitis — materiam universae fictricem et moderatricem divinam esse providentiam. Flacc. 24. vindex temeritatis et moderatrix officii, curia.*

MODERATUS. Muren. 29. *doctrina non moderata nec mitis, sed paullo asperior ac durior. Phil. III. 11. nihil apparet in eo ingenuum, nihil moderatum, nihil pudens, nihil pudicum. Orat. III. 25. licet videre — unguentis minus diu nos delectari summa et acerri-ma suavitate conditis, quam his moderatis. Orat. II. 5. qui cantus moderatae orationis pronuntiatione dulcior.*

MODESTE, modice. Att. IX. 19. *ea quum modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt. Vid. Modicus. 2. Opponitur verbo hostiliter. Fam. XIV. 14.*

si ille modeste (mit guter Mannszucht) Romam venturus est, recte in praesentia domi esse potestis.

MODESTIA. Off. I. 40. Modestia sic definitur a Stoicis, ut sit scientia earum rerum, quae agentur aut scientur loco suo collocandarum. — Ibid. sic fit, ut modestia — scientia sit opportunitatis idoneorum ad agendum temporum. Ibid. I. 5. pars honestatis est in omnium, quae fiunt, quaeque dicuntur ordine et modo, in quo inest modestia et temperantia. Inv. II. 54. Modestia est, per quam pudor honestus caram et stabilem comparat auctoritatem. Div. I. 31. virginalis modestia. Tusc. III. 5. σωφροσύνη soleo equidem tum temperantiam, tum moderationem appellare, tum etiam modestiam.

MODESTUS. 1. Fam. V. 6. homo frugi et modestus. Planc. 11. adolescentuli modestissimi pudor. 2. Sen. p. h. 2. modesti consules dicuntur, qui verentur contra leges facere. 3. Irae potens. Verr. I. 47. o modestum ordinem, qui te virum istinc abire passus est. 4. Opponitur seditioso. Rull. II. 31. plebs modestissima. 5. Lael. 11. opponitur flagitioso, h. e. libidinoso. 6. Lenis. Att. X. 5. modestior non ero. Ern.

MODICE. Fam. IV. 4. modice haec faciam aut etiam intra modum. Orat. I. 29. quibus a natura minora data sunt, tamen illud assequi possunt, ut iis quae habeant, modice (in gehöriger Maasse) et scienter utantur, et ut ne dedeceat. 2. Leniter. Sen. 1. etsi te id modice et sapienter et ferre et laturum esse certo scio.

MODICUS, parvus, paucus. 1. Parad. VI. 2. pecunia mea est ad vulgi opinionem mediocris, ad meam modica, ad tuam nulla. Orat. II. 32. quae (crimina) quum de facto non ambigitur, quaeruntur, qualia sint, ea si ex reis numeres et innumerabilia sunt et obscura; si ex rebus valde modica et illustria. Div. I. 51. (animus) temperatis escis modicisque potionibus affectus. Fin. II. 19. Graecis hoc modicum est, i. e. pauca eius rei exempla sunt apud Graecos. 2. Moderatus. Sen. 11. utendum est exercitationibus modicis. Leg. III. 18. quae cum populo quaeque in patribus agentur modica sunt; id est modesta atque sedata. Fin. V. 11. intelligendum est, haec ipsa nimia in quibusdam futura non fuisse, nisi quaedam essent modica natura. Orat. 25 actio non tragica, nec scenae, sed modica iactatione corporis, vultu tamen multa conficiens.

MODIFICATUS. Part. 5. *verba ab oratore modificata et inflexa quodammodo; qualia sunt ea quae transferuntur aut inmutantur etc.* Orat. III. 48. *membra (orationis) modificata esse debebunt; i. e. numerosa et apte cadentia.* Ern.

MODIUS, sexta pars modimni. Off. II. *M. Seius in caritate annonae asse modium populo dedit.* Lael. 19. *verum illud est, quod dicitur multos modios salis simul edendos esse, ut amicitiae munus expletum sit.* Att. VI. 1. *Sic illa iam habent pleno modio, verborum honorem, imitationem crebram.*

MODO. Pro non modo non, dici non modo, quum sequitur *ne quidem* notum est. Vid. Fam. IX. 17. et Manu. ad Fam. I. 9. sed est etiam ante *verum etiam.* Att. II. 1. *non modo excitatum, sed etiam plane perterritum.* Duo alia exempla ex Lib. II. III. offic. dedit Moretus V. L. V. 7. Etiam omittitur ante *sed etiam* ut Tusc. V. 6. ubi addidit Davis. ed. sec. Notabilis est etiam transpositio huius formae. Att. XIV. 19. *cui facile persuasi id quod rogaret, ac licere quidem, non modo non lubere.* 2. *Non modo pro non dicam, sequente sed.* Act. I. Verr. 3. *si non modo in causa, sed aliquo honesto praesidio.* 3. *Non modo in fine, pro nedum.* Phil. II. 41. *non modo esse illorum cliens.* Fam. I. 9. *nullum meum minimum dictum non modo factum intercessit.* 4. De tempore interdum multos annos significat. Off. II. 21. *modo hoc malum in hanc remp. invasit.* Nam si a Iugurthino bello rationem ducas sunt septuaginta amplius anni. Vid. in NUPER. Ern. Proprie tamen 5. de brevi tempore praeterlapso. Verr. IV. 3. *Nuper: quid dico nuper, immo vero modo, et plane paullo ante.* 6. Att. II. 15. *modo hoc modo illud audire.* Pro hac forma *modo — modo* interdum usurpatur *modo — tum.* N. D. I. 12. *Xenophon facit Socratem disputantem formam deo quaeri non oportere, eundemque et solem et animum deum dicere, et modo unum tum autem plures deos.* Ibid. I. 13. *Theophrastus modo menti divinum tribuit principatum, modo caelo, tum autem signis sideribusque caelestibus.*

MODULARI. Orat. III. 48. *hominum aures vocem natura modulantur ipsae.* Orat. 18. *ipsa natura quasi modularetur hominum orationem, in omni verbo posuit acutam vocem.*

MODULATE. N. D. II. 8. *modulate canentes tibiae.*

MODUS. Mensura. Flacc. 32. *Voluisti magnum agri modum censeris. Orat. 22. in omnibus rebus videndum est, quatenus, etsi enim suus cuique modus est, tamen magis offendit nimium, quam parum. Tusc. II. 19. homo catus numquam terminat nec magnitudinis, nec diuturnitatis modum, ut sciam, quid summum dicat in dolore, quid breve in tempore. Parad. VI. 1. ex eo quantum cuique satis est metuntur homines divitiarum modum. N. D. II. 19. solis tum accessus modici, tum recessus et frigoris et caloris modum temperant. Off. I. 29. Ludendi etiam est quidam modus retinendus. Parad. 3. rerum modum fingere non possumus, animorum modum tenere possumus. 2. Inde transtertur ad mensuram in musicis (den Tact, das Tempo) et ad mensuram pedum metricorum. Orat. I. 60. Solet Roscius dicere, se quo plus sibi aetatis accederet, eo tardiores tibicinis modos et cantus remissiores esse facturum. Quod si ille adstrictus certa quadam numerorum moderatione et pedum tamen aliquid ad requiem senectutis excogitat, quanto facilius nos non laxare modos, sed totos mutare possumus? Orat. 58. non sunt (in oratione) tanquam tibicini percussionum modi, sed universa comprehensio orationis clausa et terminata. Orat. 57. ita factos eos pedes esse, ut in eis singulis modus insit aut sesquipleus, aut duplex aut par. 7. Interdum dicitur modus pro moderatione. Cluent. 67. hinc illae infinitae crudelissimaeque de morte Oppianici quaestiones, quibus finem aliquando non mulieris modus (Mäfsigung), sed amicorum auctoritas fecit. Q. Fr. II. 6. ἀμφοτέρω — bono modo desidero, i. e. moderate. Quint. 7. modo et ratione omnia fecisse, i. e. recte et ordine. 4. Est etiam via et ratio s. conditio alicuius rei aut qualitas (die Art und Weise). Div. I. 40. umbrarum vagari modo. Fin. V. 12. animus non esse solum, sed etiam cuiusdam modi debet esse, (eine gewisse Beschaffenheit haben). Ac. pr. II. 31. coque sapientem non assentiri, quia possit eiusdem modi existere falsum aliquod cuiusmodi hoc verum. Inv. II. 6. res alius modi est ac putatur. 5. Inde in musicis et in cantu significat varietatem sonorum quae melodia appellatur. Tusc. III. 19. carmen et rebus et verbis et modis lugubre. 6. Dicitur etiam pro fine (das Ziel, das Ende).*

Verr. II. 17. *nos modum aliquem et finem orationi nostrae faciamus.*

MOECHUS, adulter. Fam. VIII. 7. *Ocella nemini persuasisset se moechum esse, nisi triduo bis deprehensus esset.*

MOENIA Sext. 42. *domicilia coniuncta quas urbes dicimus, moenibus sepserunt.* Læg. I. 23. *qui sese non unius circumdatum moenibus loci, sed civem totius mundi quasi unius urbis agnoverit.* „Catil. II. 1. *moenibus ipsis intra moenia nulla iam perniciēs comparabitur.* Graevius primum esse pro domibus dicit, et sic dici hoc verbum non est dubium. Vid. praeter ipsum Duker. ad Flor. p. 50. Sed potest tamen hic urbs universae intelligi per synecdochen; quamquam urbs et aedificia urbis non adeo differunt; uti accepit Gronov. Obs. II. 12. *qui media moenia apud Curium interpretatur mediam urbem et media tecta.* Ern. Equidem illud *moenibus ipsis* breviter dictum arbitror pro *urbis aedificiis, imo moenibus ipsis* Maiorem enim perniciem aliquis urbi voluit, qui ne moenibus quidem parceret.

MOERERE s. MAERERE, proprie de luctu ob mortem eius quem dileximus, deinde ob alias eius calamitates. Tusc. I. 13. *nemo maeret suo incommodo. Dolent fortasse et auguntur; sed illa lugubris lamentatio, fletusque maerens ex eo est, quod eum quem dileximus vitae commodis privatum arbitramur; idque sentire.* Phil. IX. 5 (Filius Sulpicii) *ita est affectus, ut nemo unquam unius filii mortem magis doluerit quam ille maeret patris.* Sext. 14. *etiamne edicere ouldabas, ne maerent homines meam, suam, reip. calamitatem?* Tusc. I. 44. de Hectoris corpore ad currum ab Achille relegato *Hic uiscitur, ut sibi quidem videtur. At illa (scil. Andromache) sicut acerbissimam rem maeret.* 2. Sensu generaliori pro dolere. Balb. 25. *sermone hominum alienis bonis maerentium.*

MOEROR s. MAEROR. 1. Proprie dolor ex eius quem dileximus, morte, aut calamitate. Tusc. IV. 8. *maeror, aegritudo flebilis.* Att. XII. 27 *maerorem (ex Tulliae morte) minui, dolorem non potui, nec, si possem vellem.* Fin. I. 18. *accedunt aegritudines, molestiae, maerore qui animos exedunt.*

MOESTE s. MAESTE. Her. III. 14. *modo acriter, tum clementer maeste hilariter — commutabimus pronunciationem.*

MOESTITIA s. **MAESTITIA**. Orat. 45. *quis hanc mihi non daret veniam — ut — non me aut desidia — aut maestitiae cui resisto, potius quam literis dederim?* Orat. 16. *Ecce aliqui duritatem et severitatem quandam verbis et orationis quasi maestitiam sequuntur.* Tusc. 1. 44. *haec quum pressis et flebilibus modis, qui totis theatris maestitiam inferant, concinuntur.*

MOESTUS s. **MAESTUS**. Her. III. 15. *sedato et constanti gestu, maesto et conturbato vultu.* Orat. II. 47. *excitavi maestum et sordidatum senem.*

MOLA. 1. Pistrinum. Att. II. 1. *Taronius — dixit ita ut Rhodi videretur molis potius quam Moioni operam dedisse.* 2. Far tostum sali mistum quo victimae conspergebantur. Div. II. 16. *caput est in iecora cor in extis; iam abscedet simul ac molam et vinum insperseris.*

MOLES. 1. Att. IV. 15. *aditus insulae muniti sunt mirificis molibus.* Verr. IV. 53. *Fons aquae dulcis (Arethusa) — qui fluctu totus operiretur, nisi munitione ac mole lapidum a mari disiunctus esset.* Mil. 31. *Albanorum arae — quas ille (Clodius) — substructionum insanis molibus oppresserat.* Cf. c. 20. *Nimium Clodius ut villam suam magnifice exaedificaret, lucos exciderat, et aras deiecerat.* Phil. XIV. 12. *de monumento militum legis Mariae, qui pugnantes occiderant: Erit igitur exstructa moles opere magnifico.* 2. Metaphorice. Catil. 1. 23. *vir molem istius invidiae sustinebo.* Ibid. III. 7. *non facile hanc tantam molem muli a cervicibus vestris depulsem.* Rull. II. 35. *hi Capuam sedem novae reip. constituunt, molem contra veterem remp. comparant.*

MOLESTE. Fam. I. 9. *moleste Pompeium id ferre constabat.* Att. II. 1. *accusavit moleste.*

MOLESTIA. 1. Sensus animi iniucundus ut in cura, sollicitudine, taedio. Q. Fr. II. 9. *nunc mihi incunditatis plena epistola hoc aspersit molestiae.* Orat. III. 1. *acerba recordatio veterem animi curam molestiamque renovavit.* Fam. XIII. 7. *omnes molestias et sollicitudines — deposui.* 2. „Molestia dicitur etiam quicquid est nimium in aliquo genere. Brut. 58. *accurata et sine molestia diligens elegantia; i. e. sine affectatione, quae molesta est audientibus ac legentibus.* 3. Inprimis dicitur de iis qui appellant de solvendo.

Inde Fam. XII. 30. *noli impudens esse nec mihi molestiam exhibere et a me literas crebriores flagitare.*

MOLESTUS. 1. Laboriosus, operosus; gravis. Leg. III. 8. *nihil — laboriosius, molestius quam provincia*, scil. pro consule aut pro praetore administranda. N. D. II. 25. *multitudo nec cessantium deorum, nec ea quae agant molientium cum labore operoso ac molesto.* 2. Molestus alicui est gravis, et incommodus (lästig). Lael. 6. *amicitia — nunquam intempestiva, nunquam molesta est.* Sen. 7. *importunitas et inhumanitas omni aetate molesta est.* Flacc. 5. *vehementem accusatorem nacti sumus — odiosum ac molestum.* 3. Odiosus. Caecil. II. *quum omnis arrogantia odiosa est, tum illa ingenii atque eloquentiae multo molestissima.* Sen. 14. *cupidis rerum talium odiosum et molestum est fortasse carere, satiatis vero et expletis iucundius est carere quam frui.*

MOLIRI. 1. Proprie *struere*, de operis fabricarum. Verr. IV. 43. *hora amplius in demoliendo signo permulti homines moliebantur.* 2. Omnino aliquid agere, facere. N. D. I. 1. *utrum dii nihil agant, nihil moliantur.* Ac. pr. II. 7. *artium illud eiusmodi genus ut tantummodo animo rem cernat; aliud ut moliatur aliquid et faciat.* Sen. 8. *Videtur ut senectus non modo languida aut iners non sit, verum etiam sit operosa et semper agens aliquid et moliens.* 3. *Struere*, parare, machinari. Sext. 1. *moliri periculum alicui.* Cluent. 63. *insidias filio.* Catil. II. 1. *pestem patriae.* Cluent. 64. *Sassia quiescebat, ut velle atque optare aliquid calamitatis filio potius, quam id struere atque moliri videretur.* 4. *Aggredi*, *suspicere*; *conari*. Orat. 11. *de quo molimur aliquid exquisitius dicere.* Univ. 2. *qui aliquod munus efficere molitur.* 5. *Commovere*. Orat. II. 51. *haec fere maxime sunt in iudicum animis oratione molienda, amor, odium, iracundia, invidia etc.*

MOLITIO. De creatione universi. N. D. I. 8. *quibus oculis animi intueri potuit vester Plato fabricam illam tanti operis, qua construi a deo atque aedificari mundum facit? quae molitio? quae ferramenta? qui vectes.* Ibid. 9. *tanta rerum molitio.* Univ. 3. *quaeramus causam quae eum impulerit, qui haec machinatus sit, ut originem rerum et molitionem novam quaereret.*

MOLITOR, auctor, aedificator. Univ. 3. *effector mundi et molitor deus.*

MOLLIPES. Div. I. 9. mollipedes boves.

MOLLIRE. 1. De corporibus. N. D. II. 10. *frigeribus — durescit humor et idem mollitur tepesactus*. N. D. II. 52. *agri molliati oblimatique ex Nili inundatione*. 2. De animo. Sen. 3. *Fabius Annibalem iuveniliter exsultantem patientia sua mollebat*, i. e. debilitabat. Tusc. V. 27. *nos — animum opinionibus maloque more delinitum mollivimus*. Att. IX. 12. *aetas iam deflecta ad otium domesticarum me rerum delectatione mollebat*.

MOLLIS. 1. De corporibus. Orat. III. 45. *mollissima cera*. Brut. 18. *signa mollia sunt elaboratione politiora*. 2. De sonis. Orat. III. 23. *quanto molliores sunt et delicatiores in cantu flexiones et falsae voculae, quam certae et severae*. Orat. 23. *habet hiatus in cursu vocalium molle quiddam*. 3. De oratione. Brut. 9. *hic primus inflexit orationem et eam mollem teneramque reddidit*. 4. *Lenis, facilis*. Q. Fr. II. 15. *auricula infima scito me molliorem*, cf. Fam. VI. 14. 3. *Qui facile aliqua re dolet*. Att. III. 9. *amantissimum mei mollissimo animo (sehr weichmüthig) in tanto maerore aspicerem*. 6. *Mulieris fractus*. Off. I. 31. *tarditas mollior ingressu*. 7. Orat. 19. *mollis est oratio philosophorum et umbratilis*, h. e. in qua nulli motus animi quam asperitatem iudicalem vocat. 8. Orat. I. 52. *philosophus mollis est, qui voluptati aliquid tribuit in ratione bonorum, ut Epicurei*. 9. *Mutabilis*. Mil. 16. *nihil est tam molle, quam voluntas erga nos civium*. Ern. 10. Orat. II. 69. *festivus homo Egilius, qui videretur mollior, nec esset*; h. e. qui videretur inclinare ad turpitudinem et libidinem patriciorum, et tamen ab omni labe purus esset. 11. Att. II. 6. *molli brachio obiurgare aliquem, est leniter obiurgare*.

MOLLITIA s. MOLLITIES. 1. De animo in bonam partem. Att. I. 17. *agilitas mollitiesque naturae*. Sull. 6. *quae mollitia sum animi et lenitate, numquam mehercule illius lacrymis ac precibus restituissem*. 2. In malam partem. Part. 23. *Lenitatem mollitia animi imitatur*. Leg. II. 15. *civitatum (in Graecia) mores lapsi ad mollitiem, pariter sunt immutati cum cantibus*. 3. Orat. 19. *mollitia cervicem est vitium in motu cervicis, quum est delicatior quam viros decet*.

MOLLITUDO. 1. De corporibus. N. D. II. 55. *in pulmonibus est raritas quaedam, et assimilis spongius*.

giac mollitudo. Orat. III. 25. licet videre in ipso tactu esse modum et mollitudinis et laevitatis. 2. De voce. Her. III. 12. mollitudinem vocis, hoc est, ut eam torquere in dicendo pro nostro commodo possimus, maxime faciet exercitatio declamationis. 3. De animo. Orat. III. 40. mollitudo humanitatis, quae facile rebus laetis et tristibus movetur.

MOMENTUM. 1. Pondus. Sensu proprio. N. D. II. 46. astra — se et nixu suo conglobata continent, et formu ipsa figuraque sua momenta sustentant (halten sich im Gleichgewicht). 2. Per translationem aliarum rerum pondera, h. e. partes et causae gravitatis, momenta (Gewicht) dicuntur. Moren. 41. si quid habet aut momenti commendatio, aut auctoritatis confirmatio mea. Font. 2. vos orat, ut sua religio, laudatio, auctoritas aliquid apud vestros animos momenti habuisse videatur. Vatin. 4. boni viri iudicent. Id est maximi momenti ac ponderis. Orat. 15. non semper nec in omnibus causis ex iisdem eadem argumentorum momenta sunt. Mur. 2. officiorum momenta perpendere. Orat. I. 31. inventa non solum ordine sed etiam momento quodam atque iudicio dispensare atque componere. 3. Vis ad aliquid efficiendum, Einfluss. Fin. IV. 17. quum ad beatam vitam nullum momentum ea res haberet. 4. Causa. Phil. V. 10. Minimis momentiis maximae temporum inclinationes (oft entspringen aus den kleinsten Ursachen sehr grosse Veränderungen der Umstände).

MONEDULA, eine Dohle. Flacc. 31. non plus aurum tibi, quam monedulae committebant; scil. quia monedulae solent eiusmodi cimelia furari, et auferre.

MONERE. Att. XI. 16. te oro, ut Terentiam moneas de testamento. Att. XIV. 21. id ipsum quod me mones. Fam. II. 16. quae tu me mones ut caveam. Inv. II. 22. pietatem, quae erga patriam, aut parentes, aut alios sanguine coniunctos officium conservare moneat.

MONETALIS. Att. X. 11. Cicero per iocum, quum Vectenus in literis ad ipsum datis sibi proconsulis titulum ascripsisset, illius nomini ascripserat MONE-TALI. Ludebat scil. in hoc verbo, quod erant triumviri monetales, ille autem negotiator erat, et magnas pecunias fenori locabat.

MONILE. Verr. IV. 18. monile ex auro et gemmis.

MONITIO. Lael. 24. *habenda ratio est, primum ut monitio acerbitate, deinde obiurgatio contumelia careat.*

MONITOR. 1. Orat. II. 24. *hoc praeceptum est magis monitoris non fatui, quam eruditi magistri.* 2. *Monitor in iudiciis est patroni, cui subiicit, si quid praetermittit, aut non recordatur.* Caecil. 16. *Video non te, sed hunc librum quem monitor tuus tenet esse responsurum.* 3. *Nomenclator.* Muren. 36. *cives per monitorem appellare.*

MONITUM. Phil. XIV. 7. *meae aures dies et noctes omnium monitis praeceptisque patuerunt.* Illyr. 25. *ad quem metum si deorum monitis non duceremur, tamen ipsi nostro sensu coniecturaque raperemur.*

MONIUS. Div. II. 41. *sortes, quae hodie fortunae monitu telluntur.*

MONOGRAMMUS, *adumbratus, delineatus.* N. D. II. 23. *monogrammi dii Epicuri. Sic appellantur, quia non habent verum corpus, sed quasi corpus, adeoque similes sunt delineatis a pictore corporibus, non expressis.* Ern.

MONS. 1. N. D. II. 59. *impendentium montium altitudines.* 2. Pis. 21. *ad hunc montem Tusculanum aedificandum, i. e. villam insane magnitudinis.*

MONSTRARE. 1. *Ostendere.* Div. I. 58. *qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam; ex Ennio. Off. I. 16. homo qui erranti comiter monstrat viam; eiusdem poetae versiculus.* 2. *Docere, explicare.* Fam. XVI. 22. *tu si quid librarii mea manu non intelligent, monstrabis.*

MONSTROSE s. **MONSTRUOSE,** *ungeheuer, abenteuerlich.* Div. II. 71. *nihil tam praepostere, tam incondite, tam monstruose cogitari potest, quod non possimus somniare.*

MONSTROSUS s. **MONSTRUOSUS.** Div. II. 32. *monstruosissima bestia.*

MONSTRUM. 1. *Genus signorum divinationi inservientium.* Div. I. 42. *quorum vim — verba ipsa prudenter a maioribus posita declarant. Quia enim ostendunt, portendunt, monstrant, praedicunt, ostenta, portenta, monstra, prodigia dicuntur.* 2. *Dicitur de homine immanis audaciae.* Catil. II. 11. *nulla iam pernicies a monstro illa atque prodigio moenibus comparabitur.* Pis. 14. *immanissimum ac foedissimum monstrum.*

5 Monstra quoque vocantur, facta incredibilia, inaudita, immania, mirabilia. Att. IV. 7. *mera monstra nuntiarat.* Q. Fr. II. 6. de Caesare monstra promulgarunt. Verr. III. 73. *non mihi iam furtum, sed monstrum atque prodigium videbatur, civitatum frumentum improbare, suum probare.*

MONTANUS. Rull. II. 35. *Ligures montani, duri atque agrestes.* Dom. 28. commemorantur inter genera plebis urbanae, ita, ut a *paganis* distingui videantur, *pagani aut montani.* Graevius negat se, qui sint, scire. Mihi autem videntur iidem esse, qui *pagani.* Nam hi in montibus habitabant. Vid. PAGUS. Ern. Rectius tamen Gesnerus ad h. l. diversos fuisse contendit, adhibito loco Varronis de L. L. V. 3. ut *pagani* sint, qui in plano, *montani*, qui in montibus urbis Romae habitabant.

MONTIVAGUS. Tusc. V. 27. quid hestiae? non — *montivagos atque silvestres cursus lustrationesque patiuntur?*

MONTOSUS. Lael. 19. *locis etiam ipsis montosis delectamur et silvestribus.*

MONTUOSUS. Planc. 9. *aspera et montuosa regio.*

MONUMENTUM, dicitur templum, statua, via et quodcumque publicum aedificium, quo alicuius memoria conservatur, quia aut in honorem eius, aut ab eo exstructum est. Rull. I. 4. *pecunia non consumpta in monumento;* scil. ab imperatore, qui propterea manubias accepit. Verr. I. 4. *monumenta Africani sunt statuae, quas Siculis, Carthagine capta, reddiderat, quibusque ideo nomen eius erat inscriptum.* Planc. 32. Div. I. 28. *monumentum Marii est templum ab eo exstructum e manubiis Cimbricis.* Mil. 7. *in maiorum suorum monumentis de via Appia.* Arch. 11. *Decimus Brutus summus ille vir et imperator, Attii amicissimi sui carminibus templorum et monumentorum aditus exornavit suorum.* Dom. 20. *Clodium meam domum monumentum fecisse, quia in ea signum Libertatis dedicarat.* Fam. I. 9. *monumentum Cicero vocat aedes suas publico sumptu instauratas.* 2. Hinc deinde simpliciter et sine relatione ad aliquem hominem, cuius monumentum sit pro templo ponitur. Verr. I. 50. *in aede Castoris celeberrimo clarissimoque monumento.* 3. Sepulcrum. Rosc. Am. 50. 4. Literae publicae. Dom. 28.

scribere nobiscum in rationibus publicis monumentisque versantur. 5. Sic dicuntur etiam commentarii Pontificum. Dom. 55. *Ern.* 6. *Annales* alique libri *historici*. Sext. 48. *haec monumentis annalium mandantur, posteritati propagantur.*

MORA. 1. Cunctatio, dilatio. Inv. II. 49. *utrum statim fieri necesse sit, an habeat aliquam moram et sustentationem.* Fam. X. 22. *propter tarditatem sententiarum, moramque rerum.* Sull. 20. *venire omnes suas possessiones maluit quam ullam moram cuicumque fieri creditorum suorum.* Att. XI. 11. *sine mora facere aliquid, abiecta omni cunctatione.* 2. In orationibus *morae* sunt, quae nos in musicis dicimus *Pausen*. Orat. 16. *distincta alios et interpuncta intervalla, morae, respirationesque delectant.*

MORA, *Spartiatarum*. Tusc. II. 16. *λόχες*, cohors militum, de quorum numero non satis certo constat, quum alii quingentos, alii plures tradant. Vid. ad h. l. Gronov. Obs. III. 6. *Ern.* Nimirum haec lectio debetur Gronovii conjecturae. Vulgo enim sine sensu legebatur *Spartiatarum*, quorum procedit ad modum ad tibiam.

MORALIS. Fat. I. nos enim partem philosophiae de moribus appellare solemus, sed decet augmentem latinam linguam nominare *moralem*.

MORARI. 1. Intransitive. Att. XVI. 5. *Brutus valde moratur, non tergiversans sed exspectans.* Fam. XV. 2. *tempus eius tridui, quod in his castris morabar.* Tusc. I. 47. *quum illum ad solemne sacrificium curru vehi ius esset, morarenturque iumenta.* 2. Transitive. Fam. XV. 11. *si me navigatio non morabitur.* Fam. II. 15. *nisi quid me Etesiae morabuntur.* Fam. X. 8. *si modo meo casu reip. periculum morari possim.* Verr. IV. 46. *iste omnia, ne multis vos morer, asportanda curavit.*

MORATOR. Caecil. 15. est *causidicus imperitus*, qui adhibetur tantum ad faciendam moram, dum reperiat alius melior patronus, aut iam repertus se ad dicendum comparet. Vid. Ascon. ad h. l. Savaro ad Sidon. Ep. V. 7. *Ern.*

MORATUS. Tusc. II. 11. *quotus quisque philosophorum invenitur, qui sit ita moratus, ita animo ad vita constitutus ut ratio postulat?* Brut. 3. *bene morata et bene constituta civitas.* Div. I. 32, *o poema tenerum,*

et moratum, atque molle. Off. II. 12. *iustitiae fruendae causa videntur olim bene morati reges constituti.*

MORBOSUS. Tusc. IV. 24. *Vulgo olim legebatur: iracundos solos morbosos nominaverunt. Sed Davisius legit morosos, recte probantibus Bentleio et Buhelio.*

MORBUS. 1. Proprie de corpore. Tusc. IV. 10. *quum sanguis corruptus est, aut pituita redundat, aut bilis, in corpore morbi aegrotationesque nascuntur.* Sen. 19. *Facilius in morbos incidunt adolescentes, gravius aegrotant, tristius curantur.* Off. I. 24. *In adeundis periculis consuetudo imitanda medicorum est, qui leviter aegrotantes leniter curant, gravioribus autem morbis periculosas curationes et ancipites adhibere coguntur.* Fam. VII. 20. *ego quum omnes morbos reformido, tum in quo Epicurum tuum Stoici male accipiunt, quia dicat δυσουρία καὶ δυσεντερία πᾶθῃ sibi molesta esse, quorum alterum (scil. τὰ δυσεντερία πᾶθῃ) edacitatis morbum putant; alterum (δυσουρία) etiam turpioris intemperantiae (scil. in rebus venereis).* 2. De animo. Tusc. IV. 13. *animi valentes morbo tentari non possunt.* 3. De vitiis civitatum. Sull. 27. *ex magnis et diuturnis et iam desperatis reip. morbis ista repente vis erupit, ut ea confecta et eiecta convalescere aliquando et sanari civitas posset.*

MORDAX. Orat. II. 59. *lacerat lacertum Largii mordax Memmius.*

MORDERE. 1. Sensu proprio. Rosc. Am. 20. *alii canes sunt, qui et latrare et mordere possunt.* Nempe hic accusatores cum canibus comparantur, ita ut latrare sit vociferari, mordere autem, i. q. accusando vel calumniando nocere. 2. Metaphorice, tristitia 6. molestia afficere. Att. III. 13. *valde me momorderunt epistolae tuae de Attica nostra.* Tusc. III. 34. *si paupertas momordit, si ignominia pupugit.* Att. VI. 2. *scribis morderi te interdum, quod non simul sit.* Tusc. IV. 20. *impunitas peccatorum data videtur eis, qui et ignominiam, et infamiam ferunt sine dolore.* Morderi est melius conscientia (*es ist besser Gewissensbisse zu fühlen*). 3. „Fam. XI. 23. *mordere frenum proverbialiter dicitur de iis, qui indignantur conditionem suam, neque tamen ea se liberare possunt.*

MORDICUS. Q. Fr. II. 14. *auriculam fortasse mordicus abstulisset.* 2. *Mordicus aliquid tenere, est*

ita tenere, ut prorsus dimittere vel ab eo recedere nolis. Ac. pr. II. 16. ab omnibus eiusdem modi visis perspicuitatem, quam mordicus tenere debemus (*von der wir durchaus nicht ablassen müssen*) abesse dicemus. Fin. IV. 28. Stoici ne eadem defendant, quae Peripatetici, verba tenent mordicus.

MORI. Sen. 19. Adolescentes mori sic mihi videntur, ut quum aquae multitudine vis flammae opprimatur, senes autem sic, ut sua sponte nulla adhibita vi consumptus ignis exstinguitur. Att. I. 2. aviam tuam scito desiderio, tui mortuam esse. 2. Metaphorice. Cael. 31. ut iste interpositus sermo deliciarum desidiacque moreretur. 3. Att. II. 19. mortuus plausus est exiguus, tenuis.

MORIBUNDUS. Sext. 39. tribunum pl. plus viginti vulneribus acceptis iacentem moribundumque vidistis.

MORIGERARI. Inservire. Orat. 48. Voluptati aurium morigerari debet oratio.

MOROSE. Brut. 67. M. Piso iracundius respuebat ineptias hominum sive morose (*aus gramlichem Eigensinn*) ut putabatur, sive ingenuo liberoque fastidio.

MOROSITAS. Off. I. 25. in liberis populis — exercenda etiam est facilitas et altitudo animi, quae dicitur, ne si irascamur aut intempestive accedenibus, aut impudenter rogantibus in morositatem inutilem et odiosam incidamus. Sen. 18. morositas (in senibus) habet aliquid excusationis.

MOROSUS. 1. Mürrisch. Sen. 18. sunt morosi, anxii, iracundi et difficiles senes. 2. Eigensinnig, streng. Orat. 29. usque eo difficiles et morosi sumus, ut nobis non satisfaciunt ipse Demosthenes. 3. Empfindlich, launisch. Fam. VII. 15. quam sint morosi qui amant vel ex hoc intelligi potest.

MORS. Tusc. I. 9. sunt qui discessum animi a corpore putant esse, mortem. Sunt qui nullam censeant fieri discessum, sed una animum et corpus occidere, animumque cum corpore exstingui. Tusc. I. 41. necesse est sit alterum e duobus, ut aut sensus omnino omnes mors auferat, aut in alium quendam locum ex his locis morte migretur. Quint. 15. Mors honesta saepe vitam turpem exornat, vita turpis ne mori quidem honestae locum relinquit. Tusc. I. 48. clarae mortes pro patria appetitae non solum gloriosae rhetoribus, sed

etiam beatæ videri solent. Fin. II. 30. *præclaræ mortes sunt imperatoriae.*

MORSUS. 1. Sensu proprio. Div. I. 10. *morsus serpentum.* Sen. 15. (*spica*) *contra avium minorum morsus munitur vallo aristarum.* 2. Metaphorice. Tusc. II. 22. *acer morsus doloris.* Ibid. III. 34. *morsus animi.* Off. II. 7. *acriores morsus sunt intermissæ libertatis, quam relæntæ.* Att. XII. 19. *recordationes quasi morsu quodam dolorem efficiunt.*

MORTALIS. 1. Sensu proprio. N. D. III. 13. *omne animal consistendum est esse mortale.* Sen. 22. *mihi numquam persuaderi potuit, animos, dum in corporibus essent mortalibus, vivere, quum existent ex iis emori.* Off. I. 53. *ut fortuna nonnumquam tamquam ipsa mortalis cum immortalî natura pugnare videatur.* 2. Metaphorice. Rab. Post. 12. *neque me poenitet mortales inimicitias, sempiternas amicitias habere.* 3. *Mortales simpliciter dicuntur homines.* Pis. 40. *de quo iam quidem omnes mortales, omnium generum ætatum, ordinum indicaverunt.*

MORTALITAS. N. D. I. 10. *omne quod ortum est mortalitas consequitur.*

MORTIFER. Div. I. 30. *morbo gravi et mortifero affecti.* Tusc. I. 29. *mortiferum poculum.* Leg. II. 5. *neque medicorum præcepta dici vere possent, si quæ inscii imperitique pro salutaribus mortifera conscripserint.*

MORTUUS. Quint. 15. *is non modo ex numero vivorum exturbatur, sed etiam si fieri potest infra mortuos amandatur.* Q. Fr. I. 3. *effigies spirantis mortui; dicitur de homine ærumnis conferto ac debilitato.* 2. Metaphorice. Sen. 9. *Milo Crotoniates — senex — aspexisse lacertos suos dicitur lacrymansque dixisse; at hi quidem iam mortui sunt.*

MOS. 1. De instituto et consuetudine maiorum publica (*altes Herkommen*). Muren. 1. *more institutoque maiorum.* Off. I. 41. *quæ more aguntur institutisque civilibus.* Ibid. *si quid Socrates aut Aristippus contra morem consuetudinemque civilem fecerit.* 2. *Mores parentum.* Off. I. 32. *plerique parentum præceptis imbuti ad eorum consuetudinem moremque deducimur.* 3. *Omnino privatorum hominum consuetudines.* Phil. II. 28. *quid umquam illa domus viderat, nisi pudicum nisi ex optimo more et sanctissima disciplina.* 4. *Mores hominis sunt eius vel virtutes vel vitia.* Orat. II. 43. *exprime-*

re mores oratione iustos, integros, religiosos, timidos, perferentes iniuriarum. Rosc. Am. 13. audaciam — singularem ostendere, mores feros immanemque naturam.

MOTIO. 1. De corporibus. *Fat. 19. qui protulit cylindrum dedit, ei principium motionis, volubilitatem autem non dedit.* 2. De animo. *Acad. post. 1. 8. scientiam nusquam esse censebant nisi in animi motionibus atque rationibus. Tusc. 1. 10. Aristoteles animum ἐντελέχειαν appellat — quasi quandam continuatam motionem et perennem.*

MOTUS. 1. De corporibus. *Div. II. 45. in maximis motibus mutationibusque caeli. Univ. 6. deus motum dedit caelo eum qui figurae eius sit aptissimus. N. D. III. 11. naturae ista sunt, naturae non artificiose ambulantis, — sed omnia cientis et agitantis motibus et mutationibus suis. Ibid. 11. omne quod est calidum et igneum cietur et agitur motu suo.* 2. De animo. *Sen 21. Sic sentio quum semper agitur animus, nec principium motus habeat, quia se ipse moveat, ne finem quidem habiturum esse motus quia, numquam se ipse sit relicturus.* 3. Inprimis de animi sensibus vel cogitationibus; vel affectibus et perturbationibus. *Off. 1. 36. motus animorum duplices sunt, alteri cogitationis, alteri appetitus. Orat. 1. 25. Animi atque ingenii celeres quidam motus esse debent. Orat. 39. motus cogitationis celeriter agitur. Fin. II. 3. ais quum vescamur iis rebus, quae dulcem motum afferant sensibus, tum esse in motu voluptatem. Off. 1. 38. Rectissime praecipitur, ut perturbationes fugiamus id est motus animi nimios, rationi non obtemperantes; sic eiusmodi motibus sermo debet vacare, ne aut ira existat aut cupiditas aliqua — aut tale quid appareat.* 4. De turbis civitatum, aut concionum. *Orat. II. 48. si quis motus populi factus esset. Flacc. 10. nego esse ista testimonia — sed motum quandam Graeculae concionis. Ibid. 38. Videtis in quo motu temporum, quanta in conversione rerum ac perturbationum versemur. Sext. 7. fuerat ille annus in magno reip. motu.*

MOVERE. 1. Sensu proprio. *N. D. III. 39. dicere soletis — ut hominum membra nulla contentione mente ipsa ac voluntate moveantur, sic numine deorum omnia fingi, moveri, mutarique posse. Fat. 11. de atomo dici potest, quum per inane moveatur gravitate et pondere, sine causa moveri, quia nulla causa accedat*

extrinsecus. 2. *Amovere.* Q. Fr. II. 2. *loco aliquem movere.* Orat. II. 67. *movere aliquem tribu.* Div. I. 35. *quum signifer primi hastati signum non posset movere loco.* 3. *Arcere remove.* Off. III. 19. *hic non noceat, qui quodam quasi veneno perficiat, ut veros heredes moveat, in eorum locum ipse succedat?* 4. *Se movere pro discedere.* Fam. V. 21. *ne te moveas istinc tam infirma valitudine.* Att. IV. 9. *Ego me de Cumano movi.* 5. *Mutare.* Off. II. 23. *quingenta annorum possessiones moveri non nimis aequum putabat.* Att. VII. 3. *ut meam ille sententiam moveat.* 6. *Commovere, allicere.* Att. XI. 5. *quae me causae moverint, quam acerbae, quam novae, non queo scribere.* Off. I. 28. *decorum, quod elucet in vita, movet approbationem eorum, quibuscum vivitur.* Orat. II. 62. *ambiguum — admirationem magis quam risum movet.* Orat. II. 60. *ridiculum movetur acumine.* Muren. 13. *si mihi stomachum moveritis.* 7. *Moveri de ingenio.* Acad. post. I. 9. *Zeno quum valde subtiliter dissereret, et peracute moveretur.* Fam. XV. 21. *acute movebatur.* 8. *De visis.* Ac. pr. II. 11. *vere inaniterve moveatur.* Nempe vere movemur interdum; inaniter noctu in somniis, ex vulgari quidem opinione. Sed Academici etiam interdum inaniter moveri nos putant. 9. *Fin.* II. 10. *voluptas movens, opponitur stanti.* 10. *Cum praepos. in.* Att. VII. 15. *in valitudine alicuius moveri.* 11. *Cum praepos. a, pro accipere.* Att. I. 12. *a Caecilio nummum movere non possunt.* *Cum praepos. ex.* N. D. III. 2. *ex sententia me numquam movebit.* „Ern.

MUCRO. 1. *Sensu proprio.* Catil. III. 1. *mucrones eorum a iugulis nostris reiecimus.* 2. *Metaphorice.* Cluent. 44. *ne censorium stilum (i. e. animadversionem censoriam), cuius mucronem multis remediis maiores nostri retulerunt, deque posthac atque illum dictatorum gladium pertimescamus.* Leg. III. 10. *quis umquam tam audax — fuisset, ut cogitaret umquam de statu nostro labefactando, nisi mucronem aliquem tribuniciū exacuisset in nos.* Caecin. 29. *hic est mucro defensionis tuae.*

MUGINARI, tarde conari, cessare. Att. XVI. 2. *dum tu muginaris nec mihi rescribis.*

MUGIRE. Her. IV. 31. *Vagire, mugire, murmurare, sibilare sunt exempla verborum imitationis causa fictorum.*

MUGITUS, per translationem. Div. I. 18. *terrae saepe fremitus, saepe mugitus.*

MULA. Div. II. 22. *mulae partus — res mirabilis, propterea quia non saepe fit.* Cl. I. 18.

MULCARE. Brut. 22. *addebat scriptores illos (Galbae servos literatos quibus dictare solebat) male mulcatos exisse cum Galba, sive quod eum dictantem in scribendo non satis celeriter assequi poterant, sive quod Galba in meditando adeo vehemens atque incensus esset, ut saepe istos servos praeteriens quasi gesticulans pugnis mulcaret.*

MULCERE. Arat. fr. *feras mulcere procellas.* Ibid. *huc cervix dextra mulcetur Aquari.*

MULIEBRIS. Off. I. 36. *venustatem muliebrem ducere debemus dignitatem virilem.* Tusc. II. 6. *enervata muliebrisque sententia.*

MULIEBRITER. Tusc. II. 21. *si turpissime se illa pars animi geret — si se lamentis muliebriter lacrymisque dedet, vinciat.*

MULIER. Leg. II. 15. *Diligentissime sanciendum est, ut mulierum famam multorum oculis lux clara custodiat.* Ibid. II. 12. *Vestae colendae virgines praesint, ut advigiletur facilius ad custodiam ignis, et sentiant mulieres naturam mulierum omnem castitatem pati.* Orat. III. 12. *facilius mulieres incorruptam antiquitatem (sermonis) conservant, quae multorum sermonis expertes ea tenent semper, quae prima didicerunt.* Oecon. 1. *Mulier quod omnibus his rebus eam fecerat inhabilem, domestica negotia curanda tradidit.* Cluent. 65. *Mulier (Sassia) abundat audacia, consilio et ratione deficit.* Verr. I. 26. *ille (Philodamus) negavit moris esse Graecorum ut in convivio virorum accumberent mulieres.* Caecin. 25. *hoc non potest indicari, quod mulier sine tutore auctore promiserit deberi.* Muren. 12. *mulieres omnes propter infirmitatem consilii maiores in tutorum potestate esse voluerunt; hi (Icti) invenerunt genera tutorum, quae potestate mulierum continerentur.* Mil. 30. *quae mulier sceleratum ac perniciosum civem occidere non auderet, si periculum non timeret.* Att. II. 1. *illa tua erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant, et ut mulieres ideo bene olere, quia nihil olebant, videbantur.*

MULIERARIUS. Cael. 28. *mulieraria manus, i. e. multitudo hominum a muliere in insidiis collocata.*

MULIERCULA. Tusc. V. 36. *Leviculus sane noster Demosthenes, qui illo susurro delectari se dicebat aquam ferentis mulierculae — insusurrantisque alteri: hic est ille Demosthenes.* Lael. 15. *alios dicere aiunt — ut quisque eunum firmitatis habeat, minimumque virum, ita amicitias appetere maxime. Ex eo fieri, ut mulierculae magis amicitiarum praesidia quaerant, quam viri.* Off. II. 16. *de profusione pecuniae in gladiatorum muneribus et ludorum apparatu: Bene colligit haec pueris et mulierculis et servis et servorum simillimis liberis esse grata, gravi vero homini — probari posse nullo modo.* Tusc. I. 16. *frequens consessus theatri, in quo sunt mulierculae et pueri, movetur audiens tam grande carmen.* Fam. IV. 5. *in unius mulierculae anima si iactura facta est tanto opere commoveris!*

MULIEROSITAS. Tusc. IV. 11. *mulierositas ut ita appellem eam, quae Graece φιλογύνεια dicitur.*

MULIEROSUS. Fat. 5. *Stilponem scribunt et ebriosum et mulierosum fuisse.*

MULIO. Fam. X. 15. *Ventidius mulio Planci.*

MULIONICUS. Sext. 38. *mulionica penula*

MULLULUS, parvus mullus Parad. V. 2. *videat aliquem barbatulos mullos exceptantem de piscina.*

MULLUS, piscis. Att. II. 1. *Nostri principes digito se caelum putant attingere, si mulli barbati in piscinis sint, qui ad manum accedant.*

MULSUM. Orat. II. 70. *mulsum frigidum.*

MULTA s. **MULCTA;** poena pecuniaria. Caecin. 53. *legis multa.* Verr. I. 60. *multam petere dicitur accusator, qui aliquem accusat ex lege in qua multa est constituta.* Phil. XI. 8. *Crassus cos. Flacco collegae flamini Martiali multam dixit si a sacris discessisset, quam multam populus remisit.* Mil. 14. *multam irrogare.* *Multa dicitur a magistratibus, irrogatur lege a magistrata lata.* Vid. Sigon. ad Liv. XXV. 1. *consules habuisse ius multa dicta cogendi in ordinem senatorem, qui iis parere nollet, testis est locus Phil. I. 5.* *Non autem ut multa ita etiam multare de pecuniariis poenis tantum dicitur sed etiam de capitalibus, in significatione privandi.* Vid. V. 1. Tusc. I. 22. Verr. I. 5. 2. *Dammum pecuniarium.* Fam. V. 20. *ut multa tam gravis T. Mario depelleretur.* Ern,

MULTARE. Verr. II. 8. *heredem Veneri esse multatum*; h. e. hereditatem Veneri esse commissam (verfallen). Rab. Post. 1. *consilia eius esse multata a fortuna*, h. e. non successisse. Ern.

MULTIFARIAM, pluribus locis. Orat. II. 41. *meum multifariam defossum.*

MULTIFORMIS. Acad. post. I. 7. *qualitates — variae et quasi multiformes.*

MULTIHUGIS. Att. XIV. 9. *literae multiuges.*

MULTIPLEX. 1. De corporibus. N. D. II. 54. *alvus multiplex et tortuosa.* Sen. 15. *Item serpentem multiplici lapsu et erratico ferro amputans coercet ars agricolarum.* 2. leg. I. 7. *homo animal providum, sagax, multiplex*; h. e. variis dotibus instructum aut ad multa aptum. 3. *Inconstans.* Lael. 23. *animus multiplex asse tatoris.* Att. VI. 2. *ingenium multiplex, i. e. varium, inconstans.* 4. Orat. III. 30. Brut. 51. *multiplex oratio est copiosa, varia, in qua omnia genera dicendi insunt, opponiturque tenui dialecticorum.* 5. Sed Tusc. V. 4. *Socratis multiplex ratio disputandi est ratio de unaquaque re in utramque partem disserendi.* Ern.

MULTIPLICABILIS, multiplex. Tusc. II. 9. *multiplicabili tortu draco.*

MULTIPLICATUS. Off. I. 39. *domus multiplicata est amplificata, accessione aedibus adiuncta.*

MULTITUDO. Verr. II. 71. *sociorum multitudine remota, opponitur principibus publicanorum.* Ern.

MULTITUDO. 1. Magna copia rerum. Orat. I. 4. *magnitudo et varietas multitudoque causurum.* 2. Magnus numerus hominum. Caecin. 12. *qui manum fecerit, copias pararit, multitudinem hominum coegerit.* 3. Saepe multitudinis verbo designatur vulgus, (der grosse Haufe). Tusc. II. 2. *Philosophia paucis contenta iudicibus multitudinem consulto fugiens.* Tusc. VI. 26. *hoc evenit, ut in vulgus insipientium opinio valeat honestatis, quum ipsam videre non possint. Itaque fama et multitudinis iudicio moventur, quum id honestum putent, quod a plerisque laudetur. Te autem etsi in oculis sis multitudinis, tamen eius iudicio stare nolim.* Off. I. 19. *qui ex errore imperitiae multitudinis pendet, hic in magnis viris non est habendus.* Ibid. 52. *alii multitudinis iudicio feruntur, quaeque maiori parti pulcherrima videatur, ea maxime exoptant.* Mil. 1. *temeritatem concitatae multitudinis auctoritate publica armare.*

MUL-

MULTUS. 1. Sensu proprio. *N. D. II. venae crebrae multaeque toto corpore intextae.* 2. De longitudine temporis. *Att. XIII. 9. multus sermo ad multam diem.* *Q. Fr. II. 8. multa nocte (tief in der Nacht) veni ad Pompeium.* 3. De magnitudine laboris. *Orat. II. 25. Nonnulli dum operam suam multam existimari volunt (indem sie überaus beschäftigt scheinen wollen), ut toto foro volitare et a causa ad causam ire videantur, causas dicunt incognitas.* 4. De celebritate. *Fam. II. 10. tuum nomen multum est in his locis.* 5. De oratione longa. *N. D. II. 46. nolo in stellarum ratione multus vobis videri.* *Orat. II. 87. ne in re nota et perurgata multus et inscens sim.* 6. De eo quod est nimium. *Orat. II. 4. qui in aliquo genere aut inconcinnus, aut multus est, is ineptus dicitur.* 7. Multi saepe dicitur pro eo quod appellatur vulgus hominum. *Brut. 79. Calidius, non fuit orator unus e multis, potius inter multos prope singularis fuit.* *Fin. II. 20. Tenuis Virginius unusque de multis.*

MULUS. *Top. 8. Mulus clitellarius.*

MUNDANUS, *Weltbürger. Tusc. V. 37.*

MUNDITIA. *Off. I. 36. adhibenda — munditia non odiosa, neque exquisita nimis.*

MUNDUS. *Q. Fr. II. 3. tuam domum in Carinis mundi habitatores condaxerunt.*

MUNDUS, *subst. der Schmuck. Oecon. I. mundus muliebris qui ad dies festos comparatur.*

MUNDUS, *die Welt. Leg. I. 7. universus hic mundus una civitas communis deorum et hominum existimanda.* *Ibid. II. 10. deorum hic mundus omnis templum et domus.* *Div. II. 45. orbem, quod extremum atque ultimum mundi est.* *N. D. I. 8. Audite non fatiles commenticiasque sententias, non opificem aedificatoremque mundi Platonis de Timaeo daum — neque vero mundum ipsum, animo et sensibus praeditum, rotundum, ardentem, volubilem deum. — Ab utroque (Platone et Zenone Citrico) sciscitor cur mundi aedificatores repente exstiterint; innumerabilia secula dormierint. Non enim si mundus nullus erat, secula non erant.* *Ac. pr. II. 17. ais Democritum dicere innumerabiles esse mundos et quidem sic quosdam inter se non solum similes, sed undique perfecte et absolute ita pares, ut inter eos nihil prorsus intersit.* *N. D. I. 54. quid? mundum praeter*
Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars I. 27

hunc, unquamne vidisti? negabis. Cur igitur non sexcenta millia mundorum sed innumerabilia ausus es dicere? Ratio docuit. Univ. 10. ut hunc hanc varietate distinctum bene Graeci κοσμον, nos lucentem mundum nominaremus.

MUNERARE, donare. Deiot. 6. *quibus te rex munerare constituerat. Munerari deponens est. Att. VII. 2.*

MUNICIPES, civis municipii. Cluent. 16. *qui et municipalis dicitur. Att. VIII. 21. Ern.*

MUNICIPIUM. Caecin. 4. *genus oppidorum Italiae, quod iure civitatis Romanae donatum erat, sed ita ut legibus suis uteretur et suis magistratibus. Vid. Turneb. ad Rull. I. 5. et Sigon. Ant. Iur. Ital. II. 6. sq. Ern.*

MUNIO. Orat. I. 59. *paeanem aut munionem citavimus. Vid. PAEAN.*

MUNIRE. 1. Sensu proprio. Prov. Cons. 14. *Alpibus Italiam munierat ante natura, non sine aliquo divino numine. 2. Metaphorice, firmare, corroborare. Att. IX. 8. haec nova sit ratio vincendi, ut misericordia et libertate nos muniamus. Sull. 28. munite communem arcem bonorum (scil. vitae ante actae conscientiam) obstruite perfugia improborum.*

MUNITIO. 1. Sensu proprio. Font. 3. *quaestus ex viarum munitione. Phil. XIII. 9. urbem operibus munitionibusque sepire. 2. Metaphorice. Orat. II. 79. aditus ad causam et munitio, scil. viae, a forma munire viam.*

MUNITUS. 1. Sensu proprio. Att. II. 7. *castellum natura munitum. Ibid. IV. 15. aditus insulae muniti sunt mirificis molibus. N. D. II. 57. munitae sunt palpebrae tamquam vallo pilorum. 2. Metaphorice. Lael. 9. virtute et sapientia sic munitus ut nullo egeat. Parad. II. *Regulus tot virtutum praesidio munitus. Att. II. 18. illa legatio munitior est; i. e. tutior.**

MUNUS. 1. Donum. Univ. 14. *extr. philosophia nullum optabilius, nullum praestantius neque datum est mortalium generi deorum concessum, atque munere neque dabitur. 2. Officium, s. negotium officii causa impositum. Somn. 3. ne munus a deo assignatum defugisse videamini. Orat. I. 45. honoribus et reip. muneribus perfunctus senex. Ibid. II. 15. Videtisne quantum sit ora-*

toris munus historia? Div. II. 52. *sine oculis non potest exstare officium et munus oculorum.* Deinde 3. „hoc verbum ludos et spectacula gladiatoria significat, quae magistratus alique populo praebent. Hinc Fam. II. 3. *declarare munera*, h. e. polliceri populo. Sull. 19. *praebere munus.* Cf. Act. I. Verr. 22. Dom. 47. Fam. XI. 16. in quibus locis omnibus, ut et aliis Ciceronis est de gladiatorii ludis. Et sic fere ceteri scriptores, ut Suetonius, qui nunquam aliter u. c. Caes. 10. Add. Servium ad Virgil. Aen. III. 66. Ovidius tamen Fast. V. 190. habet *Circi munus*, sed ut poeta. Hinc etiam ductum illud Act. I. Verr. 12. *aedilitatis munus* de beneficio, quo in aedilitate populum affecit. Inde eleganter mundus vocatur *munus dei.* Tusc. I. 29. quo tamen loco vir doctus ad Ovid. A. A. I. 69. non male capit de aedificio publico spectaculis aut oblectationi destinato, quo alluditur. N. D. II. 35. *Ern.*

MUNUSCULUM. Fam. IX. 12. *manusculum levidense.* Off. III. 18. *L. Minucii Basili locupletis hominis falsum testamentum, quidam e Graecia Romam attulerunt; quod quo facilius obtinerent, scripserant heredes secum M. Crassum, et Q. Hortensium homines eiusdem aetatis potentissimos; qui quum illud falsum esse suspicarentur, sibi autem nullius essent conscii culpa, alieni facinoris munusculum non repudiaverunt, i. e. acceperunt legatum in testamento ab aliis conficto.*

MURAENA, piscis. Parad. V. 2. *muraenarum copia gloriari.*

MURIA. Fin. V. 14. *est salsus ille liquor in quo salsamenta servantur.*

MURMUR. Orat. III. 40. *maris.*

MURMURARE. Tusc. V. 40. *fremitus murmurantis maris.*

MURUS. 1. *Sensu proprio.* N. D. III. 40. *Pro urbis muris quos vos sanctos esse dicitis.* Fin. IV. 9. *si Annibal ad portas venisset murumque iaculo traiecisset.* 2. *Per translationem.* Pis. 4. *lex Aelia et Fufia propugnacula murique tranquillitatis et otii.* Verr. V. 1. *ad omnes meos impetus, quasi murus quidam, boni nomen imperatoris opponitur.* Catil. IV. 11. *nihil aliud a vobis, quam — mei consulatus memoriam postulo, quae dum erit vestris mentibus infixæ, firmissimo me muro septum esse arbitrabor.*

MUS. Att. XIV. 9. *Tabernae mihi duae corruerunt, reliquae rimas agunt; itaque non solum inquilini, sed etiam mures migraverunt.* N. D. II. 63. *neque homines murium aut formicarum causa frumentum conduunt.* Ibid. II. 6 *si domum magnam pulcramque videris, non possis adduci ut — muribus illam et mustelis aedificatam putes.* Div. II. 27. *Nos ita leves atque inconsiderati sumus, ut si mures corroserint aliquid, quorum est opus hoc unum, in nostrum putemus.* Ante vero *Mur sicum bellum, quod clypeos Tanuvii, ut a te est dictum.* (D.v. I. 44.) *mures rosissent, maximum id portentum haruspices esse dixerunt. Quasi vero quidquam intersit, mures diem noctem aliquid rodentes scuta an cribra corroserint.* Nam si ista sequimur, *quod Platonis Politiam nuper quid me mures corroserunt, de re publica debui pertimescere; aut si Epicuri de voluptate liber rous esset, putarem annonam in macello cariorem fore.*

MUSA. Tusc. V. 25. *quis est omnium, qui modo cum Mysis, id est cum humanitate et cum doctrina habeat aliquod commercium, qui se non hunc mathematicum (Archimedem) malit, quam illum tyrannum?* (Dionysium) Fam. I. 9. *ab orationibus diiungo me fere refertque ad mansuetiores Musas (philosophiam et historiam).* Orat. 4. *philosophi, forenses causas, ut illi ipsi dicere solebant, agrestioribus Mysis reliquerunt.* Ac. post. I. 1. *silent diutius Musae Varronis quam solebant, nec tamen cessare, sed celare quae scribat, existimo.* Att. II. 5. *cum omnibus Mysis rationem habere cogito.* Arch. 9. *neque quisquam est tam aversus a Mysis, qui non mandari versibus aeternum laborum suorum facile praeconium patiatur.*

MUSCA. Brut. 16. *de Curione in dicendo intramque partem toto corpore vacillante. — Quum Sicinius trib. pl. Curionem et Octavium consules produxisset, Curioque multa dixisset, sedente Cn. Octavio collega, qui devinctus erat fasciis et multis medicamentis propter dolorem artuum delibutus. Numquam, inquit, Octavi, collegae tuo gratiam referes, qui nisi se suo more iactavisset, hodie te istae muscae comedisent.* Orat. II. 60. *puer abige muscas; i. e. homines molestos.*

MUSTACEUM, genus placentae, quod quale

fuerit Cato de rustica exposuit cap. 121. Ab hoc proverbium *laureolam in mustaceo quaerere*. Att. V. 20. Vid. *Quaerere*.

MUSCOSUS. Q. Fr. III. 1. ἀποδυναμίζω nihil alius, nihil muscosius, non quia muscum habebat, sed quia aequae ac muscus in humidis locis delectabat. *Manut.*

MUSCULUS. Div. II. 14. musculorum iecuscula.

MUSICA. N. D. II. 8. si platani fidiculas ferrent numerose sonantes — censeas in platanis inesse musicam.

MUSICUS. Tusc. I. 2. Summam conditionem Craevi sitam censebant in nervorum vocumque cantibus, — Ergo in Graecia Musici floruerunt Off. I. 41. in fidibus musicorum aures vel minima sentiunt. Tusc. II. 4. si absurde canat is, qui se haberi velit musicum, hoc turpius sit, quod in eo ipso peccet, cuius profiteatur scientiam. Leg. II. 15. negat (Plato) mutari posse musicas leges sine mutatione legum publicarum.

MUSTELA. Fr. inc. (an. Plin. H. N. lib. 29.) Mustela catulos suos quotidie transfert, mutatque sedem.

MUSTUM. Brut. 83. nova ista quasi mustum de lacu fervida oratio.

MUTABILITAS. Tusc. IV. 34. inconstantia mutabilitasque mentis.

MUTARE. p. Red. in Sen. 5. mutare vestem. Cluent. 11. testamentum. Dom. 9. pactionem. Fam. IV. 4. consilium. Muren. 29. sententiam.

MUTARI, de cibo confecto in alveo. N. D. II. 55. sic Graeci dicunt cibum μεταβάλλεσθαι Ern.

MUTATIO. N. D. II. 40. Luna varias ipsa mutationes lucis habet. Ibid. II. 10. ex quatuor temporum (veris, aestatis, autumnus, hiemis) mutationibus omnium, quas terra marique gignuntur initia causaeque ducuntur. Quint. 3. tollitur ab atriis Liciniis, atque a praeconum consessu in Galliam Naevius, et trans Alpes usque transfertur. Fit magna mutatio loci non ingenii. Phil. X. 3. Optimus est portus poenitenti mutatio consilii. N. D. II. 11. Naturae ista sunt — omnia scientis motibus et mutationibus suis. Off. I. 33. si quis forte se intellexerit errasse in deligendo genere vitae — facienda morum institutorumque mutatio est. Eam mutationem si tempora adiuvant, facilius commodiusque faciemus.

MUTUARI. 1. Proprie pecuniam mutuam sumere. Att. XV. 15. *quum abundare debeam, cogor mutuari.* 2. Metaphorice. N. D. II. 36. *mutuemur hoc quoque verbum.* Tusc. II. 18. *a viris virtus nomen est mutuata.*

MUTUATIO. Tusc. I. 42. *Ego illi (Lycurgo) maximam gratiam habeo, qui me ea poena multaverit, quam sine mutuatione et sine versura possim dissolvere.* Orat. III. 28. *translationes quasi mutuationes sunt, quum quod non habeas, aliunde sumas.*

MUTUO. Fam. X. 25. *omni tempore summa studia officii mutuo inter nos certatim exstiterunt.* Orat. 24. *verbum sumptum aliunde ut mutuo.*

MUTUUS. 1. De pecunia aut aliis rebus quae, mutuamur. Att. XI. 3. *dare pecuniam mutuam.* Rull. 11. *dare frumentum mutuum.* Phil. X. 11. *pecunias mutuas sumere.* 2. De officiis; et amicitia. Fam. V. 2. *Mutuum in amicitia est, quum per voluntas accipitur et redditur.* Off. I. 17. *Magna illa communitas est, quae conficitur ex beneficiis ultro citro datis acceptis, quae et mutua et grata dum sunt, inter quos ea sunt firma deviciuntur societate.*

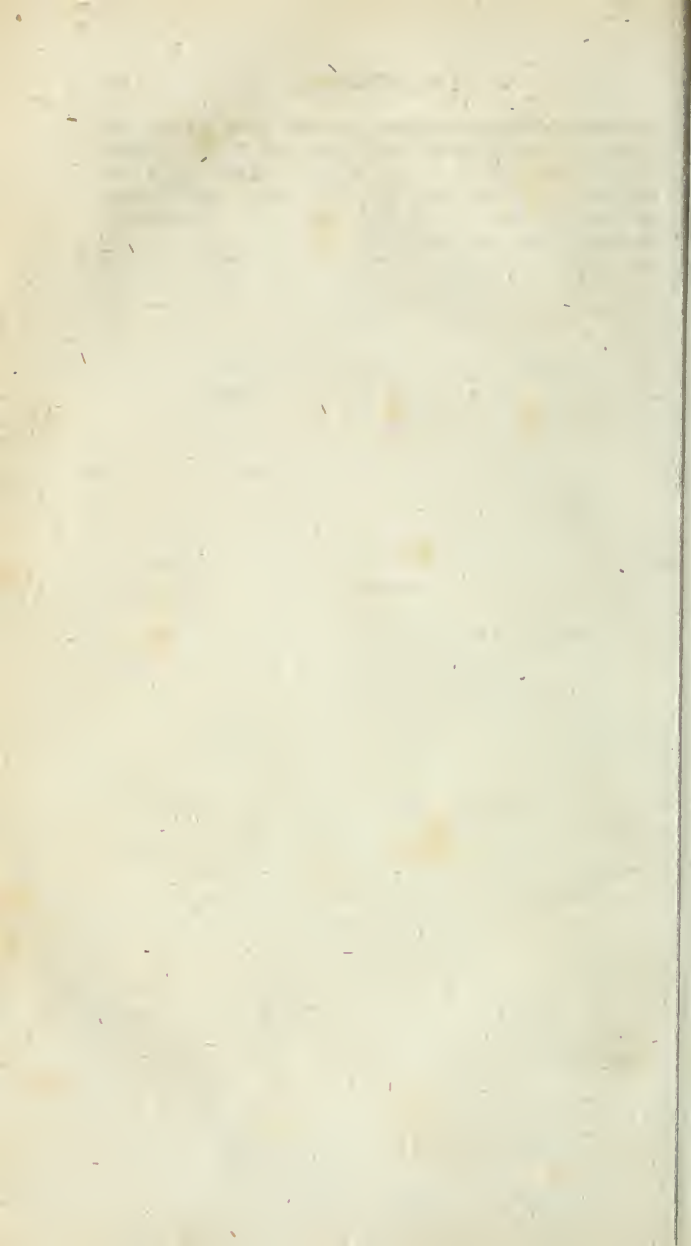
MUTUS. 1. Linguae et sermonis expers. Q. Fr. I. 19. *mutae pecudes.* Fin. I. 54. *mutae bestiae.* Verr. V. 67. *omnia muta atque inanimata.* 2. Tacitus, haud loquens. Orat. II. *dialectica in excogitandis argumentis muta nimium est, in iudicandis nimium loquax.* Att. VIII. 14. *tempus mutum a literis.* Orat. III. 7. *artes quasi mutae, sunt victoria, statuaria et similes, in quibus nullus locis usus.*

MYOPARO. Navis piraticae faciendae idonea. I. 34. IV. 52. Vid. Scheffer de Re Nav. II. 2. Savaro ad Sidon. Ep. VIII. 6. *Ern.*

MYSTAGOGUS. Verr. IV. 59. *eos qui hospites ad ea quae visenda sunt ducere solent, et unumquodque ostendere illi Mystagogos appellant.*

MYSTERIA. N. D. II. 54. *de sacris Cereris et Bacchi arcanis quae latine initia dicuntur.* *Initia dicta sunt a Romanis, quia et Graeci et ipsi mysteriis homines ad veram virtutem et illum statum perducere credebant in quo animi fuerint antequam in corpus venissent.* Vid. imprimis Casaubonum de hac re disputan-

tem exercit. adv. Baronium. XVI. 45. — 2. Romae mysteria dicebantur sacra Bonae deae. Att. V. 21. XV. 25. Vid. Gronov. Obs. IV. 9. Ern. 2. Transfertur hoc vocabulum ad omnia quae vel celantur, vel celanda consentur. Orat. III. 17. *Eos (Epicuros) admoneamus, ut illud etiam si est verissimum, tacitum tamquam mysterium teneant, quod negant versari in re publica esse sapientis.* Act. IV. 17. *epistolae nostrae tantum habent mysteriorum, ut eas ne librariis quidem fere committarum.* Tusc. IV. 25. *ne rhetorum aperiamus mysteria.* Orat. I. 47. *quid si petimus ab Antonio, ut — illa dicendi mysteria enuntiet.* Acad. ad pr. II. 60. *quae sunt tandem ista mysteria, aut cur celatis quasi turpe aliquid, sententiam vestram?*

M. TULLII CICERONIS
O P E R A
QUAE SUPERSUNT
OMNIA
AC DEPERDITORUM FRAGMENTA.

RECOGNOVIT
ET
POTIOREM LECTIONIS DIVERSITATEM
ADNOTAVIT
CHRISTIANUS GODOFR. SCHÜTZ.

TOMI XIX PARS II.
INDEX LATINITATIS
N — P.

L I P S I A E
APUD GERHARDUM FLEISCHERUM IUN.
C I D I D C C C X I X.

O. N. E. A.
OF THE

AT THE

RECORDS
AT
TOWNSHIP RECORDS
TOWNSHIP

CHRISTIANITY RECORDS

TOMIX
IN THE
N. E.

AND
TOWNSHIP RECORDS

CHR. GODOFR. SCHÜTZII

L E X I C O N
CICERONIANUM.

TOMI III PARS II.

I N D E X L A T I N I T A T I S
N — P.

LIPSIAE

APUD GERHARDUM FLEISCHERUM IUN.

MDCCCXIX.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

N.

NAENIA. Leg. II. 24. cantus lugubris.

NAEVUS. N. D. I. 28. Naevus in articulo pueri delectabat Ilcaeum. At est corporis macula naevus. Illi tamen hoc tamen videbatur. Brut. 91. quoniam totum me, non naevo aliquo aut crepundiis sed corpore omni videris velle cognoscere. „Petitum est e fabulis, in quibus finguntur homines liberi olim expositi e naevis agniti esse aut crepundiis. Ern

NAM. 1. In transitionibus. Verr. I. 57. Nam quid argumentamur quo ista pecunia pervenerit? Acr. III. 20. Nam quod purgas eos etc. Vid. Manut. ad Fam. III. 17. V. 20. — 2. Enim vero, atqui. Verr. II. 85. Nam speraveram inquit orator me ad denarios perventurum; sed si ita necesse est, quanti frumentum sit, considera. Ubi vid. Hotom. ibid. II. 20. extr. Dic, inquit, illi adesse non possunt. Nam hercle inquit Q. Minucius, me quoque Perillius, ut sibi in consilio adessem rogavit. Ibid. 1. 56. Lapis aliquis caedere das et apportandus fuit machina sua. (Es obiecto.) Nam illo non saxum, non materia advecta est. Clar. kius autem ad Homerum in huiusmodi locis ellipsin esse non absurde statuit eius cuius ratio reddatur; ut v. c. in hoc ultimo in responsione ad objectionem omissum sit id, quod facile intelligatur, minime vero. De simili ellipsi vid. Gesnerus ad Quintil. II. 11. 7. Ern.

NAMQUE 1. In transitionibus. Orat. I. 16. Namque illud quare Scaevola negasti. 2. Nam, enim. Fam. X. 15. namque assiduus internuntiis cum Lepido egi. 3. Enim vero, atqui. Orat. I. 22. Tum ille: Namque quod tu non poteris, nemo poterit.

NANCISCO. 1. Idipisci. Fam. XII. 16. nactus plusculum laxamenti. Ibid. XI. 12. si quid firmitatis nactus Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II.

sit Antonius. Q. Fr. II. 23. cuius rei nonnullam consuetudinem nactus sum. Caecil. 9. nancisci tempus discendi. N. D. III. 35. Potestas quam ille per scelus erat nactus. 2. *Arripere, contingere, deprehendere.* Sen 15. *Vitis ut se erigat, claviculis suis, quasi manibus, quidquid est nacta, complectitur.* N. D. II. 49. *Milvo est quoddam bellum quasi naturale cum corvo. Ergo alter alterius, ubicumque nactus est, ora frangit.* 5. *Assequi.* N. D. II. 64. *immanes beluas nanciscimur venando.* 4. *Nactus sum* interdum significat, i. q. *obvenit mihi.* Orat. 9. *Nactus sum etiam (mir ist auch einer vorgekommen) qui Xenophontis similem esse se cuperet.*

NARES. N. D. II. 56. *Nares eo quod omnis odor ad supera fertur recte sursum sunt, et quod cibi et potionis iudicium magnum earum est, non sine causa vicinitates oris secutae sunt.* Ibid. 54. *os adiunctis naribus spiritu augetur.* Tusc. III. 18. *fasciculum ad nares admovebis?*

NARRARE. Tusc. I. 16. *An tu haec non credis? A. minime vero. M. Male hercule narras (das kommt mir warlich sehr ungelegen.)* Att. XVI. 14. *male narras de Nepotis filio. Valde mehercule moveor et moleste fero.* Ibid. XIII. 33. *Othonem, quod speras vinci posse, bene sane narras (das ist mir eine erwunschte Nachricht).* Sunt formulae alterius sermone, narratione, dicto vel dolentis vel gaudentis. 2. *Narro tibi est* formula qua ntuntur in re nova, inexpectata, mira, Fam. XI. 24. *narro tibi (denke einmal): antea subirascebar brevitati tuarum literarum, nunc mihi loquax esse videor.* Att. IX. 12. *narro tibi (das mujs ich dir sagen) haec loca venusta sunt.* Ibid. II. 12. *narro tibi, plane relegatus mihi videor, quum in Formiano sum.* Ibid. XV. 21. *narro tibi: Quintus exsultat laetitia.* 3. *Narra mihi, i. q. dic mihi.* Att. II. 7. *narra mihi, reges Armenii patricos salutare non solent?* 4. Fam. II. 10. *quo in loco saepe, ut ex te audiui, Clitarchus tibi narravit Darium ab Alexandro esse superatum; pro in Clitarcho legisti. Sic est etiam in Bruto 43. ita tacitus tribunatus, ut nisi in eo magistratu cenavisset apud praeconem Granium, idque nobis narraisset Lucilius etc. Ern*

NARRATIO. Her. I 8 *Narrationum tria sunt genera, quae ibi et Inv. I. 19. exponuntur. Ibid. 9. tres res convenit habere narrationem, ut brevis, ut dilucida, ut verisimilis sit. Inv. I. 20. oportet eam (nar-*

rationem) *tres habere res, ut brevis, ut aperta, ut probabilis sit.* Orat. II. 80. *Narrare rem quod breviter iubent — sin tum est brevitās, quum tantum verborum est, quantum necesse est, aliquando id opus est, sed saepe obest vel maxime in narrando, non solum quod obscuritatem affert, sed etiam quod eam virtutem, quae narrationis est maxima, ut iucunda, et ad persuadendum accommodata sit, tollat. — Sed et festivitatem habet narratio distincta personis et interpuncta sermonibus, et est probabilius, quod gestum esse dicas, quum quemadmodum actum sit, exponas. — Erit autem perspicua narratio, si verbis usitatis, si ordine temporum conservato, si non interrupte narrabitur. Sed quando utendum sit, aut non sit narratione, id est consilii.*

NARRATOR. Orat. II. 54. *Natura fingit homines et creat imitatores et narratores facetos.* Ibid. II. 12. *Paullulum se erexit et addidit historiae maiorem sonum — (Caelius) Antipater, ceteri non exornatores rerum, sed tantummodo narratores fuerunt.*

NARTHECIUM, myrothecium; capsula, in qua unguenta, medicamenta servantur. Fin. II. 7. *doloris medicamenta illa Epicurea, tamquam de narthecio, promant.*

NARUS, gnarus. Orat. 47. *noti erant et navi et nari, quibus quum IN praeponi oporteret, dulcius visum est ignoti, ignavi, ignari dicere.*

NASCI. 1. Sensu proprio. Cat. III. 1. *non minus nobis iucundi atque illustres sunt ii dies, quibus conservamur, quam illi, quibus nascimur, quod salutis certa laetitia est, nascendi incerta conditio, et quod sine sensu nascimur, cum voluptate servamur.* Rosc. Am. 16 *si tibi fortuna non dedit, ut patre certo nascerere.* 2. Orri. Off. II. 5. *nulla tam detestabilis pestis est, quae non homini ab homine nascatur.* Brut. 12 *nec in constituentibus remp. nec in bella gerentibus, nec in impeditis ac regum dominatione devinctis nasci cupiditas dicendi solet.* Ibid. 7 *Pericles et Thucydides qui non nascentibus Athenis sed iam adultis fuerunt.* 3. De Luna. Acad. II. fr. *nascentis lunae cornua. — Vid. Natus.*

NASSA, proprie rete vimineum ad capiendos pisces, transfertur ad locum et statum periculosum. Att. XV. 20. *Ex hac nassa exire constitui, non ad fugam, sed ad spem mortis melioris.*

NASTURTIIUM, *κάρδαμον*. Tusc. V. 34. Pers²⁹ negat Xenophon (Cyropaed. 1. 8.) ad panem adhibere quidquam praeter nasturtium. Fin. II. 28. sit voluptas non minor in nasturtio illo, quo vesci Persus esse solitos scribit Xenophon, quam in Syracusanis mensis.

NASUS. N. D. II. 57. nasus ita locatus est, ut quasi murus oculis interiectus esse videatur.

NATALIS. Fin. II. 31. quaero quid sit — quod Epicurus — tam diligenter caveat et sanciat; ut heredes sui — de Hermachi sententia dent, quod satis sit ad diem agendum natalem suum quotannis, mense Gamelione. — Haec ego non possum dicere non esse hominis et belli et humani; sapientis vero nullo modo, physici praesertim — putare ullum esse cuiusquam diem natalem. Div. II. 42. Eudoxus — opinatur — Chaldaeis in praedictione et in notatione cuiusque vitae ex natali die minime esse credendum. Flacc. 40. O nonae illae Decembres; quae me consule fuistis; quem ego diem vere natalem huius urbis, aut certe salutare appellare possum. Att. III. 20. dies natalis reditus mei. cf. Sext. 63.

NATALITIUS. Phil. II. 6. ad quos refert (de rep. Antonius)? dii immortales, ad eos scilicet, quorum nobis etiam dies natales audicndi sunt. Hodie non descendit Antonius (i. e. non prodiit ex aedibus, quae erant in Carinis, nec in senatum venit). Cur? Dat natalicia in hortis; (h. e. festum natalicium celebrat) Cui? putate tum Phormioni alicui, tum Gnathoni, tum Ballioni. Faërnus et Lambinus praefereunt lectionem eod. Vaticani natalicium, ut subaudiatur cenam (er gibt einen Geburtstagsschmaus). Div. II. 42. Chaldaeorum praedicta natalicia, sunt quae fiunt ex hora cuiusque natali. Ibid. 43. (Chaldaei,) quum ut ipsi dicunt ortus nascentium luna moderetur, eaque animadvertant et no- tent sidera natalitia, Chaldaei, quaecunque lunae iuncta videantur, oculorum fallacissimo sensu iudicant ea, quae ratione atque animo videre debebant.

NATARE. 1. Sensu proprio. Fam. VII. 11. studiosissimus homo natandi. Cael. 15. habes hortos ad Tiberim, ac diligenter eo loco praeparasti, quo omnis iuventus natandi causa venit. Iuv. II. 51. duo quidem quum in alto navigarent — naufragum quendam natantem et monus ad se tendentem animadverterunt. 2. Natare pro inundari. Phil. II. 41. natabant pavimenta vino. 3. Metaphorice. N. D. III. 24. in quo tu mihi

magis natare visus es, quam ipse Neptunus; de inconstantia in disserendo.

NATATIO. Sen. 16. *sibi (iuvenes) habeant — natationes et cursus.*

NATIO. 1. Sensu proprio. Font. 11. *externae nationes et gentes. Inv I. 24. hominum genus et in sexu consideratur — et in natione. — Natione Graius an Barbarus. Phil. X. 10. omnes nationes servitutem ferre possunt, nostra civitas non potest. N. D. III. 39. Cotta contra Stoicos disputans non curat inquit deus singulos homines. Non mirum. Ne civitates quidem. Non eas? ne nationes quidem et gentes. „ 2. De populo ad quem quis originem refert. Fam. XV. 20. Oratorem Sabino tuo (Trebonii liberto) commendavi (h. e. ei tradidi ad te perferendum). Natio me hominis impulit, ut ei recte putarem; (scil. committi posse). Nempe quia Sabini simplicitatis et honestatis fama florebant. 3. Genus hominum. Mur. 33. *tota natio candidatorum. Pis. 23. Sed quid ego enumero qui tibi obviam non venerint? dico venisse paene neminem ne de officiosissima quidem natione candidatorum. Sexti. 45. quaesisti quae esset nostra natio optimatum. Sic enim dixisti. — Omnes optimates sunt, qui neque nocentes sunt, nec natura improbi, nec furiosi, nec malis domesticis impediti. Esto igitur ut hi sint, quam tu nationem appellasti, qui integri sunt et sani etc. Ibid. 63. habes igitur, quod ex me quaesisti, qui essent optimates; non est natio, ut dixisti, quod ego verbum agnovi; est enim illius (Clodii) a quo uno maxime P. Sextius se oppugnari videt; hominis eius, qui hanc nationem (optimatum) deleri et concidi cupivit.**

NATIO, dea. N. D. III. 18. *Quod si tales dii sunt, ut rebus humanis intersint, Natio quoque dea putanda est, cui, quum fana circumus in agro Ardeati, rem divinam facere solemus. Quae, quia partus matronarum tueatur, a nascentibus Natio nominata est.*

NATIVUS. 1. Ortus, natus. N. D. I. 10. *Anaximandri opinio est, nativos esse deos, longis intervalis orientes, occidentesque. 2. Nativum opponitur aliunde allato, insitum, innatum. Dom 5. medicina, quae et hoc nativum malum, et hoc delatum sanare posset. Har. Resp. 9. denique ipso huius gentis ac terrae domestico nativoque sensu. N. D. II. 39. beluarum partim ad saxa nativis testis adhaerentium. Sic Salmasius*

ad Tertullianum de Pallio p. 214. demonstrat *nativum colorem* esse eum, quem quaeque res natura et sua sponte habent. 3. Partit. 5. *simplicia verba partim nativa*, (*Stammwörter*) *partim reperta*. *Nativa*, quae significata sunt sensu; *reperta* quae ex his facta sunt et *novata*. — Ern.

NATRIX, Natter. Ac, pr. II. 38. *cur deus omnia nostri causa quum faceret* (sic enim vultis) *tantum in natricum viperarumque fecerit?*

NATURA 1. Universitatis rerum causa princeps sive ratione praedita, sive vis quaedam sine ratione motus ciens et ea quae existunt efficiens. N. D. II. 32. *Alii naturam censent esse vim quandam, sine ratione, cientem motus in corporibus necessarios; alii autem vim participem rationis atque ordinis, tamquam via progredientem, declarantemque, quid cuiusque rei causa efficiat, quid sequatur, cuius sollertiam nulla ars, nulla manus, nullus opifex consequi possit imitando.* Parad. I. 3. *Tu quum tibi sive deus, sive mater* (ut ita dicam) *rerum omnium, natura, dederit animum quo nihil est praestantius, neque divinius, sic te ipse abiicies atque prosternes, ut nihil inter te, atque quadrupedem aliquam putes interesse?* Tusc. I. 49. *nihil in malis duca-*mus, *quod sit vel a diis immortalibus, vel a natura parente omnium constitutum.* Ibid. V. 13 *unde rectius ordiri possumus quam a communi parente natura? quae quidquid genuit — in suo quodque genere perfectum esse voluit.* N. D. I. 20. *Docuit nos* (Epicurus) — *natura effectum esse mundum; nihil opus fuisse fabrica, tamque eam rem esse facilem, quam vos effici negetis sine divina sollertia, ut innumerabiles natura mundos effectura sit, efficiat, effecerit.* Ibid. I. 17. *quae nobis natura informationem deorum ipsorum dedit, eadem insculpsit in mentibus, ut eos aeternos et beatos haberemus.* Leg. I. 5. *lex est iustorum iniustorumque distinctio ad illam antiquissimam et rerum omnium principem expressa naturam.* N. D. II. 11. *Natura est, quae contineat mundum omnem eumque tueatur, et ea quidem non sine sensu atque ratione. Omnem eam naturam necesse est quae non solitaria, sit neque simplex, sed cum alio iuncta atque connexa, habere aliquem in se principatum, ut in homine mentem.* — *Principatum autem id dico, quod Graeci ἡγεμονίαν vocant, quo nihil in quoque genere nec potest, nec debet esse praestantius, Ita-*

que necesse est illud etiam in quo sit totius naturae principatus, esse omnium optimum, omniumque rerum potestate, dominatuque dignissimum. Leg. I. fragm. ap. Lactant. V. 8. una eademque natura mundus omnibus partibus inter se congruentibus cohaeret ac nititur. N. D. II. 22. ipsius mundi, qui omnia complexu suo coërcet et continet, natura non artificiosa solum sed plane artifex ab eodem Zenone dicitur consultrix et provida utilitatum opportunitatumque omnium. Atque ut ceterae naturae suis seminibus quaeque gignuntur, augeantur, continentur, sic natura mundi omnes motus habet voluntarios, conatusque et appetitiones. 2. Inprimis natura haec celebratur, quatenus eius efficientia ad homines pertinet. Tusc. III. 1. Quae si tales nos natura genaisset, ut eam ipsam intueri et perspicere, eademque optima duce cursum vitae conficere possemus, haud erat sane, quod quisquam rationem ac doctrinam requireret. Nunc parvulos nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus opinionibusque depravati, sic restringimus, ut nusquam naturae lumen appareat. Tusc. IV. 27. est quaedam (morbis animorum adhibenda) medicina certe; nec tam fuit hominum generi insensa atque inimica natura, ut corporibus tot res salutes, animis nullam invenerit. De quibus hoc etiam est merita melius, quod corporum adiumenta adhibentur extrinsecus, animorum salus inclusa in his ipsis est. Ibid. V. 1. Vereor, ne natura quum corpora nobis infirma dedisset, iisque et morbos insanabiles et dolores intolerabiles adiunxisset, animos quoque dederit, et corporum doloribus congruentes, et separatim suis angoribus et molestiis implicatos. — Nos autem omnia adversa tum venientia metu augentes, tum maerore praesentia rerum naturam, quam errorem nostrum dammare malumus. 3. Universitas rerum s. mundus. Div. II. 14. (Haruspicinae praecepta) sunt artis inventa, non vetustatis — cum rerum autem natura, quam cognatior em habent? quae ut uno consensu iuncta sit et continens, — quid habere potest mundus cum thesauri inventionem coniunctum? Ac. post. I. 7. quum sit nihil omnino in rerum natura minimum, quod dividi nequeat. Fin. I. 6. utriusque (Democriti et Epicuri) quum multa non probo, tum illud inprimis, quod quum in rerum natura duo quaerenda sint unum quae materia sit, ex qua quaeque res efficiatur, alterum quae vis sit, quae quidque efficiat, de materia disse-

ruerunt, vim et causam efficiendi reliquerunt. Rab. Perd. 8. videmus haec in rerum natura tria fuisse (dafs es sur ihn nur diese drey moglichen Falle gab) ut, aut cum Saturnino esset, aut cum bonis, aut lateret. 4. Natura dicitur de qualitate et conditione locorum ac temporum. Fam. XV. 4. natura montis. Q. Fr. II. 15. quos tu situs, quas naturas rerum et locorum habes. Verr. V. 10. urbis Syracusarum hic situs atque haec natura esse loci caelique dicitur. Rull. II. 35. Non ingenerantur hominibus mores tam a stirpe generis ac seminis, quam ex iis rebus, quae ab ipsa natura loci et a vitae consuetudine suppeditantur, quibus alimur et vivimus. Karthaginienses fraudulentis et mendaces, non genere sed natura loci, quod propter portus suos multis et variis mercatorum et advenarum sermonibus ad studium fallendi quaestus causa vocabantur. Fam. VI. 6. natura atque ratio temporum civilium. 5. Interdum naturae sunt ipsae res, s. substantiae. N. D. I. 12. Empedocles — quatuor naturas ex quibus omnia constare vult divinas esse censet. Ibid. II. 37. naturis his, ex quibus omnia constant, sursum, deorsum, ultro citroque commutantibus mundi partium coniunctio continetur. Ibid. I. 37. locus quidem iis etiam naturis, quae sine animis sunt, suus est cuique proprius, ut terra infinium teneat, hanc inundet aqua, superior aetheri, ignibus altissima ora reddatur. N. D. I. 1. perdifficilis et perobscura quaestio est de natura deorum. Somn. 8. vel concidat omne caelum omnisque natura, consistat necesse est. N. D. II. 10. reliqua quarta pars mundi (i. e. ignis) — ceteris naturis omnibus salutarem impertit et vitalem calorem. N. D. II. 57. his naturis relatus sonus amplificatur Verr. I. 15. non potest ea natura (i. e. homo ea natura) quae tantum facinus commiserit hoc uno scelere esse contenta. 6. Deinde natura singularum rerum est earum qualitas, vis et efficientia, Fam. V. 9. commune (esse dici potest) animalium omnium secundum naturam vivere, sed naturas esse diversas, ut aliud equo sit natura, aliud bovi, aliud homini. Fin. V. 4 Theophrastus (persecutus est) stirpium naturas, omniumque fere rerum quae e terra gignerentur causas atque rationes. Somn. 9. Haec est natura propria animae atque vis, ut ipsa a se moveatur. 7. Inprimis sic natura dicitur de indole humani vel corporis vel animi. Sull. 28. tormenta gubernat dolor, moderatur natura cuiusque tum

animi, tum corporis. Tusc. I. 14. *maximum argumentum est naturam ipsam de immortalitate animorum tacitam iudicare quod omnibus curae sunt et maxime quidam, quae post mortem futura sint.* Orat. II. 41. *medico et consuetudo valentis et natura corporis cognoscenda est.* Fin. I. 22. *Indicant pueri, in quibus, ut in speculis, natura cernitur.* — *Quanta studia decertantium sunt.* — — *Atque in optima quaque indole maxime apparent, in qua haec honesta quae intelligimus, a natura tanquam adumbrantur.* Balb. 15. *natura multa nobis blandimenta genuit, quibus sopita virtus conniveret.* Cael. 32. *natura ipsa profundit adolescentiae cupiditates.* Quint. 18. *natura tristi et recondita esse.* Tusc. I. 14. *Num dubitas quin specimen naturae capi debeat ex optima quaque natura? Quae est igitur melior in hominum genere natura quam eorum, qui se natos ad homines iuvandos, tutandos, conservandos arbitrantur?* Arch. 7. *naturae ipsius habitu prope divino multi homines excellenti animo ac virtute fuerunt.* Tusc. IV. 37. *qui natura dicuntur iracundi aut misericordes, aut invidi — ii sunt constituti quasi mala valitudine animi, sanabiles tamen.* Brut. 81. *hic a magistris parum institutus naturam habuit admirabilem ad dicendam.* Ibid. 78. *Gestus natura ita venustus, ut ars etiam quae non erat, et e disciplina motus quidam videretur accedere.* 8. *Nonnunquam natura dicitur pro membris genitalibus virorum et feminarum.* N. D. III. 22. *Mercurius unus Caelo patre, Die matre natus, cuius obscenius excitata natura traditur, quod aspectu Proserpinae commotus sit.* Div. II. 70. *Parere quaedam matrona cupiens, dubitans essetne praegnans, visa est in quiete obsignatam habere naturam.*

NATURABILE. Tusc. III. 6. *Hanc vocem quam alii in naturale mutant Bentleius et Davisius in natura fere; defendit auctoritate codd. Mss. Boherius ad h. l. Ern.*

NATURALIS. Fin. I. 6. *(Epicurus) illum motum naturalem omnium ponderum, ut ipse constituit, e regione inferiorem locum potentium sine causa eripuit atomis.* N. D. II. 49. *Milvo est quoddam bellum quasi naturale cum corvo.* Brut. 34. *ut facile cerneret naturale quoddam stirpis bonum degeneravisse vitio depravatae voluntatis.* Fin. I. 9. *Aiunt hanc quasi naturalem atque insitam in animis nostris inesse notionem, ut alte-*

rum (scil. voluptatem) esse appetendum, alterum aspernandum sentiamus. *Fat.* 4. Non, si alii ad alia propensiores sint propter causas naturales et antecedentes idcirco etiam nostrarum voluntatum et appetitionum sunt causae naturales et antecedentes. Nam nihil esset in nostra potestate, si res ita se haberet. *Phil.* III. 6. Ignobilitatem obiicit C. Caesaris filio (scil. adoptivo, Caesari Octaviano) cuius etiam naturalis pater (Cn. Octavius) si vita suppeditasset consul factus esset. *Brut.* 9. succus ille et sanguis incorruptus usque ad hanc aetatem oratorum fuit, in qua naturalis inesset non fucatus nitor.

NATUS. De progenie liberorum. *Lael.* 8. Bestiae ex se natos ita amant ad quoddam tempus, et ab eis ita amantur, ut facile earum sensus appareat. Quod in homine multo est evidentius. Primum ex ea caritate, quae est inter natos et parentes.

NATUS. *Tusc.* III. 12. Thyestes Tantalo prognatus, Pelope natus. *Fin.* II. 15. hi non viderunt, ut ad cursum, equum, ad arandum bovem, ad indagandum canem, sic hominem ad duas res, ut ait Aristoteles ad intelligendum, et ad agendum esse natum. *Orat.* I. 22. quum te unum ex omnibus ad dicendum maxime natum aptumque cognossem. *Balb.* 1. in L. Crasso homine nato ad dicendi singularem quandam facultatem. *Verr.* II. 54. mirandum in modum reperiebam hunc Timarchidem ad istius (Verris) flagitiosas libidines singularemque nequitiam natam atque aptam fuisse. *Pis.* 17. ille gurgis atque helluo natus abdomini suo, non laudi atque gloriae. *Mur.* 38. est tuum M. Cato, qui non mihi, non tibi, sed patriae natus es, videre quid agatur. *Orat.* I. 25. sunt quidam ita iisdem rebus habiles, ita naturae muneribus ornati, ut non nati, sed ab aliquo deo ficti esse videantur. *Att.* VII. 14. in his locis pro re nata (nach der Lage der Umstände) non incommode possunt esse. *Ibid.* XVI. 6. Antonii colloquium cum heroibus nostris (Bruto et Cassio) pro re nata non incommode.

NAVALE. Armamentarium nauticum, *Off.* II. 17. muri, navalia, portus. *Orat.* I. 14. si huic M. Antonio pro Hermodoro fuisset de navalium opere dicendum.

NAVALIS. *Manil.* 18. navales pugnae. *Sen.* 5. pedestres navalesve pugnae. *Manil.* 18. Rhodiorum disciplina navalis.

NAVARCHI. Verr. V. 24. III. 80. qui singulis navibus praesunt. (*Schiffscapitane*)

NAVARE. Orat. II. 7. *Equidem iam mihi videor navasse operam, (es ist schon der Muhe werth gewesen) quod huc venerim.* Fam. XV. 13. *Petitionis quidem tuae ratio mihi semper fuit explorata, sed tamen navare operam volebam.* Cael. 28. *si me audiant navent aliam operam, aliam ineant gratiam.* Fam. II. 10. *ut isti quoque nostram in te benivolentiam navare possimus.* Fam. IX. 2. *si minus in Curia atque in foro at in literis et libris navare rem publicam.*

NAUCI. Div. I. 38. *non habeo nauci Marsum augurem; ex Ennio.*

NAUFRAGIUM. 1. Sensu proprio Fam. XVI. 9. *multi naufragia fecerunt.* Off. III. 23. *si fabulum de naufragio stultus arripuerit, extorquebitne eam sapiens, si potuerit?* 2. Metaphorice, de calamitate, perniciē, interitu. Fam. I. 9. *naufragium rei familiaris.* Phil. XII. *naufragium luculenti patrimonii.* Rab. Perd. 9. *naufragium fortunarum.* Sext. 7. *necesse est me totum superioris anni reip. naufragium exponere in quo colligendo (i. e. cuius reliquias colligendis) et reficienda salute communi omnia reperientur Sextii dicta facta consilia versata.* Verr. V. 31. *In hoc portu (Syracusano) Atheniensium nobilitatis, imperii, gloriae naufragium factum existimatur.* Pis. 4. *naufragia civitatis.* Phil. XIII. 2. *naufragia Caesaris amicorum.*

NAUFRAGUS. 1. Sensu proprio. Off. III. 23. *si una tabula sit, duo naufragi.* Inv. II. 51. *naufragum quendam natantem et manus ad se tendentem animadverterunt.* 2. Metaphorice. Catil. I. 12. *Sese eiecerit secumque suos eduxerit, et eodem ceteros undique collectos naufragos (i. e. bonis eversos) aggregaverit.* Sull. 14. *aliquis patrimonio naufragus.*

NAVICULA. p. Red. ad Quir. 8. *Marius parva navicula traiectus in Africam.* Acad. pr. II. 48. extr. *nos ad naviculas nostras descendimus.* Cf. c. 4.

NAVICULARIA. Verr. V. 18. *naviculariam facere, est rem nauticam exercere, navicularium esse. Navicularii autem quaestum quaerunt navibus suis homines et merces alienas pro certa mercede traiciendo, non ut Graevio ad h. J. videbatur, navibus aedificandis et vendendis.* Vid. *Navicularius.* — Ern.

NAVICULARIUS, dominus navis, qui hominibus mercibusque traiciendis lucrum quaerit. Fam. XVI. 9. *Solent nautae quaestus sui causa festinare. Cautus sis mi Tiro — si poteris cum Mescinio; si minus cum honesto aliquo homine, cuius auctoritate navicularius moveatur.* Att. IX. 5. *audita navicularii hominis liberalitas.* Verr. II. 53. *ut aratores, ut mercatores, ut navicularii.*

NAVICULATOR, idem qui navicularius, Manil. 5. *naviculatoribus iniuriosius tractatis; sed Graevius habet naviculariis. Ern.*

NAVIGARE. Fam. XVI. 8. *Rogo te ne naviges nisi explore.* Att. XVI. 6. *magis commode quam strenue navigavi* Flacc. 14. *Reliquum est, ut quaeratur, utrum ista classis cursu et remis an sumptu tantum et literis navigarit; h. e. quod Flaccus sumptum tantum imperaverit ad classem aedificandam, ita tamen ut nusquam ea navigarit.* Fin. II. 34. *Xerxes, quum tantis classibus tantisque equestribus et pedestribus copiis Hellesponto iuncto, Athone perfosso maria ambulavisset terramque navigasset.*

NAVIGATIO. N. D. III. 34. *Dionysius, quum fanum Proserpinae Locris expilavisset, navigabat Syracusas, isque quum secundissimo vento cursum teneret, videtisne, inquit, amici, quam bona a diis immortalibus navigatio sacrilegis detur?* Fam. XIII. 68. *navigatio-num cursus.* Sen. 19. *quo propius ad mortem accedam, quasi terram videre videar, aliquandoque in portum ex longa navigatione esse venturus.*

NAVIGIOLUM. Fam. XII. 15. *nos vix ipsi singulis cum navigiolis reciperemur.*

NAVIGIUM. Orat. III. 46. *quid tam in navigio necessarium; quam latera, quam cavernae, quam pro-ra, quam puppis, quam antemnae, quam vela, quam mali?* Att. XV. 2. *prorsus dissolutum offendi navigium, vel potius dissipatum.* Balb. 27. *assentior non omnibus, neque esse inconstantis puto, sententiam aliquam tamquam aliquod navigium ex reip. tempestate moderari.* N. D. II. 60. *magnos usus affert (arborum consectio) ad navigia facienda.*

NAVIS. Inv. I. 34. *navis optime cursum conficit ea, quae scientissimo gubernatore utitur.* Verr. V. 34. *Erat sola illa (Cleomenis) navis constrata et ita magna ut propugnaculo ceteris posset esse. Quae si in praedonum pugna versaretur, urbis instar habere inter illos pi-*

raticos myoparones videretur. Verr. V. 40. poterone in eos esse vehemens, qui naves inanes non modo habuerunt, sed etiam apertas; in eum dissolutus, qui solus habuerit constratam navem et minus exinanitam? 2. Metaphorice. Fam. XII. 25. Fam. II. 5 in eadem es navi, i. e. in eodem periculo. Conscede nobiscum et quidem ad puppin; una navis est iam honorum omnium; quam quidem nos damus operam, ut rectam teneamus, utinam prospero cursu. Pis. 9. neque tam sui timidus; ut qui in maximis turbinibus ac fluctibus reip. navem gubernassem salvamque in portu collocassem, frontis tuæ nubeculam, tum collegæ tui contaminatum spiritum pertimescerem. Sext. 20. navis reip. fluctuans in alto tempestatibus seditionum ac discordiarum.

NAVITA, i. q. nauta. Tusc. II. 10.

NAVITAS, strenua virtus et industria. Fam. X. 25.

NAVITER, strenue. Fam. V. 12 *qui semel verecundiae finem transierit, eum bene et naviter oportet esse impudentem.*

NAUSEA. 1. *Die Seekrankheit. Fam. XVI. 11. festinare te nolo, ne nauseae molestiam suscipias aeger. Att. V. 13. navigavimus sine timore et nausea. 2. Fastidium cibi et inclinatio ad vomitum. Att. XIV. 10.*

NAUSEARE. 1. *Ad vomitum inclinare. Fam. XV. 25. quem ego ructantem et nauseantem conieci. Phil. II. 34. apparet esse commotum. Sudat, pallet; quidlibet, modo ne nauseet, faciat, quod in porticu Minutia fecit, in qua scil. vomuerat Antonius, quum concionaretur. Cf. C. 25. 2. De nausea navigantium. Fam. VII. 26. vidit me nauseantem. 3. Metaphorice, fastidire, sibi ipsum displicere. N. D. I. 30. quam bellum erat confiteri potius nescire, quod nescires, quam ista effutientem nauseare, atque ipsum tibi displicere.*

NAUSEOLA, levis nausea. Att. XIV. 8.

NAUTA. 1. i. q. naviculator. Fam. XVI. 9. *Nautae solent festinare, quaestus sui causa. 2. Ein Matrose. Att. IX. 3.*

NAUTICUS. Att. XII. 21. *verbum nauticum, ein Wort aus der Schiffersprache. Manil. 18. his temporibus, (ubi Italia a praedonibus infestabatur) non pudebat magistratus populi Romani in hunc ipsum locum (in suggestum pro Rostris) descendere, quum eam maiores vestri exuviis nauticis et classium spoliis ornatum reliquissent.*

NAVUS. Verr. III. 21. *homo navus et industrius, experientissimus ac diligentissimus orator.*

NE. Fam. X. 14, XI. 12. Att. XVI. 9. *ne quae pro ne qua.* 2. Fac. finge aliquid esse, Tusc. II. 5. *ne sit sane summum malum dolor; malum certe est.* 5. Pro *ne quidem* est Fin. I. 8. in ed. Victor. et aliis antiquioribus, ubi tamen habent pleraeque plene, *ne quidem.* Similiter Parad. III. 1. *certe ne bono melius quidquam inveniri potest.* Habet Ms. Leid ubi vulgo *quidem* additur. Vid. Davisius ad Fin. I. 16. et Burmann ad Sueton. Aug. 35. et qui laudantur. 4. Pro *ne dum.* Verr. IV. 25. Fam. IX. ult. — 5. interrogativum pro *nonne.* Off. III. 17. *suntne igitur insidiae tendere plagas.* Sed totus ille locus vix incorruptus. Sed est sic Verr. II. 46. aliquoties, *estne pro nonne est*, et pro domo ni fallor animadverti, et apud Livium III. 67. *satisne* etc. Ern.

NEBULO. Rosc. Am. 44. *nos ab isto nebulone facetus eludimur, quam putamus.* Att. VI. 1. hoc ego ex P. Vedio magno nebulone audiui.

NEBULOSUS. Tusc. I. 25. *obsecro te, terrane tibi aut hoc nebuloso et caliginoso caelo aut sata aut concreta videtur tanta vis memoriae?*

NEC. Fin. III. 2. *quum accidisset ut alter alterum nec opinato videremus.* Tusc. I. 39. *nonne modo pueros, modo adolescentes, in cursu, a tergo insequens, nec opinantes assecuta est senectus?* N. D. I. 3. *multis sensi mirabile videri — desertae disciplinae et iam pridem relictae patrociniū nec opinatum a nobis esse susceptum.*

NECDUM. Tusc. III. 28. *philosophi summi necdum tamen sapientiam consecuti.*

NECESSARIE. Inv. I. 29. *aut probabiliter ostendens, aut necessarie demonstrans (unumstößlich beweisend.)*

NECESSARIUS. 1. Naturalis. Mil. 7. *mors necessaria.* Vid. *Necessitas.* 2. Coniunctus cum aliquo sanguine, affinitate, collegio aut quacunque alia ratione. Vid. *Necessitudo.* Sic Caecil. 2. Siculi dicuntur Ciceronis *necessarii*, quia apud eos quaestor fuerat, et cum eis amice vixerat. Verr. III. 17. *necessarii Siciliae sunt patroni, Marcelli, Pompeius etc.* Fam. II. 2. *necessarii nostri et municipiis sunt clientes.* Ad Brut. ep. 6. *noli pati a tuis necessariis iniuriam fieri necessario meo.*

Necessarii sunt Dyrrhachini, qui erant in fide Bruti. Ern. Lael. 20. Nec si qui ineunte aetate venandi aut pilae studiosi fuerint, eos habere necessarios oportet, quos tum eodem studio praeditos dilexerunt. Muren. 35. Virgo Vestalis huius (Murenæ) propinqua et necessaria. Fam. XIII. 72. Caerelliae necessariae meae. Sull. 2. I. Terquatus meus familiaris et necessarius. 3. Necessarium est proprie quod aliter esse aut fieri nequit. Fat. 7. omnia vera in praeteritis — necessaria sunt, ut Chrysippo placet, quia sunt immutabilia. Ac. pr. II. 30. ab Epicuro qui totam dialecticam et contemnit et irrident, non impetrent, ut verum esse concedat, quod ita effubimur: Aut vivet cras Hermachus aut non vivet; quum dialectici sic statuunt omne, quod ita disiunctum sit quasi, aut etiam, aut non, non modo verum esse sed etiam necessarium. Inv. II. 49. necessarium est, quod imperatur; voluntarium, quod permittitur. Inv. I. 29. simplex conclusio ex necessaria consecutione efficitur.

NECESSE. *Inv. II. 57. uri posse lineam materiam necesse est. p. Red. ad Quir. 2. id quod necesse erat, parvus sum procreatus. Div. II. 4. Quemadmodum soriti resistas? quem si necesse sit Latino verbo liceat acervulem appellare; sed nihil opus est. Fam. I. 9. legem curiatum consuli ferre opus esse, sibi necesse non esse. Opt. gen. or. 5. non verbum pro verbo necesse habui reddere.*

NECESSITAS. *1. Generationem de iis, quae quacunque de causa fiant necesse est. N. D. III. 12. quum omne animal patibilem naturam habeat, nullam est eorum, quod effugiat accipiendi aliquid extrinsecus, id est quasi ferendi et patiendi necessitatem. Sull. 12. mihi de memet ipso tam multa dicendi necessitas quaedam imposita est ab illo. Quint. 16. Viri b. ni quum palam fraudantur — timide tamen et pedetentim istuc descendunt (ut alterius bona proscribant) vi ac necessitate coacti, inviti. Orat. 60. in numeris (poetae) quasi necessitati parere coguntur (scil. metri legibus astricti). 2. In primis de iis quae naturae lege et ordine necessario fiunt. Inv. I. 34. an nunc commutationes — quadam ex necessitate semper eodem modo fiunt. Fat. 9. non aeternis causis naturae necessitate manantibus verum est id quod ita enuntiatur: Descendit in Academiam Carneades. Div. II. 6. Solis defectiones itemque lunae praedicuntur multos in annos ab iis, qui siderum motus*

numeris persequuntur. Ea enim praedicunt, quae naturae necessitas perfectura est. Sext. 21. ut vita, quae necessitati deberetur, patriae potius donata quam naturae servata videretur. Catil. IV. 4. mors aut necessitas naturae, aut laborum miseriarumque finis est. Orat. 50. quae Graeci ἀντίθετα nominant — numerum necessitate ipsa efficiunt, et eum sine industria. 3. De vi divina et fato. Fat. 9. qui introducunt causarum seriem sempiternam, ii mentem hominis voluntate libera spoliata necessariæ fati devinciunt. Ligar. 6. Mihi quidem, si proprium et verum nomen nostri mali quaeratur, fatalis quaedam calamitas incidisse videtur, et improvidas hominum mentes occupavisse, ut nemo mirari debeat humana consilia divina necessitate esse superata. 4. De rebus ad vitam conservandam necessariis. Div. I. 49. Vigilantes animi vitae necessitatibus serviunt Off. I. 35. natura — formam nostram reliquamque figuram, in qua esset species honesta eam posuit in promptu; quae partes autem corporis ad naturae necessitatem datae aspectum essent deformem habiturae atque turpem, ea contextit atque abdidit. Ibid. quae natura occultavit, eadem omnes, quae sana mente sunt removeat ab oculis, ipsique necessitati dant operam, ut quam occultissime pareant. Verr. V. 14. sic obtinui quaesturam in provincia — ut omnia semper, quae iucunda videntur esse non modo his extraordinariis voluptatibus, sed etiam ipsi naturae ac necessitati denegarem. Off. I. 5. reliquis tribus virtutibus necessitates propositae sunt ad eas res parandas tuendasque, quibus actio vitae continetur. 5. De coniunctione sanguinis, amoris, officii, i. q. necessitudo. Rosc. Am. 24. Magnam vim, magnam necessitatem, magnam possidet religionem paternus maternusque sanguis. Sull. 1. Torquatus meus familiaris ac necessarius existimavit, si nostram in accusatione sua necessitatem familiaritatemque violasset, aliquid se de auctoritate meae defensionis posse detrahere.

NECESSITUDO. 1. i. q. necessitas, de rebus quae aliter fieri nequeunt. Inv. II. 57. Puto igitur esse hanc necessitudinem, cui nulla vi resisti potest, quae neque mutari, neque leniri potest. — Huiusmodi quum in dicendi rationes incidunt recte necessitudines appellabuntur. — Atque etiam hoc mihi videor videre, esse quasdam cum adiunctione necessitudines (quae vulgo dicuntur hypotheticae), quasdam simplices et absolutas.

Harusp. Resp. 9. *ordo rerum ac necessitudo*. 2. „Omnis coniunctio sanguinis, affinitatis, coniugii, collegii, amicitiae, etc. quae a causa aliqua oritur, quae nobis necessitas amoris benivolentiaeque affert. Q. Fr. l. 1. *summa necessitudine nos attingunt publicani*, cf. Manil. 2. scil. quia Cicerones erant equestri genere, equites autem publicani. Caecil. 2. *necessitudo cum Siculis*, apud quos quaestor fuerat, inter quos hospites multos et amicos habebat. Ibid. 18. *de necessitudine inter praetorem et quaestorem: ridiculum est putare causam necessitudinis ad inferendum periculum iustum videri oportere*; (scil. Caecilius se Verris accusatorem idoneum professus erat, quod eius in Sicilia praetoris quaestor fuisset). Ibid. 19. *Hanc unam ob causam te accusatorem (Verris) repudiari putarem oportere*. Sic enim a maioribus nostris accepimus praetorem quaestori suo parentis loco esse oportere; nullam neque iustiores, neque graviores causas necessitudinis posse reperiri, quam coniunctionem sortis, quam provinciae, quam officii, quam publicam muneris societatem. Ugar. 7. *Haec ego novi propter omnes necessitudines, quae mihi sunt cum L. Tuberone. Domi una eruditi, militiae contubernales, post affines, in omni denique vita familiares. Magnum etiam vinculum, quod iisdem studiis semper usi sumus*. Planc. 11. *necessitudo contubernii*. Rab. Perd. 1. *cum omnibus civibus mihi necessitudinis causam esse duxi*. Fam. l. 5. *propter nostram necessitudinem* (scil. inter Ciceronem et Lentulum, qui eum restituerat in patriam) *vehementer confidit his literis*. Ibid. IX. 13. *municipio Caleno, quocum mihi magna necessitudo est; quia erat eius patronus*. Fam. V. 2. *necessitudo Pompeii, pro cum Pompeio*. Fam. XIII. 12. *cum eo mihi omnes necessitudines sunt*. Fam. X. 6. *pro plurimis nostris necessitudinibus*. Planc. 16. *tribus in quibus magnas necessitudines habet Plancius*. Rab. Perd. 1. *cum omnibus civibus in eorum periculis semper satis iustam mihi causam necessitudinis esse duxi*. Ern.

NECTAR, potio fabulosa deorum. N. D. I. 40. *ac poetae quidem nectar, ambrosiam, epulas comparant*.

NECTERE, de nexu argumentorum et conclusionum. Fin. III. 22. *quid non sic aliud ex alio nectitur ut non, si ullam literam moveris, labent omnia?* Leg. l. 20. *Videtisne quanta series rerum sit, atque ut*
Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II. 2

ex alio alia nectantur? Top. 15. *ex hoc genere causarum fatum a Stoicis nectitur.*

NECTUS. „Leg. III. 10. *per Ti. Gracchum non solum nectus, sed etiam sublatus intercessor erat.* Sed in voce hac corruptum esse Ciceronem cum doctis viris ad h. l. credo. Brn. Plane h. l. sagacitate egregia, vestigia scripturae in Mss. persecutus restituit Goerenzius; ut nunc sic legatur; *quin ipsum Ti. Gracchum non solum vetitus sed etiam sublatus intercessor straverat.*

NEDUM. 1. *Ne dicam, s. multo minus (geschweige denn, viel weniger).* Att. IV. 17. *Epistolae nostrae tantum habent mysteriorum, ut eas ne librariis quidem fere committamus, nedum cuilibet.* Fam. IX. 26. *me vero nihil istorum ne iuvenem quidem movit unquam nedum senem.* 2. *Pro non modo.* Att. IX. 8. in ep. Balbi. *Nedum hominum humilium, ut nos sumus, sed etiam amplissimorum virorum consilia ex eventu, non ex voluntate a plerisque probari solent.* Ibid. X. 16. *tu quoniam quartana cares, et nedum morbum removisti sed etiam gravedinem.*

NEFANDUS. Har. resp. 20. *nefandum scelus.* Dom. 51. *novum delubrum quum — nefando quodam atque inaudito instituto inchoares, referendum ad sacerdotes publicos non putasti?* Mil. 27. (Clodii) *nefandum adulterium in pulvinaribus sanctissimis nobilissimae feminae comprehenderunt.*

NEFARIE. Rosc. Am. 11. *pater occisus nefarie.* Catil. II. 1. *Catilinam — pestem patriae nefarie molientem — eiecimus.*

NEFARIUS. Rosc. Am. 13. *nefarium facinus.* Orat. I. 51. *scelus.* Ibid. 27. *stuprum.* Verr. I. 58. *latrocinium.* Sull. 9. *horum — voluntates consceleratas ac nefarias nec sanare potui nec tollere.*

NEFAS. Mil. 27. (Clodium) *cui nihil umquam nefas fuit, nec in facinore, nec in libidine.* Sen. 5. *Nefas dictu est, miseram fuisse talem senectutem.* Inv. II. 46. *nefas legi non obtemperare.* Att. I. 10. *idque ab iis nefas est decretum.*

NEFASTUS Leg. II. 9. *quae augur iniusta, nefasta, vitiosa, dira defixerit, irrita infestaque sunt.*

NEGANS. Top. 11. *Sunt enim valde contraria illa quae appellantur negantia. Ea ἀντιπαρὰ Graeci contraria aientibus, sic: Si hoc est, illud non est.*

NEGANTIA. Top. 14. *deinde addunt coniunctionum negantiam. (Verneinung des Beysammenseyns zweyer Begriffe.) Non et hoc et illud est; hoc autem; non igitur illud.*

NEGARE. 1. Verneinen, behaupten daß etwas nicht sey. Mil. 3. *negant intreri lucem fas esse ei, quia se hominem occisum fateatur.* 2. Lügen, Brut. 19. *a Naevio vel sumpsisti multa, si fateris; vel si negas surripuisti.* 3. Abschlagen, verweigern. Att. VIII. 4. *praeclise negare alicui.*

NEGATIO. Inv. I. 28. *disparatum est id, quod ab aliqua re per oppositionem negationis separatur, hoc modo sapere et non sapere.* Fat. 9. *si Chaldaei ita loquantur ut negationes infinitarum coniunctionum potius, quam infinita connexa ponant; h. e. ut potius ita dicant: Non et natus est quis oriente Canicula et is in mari morietur, quam sic: si quis natus est oriente Canicula, is in mari non morietur.* Partit. 29. *negatio infitatioque facti.*

NEGITARE. Ac. pr. II. 2. e codd. edidit Davisius.

NEGLECTIO. Muren. 4. *amicorum neglectio improbitatem coarguit.*

NEGLECTUS. Fin. III. 20 *minime convenit, quum ipsi inter nos abiecti neglectique simus, postulare ut diis immortalibus cari simus et ab his diligamur.*

NEGLIGENS. Verr. III. 69. *nulla res est, quam obrem ego istum (Verris filium) nolim ex paternis probris ac vitiis emergere, id quod — haud scio an fieri possit, praesertim si custodes amicorum — eum sectabuntur, quoniam pater tam negligens ac dissolutus est.* Brut. 68. *Glabrionem socors ipsius natura negligensve tardaverat.* Verr. III. 62. *sit aliquis sociorum atque amicorum negligentior.* Fam. XII. 1. *is non te in me liberalem, sed me in te negligentem putabit.* Fam. III. 8. *non potui in illo sumptu non necessario negligens esse.*

NEGLIGENTER. Orat. 11. *multa apud alterum (Ennium) negligentius.* Ibid. 23. *illa ipsa contracta et minuta non negligenter tractanda sunt.*

NEGLIGENTIA. 1. Nachlässigkeit. Oecon. 1. *In re familiari laboriosior est negligentia, quam diligentia.* Orat. II. 24. *magna offensio vel negligentiae susceptis rebus, vel perfidiae receptis.* Orat. 23. *habet ille tamquam hiatus concursu vocalium molle quiddam, et quod*

indicit non ingratam negligentiam de re hominis magis quam de verbis laborantis. — Sed quaedam etiam negligentia est diligens. 2. Verabsäumung. Orat. II. 24. quarum rerum negligentia plerasque causas et maxime privatas videmus amitti.

NEGLIGERE, *versäumen*. Phil. III. 8. *diem edicti obire neglexit. 2. Nicht achten, hintansetzen. Rab. Perd. 5. qua tu in actione — omnia exempla maiorum, omnes leges, omnem auctoritatem senatus, omnes religiones atque auspiciorum publica iura neglexisti. 3. Etwas übersehn, hingehn lassen. Cluent. 47. praetermitti a censoribus et negligi macula iudiciorum posse non videbatur. Verr. III. 94. quid facere potestis? Utrum quum iudices sitis de pecunia capta conciliata, tantam pecuniam captam negligere?*

NEGOTIALIS. Inv. I. 11. *Negotialis constitutio est pars constitutionis generalis, in qua quid iuris ex civili more et aequitate sit consideratur. Eius constitutionis exemplum et praecepta exponuntur. Inv. II. 21. 22.*

NEGOTIARI. Manil. 7. *homines industrii — in Asia negotiantur. Q. Fr. I. 11. Verr. I. 27. II. 4. Vid. NEGOTIATOR.*

NEGOTIATIO. Fam. XIII. 66. *Caecinam in reliquiis veteris negotiationis colligendis iuves. Hanc vocem Ciceroni restituendam putat I. Gronovius in ep. ad Att. XII. 5. ubi scriptum est neactionum, quae nihili vox est. Recte ut mihi videtur. Archetypa negotiationum sunt tabulae negotiatorum quibus ipsi sua manu accepta et expensa notant. Est hoc verbum etiam ap. Valer. M. IV. 8. de Considio: Iam qui nunc praecipue negotiatione delectantur, quum pecuniam cruentam domum retulerunt, quam improbando gaudio exsultent, recognoscant. Salmas. ad Capitolini Pertinac. 9. legi volebat neactione, sed vindicarunt docti homines vulgatam lectionem, inprimis Gronov. Obs. IV. 24. qui etiam ex libris Iuris civilis demonstrat negotiationem esse in iis interdum argentariam et e Iulio Firmico IV. 7. commemorat foenorum negotiationes. Brn.*

NEGOTIATOR. Q. Fr. I. 16. Att. I. 15. *negotiatores non sunt aratores, publicani aut pecuarii, quod Ilomanno videbatur ad Verr. I. 77. Fonteius 1. et Torrentio ad Sueton. Aug. 42. nec omnes ii, qui in provinciis sedem fortunarum suarum constituerant, tum cives*

Romani, tum socii, qui agros habebant, quorum fructus per procuratores suos vendebant, li. e. aratores, quae est Graevii sententia ad Verr. II. 77. aliisque locis, cuiusmodi negotiatorem putat fuisse Trebonium. Fam. I. 3. quem deinde secutus est vir doctus in lexico Fabri. Nam Verr. II. 3. Flacc. 16. Manil. 7. distinguuntur *publicani* a *negotiatoribus*. It. Att. II. 6. *malo negotiatoribus satisfacere, quam publicanis*. Item ab oratoribus et pecuariis. Verr. II. 3. *ut arare, ut pascere, ut negotiari libeat*. Ibid. 62. *quantum ab aratoribus, quantum a negotiatoribus qui Syracusis negotiantur*. Fontei. 1. *unum e toto genere negotiatorum, colonorum, publicanorum, aratorum, pecuاريorum numero testem producant*. Aratores etiam non sunt semper cives Romani, sed etiam provinciales; Verr. III. 8. *quum negotiatores sint soli cives Romani*. Neque vero sunt mercatores ut nonnullis placet. Nam ab his quoque distinguuntur. Vat. 8. Verr. II. 3. *duo genera civium facit in provincia, alterum eorum, quos mercibus suppeditandis cum quaestu compendioque dimittat, qui adeo commeent quod est proprium de mercatoribus verbum; alterum horum, quos retinent, ut pascere, ut negotiari libeat, ut denique sedes ac domicilium collocare*. Planc. 26. *negotiatoribus comis, mercatoribus iusius*. Mercatura temporibus liberae reip. non satis digna honesto cive Romano putabatur, nedum equite, sed a fece plebis. libertinis exercebatur. Vid. Cic. Off. I. 42. et ibi Graev. Non ergo Casaubonus tempora satis distinxit, quum ad Sueton. Aug. 42. scriberet: *Negotiantes esse, quicumque aliquam negotiationem exercerent, cuiusmodi erant centonaria, sagaria, lignaria, carbonaria et similes*. Nam qui hoc genus mercaturae exercebant Ciceronis temporibus nondum negotiatores dicebantur. Sermo ibi est de frumentationibus publicis de quibus Lipsius Elect. I. 8. quos Augustus tollere volebat, sed deinde ita rem temperabat ut non minorem rationem aratorum et negotiatorum, quam populi duceret. In qua re locum ista mercaturae genera non habent. Sermo autem est de negotiatoribus frumentariis, de quibus mox. Qui ergo fuerunt *negotiatores*? Id nunc quam brevissime poterimus, docebimus. Duae Romae erant honestae rei quaerendae rationes, quarum altera fenerando, altera fructibus praediorum percipiendis et vendendis continebatur. Ab illa *feneratores*, ab hoc ru-

stici Romani dicebantur. Equitibus propria erat vectigalium publicorum redemptio, unde *publicani* dicti. De quibus generibus suis locis dictum est. Sed quum tanta esset hominum in omni ordine copia, ut non possent omnes Romae fenerari pecunias, aut in Italia praedia habere, aut publica redimere, magna equitum plebeiorumque pars pecunias suas in provinciis occupabat. Itaque regione aliqua victa, et in provinciae formam redacta, conferebant equites et plebei, qui volebant, patrimonium suum in eam provinciam, et aut arabant, aut pascebant aut negotiabantur. Negotiationis autem haec praecipua ratio erat, ut *pecunias mutuas darent provincialibus ac fenus exercerent*; quae ratio eo fructuosior erat, quod nulla lege in provinciis fenus magnitudo definiebatur. Itaque ibi saepe binis, ternis, quaternis centesimis pecunia collocata reperitur; ut Verr. III. 70. Att. VI. 1. 2. nisi forte praetor impudentiam negotiatorum coërcerat, ut Cicero fecit l. e. et eius frater ad Q. Fr. I. 1. et Cato Censorius ap. Liv. XXXII. 7. Hinc et *forum negotiatorium* commemoratur, quo cedere negotiatores dicuntur, quum bonis evertuntur. Iam haec testimoniis Ciceronianis confirmabimus. Flacc. 29. *Negotiariis in libera civitate. Quousque negotiari?* *Annos iam triginta versaris in foro; sed tamen in Pergameno.* Verr. III. 60. *negotiatores sibi turpe putant id forum eiurare, ubi negotientur.* Q. Fr. I. 1. *negotiatores dicuntur ita negotiari ut locupletes sint, et addit: consulatus beneficio se incolumes habere fortunas arbitrantur.* Quod quale sit intelligitur ex ep. ad Fam. V. 6. *nec putant, ei numos deesse, qui feneratorum ex obsidione exemerit*; h. e. qui in consulatu tabularum novarum periculum averterit, quum fides Romanae et in provinciis laboraret. Cf. inprimis Off. II. 24. et Manil. 7. — Sext. 43. Pisoni, qui Macedoniam lege Clodia obtinuerat, obiicit *eum bona creditorum civium Romanorum cum debitoribus Graecis divisisse.* Hi *creditores sunt negotiatores.* Fonteio obiectum erat, quod eo praetore oppressa esset aere alieno Gallio. Id ut falsum convinceret Cicero, quaerit a quibus versurae tantarum pecuniarum factae sint: *A Gallis? nihil minus a quibus igitur? a divibus Romanis qui in Gallia negotiantur* etc. Verr. I. 27. qui *negotiari* dicuntur, paullo post *creditores togati* vocantur. Sed nihil est ad hanc rem insignius epistolis quatuor ad Atticum V.

21. VI. 1. 2. 3. in quibus multa de M. Scaptio et Martino; qui primum, ubi ab iis Romae Salaminii publice voluisse versuram facere dicuntur, appellantur *feneratores*; post quum in provincia esse et ibi fenus exercere dicuntur, et a Salaminiiis pecuniam repetere *negotiatores*. (*Feneratores* tamen etiam in provincia dixit Livius XXXII. 27.) Nam quum Scaptius praefecturam a Cicerone peteret negabat *se negotiatori, qui in provincia sua negotiaretur, praefecturam daturum*. Consulatur etiam locus egregius Livii XXXIII. 29. de militibus in provincia negotiantibus. Alterum genus negotiationis veteris erat, *ab aratoribus tum civibus Romanis tum provincialibus item integris civitatibus frumentum emere et Romam vehendo lucrum quaerere*. Flacc. 36. de Falidio quodam agitur, *quem mater in provinciam Asiam miserat, cum pecunia. Quo isum? ut negotiaretur*. Quid igitur fecit? *Fructus Trallianorum, praetore Globulo emerat*. Huiusmodi negotiatores sunt bis apud Caesarem Bell. Gall. VII. 3. 42. quamquam ex his locis non satis intelligi potest quales fuerint, tamen Dionys. Vossius *frumentarios* putat. Sed qui c. 38. memorantur cives Romani, quos interfecit Citarius, frumento eorum direpto, tales profecto fuere. Tales et illi, de quibus Hirtius Bell. Afr. 36. Ceterum *negotiatores* veteres libera rep. et initio Augustei imperii fuisse, qui *pecuniis in provincia senori locandis et frumentis coëmendis, iisque Romam, aut quorsum quaestus iuberet vehendis quaestum facerent*, vidit etiam et is quidem unus, quem scio, Burmannus ad Petron. c. 101, sed tamen non satis neque a mercatoribus seiunxit, neque vocabuli huius tamquam tempora distinxit. Nam sub Caesaribus, quum *negotii* verbum esset et negotiationi et mercaturae commune et utraque magnam similitudinem haberet, negotiatores etiam mercatores dicti sunt, hinc *negotiatores olearii, carbonarii, lignarii, sagarii*; quorum quum alibi tum in Inscriptionibus veteribus apud Gruterum, Gudium, Donium crebra mentio. Ernesti.

NEGOTIOLUM; parvum negotium. Q. Fr. III. 4. *erit aliquid negotioli*. Att. XVI. 11. *de negotiolo Torquati*.

NEGOTIOSUS. Muren. 3. *provincia negotiosa et molesta*.

NEGOTIUM. 1. Munus publicum vel privatum cum labore coniunctum. Q. Fr. I. 1. 36. in extrema parte et conclusione muneris ac negotii tui (scil. provinciae regendae) diligentissimus sis. Orat. 11. quando ages negotium publicum? quando amicorum? quando tuum? Orat. 11. videamus quid ei (Oratori) negotii demus, cuique muneri eum velimus esse praepositum. Parad. V. 2. Videat M? Curius — aliquem summis populi Romani beneficiis usum, barbatulos mullos exceptantem de piscina et pertractantem — nonne hunc hominem ita servum iudicet, ut ne in familia quidem (nicht einmal unter dem Hausgesinde) dignum maiore aliquo negotio putet? Off. I. 34. peregrini et incolae officium est, nihil praeter suum negotium agere. 2. De divinis operibus. N. D. I. 20. Epicureus loquitur: Sive in ipso mundo deus inest aliquis, qui regat, qui gubernet. — — Nae ille est implicatus molestis negotiis et operosis. Et paulo post: Quis non timeat omnia providentem et cogitantem, et animadvertentem, et omnia ad se pertinere putantem, curiosum et plenum negotii deum? Div. II. 17. (Epicuri) deus nihil habens nec sui nec alieni negotii. 3. Labor. Att. VI. 2. puer quo ego regendo habeo negotii satis. Att. V. 17. satis negotii habeo (habe genug zu thun) in sanandis vulneribus quae provinciae sunt imposita. Fam. X. 28. nunc cum his tantum negotii est. Att. X. 18. Cato qui Siciliam tenere nullo negotio (i. e. sine labore) potuit. Rost. Am. 7. nullo negotio occisus. Att. V. 12. Negotium magnum est navigare. Verr. IV. 64. negotium facessere alicui. 4. „De re familiari. Catil. II. 10. negotium male gerere. Et in universum de omni genere quaestus dicitur, sed imprimis de eo, quod ex fenore redit. Fam. I. 3. Trebonius ampla et expedita negotia in tua provincia habet. Graevius de praediis interpretatur ad h. l. atque adeo de tota re familiari ad Catil. II. 10. ubi pro male gerendo negotio legendum censet negotia, i. e. rem familiarem, quod vereor ut cuiquam probet. Nam non uno loco patres familias dicuntur negotium bene aut male gerere. In illo autem loco ipsum verbum expedita poterat docere, de re pecuniaria esse sermonem, Phaedr. I. 16. qui nomen locat, sponsore improbo, non rem expedire sed mala videre expetit. Sic Att. XV. 15. explicata solutio. Ibid. XIII. 29. explicare nomen. Cluent. 69. iunguntur: praedia, negotia, res pecuniariae. Ubi

manifestum est *negotia ad tractationem pertinere*. Huiusmodi *negotia* sunt etiam ad Fam. XIII. 30. 33. 53. — Sext. 45. *sunt maximorum ordinum homines, quibus curia patet; sunt municipales rusticique Romani; sunt negotia gerentes sunt etiam libertini optimates*. 5. De hominibus p. Red. in Sen. *inhumanum negotium*. Att. I. 12. *Teucris illa lentum negotium* (cin langsames Wesen). — Ern.

NEMO. N. D. II. 38. *tenebras cogitemus tantas quantae quondam eruptione Aetneorum ignium finitimas regiones obscuravisse dicuntur ut per biduum nemo hominem homo agnosceres*. ibid. I. 43. *qua* (beneficentia) *quum carere deum vultis* (Epicurei) *neminem nec deum nec hominem carum; neminem ab eo amari nec diligere vultis*. Tusc. V. 56. *nemo de nobis unus excellat*. Catil. IV. 3. *video de illis abesse non neminem* (i. e. aliquem). Off. III. 2. *quod quum omnibus est faciendum, tum haud scio an nemini potius quam tibi*. Att. VII. 25. *nemo me moverat magis, quam quem tu neminem putas; i. e. quam ille quem tu hominem nihili, nullius pretii existimas*.

NEMPE. 1. Post interrogationes. Phil. IV. 3. *a quo defenderit? nempe ab hoste* Milon. 5. *quid ergo tulit? nempe ut quaereretur*. 2. In transitionibus. Partit. 12. *Sunt exposita iam fere ea, quae de facto quaeque de facti appellatione quaeruntur*. Nempe igitur ea restant, quae quum factum constet, et nomen, qualia sint, vocatur in dubium. 3. In apodosi sententiae hypotheticae. Flacc. 57. *si dat tantam pecuniam Teucro, nempe idcirco dat ut rata sit emptio*. Phil. XII. 11. *sed effugi insidias, perrupi Apeninum*, (h. e. sed fac me effugisse insidias etc.) *Nempe in Antonii congressum colloquiumque veniendum est*.

NEMUS. Div. I. 50. *multos nemora silvaeque commovent*. Harusp. Resp. 11. *Matrem magnam — accepimus agros et nemora cum quodam strepitu fremituque peragraré*.

NEPA, scorpius; animal. Fin. V. 15. 2. *Scorpius sidus caeleste*. N. D. II. 44.

NEPOS. 1. Enkel, filii vel filiae filius. Brut. 76. *Sicinius Q. Pompeii ex filia nepos*. Deiot. 2. *qui nepos avum in discrimen capitis adduxerit*. 2. Neffe, filius fratris vel sororis. Tusc. I. 33. *Africani fratris nepos*.

NEPOS, *Verschwender*. Quint. 12. *perditus ac profusus nepos*. Rull. 1. 1. *Videte nunc — ut a maioribus nostris possessiones relictas disperdat ac dissipet, ut sit non minus in populi Romani patrimonio nepos, quam in suo*. Rull. 11. 18. *ut in suis rebus ita in re publica luxuriosus est nepos, qui prius silvas vendat quam vineas*.

NEPTIS. Tusc. I. 35. *Metellum multi filii filiae, nepotes, nepies in rogum imposuerunt*.

NEQUAM. Cael. 4. *multi boni adolescentes illi homini nequam atque improbo (Catilinae) studuerunt*. Rosc. Am. 45. *quae omnia (Chrysogonus) quemadmodum solent liberti nequam et improbi facere, in patronum suum (L. Sullam) voluerit conferre, nihil egerit*. Fam. XII. 2. *Homo perditus multoque nequior, quam ille ipse, quem tu nequissimum occisum esse dixisti*. Att. I. 13. *quum accusator homines nequissimos (e iudicibus) reliceret, reus frugalissimum quemque secerneret*. Tusc. III. 17. *quid est autem nequius aut turpius est eminato viro*. Verr. 1. 46. *homines erant, qui etiam ridiculi inveniebantur ex dolore. Quorum alii negabant mirandum esse ius tam nequam esse Verrinum*.

NEQUE. 1. *Sequente et*. Q. Fr. III. 8. *sed eius rei maturitas neque dum venit, et tamen iam appropinquat*. Quint. 1. *qui neque usu satis et ingenio parum possu n.* 2. In assumptione negativa post propositionem syllogismi hypothetici. Topic. 2. *si neque censu, neque vindicta, nec testamento liber factus est, non est liber. — Neque est ulla earum rerum. — Non est igitur liber*.

NEQUICQUAM. 1. *Frustra*. Quint. 25. *et sero et nequicquam pudet*. 2. i. q. nihil. Tusc. I. 31. *secernere a corpore animum nequicquam aliud est, quam emori discere*. Ibid. III. 8. *necquidquam est in tali homine*.

NEQUIDEM, coniuncte, nulla voce interposita esse bis apud Ciceronem tradit Quint. Insulanus Obs. L. II. p. 34. sed illa loca hodie aliter leguntur. Vid. Tursellin. de Partic. in h. v. et ibi notata. Ern.

NEQUITER. Fin. II. 9. *cur igitur non bene? (cenabat Gallonius gurgis) quia quod bene, id recte, frugaliter, honeste: ille porro male, prave, nequiter, turpiter cenabat*.

NEQUITIA. 1. *Nichtswürdigkeit*. Tusc. III. 8. *Nequitia (etsi hoc erit fortasse durius, sed tentemus; lu-*

sisse putemur, si nil sit) ab eo quod necquidquam est in tali homine; ex quo idem nihili dicitur. Verr. II. 78. nunc vero quid faciat Hortensius? (Verris defensor) avaritiaene crimina frugalitatis laudibus deprecetur? At hominem flagitiosissimum, nequissimumque defendit. An ab hac eius infamia, nequitia vestros animos in aliam partem — traducat? Cluent. 13. Avilius quidam perditā nequitia et summa egestate. Verr. V. 11. de conviviis Verris, in quibus etiam delectas ad libidinem mulieres adhibebat. Erant convivia non illo silentio praetorum p. R. — sed cum maximo clamore atque convicio. Nonnumquam etiam res ad manus atque ad pugnam veniebat. — Itaque erant exitus eiusmodi, ut alius inter manus e convivio, tamquam e praelio auferretur, alius tamquam occisus, relinqueretur, plerique fusi sine mente ac sine ullo sensu iacerent, quavis ut, quum aspexisset non se praetoris convivium sed Cannensem pugnam nequitiae videre arbitraretur. 2. Schlaffheit, Nachlässigkeit. Catil. I. 2. supio in tantis reip. periculis me non dissolutum videri; sed iam me ipse inertiae, nequitiaeque condemno. 3. Liederlichkeit, schändliches und lasterhaftes Leben. Tusc. II. 12. nihil est, inquit (Zeno) malum nisi quod turpe et vitiosum est. — Scio dolorem non esse nequitiam. Rosc. Am. 46. Officina nequitiae et diversorium flagitiorum omnium.

NERVOSE. 1. *Fortiter. Fam. X. 23. vigilanter nos nervoseque subornes.* 2. *De dicendi vel disserendi robore. Orat. 36. dicetur non Peripateticorum more — sed aliquanto nervosius. Off. III. 29. nervosius qui ista disserunt (Stoici) solum audent malum dicere id quod turpe est; qui autem remissius hi tamen non dubitant summum malum dicere.*

NERVOSUS. Brut. 31. *Quis Aristotele nervosior? quis Theophrasto dulcior?*

NERVULUS. Att. XVI. 18. *si tu nervulos tuos adhibueris.*

NERVUS. 1. *Ea quae hodie ligamenta et musculi vocantur. N. D. II. 55. Adde nervos, a quibus artus continentur, eorumque implicationem toto corpore pertinentem. Ibid. 23. non enim (dii) venis et nervis et ossibus continentur.* 2. *In musicis chordae, Darmsaiten. Rosc. Am. 46. cantus vocum et nervorum et tibiarum. Orat. III. 57. omnes voces, ut nervi in fidibus,*

ita sonant, ut a motu animi quoque sunt pulsae. Div. II. 14. *nervos in fidibus, aliis pulsus, resonare alios.* Leg. II. 15. *illa severa Lacedaemon nervos iussit, quos plures quam septem haberet in Timothei fidibus, demi.* 3. Metaphorice, de robore animi et virtute Acad. pos. I. 10. *Zeno nullo modo is erat, qui ut Theophrastus nervos virtutis incideret.* Tusc. II. 11. *poetae nervos omnis virtutis elidunt.* Pet. cons. 10. *Nervi atque artus sapientiae sunt non temere credere.* Fam. VI. 1. *quantum in cuiusque animo roboris est ac nervorum.* Phil. XII. 3. *quid? legionumstrarum nervos nonne his consiliis incidemus? quis est enim, qui ad bellum inflammato animo sit futurus, spe pacis oblata.* Q. Fr. III. 9. *tu ut possis est tuorum nervorum.* 4. De praesidiis quibus rerum vis ac robur continetur. Ehil. V. 2. *quid est aliud, omnia ad bellum civile hosti arma largiri; primum nervos belli, pecuniam infinitam.* Manil. 7. *vectigalia nervos esse rei publ. semper duximus.* 5. De vi et robore orationis. Orat. 19. (philosophorum) *oratio neque nervos neque (aculeos oratorios de forenses habet).* Orat. III. 21. *nervi forenses.* 6. Orat. III. 27. *illi loci qui quamquam proprii causarum et inhaerentes in earum nervis esse debent, (i. e. ex ipso causae argumento petiti, et cum eo coniuncti) tamen quia de universa re tractari solent communes a veteribus nominati sunt.*

NESCIRE. 1. Orat. 47. *non scire quidem barbarum iam videtur, nescire dulcius.* Orat. I. 14. *illud verius neque quemquam in eo disertum esse posse quod nesciat.* 2. „Formula nescio quid, fere in contemptam dicitur de re parva contemptibili, quod ei non satis attendimus, aut consulto obliviscimur. N. D. I. 33. *quia nescio quid in philosophia dissentiret.* Rosc. Am. 39. *non jaullum nescio quid, sed etc.* Att. XV. 4. *nescio quid literarum.* Ibid. XVI. 5. *rumoris nescio quid afflavit.* Ibid. XIII. 28. *nescio quid e quercu exsculpseram, quod videretur simile simulacri.* Sed est tamen etiam de re excellēti et eiusmodi, ut eius magnitudinem et praestantiam mens nostra vix videatur assequi posse. Arch. 7. *tum illud nescio quid praeclarum ac singulare solere existere.* Sic et Ovidius dixit. A. III. 4. 28. *nescio quid, quod te ceperit esse putant.* Etiam nescio quis de hominibus obscuris et indignis memoria. Q. Fr. I. 1. 16. *Pacotii nesciocuius etc.* 3. *Nescio an dicitur ut haud scio an.* Vid. Haud. Ern.

NESCIUS. - Orät. I. 11. *non sum nescius ista inter Graecos dici et disceptari solere.* Fam. V. 12. *neque tamen — eram nescius, quantis oneribus premerere.* Att. IX. 11. *heus tu, ne forte sis nescius Dolabella me sibi legavit.*

NEUTER. Att. VII. 1. *feci ut neutri illorum quisquam esset me carior.* Div. II. 4. *quid bonum sit, quid malum quid neutrum.* Off. I. 21. *quum hoc commune sit potentiae cupidorum, cum iis, quos dixi, otiosis; alteri se adipisci id posse arbitrantur, si opes magnas habeant, alteri si contenti sint et suo et parvo, in quo neutrorum omnino contemnenda est sententia.* Div. II. 29. *miror si emissio feminae anguis mortem offerebat Ti. Gracchio, emissio autem maris anguis erat mortifera Corneliae cur alterutram emisit.* Nihil enim scribit (C. Gracchus) respondisse haruspices si neuter anguis emissus esset, quid esset futurum. 2. De genere grammatico. Orat. 46. *quae non sane sunt in omnibus neutris (ut in verbo prodigium, portentum etc.) usitata.* 3. Ac. post. II. 10. *Zeno cetera (praeter honestum) etsi nec bona nec mala essent, tamen alia secundum naturam dicebat, alia naturae esse contraria; iis ipsis alia interiecta et media numerabat. Quae autem secundum naturam essent, ea sumenda et quadam aestimatione dignanda docebat, contraque contraria; neutra autem in mediis relinquebat.*

NEUTIQUEAM. Univ. 11. *quoniam orti estis, immortales vos quidem esse et indissolubiles non potestis, neutiqueam tamen dissolvemini.*

NEX. Mil. 4. *insidiatori et latroni quae potest inferri iniusta nex?* Caecin. 34. *quum homines vincula, necesse, ignominiasque vitant, quae sunt legibus constitutae, confugiunt quasi ad aram, in exilium.*

NEXUS est ritus vendendi per aes et libram praesentibus quinque testibus, quo venditor obligatur ad evictionem praestandam. Muren. 2. *in iis rebus repetendis quae mancipi sunt, is iudicii periculum (evictionem) praestare debet qui se nexu obligavit.* Top. 5. *traditio nexu.* Parad. 6. *mancipia, quae sunt dominorum facta nexu.* Fam. VII. 30. *Atticus cuius proprium te esse scribis mancipio et nexu, meum autem usu et fructu.* Distinguitur tamen a mancipio. Harusp. 7. *de quo vid. in Mancipium.* Ern.

NEXUS, adi., pendens ex alio, iunctus. Tusc. III. 8. *omnis virtutes inter se nexae sunt.* Div. I. 53. *quum causa causae nexa rem ex se gignit.* Fat. 16. *ea non esse nexa causis aeternis et a jati necessitate esse libera.* Tusc. V. 25. *causae aliae ex aliis aptae et necessitate nexae.* 3. De collocatione verborum. Orat. 41. *res collocatae et quasi structae et nexae verbis.* Vid. Vincire. Ern.

NEXUM. Orat. III. 40. *nexum, quod per libram agitur.* Harusp. 7. *multae sunt domus iure, mancipi, iure nexi.* vid. Mancipium. Caecin. 26. *Sulla ita tulit de civitate ut non sustulerit horum nexa; i. e. ut emptiones et venditiones per aes et libram, quae sunt iuris Quiritium vim suam retinerent, quam ex iure Quiritium habent.* Ern.

NI. Orat. II. 69. *quid ploras pater? Mirum nuncantem* (Nun, ich soll wohl gar singen.) *Condemnatus sum; ex Naevio.*

NIDOR. 1. Dampf, Qualm. Pis. 6. *quum isto ore foetido teterrimam nobis popinam inhalasses, — paulisper stetimus in illo ganeorum tuarum nidore atque fumo.* 2. De sordibus ex sudore. Tusc. III. 12. *situ nidoris barba paedore horrida.*

NIDULUS. Orat. I. 44. (patriae) *tanta est vis ac tanta natura, ut Ithacam illam in asperrimis saxulis, tamquam nidulum affixam sapientissimus vir (Ulysses) immortalitati anteponeret.*

NIDUS. Orat. II. 6. *Volucres videmus procreationis atque utilitatis suae causa construere nidos.* N. D. II. 52. *gallinae avesque reliquae et quietum requirunt ad pariendum locum, et cubilia sibi nidosque construunt.*

NIGER. 1. Sensu proprio. Div. II. 3. *nescio qui ille divinus, si oculis captus sit, ut Tiresias fuit, possit quae alba sint, quae nigra dicere.* 2. Metaphorice, de homine improbo. Caecin. 10. *argentarius Sex. Clodius, cui nomen est Phormio nec minus niger, nec minus confidens quam ille Terentianus est Phormio.*

NIGROR. Orat. III. 39. Div. I. 14. *noctis et nimbūm nigror; in versu Pacuvii.*

NIHIL. Inv. I. 34. *nihil omnium rerum melius quam omnis mundus administratur.* Brut. 58. *Curio litterarum admodum nihil sciebat.* Orat. I. 30. (sine studio) *in vita nihil quidquam egregium.* Caecil. 14. *nihil est in proluione, i. e. nihil valet.* Tusc. III. 8. *luisse*

putemur si nil sit. Sext. 53. *eum nihil putaret, i. e. nihili.* Parad. 1. *nihil postulo, i. e. haud postulo.* Pis. 28. *Audistis dici — Epicureos omnes res — voluptate metiri. Recte an secus, nihil ad nos, aut, si ad nos, nihil ad hoc tempus.* Att. VIII. 12. *a te nihil dum certi exquiro.*

NIHILUM. Tusc. III. 8. *nequitia — ab eo quod nequidquam est in tali homine, ex quo idem nihili dicitur.* Ibid. II. 2. *oratorum laus ita ducta ab humili venit ad summum, ut iam — senescat brevique tempore ad nihilum ventura videatur.* Phil. VII. 8. *te moneo — hunc tantum apparatus tamque praeclarum, ne ad nihilum recidere patiare.* Div. II. 16. *erit aliquid quod aut ex nihilo oriatur, aut in nihilum subito occidat.* Fat. 9. *nec est causa cur Epicurus — ano tempore suscipiat res duas inenodabiles; unam ut sine causa fiat aliquid, ex quo existet, ut de nihilo quippiam fiat.* Marcell. 9. *Praeterita voluptas pro nihilo est.* Caecil. 7. *quos — contempsit semper ac pro nihilo putavit.* Div. II. 50. *ea sumitis, quibus concessis nihilo magis efficiatur, quod velitis.*

NILUS, genus aquae ductus qui et euripus vocatur, de quo supra. Aeg. II. 1. *ductus aquarum quos isti nilos et euripos vocant, cf. Q. Fr. III. 1. Vid. Salmas. ad Solin. p. 638 sq. Ern.*

NIMBUS. 1. Sensu proprio. N. D. II. 5. *Nimbi, nives, grandines.* 2. Metaphorice, de calamitate vel periculo. Att. XV. 10. *hunc nimbum cito transiisse laetor.*

NIMIRUM, nempe, scilicet. Div. I. 54. *hoc nimirum est illud.* Tusc. II. 23. *et hic nimirum est lessus, quem XII. tabulae in funeribus arhiberi vetuerunt.* 2. Sane, utique. Muren. 15. *omnibus regibus quibuscum populus Romanus bellum gessit hunc regem nimirum antepones.* Marcell. 6. *quae non modo summa bona, sed nimirum audebo vel sola dicere.* 3. Tum vero utique. Off. II. 20. *sed si res in contentionem venit, nimirum Themistocles est auctor adhibendus.*

NIMIO. Att. X. 8. *quia te nimio plus diligo (nur mehr als zu sehr).*

NIMIS. Leg. III. 1. *Tu vero illum nec nimis valde umquam nec nimis saepe laudaveris.* Att. VII. 23. *philotimi literae nec quidem non nimis sed alios admodum delectarunt.* Orat. 51. *nimis insidiarum ad ca-*

piendas aures adhiberi videtur si etiam in dicendo numeri ab oratore quaeruntur.

NIMIUM. Orat. 22. *in omnibus rebus videndum est quatenus. Etsi enim suus cuique modus est, tamen magis offendit nimium quam parum.* Orat. II. 38. *istam artem (dialecticam) totam dimittamus, quae in excogitandis argumentis muta nimium est, in iudicandis nimium loquax.* Off. I. 25. *nunquam qui iratus accedet ad poenam, mediocritatem illam tenebit, quae est inter nimium et parum.* Phil. X. 11. *in illius viri consiliis atque factis nihil nec nimium unquam fuit nec parum.*

NIMIUS. Off. I. 36. *cavendum est — ne — in festinationibus suscipiamus nimias celeritates.* Fin. V. 11. *intelligendum est haec ipsa (mortis scil. metum) nimia in quibusdam futura non fuisse, nisi quaedam essent modica natura (i. e. nisi modicus quidam mortis metus naturalis esset).*

NIPTRA. Tusc. II. 21. *Sophoclis et Pacuvii tra-goedia.*

NISI. Rosc. Am. 35. *Nescio; nisi hoc video, i. e. praeterquam quod.* Nempe omittitur quod. Hottomannus interpretatur *sed*; quo sensu saepe est apud veteres nisi, ut ipse ostendit, et alii ostenderunt, ad Fam. XIII. 1. Vid. quos laudat Drakenborch. ad Liv. XXIV. 20. 2. *Nisi si.* Fam. V. 9. *nisi si in Dalmatiam aufugerit.* Hanc rationem illustrat. Heins. ad Ovid. Her. IV. 111. *Ern.*

NISUS. Tusc. II. 21. *apud Pacuvium: Pedetentim ite et sedato nisu, ne successu arripiat maior dolor.*

NITEDULA. Sext. 35. *ut ille ex vepreculis extracta nitedula remp. conaretur arroderet.* Est autem mus agrestis, quae et *nitela* dicitur. quam vocem etiam Ciceroni reddendam quidam censent, ut Salmasius, qui sic legit ad Solin. p. 223. ubi ostendit nitelam esse sciurum (das Eichhorn) et habere nomen *a nitendo*, quod nitatur in arboribus scandendis. Sic laudat etiam Servius ad Georg. I. 18. 1. e Ciceronis Sextiana, sed sine dubio e memoria. *Nitedula* autem habent omnes scripti editique; et sic laudat Priscianus. Vid. Bentley. ad Horat. Epist. I. 7. 19.

NITERE. 1. *Sensu proprio.* Catil. II. 3. *qui nitent unguentis, qui fulgent purpura.* 2. *Metaphorice, ornamento esse.* Agr. I. 7. *vectigal, quod amissis aliis remaneat, intermissis non conquiescat, in pace niteat,*

in bello non obsolescat. 3. De splendore orationis. Fin. IV. 2. *eorum vides quom niteat oratio.* Brut. 67. *non valde nitens, non plane horrida oratio.*

NITESCERE. 1. Sensu proprio. Arat. fr. *stellarum candore nitescit.* 2. Metaphorice; *expoliri.* Her. III. 16. *Fit ut ingenium doctrina, praeceptione natura nitescat.*

NITI. 1. De pondere, gravitate. N. D. II. 45. *partes terrae undique medium locum capessentes nituntur aequaliter*, cf. *Nixus.* 2. De incedentibus, vel incipientibus incedere. N. D. II. 48. *Quaedam serpentes extra aquam ortae, simulac niti possunt, aquam persequuntur.* 5. Hinc eleganter transfertur Ac. pr. II. 14. *nisa (coepta) et progressa ratio.* Planc. 27. *quod ego huc a me ortus et per me nixus ascendi.* 4. Contendere disputando. Ac. pr. II. 21. *nitamur igitur nihil posse percipi.* Fam. I. 5. *quum maxime de causa regia niteremur.* Ern. 5. Ad aliquid studio contendere. Sen. 23. *Optimi cuiusque animus maxime ad immortalis gloriæ nititur.* 6. Niti aliqua re, est in ea fundamentum ponere (*sich worauf stützen*). Tusc. V. 15. *quod ita ortum esset e terra, ut suis stirpibus niteretur.* Pis. 9. *ego istius pecudis ac putidae carnis consilio scilicet aut praesidio niti volebam?* Q. Fr. I. 1. *Ratio salusque omnium nostrum qui ad remp. accedimus, non veritate solum sed etiam fama nititur.* Cael. 2. *fundamenta defensionis meae, quae firmissima sunt, si nituntur iudicio suorum.*

NITIDUS. 1. De pictura diligenter exculta. Orat. 11. *in picturis alios horrida, inculta, abdita et opaca, alios contra nitida, laeta, collustrata delectant.* 2. Unguentis delibutus. Catil. II. 10. *quos pexo capillo nitidos — videtis.* 3. De agris egregie excultis. Verr. III. 18. *campi collesque nitidissimi viridissimique.* 4. De splendore orationis. Orat. I. 18. *nitidum et laetum genus verborum.*

NITOR. 1. Sensu proprio. Her. IV. 50. *existimat se gemmae nitore et auri splendore aspectus omnium praestringere.* Acad. fr. *Delphinus iacet haud nimio lustratus nitore.* 2. De corporis cultu et victu elegantiore. Sen. 17. *tum Lysandrum intuentem eius (Cyri) purpuram et nitorem corporis ornatumque Persicum — dixisse.* Cael. 31. *si quem minorum horum aliquid offendit, si purpurae genus, si amicorum catervae, si splendor,*
Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II, 3

si nitor, iam ista defererint. 3. De oratione. Orat. 32. *Haec — quia sua sponte squalidiora sunt, adhibendus erit in his explicandis quidam orationis nitor.* Att. XIII. 19. *Antiochia — diligenter a me expressa acumen habent Antiochi, nitorem orationis nostrum.* Leg. I. 2. *Antipater paullo inflavit vehementius (genus dicendi historicum) habuitque vires agrestes ille quidem atque horridas, sine nitore ac palæstra.*

NITRUM. Fam. VIII. 14. *censuram nitrum et lomentum putat, nempe, quo possit superioris vitae maculas eluere.*

NIVALIS. Div. I. 11. *tumulos in monte Albano nivales lustrasti.*

NIVEUS. Her. IV. 33. *corpore nivem candorem, aspectu igneum ardorem assequebatur.* Div. I. 7. *saxa cana salis niveo spumata liquore.* Ex Arati prognosticis et Cicerone latine translatis.

NIX. N. D. II. 10. *aqua neque congelaret frigoribus, neque nive pruinaque concreceret, nisi eadem se admisto calore liquefacta et dilapsa diffunderet.* Ac. pr. II. 31. *Sapiens — facilius erit ut albam esse nivem probet, quam erit Anaxagoras, qui id non modo ita esse negabat, sed sibi, quia sciret aquam nigram esse, unde illa concreta esset, albam ipsam esse ne videri quidem.* N. D. I. 10. *terrae maximas regiones — incultas videmus, quod pars earum appulsu solis exarserit, pars obriguerit nive pruinaque.*

NIXUS, gravitas. N. D. II. 46. *terra nixu sua conglobata.*

NOBILIS. 1. *Clarus, insignis.* Orat. I. 11. *multi in philosophia praeclari et nobiles.* Rab. Post. 9. *Demetrium — ex doctrina nobilem et clarum — vita esse privatum (accepimus).* Opt. gen. or. 6. *gladiatorum par nobilissimum.* 2. *In malam partem.* Cael. 13. *Res est — nobis — cum Clodia muliere non solum nobili sed etiam nota.* Pet. cons. 3. *qui nequaquam sunt tam genere insignes, quam vitiis nobiles.* 3. *Nobiles Romae peculiari sensu dicuntur ii, qui orti sunt ex familia sive plebeia, sive patricia, in quibus multi maiores magistratus inde ab aedilitate curuli adepti sunt. Et quoniam is, qui erat aedilis curulis factus, eo ipso ius obtinebat imaginis suae ad posteritatem prodendae Verr. V. 14. quo plures in familia maiorum imagines erant in atrio positae, eo nobilior erat illa familia. Qui pri-*

mus gentis suae, ut Cicero ipse, maiores magistratus gesserat, *homo novus* dicebatur. Verr. V. 71. Videmus, quanta sit invidia, quantoque in odio apud quosdam homines nobiles novorum hominum virtus et industria. Et paullo post: hominum nobilium non fere quisquam nostrae industriae favet. Et ibid. c. 70. Non idem mihi (ut homini scil. novo) licet, quod iis, qui nobili genere nati sunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferuntur. Quint. 8. homines nobiles seu recte seu perperam facere coeperunt, ita in utraque excellant, ut nemo nostro loco natus assequi possit. Vat. 5. nobilium hominum vitia innotescunt omnibus, pauperum teguntur obscuritate. Orat. II. 48. Crassus commemorabat — neque reges ex hac civitate exigi — neque provocationem patronam illam civitatis ac vindicem libertatis populo Romano dari sine nobilium dissensione potuisse. Orat. 9. Nec vero Thucydides si historiam non scripsisset nomen eius non exstaret, quum praesertim fuisset honoratus et nobilis. 4. Nobilis etiam dicitur de rebus insignibus et pretiosis. Rosc. Am. 55. tres nobilissimi fundi. Fat. fr. piscis in primis nobilis. Verr. II. 7. greges nobilissimarum equarum.

NOBILITARI, celebrari. Tusc. I. 15. Opifices post mortem nobilitari volunt.

NOBILITAS. 1. Celebritas. Arch. 11. Philosophi in eo ipso, in quo praedicationem nobilitatemque despiciunt, praedicari de se ac nominari volunt. 2. Generis dignitas. Or. III. 35. Arist. quum florere Isocratem discipulorum nobilitate videret. 3. In primis apud Romanos nobilitas tribuitur iis familiis, in quibus multi maiores magistratus adepti sunt. Orat. II. 59. per tuam nobilitatem per vestram familiam. Brut. 16. ipsae familiae (nobiles) sua quasi ornamenta ac monumenta servabant, et ad usum, si quis eiusdem generis occidisset, et ad memoriam laudum domesticarum, et ad illustrandam nobilitatem suam. Sext. 9. Alter (Calpurnius Piso) multos plane in omnes partes fefellit. Erat enim hominum opinioni nobilitate, ipsa blanda conciliatricula, commendatus. 4. Inde nobilitas dicitur pro ipso hominum nobilium ordine. Sext. 9. omnes boni semper nobilitati favemus, et quia utile est rei publicae, nobiles homines esse dignos maioribus suis, et quia valet apud nos clarorum hominum et bene de republica meritorum memoria etiam mortuorum. Rull. II. 1. Me perlongo inter-

vallo prope memoriae temporumque nostrorum primum hominem novum consulem fecistis; et eum locum, quem nobilitas praesidiis firmatum atque omni ratione obvallatum tenebat, me duce rescidistis, virtutique in posterum patere voluistis.

NOBISCUM. Orat. 45. *Quid illud? non olet unde sit, quod dicitur cum illis; cum autem nobis non dicitur sed nobiscum? quia si ita diceretur (scil. cum nobis) obscenius concurrerent iurae (scil. quia cum non fere sonat ut cunno) ut etiam modo nisi autem interposuisssem, concurrissent. Eodem refertur in epistola ad Paetum ubi de verbis obscenis agitur IX. 22. quid quod vulgo dicitur: Cum nos te volumus convenire num obscenum est? Memini in senatu disertum consulem ita eloqui.*

NOCENS. 1. De hominibus. Rosc. Am. 20. *innocens si accusatus fuerit, absolvi potest; nocens, nisi accusatus fuerit, condemnari non potest.* Orat. I. 46. (orator) *qui scelus fraudemque nocentis possit dicendo subiicere odio civium, supplicioque constringere.* Caecil. 3. *in hac libidine hominum nocentissimorum.* Parad. VI. 2. *nocentes et pecuniosi rei.* 2. De rebus noxiis. N. D. II. 47. *vites — a caulibus brassicisque, si propter sati sint, ut a pestiferis et nocentibus refugere dicuntur.*

NOCERE. 1. De rebus. N. D. III. 35. *minora dii negligunt; — nec si uredo aut grando quippiam nocuit, id Iovi animadvertendum fuit.* Off. I. 4. *generi animantium omni est a natura tributum ut — declinet ea quae nocitura videantur.* 2. De hominibus. Off. III. 5. *constitutum est, ut non liceat sui commodi causa nocere alteri.* Fr. inc. *Feminas omnes visu nocere, quae duplices pupillas habent.* Att. XII. 46. *de quo nihil nocuerit (es kann nichts schaden) si cum Balbo eris locutus*

NOCTU. Tusc. IV. 19. *Noctu ambulabat in publico Themistocles, quod somnum capere non posset.*

NOCTUABUNDUS. Att. XII. 1. *noctuabundus ad me venit cum epistola tua tabellarius, i. e. de multa nocte iter qui fecerat.*

NOCTURNUS. Catil. I. 1. *nocturnum praesidium palatii.* Inv. I. 26. *tempus est, pars quaedam aeternitatis cum alicuius annui, menstrui, diurni nocturnive spatii certa significatione.* Rosc. Am. 7. *decem horis nocturnis sex et quinquaginta millia passuum cisis per-*

volavit; significantur horae nocturnae aestivae, quae breviores erant nostris horis.

NODUS. 1. Proprio sensu. Univ. 4. *Omnia ad cohaerendum tertium aliquod requirunt et quasi nodum vinculumque desiderant.* 2. Metaphorice, de causa quae duas res continet. Lael. 14. *nodus amicitiae.* Orat. 65. *singulis versibus quasi nodi apparent continuationis quos in ambitu coniungimus*; de particulis quae vinciunt periodorum membra. 3. Impedimentum, difficultas. Fam. VIII. 11. *incideramus in difficilem nodum.* Att. V. 21. *dum hic nodus expediatur.*

NOLLE. Orat. 45. *nolle pro non velle.* Orat. II. 18. *Hannibal — invitatus ab hospitibus suis ut (Phormionem) si vellet audiret, quumque se non nolle dixisset.* Fam. I. 1. *cui qui nolunt, iidem tibi non sunt amici.*

NOMEN. 1. *Verbum.* Tusc. III. 34. *omnis casus, in quo calamitatis nomen poni solet.* Off. I. 12. *recessit (hostis) nomen a peregrino et proprie in eo qui arma contra ferret remansit.* 2. *Claritas, nobilitas*; sci'. quia nobilium nomen notum est. Planc. 7. *nomi- nibus ducuntur.* Fam. III. 7. *ista vestra nomina nunquam sum admiratus.* 3. *Species, praetextus, titulus*; Fam. I. 4. *nomen fictae religionis.* Caecin. 25. *honesto ac probabili nomine.* 4. *Nomen* interdum opponitur *veritati rei.* Att. V. 15. *quum exercitum noster amicus habeat tantum, me nomen habere duarum legionum exitium, h. e. non veras, sine viribus et robore.* Comparavit Graevius ad h. l. Liv. XXIX. 1. *praeterquam quod nomina tantum ducum in Hispania Romani haberent.* Ibid. VII. 29. *Campani magis nomen ad praesidium sociorum quam vires quum attulissent.* Tacit. Hist. IV. 75. *Muciani ac Domitiani vana et sine viribus nomina.* Liv. III. 65. *Iamque plebs ita in tribunatu ponere aliquid spei, si similes Icilio tribunos haberet, nomina (sic recte Graevius em. pro vulg. nomine) tantum se biennio habuisse.* 5. *Nomen* de reo etiam dicitur. Inv. II. 19. *quum venefici nomen esset delatum et — extra ordinem esset acceptum.* 6. Inde pro ipsius accusationis argumento s. criminis firmamento ponitur. Planc. 12. *iacis adulteria, quae nemo non modo nomine, sed ne suspicionem quidem possit agnoscere.* 7. Quia in tabulis acceptorum nomina hominum, quibus aut debemus, aut qui nobis debent, item rerum pro quibus et pecuniae,

quam expendimus, vel accepimus ponuntur, propterea nomen de re pecuniaria et quidem variis modis dicitur. Nomen ergo a) est debitum et quidem active et passive. Top. 2. quae in nominibus sunt (*ausstehende Gelder*) opponuntur pecuniae paratae. Planc. 28. nomen quod urget dissolvere. Item solvere. Att. VI. 2. Quint. 4. quibus nominibus pecuniam curari oporteret. Att. XIII. 29. nomen explicat. Ibid. XVI. 6. nomen expedi. b) Debitor. Att. V. 21. nam aut bono nomine centesimis contentus erat, aut non bono quaternas centesimas sperabat. Fam. V. 6. ego meis rebus gestis hoc sum assecutus, ut bonum nomen existimer (i. e. cui tuto homines pecunias credere possint). c) Capita in tabulis scripta, Posten. Verr. I. 36. in codicis extrema cera nomen infimum in flagitiosa litura fecit. Quint. 11. certis nominibus grandem pecuniam debuit. Fam. V. 20. nomen erat sesteriis XXX. Rosc. Com. 1. non refert parva nomina in codices. Atque hinc translatum est ad alia similia. Verr. II. 42. ubi sermo est de codice Verrii, in quem relata erant acta in iurisdictione Siciensi nomen dicitur pro summa causae ibi perscripta s. elogio et ut mox c. 43. ipse vocat periculo. Videtisne totum hoc nomen, ubi facit coram delatum Sthenium esse in litura; mox: qui defendere non potest se non (in) ipsius Sthenii nomine literas publicas corrupisse; pro quo mox in Sthenii periculo. Teneant etiam tirones hanc formulam. Fam. VII. 23. accepi Aviani literas, in quibus hoc erat liberalissimum nomina se facturum, qua ego vellem die. In quo apparet nomina facere esse creditoris quum non accipit pecuniam, sed summam in tabulis scribit coram die exigendam. Vid. Salmas. de Usuris 6. Sed de debitore, qui non praesente pecunia emit videtur esse Offic. III. 14. emit homo cupidus et locuples tanti quanti Pythius voluit, et emit instructos, nomina facit, negotium conficit. Et sic interpretatus est Fr. Fabricius; neque si ita scripsit Cicero, aliter fieri potest. Quod quum videret Fr. Gronovius legendum censebat Pythius nomina facit, probante Graevio. Neque aliter expedire nos possumus, si ratam habeamus illam opinionem, quae nomina facere tantum creditores censet. Fateor tamen mihi non ita absurdam videri Fabricii interpretationem, et ex analogia et vi verborum nomina facere etiam de debitore dici posse. Quid enim est nomina facere, quum de creditore dici-

tur, nisi in suis, fortasse etiam in aliorum tabulis scribere nomen debitoris, et nomen pecuniae in expensis? Quid? nonne etiam debitor scribit nomen creditoris et nomen summae in suis, et, si opus est, in aliorum tabulis et quidem in acceptis? Cur ergo non ipse quoque dicere possit *nomina facere*? Nam *nomina facere* nihil est proprie quam nomina scribere, ponere. Sic Att. XIII. 14. *placeatne tibi, mitti ad Varronem, quod scripsimus. Etsi etiam ad te aliquid pertinet. Nam scito te ei dialogo adiunctum esse tertium. Opinor igitur consideremus, etsi nomina iam facta sunt, sed vel induci, vel mutari possunt. Ceterum usum, ut in multis aliis ad unam parcm flexisse hanc formam, et saepius usitatusque de creditore dictam, haud negaverim. Vid. VAS. Ern. J. F. Heusingerus itemque Gernhardus nuper accedunt Gronovii sententiae, sed ita ut in verbis nomina facit, negotium transigit, Pythii nomen intelligatur, non inculcetur. Si certum esset Canium summam pecuniae pro istis hortis non statim solvisse, sed ad certam diem a Pythio ei creditam fuisse, sane ista verba de Pythio intelligerentur necesse esset. Ex Ernestii sententia nomina facere esset quod nostri argentarii et mercatores dicunt, zu Buche bringen; sed e Gronovii eorumque qui eum sequuntur sententia nomina facere est id quod hodie in tabulis dicitur, zur Last schreiben.*

NOMENCLATIO, est quum aliquem nomine suo appellamus, honoris, blandiendi causa, quod erat praecipue candidatorum in prensatione. Pet. Cons. 11. *altera pars petitionis, quae in populari ratione versatur. Ea desiderat nomenclationem, blanditiam etc. Vid. mox NOMENCLATOR.*

NOMENCLATOR, servus, qui domino inprimis candidato nomina obviorum suggerit, ut nomine suo quemque appellare possit, quod erat blandius, unde aliquando lege ambitus prohibitum, ut est apud Livium, Att. IV. 1. Muren. 36. Pet. cons. 8. Ern.

NOMINATIVUM, Att. XI. 7. *ille ita edixit ut me exciperet nominativum. Fam. VII. 25. nominativum tibi signa mihi nota mandassem si probassem. Fam. XIII. 28. duo sunt quae te nominativum rogo. Catil. IV. 2. qui in custodiam nominativum dati sunt. N. D. I. 40. Epicurus voluptates persequitur omnes nominativum.*

NOMINATIO. 1. Genus suffragationis. *Vorschlag*. Att. XIII. 12. *paternus auguratus locus in quem ego cum mea nominatione cooptabo*. Ad Brut. 7. *eam nominationem a te petimus*. 2. Figura verborum in arte rhetorica. Her. IV. 31. *Nominatio est quae nos admonet, ut cui rei nomen aut non sit, aut satis idoneum non sit, eam nosmet idoneo verbo nominemus, aut imitationis aut significationis causa*.

NOMINO. 1. Appellare. N. D. II. 23. *Res ipsa in qua vis inest maior aliqua sic appellatur, ut ea ipsa vis nominetur deus*. 2. In formulis quibus honorem alicui significamus. Rosc. Am. 2. *vir clarissimus et fortissimus L. Sulla, quem honoris causa nomino*. Ibid. 6. *quas ut aequum est familias honestatis amplitudinisque gratia nomino*. Verr. Act. 1. 7. *quem ego hominem honoris potius quam contumeliae causa nominatum volo*. 3. Commemorare, perhibere. Lael. 18. *multi a me summi atque ornatissimi viri praedicarentur, quorum partim nimia libertas in adolescentia, partim profusa luxuries, — sumptus, libidines nominarentur*. 4. Cum laude commemorare. Arch. 11. *ipsi illi philosophi etiam illis libellis quos de contemnenda gloria scribunt, nomen suum inscribunt; in eo ipso, in quo praedicationem nobilitatemque despiciunt, praedicari se ac nominari volunt*. 5. Suffragari, commendare, *vorschlagen*, ad Brut. 7. *digniore nominare non potes quam Bibulum*. Phil. II. 2. *nominare augurem*.

NONNIHIL. Att. II. 1. *nonnihil pigmenta consumpsit*. Fin. IV. 23. (dicendum erat Stoicos) *sensisse gravius et fortius, quippe qui — valitudinem bonam expetendam negent esse, eligendam dicunt, non quia bonum sit valere, sed quia sit nonnihil aestimandum*.

NORMA. 1. „In Geometricis dicitur regula angulorum, proprie quidem rectorum, qui inde normales dicuntur, Quintil. XI. 3. sed deinde etiam reliquorum, quatenus applicata norma acuti an obtusi sint, intelligitur; et hinc tolerari potest definitio Philandri ad Vitruv. IX. 2. ubi omnium angulorum mensura dicitur. Ac. pr. II. fr. si id crederemus, non egeremus perpendiculis, non normis (sic legendum) non regulis. Conf. Budaeus ad Pandect. p. m. 174. Ern. 2. Deinde generatim significat regulam secundum quam aliquid instituitur aut dirigitur. Orat. III. 49. *nec sunt haec rhythmicorum aut musicorum acerrima norma dirigenda*.

Ibid. II. 48. *Plura homines iudicant odio aut amore — quam veritate aut praescripto, aut iuris norma aliqua, aut iudicii formula aut legibus.* Muren. 2. *Cato vitam ad certam rationis normam, dirigens et diligentissime perpendens momenta officiorum omnium.*

NOSCERE. 1. *Cognoscere.* Tusc. I. 22. *nimirum haec habet vim praeceptum Apollinis quo monet ut se quisque noscat. — Quum igitur. Nosce te dicit, hoc diat. Nosce animum tuum.* Cf. Leg. I. 22. N. D. I. 14. *Ita fit ut deus ille quem mente noscimus, atque in animi notione tanquam in vestigio volumus reponere, nunquam prorsus appareat.* 2. *Agnoscere, probare.* Att. XI. 7. *quod te excusas, ego vero causas tuas nosco,* cf. Leg. I. 5. 3. *Discere, suscipere.* Fr. ep. *philosophiae quidem praecepta noscenda, vivendum autem civiliter.* N. D. I. 2. *omnes philosophiae partes tum noscuntur, quum totae quaestiones scribendo, explicantur.* 4. *Novisse est scire, notitiam alicuius rei aut personae habere.* Att. IX. 9. *si Caesarem bene novi.* Att. V. 1. *si digitos tuos novi.* Pis. 13. *qui civitatis vestrae non leges non iura noritis.*

NOSTRAS. Tusc. V. 52. *Anacharsis potuit pro nililo pecuniam ducere, nostrates philosophi facere non poterunt?* Fam. II. 11. *putaresne unquam accidere posse ut mihi verba deessent, neque solum ista vestra ordoria, sed haec etiam levia nostratia.* Fam. XI. 15. *cajor facetiis, maxime nostratibus.*

NOTA. 1. *De literarum figuris.* Partit. 7. *literatur.* (Buchstabenschrift) *constat ex notis literarum.* Div. II. 41. *notis priscarum literarum in robore insculptae sors.* 2. *Signum interpunctionis.* Or. III. 44. *notae librorum.* 3. *Signum Criticorum.* Pis. 30. *Aristarchu qui notam apponebat ad malum versum.* 4. *Figura quaaliquid in epistola tecte designatur.* Fam. XIII. 6. *reliis epistolis tantum faciam, ut notam apponam eam, quae mihi tecum convenit.* 5. *Quodlibet alicuius rei signum.* Top. 8. *Verba sunt rerum notae.* Fin. V. *nomina sunt tanquam rerum notae.* Div. I. 30. *insigniae notae veritatis.* Inv. II. 48. *Literae tenues et obsurae notae sunt veritatis.* 6. „ *Nota est στίγμα inutum servo fugitivo.* Off. II. 7. *barbarus compunctus notis Threiciis.* Vid. Hug. Orig. scrib. c. 19. 7. *Ilino not pro ignominia.* Sic quae ignominia censoria dicitur, ea et nota appellatur. Cluent. 46. *nota censoriae*

severitatis. In qua oratione c. 42. est locus insignis de vi notarum censoriarum, quae fuere: movere e senatu, equum adimere, tribu movere, et aerarium facere. Deinde ad omne genus ignominiae transfertur. Catil. I. 6. quae nota domesticae turpitudinis non iniusta vitae tuae est? Prov. cons. 10. Vos Gabinii literas insigni quadam nota atque ignominia nova condemnastis 8. Dicitur tamen nota etiam cum verbo inurere in bonam partem. Planc. 12. signa probitatis domesticis iniusta notis veritatis. 9. Dicitur etiam de vino. Brut. 83. si quis Falerno vino delectetur, sed eo — nec ita utere ut Opimium aut Anicium consulem quaerat. Atque eae notae sunt optimae credo. 10. Muren. 11. extr. Irati iureconsulti, quod sunt veriti, ne — sine sua opera lege posset agi, notas quasdam composuerunt, ut omnibus in rebus ipsi interessent. Notas alii interpretantur siglas, quum pro singulis verbis singulae literae ponuntur; alii formulas actionum, ut Camerarius, alii obscura verba ut Manutius, alii signa, quibus verbum unum aut plura exprimebantur, cuiusmodi sunt adiecta corpori Inscript. Gruteriano, ut Graevius; quam sententiam probarem et ipse, si res et locus Ciceronis patet. Primo nulla est necessitas dicendi, notas fuisse signa eiusmodi, qualia sunt illa quae dixi. Nam per notas scribere, ut ex Sueton. Aug. 88. Caes. 55. constat, tiam dicitur quum integra quidem verba literis scribuntur, sed ita, ut literae non suam ordinariam vim habeant, sed v. c. litera D pro A, E pro B ponatur etc. Ergo omnis ratio scribendi occultior est per notas. Cuiac. Obs. XII. 14. distinguit quidem notas a siglis, et est certum non omnes notas esse siglas; neque tamen propterea siglae non sunt notae; itaque et ipse locum Ciceronis de siglis interpretatur ad Pompon. Ori. Iur. §. 7. Illas autem notas, de quibus Cuiacius in Observ. vix putem tam vetustas, ut de his aut similibus Cicero intelligi possit. Seneca quidem ep. 90. vilissimorum mancipiorum inventa vocat. Vid. Nouveau Traité diplomatique. T. III. p. 564. Conf. Troz ad Hugon. p. 175. qui p. 181. locum Ciceronis de formulis explicat, et hanc interpretationem Graevio tribuit, quod est vero alienum. Deinde Cicero hic manifeste de formulis actionum loquitur. Nam exempla notarum compositarum, quae subiiciuntur, sunt formulae actionum. Porro componere de formulis dici potest, non de signis

obscuris et siglis; et paullo post, dicit *praetori quoque eamem compositum est*. Neque in toto reliquo loco quicquam de occultis signis dicitur. Illud tantum dicitur, quam diu occultae hae formulae fuerint, neitas esse ab iis, qui tenerent, donec vulgatae sint, (nempe ab Aelio). Pompon. Origg. Iur. l. c. Neque quisquam veterum, quod sciam, de talibus signis formularum memoriae prodidit. Quorsum autem opes scribere formulas illas per notas? Ne a servo iterum aut scriba publicarentur? Sufficiebat cavere, ne in talis hominis manus venirent, qui iis vulgandis gratiam popularem capere vellet et posset. Ne ii autem publicarent, qui eas tenerent, ut Aelius fecit, ne per notas quidem cavere poterant. Itaque mihi totum hoc de notis formularum commentitium videtur, *notasque componere* nihil aliud significare, quam formulas obscuras et contortas actionum componere. Referrī huc possit locus Ovidii Her. XX. 210. de malo Acontii iactoad Cydippea, in quo scriptum erat iusiurandum: *malum verba ferens doctis insidiosa notis*, iam scio *notas* apud Ovidium esse literas scriptas, unde *notare* dixit pro *scribere*. Heroid. l. init. Sed *doctae notae*, h. l. sunt formula iusiurandi valse excogitata, qua sui iuris faceret Cydippea. Unde in eadem epistola Acontius se appellat *vastum iuris consulto amore*, et ius iurandum vocat *nodum*; quod verbum Horatius de formulis iCtorum in cavendo usurpat. Interpretationem nostram *notarum* probavere L. L. et Gesnerus in Thesouro L. L. aliique. "Hactenus Ernestius; cui assensu etiam sunt Bitterus, Bachius, Garatonus. Attamen Jo. Luzac in observationibus apologeticis pro iCtis Romanis ad locum (sic. in or. pro Mur. c. 11—15. (Lugd. Bat. 1762) non solum istos iCtos novas actionum formulas composuisse, sed eas etiam siglis s. notis conscripsisse censet, ita ut formula: *eum ego ex iure Qu. meum esse aio* sic expressa fuerit: E. E. E. I. Q. M. E. A. cuius generis siglas collegit M. Valerius Probus; Grammaticus (in Meermannii Nov. Thesouro Iuris. Tom. I. p. 87. sqq.).

NO TABILIS. Fam. V. 12. *exitus notabilis*, (*denkwürdiger Ausgang*).

NOTARE. 1. De nominibus rerum. Fin. III. 2. *nominibus res notavit novis*. Tusc. III. 5. *melius haec verbis notata Latinis quam Graecis*. 2. Ita insignire ut agnosci et ab aliis discerni possit. Fam. VII. 32.

ita notata me reliquisse genera dictorum meorum, ut cognosci sua sponte possent. Orat. II. 67. *neque tam acri memoria fere quisquam est, ut non dispositis notatisque rebus ordinem verborum aut sententiarum complectatur*, cf. II. 26. 3. Hinc pro agnoscere, observare, animadvertere. Fam. IX. 16. *tritas aures habere notandis generibus poetarum.* Div. I. 49. *notata observatione diuturna*, cf. Orat. III. 50. 4. *Dies notari dicitur, quum in eo solennia quaedam agenda constituuntur, unde fit insignis.* Fin. II. 31. *de Epicuro, qui diem suum natalem celebrari iusserat: quod si dies notandus fuit (wenn dieser Tag ausgezeichnet werden sollte).* 5. *Ornare.* Orat. III. 43. *tamquam stellis notare orationem.* 6. *Reprehendere, contumelia afficere.* Phil. XV. 8. *rein verbis notavi.* Milon. 6. *notavi rem.* Verr. V. 68. *sic notatos ambulare.* Cluent. 42. *de censoria ignominia.* Vid. NOTA. 7. Sext. 61. *Vir is (Pompeius) qui tripartitas terrarum regiones atque oras tribus triumphis adiunctas huic imperio notavit.* Fortasse est peragravit, ut in Orat. pro M. Marcello 2. *nec disiunctissimas terras citius cuiusquam passibus potuisse peragrari, quam tuis non dicam cursibus sed victoriis lustratae sunt.* Horat. Act. poet. 158. *puer qui iam pede certo signat humum.* Ern. In illo loco Sext. I. 1. *Facilius est notavit sic intelligere: qui tribus triumphis effecit ut istas tripartitas terrarum regiones atque oras huic imperio adiunctus esse constaret.* 8. *Notare est etiam criticorum et artis praeceptorum, quum vitiosum aliquid designant.* Att. XV. 15. *quae vereor ne miniata cerula tua pluribus locis notanda sint.* Brut. 91. *Molo in notandis animadvertendisque vitiis prudentissimus.*

NOTATIO. 1. *Observatio, animadversio.* Orat. 55. *Notatio naturae et animadversio peperit artem.* Div. II. 42. *Chaldaeis in praedictione et in notatione cuiusque vitae ex die natali minime credendum est.* 2. *Designatio, distinctio.* Brut. 19. *delector ista quasi notatione temporum.* Cluent. 47. *paucis postea mensibus alia vehemens erat in iudiciis ex notatione tabularum invidia versata.* *Notatio tabularum fit quum tabellae iudicum diversicoloribus ceris notantur, ut quis condemnavit, quis absolverit, intelligi possit, cf. Caecil. c. 7. et ibi Ascon.* Phil. V. 5. *delectus et notatio iudicium etiam in nostris civibus haberi solet.* 3. *Descriptio.* Hor. IV. 50. *Notatio est, quum alicuius natura*

certis describitur signis cuius figurae ibidem exemplum affertur. 4. De animadversione censorum. Sext. 25. notatio censoria. Off. III. 31. notationes animadversionesque censorum. Sed utroque loco nunc legitur notio- nis vocabulum. 5. De etymologia. Top. c. 8. Notatio est, quum ex vi nominis argumentum elicitur, quam Graeci ἐτυμολογίαν vocant, id est verbum ex verbo, veri loquium. Nos autem novitatem verbi non satis apti fugientes genus hoc notationem appellamus, quia sunt verba rerum notae.

NOTATUS. 1. *Insignitus. Prov. Cons. 2. distin- cta ac notata castris via. 2. Designatus. Tusc. III. 9. Verbis Latinis melius quam Graecis haec notata sunt. 3. Dedecore aliquo insignis. Font. 2. Galli partim modo a nostris imperatoribus subacti modo bello domiti, modo triumphis ac monumentis notati. Cluent. 22. Vera atque insigni turpitudine non falsa invidia iudicia nota- ta. Dom. 9. notatissimus omnium scelerum libidinumque maculis. 4. Insignitus memoriae causa. Herenn. III. 32. si aliqua re exornabimus, ut si coronis aut veste purpu- rea, quo nobis notatior sit similitudo, de imaginibus in arte mnemonica.*

NOTIO. „1. *Significatio verbi. Tusc. V. 10. nulla alia huic verbo subiecta notio est. 4. Νοδληψις, notitia insita. Top. 7. Genus est notio ad plures diffe- rentias pertinens. Forma est notio cuius differentia ad caput generis et quasi fontem referri potest. Notionem appello, quod Graeci tum ἐννοιαν tum νοδληψιν dicunt. Ea est insita et ante percepta cuiusque formae cognitio, enodationis indigens. N. D. I. 12. haec omnia cum deo- rum notione comprehendimus. Ibid. 14. deum in animi notione tamquam in vestigio reponere. Ibid. 18. notio- nes primae. Tusc. IV. 24. definitio aperit notionem no- stram, quam habemus omnes de fortitudine tectam atque involutam. Ibid. definitiones declarant notiones com- munes alia magis alia, cf. Acad. I. 11. 3. Sed notio est etiam de iis rerum in animo formis quae non insi- tae sunt, sed opera mentis acquisitae, de quibus est lo- cus insignis Fin. III. 10. Quumque rerum notiones in animis fiant, si aut usu aliquid cognitum sit, aut con- iunctione, aut similitudine, aut collatione rationis, hoc quarto, quod extremum posui boni notio facta est. Quum enim ab iis rebus, quae sunt secundum naturam ascer-*

dit animus collatione rationis, tum ad notionem boni pervenit. 4. Hinc dicitur etiam de cognitione rerum et iudicio de rebus. N. D. I. 11. *aperta simplexque mens, nulla re adiuncta qua sentire possit, fugere intelligentiae nostrae vim et notionem videtur,* (von einer ganz für sich bestehenden und einfachen Seele ohne mit ihr verbundene Empfindungswerkzeuge kann sich unser Verstand keinen Begriff machen). Tusc. V. 39. *sine varietate colorum licebat vivere beate, sine notione rerum non licebat.* Acad. IV. 41. *veniamus nunc ad bonorum et malorum notionem.* 5. *Cognitio de rebus quae est magistratum, Pontificum etc.* (das obrigkeitliche Einsehen, Untersuchung). Dom. 13. *quae omnis notio Pontificum esse debuit.* Agr. II. 21. *notio populi Romani.* Sext. 25. *ut censoria notio de republica tolleretur,* cf. Pis. 5. *iudicium notionemque censoriam quadringentos annos tenuimus.* Att. XI. 20. *notionem eius differri.* 6. De nota censoria. Off. III. 31. *notio censorum.* Sext. 25. *notiones censoriae.* Ern. In Orat. pro Caecina c. 12. *vulgo legebatur quid id (nempe actio iniuriarum) ad causam possessionis? quid ad restituendum eum quem oportet restitui? quid denique ad ius civile aut ad actoris notionem et animadversionem.* Hanc lectionem ferri non posse viderunt tantum non omnes. Optimum fuerit nisi malis voc. *actoris* simpliciter delere, cum P. Fabro reponere *praetoris*; praetoris enim erat notio et animadversio.

NOTITIA. 1. Notio, Begriff; tam ea quae est insita, quam quae acquiritur usu et doctrina. Acad. pr. II. 46. *notitiae rerum.* Fin. V. 21. *natura ingenuit sine doctrina notitias parvas rerum maximarum.* Leg. I. 8. *nullum est animal praeter hominem, quod habeat notitiam aliquam dei.* Orat. 33. *involutae rei notitia definiendo aperienda est.* 2. Cognitio, Erkenntniß. Off. II. 24. *Valitudo sustentatur notitia sui corporis.* 3. Bekanntschaft. Cael. 31. *notitia nova mulieris.* Fin. II. 4. *quamquam haec inter nos nupera admodum notitia est ex Terentii Heaut. I. 1. 1.*

NOTUS. 1. Pervulgatus. Verr. II. 31. *res nota atque apud omnes pervulgata.* 2. Alicui cognitus. Orat. 54. *qui ea multo quam nos habes notiora.* Leg. I. 16. *communis intelligentia nobis notas res efficit.* 3. Noti interdum dicuntur, quibus nos, noti sumus. Cael. 1. *de dignitate Caelius notis (denen, die ihn kennen) ta-*

citus facile ipse respondet; quibus autem non neque est cognitus, hi sic habeant. 4. In malam partem dicitur *notus* de famoso. Cael. 13. *femina non solum nobilis, sed etiam nota.* Phil. XI. 3. *notus atque insignis latro* fragm. Orat. contra C. Anton. *Homo nobilis et valde in hoc largitionis quaestu notus et cognitus.*

NOVACULA. Div. I. 17. *Turquinius Priscus quum tentaret scientiam auguratus dixit Actio Navio cogitare se quiddam, id possetne fieri consuluit. Ille augurio ucto posse respondit. Tarquinius autem dixit se cogitasse cotem novacula posse praecidi, tum Attium iussisse experiri. Ita cotem in comitium allatam in spectante et rege et populo novacula esse discisam.*

NOVARE. Att. XVI. 15. *Tu mihi de rebus quae novantur omnia certa, clara.* Leg. III. 5. *nihil habui quod putarem novandum in legibus.* Orat. III. 37. *verba quae novamus et facimus ipsi.* Ibid. 38. *novantur verba, quae ab eo qui dicit ipso gignuntur ac fiunt.*

NOVATUS. Orat. II. 30. *subacto mihi ingenio opus est, ut agro non semel arato, sed novato et iterato.* Ibid. III. 38. *inusitatum verbum aut novatum, aut translatum.*

NOVE. Her. I. 9. *ne quid ambigue, ne quid nove dicamus.*

NOVELLUS. Fin. V. 14. *vivere vitem et mori dicimus, arboremque et novellam et vetulam et vigere et senescere.* Leg. V. fr. ap. Macrob. *neque dum satis ab his novellis arboribus omnis hic locus opacatur.*

NOVENDIALIS. Q Fr III. 5. *duobus factis libris (de re publica) in quibus novendialibus feriis quae fuerunt Tuditano et Aquilio coss. sermo a me est institutus Africani etc.* Nempe dicuntur hae feriae a numero dierum. Inde Cicero, ut ibid. paullo post dicit hunc sermonem in novem et dies et libros distribuerat.

NOVERCA. Cluent. 70. *mater scelestae et improba appellatur: uxor generi, noverca filii, filiae pater quem locum Cic. ipse probat* Orat. 50.

NOVISSIME. 1. Nuperrime. Fam. X. 17. *quo ego interprete novissime ad Lepidum sum usus.* 2. In enumeratione membrorum pro postremo. Fam. X. 24. in epistola Planci *milites conari volui a senatu: primum quod ita meritos indicabam; deinde quod ad omnes casus coniunctiones reipubl. esse volebam, novissime ut — tales nobis praestare possem, quales adhuc fuerunt.*

NOVISSIMUS. 1. *Postremus ordine.* Fam. X. 30. *recipere me novissimus coepi ad castra.* 2. *Dignitate postremus.* Rosc. Com. 11. *brevi tempore, qui ne in novissimis quidem erat histrionibus, ad primos pervenit comcedos.* Ceterum novissimus apud Ciceronem reperiri frustra negavit Gellius Noct. Att. X. 21.

NOVITAS. N. D. II. 53. *quanta benignitas naturae, quod tam ad vescendum, tam varia tamque iucunda gignit; neque ea uno tempore anni, ut semper et novitate delectemur et copia.* Div. II. 27. *causam investigato in re nova atque admirabili (bey einer ungewöhnlichen und auffallenden oder befremdlichen) si potes; illud tamen exploratum habeto nihil fieri potuisse sine causa, eumque errorem, quem tibi rei novitas attulerit, naturae ratione depellito* Læel. 19. *novitates (amicorum) si spem offerunt, — non sunt repudiandae, vetustas tamen suo loco conservanda est.* 2. *Familiis tribuitur novitas e quibus primum aliquis magistratus maiores assecutus est, eademque hominibus, qui ideo novi dicuntur, et opponuntur nobilibus.* Muren. 8. *quam ego tanto intervallo claustra illa nobilitatis refregissem, ut aditus ad consulatum posthac — non magis nobilitati quam virtuti pateret, non arbitrabar quam ex familia vetere et illustri consul designatus ab equitis Romani filio consule (scil. homine novo) defenderetur, de generis novitate accusatores esse dicturos.* Pet. cons. 1. *hominis novitatem dicendi gloria maxime sublevabis.* Fam. I. 7. *simul quod video novitati esse in visum meae.* 3. *De vocabulis novis.* Fin. III. 1. *impendenda nova novis rebus nomina. Quod quidem nemo mediocriter doctus mirabitur, cogitans in omni arte, cuius usus vulgaris communisque non sit, multam novitatem nominum esse.*

NOVITIUS. de servis qui anno nondum servierant. Pis. 1. *nemo queritur Syrum nescio quem de grege novitiorum factum esse consulem.*

NOVUS. 1. *Sensu proprio.* Caecin. 13. *Novum est non dico inusitatum verum omnino inauditum.* Verr. II. 8. *Nova tibi haec sunt et inopinata.* 2. *De iis quae primus aliquis invenit, aut edisseruit.* Scaur. fr. *Neque hoc a me novum disputatur, sed quaesitum ab aliis est.* 3. *Res novae significant aliquam insignem perturbationem et commutationem status reip. ratione magistratuum, iudiciorum, legum, veteribus vel sublatis, vel novis et iis quidem perniciosis latis.* Verr. 1. 7. Ca-

Catil. I. 1. Fam. XI. 21. 4. *Novi homines.* Agr. II. 2. qui primi e familia sua ad magistratus pervenere. 5. Orat. II. 66. *sub Novis*; intell. *tabernis argentariis.* Fuit pars foci Romani, cuius passim mentio apud veteres. Vid. P. Fabr. ad Acad. IV. 22. et Drakenborch. ad Liv. XXVI. 27. XLIV. 17. " *Ern.*

NOX. 1. Sensu proprio. N. D. II. 19. *umbra terrae soli efficiens noctem efficit.* Div. I. 27. *concupia nocte.* Q. Fr. II. 8. *multa nocte veni ad Pompeium.* Muren. 9. *Vigilas tu de nocte, ut tuis consultoribus respondeas.* Fin. I. 16. *animi noctes atque dies exeduntur.* Rosc. Am. 2. *scrupulus qui se dies noctesque stimulat.* 2. Metaphorice. Brut. 96. Harusp. 6. de perturbato reip. statu. 3. Att. I. 16. *Noctes certarum mulierum — nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt.*

NOXIA, culpa; Rosc. Am. 22. *quod in minimis noxiis et in levioribus peccatis maxime quaeritur.* Leg. III. 4. *quod quis earum rerum migrasset noxiae poena par esto.* Hortens. fr. *ceteris in rebus, in quibus peccata non maxima insunt, noxias tamen inferunt.*

NOXIUS. Leg. III. 3. *magistratus nec obedientem civem et noxium — coerceto.*

NUBECULA. Pis. 9. *frontis nubecula, de vultu ad severitatem composito.*

NUBES. 1. Sensu proprio. N. D. II. 39. *aër concretus in nubes cogitur.* Div. II. 19. *placet Stoicis, eos anhelitus terrae, qui frigidi sint, quum fluere coeperint, ventos esse; quum autem se in nubem induerint, eiusque tenuissimam quamque partem coeperint dividere atque disrumpere, idque crebrius facere et vehementius, tum et fulgura et tonitrua exsistere, si autem nubium conflictu ardor expressus se emiseric, id esse fulmen.* 2. Metaphorice, de perturbato reip. statu. Dom. 10. *si quae tum illis reip. tenebris caecisque nubibus et procellis — promulgasti.* 3. Nubes, dea. N. D. III. 20. *cuius (arcus caelestis) si divina natura est, quid facies nubibus? Arcus enim ipse ex nubibus efficitur quodam modo coloratis. Quarum una (Nephele) etiam centauros peperisse dicitur.*

NUBERE. Div. I. 46. *virgo nupsit, cui Caccilia nupta fuerat, nempe Metello.* Cluent. 5. *Mater (Sassia) lectum illum genialem, quem biennio ante filiae suae nubenti straverat, in eadem domo sibi ornari ac*
Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II. 4

sterni expulsa atque exturbata filia iubet; nubit genero socrus, nullis auspiciis, nullis auctoribus, funestis ominibus omnium. D. D. III. 25 *Venus tertia, Iove nata et Diona, quae nupsit Vulcano, quarta Syria Tyroque conceptu, quae Astarte vocatur, quum Adonidi nup-isse proditum est.*

NUB LIS, *mannbar.* Quint. 31. *quum ipse filiae nubili dotem conficere non posset.* Cluent. 5. *Cluentius Avitus — reliquit hunc annos XV natum, grandem autem et nobilem filiam.*

NUDARE. 1. *Sensu proprio.* Tusc. IV. 33. *flagitii principium est nudare inter cives corpora.* Mil. 24. *nudavit se in sanctissimo templo Milo; erat enim senator inventus qui eum cum telo esse diceret.* 2. *Privare.* Dom. 1. *perditos magistratus civium sceleratorum praesidio nudare.* p. Red. in Sen. 12. *qui mea pericula non modo suo praesidio, sed etiam vestra deprecatione nudarunt.* 3. *Spoliare ornamentis aut commodis.* Verr. Act. 1. 3. *iste praetor — monumenta antiquissima — spoliavit nudavitque omnia.* Pis. 33. *nudare cadaver spoliis.* Sext. 27. *fortunis spoliati et regno omni posse nudari.* Dom. 21. *nudare aliquem frequentia virorum bonorum, proscriptionis metu.*

NUDATUS 1. *Metaphorice pro privatus.* Orat. I. 38. *Antonii — divina vis ingenii videtur etiamsi hac scientia iuris nudata sit, posse se facile ceteris armis prudentiae — defendere.* 2. *Exutus.* Orat. II. 86. *libenter te cognitum iam artificem, aliquandoque evolutum illis integumentis dissimulationis tuae nudatumque perspicio.* 3. *Desertus.* Fam. X. 17. *Respublica interitu consulum nudata.*

NUDUS. 1. *Sensu proprio.* Orat. II. 66. *Gallus testis in Pisonem quum innumerabilem Magio praefecto pecuniam dixisset datam, idque Scaurus tenuitate Magii redargueret; Erras inquit Scaure; ego enim Magium non conservasse dico, sed tanquam nudus nuces legeret in ventre abstulisse.* 2. *Aliqua re privatus, carens.* Att. VII. 50. *urbs nuda praesidio, referta copiis.* Verr. IV. 1. *civitas ab omnibus rebus vacua atque nuda.* Ibid. IV. 55. *nudos ac deformatos parietes relinquere.* 3. *Inops.* Att. I. 5. *nudi equites.* Flacc. 21. *Venerio ad Iysaniam eiusdem civitatis — quem tu quum ephebum Temni cognovisses quoniam te nudus delectarat (libidinibus scil. tuis addictus,) semper nudum esse vo-*

laisti. Hic ludit Cicero ambiguitate vocabuli *nudus*. Postrema enim verba significant: *quem tu ad inopiam redelegisti.* Nempe Decianus pecuniam adulescentulo grandi fenore mutuam dederat, fiducia tamen accepta, i. e. fando hypothecae loco ei obligato; eamque fiduciam quum Decianus sibi commissam diceret, istum fraudum tanquam suum retinebat et possidebat. Rosc. Am. 30. *indignum putas quod vestitum sedere* (Roscium) *in iudicio vides, quem tu e patrimonio tanquam e naufragio, nudum expulisti.* 4. *Exercitu carens.* Fam. X. 11. *si nudus huc se Antonius conferet.* 5. *Armis aut aliis defensionis praesidiis destitutus.* Fin. I. 7. *in altera philosophiae parte iste vester* (Epicurus) *plane inermis ac nudus est.* 6. De oratione usurpatum, est *simplex, non nimis ornatus.* Brut. 71. *nudi sunt* (Caesaris commentarii) *recti et venusti.*

NUGAE. 1. *Res leves.* Orat. II. 51. *tragoedias agere in nugis.* 2. *Ineptiae.* Div. II. 13. *huncce hominem* (Democritum) *tantis delectatum esse nugis.* 3. De hominibus inutilibus et nihili resumandis. Att. VI. 5. *videaturne aut pietatis esse meae, fratrem, aut diligentiae, nugarem aliquid relinquere.* Ibid. *amicos habet meras nugas.* Milon. 21. *nugarum nihil in comitatu, de ancillis et delicatis pueris.*

NUGARI. Div. II. 13. *Democritus non inscite nugatur ut physicus.*

NUGATOR. Flacc. 16. *neque in istum nugatorem tanquam in aliquem testem invehar.* Sen. 9. *quae vox potest esse contemptior, quam Milonis Crotoniae? qui quum iam senex esset — aspexisse lacertos suos dicitur, illacrymansque dixisse: At hi quidem iam mortui sunt. — Non vero tam isti, quam tu ipse, nugator!*

NUGATORIE. Her. IV. 36. *non apertissimae res erant crimini datae? non omnes hae testibus comprobatae? Non contra tenuiter et nugatorie responsum?*

NUGATORIUS, de opinionibus, vel argumentis valde levibus. N. D. I. 39. *de imaginibus quibus pulsari animos dixerat Democritus et Epicurus. Tota res nugatoria est.* Rosc. Am. 15. *quod Erucio accidebat in mala nugatoriaque accusatione, idem mihi usu venit in causa optima. Ille quomodo crimen commenticium confirmaret non inveniebat; ego res tam leves qua ratione infirmem ac diluam reperire non possum.* Caecin. 25. *Si mihi — optio detur utrum malim defendere — ad pro-*

bandum, utramque rem videam infirmam atque nugatorium. Her. II. 20. *duo genera sunt vitiosarum argumentationum, unum quod ab adversario reprehendi potest; alterum quod, tametsi nugatorium est, tamen non indiget reprehensionis: scilicet quia ita absurdum est, ut tacite contemni possit sine reprehensione.*

NULLUS. 1. Pro non. Att. XI. 24. *Philotimus non modo nullus venit, sed ne per literas quidem etc.* Ibid. XIV. 3. *Corumbus Balbi adhuc nullus, scil. venit.* Tusc. I. 6. M. *ubi sunt ii quos miseros dicis? — si enim sunt, nusquam esse non possunt. A. Ego vero nusquam esse illos puto. M. Igitur ne esse quidem. A. Prorsus isto modo, et tamen miseros ob id ipsum quidem, quia nulli sunt.* Div. I. 37. *obiciuntur saepe formae, quae reapse nullae sunt. (Es erscheinen uns oft Bilder von Dingen, die kein wirkliches Daseyn haben.)* 2. Rosc. Com. 17. *nulli consilii pro nullius.* Muren. 12. *nullo usui pro nulli.* Ern.

NUMEN. 1. De divina vi, potestate, providentia, voluntate. Mil. 31. *huius beneficii gratiam — dii immortales sibi deberi putant. Nec vero quisquam aliter arbitrari potest, nisi qui nullam vim esse ducit numenve divinum.* Fin. IV. 5. *cognitio rerum caelestium affert — iustitiam etiam, quum cognitum habeas quod sit summi rectoris et domini numen, quod consilium, quae voluntas.* Catil. II. 15. *di immortales, qui — hic praesentes suo numine atque auxilio sua templa atque urbis tecta defendunt.* Pis. 21. *Gabinus numen interdictumque deorum immortalium responsa sacerdotum — regi Aegyptio vendidit, nempe quum Ptolemaeus Auletes a suis expulsus a senatu populoque Romano petiisset, ut in regnum resitueretur, exercitum obtinere tamen non potuit — quia libri Sibyllini inspecti regem Aegyptium cum armis restitui prohibere dicebantur. Nihilominus Gabinus Syriae procos. mercede corruptus regem armis, expugnata Alexandria restituit. Hoc illud est, quod Cicero appellat numen interdictumque deorum regi Aegyptio vendidit.* 2. Nonnunquam numen etiam tribuitur senatui aut aliis populorum rectoribus. Phil. III. 15. *magno vis est, magnum numen unum et idem sentientis senatus.* Sic plurimi codd. probantibus Faëreno, Mureto, Lambino. At Ferrarius et Graevius praeferunt lectionem *nomen*, quae est in aliquot Mss.

NUMERARE 1. Zählen. Orat. II. 32. *argumenta si ex rebus numeres, innumera sunt, si ex rebus modica.* Phil. VII. 1. *quos a se primum numerare possunt, h. e. in quibus numerandis a se incipere possunt.* Inv. II. 20. *hanc primam partem numerant.* Orat. 14 *unum aderit, quod quartum numerat Theophrastus in orationis laudibus.* 2. In einer Reihe mit aufführen, zu einer Reihe mitzählen, zu etwas rechnen. Parad. 1. *Sapientis ille Bias, qui numeratur inter septem sapientes.* Brut. 97. *nec decet te numerari in vulgo patronorum.* Orat. 9. *Thucydides — numquam est numeratus orator.* Fam. II. 6. *numerare aliquid in loco mercedis vel beneficii.* Fin. I. 9. *per multa dicuntur, cur nec voluptas in bonis sit numeranda, nec in malis dolor.* 3. Existimare, jemanden wofür halten. Rosc. Amer. 6. *Rectum putabat pro eorum honestate se pugnare, propter quos ipse honestissimus inter suos numerabatur.* Verr. II. 70 *is prope alter Timarchides numerabatur.* Opt. gen. or. 3. *omnes qui Attici numerantur, i. e. habentur, existimantur.* 4. Nullo loco numerare est nihili aestimare, contemnere. Fin. II. 2. *Socratem qui voluptatem nullo loco numerat audio dicentem cibi condimentum esse famem, potionis sitim.* 5. De pecunia, quae expenditur aut solvitur. Att. XIV. 20. *iam vel sibi habeat nummos, modo numeret Idibus.* Pis. 36. *stipendium militibus a civitatibus numeratum.* Verr. II. 10. *ego amplius dico; LHS quadringenties accepisse te arguo contra leges; nego tibi ipsi ullum nummum esse numeratum; sed quum ob tua decreta, ob imperata, ob iudicata pecuniae darentur, non erat quaerendum cuius manu numerarentur (wem sie in die Hand gezahlt wurden); sed cuius iniuria cogerentur. Comites illi tui delecti manus erant tuae — quidquid ab horum quae captum est, id non modo tibi datum, sed tua manu numeratum iudicari necesse est.* Apud Asconium legitur *in tua manu numeratum.*

NUMERATO. Att. XII. 25. *de Siliis hortis quos Cicero volebat: Mihi et res et conditio placet, sed ita ut numerato malim, quam aestimatione. Voluptarias enim possessiones nolet Silius.* Recte Graevius intellexit Ciceronem voluisse hortos emere a Silio, sed maluisse praesente pecunia emere, quam permutatione alius possessionis, quae eiusdem pretii aestimaretur.

NUMERATUS. Caecin. 4. *quum uteretur dote uxoris nemerata (da er die Mitgift seiner Frau in buarem Gelde empfangen hatte).*

NUMEROSE. 1. De rhythmo in musicis. N. D. II. 8. *si platani fidiculas ferrent numerose sonantes, idem scilicet censeret in platanis inesse musicam.* 2. De rhythmo s. numero in ratione. Brut. 8. *ipsa natura circumscriptione quadam verborum comprehendit quae sententiam, quae quum aptis constricta verbis est, cadit etiam plerumque numerose, cf. Orat. 52. Orat. 66. raro in veris causis aut forensibus circumscripte numeroseque dicendum est. Orat. III. 44. Versus in oratione si efficitur coniunctione verborum, vitium est; et tamen eam coniunctionem, sicuti versum, numerose cadere et quadrare et perfici volumus.*

NUMEROSUS. 1. De rhythmo in musicis et vocibus (der Tact). Orat. III. 48. *Numerosum est id in omnibus sonis atque vocibus, quod habet quasdam impressiones, et quod metiri possumus intervallis aequalibus.* 2. De numero oratorio. Orat. 52. *usus orationis aptae atque numerosas.* Ibid. 54. *quaeritur — quod dicitur in oratione numerosum, id utrum numero solum efficiatur, an etiam vel compositione quadam, vel genere verborum.*

NUMERUS. 1. Sensu proprio. Orat. II. 28. *haec sunt tria numero. Ibid. II. 54. genera esse definita, non solum numero sed etiam paucitate.* Client. 52. *quid ego — quasi de re obscura disputo, quum ipsa pecunia quae Staleno data est, numero ac summa sua non modo, quanta fuerit, sed etiam ad quam rem data sit, ostendat.* 2. Ordo s. classis hominum, vel aliarum naturarum ad quam aliquis refertur. Balb. 12. *Vidi ego quosdam Athenis in iudicium numero.* Verr. V. 14. *ipsi in hostium numero locoque ducemini.* Caecil. 19. *parentis numero praetor quaestori esse debet.* Verr. III. 90. *quum habeas iudices principes civitatis P. Servilium, Q. Catulum, qui tanta auctoritate sunt, tantis rebus gestis, ut in illo antiquorum et clarissimorum hominum, de quibus antea dixi, numero reponantur.* N. D. III. 19. *in deorum numero non habebantur?* Brut. 60. *is in aliquem patronorum numerum pervenerat.* 3. Hinc illae locutiones: Phil. III. 16. *homo nullo numero, pro homine nihili, et contempto.* Brut. 31. *nullo in oratorum numero (kein Redner von Bedeutung).* Orat.

61. nemo qui aliquo esset in numero. Fam. I. 9. esse aliquo numero. 4. Q. Fr. lit. 15. ad numerum iudices habere, i. e. iustum eorum numerum. 5. Numerus (Tact) in omni motu certis intervallis distincto. Orat. III. 48. Numerus in continuatione nullus est; distinctio et aequalium et saepe variorum intervallorum percussio numerum conficit; quem in cudentibus guttis, quod intervallis distinguuntur, notare possumus, in anni praecipitante non possumus. 6. Rhythmus in musicis. Orat. I. 56. in musicis numeri et voces et modi. Leg. I. 3. R. scius in selectute numeros et cantus remiserat, et turdiores fecerat tibus. Oecon fr. ubi chorus canentium non certis modis atque numeris praeiungit magistri consensit, dissonum quiddam ac tumultuosum audientibus canere videtur. At ubi certis numeris ac pedibus velut facta conspiratione consensit ac concinuit, ex eiusmodi vocum concordia — amicum quiddam et dulce resonat. 7. Rhythmus in motu histrionis. Parad. V. histrio si paululum se moveat extra numerum exhibitur et exploditur. 8. Numerus oratorius. Orat. 55. esse in oratione numerum quemdam non est difficile cognoscere. Ibid. 69. Numerus autem — non modo non poetice iunctus, verum etiam fugiens illum, illique omnium dissimillimus, non quin iidem sint numeri non modo oratorum et poetarum, verum omnino loquentium, denique etiam sonantium omnium, quae metiri viribus possumus; sed ordo pedum facit, ut id quod pronuntiat aut orationis aut poematis simile videatur. Orat. III. 44. orator sic alligat sententiam verbis ut eam numero quodam complectatur et adstricto et soluto. Nam quum vinxit modis et forma, relaxat et liberat immutatione ordinis, ut verba neque alligata sint quasi certa aliqua lege versus, neque ita soluta ut vagentur. 9. Numeri pluraliter dicuntur pro pedibus metricis. Orat. III. 47. quum sint numeri plures iambum et trochaeum frequentem segregat ab oratore Aristoteles. Ibid. 48. ex illis modis — quibus hic usitatus versus efficitur, post anapaestus procerior quidam numerus effloruit. 10. „Hinc duci putant illas formulas, omnibus numeris absolutum esse, omnes numeros habere, quod mihi secus videtur. Nam manifestum est numeros dici interdum pro partibus et earum numero. qui requiritur, ut perfecta res sit. N. D. II. 15. perfectum expletumque omnibus suis numeris et partibus. Ac. post. I. 3. poema

elegans omni numero. Fin. IV. 20. *pauciores quasi numeros officii praeterirent.* Div. I. 13. *omnes habet in se numeros veritatis.* Verr. II. 95. *quod genus hominum, quem numerum quem ordinem proferre possis.* Hoc interpretatur ipse ibid. *ab universa provincia generatimque a singulis eius partibus etc.* Ovid. Met. I. 427. *animalia imperfecta suisque trunca vident numeris.* Ibid. VII. 126. *utque hominis speciem materna sucit in alvo perque suos intus numeros componitur infans,* Cohortes eandem ob causam numeri dicuntur quia sunt legionis partes. Fam. XI. 10. *septenum numerum nunc legionum alo.* Ubi Graevius legit *septem nunc numeros legionum* et cohortes interpretatur. Recte. Ibid. XII. 15. *Graecorum militum numeros;* sic legendum pro numero. Vid. Graev. ad I. c. Atque in universum de ordinibus militaribus dicitur, ut de turma, de mille militibus, qui sub uno tribuno sunt. Vid. Catt. ad Sueton. Vespas. 6. adde Burmann ad Ovid. Her. VIII. 24. Pertinet hoc etiam illud. Verr. V. 56. *si naves suum numerum haberent,* h. e. vectores remiges, quorum certus numerus requiritur. Sic Ovid. Her. X. 56. *flecte ratem,* numerum non habet illa suum ubi Burmannus locum Ciceronis afferre non neglexit. Ern.

NUMMARIUS vel NUMARIUS. 1. *Res numaria* (das Geldwesen). Off. III. 20. ubi narratur collegium praetorum tribunos plebis adhibuisse ut res numaria de communi sententia constitueretur. Att. X. 4. *ratio nummaria* (das Geldgeschäft); intelligitur pecunia quam Q. Cicero Attico debebat. 2. *Numarius* dicitur pecunia corruptus. Att. I. 16. Cluent. 27. *numarii iudices.* Verr. III. 17. *numarium iudicium.* Cluent. 36. *numarius interpretis pacis,* qui pecunia accepta pacem conciliavit.

NUMMATIO s. NUMATIO. Phil. II. 45. *confer ea cum nummatione tua.* Sunt qui legant *nundinatione.*

NUMMATUS. Rull. 11. *Hiempsal non minus bene numatus, quam bene capillatus.*

NUMMULUS. Att. I. 13. *Reip. statum — elapsum scito esse de manibus uno hoc iudicio, si iudicium est XXX h mines P. R. levissimos ac nequissimos nummulis acceptis ius ac fas omne delere.*

NUMMUS s. NUMUS. 1. *Sestertius.* Fam. V. 6. *Emi eam ipsam domum millibus numum XXXV.* Placc. 19 *cum civitate mihi res est, in qua commoveri numus nullus potest sine quinque praetoribus tribus*

quaestoribus, quatuor mensariis. Font. 1. Numus in Gallia nullis sine civium Romanorum tabulis commovetur. 2. De aliis monetis. Phil. XII. 8. quum Aquilae primpili numos aureos daret. 3. Universe pro pecunia. Inv. II. 4. quidam proficiscens ad mercatum et secum aliquantum numorum ferens. Fam. XIII. 77. bibliotheca multorum numorum. Phil. III. 6. numos populo de Restris spargere solebat. Rosc. Com. 8. versari in suis numis, opponitur aeri alieno. Verr. III. 68. habet in numis (in baarem Gelde, in Capitalen), habet in urbanis praediis.

NUNTIATIO, vid. Spectio.

NUNC IPSUM, pro hoc ipso tempore. Att. VII. 3. VIII. 19. XII. 16. Ern.

NUNCUPARE. 1. Appellare. N. D. I. 15. Persaeus — dicit — ipsas res utiles et salutares deorum esse vocabulis nuncupatos. ibid. II. 23. Itaque tum illud, quod erat a deo natum, nomine ipsius dei nuncupabant, ut quum fruges Cererem appellamus, virum autem Liberum. 2. Effari. Verr. V. 13. vota pro imperio — populi Romani nuncupare. Phil. III. 4. Antonius — ante lucem, vota ea, quae nunquam solveret, nuncupavit. Off. III. 16. quum ex XII tabulis satis esset ea (vitia in praediis vendendis) praestari, quae essent lingua nuncupata — a Ictis etiam reticentiae poena est constituta.

NUNDINAE. 1. Locus, ubi mercatus institui solet, Marktplat. Rull. II. 32. Illi Capuam receptaculum aratorum, nundinae rusticorum, cellam atque horreum Campani agri esse voluerunt. Phil. II. 14. cuius (Antonii) domus, quaestuosissima est falsorum commentariorum et chirographorum officina, agrorum, oppidorum, immunitatum, vectigalium flagitiosissimae nundinae. 2. Ipse mercatus (sahrmart, Wochenmarkt). Att. I. 14. Res agebatur in circo Flaminio; et erat in eo ipso loco illa die nundinarum πανήγυρις. 3. Metaphorice, de negotiis argentariis, quae oriuntur e largitionibus et ambitu candidatorum. Att. IV. 16. Scaurus (in petitione consulatus) populo tributum domi suae satisfaccerat. Sed tamen etsi uberior liberalitas huius, gratior esse videbatur eorum, qui occupant. (h. e. eorum competitorum qui eum praevenerant). Cuperem vultum videre tuum, quum haec legeres. Nam profecto spem non habes nullam, haec negotia multarum nundinarum

fore. Locatur Cicero cum Attico, ut fenerator, nec dubitat eum ista de largitionibus candidatorum, quae scripserat, ei iucunda fuisse, quippe quum sperare possit haec negotia multis nundationibus locum datura esse, indeque pecunias a candidato maiore fenore mutuas sumptum iri. De eadem re Att. IV. 14. *Ardet ambitus*. Σῆμα δὲ τοι ἔγω. *Fenus ex triente Idib. Quint. factum erat bessibus.* (Der Zinsfuß war von 4 pro Cent auf 8 pro Cent gestiegen.) *Dicis: istuc quidem non moleste fero.* — O virum! o civem! 4. *Alia metaphora nundinae dicuntur, illicitae et flagitiosae rerum publicarum venditiones.* Phil. V. 4. *calebant in interiore aedium parte totius rei publicae nundinae* (wurde mit allen Staatsangelegenheiten ein hitziger Verkehr getrieben); *mulier (Fulvia) sibi felicior quam viris, auctionem provinciarum regnerumque faciebat* — — *neque solum commentariis commenticiis chirographisque venalibus innumerabilis pecunia congesta in illam domum est, quum quae vendebat Antonius ea, se ex artis Caesaris agere diceret, sed senatus etiam consulta, pecunia accepta, falsa referebat etc.*

NUNDINARI. 1. Aliquid, largiendo, aut pecunia alios corrumpendo acquirere. Verr. I. 46. *eorum arbitrato* — *qui ab isto ius ad utilitatem suam nundinantur* Verr. I. 49. *ab isto (Verre) et praeco, qui voluit, istum ordinem* (senatorum apud Halesinos in Sicilia) *pretio mercatus est, et pueri annorum senum septenuumque demum senatorium nomen nundinati sunt;* (quamvis lex esset apud Halesinos, ne quis minor triginta annis natus in senatum cooptaretur). Phil. III. 4. *huius (Antonii) domi inter quasilla (i. e. in gynaeceo) pendebatur aurum, numerabatur pecunia; una in domo omnes, quorum intererat, totum imperium P. R. nundinabantur.* 2. Metaphorice, frequenter aliquo convenire tanquam ad nundinas. Div. II. 31. *ubi ad forum angues nundinari solent.*

NUNDINATIO, de iniusta rerum, quae sunt iuris publici, emptione aut venditione. Rull. I. 3. *licebit* (scil. istis decemviris) *quod videbitur publicum iudicare; quod iudicarint, vendere.* Etiam illud quod homines sancti non facient, ut pecuniam accipiant, ne vendant, tamen id iis ipsum per legem licebit. Hinc vos quas spoliaciones, quas pactiones, quam denique in omnibus locis nundinationem iuris ac fortunarum fore

putatis? Verr. I. 46. relite in memoriam iudices, quae libelo istius in iare dicundo fuerit, quae varietas decretorum, quae nundinatio (welcher Verkehr mit Bestechung). Verr. II. 15. recordare illum M. Antoni diem quo dictaturam sustulisti, pone ante oculos laetitiam senatus populi que Romani; confer cum nundinatione tua tuorumque, tum intelliges, quantum inter laudem et lucrum intersit. In cod. Vatic. erat confer cum hac in manum latione, unde Ant. Augustinus coniiciebat cum hac immeni nundinatione tua; probame F. Ursino. In codd. nonnullis erat nummatione. Lambino placebat cum hac nundinatione tua, quibus assensi sunt Graevius Ernestius, Hensingerus

NUNDINUM, novem dierum spatium. Dom. 17. quarta accusatio trinum nundinum prodita die, qua die iudicium sit futurum. De hoc loco vide quae disputavit Wolfius editionis suae quatuor orationum pag. 100. Ibid. 16. hora nona illo ipso die tu es adoptatus. Si quod in ceteris legibus trinum nundinum esse oportet, id in adoptione satis est trium esse horarum, nihil reprehendo.

NUNQUID. 1. Num. Leg. II. 2. numquid vos duas habetis patrias? 2. An utrum. Q. Fr. II. 2. Me adhuc nemo negavit numquid in Sardiniam vellem.

NUPER. 1. Ante aliquot dies. Att. XIV. 7. de quo sum nuper tecum locutus. 2. De longiore tempore. Verr. IV. 3. nuper, quid dico nuper? Immo vero modo ac plane paullo ante Sull. 52. nuper is homo fuit in civitate P. Sulla, ut nemo ei se neque honore, neque gratia, nec fortunis anteferebat; ubi nuper est ante triennium. N. D. II. 50. quae ea quae nuper id est paucis ante seculis reperta sunt. 3. Nuperrime est ultimo loco, s. postremo. Inv. I. 17. aut ab adversarii dicto exordiemur, et ab eo maxime quod ille nuperrime dixerit.

NUPTA. Inv. I. 31. multo maxime requiretis, ut et tu maritus sis, quam optima, et haec quam optimo viro nupta sit. Tusc. V. 26. apud Indos mulieres plures singulis solent esse nuptae. Cael. 20. si quae non nupta mulier dum suam patefecerit omnium cupiditati. Veri. V. 13. (Verres) noctu stupri causa lectica in urbem introferri solitus est ad mulierem nuptam uni, propositam omnibus. Top. 4. si mulier, quum fuisset nupta cum eo, quicum connubium non esset, nuntium remisit. Fam. XV. 3. quicum nupta esset,

NUPTIAE. N. D. III. 18. *Quid? — quorum patres dii, non erunt in deorum numero? quid! quorum matres? opinor etiam magis. Ut enim in iure civili, qui est matre libera, liber est, item iure naturae, qui dea matre est, deus sit necesse est. Itaque Achillem (Thetide scil. natum) Astypalaeenses insulani sanctissime colunt. Qui si deus est, et Orpheus, et Rhesus dii sunt, Musa matrē nati. Nisi forte maritimae nuptiae terrenis anteponuntur. Att. XIII. 29. mulier vetula sane et multatū nuptiarum. Cluent. 12. nuptiae non matrimonii dignitate, sed sceleris societate coniunctae. Orat. III. 58. innuptiae nuptiae. Vid. *Innuptus*.*

NUPTIALIS. Her. IV. 33. de parte totum sic intelligitur: Non illae te nuptiales tibiā eius matrimonii commonebant? Nam hic omnis sauctimonia nuptiarum uno signo tibiārum intelligitur. Cluent. 6. de Sassia, quae genero nupserat: O libidinem effrenatam et indomitam — non timuisse, si minus vim deorum hominumque famam, at illam ipsam noctem facesque illas nuptiales? Cluent. 9. nubit Oppianico Sassia laetanti iam animo — nec mirum, quae se non nuptialibus donis, sed filiorum (Oppianici) funeribus delinitam videret.

NURUS. Phil. II. 24. *reiecta mater amicam (Antonii, mimam Cytheridem alias Volumniam dictam) impuri filii tanquam nurum sequebatur.*

NUSQUAM. 1. Nullo in loco. Sen. 22. nolite arbitrari, o mihi carissimi filii, me quum a vobis discessero nusquam aut nullum fore. Planc. 24. haec illi (filio meo) soleo praecipere — quae ille a Iove natus (Atreus Iovis pronepos) suis praecipit filia (apud Atinium in tragoedia) quae scripsit gravis ille et ingeniosus poeta non ut illos regios pueros qui iam nusquam erant (die längst schon todt waren) sed ut nos et nostros liberos — excitaret. 2. Nullum ad locum. Her. II. 2. narratio accusatoris suspiciones interiectas et dispersas habere debet, ut nihil actum, nihil dictum nunquam ventum aut abitum — sine causa putetur.

NUTARE. 1. Vacillare. Verr. 43. de simulacro Herculis apud Agrigentinos: hora amplius iam in demoliendo signo permulti homines moliebantur; illud in terra nulla nutabat ex parte. Sic edd. pr. Postea pronutabat editum est lababat. 2. Metapherice, de incon-

stantia philosophorum in disserendo. N. D. I. 45. *Democritus nutare videtur in natura deorum.*

NUTRICARI. N. D. II. 54. *Mundus omnia sicut membra et partes suas nutritur et continet.*

NUTRICULA, metaphorice. Phil. XI. 5. *his quasi praeter dotem, quam in civilibus malis acceperant, agrum Campanum est largitus Antonius, ut haberent reliquorum nutriculas praediorum; i. e. ut huius agri Campani fertilitati succurrerent reliquorum praediorum sterilitati, aut certe exiguis proventibus.* Vatin. 2. *Gellius nutricula seditiosorum omnium.*

NUTRIMENTUM. Sensu metaphorico. Orat. 13. *educata huius (epidictici generis dicendi) nutrimentis eloquentia ipsa se postea colorat et roborat.*

NUTRIX. 1. Sensu proprio. Orat. II. 39. *qui omnia minima mansa, ut nutrices infantibus pueris in os inserant.* Tusc. III. 1. *ut paene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur.* Div. I. 36. *Roscius (Comœdus) quum esset in cunabulis — noctu lumine appposito, experrecta nutrix animadvertit puerum dormientem circumplexum serpentis amplexu.* Lael. 20. *isto modo nutrices et paedagogi iure vetustatis plurimum benivolentiae postulabunt, qui negligendi quidem non sunt, sed alio modo colendi.* 2. Metaphorice. Verr. II. 2. *Sicilia nutrix populi Romani* Orat. 11. *formam — totius generis, quod graece ἐπιδαιτυρικὴ nominatur — non complectar hoc tempore; non quo negligenda sit, est enim illa quasi nutrix eius oratoris, quem informare volumus.*

NUTUS. 1. De gravitate et pondere corporum (*Schwerkraft*). N. D. II. 59. *terra — globosa et undique ipsa in sese nutibus suis conglobata* Tusc. I. 17. *persuadent mathematici — eam naturam esse quatuor omnium gignentium corporum — ut terrena et humida suoapte nutu et suo pondere — in terram et in mare ferantur.* Orat. 45. *terra ut media sit, eaque sua vi nutuque teneatur.* 2. De voluntate vel imperio. Caecil. III. 9. *nutu Iovis opt. max. factum.* Ibid. *quis potest esse tam aversus a vero, qui neget — hanc urbem deorum immortalum nutu ac potestate administrari.* Rosc. Am. 45. *Iupiter cuius nutu et arbitrio caelum terra mariaque reguntur.* Fam. III. 10. *totam me ad eius viri voluntatem nutuque converterem.* Orat. 8. *omnes (oratores) qui probari volunt, voluntatem eorum, qui audiunt, intuentur, ad eamque et ad eorum arbitrium et*

nutum totos se fingunt et accommodant. Orat. I. 43. docemur — auctoritate nutuque legum domitas habere libidines, coercere omnes cupiditates. Orat. I. 9. Ti. Sempronius (pater) — nutu atque verbo libertinos in urbanas tribus transtulit. Fam. XII. 1. interfecto rege (Caesarem significat) regios omnes nutus tuemur. Rull. II. 56. omnes pecunias ad nutum vestrum penderent. 2. Levis significatio. Fam. XIII. 1. nec dubitant, quin ego a te nutu hoc consequi possim. Att. VII. 8. quid opus est de Dionysio tam valde affirmare? An mihi nutus tuus non faceret fidem?

NUX. Fr. inc. ap. Plin. hist. nat. XVII. 21. In nuce inclusam Iliada Homeri carmen in membrana scriptum. Orat. II. 66. (C. Iul. Caesar L. F.) Tito Pinarium mentum in dicendo intorquenti (dixit) tum ut diceret si quid vellet, si nucem fregisset. (Knacke erst deine Nuss auf, und dann sprich.). Ibid. ille Gallus olim testis in Pisonem, quum innumerabilem Magio (Pisonis in Gallia) praefecto pecuniam dixisset datam, idque Scaurus tenuitate Mugii redargueret, Erras, inquit, Scaure, ego enim Magium non conservasse dico, sed tamquam nudus nuces legeret, in ventre abstulisse.

O.

OB. 1. Ad. Univ. 14. ob os effusus ignis. Fam. IX. 20. cuius ob os Graii ora advertabant. De qua forma, vid. Davis. ad Tusc. III. 15. Burm. ad Ovid Met. VIII. 115. et Heins. ad Virgil. Aen. XII 867. Ern 2. Ante P. Rab. Post. Mors ob oculos saepe versata est. Sext. 21. illas res tantas — quum gerebam non mihi mors non exsilium ob oculos versabantur?

OBAMBULATIO. Herenn. III. 18. commodius est (artis mnemonicae causa) in derelicta, quam in celebri regione locos comparare; propterea quod frequentia et obambulatio hominum conturbat et infirmat imaginum notas.

OBCAECARE. Fam. XV. 1. Non stultitia obcaecatus sed verecundia deterritus recusavi. 2. Obscurare. Orat. II. 80. Narratio obscura totam obcaecat orationem. Her. III. 19.) in memoria artificiali) nec nimis illustres, nec vehementer obscuros locos haberi oportet, ne aut obcaecentur tenebris imagines, aut splendore praefulgeant.

OBDORMIRE. Tusc. I 38. *Endymion — nescio quando in latuo obdormivit — nonnum opinor est ex-perrectus.* Ibid. I. 49. *Quid melius quam in mediis vitae laboribus obdormiscere?*

OBDUCERE. 1. *Inducere.* Fam. IX. 2. *consuetudo diuturna callum iam obduxit stomacho meo (hat mich gegen den Aerger unempfindlich gemacht).* Tusc. II. 15. *Labor quasi callum quoddam obducit dolori.* Ibid. III. 22. *Corinthiorum animis diuturna cogitatio callum vetustatis obduxerat.* Ac. pr. II. 6. *Arcesilas — conatus est clarissimis rebus tenebras obducere.* 2. *Obtegere.* N. D. II. 16. *obducuntur libro aut cortice trunci, quo sint a frigoribus et caloribus tutiores.* Leg. II. 22. *redditur terrae corpus et ita locatum ac situm quasi operimento matris obducitur.* 3. „Insuper addere. Att. XVI. 6. *Igitur ad Sicam. Ibi tamquam domi meae scilicet. Itaque obdaxi posterum diem.* Vid. Gronov. ad Senecam de Tranquill. an. c. 3. — 3. *Opponere, adversarium adducere.* Att. I. 1. *Mihi videatur non esse ἀδύνατον Curium obducere.* 4. *Bibere avide.* Tusc. I. 46. *Venenum, ut sitiens, obduxit.* Sic etiam accipit in aliis locis, certe metaphora hinc ducta Victorius V. L. XV. 7. cf. Interpr. ad Petron. l. 42. “ Ern.

OBDUCTIO, *Verhüllung.* Rab. Perd. 5. *carnifex et obductio capitis et nomen ipsum crucis absit non modo a corpore civium Romanorum, sed etiam a cogitatione, oculis auribus.* Pierique ex emendatione Mureti malunt *obnuptio*. Sed lectionem omnium codd. defendit Gruterus. Neque video, quare *obductio* improbetur, quem *obducere* sit *operire, obductus, operitus, ut omnes sciunt.* Ern.

OBDUCTUS. 1. *Ingestus.* Leg. II. 25. *mos permansit ius terra humandi, quam quum proximi iniecerant, obductaque terra erat, frugibus conserebatur* 2. *Obtectus.* N. D. II. 46 *pluma alias (animantes) alias squama videmus obductas.* 3. *Coactus.* Rull. III. 2. *ne refricare obductam iam reip. cicatricem viderer.* Sext. 9. *Animus eius vultu, flagitia parietibus tegebantur. Sed haec obstructio nec diuturna est, nec obducta ita, ut curiosis oculis perspicere non possit.*

OBDURARE. 1. *Durare, perferre.* Att. XII. 3. *quare obduretur hoc triduum.* 2. *Obdurescere.* Fin. III. 21. *quis contra studia naturae tam vehementer obdura-*

vit? Sed recte post Davisium Goerenzius, h. l. rescriptum obduruit.

OBDURESCERE Mil. 28. *nescio quomodo iam usu obduraerat et percalluerat civitatis incredibilis patientia.* Tusc. III. 28. *obduruisse sese contra fortunam arbitrantur.* Att. XII. 2. *sed iam ad ista obduruimus et humanitatem omnem exuimus.* Att. X. 16. *nisi diuturna desperatione rerum obduruisset animus ad dolorem novum.* Phil. II. 42. *his quidem iam inveteratis consuetudine obduruimus.* Verr. V. 13. *quum in eiusmodi patientia turpitudinis aliena non sua satietate obduruisset; (de Verre, qui adolescentulus aliorum libidinibus obnoxius fuerat; donec amatores eum desererent.)* Sic Fin. III. 11. *contra studia naturae — obduruit.*

OEDIENS. Pis. 34. *Denseletis, quae ratio semper obediens huic imperio, — bellum intulisti.* N. D. II. 30. *Nulli est naturae obediens aut subiectus deus.* Off. II. 5. *appetitiones obediens efficere rationi.* Univ. *deus animum — ut dominum atque imparantem obediens praefecit corpori.*

OBIEDIENTIA. Parad. V. 2. *Servitus est sicut obedientia fracti animi et abiecti et arbitrio carentis suo.* Off. I. 29. *Appetitus relinquunt et obiciunt obedientiam nec rationi parent, cui sunt subiecti lege naturae.*

OBIEDIRE. Leg. III. 2. *neque solum obtemperent obediensque magistratibus, sed etiam ut eos colant diligantque praescribimus.* Caecin. 18. *Imperium domesticum nullum erit, si servulis hoc nostris concesserimus ut ad verba nobis obediens, non ad id quod ex verbis intelligi possit, obtemperent.* Brut. 69. *Q. Arrius exemplo debet esse, quantum in hac urbe possent multorum obediens tempori, multorumque vel honori vel periculo servire.*

OBIFIRMATUS. Att. I. 11. *voluntas obstinatio et in hac iracundia obfirmatio.*

OBIECTARE. Planc. 31. *michi lacrymulam Ciceriani iudicii obiectas.*

OBIECTUS. *Res obiecta saepe est, quod dicitur φαινόμενον, Germanis, Erscheinung.* Acad. pr. II. 15. *si qui tremere obiecta re terribili (bey einer schrecklichen Erscheinung).* Ibid. 12. *animal non potest obiectam rem perspicuam non approbare.*

OB,

OBIICERE. 1. Exprobrare. Orat. II. 70 obii-
 ce probra alicui. Phil. III. 6. *Antonius ignobilitatem ob-*
icit C. Caesaris filio. 2. Opponere. Phil. II. 4. *quid*
est minus non dico oratoris, sed hominis, obii-
ce adversario quod ille si verbo negarit, longius progredi non
possit, qui obiecerit. Orat. II. 56. *ut quod esset ab eo*
obiectum lepore magis elevandum, quam contentione
frangendum videretur. 3. Exponere, aussetzen. Orat.

I. 1. *hoc tempus omne post consulatum obiecimus iis*
fluctibus qui per nos a communi peste depulsi in nosmet
ipsos redundarunt. Mil. 11. *Fam. morosorum armis meos*
cives — pro me obii-ci nolui. Mur. 40. *invidiam his*
temporibus habere consulatus ipse nullam potest. Obii-

citur enim concionibus seditiosorum, insidus coniurato-
 rum, telis Catilinae, ad omne denique periculum atque
 ad omnem invidiam solus opponitur. 4. Iniicere. Cae-
 cil. 25. *errorem obii-cere iudici.* Leg. 1. 19 *erroris*
obii-ciendi causa. Iusc. II. 4. *obii-ciebatur interdum ani-*
mo metus quidam et dolor. 5. Inde obii-ci est, i. q. oc-

currere, inprimis de visis quae animo occurrunt. Div.
 I. 37. *obii-ciuntur autem saepe formae, quae reapse nul-*
lae sunt, speciem autem offerunt. Ac. pr. II. 15. *visum ob-*
iectum a deo dormienti. 6. Arch. 6. *obii-erissem me in*
tantas dimicationes. Cluent. 41. *nego rem esse ullam in*
quemquam obiectam, quae Fidiculanio obiecta non sit.

7. Cum praepos. de. Fam. XI. 3. *de morte Caesaris ob-*
ii-ceres. 8. Mur. 38. *sperant sibi Silanum obii-ci posse,*
i. e. in suam potestatem venturum, ut eum tollere pos-
sint, cf. c. 40. Mil. 14. *Ducum est ab iis, qui cum feris*
bestiis pugnare coguntur. 9. Fam. VI. 4. *ad omnes ca-*
sus obiectus, i. e. obnoxius, expositus. Ern.

OBIIRATIO. Att. VI. 3. *abiit iratus. Huius ne-*
bulonis obiratione si Brutus moveri potest, licebit eum
solus ames, me aemulum non habebis.

OBIIRE. 1. Instrare, peragrate. Fin V. 29. *Py-*
thagoras — cur tantas regiones barbarorum pedibus
obii-r? Fam. VII. 1. obii-re villas. Orat. I. 58. *cui no-*
strum non licet, (ubi legendum esse videtur cui nostrum
nunc licet) fundos nostros obii-re, aut res rusticas vel
fructus vel delectationis causa invisere. Caecil. I. 3. *ego*
Siciliam totam quinquaginta diebus obii- 2. De tem-
 pore quod observant, abwarten. Att. XIII. 14. *obii-re*
auktionis diem facile poteris. Phil. I. 8. *Antonius diem*
edicti obii-re neglexit. Fam. X. 25. *annum petitionis suae*

Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II.

5

non obierunt. 3. Item de occasione, quae observatur. Tusc. I. 45. multa mihi ad mortem tempestiva fuerunt quae utinam potuissem obire. Mil. 10. ita projectus est (Clodius) ut concionem — relinqueret, quam nisi obire facinoris locum tempusque voluisset, numquam reliquisset. Phil. IX. 1. Servius in ipsa meditatione obeundi sui muneris excessit e vita. 4. De negotiis et muneribus quae peraguntur. Manil. 17. ita clausa nobis erant nobis omnia maria, ut neque privatam rem transmari-
nam neque publicam iam obire possemus. Leg. II. 7. neve ulla vitiorum sacra solennia obeunto. Orat. I. 38. iudicia privata magnarum rerum obire. Ac pr. II. 2. P. Africani historiae loquuntur, in legatione illa nobili quam ante censuram obiit Panaetium unum omnino comitem fuisse. 5. Mortem obire pro mori. Cluent. 17. obeunda mors Cluentio. 6. Oratione obire est percensere. Verr. II. 50. nolite expectare dum omnes obeam oratione mea civitatis. 7. Somn. 6. in orientis aut obeuntis (i. q. occidentis) solis partibus.

OBITUUS. 1. Occasus. Div. I. 56. qui solis et lunae reliquorumque siderum ortus, obitus motusque cognorunt. 2. Interitus. Div. II. 16. non ergo omnium interitus atque obitus natura conficiet. 3. Exsilii calamitas. Pis. 15. me Kalendis Ian. qui dies post obitum occasumque nostrum reip. primus illuxit. Frequentissimus senatus — consentiente P. R. atque una voce revocavit. 4. Mors. Fam. IV. 5. obitus filiae tuae.

OBIURGARE, severius reprehendere, verbis castigare. Cael. II. L. Herennius — qui in reliqua vitamitis esset et in hac suavitate humanitatis — versari periuicunde soleret, fuit in hac causa pertristis quidam patruus, censor, magister. Obiurgavit M. Caelium sic ut neminem unquam parens. Q. Fr. III. 1. Caesar meum in negando verecundiam obiurgavit. Att. II. 1. quod me de Pompeii familiaritate obiurgas.

OBIURGATIO. Lael. 24. Monitio acerbitate, obiurgatio contumelia carcat. Orat. II. 83. acclamationis adversae populi quatuor causis totidem medicinae opponuntur (ab oratore); tum obiurgatio, si est auctoritas; tum admonitio quasi lenior obiurgatio etc. Off. I. 38. obiurgationes nonnumquam incidunt necessariae, in quibus utendum est fortasse et vocis contentione maiore, et verborum gravitate acriore. — Atque illud ipsum quod acerbitatis habet obiurgatio, signifi-

candum est, ipsius causa, qui obiurgatur, susceptum esse.

OBIURGATOR. Verr. III. 2. *ne obiurgator quidem ferendus est is, qui quod in altero vitium reprehendit, in eo ipse reprehenditur.* N. D. I. 3. *qua quidem in causa et benivolos obiurgatores placare, et invidos vituperatores confutare possumus, ut alteros reprehendisse poeniteat, alteri didicisse se gaudeant.* Nam qui admonent amice, docendi sunt, qui inimice insectantur repellendi.

OBIURGATORIUS. Att. XIII. 6. *obiurgatoria epistola.*

OBLANGUESCO. Fam. XVI. 10. *Literulae meae — tui desiderio oblanguerunt.*

OBLATUS. 1. *Illatus.* Dom. 24. *domus ardebat, non fortuito, sed oblato incendio.* Fin. V. 22. *nostra in rep. — quae per vim oblatum stuprum voluntaria morte lueret inventa est* (Lucretia). Lael. 18. *ne criminibus aut inferendis delectetur amicus, aut credat oblati.* 2. *Extrinsecus atlatus, adventicius.* Acad. pr. II. 15. *si qui tremere et exalbescerent vel ipsi per se, motu mentis aliquo, vel obiecta terribili re extrinsecus nihil ut esset, qui distingueretur tremor ille et pallor, neque ut quidquam interesset inter intestinum et oblatum.* Ac. post. I. 11. *quadam quasi impulsione oblata extrinsecus.* Sext. 69. *in omni fortuna, quaecunque erit oblata.* 3. Donatus. Verr. Att. I. 1. *quod divinitus datum atque oblatum videtur.*

OBLECTAMENTUM. 1. Sen. 15. *id quo aliquis delectatur requies oblectamentumque senectutis.* Parad. V. 2. *oblectamenta puerorum.* Verr. IV. 60. *oblectamenta et solatia servitutis.* 2. *Id ex quo oritur voluptas.* Sen. 16. *oblectamenta rerum rusticarum.*

OBLECTARE. Arch. 7. *haec studia adolescentiam agunt, senectutem oblectant.* Att. XII. 3. *ego me in terra cum libellis oblectabo.* Q. Fr. II. 12. *oblecta te cum Cicerone quam bellissime.* Off. III. 14. *dictitabat se hortulos aliquos velle emere, quo invitare amicos et ubi se oblectare sine interpellatoribus posset.* Fam. II. 16. *in communibus miseriis hac tamen oblectabar specula.*

OBLECTATIO. Orat. I. 26. *in iis artibus, in quibus non utilitas quaeritur necessaria, sed animi libera quaedam oblectatio.* Off. II. 2. *sive oblectatio*

quaeritur animi requiesque curarum; quae conferri cum eorum studiis potest, qui semper aliquid anquirunt, quod spectet et valeat ad bene beateque vivendum. Lael. 27. *requies plena oblectationis.* Hortens. fr. *Istorum disputatio videtur attulisse negotiis hominum quandam oblectationem otii.*

OBLIDERE, comprimere arcte, elidere; Scaur. fr. *gulam digitis oblidere.* Vid. de hoc verbo Heins. ad Ovid. Met. XIV. 208. Ern.

OBLIGARE, proprie esse constat *vincire*, *devincire* ut Tusc. II. 6. de vulnere: *a medico obligari.* Sed metaphorice obligari dicuntur in universum omnes, quibus quacunque causa et quocunque modo necessitas est imposita alicuius rei faciendae, praestandae, ferendae, patiendae; causa et ratio, quae necessitatem imponit, qua tamquam obligamur, et alligamur (vid. *alligare*) dicitur hinc *vinculum*. Vid. *Vinculum*. Ilinc 1. obligari *scelere* dicuntur et *legum poenis* obligari Fin. I. 14. qui in necessitatem incidunt poenae ferendae, qui in poenas incidunt, sceleribus aut suis aut alienis. 2. *Obligantur*, qui iurciurando sibi necessitatem alicuius rei faciendae imponunt. Off. I. 11. Verr. II. 72. Balb. 15. 3. *Item promissis, foedere.* Balb. I. c. *populus se obligavit foedere.* Phil. V. 18. *audeo obligare fidem meam.* 4. *Item spondendo pro aliquo, cavendo praediis, quae et ipsa obligari dicuntur.* Rull. III. 2. Fam. V. 20. Caecin. 3 — 5. Porro qui mancipio et nexu sibi imposuerunt necessitatem periculi iudiciorum (evictionis) praestandi. Muren. 1. Top. 10. — 6. Qui beneficiis acceptis necesse habent aliis gratiam referre, occasione data, unde et in aere alterius esse, ei debere dicuntur. Fam. VIII. 12. VI. 11. X. 8. XI. 16. Q. Fr. II. 13. *quem fac ut liberalitate tua tibi obliges.* Fam. XIII. 4. *obligare sibi aliquem summo beneficio in perpetuum.* — 7. Res quae deo alicui consecratae sunt. Dom. 40. unde contra, quae profana et sacris sunt liberari dicuntur. (Vid. *liberare*.) 8. Est etiam pro *impediri*. Act. 1. Verr. 9. *quod eos intelligere videbam me hoc iudicio districtum et obligatum futurum,* cf. Att VII. 1. Ern.

OBLIGATIO, ep. ad Brut. 18. *est autem gravior et difficilior animi ac sententiae, quam pecuniae obligatio.*

OBLIGATUS. 1. Sensu proprio. Her. 1. obvolutus et obligatus corio. 2. Devinctus, de beneficiis. Fam. VI. 11. *Dolabellam antea tantummodo diligebam, obligatus ei nihil eram, nunc tanto sum devinctus eius beneficio, — ut nemini plus debeam.* — Fam. XIII. 18. *te ita existimare nolo quibuscunque rebus Atticum obstrinxeris, iisdem me tibi obligatum fore.* 2. De praediis oppigneratis. Rull. III. 2. *soluta meliore in causa sunt, quam obligata.*

OBLIMARE. N. D. II. 52. *Nilus recedens molli-
tos et oblimatos agros ad serendum relinquit.*

OBLINERE, inquinare. Brut. 15. *eloquentia ita tota Asia peregrinata est, ut se externis obliueret moribus.*

OBLITUS, penult. brevi. 1. Catil. II. 5. *un-
guentis oblit.* Att. II. 21. *Si Protogenes Ialysum illum suum
caeno oblitum videret.* Verr. V. 68. *Iudices non cera
sed coeno oblit.* 2. Metaphorice, vitiis inquinatus. Phil. XI. 12. *nondum tanto parricidio oblitum hostem
iudicant.* Phil. XIV. 3. *libido flagitiosa, qua oblita
est Antoniorum vita.* Verr. III. 4. *omnia quum summo
dedecore et turpitudine, tum singulari stultitia atque
inhumanitate oblita.* Fam. IX. 23. *Ego autem mirifice
capior facietis maxime nostratibus, (quas modo Roma-
nos veteres atque urbanos sales appellaverat), quum eas
videam primum oblitas, (i. e. inquinatas) Latio, tum
quum in urbem nostram est infusa peregrinitas, nunc
vero etiam braccatis et Transalpinis nationibus, ut nus-
quam veteris leporis vestigium appareat.* Aliud igitur
agebat Ernestius, quum h. l. oblitas sensu hono posi-
tum esse putabat. 3. De nimio ornatu. Her. IV. 11. *omne genus orationis — dignitate afficiunt exornationes
— quae si rarae disponentur, distinctam sicuti colori-
bus, si crebrae collocabuntur oblitam (mit Schmuck
überladen) reddunt orationem.*

OBLITUS, penult. longa. Att. VI. 1. *Literarum
datarum prid. Kal. Ian. suavem habuit recordationem
clarissimi iurisiurandi, quod ego non eram oblitus;
sed illius iurisiurandi quo consulatu abiens, quum ora-
tionem habere intercedente tribuno pl. non liceret,
sed tantum ut iuraret ei permitteretur, remp. sua unius
opera esse salvam iuravit.* Brut. 60. *Curio — subito
totam causam oblitus est.* Fam. I. 7. *non nos quidem
ut nostrae dignitatis simus oblit.*

OBLIVIO. Fam. I. 9. *ego eius omnes gravissimas iniurias communis concordiae causa voluntaria quadam oblivione contriveram.* Somn. 7. *Seruo omnis et angustiis cingitur iis regionum quas vides; nec umquam de ullo perennis fuit, et obruitur hominum interitu, et oblivione posteritatis exstinguitur.* Phil. XIV. 12. *Vestra virtus nec oblivione eorum qui nunc sunt, nec reticentia posterorum insepulta esse poterit (h. e. monumento honoris carere non — poterit) quam vobis immortale monumentum suis paene manibus senatus populusque Rom. extruxerit.* Orat. II. 2. *laudem iam prope senescentem ab oblivione hominum atque silentio vindicare*

OBLIVIOSUS Sen. 11. *credulus et obliviosus senex*

OBLIVISCI. 1. *Sensu proprio.* Mil. 23. *miseros interdum cives optime de rep. meritos, in quibus homines non modo res praeclarissimas obliviscuntur, sed etiam nefarias suspicantur.* Planc. 42. *memini, neque umquam obliviscar noctis illius.* Balb. 60. *de Curione: Magna haec immemoris ingenii signa, sed nihil turpius quam quod etiam in scriptis oblivisceretur; quid paullo ante posuisset.* 2. *Dicitur interdum, pro aliquid non attendere, non cogitare.* Rosc. Com. 17. *obliviscor Roscium et Cluvium esse viros primarios, improbos temporis causa esse fingo.* Fam. I. 9. *num potui magis oblivisci temporum meorum et meminisse actionum.*

OBLOQUI Q. Fr. II. 9. *Tu vero ut me et appelles et interpelles, et obloquare et colloquare velim.* Cluent. 23. *vocat me alio iamdudum expectatio vestra, quae mihi obloqui videtur.*

OBMUTESCERE. 1. *Sensu proprio.* Flacc. 20. *repente — homo audacissimus pertimuit, loquacissimus obmutuit.* 2. *De studiis, quae negliguntur aut interrumpuntur.* Brut. 94. *maxime perspecta est utriusque nostrum exercitatio, antequam perterritum armis hoc studium nostrum conticuit subito et obmutuit.* Ibid. 6. *eloquentia obmutuit.* Sen. 7. *num Homerum — num philosophorum principes — coëgit in suis studiis obmutescere senectus?* 3. *Eloquentiam dediscere.* Fin. IV. 3. *scripsit artem rhetoricam Cleanthes, Chrysippus etiam, sed sic, ut si quis obmutescere cupiat, nihil aliud legere debeat* 4. *De oblivione posteritatis.* Milon. 35. *de me — semper omnes gentes loquentur, nulla umquam*

obmutescet *vetustas*. 5. Desinere. Tusc. II. 21. *videtur ut obmutuerit non sedatus corporis, sed castigatus animi dolor.*

OBNOXIUS, eleganter et proprie de eo, cui facile quacunque de causa noceri potest, ut infirmus vel sceleris conscius, et hinc timidus anxius, suspiciosus etc. Sic est in Bruti epistola quae est inter ep. ad Brut. 17. *Vivat supplex et obnoxius.* Hanc vim verbi illustrat Gronovius ad Senec. de Ira III. 8. unde Cortius ad Sallustium et alii hausere *Ern.*

OBNUBERE. Rab. Perd. 4. *caput obnubito.*

OBNUBILUS. Tusc. I. 21. *pallida leti obnubila obsita tenebris loca.* Fortasse verius, ut est in Ms. Norric. tes e Davio, *pallida Lethes obnubila.*

OBNUNTIARE, auspicium malum, diras, comitia habenti nuntiare, ut comitia dirimantur, in quo utebantur hac formula: *Alio die.* Sen. p. R. 5. *legem tribunus pl. tulit, ne auspiciis obtemperaretur, ne obnuntiare comitiis aut concilio liceret,* cf. Att. IV. 3. Phil. II. 55. *consul consuli obnuntiasti,* ubi etiam illa formula: *alio die* occurrit. Sed non solum comitiis obnuntiat, sed etiam singulis hominibus. Div. I. 15. *Ateius Crasso obnuntiavit,* nempe in provinciam ituro. Vid. *Dirar.* *Ern.*

OBNUNTIATIO. Div. I. 16. *M. Crasso quid acciderit videmus dirarum obnuntiatione neglecta.* Q. Fr. III. 5. *comitiorum quotidie singuli dies tolluntur obnuntiationibus.*

OBORI. Ligar. 3. Vide *quanta lux liberalitatis et sapientiae tuae mihi apud te dicenti oboritur.*

OBREPERE. 1. Inexpectatum adire. Fam. XVI. 21. *Cratippus saepe inscientibus nobis et cenantibus obrepit.* 2. De tempore citius quam putabatur accedente. Sen. 2. *Obrepere aiunt senectutem citius quam putassent.* Ibid. *qui citius adolescentiae senectus, quam pueritiae adolescentia obrepit.* Att. VI. 5. *mihi decessionis dies ἀλγηδόνως obrepebat.* 3. Planc. 7. *obrepisti ad honores* (*hast dir erschlichen*) *errore hominum.* 4. Clam intrare. Div. II. 67. *nullae obrepunt imagines in animos dormientium extrinsecus.*

OBREPTARE, obrepere. Att. VI. 5. *dies obreptat mihi.* Sic et Plautus dixit. *Ern.*

OBRIGERE s. OBRIGESCERE N. D. I. 10. *terrae maximas regiones — incultas videmus, quod pars*

earum — obriguerit nive pruinaque. Verr. IV. 40. *Sopater de statua C. Marcelli, quum iam paene obriguisset vix vivus auferitur.*

OBROGARE, legem ferre, quae adversatur alteri legi, ut ea per lata, altera vel tota vel ex parte tollatur, saltem ut eius vis debilitetur, etsi ipsa salva sit. Phil. 1. 9. *quid quod obrogatur legibus Caesaris*, cf. Att. III. 23. Vid. imprimis de hoc verbo Duker. ad Florum III. 15. 5. *Bru.*

OBRUERE. 1. Sensu proprio. N. D. II. 52. *Crocodilos quum in terra partum ediderint obruere ova.* Ibid. 49. *Ranae mortuae obruere sese arena solent.* Sen. 7. *nec quemquam senum audiui oblitum, quo loco thesaurum obruisset* 2. Metaphorice, de iis quae oblivioni traduntur. Brut. 15. *Hunc vetustas oblivione obruisset.* Arch. 10. *nisi Ihas illa exstitisset, idem tumulus, qui corpus eius (Achillis) contexerat nomen etiam obruisset.* 3. Opprimere, de negotiis. Q. Fr. 1. 43. *te oro, ne te obrui, tamquam fluctu, sic magnitudine negotii sinus* Orat. 1. 21. *obruimur ambitione et foro, h. e. negotiis ex petitione honorum et forensibus laboribus* 4. Occultare, evanidum reddere, obscurare, Orat. I. 23. *quicquid est in quo offenditur, id etiam illa, quae laudanda sunt obruit.* Tusc. III. 33. *ita parvum malum ut id obruatur sapientia, vixque appareat.* Tusc. V. 19. *Marius Catuli interitu sex suos obruit magistratus, i. e. obscuravit gloriam e sex consulatibus.* Muren. 40. *recentem gratulationem lamentatione obruere* 5. Verr. II. 62. *obruuntur testimoniis aratorum, i. e. prorsus convincitur, ut resistere non possit.* 6. Obruere est irritum reddere; Har. Resp. 20. *dii obruant omen.* 7. *Obrutum in philosophia est reconditum.* Fin. IV. 4. *qui sciet ubi quidque positum sit, quaque eo veniat, is etiamsi quid obrutum erit, poterit eruere, semperque esse in disputando suus.* At Caecin. 31. *obrutis rebus omnibus et perditis, idem est ac omnibus argumentis adversarii confutatis.*

OBRUSSA, est auri experimentum quod igne sumitur, ex Graeco *ὀβρυζα* unde post et aurum *obryzum* dictum. Brut. 41. *adhibenda tamquam obrussa, ratio est quae mutari non potest, nec utendum pravissima consuetudinis regula.* De obrussa et auro ad obrussam vid. Interpr. ad Sueton. Neron. 44. Salmas. ad So-

lin. p. 760. Gothofred. ad cod. Theodos. l. I. de oblat. Vot. et quos ibi laudat, III. Ritterus. *Ern.*

OBSCENE, de rebus Venereis. Off. I. 35. *Adulterare turpe est, sed dicitur non obscene.* N. D. III. 22. Mercurius cuius obscenitas excitata natura dicitur, quod aspectu Proserpinae commotus sit. Significatur membri virilis erectio.

OBSCENITAS. Orat. II. 59. *orator praestet ingenuitatem et ruborem suum, verborum turpitudine et rerum obscenitate vitanda.* Off. I. 29. *facilis est distinctio ingenui et illiberalis ioci. Alter est, si tempore sit ac remisso animo, libero dignus; alter ne homine quidem, si rerum turpitudini adhibetur verborum obscenitas.*

OBSCENUS. 1. De voluptatibus Venereis. N. D. I. 40. *Epicurus testatur se ne intelligere quidem ullum bonum, quod sit seiunctum a delicatis et obscenis voluptatibus.* 2. De verbis et iocis parum verecundis, ad partes corporis podendas, et ad res Venereas pertinentibus. Off. I. 35. *quarum partium corporis usus sunt necessarii, (quasque verecundia scil. occultari iubet) eas neque partes neque usus suis nominibus appellant; quodque facere turpe non est, modo occulto, id dicere obscenum est.* Itaque nec aperta actio rerum illarum petulantia vacat, nec orationis obscenitas. Tusc. V. 38. *Illud Antipatri Cyrenaici est quidem paullo obscenius, sed non absurda sententia est, cuius caecitatem quum mulierculae lamentarentur: Quid agitis? inquit, an vobis nulla videtur voluptas esse nocturna?* Orat. 59. *si ita diceretur (cum nobis) obscenius concurrerent litterae quia CUM NO paene sonat ut cunno.* Q. Fr. II. 3. *versus obscenissimi in Clodium.* De obscenitate verborum festiva est epistola ad Paetum, Fam. IX. 22.

OBSCURARE. 1. Sensu proprio. N. D. II. 58. *nos tenebras cogitemus tantas, quantae quondam Aetnaeorum ignium finitimas regiones obscuravisse dicuntur.* 2. Facere ut aliquid vel omnino non, vel certe minus appareat. Fin. III. 14. *obscuratur et offunditur luce solis lumen lucernae.* Ibid. IV. 12. *si dicit (Epicurus) obscurari quaedam nec apparere quia valde parva sint, nos quoque concedimus. Quod dicit Epicurus de voluptate, quae minimae sint voluptates; eas obscurari saepe et obrui.* Ibid. Numus in Croesi divitiis obscuratur, est tamen pars divitiarum. Orat. III. 57. *quia animi*

permotio, quae maxime aut declaranda, aut imitanda est actione, perturbata saepe ita est, ut obscure ut ac paene obruatur, discutienda sunt ea, quae obscurant et ea, quae sunt eminentia et prompta, sumenda. Verr. III. 57. quod magnitudo lucri obscuraret periculi magnitudinem. 5. Obtegere aliquid oratione et efficere ut id parum intelligatur. Att. II. 10. quae scribam ἀλλήγοιαι obscurabo. Cluent. 1. nihil nec subterfugere reticendo, nec obscurare dicendo. 4 De oblivione. Orat. II. 23. extinctis his omnis eorum memoria sensim obscurata est et evanuit. Marcell. 9. ad te — nunc certe pertinet, esse te talem, ut tuas laudes obscuratura nulla unquam sit oblivio.

OBSCURATIO. 1. Sensu proprio. Hortens. fr. *Interitus Romuli in obscuratione Solis (bey ciner Sagenfinsterniss) factus est.* 2. Refertur ad eas res quibus accidit ut minus appareant. Fin. IV. 12. *in quibus propter earum exiguitatem obscuratione consequitur.* Ibid. *de istis obscurationibus, quae propter exiguitatem vix aut ne vix quidem appareant.*

OBSCURE. 1. Clam, sensim. Inv. I. 15. *obscure subire animum auditoris.* Catil. IV. 3. *hoc malum obscure serpit.* 2. Att. IX. 7. *nihil minus obscure tulit; i. e. nihil minore cum querela tulit.* 3. Parum dilucide. Fin. II. 5. *Heraclitus de natura nimis obscure memoravit.* Acad. fr. *aut nihil superum, aut obscure admodum cernimus*

OBSCURITAS. 1. De rebus quae parum intelliguntur, aut quae sunt ita reconditae, ut difficilis sit earum intelligentia. Div. I. 18. *causa latet obscuritate involuta naturae.* Orat. I. 15. *philosophia in tres partes est tributa in naturae obscuritatem, in disserendi subtilitatem in vitam atque mores; designantur physica, logica, ethica.* Div. II 64. *quo pertinent obscuritates et aenigmata somniorum.* Fam. VI. 6. *habeo alia signa quae observem, quae etsi non sunt certiora illis, minus tamen habent obscuritatis vel erroris.* 2. De oratione parum perspicua. Fin. II. 5. *Vide ne si ego non intelligam, quid Epicurus loquatur, quum Graece, ut videor luculenter sciam, sit aliqua culpa eius, qui ita loquatur, ut non intelligatur.* Quod duobus modis sine reprehensione fit, si aut de industria facias, ut Heraclitus, cognomento qui σκοτεινός perhibetur, quia de natura nimis obscure memoravit, aut quum rerum obscu-

ritas non verborum facit, ut non intelligatur, qualis est in Timaco Platonis. Orat. III. 13. ita confusa est oratio — tantaque insolentia ac turba verborum, ut oratio quae lumen adhibere rebus debet, ea obscuritatem et tenebras affrat.

OBSCURUS. 1. De rebus quae difficiles habent explicatus. Div. II. 56. *Chrysippus oraculis totum volumen implevit, partim falsis — partim flexiloquis et obscuris ut interpretes egeat interprete. N. D. III. 39. haec fere dicere habui de natura deorum, non ut eam tollerem, sed ut intelligeretis, quam esset obscura, et quam difficiles explicatus haberet.* 2. De rebus nondum satis explicatis. Orat. I. 39. *ius applicationis obscurum sane et ignotum patefactum in iudicio atque illustratum est a patrono.* 3. De rebus ignotis. Muren. 7. *Tua nobilitas hominibus literatis et historicis est notior, populo vero et suffragatoribus obscurior.* 4. De scientia subtiliore et recondita. Orat. I. 14. *Saepe in causis — est aliquid quod non ex usu forensi — sed ex obscuriore aliqua scientia sit promendum.* 5. Verr. Act. I. 2. *obscurus in agendo, est reclusus, s. ea quae agit callide recondens. Opponitur is, qui stulte perspicua sua consilia conatusque omnibus facit.* 6. De vultu tristitiam indicante. Muren. 24. *quibus rebus certe ipsi candidatorum vultus obscuriores videri solent.*

OBSECRATIO. 1. Font. 17. *tendit ad vos virgo Vestalis (Fonteia) manus supplices — Cavete ac periculosum superbumque sit eius vos obsecrationem (pro fratre Fonteio) repudiare, cuius preces si dii aspernarentur haec salva esse non possent.* 2. Est inter figuras sententiarum in arte Rhetorica. Orat. III. 53. Inv. I. 6. *si prece et obsecratione humili ac supplici utemur.* 3. *Obsecratio etiam est — supplicatio deorum in malis s. periculis publicis. Harusp. 28. constituendae nobis sunt procuraciones et obsecrationes. Add. Liv. XXXI 9. Sueton. Claud. 22. Vid. Guther Iur. Pont. f. IV. 14. Ern.*

OBSECRARE. Orat. II. 20. *non solum hortabor ut elaboret, — sed etiam obsecro.* Att. XI. 1. *ut facias te obtestor atque obsecro.* 2. *Obsecro vel obsecro te, saepe est eius, qui alterum excitat, ut sibi de re quadam admirabili, (besremdlich) aut valde molesta respondeat. Fin. II. 7. obsecro, Torquate, haec dicit Epicurus? Att. II. 9. obsecro, mi Pomponi, non vides? Att. VIII. 9. obsecro te, quid hoc miserius?*

OBSECUNDARE. Manil. 16. *non sum praedicaturus — ut eius (Pompeii) semper voluntatibus non modo cives assenserint — sed etiam venti tempestatesque obsecundarint.*

OBSEPIRE, intercludere, obstruere. Muren. 23. *haec omnia tibi accusandi viam muniebant, adipiscendi obsepiebant.*

OBSEQUIUM. „Indulgentia, studium, alicui gratificando, et in omnibus se ad eius sensum, studia accommodando placendi. Att. VI. 6. *obsequio et comitate adolescentis valde audio mulieres delectari.* Cael. 6. *tu eri obsequio amicitiam.* Lael. 24. *obsequium — quod peccatis indulgens praecipitem amicum ferri sinit.* Et sic semper est apud Ciceronem et bonos auctores non pro obedientia. Ern. Recte ille quidem, et respondet obsequium Germanorum verbis: Nachgiebigkeit, Gefälligkeit. Att. X. 4. *nunc meum obsequium in illum (patruis scil. in fratris filium) cum multa severitate.*

OBSEQUI. 1. Morem gerere. Quint. 30. *ut vestrae naturae bonitatisque obsequamini.* Orat. 47. *consuetudini auribus indulgenti libenter obsequor.* 2. Operam dare. Orat. I. 2. *in his asperitatibus rerum obsequare studiis nostris.* 3. Accommodare se ad aliquid. Fam. I. 9. *in navigando tempestati obsequi artis est.*

OBSERERE. Leg. II. 25. *terram frugibus.*

OBSERVANTIA. 1. Inv. II. 22. *observantia est per quam aetate, aut sapientia, aut honore, aut aliqua dignitate antecedentes reveremur et colimus.* 2. Inprimis dicitur de iis qui candidatos in petitionibus honorem officii causa assectantur. Muren. 34. *homines tenues unum habent in nostrum ordinem aut promerendi aut referendi beneficii locum, hanc in nostris petitionibus operam atque assestationem.* — Nulla est enim poena, quae possit observantiam tenuium ab hoc vetere instituto officiorum excludere, cf. Planc. 18.

OBSERVANS. 1. Curiose attendens. Brut. 82. *Is nimium inquirens in se atque ipse sese observans.* 2. Colens. Fam. XIII. 5. *Observantissimus nostri.*

OBSERVARE. 1. Animadvertere. Orat. I. 23. *quae observata sunt in usu ac tractatione dicendi.* Div. I. 7. *observata sunt haec tempore immenso, et in significatione eventus animadversa et notata.* 2. Curiose spectare, aucupari, captare, etiam in deteriore par-

tem, et insidiarum capsula. Fam. XI. 16. *ut tempus observaret epistolae reddendae*, cf. Rosc. Am. 8. Verr. III. 1. *vitavi observari pluribus oculis*. Vid. *Observatio*. 2. Custodire. Tusc. II. 8. *draco observans arborem*. Vid. Davisius ad h. l. 3. *Observare* dicitur de officiis salutandi, deducendi (Gloss. *παρὰ τῆς ὁρᾶς* observat, sectatur) etc. et hunc in genere pro *colere*. Muren. 24. *Neque postulandum est — ab equitibus Romanis ut suos necessarios sectentur totos dies, a quibus si domus nostra celebratur, si interdum ad forum deducimur, si uno basilicae spatio honestamur, diligenter observari videmur et coli*. Att. XIII. 49. *si observare est servire*. In primis eleganter dicitur de iis, qui candidatos sectantur, petitionem eorum sua suffragatione iuvant. Phil. II. 20. *observatus a me in petitione quaesturae*. Hinc recte explicat Manutius illud Fam. VII. 27. *ego te in consulatu observaram*. 4. Fam. XIII. 27. *observaro commendationes alicuius, h. e. complecti eum, qui commendatus est*. Ern.

OBSERVATIO. 1. *Beobachtung*. Orat. 53. *Versus inventus est terminatione aurium, observatione prudentium*. Div. I. 1. *Chaldaei diuturna observatione siderum scientiam putantur effecisse, ut praedici posset, quid cuique eventurum, et quo quisque fato natus esset*. Ibid. II. 71. *observatio diuturna notandis rebus fecit artem*. Orat. I. 20. *eloquentiam esse observationem non artem*. Off. II. 24. *Validudo conservatur notitia sui corporis et observatione rerum, quae res aut prodesse soleant aut obesse*. 2. *Observatio* in primis tribuitur iis, qui accusationem comparant; Muren. 24. *observationes, testificationes, seductiones testium*. Nempè Sulpicius diligenter observabat Murenam, quem erat de ambitu accusaturus, si qua forte ab eo largitio heret.

OBSERVITARE. Div. I. 45.

OBSES. 1. *Sensu proprio*. Manil. 12. *Pompeius (praedonibus) Cretensibus — spem deditionis non admittit obsidesque imperavit*. 2. *Metaphorice*; pro pignore, s. certo signo voluntatis (*Gewahrschaft*). Cluent. 30. *Stalenus hanc dominationem obsidem dederat Bulbo*. Fam. XV. 4. 2. *a nobis multos obsides habet populus Romanus*. Cael. 32. *Habet a M. Caelio resp., iudices, duas accusatione vel obsides periculi, vel pignora voluntatis, id est: Caelius accusationibus istis quasi pignus et auctoramentum fidei dedit, de periculo capitis haud*

quaquam deprecando, si ea ipse commiserit, de quibus alios accusavit. Ita recte interpretatur est Abramius, apte comparato loco Quintiliani Inst. or. XII. 7. *creditique sunt etiam clari iuvenes obsidem reip. dare malorum civium accusationem, quia nec odisse improbos, nec simultates provocare, nisi ex fiducia bonae mentis videbantur.*

OBSESSIO. Balb. 3. *hunc concedis — nullius laboris, nullius obsessionis, nullius praedii expertem fuisse.* Dom. II. 1. *obsessio templorum, occupatio fori.*

OBSESSOR. Dom. 5. *fori depopulator, obsessor curiae.*

OBSESSUS. 1. Rosc. Am. 11. *obsessa domus, i. e. ab aliis occupata, ut ingredi dominus non posset.* Font. 10. *ab iisdem gentibus (Gallis) obsessum Capitolium est.* Catil. IV. 9. *obsessa facibus et telis impiæ coniurationis — patria.* 2. Vatini. 7. *obsessus tribunatus (Fannii) atque afflictus dicitur, in quo saepe a Vatiniio erat impeditus et vexatus.* 3. Metaphorice, de iudice iam occupato ab oratore, ut in eius causam propendeat. Orat. 62. *quum is qui audit ab oratore iam obsessus est ac tenetur.*

OBSIDERE. 1. Sensu proprio. Harusp. 3. *obsidere, expugnare urbem.* Ant. IX. 19. *nos quoniam superam mare obsidetur, infero navigabimus.* Rull. II. 28. *ut totam Italiam suis praesidiis obsidere atque occupare cogitet, — cognoscite.* Verr. V. 56. *illi, quos a poetis accepimus sinus quosdam obsedisse maritimos aut aliqua promontoria aut praerupta saxa tenuisse dicuntur.* 2. Occupare. N. D. 1. 25. *corporibus omnis obsidetur locus.* 3. Obtinerè. Phil. 1. 2. *dictatura quae vim iam regiae potestatis obsederat.* 4. Speculari curiose. Flacc. 24. *speculatur atque obsidet rostra curia, h. e. senatus invigilat oratoribus in concione populum concitantibus.* Catil. I. 10. *obsidere stuprum.* Verr. Act. I. 2. *qui meum tempus obsideret, id est, ut recte Manut. explicat, qui obsis eret, atque impediret, ne ego ante ad agendam causam possem accedere, quam illi centum et octo dies ab ipso in Achaïam postulati omnes praeteriissent.*

OBSIDIO. 1. Sensu proprio. Muren. 9. *urbes partim vi, partim obsidione cepit.* 2. „Metaphorice, periculum quod ab altero nobis struitur et rebus nostris. Fam. V. 6. *qui feneratores ex obsidione exemerit;*

h. e. liberaverit a periculo pecuniae perdendae, quod a Catilinariis, et qui tabulas novas fieri volebant struebatur. (cf. Rabir. Perd. c. 10.) Ductum videtur e Plauti Asinar. II. 2, 14 " *Ern.*

OBSIGNARE. 1. Untersiegeln, Orat. I. 38. *obsignare tabellas clientis.* Quint. 21. *eius rei conditionisque tabellas obsignaverunt viri boni complures.* Att. XVI. 16. *decretum quod obsignatum est a viris amplissimis.* Att. II. 12. *testimonium obsignatum,* de quo Salmas. de mod. usur. c. 11. Flacc. 16. *haec quae est a nobis prelata laudatio, obsignata erat creta illa Asiatice, — qua utuntur omnes non modo in publicis, sed etiam in privatis literis.* Verr. I. 45. *tabulae testamenti obsignatae non minus multis signis, quam e lege oporteat.* 2. Versiegeln. Att. V. 19. *obsignaram iam epistolam.* Fam. XVI. 26. *obsignare lagenas inanes.* Div. II. 70. *Parere quaedam matrona cupiens dubitans essetne praegrans visa est in quiete obsignatam habere naturam (dass ihr Geschlechtstheil versiegelt ware).* Retulit (ad interpretem somniorum) *negavit, quoniam obsignata fuisset, concipere potuisse. At alter, praegnantem esse dixit; nam inane obsignari nihil salere.* Ernestus *obsignatam naturam* interpretatur muliebria ita obstructa, ut concipere femina et parere non possit; id quod Plinius H. N. VII. 2. *genitale concretum* appeller; Graecos autem tales feminas *ἀρτήρους* appellare. Sed haec omnia ab hoc loco aliena sunt.

OBSIGNATOR, qui subsignat. Flacc. 36. *obsignator.* Att. XII. 10. *obsignatores testamentorum.* Ibid. XVI. 20. *nobis testibus et obsignatoribus.* Cluent. 66. *tu periculum capitis — tu fortunas alterius literis conscriptas in iudicium afferes, neque earum auctoritatem literarum neque obsignatorem, neque testem ullum nominabis?*

OBSISTERE. 1. Fin. IV. 7. *magnitudo animi, qua facile posset repugnari obsistitque fortunae.* Tusc. II. 12. *obsistere dolori* Off II. iniuriae. Cluent. 7. *crimini obsistere* est accusationem propinare. 2. In philosophia Academicorum *obsistere visis* est assensum retinere, non statim assentiri. Fin III 9. Sic Ac. pr. II. 34. *Maximam actionem puta repugnare visis, obsistere opinionibus, assensus lubricos sustinere.*

OBSITUS. 1. Consitus. Verr. III, 18. *obsitus*

campus. 2. Metaphorice. Tusc. I. 21. *obsita tenebris locu*, ex poeta.

OBSCURER. Phil. II. 41. *in homine turpissimo obsolebant dignitatis insignia.*

OBSCULESCERE. veralten. Inv. I. 26. *quae propter vetustatem obsoleverunt, ut incredibilia videantur et iam in fabularum numero reponantur.* Cael. 17. *haec genera virtutum non solum in moribus nostris, sed vix iam in libris reperiuntur.* Chartae quoque quae illum pristinam severitatem continebant, obsoleverunt. Quint. 18. *Antiquam officii rationem dilexit, cuius splendor omnis his moribus (scil. seculi nostri) obsolevit.* Rull. I. 7. *Vectigul, quod in pace niteat; in bello non obsolescat; i. e. ne in bello quidem prorsus deficiat.*

OBSELETUS. 1. Veraltet. Verr. I. 21. *vereor ne haec forte cuiquam nimis antiqua et iam obsoleta videantur.* Orat. III. 37. *in propriis est verbis illa laus oratoris, ut abiecta atque obsoleta verba fugiat, lectis atque illustribus utatur.* Font. 15. *studia militaria apud iuventutem obsoleta.* 2. Vulgaris. Verr. V. 44. *obsoleta crimina; quibus opponuntur nova et inaudita.* Orat. III. 9. *obsoletior oratio (eine gemeine Sprache) quae nullum defectum verborum nec ornatum habet.* 3. De eo qui in luctu et sordibus est. Pison. 36. *iacuisti maerens aliquot dies, atque inde obsoletus Thessalonicam venisti.*

OBSONIUM. Fam. IX. 19.

OBSONARE. Tusc. V. 34. *Socratem ferunt, quum usque ad vesperum continentius ambularet, quaesitumque esset ex eo, quare id faceret, respondisse, se quo minus cenaret, obsonare ambulando famem; h. e. famem quasi obsonii loco adhibere.*

OBSTARE. Rosc. Am. 38. *commodis officere et obstare.* Mil. 35. *Milo (intelligit nunc denique sibi facinoris suspicionem non facti crimen obstare.* Ac. pr. II. 7. *ita est maxima in sensibus veritas, si et sani sunt, et valentes, et omnia remouentur, quae obstant et impediunt.* Cat. 15. *offeret, quod oppositum probabilius sit, quam illud, quod obstat.*

OBSTINATIO. Prov. Cons. 17. *me (Caesar) ut quinqueritatum acciperem, rogavit — mihi legationem, quam vellem, quanto cum honore vellem derulit. Quae ego omnia non ingrato animo, sed obstinatione quadam sententiae repudiari (aus Festigkeit in meinen Grund-*

Grundsätzen). Sequitur statim, se in eo *constanter quidem et fortiter egisse*.

OBSTINATUS. Att. I. 9. *voluntas obstinator*.

OBSTIPUS, „de *cervice rigida*, quam Suetonius appellat, capite in tergum nimis reclinato. N. D. II. 42. cf. *Fragm. Arat. init.* et ibi Gruter, p. 461. ed. Gronov. qui ostendit hoc verbum duobus modis dici, et quidem contrariis. Sic ap. Sueton. *Tib. cervix obstipa et rigida*; ubi male Casaubonus interpretatur, de capite ad terram defixo. Sequitur enim: *haec omnia ingrata et arrogantiae plena*; quod non potest intelligi, nisi de *cervice nimis reclinata*. At contra *cervix rigida* ap. Liv. XXXV. 11. est de equis Numidarum; qui capita nimis protendunt ac demittunt.“ Ern.

OBSTITUS. „Fulmine tactus. Leg. II. 9. *fulgura atque obstita expianto*. Vid. Festus in hac v. et ibi interpretes. Savaro ad Sidon. Carm. IX. 189. quem laudat Davisius, nihil de hac voce habet, sed tantum de locis fulmine tactis agit.“ Ern.

OBSTREPERE. Fam. V. 4. *quae res fecit ut tibi literis obstrepere non auderem*. Orat. III. 15. de Fusio et Pomponio oratoribus: *ita confusa est oratio, ita perturbata, — ut quodammodo ipsi sibi in dicendo obstrepere videantur*. Marcell. 3. *bellicae tuae laudes celebrabuntur illae quidem — sed tamen eiusmodi res nescio quomodo etiam quum leguntur obstrepi clamore militum videntur et tubarum sono*; quo in loco et insolentia dictionis et sententiae absurditas Ciceronis nomine, quod illi orationi affingitur, proisus indigna est.

OBSTRACTUS. Planc. 1. *memoria beneficii sempiterna*. Ibid. 30. *maximis beneficii vinculis*. Cael. 32. *quem si vobis, si suis, si reip. conservatis addictum, deditum, obstrictum vobis ac liberis vestris habebitis*. Att. XII. 40. *ego me magna voti religione obstrictum putabo*. Cael. 19. *obstrictus voluptatibus*. Verr. IV. 32. *quid huic sacri umquam fore, aut quid fuisse religiosi putatis, qui nunc tanto scelere se obstrictum esse non sentiat*.

OBSTRINGERE. Fam. XIII. 18. *te ita existimare volo, quibuscunque rebus Atticum obstringeris, iisdem me tibi obligatum fore*. Verr. V. 14. *quos adhuc mihi magistratus P. R. mandavit, sic eos accepi, ut me omnium officiorum obstringi religione arbitrarer*. Orat. II. 66. *religione civitatem obstringere, est sacris violan-*
Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II, 6

dis committere ut civitas calamitatem accipiat. Verr. IV. 51. *religione obstricta tota provincia est, tanta superstitio ex istius facto mentes omnium Siculorum occupavit, ut, quaecunque accidunt publice vel privatim incommoda, propter eam causam scelere istius evenire videantur.* Phil. XI. 12. *nefario patriae se parricidio obstringere.* Verr. I. 3. *neque iste mihi videtur — hoc avaritiae supplicio communi, qui se tot sceleribus obstrinxerit, contentus esse.* Fam. XI. 10 *tantum abest, ut meae rei familiaris liberum sit quidquam, ut omnes iam meos amicos aere alieno obstrinxerim; h. e. ut ad belli sumptus tolerandos etiam ab amicis pecunias acceperim, quas illi mutuas sumpserunt.*

OBSTRUCTIO, proprie de pariete, vel ianua, quo aliquid ita tegitur, ut cerni non possit; transfertur ad simulationem. Sext. 9 *Sed haec obstructio nec diuturna est, nec obducta ita ut curiosis oculis perspicere non possit.*

OBSTRUCTUS. 1. Ita structus ut exitum non habeat. Fat. 5. *Zopyrus stupidum esse Sorratem dixit et bardum, quod iugula concava non haberet; obstructas eas partes et obturatas esse dicebat.* 2. Metaphorice Brut. 4. *nec ex novis fructibus est, unde tibi reddam quod accepi — nec ex conditis, qui iacent in tenebris, et ad quos omnis nobis aditus, qui paene solis patuit obstructus est.*

OBSTRUERE. 1. *Verbauen.* Dom. 44. *obstruere luminibus alicuius (einem das Licht verbauen).* Inde per metaphoram. Brut. 17. *Catonis luminibus obstruxit haec posteriorum altius exoggerata oratio; h. e. eius laudibus offecit, ut eius orationes vix iam legantur.* 2. *Versperren.* Sull. 28. *obstruite perfugia improborum.* Sen. 26. *duo Scipiones, qui iter Poenis vel corporibus suis obstruere voluerunt.*

OBSTUPEFACTUS. 1. *Erstaunt.* Catil. II. 4. *Catilina obstupefactus ac perterritus mea diligentia.* Deiot. 12. *quum Llesamius ad Deiotarum scripsisse diceretur, Caesari plaudere non solere: De plausu autem quid respondeam? qui nec desideratus unquam a te est, et nonnumquam obstupefacis hominibus ipsa admiratione compressus est.* 2. *Abgestumft.* Div. I. 29. *Socrates apud Platonem dicit, quum dormientibus ea pars animi, quae mentis et rationis sit particeps, sopita langueat, illa autem, in qua feritas quaedam sit atque agrestis*

immanitas, quum sit immoderato obstupefacta potu atque pustu, exsultare eam in somno immoderateque iactari.

OBSTUPESCERE. Div. II. 23. *Tages quidam dicitur in agro Tarquiniensi quum terra araretur — exstitisse repente et eum affatus esse, qui arabat. — Eius aspectu quum obstupuisset bubulcus, clamoremque maiorem cum admiratione edidisset concursum esse factum etc.* Att. V. 21. *ob haec beneficia, quibus illi obstupescunt, nullos honores mihi decerni sino.*

OBSURDESCERE. 1. Sensu proprio. Somn. 5. *Hoc sonitu oppletae aures hominum obsurdueunt.* 2. Metaphorice. Lael. 24. *Quum tot signis — natura declaret, quid velit, anquirat ac desideret, obsurdescimus tamen nescio quomodo, nec ea, quae ab ea admonemur, audimus.*

OBTEGERE. 1. Sensu proprio. Leg. II. 22. *quemadmodum os resectum terra obtegatur, quaeque in porca contracta iura sint.* Recte sic edidit Goerenzius, adiecta hac explicatione: „Videtur auctor eum ritum tangere, quo a cadavere igne cremando digitus rescindebatur, qui reliquo corpore combusto terrae mandaretur, quoque demum ritu sepultura compleretur, cf. Festus v. *membrum*. Hoc ipsum *glebam in os iniicere* dicebatur. Idem etiam in peregre mortuis observabatur, ut digitus rescissus ad familiam deportaretur, et ad eum iusta fierent. Qui vero hunc ritum vel servare non potuisset, vel in eo observando peccasset, ei *porca contracta* erat.“ Sext. 35. *frater meus — in comitio iacuit, seque servorum et libertorum corporibus obtegit.* 2. Celare. Att. I. 15. *fingere, dissimulare et obtegere.* 3. Obscurare. Vatin. 5. *ut adolescentiae turpitudine et sordibus tuis obtegatur.* Cael. 18. (*Vitia*) — *quae multis postea virtutibus obtecta, adolescentiae, qui vellet, excusatione defenderet.*

OBTEMPERARE. Caecin. 18. *Imperium domesticum nullum erit, si servulis nostris hoc concesserimus, ut ad verba nobis obediant, non ad id, quod ex verbis intelligi possit, obtemperent.* Quint. 2. *cupiditati alterius obtemperare.* Tusc. II. 4. *quotus quisque philosophorum invenitur — — qui disciplinam suam non ostentationem scientiae, sed legem vitae putet? qui obtemperet ipsi sibi, et decretis suis pareat.*

OBTEMPERATIO. Leg. I. 15. *Iustitia est obtemperatio scriptis legibus institutisque populorum.*

OBTENDERE. Q. Fr. I. 1, 11. *uniuscuiusque natura tegitur et quasi velis quibusdam obhenditur.*

OBTENTARE, sustentare Att. IX. 10. *spes quaedam me obtentabat fore ut aliquid conveniret potius.* Hic nonnulli legunt *sustentabat.*

OBTERERE. 1. Opprimere. Fam. V. 9. *prostertere et obterere obrectationes malivolorum.* Caecin. 7. *calumniam stultitiamque obtrivit ac contudit.* Verr. V. 1. *neve obteri laudem imperatriciam criminibus avaritiae velitis.* 2. Contemnere, repudiare. Div. I. 16. *artem obterere extispicum.* Cael. 19. *obterere voluptates.*

OBTESTARI. Quint. 30. *Te obsecret, obtesteturque per senectutem et solitudinem suam.* Mil. 51. *vos Albani tumuli atque luci — imploro et obtestor.* Sext. 69 extr. *vos obtestor atque obsecro ut — eas conservetis.*

OBTESTATIO. „Balb. 14. *sanctiones sacrandae sunt, aut genere ipso aut obtestatione et consecratione legis, aut poena etc., h. e. populo per legislatorem ad iurandū adigendo, quo iuret, obtestans, h. e. testes faciens deos, se velle legem servare.* Unde leges sacratae. Vid. Schwarz diss. de detestatione sacrorum, §. 15. 2. Dom. 48. *quid ergo tua illa tum obtestatio tibicinis.* Fuit pars caerimoniae in dedicationibus. Quam interpretes nihil ad h. l. dicant Cl. Schwarzius l. c. §. 16. putat *obtestationem* esse eandem, quae et *detestatio* dicitur, h. e. denuntiationem testibus praesentibus factam. Qualis autem illa *tibicinis obtestatio* s. *denuntiatio* fuerit, non addit. Mibi videtur facta iisdem propemodum verbis, quibus obtestationem et denuntiationem pontifici, pullario, factam esse constat: *Ades mihi, s. postulo ut adsis mihi.* Dom. 52. Div. II. 34. etc. „Ern. 2. Ssensu proprio, pro obsecratione Fam. VIII. 10. *mei officii est meminisse, qua obtestatione decedens mihi, ne paterer fieri, mandaris.*

OBTINERE. 1. Tenere, habere, possidere. Off. III. 21. *regnum quod a Tantalo et Pelope proditum iure obtinebatur.* Orat. III. 60. *ad actionis usum atque laudem maximam sine dubio partem vox obtinet.* Dom. 32. *mihi (calamitas) maledicti locum aut criminis obtinebit?* 2. Assequi. Fam. I. 8. *omnia quae voles tu obtinebis.* 3. *Causam s. litem obtinere est vincere.* Att. VII. 24.

Pompeius malas causas semper obtinuit, in optima concidit. Orat. 21. *id unum ad obtinendas causas facit plurimum.* Rosc. Com. 4. *ad iudicium hoc modo venimus ut totam litem aut obtineamus aut amittamus* 4. „Oratores et philosophi obtinent, quod approbant alii, quum vincunt esse verum aliquid, etiam defendunt. Verr. III. 71. *obtinerere quod dicimus;* (cf. Catil. IV. 6.). Tusc. I. 12. *si minus id obtinebis.* Fin. II. 33. *illud ipsum qui obtineri potest.* Acad. IV. 6. *definitionem obtinemus.* De defendendi significatione, adde dicta Gronovio ad Tacit. Hist. II. 84. 5. *Tueri, retinere.* Verr. III. 31. *obtinemus res gestas Sullae.* Orat. III. 60. *vocem obtinere, ubi praeter rem Peircius legi vult retinere.* Quint. 24. *hoc cogitent ita se graves esse, ut si veritatem volent retinere, gravitatem possint obtinere.* Sic *obtinerere provinciam* dicitur, qui consequitur, habet, retinet, ut ex epistolis ad Cornificium patet. Fam. XII. 29. *obtinerere hereditatem,* cf. IV. 14. *Testamentum obtinetur,* quum ratum est, valet. — 6. Sull. 6. *suavitatem filii obtinet.* Off. II. 12. *obtinere numerum iure caesorum.* 7. Fin. II. 23. *opibus magnis quicquid faceris obtinere, h. e. efficere, ut impune feceris, recteque adeo factum videatur.* „Ern. 8. Confirmare, approbare. Quint. 25. *omnes intelligant non ad obtinendum mendacium, sed ad verum probandum, auctoritatem adiuvere.*

OBTINGERE. 1. De munere publico. Vat. 5. *quum tibi — aquaria provincia sorte obtigisset.* Att. I. 17. *quum mihi obtigisse dicis.* *σπάγεται* nunquam deseram. Fam. II. 19. *quum optatissimum nuntium accepissem, te mihi quaestorem obtigisse.* 2. De alia possessione. Off. I. 7. *eorum, quae natura fuerunt communia, quod cuique obtigit, id quisque teneat.* 3. Pro accidere de re mala, inprimis de morte. Catil. IV. 2. *deinde, si quid obtigerit, aequo animo moriar.* Neque enim gravis mors forti viro potest accidere, neque immatura consulari, nec misera sapienti.

OBTORPESCERE. 1. De corpore. Dom. 52. *quis est, qui existimari possit huic novo pontifici — non et linguam obmutuisse, et manum obtorpuisse* 2. De animo. Tusc. III. 28. *Iam subactus miseriis obtorpuì.*

OBTORTUS. Verr. IV. 10. *obtorta gula in vincula atque in tenebras abripi.* Cluent. 21. *aliquem collo oborto ad subsellia reducere,*

OBTRECTARE. 1. Senu proprio. Tusc. IV. 26. *obtreotare alteri, aut illa vitiosa aemulatione quae rivalitati similis est, aemulari, quid habet utilitatis, quum sit aemulantis angi alieno bono, quod ipse non habeat;* obtreotantis autem angi alieno bono, quod id etiam alius habeat. Ibid. 20. (Peripatetici dicunt) ipsum illud aemulari, obtreotare, non esse inutile, quum aut se non idem videat consecutum quod alium, aut alium idem quod se. 2. Obtreotare alicui est ei adversari. Phil. X. 3. *hanc tibi (Calene) consuetudinem plerisque in rebus bonis obtreotandi si quis detraxerit, quid tibi, quod sibi quisque velit, non relinquetur?* Att. III. 26. *si obtreotabimur, utar auctoritate Senatus.* Ac. pr. II. 6. *Arcesilas Zenoni ut putatur obtreotans, h. e. ei cum invidia quadam oblocutus.* Manil. 8. *qui huic obtreotant legi atque causae.*

OBTRECTATIO. 1. *Eifersucht.* Tusc. IV. 8. *Obtreotatio est ea, quam intelligi ζήλον πόνον volo, aegritudo ex eo, quod alter quoque potiatur eo, quod ipse concupiverit.* Font. 8. *inimicior ex civilibus studiis atque obtreotatione domestica.* Brut. 42. *illud gaudeo quod et aequalitas vestra (scil. Sulpicii et Ciceronis) et patres honorum gradus, et artium studiorumque quasi finitima vicinitas, tantum abest ab obtreotatione invidiaeque, quae solet lacerare plerosque, uti ea non modo non exulcerare vestram gratiam, sed etiam conciliare videntur.* 2. *Verkleinerung.* Fam. 1. 7. *malivolentiae obtreotationes.*

OBTRECTATOR. 1. Qui alterum dolet habere, quod ipse habeat (*Eifersüchtler*) vel omnino invidet. Fam. I. 4. *a tuis invidis et obtreotatoribus nomen inductum fictae religionis.* Planc. 23. *Multi amici accusatoris, nonnulli etiam nostri iniqui, multi communes obtreotatores atque omnium invidi multa finxerunt.* 2. *Is qui alteri invidiae causa adversatur, eius laudes imminuit.* Brut. 1. *non adversarium aut obtreotatorem laudum, sed socium potius et consortem gloriosi laboris amiseram (Horensium).*

OBTRITUS. Orat. II. 86. *quum conclave ubi epularetur Scopas concidisset eaque ruina ipse oppressus cum suis interiisset: quos quum humare vellent sui, neque possent obritos (ganz zerquetscht) internoscere illo modo etc.*

OBTRUDERE. Verr. IV. 36. *qui non obtrusit aliqua ex parte monumenta Scipionis, sed penitus abstulit atque delevit.* Praecedit alieno nomine ornare, cui respondet obtrudere. Gesnerus in Th. L. I. corrigit obruit, vel obstruxit. Non placet satis, hoc tamen melius. Ern. Recte Beckius edidit, *obstruxit.* Nempe monumentum obstruere est aliquid inaedificare, vel adstruere quo illud monumentum ex parte saltem obscuratur.

OBTRUNCARE. N. D. III. 26 (de Medea) *puerum interea obtruncat, membraque articulatim dividit.*

OBTUNDERE. 1. De voce. Orat. II. 70. *patro no malo, quum vocem in dicendo obtrudisset (da er sich heiser geschrieen hatte) suadebat Cranius, ut multum frigidum biberet.* 2. De mente. Tusc. I. 53. *multa e corpore existunt quae acuant mentem; multa quae obtundant.* Orat. III. 24. *ubi Crassus etiam Latini, inquit, si diis placet hoc biennio magistri dicendi exstiterunt, quos ego censor edicto meo sustuleram; non quo — acui ingenia adolescentium nollem, sed contra ingenia obtundi nolui, corroborari impudentiam.* 3. De perturbationibus animi, *minuere, comprimere.* Tusc. III. 16. *Nihil est, quod tam obtundat eleuetque aegritudinem.* 4. Inprimis obtundere dicitur is, qui alteri molestus est, interpellando, aut nimis multa de eadem re dicendo. Att. VIII. 1. *ego si somnum capere possem, tam longis te epistolis non obtunderem.* Fam. V. 14. *cupio non obtundere te, si non delectare nostro studio.* Verr. IV. 49. *non obtundam diutius (ubi in Mss. nonnullis adlatur aures vestras. Sed obtundere etiam simpliciter sic dicitur.) Etenim iam dudum vereor ne oratio mea, aliena ab iudiciorum ratione et quotidiana dicendi consuetudine esse videatur.* Verr. I. 60. *obtuderunt eius aures.* Orat. 66. *Saepe accidit, ut aut citius insistendum sit (in periodis) aut longius procedendum ne breuitas defraudasse aures videatur, neve longitudo obtudisse.*

OBTURBARE. Att. XII. 17. *me literae non teniunt, sed obturbant.* Ibid. 19. *Philippus obturbavit mihi solitudinem (störte mich in meiner Einsamkeit).*

OBTUSUS. 1. Defatigatus, de auribus Her. III. 9. *si vehementer aures auditorum obtusae videbuntur atque animi defatigati ab adversariis multitudine verborum.* 2. De mente. Sen. 23. *Sapientissimus quisque aequissimo animo moritur, stultissimus iniquissimo.*

Nonne vobis videtur animus is, qui plus cernat et longius videre, se ad meliora proficisci; ille autem cuius obtusior sit acies, non videre?

OBTUSE, stulte, sine ullo acumine. N. D. I. 25. (Epicurus) *totum hoc aut etiam aut non negavit esse necessarium. Quo quid dici potest obtusius?*

OBTUTUS. 1. Directio oculorum, *die Richtung des Blicks*. Div. II. 59. *quodam obtutu oculorum duo pro uno lucernae lumina (videntur)* 2. Ipse sensus videndi. N. D. III. 4. *Cur contuerere altero oculo causa non esset quum idem obtutus esset amborum (da die Sehe in beiden gleich ist)*. Univ. 8. *corpus quidem caeli spectabile effectum est, animus autem oculorum effugit obtutum*. 3. De vultus parte quae est in oculis. Orat. III. *qui vultum eius — obtutumque oculorum in cogitando probe nosset*.

OBVALLATUS. Rull. II. 1. *eum locum (scil. consulatum) quem nobilitas praesidiis firmatum, atque omni ratione obvallatum tenebat, me duce rescidistis*.

OBVENIRE. 1. Obtingere. Phil. III. 10. *illo ipso die — provinciarum religiosa sortitio, divina vero opportunitas, ut quae cuique apta esset ea cuique obveniret*. Verr. II. 7. *quod hereditas ei obvenisset*. 2. *Accidere*. Off. II. 21. *sin qua necessitas huius muneris (tributi) alicui reipublicae obveniret*.

OBVERSARI, dicitur aliquid animo, quum intensius cogitatur. Sext. 3. *mihî ante oculos obversatur reipublicae dignitas*. Ac. pr. II 45. *si ipsum finem (bonorum) velim sequi, nonne ipsa veritas, et gravis et recta ratio mihî obversetur?* Tusc. II. 22. *obverseatur species honestae animo*.

OBVERTEKE. Tusc. III. 18. *Hiccine est Telamo ille — quem aspectabant, cuius ob os Graii ora obvertebant sua*. Eodem versiculo iocose utitur Cicero. Fam. IX. ep. ult.

OBVIAM. 1. Cum verbis *ire* et similibus (*entgegengehn*). Muren. 32. *si mercede conducti obviam candidatis issent*. Ibid. 33. *Postumius obviam cum bene magna coteria venit*. Sext. 31. *huius ad urbem venienti tota obviam civitas, — processerat*. Planc. 40. *quum ipsa paene insula (Sicilia) mihî sese obviam ferre vellet*. Att. XI. 16. *de obviam itione ita faciam ut suades*. Fam. XV. 5. *properare obviam alicui*. 2. *Obviam fieri (begegnen)*. Milon. 10. *obviam fit ei Clodius*

expeditus, in equo — . 3. *Obviam ire nonnunquam est adversari.* Att. IV. 16. *huic obviam* (scil. eunt) *Cato et Servilius praetores aperte.*

OBVIUS. *Caes. in. 27. sin ingredienti cum armata multitudine obviis fueris.* Att. VI. 4. *Tu fac ut tuae literae mihi volent obviae.*

OBVOLVERE. *Orat. 22. Pictor ille vidit, quum immolunda Iphigenia tristis Calchas esset; maestior Ulysses, maereret Menelaus, obvolvendum caput Agamemnonis esse, quoniam summum illum luctum penicillo non posset imitari.*

OBVOLUTUS. *Inv. II. 50. os obvolutum corio et praeligatum.* Her. I. 53. *Malleolus iudicatus est matrem necasse. Ei damnato statim folliculo lupino os obvolutum est.* Ibid. *obvolutus et obligatus corio.* Div. I. 31. *sax obvoluta sanguine atque incendio e poeta.*

OCCAECARE. 1. *Obscurare.* Orat. III. 39. *notisque et nubum occaecat nigror.* Idem *Pacuvii versiculus laudatur.* Div. I. 11. 2. *Obtegere.* Sen. 15. *terra quum gremio mollito ac subacto semen sparsum excepit, primum id occaecatum cohibet.* 3. *De animo, (verblenden).* Fin. I. 16. *qui blanditiis praesentium voluptatum deliniti atque corrupti, quos dolores et quas molestias excepturi sint, occaecati cupiditate non provident.*

OCCALDESCERE. Att. II. 18. *angor quidem sed iam prorsus occallui; (es ist mir ärgerlich, aber ich bin schon ganz unempfindlich geworden).*

OCCASIO. *Inv. I. 27. occasio est pars temporis habens in se alicuius rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem.* Off. I. 40. *Tempus actionis opportunum Graece ὀψαργία, Latine appellatur occasio.* Her. IV. 41. *occasio aggrediendi commoda.* Phil. II. 46. *certatim posthac ad hoc opus curretur, nec occasionis tarditas expectabitur.* Fam. X. 4. *hae gentes mala nostra suam putant occasionem.* Milon. 14. *quem (Clodium) si interficere voluisse (Milo), quantae, quoties occasiones, quam praeclarae fuissent,*

OCCASUS. 1. *De sole, der Untergang.* Her. III. 22. *solis exortus, cursus, occasus nemo admiratur; propterea quod quotidie fiunt.* Per translationem de senectute. Top. 7. *quasi qui adolescentiam florem aetatis, senectutem occasum vitae velit definire.* 2. *Die Westgegend.* N. D. II. 19. *duo genera siderum, quorum al-*

*terum spatiis immutabilibus ab ortu ad occasum com-
means nullum unquam cursus sui vestigium inflectat.*
3. Exitium, interitus. Pis. 15. *me Kalendis Ianuariis
qui dies post obitum occasumque nostrum (exilium si-
gnificat) reip. primus illuxit, frequentissimus senatus —
revocavit.* Catil. III. 8. *haruspices — totius urbis at-
que imperii occasum appropinquare dixerunt.* 4. Mors.
Hortens. fr. *iucundum nobis perfunctis muneribus hu-
manis occasum, neque molestam extinctionem et quasi
quietem vitae fore.* Acad. post. I. 1. *post L. Aelii no-
stri occasum.*

OCCATIO. Sen. 15. *Terra — quum — semen
sparsum excepit, primum id occaecatum colibet, ex
quo occatio (quae hoc efficit) nominata est.*

OCCENTARE. De Rep. fr. IV. ap. Augustin. de
Civ. Dei. *Si quis occentasset sive carmen condidisset,
quod iniuriam faceret.* Est fragmentum Legg. XII. tabb.
Festus in h. v. Occentare, inquit, *convicium facere si-
gnificat apud antiquos, quum il clare et cum quodam
canore fieret, ut procul exaudiri posset.* Vulgo in illo
fragmento Ciceronis pro occentasset, (quod tamen re-
cte est in edd. nonnullis Augustini) legitur *actitavisset.*

OCCIDENS. 1. De sole. Tusb. I. 39. *Apud Hy-
panim fluvium, — Aristoteles ait bestiolas quasdam
nasci, quae unum diem vivant. Ex his igitur hora
octava quae mortua est, provecta aetate mortua est,
quae vero occidente sole, decrepita.* 2. De plaga caeli.
N. D. II. 66. *qui has nobiscum terras ab oriente ad oc-
cidentem colunt.* 3. Moriens. Cael. 32. *Nolite hunc na-
tura ipsa occidentem velle maturius extinguere vulnere
vestro, quam suo fato.* 4. Interiens. Tusc. I. 45. *vita
occidens.* Fam. IV. 1. *aliquid opis occidenti reip. tu-
lissemus.*

OCCIDERE (secunda brevī). 1. Interire. Oecon.
1. *ne genus humanum temporis longinquitate occideret.*
Ac. pr. II. 58. *Aristoteles dicit — ita eum (mundum)
esse undique aptum, ut nulla vis tantos queat motus —
moliri — ut hic ornatus umquam dilapsus occidat.* 2.
Perire. Q. Fr. I. 4. *sin plane occidimus (me miserum!)
ego omnibus meis exitio fuero, quibus antea dedecori
non eram* 3. Mori. Div. I. 23. *scribit Aristoteles Bu-
demum — praeliantem ad Syracusas occidisse.* N. D.
II. 9. *refrigerato et extincto calore occidimus ipsi et
exstinguimur.*

OCCIDERE (secunda longa), interficere. Fin.

II. 20. *Virginius — virginem filiam sua manu occidit potius quam ea App. Claudii — libidini dederetur.* Phil. XIV. 14. *quum Irtius cos. — impetum in M. Antonium — fecerit, eiusque copias occisione occiderit.* Mu. 5. a *Milonis inimicis saepissime dicitur caedem, in qua P. Clodius occisus est, senatum iudicasse, contra remp. esse factam.*

OCCISIO. Caecin. 14. *cum de possessionis controversia, et de privatorum hominum contentione iuris loquamur, tu vim negabis esse factam, si caedes et occisio facta non erit!* Phil. XIV. 14. *quum Pansa (Antonii) copias occisione occiderit.*

OCCCLUDERE. Orat. II. 61. *Ridiculum illud Neronianum vetus in furace servo, solum esse cui domi nihil sit nec obsignatum nec occlusum (scil. quia ipse furandi causa omnia resignet et aperiat); quod idem in bono servo dici solet; cui scil. omnia recte tradi possint etiamsi nec obsignata nec occlusa sint.* Ac. pr. II. 47. *quid me igitur, Luculle, in invidiam et tanquam in concionem vocas? et quident ut seditiosi tribuni solent, occludi tabernas iubes? quo enim spectat illud, quum artificia tolli quereris a nobis, nisi ut opifices contententur?*

OCCULERE. Tusc. II. 15. *feminae ceteris in urbibus mollissimo cultu parietum umbris occultuntur.* Att. V. 15. *Appii vulnera non refrico, sed apparent, nec oculi possunt.* Orat. II. 41. *puncta argumentorum plerumque ut occulas, ne quis ea numerare possit, ut re distinguantur, verbis confusa esse videantur.*

OCCULTARE. 1. Sensu proprio. Sext. 22. *Memineram — C. Marium — senile corpus paludibus occultasse demersum.* Off. I. 35. *quae (membra corporis) natura occultavit* Manil. 3. *Mithridates ita regnat ut se non Ponto neque Cappadociae latebris occultare velit, sed emergere e patrio regno atque — in Asiae luce versari.* N. D. II. 20. *stellae quae tum occultantur tum rursus aperiuntur.* 2. Metaphorice, obtegere, obscurare, celare. Off. I. 30. *si quis est paullo erectior, quamvis voluptate capiatur, occultat et dissimulat appetitum voluptatis, propter verecundiam.* Acad. fr. *Mos fuit Academicis occultandi sententiam suam nec eam, cui quam aperiendi.* Rosc. Am. 31. *tenuitas hominis cuiusmodi est, ut dissimulari non queat, atque eo magis elu-*

cent, quo magis occultatur. Fin. II. 24. quod si vultum tibi, si incessum fingeres, quo gravior viderere non esses tui similis; verba tu singas, et ea dicas, quae non sentias, aut etiam ut vestitum, sic sententiam habeas aliam domesticam, aliam forensem, ut in fronte ostentatio sit, intus veritas occultetur? Acad. post. I. 1: intemperantis est scribere quod occultari velis.

OCCULTATIO. 1. Sensu proprio. N. D. II. 50. *aliae (hestiae) fuga se, aliae occultatione tutantur.* 2. Celatio. Fin. I. 22. *quo libido non se proripiet ac proiciet, aut occultatione proposita, aut impunitate aut licentia*

OCCULTATOR. Mil. 19. *lutronum occultator et receptator locus.*

OCCULTE. Off. I. 35. *quod facere non turpe est modo occulte, id dicere obscenum est. Ibid. quae natura occultavit, eadem omnes qui sana mente sunt, remouent ab oculis ipsique necessitati dant operam, ut quam occultissime pateant. Rull. I. 1. quae res aperte petebatur, ea nunc occulte cuniculis oppugnatur.*

OCCULTUS. 1. N. D. I. 18. *res occultae et penitus abdita.* Ac. post. I. 4. *Socrates videtur — prius a rebus occultis et ab ipsa natura involutis, in quibus omnes ante eum philosophi occupati fuerunt, avocavisse philosophiam et ad vitam communem adduxisse. Rosc. Am. 36: paullo occultior atque tectior ista vestra cupiditas esset. Ac. pr. II. 41. indagatio ipsa rerum tum maximarum tum etiam occultissimarum habet oblectationem.* 2. Astutus (*versteckt, zurückhaltend*). Fam. III. 10. *si me autem occultum libet fingere.*

OCCUMBERE. Tusc. I. 42. *Laelia, quae quum filium in praelium misisset et interfectum audisset, idcirco, inquit, genueram, ut esset qui pro patria non dubitaret occumbere.*

OCCUPARE. 1. De loco. Brut. 84. *Locus in subsellis occupetur, compleatur tribunal, nempe ab auditoribus oratorem aliquem audire cupientibus. Rull. II. 28. Italiam suis praesidiis obtinere atque occupare.* 2. De animo. Q. Fr. I. 1. *ante occupatur animus ab iracundia, quam providere ratio potuit, ne occuparetur. Font. 5. vult magnitudine rei sic occupare animos eorum, qui audiunt, ut difficilis aures veritati relinquatur. Orat. 26. admonemus ridiculo sic usum oratorem — ne in calamitatem, ne inhumanum, nec in facinus ne*

odii locum visus occupet. 3. Occupare est ante aliquid praesumere (*vorwegnehmen*). Orat. I. 34. *Adolescentulus mihi proponere solebam illam exercitationem maxime — ut aut versibus propositis quam maxime gravibus aut oratione aliqua lecta — eam rem ipsam, quam legissem verbis aliis quam maxime possem lectis pronuntiarem. Sed post animadverti hoc esse in hoc vitii quod ea verba quae maxime cuiusque rei propria quaeque essent ornatissima atque optime occupasset aut Ennius, — aut Gracchus — Att. XIII. 12. Oianino eum Ariobarzani filium noster parochus publicus occupavit, i. e. addixit eum ad se (hat ihn schon in Beschlag genommen) veruntamen — invito eum per literas, ut apud me diversatur. 4. Praevenire. Tusc. V. 9. occupavi te fortuna, atque cepi, omnesque aditus tuos interclusi, ut ad me adspirare non posses. 5. In arte rhetorica, occupare est id quod obici possit praesumere. Or. 40. ut ante occupet, quod videat opponi. Vid. ANTEOCCUPATIO. 6. „Occupare elegantur diciter de pecuniae, quae aut sub usuris collocatur (*Geld unterbringen*) aut pro qua metallifodinae, agri etc. emuntur (*Geld anlegen*) ut aliquid lucri et redditus habeamus. Flacc. 21. pecuniam adolescentulo grandi fenore occupasti. Verr. I. 36. pecunias occuparat apud populos et syngraphas fecerat. Manil. 2. equites Rom. — quorum magnae res aguntur in vestris vectigalibus exercendis occupatae. Vid. Manut. ad haec loca.“ Ern.*

OCCUPATIO. 1. Negotium. Fam. XII. 30. antea distinebar maximis occupationibus. Att. II. 5. ex eo intelligere potes, quanta occupatione distinear. Att. I. 11. ita distinebar ut vix huic tantulae epistolae tempus habuerim atque id ereptum summis occupationibus. 2. Obsessio. Dom. 3. obsessio templorum, occupatio fori, oppressio curiae. 3. Est figura sententiarum, quam Cicero Orat. III. 53. ante occupationem vocat, quamque Quintilianus IX. 2, 16. praesumptionem appellat, quum id quod orator obici posse videt, ante occupat. Aliiter auctor ad Herenn. IV. 27. Occupatio est, quum dicimus nos praeterire, aut non scire aut nolle dicere id, quae tunc maxime dicimur; hoc modo: Nam de pueritia quidem tua, quam tu omni intemperantiae addixisti, dicerem, si hoc tempus idoneum putarem, nunc consulto relinquo. Et illud praetereo, quod te tribuni rei militaris infrequentem tradiderunt etc. Verum haec omnia

porius ad eam figuram pertinent, quam Graeci παραλειψιν, Cicero reticentiam dicit.

OCCUPATUS. Cael. 19. *Amores nunquam hunc occupatum impeditumque tenuerunt.* Fam. VIII. 4. *Comitiorum dies occupationem me habebant.* Att. X. 6. *sum occupatus de fratre, scil. eo mihi negotium facessente.*

OCCURRERE. 1. *Obviam fieri.* Milon. 19. *cur non ante occurrit, ne in villa resideret?* 2. „ *In mentem venire.* Tusc. I. 21. *nihil mihi occurrit, cur non sit verum.* Brut. 7. *maxime mihi occurrunt, Attice, et quasi lucent Athenae tuae.* N. D. I. 14. *Deus nihil sentiens nunquam nobis occurrat, neque in precibus neque in votis.* Ac. pr. II. 40. *nostro ne quid maxime quidem probabile sit occurrit.* Div. I. 29. *tum ei visa quietis occurrunt tranquilla atque veracia.* 3. *Respondere.* N. D. II. 28. *huic loco sic soletis occurrere.* Ac. pr. II. 14. *occurreret sicut occursum est.* 4. *Avertere aliquid, mittere rei.* Verr. V. 9. *ante istius sceleri occurrere.* Verr. IV. 47. *sento iudices occurrendum esse satietati auri.* Orat. 52. *Isocrates dicitur numero, secutus, ut varietas occurreret satietati.* 5. *Antevertere, praevinire.* Fam. IV. 5. *sapientia rei occurrere b. celeriter satisfacere.* Orat. II. 7. *expectationi occurrere.* 7. *Iuvare.* Muren. 25. *occurro vestrae sapientiae.* [At h. l. Cicero quæstus erat sibi post Hortensium et Crassum qui ante se dixerant, duriores esse locum dicendi datum, additque ita: *Itaque in iisdem rebus fere versor et quod possum iudices, occurro vestrae sapientiae.* Equidem Ernestio h. l. non concedo Ciceronem hoc significare velle: ego ea in re servio quoad possum, vobis iudices; ut occurrere idem sit quod iuvare. Arbitror potius rescribendum esse: *et quod potissimum occurro vestrae sapientiae; i. e. incido in ea, quae vos iam optime nostis.* Lambinus et Hotomannus malebant *occurro vestrae satietati.*] 8. *Gratificari, subvenire.* Fam. XI. 20. *quibus rebus veteranis potest occurri, occurras.* 9. *Eleganter etiam Q. Fr. I. 1. ultro negotiis occurrere dicitur, qui libenter et alacriter suscipit.* 10. *Est genus honoris et officii.* Att. II. 22. *domus nostra celebratur, occurritur; (i. e. salutandi causa nobis obviam itur.)* Vid. *Occursatio* 11. Verr. III. 27. *quam primum aliam civitatem occurrere, h. e. in aliam currere.* Vid. *Interpr.* ad Sueton, Calig. 26. „ *Ern. 12. Occurrere est etiam*

oblicere, s. adversarium existere, (*gegen jemanden auf-treten*). Off. II. 2. *occurritur nobis et quidem a doctis et eruditis, quaerentibus satisne constanter facere videamur.*

OCCURSATIO, genus officii quod candidatis honores petentibus praestatur, quum iis obviam itur salutandi causa. Mil. 35. *vestras et vestrorum ordinum occursationes, studia, sermones, quemcumque cursum fortuna dederit, secum se ablaturum.* Planc. 12. *facilis est illa occursatio et blanditia popularis.*

OCELLUS. Att. XVI. 6. *cur ocellos Italiae, villulas meas non video.*

OCTOPHORUM s. OCTOPHORUS, lectica quae ab octo hominibus portabatur. Q. Fr. II. 10. *quum hominem portarem ad Baias Neapoli octophoro Aniciano.* Verr. V. 11. (Verres) *ut mos fuit Bithyniae regibus lectica octophoro ferebatur.*

OCULATIUS, pass. pro conspicuus. Att. IV. 6. *ne βέλτερος mea, quae in agendo apparuit, in scribendo sit oculatior, i. e. ne sensus iniuriae mihi ab Hortensio factae alta mente conceptus et male dissimulatus, qui in oratione apparuit, in scribendo etiam magis perspicue se prodatur.* Recte Bosius e cod. decurtato edidis *oculatio*, pro vulg. *occultior*.

OCCULUS. 1. Sensu proprio. N. D. II. 56. *oculi tamquam speculatores altissimum bonum obtinent, cf. ibid. c. 57. — N. D. III. 8. a consuetudine oculorum animum abducere difficillimum dicebas. Ibid. non quo difficile sit, mentem ab oculis sevocare.* 2. *Versari ante oculos dicuntur ea, quae attentius cogitamus et ita ut quasi oculis cernere videamur.* Rosc. Am. 9. *multa simul ante oculos versabantur. Ibid. 35. nonne vobis haec quae audistis cernere oculis videmini iudices? — non versatur ante oculos vobis in caede Clancia?* Simili ratione posita ante oculos dicuntur quorum cognitio est facilis. Orat. I. 45. *ubi iuris civilis scientiam facile acquiri posse dixerat, additur: omnia enim sunt posita ante oculos, collocata in usu quotidiano, in congressione hominum atque in foro.* Acad. post. I. 2. *de rebus ante oculos positae vulgari sermone disputant.* 3. De cupiditate dicitur adicere oculum Verr. II. 15. *qui istum nossent, partim suspicabantur, partim plane videbant adiectum esse oculum hereditati.* Rull. II. 10. *quum ad omnia vestra pauci homines cupiditate oculos*

adiecissent. 4. *Esse in oculis s. ferri in oculis* dicuntur, qui ab aliquo vehementer amatur, isque qui amat dicitur *ferre in oculis*. Att. VI. 2. *publicanus in oculis sumus*. Q. Fr. III. 1. *Balbus in oculis fero*. 5. N. D. III. 38. *Critolaus evertit Corinthum; Karthaginem Hasdrubal. Hi duos illos oculos (i. e. urbes primarias) orae maritimae effoderunt.*

OCTUPLUS. Verr. III. 10. *edidis te in decumanum, si plura sustulerit, quam debitum sit, in octuplum iudicium daturum esse; h. e. aratori permissurum, ut contra decumanum iudicium postularet, in quo si arator vicisset decumanus octuplum eius, quod plus quam deberetur, poscisset, poenae loco solveret. Haec ipsa dicitur ibidem poena octupli.*

OCYUS. Tusc. IV. 14. *Ingeniosi, ut aes Corinthium in morbum et incidunt tardius et recreantur* ocys. Att. XVI. 5. *deseremus ocys a re publica, quam a re familiari.*

ODIOSE. 1. *Widerlich*. Her. IV. 20. *loqueris odiose*. Orat. II. 65. *interpellare odiose*. 2. *Langweilig*. Brut. 82. *si quis eos, qui nec inepte dicunt, nec odiose, nec putide, Attice putat dicere, is recte nisi Atticum probat neminem.*

ODIOSUS. 1. *Unangenehm, beschwerlich*. Sen. 14. *cupidis rerum talium odiosum et molestum est fortasse carere. Satiatis vero et expletis, iucundius est carere, quam frui*. Sen. 2. *senectus odiosa plerisque*. Att. VIII. 22. *non dubito quin tibi odiosae sint epistolae quotidianae*. Sen. 18. *in fragili corpore odiosa omnis offensus est*. 2. *Widerlich*. Off. I. 36. *palaestrici motus saepe sunt odiosiores*. Lael. 20. *odiosum sane genus hominum officia exprobrantium*. Caecil. 11. *omnis arrogantia odiosa est*. Orat. 8. *(Atheniensium) semper fuit prudens sincerumque iudicium, nihil ut possent nisi incorruptum audire et elegans; quorum religioni quum serviret orator nullum verbum insolens, nullum odiosum ponere audebat*. 3. *Ueberlästig, zudringlich*. Verr. Act. I. 12. *profiteor huic generi hominum me inimicum, accusatorem odiosum, assiduam, acerbam adversarium*. 4. *Langweilig*. Orat. III. 13. *verum si placet, quoniam haec satis spero, vobis quidem maioribus molesta et putida videri, ad reliqua aliquanto odiosiora pergamus*. Muren. 14. *odiosus in dicendo ac loquax*. 5. *Uebertrieben*.

ben. Off. I. 36. *adhibenda est munditia non odiosa neque exquisita nimis.*

ODIUM. 1. *Hafs.* Tusc. IV. 9. *Odium (est) ira inveterata.* Orat. II. 51. *si quod ipsis, qui audiunt, perniciosum aut inutile sit, id factum augeus, odium creatur. Sin quod aut in bonos viros, aut in eos in quos quisque minime debuerit, aut in remp., tum excitatur si non tam acerbum odium, tamen aut invidiae, aut odii non dissimilis offensio.* Off. I. 42. *primum improbantur ii quaestus, qui in odia hominum incurrunt, ut portitorum, ut feneratorum.* Mur. 25. *editicios iudices esse voluisti, ut odia occulta civium, quae tacitis nunc discordiis continentur, in fortunas optimi cuiusque erumperent.* Balb. 13. *defendo — nullam esse gentem ex omni regione terrarum, neque tam dissidentem a P. R. odio quodam atque dissidio neque tam fide benivolentiaque coniunctam.* — 2. „*Fastus et importunitas, quae odium facit.* Cluent. 39. *quod erat odium, (widerwärtige Laune) dii immortales, quae superbia.* Sic ap. Terent. Adelph. V. 4. 17. *tundendo atque odio denique effecit senex.* Hecyr. III. 2. 8. *nunquam hodie odio tuo me vinces; et aliis locis odium dicitur de re, quae odium facit, aliisque molesta est.* Ern.

ODISSE. Mil. 15. *quid odisset Clodium Milo, segetem ac materiam gloriae suae, praeter hoc civile odium, quo omnes improbos odimus!* Lael. 18. *aperte vel odisse magis ingenui est, quam fronte occultare sententiam.* Phil. XIII. 19. *nec deseram partes, quas Pompeius odivit; pro odit (ex epistola Antonii).*

ODOR. 1. *Sensu proprio.* Sen. 57. *quum admiraretur Lysander — suavitatem odorum qui afflarentur e floribus.* Verr. III. 9. *ut odor Apronii teterrimus oris et corporis et corporis, quem (ut aiunt) ne bestiae quidem ferre possent, uni isti suavis et iucundus videretur.* 2. *Materia odoris, ut unguentum, tus et id genus alia.* Verr. IV. 35. *tus et odoribus incensis.* Ibid. V. 56. *proferebant alii purpuram Tyriam, tus alii atque odores.* 3. *Metaphorice.* Att. IV. 16. *odor dictaturae, i. e. levis rumor aut suspicio.* Cluent. 27. *odor suspicionis.* Verr. V. 61. *Gavius quum — clam e lautumiiis profugisset, Messanamque venisset — et ex illo metu mortis ac tenebris quasi luce libertatis et odore aliquo legum, (h. e. spe secundum leges secundum Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II.* 7

actum iri) *recreatus revixisset*. Orat. III. 40. *odor urbanitatis, mollitudo humanitatis*.

ODORARI. 1. Sensu metaphorico, *ausspüren*. Verr. IV. 13. *mirandum in modum (canes venaticos diceres,) ita odorabantur omnia et pervestigabant*. Ibid. II. 54. *acutissime tota provincia, quid cuique accidisset, quid cuique esset necesse, indagare et odorari solebat*. Att. IV. 8. *tu vclim e Fabio — odorere*. Ibid. IV. 13. *solet haec festive odorari*. 2. Eodem sensu dicitur etiam sic odorari, ut non sensum solum, sed etiam appetitum rei includat. Rull. II. 24. *committite vos — his hominibus haec omnia quos odorari hunc decemviratum suspicamini; (deren ihr abmerkt, daß ihnen dieses Decemvirat in die Nase sticht)*.

ODORATIO. Tusc. IV. 9. *voluptas — factionum et odorationum et saporum*.

ODORATUS. 1. Sensus odorandi. Ac. pr. II. 7. *nihil necesse est de gustatu et odoratu loqui, in quibus intelligentia, etsi vitiosa, est quaedam tamen*. 2. Ipse odor qui sentitur. N. D. II. 63. *pomorum — iucundus non gustatus solum sed odoratus etiam et aspectus*.

OENUS, antique pro *unus*. Leg. III. 3. *oenus ne amplius sex menses; ut oesus pro usus; ibid. c. 4*.

OFFA. Div. II. 35. *offa pultis; scil. quae obicitur pullis auguralibus*. Est autem offa proprie globus farinae conspersae, *μάζα, ὄγυν*, pro quo Aeolice dicitur *ὄππη* unde Latinum *offa*. Vid. Salmas. ad Solin. p. 90. 537. *Ern.*

OFFENDERE. 1. Percutere. Cluent. 62. *Opianicus — cecidisse ex equo dicitur et — latus offendisse vehementer*. 2. Incurrere, sensu metaphorico; *anstossen*. Fam. IX. 2. *Quis est tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat? nusquam incurrat?* Orat. II. 74. *permulta sunt in omni parte orationis circumspicienda, ne quid offendas, ne quo irruas*. 3. Inde generatim pro *peccare, delinquere*. Cluent. 56. *quod in eodem genere, in quo ipsi offendissent, alios reprehendissent*. Orat. I. 28. *Nihil est tam insigne, nec tam ad diuturnitatem memoriae stabile, quam id, in quo aliquid offenderis*. 4. *Apud aliquem offendere est eum actione quadam sibi iniquum reddere, s. abalienare, studium eius amittere*. Att. X. 4. *perturbatum (esse Caesarem) quod intelligeret se apud ipsam plebem offendisse de aerario, h. e. quod Caesar aerarii foribus*

effractis pecunias inde diripuisset. 5. Inde universe offendere est male rem gerere Cluent. 25. offendere apud iudicēs est condemnari. Fam. 1. 7. *si quid offenderis tibi offenderis.* 6. Cum accusativo laedere. Planc. 3. *amicissimi hominis existimatio offendenda est, si illam accusationis conditionem sequar.* 7. Molestiam afferre. Fam. 1. 7. *eos non tam constantia nostra delectat quam splendor offendit.* Fam. 1. 9. *multis rebus meus offendebar animus.* 8. Invenire (*a treffen*). Fam. 1. 7. *non offendes eundem bonorum sensum, quem reliquisti.* Verr. 11. 52. *Herodotus (Cephaledianus) quum Verres unum dimidiatumque mensem ex anno exemisset, quum Roma revertitur, diebus ut ipse putabat quindecim ante comitia, offendit eum mensem qui consequitur mensem comitiale, comitiis iam abhinc triginta diebus habitis.* Fam. 11. 3. *equidem quid sentiam, aut scribam ad te postea pluribus, aut ne ad ea melitare et imparatum te offendam, coram contra istam rationem meam dicam.*

OFFENSA. An. IX. 2. *negas te dubitare quin magna in offensa sim apud Pompeium, i. e. quin eum vehementer offenderim.* Fam. XIII. 16. *illud cogita, quod offensae fuerit in ista cunctatione te subisse.*

OFFENSIO. 1. Sensu proprio. Div. 11. 40. *quae si suscipiamus pedis offensio nobis et abruptio corrigiae et sternutamenta erunt observanda.* 2. Locus ubi aliquis impingere aut incurrere possit Univ. 15. *id ita tornavit, ut nihil effici posset rotundius, nihil asperitatis haberet, nihil offensionis.* 3. Metaphorice, peccatum s. res mala gesta. Fam. 1. 7. *illud tibi affirmo, si rem istam ex sententia gesseris, fore ut absens a multis, quum redieris ab omnibus collaudere; offensionem esse periculosam propter interpositam auctoritatem religionemque video.* Similiter Cluent. 50. *dicuntur offensiones iudiciorum, de iudiciis in quibus multae corruptelae iudicium versantur, quibus populus offenditur, et iudicia in eius odium et invidiam veniunt. Inde paullo ante idem dicitur infamia iudiciorum.* 4. Calamitas. Manil. 9. *offensio belli.* 5. Repulsa. Cluent. 25. *quod aedilitatem petere cum hominibus nobilissimis esse offensionem timere dicebat.* 6. Morbus. Tisc. IV. 14. *offensiones corporum.* Fam. XVI. 10. *graves solent offensiones esse ex gravibus morbis si qua culpa commissa est.* 7. Ex Stoicorum doctrina de perturbationibus of-

ensio opponitur aegrotationi. Tusc. IV. 11. *definiunt autem animi aegrotationem opinionem vehementem de re non expetenda, tamquam valde expetenda sit, inhærentem et penitus insitam. Quod autem nascitur ex offensione ita definiunt, opinionem vehementem de re non fugienda, inhærentem et penitus insitam, tamquam fugienda.* Eius exempla afferuntur inhospitalitas et mulierum odium.

OFFENSIUNCULA. 1. *Levis animi offensio.* Fam. XII. 1. *si qua offensiuncula facta est animi tui, perversitate aliquorum, des te ad lenitatem.* 2. *Repulsa.* Planc. 21. *Vidit pater tuus Appium Claudium — L. Volcatium M. Pisonem in ista aedilitate offensiuncula accepta, summos a populo Romano esse honores adeptos. Paulo post: Sed quid ego, inquit, aedilicias repulsas colligo?*

OFFENSUS. 1. *Laesus.* Att. VI. 3. *cumulate publicanis satisfactum, offensus contumelia nemo.* Verr. II. 47. *existimatio offensa.* 2. *Odiosus.* Catil. I. 7. *si me meis civibus offensum viderim.* Cluent. 58. *non debeo dubitare, iudices, quin si qua ad vos causa huiusmodi delata sit eius, qui lege non teneatur, etiamsi is invidiosus aut multis offensus esse videatur — tamen absolvatis.* Inv. I. 49. (*Argumentum*) *offensum (anstöfsig) est quod eorum, qui audiunt voluntatem laedit; ut si quis apud equites Romanos, cupidos iudicandi Caepionis legem iudiciariam laudet.* Att. II. 19. *scito nihil unquam fuisse tam peraeque omnibus — offensum.* 3. *Insensus.* Att. I. 4. *si cuius animus in te est offensior.* 4. *Percussus.* Verr. II. 76. *statim suspicione offensi ad ea ipsa nomina oculos animumque transtulimus.*

OFFERRE. 1. *Sensu proprio.* Rosc. Am. 37. *qui obtulerunt hanc pruedam Chrysogono.* Att. II. 22. *quod fors obtulerit, id actum videtur.* 2. *Offerre se, est alicui sua officia ultro polliceri.* Att. II. 1. *oratiunculas autem et quas postulas et plures etiam mittam. — Iisdem ex libris perspicies et quae gesserim, et quae dixerim. Aut ne poposcisses, ego enim tibi me non offerebam.* Planc. 10. *ultro se mihi offerentes, ultro pollicentes rogavi.* „3. *Offerre se est etiam apparere, cerni,* Div. I. 36. *Dii ipsi se nobis non offerunt.* Rosc. Am. 31. *os offerre.* 4. *Obviam ire.* Fam. IV. 10. *advenientibus se offerre.* 5. *Obiicere.* Sext. 1. *Offerre salutem in discrimen.* Off. I. 24. *offerre se periculis.* 6. *Offerre se est etiam alicui se opponere.* Sext. 6. *si qui fecerunt*

aliquid aliquando atque iidem nunc tacent et quiescunt: nos quoque simus obliti; si qui se offerent insolentius et insectantur. Graevius malebat e codd. Mss. efferrent. Sed paullo post idem est verbum: neque quemquam offendet oratio mea, nisi qui se ita obtulerit, ut in eum non invasisse sed irruisse videamur. 7. Resistere ad Brut. 15. statim me Antonii sceleri obtuli. 8. Inferre. Rosc. Am. 13. qui mortem obtulerit parenti. Ern. 9. Afferre. Div. I. 37. obiciuntur etiam (animo) saepe formae, quae reapse nullae sunt, speciem autem offerunt, (man hat zuweilen Erscheinungen, denen kein wirklicher äusserer Gegenstand entspricht, die aber doch eine Täuschung mit sich führen) ut quum Brenno viderentur virgines ferre arma contra. 10. Offerre se, einfallen, sich von selbst finden, de iis quae animo occurrunt. Orat. III. 49. neque vos Paeon, aut herous ille conturbet. Ipsi occurrent orationi; ipsi inquam se offerent et respondebunt non vocati.

OFFICERE. 1. Obstare. Inv. I. 41. quae videbuntur officere huic partitioni propulsabimus, Tusc. V. 32. offecerat — apricanti. 2. „Liberum prospectum impedire. Off. III. 15. aedes demoliri eas quarum altitudo officeret auspiciis. Orat. I. 59. egit statim cum Bucculeio, quod cuicunque particulae caeli officeretur, mutari lumina putabat. 3. Hinc eleganter est commoda alicuius impedire, laudem alicuius maiori laude imminuere, item nocere in genere. Rab. Post. 16. nec mentis luminibus officit altitudo fortunae. Brut. 17. horum concisis sententiis officit Theopompus elatione atque altitudine orationis suae. Rosc. Am. 38. ac meis commodis obstat et officit. Ern.

OFFICINA. 1. Werkstatt, Fabrik. Off. I. 42. opifices omnes in sordida arte versantur, nec vero quidquam ingenuum potest habere officina. Pis. 36. officina armorum. 2. Metaphorice. Leg. I. 13. philosophi, qui quasi officinas instruxerunt sapientiae. Orat. 13. Isocrates quum doceret eos, qui partim in dicendo, partim in scribendo principes exstiterunt, domus eius officina habita eloquentiae est; cf. Brut. 8. Orat. II. 13. Rosc. Am. 46. quae vero convivia? honesta crede in eiusmodi domo: si domus haec habenda est potius, quam officina nequitiae, et diversorium flagitiorum omnium. Phil. II. 14. (Antonii) domus quaestuosissima est falsorum commentariorum et chirographorum officina.

OFFICIOSE, gefällig. Lael. 20. *si habere se putant quod officiose et amice, et cum labore aliquo suo factum queant dicere.* Att. VI. 1. *filiola tua gratum mihi fecit, quod tibi diligenter mandavit ut mihi salutem ascriberes; gratum etiam Pilia; sed illa officiosius, quod mihi quem iam pridem nunquam vidit.*

OFFICIOSUS. 1. Officio respondens, pflichtmässig. Tusc. III. 28. *dolor officiosus.* Mil. 5. *officiosi labores.* 2. Gefällig, dienstfertig. Verr. 1. 24. *Lampsaceni in omnes cives Romanos officiosi.* Rose. Am. 1. *at tanto officiosior, quam ceteri.* Fam. XI. 22. *homo officiosissimus.* 3. Höflich. Pis. 23. *sed quid ego enumero, qui tibi obviam non venerint, qui dico venisse paene neminem, ne de officiosissima quidem natione candidatorum.* Moren. 33. *quid si illa officiosissima, quae neminem patitur non honeste in urbem introire, tota natio candidatorum.*

OFFICIUM. 1. Pflicht. Off. I. 3. *omnis de officio duplex est quaestio. Unum genus est, quod pertinet ad finem bonorum; alterum quod positum est in praeceptis, quibus in omnes partes usus vitae confirmari possit. — Atque etiam alia divisio est officii. Nam et medium quoddam officium dicitur et perfectum. Perfectum officium rectum opinor vocemus, quod Graeci κατόρθωμα, hoc autem commune vocant. Atque ea sic definiunt, ut rectum quod sit, id perfectum officium esse definiant, medium autem officium id esse dicant, quod cur factum sit ratio probabilis reddi possit.* Quint. 6. *intelligi facile potuit, nullum esse officium tam sanctum atque sollemne, quod non avaritia comminuere atque violare solent.* Off. I. 34. *peregrini et incolae officium est, nihil praeter suum negotium agere.* Orat. 22. *oportere perfectionem declarat officii, quo et semper utendum est et omnibus.* Inv. II. 22. *Pietas, quae erga patriam aut parentes, aut alios sanguine coniunctos officium conservare moneat.* 2. Pflichtmässige Handlung. Fam. V. 7. *Nulla re tam laetari soleo, quam meorum officiorum conscientia, quibus si quando non mutue respondetur, apud me plus officii residere facile patior.* Her. II. 17. *ignoscendi ratio quaeritur ex iis locis, si plura aut maiora officia, quam maleficia videbuntur constare.* 3. Dienst, Beruf. Herenn. fr. *quum canes fungantur officii luporum.* Orat. 1. 5. *oratoris officium, dicere ad persuadendum accommodate.* Fin.

IV. 14. *quum constet inter omnes, omne officium, munusque sapientiae in hominis cultu esse occupatum.* 4. *Gefälligkeit, Liebesdienst.* Fam. III. 4. *mea in te omnia summae necessitudinis officia constabunt.* Planc. 10. *huius in illum ordinem summa officia quaesturae tribunatusque constabant.* Lael. 20. *officia meminisse debet is, in quem collata sunt, non commemorare qui contulit.* „5. *Opera.* Her. II. 10. *commendatoris officium.* 6. *Honos qui ex more alicui salutando, occurrendo deducendo, sectando habetur (Ehrenbezeugung).* Muren. 35. *frequentiam in isto officio (obviam eundi) gratuitam — non defuisse.* Ibid. 34. *noli igitur eripere hunc inferiori generi hominum officii fructum; i. e. voluptatem, quem ex hoc officio praestando capiunt.* Ern.

OFFUNDERE. 1. *Sensu proprio, de corporibus.* Ac. pr. II. 25. *ut illis (piscibus) aqua, sic nobis aer crassus offunditur.* Fin. III. 14. *obscuratur et offunditur luce solis lumen lucernae.* 2. *Metaphorice.* Tusc. V. 3. *hic error et haec indoctorum animis offusa caligo est.* Rosc. Am. 32. *tamquam si offusa reip. sempiterna nox esset, ita ruebant in tenebris, omniaque miscebant.* Tusc. III. 34. *si quid tenebrarum offudit exsilium.* N. D. I. 3. *multis sensi mirabile videri, eam nobis potissimum probatam esse philosophiam, quae lucem eriperet et quasi noctem quandam rebus offunderet.* 5. „Marcell. 4. *omnium Marcellorum memoria pectus meum offudit.* Videtur esse converse dictum pro: *omnium Marcellorum memoria pectori meo offusa est.* Vid. Graev. aut *offudit* dictum est pro *confudit* quod est tristitia affecit, implevit, ut ep. Liv. XLV. 42. vel *perturbavit*, ut ep. Sueton. Caes. 7. De verbo ipso adde Heins. ad Valer. Flacc. IV. 482. „Ern.

OLEA. 1. *Arbor.* Div. II. 6. *Agricola quum florem oleae videt, baccam quoque se videre putat.* Leg. I. 1. *Athenae sempiternam in arce oleam tenere potuerunt.* 2. *Bacca oleae.* Fam. IX. 16. *solebam antea debilitari oleis et lucanicis tuis.*

OLEARIUS. Top. 5. *cellae oleariae.* Sen. 16. *refecta cella vinaria, olearia, etiam penaria.*

OLEASTER. Verr. III. 23. *hominem suspendi iussit in oleastro quodam.*

OLERE. 1. *Sensu proprio.* Orat. III. 25. *magis laudari (unguentum) quod ceram, quam quod crocum olere videntur.* Tusc. IV. 24. *disserunt (Stoici) sic se*

dicere omnes stultos insanire, ut male olere omne coenum. 2. Metaphorice, de eo quod in mente aut animo se prodit. N. D. I. 26. *Epicurus nihil olet ex Academia, nihil ex Lyceo, nihil ne e puerilibus quidem disciplinis.* Rosc. Com. 7. *nonne ipsum caput et supercilia illa penitus abrasa olere malitiam et clamitare calliditatem videntur.* 3. Orat. 45. *Quid? illud non olet; (i. e. facile intelligitur) unde sit!* 4. De oratione. Att. II. 1. *tua illa — horridula mihi atque incompta visa sunt; sed tamen erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant, et ut mulieres ideo bene olere, quia nihil olebant, videbantur.* 5. De voce. Orat. III. 12. *quum sit quaedam certa vox Romani generis urbisque propria, in qua nihil offendi, nihil displicere, nihil animadverti possit, nihil sonare aut olere peregrinum.*

OLEUM. 1. Hortens. fr. *ignis gliscit oleo.* Verr. IV. 57. *Aristæus inventor olei.* 2. Proverbialis locutio. Fam. VII. 1. *is fatetur se et cperam et oleum perdidisse.* Att. II. 17. *ne et opera et oleum philosophiae nostrae periret.* 3. Metaphorice. Sen 11. *nec vero corpori soli subveniendum est (senibus) sed menti atque animo multo magis. Nam haec quoque, nisi tamquam luminis oleum instilles, exstinguuntur senectute.* 4. De exercitatione umbratili. Orat. I. 18. *nitidum quoddam genus est verborum et laetum, sed palaestrae magis et olei (h. e. epidictici generis orationum) quam huius civilis turbae ac fori.* Ducta est similitudo ab iis, qui in palaestra se exercentes lucta corpus oleo perungere solebant.

OLFACERE. 1. Sensus proprio. Tusc. V. 38. *quidam disputant ceteras voluptates in ipsis habitare sensibus; quae autem aspectu percipiuntur, ea non versari in oculorum ulla iucunditate, ut ea quae gustemus, olfaciamus, tractemus, audiamus in ea ipsa ubi sentiamus parte versentur, in oculis nihil tale sit.* 2. Metaphorice, *expiscari.* Rull. 1. 3. *nullus numus tam abstrusus est, quem non architecti huius legis olfecerint.*

OLIM. 1. De tempore praeterito. Att. V. 21. *commemorat quid olim mali C. Iulius fecerit, quum dieculam duxerit.* Graevius h. l. *olim de futuro tempore intelligendum censuit eique assensus est Ern. At recte Mongaltius monuit insolens esse, fecerit pro facturus sit, in hac verborum serie poni.* Et quod Cicero adiicit: *Numquam Resp. plus, hoc nihil aliud est, quam: nun-*

quam temp. plus mali passam esse. *Dieculam ducere* est debitoribus diem solutionis differre. 2. De tempore futuro. Att. XI. 4. *utinam coram tecum olim potius, quam per epistolas.*

OLITOR. Fam. XVI. 18. *excita Phaedrum ut hortum ipse conducat, sic olitorem commovebis.*

OLIVA, arbor. N. D. III. 18. *Aristaeus qui olivae inventor dicitur. Ibid. III. 8. si ex oliva modulate canentes tibiae naseerentur, num dubitares, quin in-esset in oliva tibicinis quaedam scientia?*

OLIVETUM, locus olivis consitus. N. D. II. 62. Sen. 16.

OLUSCULUM. Att. VI. 1. *Olusculis nos soles pascere.*

OLLA. Fam. IX. 18. *implere ollam denariorum.*

OMEN, proprie est divinationis causa quae vocibus auditis continetur. Divin. I. 45. *Saepe etiam in praeciliis Fauni auditi et in rebus turbidis veridicae voces ex occulto missae esse dicuntur, (Cuius generis duo ibidem exempla afferuntur) — Neque solum deorum voces Pythagorei observitaverunt, sed etiam hominum quae vocant omina. (Hic quoque adduntur exempla) Div. II. 40. Atque his superstitionibus non dubitasti etiam omnia adiungere. Div. I. 46. Praerogativam etiam maiores omen iustorum comitiorum esse voluerunt; h. e. in nomine praerogativae vel centuriae vel tribus, quae sorte lecta prima suffragia ferebat, inesse putarunt, si bonum nomen esset, omen, quod ostenderet, comitia iusta esse, et vitio carere. Verr. II. 6. o praeclare coniectum a vulgo in illam provinciam omen communis famae atque sermonis, quum ex nomine istius quid in provincia facturus esset perridicule homines augurabantur. (Nimirum ita dicere solebant: Verres everret provinciam.) Quare paullo post sequitur: Videte satisne paratus (Verres) ex illo omine urbano ad everrendam provinciam venerit. Div. I. 46. audi vi — Caecilium Metelli, quum vellet sororis suae filiam in matrimonium collocare, exisse in quoddam sacellum ominis capiendi causa; h. e. expectantem, si quam forte vocem veridicam audiret. Inde formula malum aliquod depeccandi sollemnis: Quod dii omen avertant; vel quod Iupiter omen avertat Phil. XI. 5. Sic Phil. IV. 4. o dii immortales avertite quaeso et detestamini quaeso hoc omen. Phil. IX. 4. ita locutus est; ut eius oratio*

omen *fati videretur*. 3. Prosequi aliquem omnibus vel bonis vel malis dicitur is, qui ei vel bona optat et vaticinatur, vel mala apprecatur et praesagit. Pis. 14. de Pisone et Gabinio. *An, quum proficiscebamini paludati in provincias vel emptas, vel ereptas, consules vos quisquam putavit? Itaque, credo, si minus frequentia sua vestrum egressum ornando atque celebrando, ut omnibus saltem bonis ut consules, non tristissimis ut hostes aut proditores prosequerentur.* Sext. 23. *exierunt malis omnibus atque execrationibus duo vulturii paludati.* Phil. XII. 8. *proficiscantur legati optimis omnibus.* 4. „Dicitur tamen omen etiam de aliis auspiciis. Div. I. 48. *sic aquilae clarum firmavit Jupiter omen.* De somniis est apud Tibull. III. 4. 9. ubi vid. Broukhns. 5. Cluent. 5. *omina in nuptiis commemorantur unde ap. Virgil. Aen. 1. 346. omnia prima de nuptiis primis.* Ern.

OMINARI. Brut. 96. postquam Cicero dixerat: *sic Hortensii vox extincta fato suo est, nostra publico,* respondet Brutus: *Melius quaeso ominare.* Off. II. 21. *danda etiam opera est ne — propter aerarii tenuitatem — tributum sit conferendum; idque ne eveniat, multo ante erit providendum. Sin qua necessitas huius muneris alicui reipublicae obvenerit, malo enim quam nostrae ominari, — danda erit opera, ut omnes intelligant, necessitati esse parendum.*

OMITTERE. 1. *Von etwas ablassen.* Brut. 76. *omittamus lugere.* Somn. 1. *timorem omitte.* 2. *Negligere, unterlassen.* Cael. 22. *quod facinus in alienum hominem illatum severo acciperet, id omisisset curare in hospite?* 3. *Praetermittere, etwas ungenutzt vorbegehen lassen.* Q. Fr. II. 5. *primam navigationem, dummodo idonea tempestas sit ne omiseris.* Fin. I. 10. *ut voluptates omittantur maiorum voluptatum adipiscendarum causa.* 4. *In oratione aliquid praeterire.* Quint. 21. *ut alia omittam hoc satis est.* Att. VIII. 3. *omitto illa vetera.* Pis. 22. *de reditu Gabinii omittamus.*

OMNINO. 1. *Prorsus, plane.* Fin. V. 8. *tres omnino fuerunt; praecise drey, nicht mehr und nicht weniger.* Div. I. 59. *fieri omnino neget.* Tusc. II. 1. *omnino philosophari haud placet.* 2. *Disertis verbis.* Tust. V. 9. *non usquam id dicit omnino, sed quae dicit idem valent.* 4. *In genere, in universum.* Lael. 21. *omnino omnium eadem cautio est.* Off. I. 25. *omnino*

qui reip. praefuturi sunt duo praecepta Platonis teneant; cf. ibid. 33. Caecil. 4. quod omnino Marcellorum nomini tota illa provincia adiuncta est; cf. Acad. IV. 2. Tusc. I. 25 Lael. 23. Ern.

OMNIPOTENS. Tusc. IV. 54. teque omnipotens Neptune invoco.

OMNIS. 1. Cunctus. Pis 5. Totum palatium erat senatu, equitibus Romanis, civitate omni, cuncta Italia refertum, h. e. refertum hominibus ex omnibus Italiae civitatibus 2. Totus. N. D. II. 55. sanguis per venas in omne corpus diffunditur. Tusc. II. 25. profundenda voce omne corpus intenditur. Orat. II. 21. tota mente atque omni animo intueri. 3. „N. D. I. 27. rem nullo modo probabilem omnium. Simile est formae minime omnium“ Ern

OMNIVAGUS. N. D. II. 27. Diana omnivaga dicitur, non a venando, (h. e. non quod in venando omnibus locis vagetur) sed quod in septem numeratur tamquam vagantibus, i. e. planetis. Lambinus et Gruterus praetulerunt annivaga ut est ap. Probum ad Virgil. Ecl. IX.

ONAGER. Att. VI. 1. erat praeterea Cynocephalus in essedo; nec deerant onagri.

ONCHISMITES, ventus a portu Epiri Onchesmo spirans versus Italiam: Vid. Att. VII. 2. et ibi interpretes. Quidam libri habent *Anchesmites*, de quo vid. Casaub. ad Dionys. Halic. L. 1. p. 332. ed. Huds. Ern.

ONERARE, sensu metaphorico. 1. Pro complere, de rebus bonis. Orat. III. 30. onerandum complendumque pectus maximarum rerum et plurimarum suavitate, copia, varietate. N. D. III. 3. Animadverti te quam plurimis posses, argumentis onerare iudicem. 2. Item de rebus molestis. Fam. III. 10. te autem quibus mendaciis homines levissimi onerant?

ONERARIUS. Verr. I. 17. sustulit signa pulcherrima atque antiquissima, eaque in onerariam navem suam coniicienda curavit. Div. I. 32. noctu ad oppidum respicientes, flagrantibus onerariis, quas incenderant milites, quia sequi noluerant, videbatis.

ONUS. 1. De rebus corporeis. Manil. 18. insula Delos, quo omnes undique cum mercibus atque oneribus commeabant. 2. Metaphorice, de rebus molestis, imprimis de onere vectigalium, tributorum etc. Fam. XIII. 7. municipium maximis oneribus pressum, Verr.

II. 55. *in tributis imperandis tantum oneris plebi imponebatur, ut etiamsi homines tacerent, res ipsa illum censum impediret.* 3. De negotiis et officiis molestis. Caecil. 2. *Onus laboris atque officii.* Sull. 23. *ita se gessit (L. Caecilius) ut onere deposito domestici officii, nihil postea nisi de reip. commodis cogitarit.* Nimirum Caecilius trib. pl. legem promulgarat, qua poenam ambitus aliis legibus constitutam levare volebat, idque in gratiam fratris sui P. Sullae de ambitu damnati. Quod igitur ait Cicero *onere deposito officii domestici*, recte Manutius interpr. omisso consilio ferendae legis quam promulgaverat impulsus amore fraterno. Orat. I. 6. *neque vero ego hoc tantum oneris imponam nostris praesertim oratoribus, in hac tanta occupatione urbis ac vitae; nihil ut iis putem licere nescire.*

ONUSTUS. Off. III. 12. *naves frumento onustae.* Att. I. 13. *asellus onustus auro.* Div. I. 29. *(in somnis) onusti cibo et vino perturbata et confusa cernimus.*

OPACARE. 1. De umbra. Orat. I. 7. *me haec tua platanus admonuit, quas non minus ad opacandum hunc locum patulis est diffusa ramis, quam illa cuius umbram secutus est Socrates.* Leg. V. fr. *neque dum satis ab his novellis arboribus omnis hic locus opacatur.* 2. De tenebris. N. D. II. 19. *sol ita movetur, ut quum terras larga luce compleverit easdem modo his, modo illis ex partibus opacet.* At sol ipse non potest opacare s. tenebras inducere, sed partes terrae, quae dum illa quotidie circum axem volvitur, a sole sic recedunt, ut eius radiis non possint attingi, tenebris obscurantur. Ibid. II. 37. *quum terras nox opacasset.*

OPACUS. Orat. III. 5. *locus in media silva — maxime et opacus, et frigidus.* Leg. I. 5. *inter procerissimas populos in viridi opacaeque ripa inambulantes.* Arat. phaenom. fr. v. 201. *parte ex Aquilonis opacam pellere nubem.*

OPERA. 1. De manuum laboribus. Off. I. 42. *illiberales et sordidi quaestus mercenariorum, omniumque quorum operae, non quorum artes emuntur.* Ibid. I. 13. *infima conditio et fortuna servorum, quibus non male praecipunt, qui ita iubent uti, ut mercenariis; operam exigendam; iusta praebenda.* Rosc. Am. 18. *clarissimi homines qui — in agris quoque colendis aliquantum operae temporisque consumpserint.* Ibid. 15.

in praediis colendis operae plurimum studiique consumere. 2. De industria in re publica administranda, et in literarum studiis. Div. II. 2. *tribuenda est opera rei publicae.* Div. II. 68. *propter intermissione[m] forensis operae lucubrationes detraxi.* Inv. II. 2. *Ab Aristotele qui profecti sunt — in maximis philosophiae partibus operae plurimum consumpserunt.* Off. I. 6. *quidam nimis magnum studium multamque operam in res obscuras atque difficiles conferunt.* 3. *Operam dare,* a) cum dativo vel rei, vel personae. Orat. I. 62. *valetudini dare operam.* Leg. II. 11. *rebus divinis operam dare.* Brut. 50. *eodem tempore Moloni dedimus operam.* h. e. eum audivimus docentem. Brut. 89. *iuris civilis studio multum operae dabam Scaevolae.* Att. XII. 50. *operam dare auctioni, i. e. ei interesse.* Att. XIII. 49. *dixit iudicem operam dare sibi constituisse eo die ipso quo de Sextio nostro — in consilium iri necesse erat.* Att. IV. 3. *Dionysius operam nobis dat egregiam.* Fam. IX. 22. *liberis dare operam, quam honeste dicitur? Etiam patres rogant filios. Eius operae nomen non audent dicere.* b) Cum praepositionibus. Tusc. I. 24. *in quam exercitationem operam dedimus.* Orat. II. 28. *operam dare ad audiendum.* c) Sequenti particula ut. Att. XVI. 16. *da operam ut valeas.* Verr. II. 28. *primum opera danda est, ut eos nobiscum ducamus, qui famae nostrae capitique consulant.* — d) Dicitur etiam simpliciter operam dare, pro negotium suum agere. Verr. II. 29. *operam dare iubet Petillium quod rei privatae iudex esset.* Item pro iuvare, auxilium praestare. Off. II. 20. *quis est tandem qui inopis et optimi viri causae non anteponat in opera danda gratiam fortunati et potentis?* 4. Opera dicitur etiam simpliciter pro industria. Mur. 17. *L. Philippus summo ingenio, opera gratia.* 5. Item pro studio aliquid faciendi, *Lust zu einer Arbeit.* Q. Fr. III. 4. *de versibus, quos tibi a me scribi vis, deest mihi quidem opera, quae non modo tempus, sed etiam animum vacuum ab omni cura desiderat.* 6. Nonnumquam opera ponitur pro ipso tempore quo opus est ad aliquid efficiendum. Fam. XVI. 21. *multum operae mihi eripitur in exscribendis hypomnematis, ubi Graevius praeter alia comparavit locum Gell. N. A. VII. 17. nunc mihi opera (al. operae) non est. Quum otium erit revises ad me, atque disces.* — 7. Operae pretium. Rull. II. 27. *operae pretium est diligentiam*

maiorum recordari. Rosc. Am. 37. si nihil in ista pugna Roscii, quod operae pretium esset fecerant.

OPERAE. 1. De laboribus. Planc. 19. *homines in operas mittere (den Leuten Arbeit und Verdienst verschaffen). Parad. VI. 2. qui honeste rem quaerunt mercaturis faciendis, operis dandis (durch Handlunge). Mur. 9. assiduitatis et harum operarum quotidianarum (scil. forensium) putat esse consulatum. 2. De hominibus quorum opera utimur in certis negotiis. Att. I. 13. operae comparantur. Inprimis Cicero operas per contentum vocat servos aut alios mercenarios ad facinora quaedam conductos (Germanice Helfershelfer). Phil. I. 2. cuius maleficii ista poena est ut dicere hoc ordine auderet se publicis operis disturbaturum publice ex senatus sententia aedificatam domum. Sext. 27. Cur ceteri reges stabilem esse suam fortunam arbitrentur, quum — videant per tribunum aliquem et sexcentas operas se fortunis spoliari et regno omni posse nudari. Phil. I. c. 9. quis aut accusator tam amens reperiretur qui reo condemnato obiici se multitudini conductae velit? aut iudex qui reum damnare audeat, ut ipse ad operas mercenarias statim protrahatur? Sext. 17. erat mihi contentio non cum victore exercitu, sed cum operis conductis et ad diripiendam urbem concitatis. Att. IV. 3. prohibere operas aditu. Att. XI. 11. operae Clodianae pontes occupaverant. 3. Operas dare peculiari significatione dicuntur ii, quibus publicanorum societates hoc muneris committebant, ut in exigendo portorio vel in scriptura, h. e. vectigali pro pascuis exigendo occuparentur. Verr. II. 70. Canuleius, qui in portu Syracusis operas dabat, furta quoque istius permulta nominatim ad socios perscripserat, quae sine portorio Syracusis erant exportata, portum autem et scripturas eadem societas habebat. Att. XI. 10. P. Terentius operas in portu et scriptura pro magistro dedit, cf. Fam. XIII. 65.*

OPERARIUS. Parad. III. 2. *utrum bonis est quaerendum, quid baiuli atque operarii an quid homines doctissimi senserint! Brut. 73. quare non quantum quisque prosit, sed quanti quisque sit, ponderandum est; praesertim quum pauci pingere egregie possint aut fingere, operarii autem et baiuli deesse non possint. Orat. I. 13. Mnesarchus hos quos nos oratores vocaremus, nihil esse dicebat nisi quosdam operarios lingua celeri et exercitata. Ibid. I. 62. operarium nobis quendam*

oratorem facis. Her. III. 15. *In gestu nec venustatem conspicuam, nec turpitudinem esse (convenit) ne aut histriones, aut operarii videamur esse.* Tusc. V. 36 *an quidquam stultias, quam quos singulos sicut operarios barbarosque contempnas eos aliquid putare esse univ-
versos?*

OPERCULUM. N. D. II. 54. *aspera arteria tegitur quasi quodam operculo (scil. epiglottide).*

OPERIRE. Verr. IV. 50. *mons qui fluctu totus operiretur, nisi munitione ac mole lapidum a mari dis-
iunctus esset.*

OPEROSE. Orat. 44. *fiat quasi structura quae-
dam; nec tamen fiat operose; nam esset quum infinitus
tum puerilis labor.*

OPEROSUS. 1. Mühsam. N. D. II. 23. *multi-
tudo nec cessantium deorum, nec ei quae agant, mo-
lientium cum labore operoso et molesto:* Q. Fr. II. 13. *scribebam illa πολιτικά, spissum sane opus et opero-
sum.* 2. Thätig. Sen. 8. *Videtis ut senectus non mo-
do languida atque iners non sit, verum etiam sit ope-
rosa, et semper agens aliquid et moliens.* Fin. I. 21. *An ille (Epicurus) vivendi artem tantam tamque opero-
sam, et perinde fructuosam relinqueret?* 3. Certam
operae mensuram requirens. Leg. II. 18. *textile ne ope-
rosius quam mulieris opus menstruum.* Ibid. II. 26. *lege
(Atheniensium) sanctum est, ne quis sepulcrum faceret
operosius, quam quod decem homines effecerint triduo.*
4. *Artes operosae sunt, quae manibus potissimum utun-
tur in efficiendis operibus, (Handwerke).* Off. II. 5. *quae
in rebus inanimis, quaeque in usu et tractatione belua-
rum sunt utiliter ad hominum vitam, artibus ea tri-
buuntur operosis.*

OPERTUM. 1. Adytum, locus quem adire ne-
fas. Parad. IV. extr. *Clodius in opertum Bonae Deae
accessit.* Ibid. *Et quidem in operto fuisti.* 2. Ora-
cula ex adyto edita. Div. I. 50. *quo e genere Apol-
linis operta prolata sunt.* Ibid. II. 55. *nec Apollinis
opertis credendum existimo.* Ern.

OPERTUS. 1. Proprie, tectus. Div. II. 36. *le-
ctica operta.* Sen. 10. *arbitror te audire — (Mæsinis-
sam) nullo imbre, nullo frigore adduci, ut capite ope-
to sit.* 2. Obrutus. Verr. IV. 50. *non contumelias, quin-
bus operti oppressique erant, conquerebantur.*

OPES. 1. *Omnis generis subsidia (Hülfsmittel).* Fin. I. 16. *opes vel fortunae vel ingenii liberalitati magis conveniunt.* 2. *Labor, opera, vires.* Div. II. 2. *quod munus reip. afferre maius meliusve possumus, quam si docemus atque erudimus iuventutem; his praesertim moribus atque temporibus, quibus ita prolapsa est, ut omnium opibus refrenanda ac coercenda sit.* 3. *Facultates, divitiae.* Rab. Post. 1. *si quis est — qui C. Rabirium, quod suae fortunae fundatus praesertim atque optime constitutas opes potestati regiae (Ptolemaei) libidinique commiserit, reprehendendum putet, adscriba ad iudicium suum — meam — sententiam.* Att. XI. 2. *illa hereditas meam fidem et famam tueri potest, quam quidem intelligo, etiam sine hereditate, tuis opibus te defensurum fuisse.* 4. *Potentia singulorum hominum, (Macht, mächtiger Einfluss).* Phil. I. 12. *opes violentas et minime ferendam potentiam concupiscere.* Lael. 15. *multorum opes praepotentium excludunt amicitias fideles.* Brut. 81. (C. Curio hl.) *si me audire voluisset, ut coeperat, honores, quam opes consequi maluisset.* 5. *Potentia reipublicae; in divitiis, exercitiis, sociis posita.* Sext. 1. *pro tantis opibus reip.* Fam. VI. 6. *coniunctione (Caesaris et Pompeii) frangi senatus opes, disiunctione civile bellum excitari videbam.*

OPIFEX. 1. *Sensu proprio, Handwerker.* Flacc. 8. *opifices et tabernarios atque illam omnem saecem civitatis quid est negotii concitare?* Fin. III. 2. *ut omit tam has artes elegantes et ingenuas, ne opifices quidem tueri sua artificia possent, nisi vocabulis uterentur nobis incognitis, usitatis sibi.* 2. *Artifices, (bildende Künstler).* Tusc. I. 15. *opifices post mortem nobilitari volunt. Quid enim Phidias sui similem speciem inclusit in clypeo Minervae, quum inscribere non liceret.* Orat. 2. *ne opifices quidem se artibus suis removerunt, qui aut Ialysi, quem Rhodi vidimus, non potuerunt, aut Coae Veneris pulcritudinem imitari.* 3. *Creator.* N. D. I. 8. *opifex aedificatorque mundi deus.* 4. *De eo qui novis vocabulis utitur.* Tusc. V. 11. *Zeno Cittieus, advena quidem et ignobilis verborum opifex, insinuasse se in antiquam philosophiam videtur.* Acad. fr. *Non vocabulorum opificem, sed rerum inventorem decet esse sapientem.*

OPIMUS. 1. *De corporis pinguedine.* Div. I 52. *in extis bovis opimi cor non fuit. Inde transfertur ad*

ora-

orationis habitum. Brut. 16. *Habet (Lysias) certos sui studiosos, qui non tam habitus corporis opimos, quam gracilitates, consecuntur, quos validudo modo bona sit, tennitas ipsa delectet.* 2. De fertilitate agrorum et ubertate proventuum. Manil. 6. *Asia tam opima est et fertilis, ut et ubertate agrorum, et varietate fructuum, et magnitudine pastionis, et multitudine earum rerum quae exportantur facile omnibus terris antecellat.* 3. De magnitudine praedae. Rosc. Am. 3. *opima praeclaraque praeda.* Verr. 1. 57. *quum tibi se tota Asia spoliandam ac vexandam tradidisset; quum tibi exposita esset omnis ad praedandum Pamphylia, contentus his tam opimis rebus non fuisti?* Ibid. 1. 50. *indignum isti videri coepit, ex tanta aede, tantoque opere, se non opimum praeda — di cedere.* 4. De oratione nimis ornamentis affluente (*uberladen*). Orat. 8. *opimu, quoddam et tamquam adipatae dictionis genus.* 5. De oratione copiosa. Brut. 78. *ornamenta non satis opima.* 6. De sono verborum. Orat. 47. *Ennius in templis ISDEM probavit. At eisdem erat verius; nec tamen eisdem opimus; male sonabat iisdem.*

OPINABILIS. 1. *Auf Vermuthungen beruhend.* Div. 1. 14. *Artes quae coniectura nituntur et sunt opinabiles.* Ibid. *Similis est haruspicum responsio omnisque opinabilis divinatio. Coniectura enim nititur ultra quam progredi non potest.* Ac. post. 1. 8. *Sensus omnes hebetes et tardos esse arbitrabantur (Academici) nec percipere ullo modo res eas quae subiectae sensibus viderentur.* — *Itaque hanc omnem partem rerum opinabilem appellabant.* 2. *Eingebildet.* Tusc. III. 31. *Hic mihi afferunt mediocritates (dolorum). Quae si naturales sunt, quid opus est consolatione? Natura enim ipsa terminabit modum. Sin opinabiles; opinio tota tollatur.*

OPINARI. 1. *Meinen.* Fam. VII. 24. *Capius (opinor) olim, non omnibus dormio; sic ego non omnibus servio.* Att. I. 15. *primus, ut opinor, introitus.* 2. *Urtheilen, denken.* Pis. 20. *de vobis hic ordo (senatus) opinatur, non secus ac de teterrimis hostibus.* 3. *Für wahr halten, behaupten.* Muren. 30. *nostri illi a Platone et Aristotele — aiunt — ipsum sapientem saepe aliquid opinari, quod nesciat.* Div. II. 6. *Medicus morbum ingravescentem ratione providet, insidias imperator, tempestates gubernator, et tamen hi ipsi saepe*
Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II. 3

falluntur, qui nihil sine certa ratione opinantur. Acad. pr. II. 18. Carneadem audiebamur salutum esse delabi interdum, ut diceret, opinaturum, id est peccaturum esse sapientem. Acad. pr. II. 24. illud nulli rei assensurum esse sapientem, nihil ad hanc controversiam pertinebat. Licebat enim nihil percipere et tamen opinari.

OPINATIO. Univ. 2. *Sensus moventia quae sunt eadem in opinatione (al. opinione) consistunt. Acad. pr. II. 24. opinatione et perceptione sublata, sequitur omnium assensionum retentio. Tusc. IV. 11. opinatio est iudicare se scire, quod nesciat. Ibid. IV. 7. opinationem Stoici volunt esse imbecillam assensionem.*

OPINATIO. Phil. II. 31. *ut te catamitum nec opinato (unvermuthet) quum ostendisses, praeter spem mulier aspiceret.*

OPINATOR, qui rebus quamvis incertis tamen assentitur ut certis. Acad. pr. II. 20. *nec tamen ego is sum, qui nihil unquam falsi approbem, qui numquam assentiar, qui nihil opiner; sed quaerimus de sapiente. Ego vero ipse, et magnus quidem sum opinator, non enim sum sapiens.*

OPINATUS. Tusc. IV. 6. *partes perturbationum (Stoici) volunt ex duobus opinatis bonis nasci, et ex duobus opinatis malis. Ibid. III. 11. immoderata appetitio opinati magni boni. Off. II. 10. Admirantur communiter illi quidem omnia, quae magna et praeter opinionem suam animadverterunt, separatim autem in singulis si perspiciunt nec opinata quaedam bona.*

OPINIO. Att. IX. 7. *in his locis opinio est, conjectura magis quam nuntio aut literis Caesarem Formis cito fore. N. D. II. 2. quod nisi cognitum comprehensumque animis haberemus (esse aliquod numen praestantissimae mentis) non tam stabilis opinio permaneret. — Etenim videmus ceteras opiniones fictas atque vanas diuturnitate extabuisse — Opinionum enim commenta delet dies; naturae iudicia confirmat. Orat. I. 25. si ars ita definitur — ex rebus penitus perspectis planeque cognitis atque ab opinionis arbitrio seiunctis, scientiaque comprehensis non mihi videtur ars oratoris esse ulla. Orat. II. 37. Ego ista studia (philosophiae) non improbo, moderata modo sint; opinionem istorum studiorum et suspicionem artificii apud eos, qui res iudicent, oratori adversariam esse arbitror.*

OPINIOSUS. Ac. pr. II. 47. *principes dialecticorum Antipater et Archidemus opiniosissimi homines (gewaltig reich an Hypothesen) nonne multis in rebus dissentiunt!*

OPIPARE. 1. De lautitia cenæ. Att. XIII. 50. *Caesar et edit et bibit — iucunde; opipare sane et apparate.* Ibid. V. 9. *quum opipare epulati essemus hilarem in modum.* 2. De donis. Att. VII. 2. *Alexion me opipare muneratus est.*

OPIS. Sen. 2. *quibus nihil opis est in ipsis ad bene vivendum, iis gravis est omnis aetas.* Att. XV. 15. *omni ope et opera enitur.* Off. I. 15. *ut quisque maxime opis indigeat, ita ei potissimum opitulari.* Att. IX. 19. *Caesar iam opes meas, non, ut antea, opem exspectat.* Verr. V. 65. *tolle hanc spem, tolle hoc praesidium civibus Romanis, constitue nihil esse opis in hac voce CLAVIS ROMANUS SUM, de Glor. fr. Oppidorum appellationem usurpatione appellatam esse existimo, quod opem darent.*

OPITULARI, opem ferre. Off. I. 43. *subvenire et opitulari patriae.* Fam. XII. 50. *nihil sane possum tibi opitulari.* Inv. II. 2. *alii alio ex fonte praeceptores dicendi emanaverunt, qui item permultum ad dicendum, si quid ars proficit, opitulati sunt.*

OPORTET. 1. De necessitate officii perfecti. Orat. 22. *oportere perfectionem declarat officii, quo et semper utendum est et omnibus.* 2. De eo quod fieri debeat e prudentiae rationibus, vel officii imperfecti causa. Balb. 3. *Si aliquid non contra ac liceret factum diceretur, sed contra atque oporteret; tamen esset omnis eiusmodi reprehensio a vobis iudices repudianda. Num vero quid — ait accusator? fecisse, Pompeium quod ei facere non licuerit! quod gravius est, quam, si id factum ab eo diceret, quod non oportuisset. Est enim aliquid quod non oporteat, etiam si licet. Quicquid vero non licet certe non oportet.* Att. XIII. 23. *hoc fieri et oportet et opus est.* Att. IV. 6. *si loquor de republ. quod oportet insanus, si quod opus est servus existimor.*

OPPERIRI! Att. IV. 2. *scribas ad me velim, si quid erit, quod opperiare.* Ibid. X. 5. *Ego in Arcano opperior dum ista cognosco.*

OPPETERE. Off. I. 31. *Ajax, quo animo traditur, millies oppetere mortem, quam illa perpeti maluisset; scil. quae Ulysses pertulerat.* Phil. XII. 12.

eustodiatur mea vita reipublicae, — mors autem necessitatem habeat sati, aut si ante oppetenda est, oppetatur cum gloria. Tusc. I. 48. clarae mortes pro patria oppetitae non solum gloriosae rhetoribus, sed etiam beatæ videri solent.

OPPIDANUS. Orat. II. 59. *senex oppidanus, i. e. in illo ipso oppido, Tarracinae, habitans. Planc. 12. obiectum erat Plancio raptam aliquando esse mimulam. Quod dicitur Atinae factum vetere quodam in scenicos iure, maximeque oppidano; i. e. permissa in scenicos licentia, praesertim in oppidis, ubi nemo fere eiusmodi iniurias persequeretur. Brut. 69. oppidanum quoddam et inconditum genus dicendi, est quale exspectari potest ab hominibus non Romae sed in oppido educatis ubi nulla fere est orationem excolendi facultas.*

OPPIDO, sane. Orat. II. 64. *mimus vetus oppido ridiculus, i. e. eiusmodi iocorum plenissimus. Fam. XIII. 4. oppido pauci. Fin. III. 10. Eorum definitiones (boni) paululum oppido inter se differunt, et tamen eodem spectant.*

OPPIDULUM; parvum oppidum. Att. X. 6. Q. Fr. II. 11.

OPPIDUM, de Glor. I. fr. *Oppidorum appellationem usurpatione appellatam esse existimo, quod opem darent. Fam. IV. 18. oppida florentissima nunc prostrata et diruta. Div. I. 25. Aristoteles — scribit Eudemum — Pheras venisse, quæ erat urbs in Thessalia tum admodum nobilis — in eo igitur oppido graviter aegrum Eudemum fuisse etc.*

OPPIGNERARE, pignori dare, verpfänden. Sext. 51. *anagnostae, libelli etiam pro vino saepe oppignerabantur.*

OPPILARE, verrammeln. Phil. II. 9. *nisi ille se in scalas tabernae librariae conticisset hisque oppilatis impetum tuum compressisset.*

OPPLERE. 1. De spatio. Tusc. II. 16. *Aesculapii liberum saucii opplent porticus. N. D. II. 52. Aegyptum Nilus irrigat et quum tota aestate obrutam oppletamque tenuit, tum recedit. 2. De fama aut opinione late dissipata. N. D. II. 25. Vetus haec opinio Graeciam opplevit. 3. De animo, p. Red. in Sen. 4. mentes angustae, humiles, parvae, oppletae tenebris ac sordibus.*

OPPLORARE. Her. IV. 52. *quin illum mihi datis, ac vos auribus meis opplorare desinitis?* (*hört auf, mir die Ohren voll zu heulen.*)

OPPONERE. 1. De corporibus. Off. II. 4. *moles oppositae fluctibus.* N. D. II. 52. *Gallinae avesque reliquae — pullos quum excluserint ita tuentur — ut, si est calor a sole, se opponant.* Att. VII. 22. *et non omnes nostra corpora opponimus?* Dom. *Hanc ego vim meo corpore opposito a bonorum cervicibus depuli.* Pison. fr. *caput opponis, cum eo coniscans.* Fam. VIII. 1. *manus ad os opponere, quo gestu silentium esse servandum significatur.* Font. 1. *propugnaculum hostibus oppositum et obiectum.* 2. De hominibus, de viribus animi, aliisque rebus, quibus aliquis oppugnatur. Quint. 14. *minae iactentur, pericula intendantur, formidines opponantur.* Sext. 19. *quum viderem — eos, qui plurimum possent, opponi omnibus concionibus falso sed formidolose tamen ad perniciem meam.* Veir. III. 57. *quum decumani aratoribus ad pactiones faciendas non suam vim, sed tuum scelus ac nomen opponerent.* 3. De argumentis, aliisque dictis quae in oratione vel disputatione adversario obiciuntur. Phil. II. 4. *quid opponas tandem si negem — quo me teste convincas?* Orat. 40. *ut ante occupet, quod videat opponi.* Orat. II. 83. *his quatuor causis (sex quibus scil. oritur acclamatio adversa populi) totidem medicinae opponuntur.* Top. 25. *opponitur scripto voluntas scriptoris.* Opt. gen. or. 6. *huic labori nostro duo genera reprehensorum opponuntur.* 4. De eo quod excusationis causa affertur. Att. I. 1. *illud suum regnum iudiciale opposuit.*

OPPORTUNE, de eo quod commodo et apto tempore fit. Brut. 60. *opportune adest.* Fam. I. 9. *te ipsum cupio, nihil opportunius potuit accidere.*

OPPORTUNITAS. 1. De commoditate temporis. Fin. III. 14. *opportunitas (sic enim appellemus ευκαιριαν) non fit maior productione temporis; habent enim suum modum quaecunque opportuna dicuntur.* Inv. I. 27. *occasio est pars temporis, habens in se alienius rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem.* Off. I. 40. *scientia opportunitatis idoneorum ad cegendum temporum.* 2. Commoditas loci. Inv. I. 16. *Locus consideratur, in quo res gesta sit, ex opportunitate, quam videtur habuisse ad negotium administrandum.* 3. Occasio alicuius rei. Div. I. 42. *ac mihi quidem vi-*

dentur & locis quoque ipsis, qui a quibusque incolebantur, divinationum opportunitates esse ductae. 4. Opportunitates etiam dicuntur commoda ipsa s. utilitates. Manil. 17. quum ad ceteras summas utilitates haec quoque opportunitas adiungatur. Lael. 6. tales inter viros amicitia tantus opportunitates habet, quantas vix queo dicere N. D. II. 22. mundi natura — consultrix et provida utilitatum opportunitatumque omnium. Leg. I. 9. omitto opportunitates habilitatesque reliqui corporis. Off. III. 9. (Cyges) hac opportunitate annuli usus reginae stuprum intulit. N. D. I. 33. considerantes quae sit utilitas, quaeque opportunitas membrorum. Inv. I. 2. oppor unitates in animis rerum maximarum. 5. Eventus commodus et opportunus. Phil. III. 10. praeclara fuit senatus illo ipso die vespertina provinciarum religiosa sortitio, divina vero opportunitas, (es war ein gunstiger von Gottes Vorsehung verjugter Zufall) ut quae cuique apta esset, ea cuique conveniret.

OPPOSITIO. Inv. I. 28. *Disparatum est id, quod ab aliqua re per oppositionem negationis separatur, hoc modo: sapere et non sapere.*

OPPOSITUS, subst. Marcell. 10. *non modo excubias et custodias sed etiam laterum nostrorum oppositus et corporum pollicemur.*

OPPRESSIO. 1. Dom. 3. *Hunc tu civem ferro et armis — obsessicne templorum, occupatione fori oppressione curiae — cedere curasti.* 2. Servitus. Att. II. 18. *hac tamen in oppressione sermo liberior est, quam fuit.* Off. III. 21. *Ecce tibi (Caesarem tangit) qui rex populi Romani dominusque gentium esse concupierit, idque perfecerit. Hanc cupiditatem si honestam quis esse dicit, amens est. Probat enim legum et libertatis interitum, earumque oppressionem tetram et detestabilem gloriosam putat*

OPPRESSOR. Ep. ad Brut. 15. *vindex et oppressor coniurationis.*

OPPRESSUS. 1. Sensu proprio. Off. II. 7. *armis oppressa civitas. Muren. 15. Mithridates quem I. Murena repressum magna ex parte non oppressum reliquit. Verr. II. 19. domus capta et oppressa.* 2. Obrutus. Div. II. 23. *quomodo potuit terra oppressus vivere?* 3. Coercitus, frenatus. Flacc. 16. *audacia comprehensa et oppressa tenetur.* 4. Non liber. Pison. 13. *mens oppressa praenio. Ibid. 17. conscientia scelerum*

oppressus nihil ausus est ad senatum scribere. 5. *Subito ruptus*. Lael. 21. *ut amicitia potius extincta quam oppressa videatur* (scil. sicut incendium ruina). Caecin. 10. *ius civile oppressum*, est quum potentia, gratia, pecunia efficitur, ut contra ius dicatur. 6. De moribundo. Cael. 24. *Metellus — moriens*, quum iam ceteris ex partibus oppressa mens esset (bey ubrigens schon ganz geschwächten Geisteskraften) extremum sensum ad memoriam reip. conservabat. 7. In sermone de literis non clare satis pronuntiatis. Off. 1. 37 *literae neque oppressae* (verschluckt), *neque expressae, ne aut putidum sit, aut obscurum*.

OPPRIMERE. 1. Vincere, superare. Font. 12. *nationem armis conficere atque opprimere*. Fam. X. 20. *qui opprimerit Antonium, is bellum confecerit*. 2. Coërcere, reprimere. Rosc. Am. 13 *perniciosa atque intolerandam potentiam — extinguere atque opprimere*. Fin. II. 10. *quae iam oratio non a philosopho sed a Censore opprimenda est*. 3. Verr. I. 9. *opprimi reus dicitur* qui indicta causa iniuste condemnatur. 4. Cogere. Verr. III. 58. *institit, oppressit, non remisit*, ductum est ab oppressione faucium. 5. *Opprimi* dicitur cuicumque aliquid subito et praeter opinionem accidit. Verr. IV. 67. *ne subito a me opprimantur* scil. interrogando. Ibid. III. 91. *Antonium mors oppressit*. 6. Occultare. Rosc. Am. 41. *ab iis opprimitur et absconditur*. Ern.

OPPUGNARE. 1. Armis aliquem persequi. Inv. I. 1. Phil. VI. 3. *ad quem legatos? ad eum (Antonium) qui — Brutum oppugnet, Mutinam circumsedeat*. Harusp. 3. *obsidere, oppugnare et labefactare urbem*. Manil. 8. *urbem Cyzicenorum obsessam esse ab ipso rege et oppugnatam vehementissime*. 2. Adversari alicui, inimice insectari. Verr. III. 78. *oppugnare comoda et iura alicuius*. Sext. 47. *oppugnatur maioribus praesidiis et copiis resp. quam defenditur*. Fam. V. 1. *nec Metellum fratrem ob dictum capite et fortunis per te oppugnatum iri existimabam*. Ibid. 2. *non oppugnavi fratrem tuum, sed fratri tuo repugnavi*. Q. Fr. II. 4. *Vatinius a quo palam oppugnabamur arbitrato nostro concidimus*. Fam. I. 1. *oppugnare aliquem pecunia*, i. e. eius consilia impedire alios pecunia corrumpendo. Orat. 86. *oppugnare aliquem clandestinis consiliis*. 3. Operam dare, ut aliquid obtineatur. Rull. I. 1. *quas res aperte peteba-*

tur, ea nunc occulte cuniculis oppugnatur. 4. *Adversus quique non disputare.* Orat. II. 38. *Carneades — nullam umquam in illis suis disputationibus rem defendit, quam non probavit; nullam oppugnavit, quam non everterit.*

OPPEGNATIO. 1. *Belagerung, Bestürmung.* Orat. I. 48. *de signorum collationibus, de oppidorum oppugnationibus.* 2. *Accusatio.* Vatin. 2. *quum in hac civitate oppugnatio soleat, qua tu nunc uteris, nonnumquam defensio numquam vituperari.* 3. *Inimica alicuius insectatio.* Cael. 9. *totum genus oppugnationis huius, iudices, et iam prospicitis animus, et quum inferetur, propulsare debebitis. Non enim ab iisdem accusatur, M. Caelius, a quibus oppugnatur. Palam in eum tela iaciuntur, clam subministrantur.*

OPPUGNATOR. Balb. 22. *oppugnatores reip.* Phil. XII. 3. *legio quarta quae — non ut consulem et imperatorem suum, sed ut hostem et oppugnatorem patriae reliquit Antonium.* Planc. 31. *qui salutis meae non modo non oppugnator — sed etiam defensor fuisset.*

OPTABILIS. Univ. 14. *philosophiam adepti sumus, quo bono nullum optabilius, nullum praestantius neque datum est mortalium generi deorum concessu atque munere, neque dabitur.* Orat. I. 51. *quae vulgo expetenda atque optabilia videntur.* Fin. I. 16. *ne iustitiam quidem recte quis dixerit per se ipsam optabilem, sed quia iucunditatis vel plurimum offerat.* Ibid. IV. 23. *te ferre non potuisse, quod antiqui illi — crediderint, eius qui honeste viveret si idem et bene valeret, bene audiret, copiosus esset, optabilior fore vitam, melioremque et magis expetendam, quam illius, qui neque vir bonus, multis modis esset — circumventus morbo exsilio atque inopia.* Fam. V. 12. *nihil est aptius ad delectationem lectoris quam temporum varietates, fortunaeque vicissitudines, quae etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt iucundae.* Phil. VII. 3. *ego ille — cui pax, praesertim civilis, quamquam omnibus bonis, tamen inprimis fuit optabilis.* 2. *Detectu dignus.* Orat. II. 82. *in suadendo nihil est optabilius quam dignitas, h. e. suasorem nihil magis oportet in suadendo sequi quam dignitatem.*

OPTARE. 1. *Desiderare, expetere.* Off. III. 25. *Sol Phaethonti filio facturum se esse dixit, quicquid optasset, optavit ut in currum patris tolleretur.* Flacc.

15. *quantum sibi ablatum homo impudentissimus dicit, tantum numquam est ausus, ut haberet, optare.* Q. Fr. II. 11. *id erat huiusmodi, ut magis optandum, quam sperandum putarem.* Orat. 1. *insperanti mihi sed valde optanti utrique nostrum cecidit, ut in istum sermonem delaberemini.* 2. *Requirere.* Caecin. 10. *quid causa optaret.* 3. *Deligere unum e pluribus.* Rosc. Am. 11. *optet utrum malit.* Vid. Graev. ad Quint. 9. (Sic Brut. 50.) Fam. III. 10. *ne optari quidem sacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio esset inimicus.* 4. *Optare eleganter dicuntur philosophi, qui aliquid contendunt verum esse, et cupiunt propugnare et confirmare, sed non possunt idonea argumenta afferre.* Tusc. II. 13. *optare hoc est non docere.* Acad. pr. II. 38. *Somnia censet haec esse Democriti non docentis, sed optantis.* N. D. I. 8 *quae talia sunt, ut optata magis quam inventa videantur.*

OPTATIO. 1. Off. III. 25. *Theseus cui quantum tres optationes Neptunus dedisset, optavit interitum Hippolyti filii sui.* 2. *Figura rhetorica sententiarum.* Orat. III. 53. *optatio atque execratio.*

OPTATO. Att. XIII. 28. *mihi optato veneris.*

OPTATUM. 1. *Desiderium, votum.* Off. I. 10. *Ex tribus optatis hoc erat tertium.* Fam. II. 13. *quid est causae cur mihi non sit in optatis complecti hominem?* 2. *Opinio absurda; s. phantasma.* Rull. I. 1. *Haec non cogitata sapientum, sed optata (Träumereyen) furiosorum videntur.*

OPTATUS. Fam. XVI. 21. *grati et optati rumores.* Att. IX. 18. *nil mihi optatius quam evolare.* Rosc. Am. 15. *patres familias — ex municipiis rusticanis optatissimum sibi putant esse, filios rei familiari maxime servire.* Q. Fr. II. 7. *vale mi optime et optatissime frater et avola.*

OPTIMATES. i. Sext. 45. *Duo genera semper in hac civitate fuerunt eorum, qui versari in rep. atque in ea se excellentius genere studuerunt, quibus ex generibus alteri se populares, alteri optimates et haberi et esse voluerunt. Qui ea quae faciebant, quaeque dicebant, multitudini iucunda esse volebant, populares, qui autem ita se gerebant, ut sua consilia optimo cuique probarent, optimates habebantur. Quis ergo iste optimus quisque? De numero si quaeris, innumerabiles. Neque enim aliter stare possemus. Sunt principes consilii pu-*

blīci; sunt qui eorum sectam sequuntur; sunt maximorum ordinum homines, quibus potet curia; sunt municipales rusticique Romani; sunt negotia gerentes; sunt etiam libertini optimates, — Omnes optimates sunt, qui neque nocentes sunt, nec natura improbi, nec furiosi, nec malis domesticis impediti. — Horum qui voluntati, commodis, opinioni in gubernanda rep. serviunt, defensores optimatum ipsique optimates gravissimi et clarissimi cives numerantur et principes civitatis. Quid est igitur propositum his reip. gubernatoribus, quod intueri, et quo cursum suum dirigere debeant? id quod est praestantissimum maximeque optabile omnibus sanis et bonis et beatis, cum dignitate otium. Hoc qui volunt omnes optimates etc. Caelius ad Ciceronem. Fam. VII. 16. Vide ne dum pudet te parum optimatem esse, parum diligenter quod optimum sit eligas. Flacc. 23. usque eo orba fuit ab optimatibus illa concio, ut princeps principum esset Maeandrius, cuius lingua quasi flabello seditionis illa tum est egentium concio ventilata. Off. II. 23. (apud lacedaemonios) tantae discordiae secutae sunt, ut et tyranni existerent, et optimates exterminarentur, et praeclarissime constituta resp. dilaberetur. 2. Nonnumquam optimates opponuntur plebi. Tusc. I. 45. In Hyrcania plebs publicos alit canes; optimates domesticos. 3. Fam. VII. 6. matronae opulentae optimates.

OPTIMUS. 1. Opt. gen. 2. optimum unum est, et quod optimo dissimillimum est, id est, deterrimum. Brut. 36. in omnibus rebus difficilis optimi perfectio utque absolutio. Orat. 11. in omni re difficillimum est formam exponere optimi (das Ideal der Vollkommenheit oder Schönheit) quod aliud aliis videtur esse optimum. 2. Optimi dicuntur interdum qui alias optimates. Leg. III. 17. mihi nihil umquam populare placuit, eamque optimam remp. esse duco — quae sit in potestatem optimorum. 3. Verr. I. 54. ubi illa consuetudo — ut optima conditione sit is cuius res sit, et cuius periculum.

OPTIO, Wahl, freyes Belieben. Fin. I. 10. libero tempore, quum soluta nobis est eligendi optio. Att. IV. 18. hibernam legionem eligendi optio delata. Fat. 1. utro frui malis optio tua sit. Brut. 50. quando dubium fuisset apud patres nostros eligendi cui patroni optio daretur quin Antonium optaret aut Crassum?

Quint. 9. conturbatus sane discedit Quintius; neque mirum, cui haec optio tam misera tamque iniqua daretur, ut aut ipse se capitis damnaret — aut causam capitis — priore loco diceret, Caecil. 14. optionem facere, i. e. dare.

OPULENTUS. Div. II. 56. sors edita est opulentissimo regi Asiae (Croeso). N. D. III. 35. Dionysius tyrannus — opulentissimae et beatissimae civitatis (Syracusarum). Inv. I. 53. per vim, per manum opulentam.

OPUS. 1. De aedibus, templis, aliisque monumentis vel aedificandis vel aedificatis. Verr. Act. I. 4. Verris praetura urbana aedium sacrarum fuit publicorumque operum depeculatio. Verr. I. 55. lex opere faciundo. Ibid. 54. opus pupillo redimitur. Dom. 20. operum publicorum exactio. Phil. XIV. 12. de monumento legionis Martiae militibus et eis qui una pugnantes occiderant extruendo: Erit igitur exstructa moles opere magnifico. 2. De aliarum artium operibus. N. D. II. 22. quod in operibus nostrarum artium manus efficiat, id multo artificiosius naturam efficere. Verr. IV. 57. Silanionis opus (statua Sapphus) tam perfectum, tam elegans, tam elaboratum. Ibid. 21. Credo tum, quum Sicilia florebat opibus et copiis magna artificia fuisse in ea insula. Nam domus erat ante istum praetorem nulla paullo locupletior, qua in domo haec non essent, etiamsi praeterea nihil esset argenti, patella grandis cum sigillis ac simulacris deorum, patera, qua mulieres ad res divinas uterentur, turibulum. Haec autem omnia antiquo opere et summo artificio facta. 3. Inprimis de munimentis. Phil. VIII. 7. opus munitioremque ostendebat. 4. In arte factis opponitur opus (die Arbeit) materiae. Verr. IV. 14. hydria praeclaro opere, grandi pondere. Ibid. 56. Verres bullas aureas — non dubitavit auferre, quarum iste non opere delectabatur sed pondere. 5. Praecipue opera dicuntur libri poetarum aliorumque scriptorum. Off. I. 41. Pictores et ii, qui signa fabricantur et vero etiam poetae, suum quisque opus a vulgo considerari vult. Fam. XVI. 18. an pangis aliquod Sophocleum? Fac opus appareat. Att. IX. 12. utinam aliquod in hac miseria reip. πολιτικόν opus efficere et navare mihi liceat. 6. Opus est etiam quodlibet munus, aut negotium. Orat. I. 17. in causarum contentione magnum est quoddam opus, atque haud sciam an de

humanis operibus longe maximum. Brut. 21. *Scr. Galba — princeps X Latinis illa oratorum propria et quasi legitima opera tractavit.* Brut. 54. *si nihil audierit, tamen oratorem in illo iudicio versari et opus oratorium fieri aut perfectum esse intelliget.* Div. II. 27. *Nos ita leves — sumus, ut si mures corroserint aliquid, quorum est opus hoc unum, (die weiter nichts zu thun haben) monstrum putemus.* Tusc. III. 34. *haec Graeci in singulas s. scholas et in singulos libros dispartiant. Opus enim quaerunt 7 Quilibet effectus.* Top. 16. *est causarum dissimilitudo, quod aliae sunt, ut sine ulla op-
petitione animi — suum quasi opus efficiant (ihre Wirk-
kung hervorbringen).*

OPUS, adv. 1. Nöthig. Fam. V. 11. *si opus esse videbitur, ipse conveniam.* Orat. 1. *Acuto homine nobis opus est.* Fam. II. 6. *dux nobis et auctor opus est.* Fam. X. 8. *aliquantum nobis temporis et magni labores et multae impensae opus fuerunt.* Verr. I. 48. (Verres ait) *multa sibi opus esse, multa canibus suis.* Att. XIII. 25. *hoc fieri et oportet, et opus est.* Parad. VI. 2. *mihi quaesito opus est.* Orat. II. 10. *illud tertium (genus quod est laudationum) etiamsi opus est, tamen minus est necessarium.* 2. *Utile, nützlich.* Div. I. 9. *legem curiatam opus esse, necesse non esse.* Cluent. 50. *ut si quid aliquando, quod non opus esset ab se esset dictum.*

OPUSCULUM. 1. De artium operibus. Ac. pr. II. 38. *Myrmecides aliquis minutorum opusculorum fabricator.* 2. De libris. Parad. 1. *accipies hoc parvum opusculum, lucubratum his iam contractionibus nocti-
bus.*

ORA. 1. Finis, extremitas. Fin. II. 31. *qui infinitas regiones, quarum nulla esset ora nulla extremitas, mente peragrovisset.* N. D. I. 20. *si immensam et interminatam in omnes partes magnitudinem regionum videretis; in quam se iniciens animus et intendens ita late longeque peregrinatur, ut nullam tamen oram ultimi videat in qua possit insistere.* Div. I. 48. *omnes avidi spectant ad carceris oras, id est ad carceres stadii unde currus emittebantur (ex Ennio).* Tusc. V. 14. *maritima ora (Seeküste).* N. D. II. 40. *aether, extrema ora et determinatio mundi.* 2. Regio ipsa. Manil. 9. *fani diripiendi causa in eas oras nostrum exerci-*

tum esse adductum. Tusc. I. 22. (videmus) globum terrae — duabus oris distantibus habitabilem et cultum.

ORACULUM. 1. Deorum responsum. Top. 20. *oracula ex eo ipso appellata sunt, quod inest in his deorum oratio.* 2. Locus ubi oracula eduntur. Font. 10. *de Gellis: hae sunt nationes quae quondam tam longe ab suis sedibus Delphos usque ad Apollinem Pythium atque oraculum orbis terrae vexandum ac spoliandum profectae sunt.* Div. I. 19. *numquam illud oraculum Delphis tam celebre et tam clarum fuisset, neque tantis donis refertum omnium populorum et regum, nisi omnis aetas oraculorum istorum veritatem esset experta.* 3. Decretum philosophorum. N. D. I. 24. *haec ego nunc physicorum oracula fando.* 4. Quodvis vaticinium. Div. I. 32. *somnii et furoris oracula.*

ORARE. 1. Enixe rogare. implorare. Q. Fr. I. 1. *illud ad extremum te oro et hortor.* Att. XI. 1. *te etiam atque etiam oro, ut me tuendum suscipias.* Att. XII. 31. *orare multis et supplicibus verbis.* Fam. V. 18. *te magnopere non hortor solum, sed etiam pro amore nostro rogo, atque oro, te colligas virumque praebeas.* Manut. ad h. l. „humilitas in orando maior est, quam in rogando; unde adorare. Petitio regantis cum solis precibus est, orantis cum rationibus et precibus.“ 2. Agere dicendo. Brut. 12. *Antiphonte — neminem umquam melius oravisse capitis causam quam se ipse defenderet — scripsit Thucydides.* Quint. 23. *quid pugnas? ut apud iudicem causam priore loco dicat, et quam eam oravit, tum denique vocem accusatoris audiat.*

ORATIO. 1. Quilibet sermo, s. locutio. Off. 1. *magna vis orationis est eademque duplex, altera contentionis altera sermonis, contentio disputationibus tribuatur iudiciorum, concionum, senatus, sermo in circulis, disputationibus, congressionibus familiarium versetur, persequatur etiam convivia.* Brut. 31. *ut Stoicorum adstrictior est oratio, aliquantoque contractior, quam aures populi requirunt, sic illorum (Peripateticorum) liberior et latior, quam patitur consuetudo iudiciorum et fori.* Ibid. 31. *extr. sed et huius (Demosthenis) oratio in philosophiam translata pugnacior videtur; et illorum (philosophorum) in iudicia pacatior.* Orat. 19. *Mollis est oratio philosophorum et umbratilis nec sententiis nec verbis instructa popularibus — itaque sermo potius quam oratio dicitur.* 2. Inprimis oratio

est oratorum in iudiciis, concionibus et senatu. Orat. 19. *quamquam omnis locutio oratio est, tamen unius oratoris locutio hoc proprie signata nomine est.* Sen. 11. *causarum illustrium, quascumque defendi nunc quum maxime conficio orationes.* „3. Muren. 29. *oratio habenda est non cum imperita multitudo pro ad imperitam multitudinem.* Verr. III. 41. *brevis oratio Aetnensium, h. e. de Aetnensibus.* Verr. II. 69. *oratio contemnendorum Siculorum, h. e. in qua contemptus Siculorum inest.* 4. *Facultas scribenti et dicendi.* Off. I. 1. *orationem Latinam efficies plenioris nostris legendis.* 5. *De verbis pluribus iunctis, opponiturque singulis.* Orat. III. 42. *Non est in verbo modus hic sed in oratione, id est in continuatione verborum.* Partit. 7. *(commutatio verborum) simplicibus in verbis ita tractatur, ut aut ex verbo dilatetur aut in verbum contrahatur oratio; ex verbo quum — verbum in plura verba diducitur; ex oratione, quum aut definitio ad unum verbum revocatur etc.*

ORATIUNCULA. N. D. III. 17. *aureola oratiuncula Laelii est illa de religione.* N. D. III. 2. s. *de collegiis Brut. 21. Lael. 25.*

ORATOR. 1. *Is qui in iudiciis, in concionibus in senatu dicendi facultate pollet.* Orat. I. 15. *Is orator erit mea sententia hoc tam gravi dignus nomine, qui quaecumque res inciderit, quae sit dictione explicanda prudenter et compositae, et ornate et memoriter dicat, cum quodum etiam actionis dignitate.* Ibid. 49. *oratorem eum puto esse, qui verbis ad audiendum iucundis et sententiis ad probandum accommodatis uti possit in causis forensibus atque communibus — eumque esse praeterea instructum voce, et actione et lepore quodam volo.* Quomodo horum oratorum oratio differat a philosophorum, a sophistarum, ab historicorum, a poetarum dictione exponitur. Orat. 19. 20. 2. „*Demagogus; nam hi Gr. πρότερες dicebantur, ut e Demosthene apparet.* Sen. 6. *proveniebant oratores novi, stulti, adolescentuli.* 3. *Legatus.* Harusp. 16. *oratores contra ius fasque interfectos.* Brut. 14. *Fabrizius ad Pyrrhum de captivis reddendis missus orator.* 4. *De rhetore.* Ac. post. I. 2. Orat. III. 21. *Sed utroque loco est suspectum verbum Pearcio, quem vid. etiam ad Orat. I. 62.* „*Ern.*

ORATORIE. Her. IV. 36. *gravitatem, et dignitatem et suavitatem habere in dicendo poteris, ut oratorie plane loquaris.* Orat. 68. *nihil est aliud pulcre et oratorie dicere, nisi optimis sententiis verbisque lectissimis dicere.*

ORATORIUS Ac. post. I. 8. huic (dialecticae) quasi altera parte oratoria vis dicendi adhibebatur, explicatrix orationis perpetuae ad persuadendum accommodatae. Partit. 25. *oratoriam vim inanis quaedam profluentia loquendi imitatur.* Orat. I. 54. Socrates dixit: *illam orationem, (quam ei scriptam orator Lysias attulerat) disertam sibi et oratoriam videri, fortem et virilem non videri.*

ORBARE, privare. Ac. pr. II. 19. *Ea philosophia quae — spoliat nos iudicio, privat approbatione, omnibus orbat sensibus.* Sext. 16. *ne victor multis fortibus civibus temp. orbaret.* Muren. 39. *ut orbetur auxilio resp.*

ORBATUS. 1. Sensu proprio. Off. I. 10. *si Neptunus, quod Theseo promiserat, non fecisset, Theseus filio Hippolyto non esset orbatus.* Cluent. 13. *mater orbata filio.* 2. Metaphorice, pro privatus p. Red. in Sen. 2. *quam resp. non solum parentibus perpetuis, verum etiam tutoribus annuis esset orbata.* Brut. 2. *forum P. R. — voce erudita — spoliatum atque orbatum.* Fam. IV. 9. *nec locus tibi ullus dulcior esse debet patria; nec eam diligere minus debes, quod deformior est, sed misereri potius, nec eam multis claris viris orbata, privare aspectu tuo.*

ORBICULATUS. Fam. VIII. 15. *ut milites malis orbiculatis pasti esse videantur, h. e. optimis et delicatissimis.* Rotunda enim mala, ova etc. optima putantur; unde mala orbiculata, h. l. per iocum pro lautissimis cibis dicuntur. Vid. Gesneri Lex. Rustic. in h. v. Apud Celsam II. 24. *orbiculata poma in cibis bonis ponuntur.* Ern. Certam malorum speciem fuisse, quae orbiculata dicerentur, testis est Plinius H. N. XV. 15. *Orbiculata a figura orbis in rotunditatem circumacti. Haec in Epiro primum provenisse, argumento sunt Graeci, qui Epirotica vocant.*

ORBIS. 1. Circulus. N. D. II. 18. *duae formae praestantes — ex solidis globus, ex planis autem circulus aut orbis, qui κύκλος Graece dicitur.* Fat. 8. *in sphaera maximi orbis medii inter se dividuntur.* Somn.

4. novem tibi orbibus vel potius globis connexa sunt omnia. Somn. 3. orbis lacteus γαλαξία (Milchstrasse). N. D. II. 20. signifer orbis (der Thierkreis). 2. Circuitus corporum caelestium. Somn. 3. stellae globosae et rotundae — circulos suos orbisque conficiunt celeritate mirabili. Ibid. 4. in infimo orbe Luna radiis solis accensa convertitur. 3. Orbis saltatorius (ein Kreistanz, eine Runde). Pis. 10. ne tum quidem quum illum suum saltatorium versaret orbem, fortunae rotam pertimescebat. 4. De terra (der Erdkreis). Catil. 1. in hoc orbis terrae gravissimo consilio. Fam. V. 7. scito ea, quae nos pro salute patriae gessimus, orbis terrae iudicio comprobari. Rull. 11. orbis terrarum datur cognitio. Fam. II. 16. orbis terrarum perturbatio. 5. Orbis finiens (der Horizont). Div. II. 44. quum illi orbis, qui caelum quasi medium dividunt, et aspectum nostrum definiunt, qui a Graecis ὀρίζοντες nominantur, a nobis finientes rectissime nominari possunt, varietatem maximam habeant, alique in aliis locis sint, necesse est, ortus occasusque siderum non fieri eodem tempore apud omnes. 6. Metaphorice, de re publica. Att. II. 9. minore sonitu quam putaram hic orbis reip. esse conversus. Ibid. 21. equidem sperabam — sic orbem reip. esse conversum, ut vix sonitum audire vix impressam orbitam videre possemus. Planc. 38. Stare omnes debemus, tamquam in orbe aliquo reip., qui quoniam versetur, eam deligere partem, ad quam nos illius utilitas salusque converterit. 7. In oratione orbis est periodus. Orat. III. 52. Illi veteres quum circuitum et quasi orbem verborum conficere non possent, terna, aut bina, aut nonnulli singula etiam verba dicebant. 8. Omnino constructio verborum rotunda, et ut dicitur in quadam redacta (die Rundung) orbis dicitur. Orat. 44. ut forma ipsa concinnitasque verborum conficiat orbem suum. Ibid. 71. in Thucydide orbem modo orationis, desidero, ornamenta compurent. 9. Orbis dicitur etiam descripta classis rerum vel personarum. Fin. V. 8. explosae eiectaeque sententiae Pyrrhonis etc. quod in hunc orbem, quem circumscripsimus, incidere non possunt, adhibendae omnino non fuerunt.

ORBITA, die Radespur. Att. II. 21. sperabam sic orbem reip. esse conversum ut — vix impressam orbitam videre possemus.

OR-

ORBITAS. 1. De liberis quorum parentes mortui. Orat. I. 53. de Sulpicio Gallo — qui duos filios suos parvos tutelae populi commendasset ac se — populum Rom. tutorem instituere dixisset illorum orbitati. 2. De parentibus qui liberos aut non habent, aut amiserunt. Fin. V. 28. Bonum liberi, misera orbitas. 3. Metaphorice. Orat. III. 1. deploravit (Crassus) casum atque orbitatem senatus cuius ordinis a consule, qui quasi parens bonus aut tutor fidelis esse deberet, tanquam ab aliquo nefario praedone diriperetur patrimonium dignitatis. Fam. X. 3. consul es designatus — maxima orbitate reip. virorum talium.

ORBUS. 1. De eo qui liberis caret. Parad. V. 2. hereditatis spes — quem nutum locupletis orbi senis non observat. 2. De liberis patre privatis. Q. Fr. I. 3. filiam meam — Ciceronemque nostrum quid ego mi frater tibi commendem? quin illud maereo, quod tibi non minorem dolorem illorum orbitas affert, quam mihi. Sed te incolumi, orbi non erunt. 3. De eo qui commodis quibuscunque privatus est. Fam. IV. 13. orbus iis rebus omnibus, quibus et natura me et voluntas et consuetudo assuescebat. 4. Orbus dicitur etiam praesidio carens, vel desertus. Fam. III. 11. ut tam orba civitates tutores complecti debeat. Phil. IX. 1. Ser. Sulpicius subito (morte) ereptus e causa, totam legationem orbam et debilitatam reliquit. Leg. III. 3. neve plebem orbam tribunis relinquunt. Flacc. 23. orba fuit ab optimatibus illa concio. N. D. I. 5. haec in philosophia ratio — usque ad nostram viguit aetatem, quam nunc propemodum orbam esse in ipsa Graecia intelligo.

ORDINARE. 1. Anordnen. Sull. 19. quum omnia ordinarentur, instituerentur, pararentur. Orat. II. 10. in lite ordinanda, h. e. instituenda. Sed praestat Guilielmi lectio: in lite oranda. 2. De partibus orationis. Inv. I. 14. tum denique ordinandae sunt ceterae partes orationis.

ORDINATE. Her. IV. 56. distincte et ordinate disponemus. Graev. e. Ms. malebat reponi *distincte et ordine.*

ORDINATIM, secundum ordinem. Fam. IV. 5. honores ordinatim petere. Fam. XI. 15. Antonius iit passim; ego ordinatim.

ORDIRI, incipere. Att. IV. 1. alterius vitae quoddam initium ordimur. Leg. I. 3. ego animi pendere
Ind. in Opp, Cic, Tom. III, Pars II, 9

soleo, quum quid orsus sum si traducor alio. Marcell. 11. unde est orsa, in eodem terminetur oratio. Orat. III. 47. illi philosopho (Aristoteli) ordiri placet a superiore paeone, posteriore finire. Phil. II. 18. a principio ordiamur. Leg. I. 4. iam ordire explicare de iure civili quid sentias. Orat. I. 21. princeps Crassus eius sermonis ordiendi fuit. Verr. IV. 47. de quo si paullo altius ordiri — videbor, ignoscite.

ORDO. 1. Series rerum, *Reihe*. Sen. 17. Arborum ordines in quincuncem directi. Caecin. 8. eius fundi extremam partem oleae directo ordine definiunt. Div. I. 55. Patum appello, ordinem seriemque causarum. Harusp. 9. rerum ordo ac vicissitudo. 2. Apta rerum dispositio, *Ordnung*. Off. I. 40. ordinem sic definiunt (Stoici,) compositionem rerum aptis et accommodatis locis. Ac. pr. II. 37. Anaxagoras materiam (dixit) infinitam; eas primum confusas, deinde in ordinem adductas a mente divina. 3. Actionem conformatio legibus conveniens. Off. I. 5. in omnium quae sunt, quaeque dicuntur ordine et modo. Parad. III. 2. quicquid peccatur, perturbatione peccatur rationis atque ordinis. Off. I. 5. his rebus quae tractantur in vita modum quendam et ordinem adhibentes, honestatem et decus conservabimus. 4. Dispositio orationis. Orat. II. 42. ordo et dispositio argumentorum. Ibid. I. 51. inventa non solum ordine, sed etiam momento quodam atque iudicio dispensare atque componere. 5. De locis in memoria artificiali. Her. IV. 17. putamus oportere ex ordine hos locos habere, ne quando perturbatione ordinis impediamur. Orat. II. 86. Simonides — invenisse fertur, ordinem esse maxime, qui memoriae lumen afferret. Itaque iis qui hanc partem ingenii exercerent locos esse capiendos, et ea quae memoria tenere vellent effingenda animo, atque in his locis collocanda; sic fore, ut ordinem rerum locorum ordo conservaret. 6. De collocatione verborum in oratione numerosa. Orat. 59. ante circumscribitur mente sententia, confestimque verba concurrunt; quae mens eadem, qua nihil est celerius statim dimittit, ut suo quodque loco respondeat, quorum descriptus ordo alias alia terminatione concluditur. 7. Ordo (der Stand) est etiam omne hominum in civitate genus. Sic de libertinis dicitur. Verr. I. 47. de scribis. Ibid. III. 79. de publicanis. Fam. XIII. 9. (Sic Verr. II. 6. si cuiquam ordini sive aratorum, sive pecuariorum, sive mercatorum

probatus sit.) Sic *ordo senatorius*. Flacc. 18. *ordo equester*. Dom. 28. 8. In militia *ordines* sunt tricesimae partes legionum, in quarum quaque duae centariae a decimo hastato usque ad primum pilum. Unde Pis. 36. *ordines assignare*, et Phil. I. 8. *ordines duxerunt*. Vid. Lips. Mil. R. II. 5. 9. *Subsellia theatri*. Phil. II. 18. *sedisti in XIV ordinibus*, quod est insigne ecurum. 10. Rosc. Am. 48. *recte atque ordine facere* est formula antiqua, pro ex legibus, laudabiliter, sapienter. 11. *Extra ordinem* est aliter ac legibus est constitutum, contra leges. Vid. *Extraordinarius*. Cluent. 31. *qui se ab reo pecuniam, quum iudex esset clam atque extra ordinem accepisse confessus esset*. 12. Fam. VI. 5. *spem quam extra ordinem habemus*; est maior quam quam de ceteris. — *Err.*

ORICHALCUM. (ὀρείχαλκος, Messing.) Off. III. 23. *si quis aurum vendens orichalcum se putet vendere, indicetne ei vir bonus aurum illud esse, an emat denario, quod sit mille denarium*. Ad h. l. Heusingerus: „apparet inquit, ex hoc orichalci et aeris pretium idem fere fuisse. Una enim auri drachma par erat duodecim argenti drachmis, singulae argenti drachmae octoginta minimum aeris drachmis; ut adeo inter aes et aurum proportio esset circiter milliaria, aequae atque inter orichalcum et aurum.“

ORIENS, *plaga coeli ubi sol exoritur*. N. D. II. 66. *qui terras ab Oriente ad Occidentem colunt*.

ORIGO. Univ. 3. *quae causa impulerit eum, qui haec machinatus sit, ut originem rerum et molitionem novam quaereret*. Ibid. 2. *nullius rei causa remota reperiri origo potest*. Tusc. III. 10. *doloris — origo nobis explicanda est, id est causa efficiens aegritudinem in animo, tanquam aegrotationem in corpore*. Brut. 72. *verborum delectum originem esse eloquentiae* Caesar dixerat in libro de ratione Latine loquendi ad Ciceronem scripto.

ORIRI. Leg. II. 2. *Hoc solum in quo tu ortus et procreatus es*. Univ. 11. *Vos qui deorum suti orti estis*. Orat. II. 40. *ex iis, quae sunt orta de causis*. Fin. II. 24. *de amore in amicitia: quod non subducta utilitatis ratione effici solet, sed ipsum a se oritur et sua sponte nascitur*. Planc. 27. Phil. VI. 6. *homo a se ortus, i. e. homo novus qui primus ex familia sua honores adeptus est*.

ORIUNDUS. Top. 6. *qui ab ingenuis oriundi sunt.*

ORNAMENTUM. 1. De omni re, quae laudem, honorem, dignitatem, opes affert. Fam. V. 8. *suscepi mihi perpetuam propugnationem pro omnibus ornamentis suis.* Sull. 31. *omnia generis, nominis, honoris insignia atque ornamenta unius iudicii calamitate occiderunt.* Sext. 51. *ornamenta equestris ordinis sunt divitiae.* Catil. III. 11. *pro tantis rebus nullum ego vobis praemium virtutis, nullum insigne honoris, nullum monumentum laudis postulo, praeterquam huius diei memoriam sempiternam. In animis ego vestris omnes triumphos meos, omnia ornamenta honoris, monumenta gloriae laudis insignia condi et collocari volo.* Phil. XI. 1. 11. *de beneficiis quibus Caesar flintum ornaverat, illa ornamenta in virtute et industria posita lucent.* 2. *Homines ipsi dicuntur ornamenta.* Milon. 14. Q. Hortensius *lumen et ornamentum reip.* Caecin. 10. *Fidiculanus Falcula dicitur ironice decus atque ornamentum iudiciorum.* Phil. VIII. 8. *quum ad nos mitteret Cotylam ornamentum atque arcem amicorum suorum.* 3. *Inprimis oratoria sunt ornamenta.* Brut. 75. *ad hanc elegantiam verborum Latinorum, quae etiam si orator non sis, et sis ingenuus civis Romanus tamen necessaria est, adiungit (Caesar) illa oratoria ornamenta dicendi.* Ibid. 37. *in sententiarum ornamentis et conformationibus.*

ORNARE. 1. Adornare, instruere. Cluent. 5. *lectum sibi ornari et strui iubet.* Manil. 4. *Mithridates — postquam maximas aedificasset ornassetque classes.* Verr. IV. 20. *ornare et apparare convivium.* 2. „Honores supplicationes etc. decernere. Deiot. 1. *quem ante ornare iuncto cum senatu solebam, h. e. decernere nomen regis, amici, item laudare.* Fam. I. 1. *quod Pompeium ornasti, h. e. ei praeferturam annonae decrevisisti.* 3. *Magis ratur autem provinciales et ipsae provinciae ornantur.* Q. Fr. II. 3. Att. III. 24. IV. 18. *quum iis decernuntur necessariae militum copiae, stipendia, legati.* Vid. Sigon. Ant. Iur. Prov. II. 11. „Ern. Sic Rull. II. 13. *de decemviris ex lege Agraria Rulli ornandis: Deinde ornat apparitoribus, scribis, librariis, praeconibus, architectis; praeterea mulis, tabernaculis, suppellectili.* 4. *De beneficiis, et laudibus.* Att. VI. 1. *ornare civitatem beneficiis omnibus.* Fam. I. 9. *ornare*

aliquem insignibus gloriæ. Phil. II. 11. Vereor — ne praevaricatorem mihi apposuisse videar, qui me non solum meis laudibus ornaret, sed etiam orneret alienis. Tusc. I. 47. Tu vero istam artem (oratoriam) ne reliqueris, quam semper ornasti, et quidem iure; illa enim te, verum si loqui volumus, ornaverat. Fin. III. 8. potest id quidem (scil. quod honestum sit, id solum bonum esse) fuisse et copiose, et omnibus electissimis verbis gravissimisque sententiis rhetoriæ et augeri, et ornari. 5 De orationis ornamentis. Orat. III. 7. priusquam illa conor attingere, quibus orationem ornari atque illuminari putem.

ORNATE. Orat. III. 14. *qui distincte, qui explicate, qui abundanter, qui illuminate et rebus et verbis dicunt, et in ipsa oratione quasi quendam numerum versumque consciunt id est, quod dico ornate. Fin. III. 5. istius modi res dicere ornate velle, puerile est; plane autem et perspicue expedire posse, docti et intelligentis viri.*

ORNATUS, subst. 1. De ornamentis in vestitu (Putz, Schmuck.). Fin. II. 21. *iubebat (Clesnibes) eos qui audiebant secum ipsos cogitare pictam in tabula voluptatem pulcherrimo vestitu, et ornatu regali. Sen. 17. Cyri purpura — ornatusque Persicus multo auro multisque gemmis. Off. I. 18. statuas videmus ornatum fere militari. 2. Dom. 43. Hoc simulacrum quidam ad ornatum aedilitatis suae deportavit: aediles enim quum ludos faciebant, forum eiusmodi signis exornare solebant. 3. De ornamentis oratoriis. Brut. 80. verborum et sententiarum illa lumina, quibus tamquam insignibus in ornatu distinguebatur omnis oratio. Orat. 39. ex collocatione verborum, quae sumuntur quasi lumina, magnum afferunt ornatum orationi. Orat. III. 6. oratio — quocunque ingreditur eodem est instructu ornatuque comitata. Orat. 23. (in genere orationis tenui) removebitur omnis insignis ornatus, quasi margaritarum. Ibid. 24. collocata verba habent ornatum, si aliquid concinnitatis efficiunt.*

ORNATUS. 1. De fundis. Sen. 16. *agro bene culto nil potest esse nec usu uberius, nec specie ornatus. Quint. 32. e fundo ornâtissimo, (i. e. optime culto) delectus. 2. De aedibus aliisque monumentis. N. D. II. 37. domicilia ornata signis atque picturis. Manil. 8. domicilia regis omnibus rebus ornata atque refecta.*

3. De provinciis. Pis. 2. *provincia exercitu et pecunia instructa et ornata*. Phil. X. 4. *Graecia M. Bruti imperio, auctoritate copiis non instructa solum sed etiam ornata*. 4. De hominibus. Fin. II. 34. *Sapiens plurimis et gravissimis artibus atque virtutibus instructus et ornatus*. Caecin. 21. *Armatus, si Latine loqui volumus quos appellare vere possumus? Opinor eos, qui scutis telisque parati ornatique sunt*. Caecil. 9. *frater tuus lectissimus atque ornatissimus adolescens*. 5. De civitatibus. Flacc. 23. *gravis locuples ornata civitas*. 6. De oratione. Orat. I. 12. *Unum erit profecto, quod ii, qui bene dicunt afferant proprium; compositam orationem et ornata et artificio quodam et expolitione distinctam*.

ORSUS. Div. II. 30. *auguris ut nostri Calchantis fata queamus scire, ratos ne habeant an vanos pectoris orsus, versiculi a Cicerone ex Iliad. II. 300. conversi*.

ORTUS. 1. Origo. Univ. 2. *mundum nullo ortu fuisse generatum*. Div. II. 23. *ortum videamus haruspicinae*. Leg. III. 8. *Tribunatus cuius ortum inter arma procreatum videmus*. Ibid. I. 6. *Iuris ortum a fonte repetamus*. 2. Nativitas. Div. II. 42. *ortus nascentium*. Leg. II. 2. *Cato ortu Tusculanus fuit, civitate Romanus*. 3. De sideribus. Inv. I. 34. *signorum ortus et obitus definitum quendam ordinem servant*. Div. II. 44. *neesse est ortus occasusque siderum non fieri eodem tempore apud omnes*.

OS, oris. 1. Sensu proprio. N. D. II. 47. *animalia cibum partim oris hiatu et dentibus ipsis capesunt*. Div. I. 15. *neesse est ossa obiecta cadere frustum ex pulli ore quum pascitur*. Div. II. 66. *Alexandro secundum quietem visus dicitur draco is, quem mater Olympias alebat radicula ore ferre*. Div. I. 30. *Midae Phrygio, quum puer esset, dormienti formicae in os tritici grana congesserunt*. Sull. 26. *verbum ecquod unquam ex ore huius excidit, unde quisquam posset offendi*. Deiot. 10. *non debebas optimo viro fugitivi ore maledicere*. Brut. 46. *cui orationi Caepionis ore respondet Aelius; scilicet Aelius orationem scripserat, quam Caepio recitavit*. 2. Facies. Verr. I. 1. *Ora iudicium aspicere, et os suum populo ostendere*. Catil. V. 1. *video P. C. in me omnium vestrum ora atque oculos esse conversos*. Verr. IV. 56. *Gorgonis os pulcherrimum, cri-*

nitum anguibus revellit (ex valvis templi Minervae Syracusani.) 3. Impudentia. Quint. 24. *dixi mihi videri ore durissimo esse qui praesente eo* (Roscio) *gestum agere conaretur.* Orat. I. 38. *quod tandem os est illius patroni qui ad eas causas sine ulla scientia iuris audet accedere.* Fam. IX. 8. *nosti profecto os adolescentioris Academiae.* Pis. 26. *os tuum ferreum senatus convicio verberari noluisti.* Orat. II. 7. iocose Antonius quoniam inquit, *hoc totum quicquid est sive artificium sive studium dicendi, nisi accessit os, nullum potest esse, docebo vos, discipuli, quod ipse non didici.* — 4. Aditus, introitus (die *Mündung*). Verr. IV. 58. *in ore Ponti et angustis.* Ibid. V. 12. *in ipso aditu atque ore portus.* 5. „Arch. 9. *os belli atque fauces*, h. e. bellicum periculum et quidem ultimum. Videtur dictum imitatione Homeri, qui dixit *στόμα πολέμοιο*, Iliad. K. 8. ubi tamen durius dicitur, quam apud Ciceronem. Non enim additur eripere, ut h. l. sed *τρώχην*. Add. Y. 359.“ Ern.

OS, ossis. 1. Sensu proprio. N. D. II. 55. *quid dicam de ossibus? Quae subiecta corpori mirabiles commissuras habent, et ad stabilitatem aptas et ad actus finiendos accommodatas, et ad omnem corporis actionem.* 2. Ossa mortui. Verr. I. 44. *cur hunc dolorem cineri eius atque ossibus inussisti.* Ibid. V. 49. *Dexio — non ex litibus aestimatis tuis pecuniam domum, sed ex tua calamitate cineri atque ossibus filii sui solatium vult aliquod reportare.* 3. „Metaphorice. Fin. IV. 3. *ossa nudare dicuntur Stoici, qui de rebus magnis ieiune et sine ornatu scribunt.*“ Ern.

OSCINES. Div. I. 55. *eadem efficit in avibus divina mens, ut tum huc tum illuc volent, alites — tum dextra tum a sinistra parte canant oscines.* Nempe oscines sunt aves quae cantu auspiciū faciunt. N. D. II. 64. *aves quasdam et alites, et oscines — rerum augurandarum causa esse natas putamus.*

OSCITANTER. Brut. 80. *memini — hoc ipsum (contra Calidium) posuisse pro argumento quod ille quum pestem capitis sui, quum indicia mortis se comperisse manifesto et manu tenere diceret, tam solute egisset, tam leniter, tam oscitanter (so phlegmatisch).*

OSCITARE. 1. Sensu proprio, Milon. 21. *adde inscitiam pransi, poti, oscitantis ducis (Clodii) fr. orat. pr. Gall. hesterna rotatione oscitantes.* Brut. 54. *vide*

oscitantem iudicem, loquentem cum altero. 2. Metaphorice, segnis, negligens. Cluent. 26. *initium facit a Bulbo et eum quod iam diu nihil quaesierat, tristem atque oscitantem leviter impellit.* Orat. II. 34. *oscitans et dormitans sapientia per iocum tribuitur Iureconsultis qui mane in solio sedentes de iure respondebant; opponiturque forensibus oratorum laboribus.* N. D. I. 26. *quae Epicurus oscitans hallucinatus est.*

OSCITARI, deponens. Her. IV. 36. *maximas calamitates accepistis; quum etiam maiores impendere videantur, sedetis et oscitami.*

OSculari. 1. Sensu proprio. Verr. IV. 43. *Herculis simulacrum ex aere (apud Agrigentinos) quo non facile quidquam dixerim me vidisse pulchrius — usque eo ut rictum eius ac mentum paullo sit attritius quod in precibus ac gratulationibus non solum id venerari, verum etiam osculari solent.* Tusc. I. 38. *conspitus putatur (a Luna Endymion) ut eum dormientem oscularetur.* Att. XVI. 5. *sic (Bruto) probatum est quod ad te scribo (de Q. Cicerone filio) ut ipse crediderit, eumque laudans — complexus osculatusque dimiserit.* Fam. III. 11. *complexus sum cogitatione te absentem, epistolam vero osculatus, etiam ipse mihi gratulatus sum.* 3. Metaphorice, vehementer aliquem complecti, fovere amare, Muren. 10. *Videris istam scientiam iuris tamquam filiolum osculari tuam.* Fam. I. 9. *inimicum meum sic amplexabantur, sic in manibus habebant, sic fovebant, sic osculabantur.*

OSculatio. Cael. 20. *si quae non nupta mulier — ita se geret non incessu solum sed ornatu atque comitatu, non flagrantia oculorum, non libertate sermonis sed etiam complexu, osculatione. —*

OSculum. Att. XII. 1. *utinam continuo ad complexum meae Tulliae et ad osculum Atticae possem currere de Rep. IV. 17. si qua erat famosa ac cognati osculum non ferebant.*

OSTendere. 1. Oculis exponere. Rosc. Am. 31. *solus tu inventus es — qui os tuum non modo ostenderes, sed etiam offerres.* Verr. I. 1. *nemo (Verrem) — tam impudentem fore arbitrabatur, qui tam nefariis criminibus, tam multis testibus convictus ora iudicum aspicere aut os suum populo Romano ostendere auderet.* Utroque loco notatur impudentia hominis, qui fugere potius debebat oculos aliorum, quam in eos

incurrere. 2. *Declarare.* Somn. 2. *Hic tu ostendas oportet patriae lumen animi consilique tui.* Caecin. 4. (Caecina probatissimam sibi fuisse uxorem) *et vivus multis ipse rebus ostendit, et in morte suo testamento declaravit.* 3. *Demonstrare, significare.* Att. I. 1. *demonstravi haec Caecilio, simul illud ostendi.* 4. *Pro-mittere.* Fam. IX. 8. *munus flagitare, quamvis quis ostenderit, ne populus quidem solet.* 5. *Se ostendere, est in animum incurrere.* Orat. I. 35. *omnes loci — qui modo insunt in ea re de qua scribimus anquirentibus nobis — ostendunt se, et occurrunt.* 6. Q. Fr. I. 2. *Consules se optime ostendunt; i. e. magnam sui spem faciunt.* 7. *Ostendi est apparere.* Univ. II. *omnes (dii) qui moventur, palamque ostenduntur.* Att. XI. 11. *quum praesertim ne spes quidem ulla ostendatur.*

OSTENTARE. 1. *Exponere, probare.* Att. I. 13. *ostentare iugulum pro capite alterius, i. e. vitae periculo se exponere.* 2. *Prae se ferre.* Rull. II. 4. *aliud quiddam obscure moliuntur, aliud spe ac specie simulationis ostentant.* 3. *Polliceri.* Rull. II. 28. *agrum Campanum, quem vobis ostentant, ipsi concupivere.* Rosc. Com. 6. *pecunia quae ex liberalitate huius promissa sit et ostentata.* Rull. II. 4. *largitio aliqua promulgata quae verbis ostentari potest, re vera fieri nisi exhausto aerario nullo pacto potest.* 4. *Minari.* Fam. IV. 14. *bellum ex altera parte caedem ostentat, ex altera servitutem.* Cluent. 8. *Aurium illum, qui sibi delationem nominis et capitis periculum ostentarat.* 5. *Se ostentare, i. q. iactare.* Fam. I. 4. *quid enim me ostentem?* Her. IV. 21. *hic qui se magnifice iactat et ostentat.* Similiter aliquid ostentare dicitur; Her. II. 30. *Ficta et dedita opera comparata oratio videbitur esse aut artificii significandi, aut ingenii venditandi, aut memoriae ostentandae causa.*

OSTENTATIO. 1. *Gloriosa venditatio (Pralere).* Off. II. 12. *Si qui simulatione et inani ostentatione et ficto non modo sermone sed etiam vultu stabilem se gloriam consequi posse rentur vehementer errant.* Tusc. II. 4. *quotus quisque philosophorum invenitur — qui disciplinam suam non ostentationem scientiae sed legem vitae putet.* Orat. II. 8. *nulla mihi ostentatione videris esse usurus.* Exorsus es enim non gloriose — Ibid. II. 82. *vitanda etiam ingenii ostentationis suspicio.* 2. *Simulatio.* Fin. II. 24. *Verba tu fingas et ea dicas quae*

non sentias; aut etiam, ut vestitum, sic sententiam habearis aliam domesticam aliam forensem; ut in fronte ostentatio sit, intus veritas occultetur? 3. Pollicitatio. Att. V. 13. *intelligis ostentationes meas in discrimen esse adductas.*

OSTENTATOR. Her. IV. 50. *ostentator pecuniae.* Eius ibi est descriptio.

OSTENTUM. Div. I. 53. *scribit Herodotus Croesi filium quum esset infans (i. e. mutus) locutum; quo ostento regnum patris et domum funditus concidisse.*

OSTIATIM. Verr. IV. 22. *nolite exspectare dum ego hoc crimen agam ostiatim (Haus vor Haus).* Ibid. 24. *permagnum est in eum dicere aliquid qui — palam per potestatem uno imperio ostiatim totum oppidum compilarit.*

OSTIUM. 1. Ianua in aedibus. Orat. II. 68. *ab ostio quaerere aliquem.* Rosc. Am. 23. *cum Clodius quidam cenatus cubitum in idem conclave cum duobus adolescentibus filiis isset, et mane inventus esset iugulatus — nomina filiorum de parricidio delata sunt. — Tamen quum planum iudicibus esset factum aperto ostio dormientes eos repertos esse iudicio absoluti sunt.* Tusc. V. 5. *ostium limenque carceris.* Pet. cons. 11. *cura ut aditus ad te diurni nocturnique pateant, neque foribus solum aedium tuarum, sed etiam vultu ac fronte, quae est animi ianua. Quae si significant voluntatem abditam esse et retrusam, parvi refert patere ostium.* 2. Aditus fluminis. Phil. II. 11. *ostium fluminis Cydni.* Mamil. 12. *ante ostium Tiberinum.* 3. Aditus portus. Verr. IV. 53. *insula in utriusque portus ostium aditumque projecta.*

OSTREA. Div. II. 14. *Ostreis et conchyliis omnibus contingit ut cum luna crescant pariter atque decre-scant.* Hortens. fr. *solertiam quae posset vel in tegulis proseminare ostreas.*

OTIARI. Off. III. 14. *quum se Syracusas otiandi causa non negotiandi contulisset.*

OTIOLUM. Fam. VIII. 3. *quum otiosus sum plane ubi delectem otiolum meum non habeo.*

OTIOSE. Off. III. 26. *Ithacae otiose vivere.* Verr. IV. 15. *contemplari unumquodque otiose.*

OTIOSUS. 1. Sensu proprio. Planc. 27. *ecquid ego dicam de occupatis meis temporibus, cui fuerit ne otium quidem unquam otiosum. Nam quas tu comme-*

moras, Cassi, legere te solere orationes; quum otiosus sis, has ego scripsi ludis et feriis, ne omnino unquam essem otiosus. Off. III. 1. Dicere solitum Scipionem accepimus, nunquam se minus otiosum esse, quam quum esset otiosus. Orat. I. 51. in studio (philosophiae) hominum ingeniosissimorum otiosissimorumque totas aetates videmus esse contritas. Sen. 14. si habet aliquod tamquam pabulum studii atque doctrinae nihil est otiosa senectute iucundius. 2. Otiosus dicitur, qui ad remp. non accedit. Sext. 51. Graeculum se atque otiosum putari voluit, studio literarum se subito dedit. Off. I. 20. 21. Multi et sunt et fuerunt, qui eam, quam dico, tranquillitatem et petentes a negotiis publicis se removerint, ad otiumque perfugerint. — — Facilior et tutior et minus aliis gravis aut molesta est vita otiosorum, fructuosior autem hominum generi, et ad claritatem amplitudinemque aptior eorum, qui se ad remp. et ad res magnas gerendas accommodaverunt. Phil. XI. 8. otioso nihil agenti, privato — quando imperium senatus dedit? 5. Liber a commotione animi Brut. 24. Galbam vis non ingenii solum sed etiam animi et naturalis quidam dolor dicentem incendebat, efficiebatque ut et incitata et gravis, et vehemens esset oratio. Dein quum otiosus stilum prehenderat, motusque omnis animi, tanquam ventus, hominem defecerat, floccescebat oratio. 4. In republica. Sext. 46. otiosa dignitas est id quod paullo ante dicitur otium cum dignitate, h. e. pax et tranquillitas publica coniuncta cum dignitate, cuius fundamenta ibidem describuntur. 5. Neutri parti addictus, pacem servans utraque. Fam. IX. 6. crudeliter otiosis minabantur. 6. Otiosus, liber a molestia litium cum altero. Fam. IX. 25. non tam perscribere possum, quam mihi gratum feceris, si otiosum Fabium reddideris.

OTIUM. 1. Tempus a negotiis liberum. Orat. II. 6. otii fructus est non contentio animi, sed relaxatio. 2. Tranquillitas publica. Q. Fr. I. 1, 11. imperium quum retineri sine vectigalibus nullo modo possit, aequo animo parte aliqua suorum fructuum pacem sibi sempiternam redimat (Asia provincia) atque otium. Orat. I. 4. diuturnitas pacis otium confirmavit. Sext. 46. otium cum dignitate propositum esse debet reip. gubernatoribus. Eius fundamenta et membra ibidem exponuntur. Ibid. 46. nitendum — ut conservatis his, quae ego

paullo ante fundamenta et membra esse dixi, tenere cursum possint et capere otii illum portum et dignitatis. Ibid. c. 47. boni nescio quomodo tardiores sunt — ita ut nonnunquam cunctatione ac tarditate, dum otium volunt etiam sine dignitate retinere, ipsi utrumque amittant. 3. Desidia. Rull. II. 33. inertissimum et desiodissimum otium, Att. II. 14. otio tabescere.

OVARE. „Minus est quam triumphare, ingredi urbem ob victoriam non adeo magnam equo. Ep. ad Brut. 13. ut ovandi introire liceret Caesari decrevi. Vid. Sigon. Ant. Iur. Civ. Rom. I. 22. et Ant. Iur. Prov. II. 10. “ Ern. Orat. II. 47. M' Aquilius — quem — imperatorem ornatum a senatu, ovantem in Capitolium ascendisse meminissim. 2. Improprie dicitur. Her. IV. 8. quo pacto hostes — ovantes (i. e. laetitia et superbia exultantes) irruerent in civitatem. Phil. XIV. 5. quanto honore, laetitia, gratulatione in hoc templum ingredi debent illi ipsi huius urbis liberatores, quam hesterno die propter eorum res gestas me ovantem ac prope triumphantem populus Romanus in Capitolium domo tulerit, domum inde reduxerit?

OVIS. N. D. II. 65. quid oves aliud offerunt nisi ut earum villis confectis atque contextis homines vestiuntur. Quae quidem neque ali neque sustentari, neque ullum fructum ex se sine cultu hominum et curatione potuissent. Phil. III. 11. o praeclarum custodem ovium (ut aiunt) lupum!

OVUM. N. D. II. 48. anatum ova gallinis saepe supponimus. Ibid. II. 52. pisces ut aiunt, ova cum genuerunt, relinquunt. Acad. pr. II. 18. Videsne ut in proverbio sit ovorum inter se similitudo? Tamen hoc accepimus Deli fuisse complures — qui gallinas alere permultas quaestus causa solerent. Hi quum ovum inspexerant, quae id gallina peperisset dicere solebant.

P.

P. Haec litera in iudicio de praevagatione in unam coniciebatur; ut ea uterentur iudices in sententia ferenda. Partit. or. 36. quod ea litera de accusatore soleat dari iudici. Vid. Praevagatione.

PABULUM. 1. Sensu proprio. Div. II. 13. Democritus — habitu extorum et colore declarari censet hoc duntaxat, pabuli genus et earum rerum quas terra

procreet vel ubertatem vel tenuitatem. 2. Metaphorice. Acad. pr. II. 41. *est animorum ingeniorumque naturale quoddam quasi pabulum consideratio contemplatioque naturae* Sen. 14. *si habet aliquod tamquam pabulum studii atque doctrinae; nihil est otiosa senectute iucundius.* Harusp. 3. *quid hunc persequar, pecudem ac belluam, pabulo inimicorum meorum ac glande corruptum?*

PACARE. Fam. XV. 4. *pacare Amanum et perpetuum hostem ex eo monte tollere.*

PACATUS. 1. De provinciis aut civitatibus. Orat. 1. 8. *eloquentia in omni libero populo, maximeque in pacatis tranquillisque civitatibus praecipue semper floruit.* Ligar. 2. *legatus in pace profectus in provincia pacatissima ita se gessit, ut ei pacem esse expediret.* Att. V. 20. *exercitum in hiberna agri male pacati deducendum* Q. fratri dabam. 2. Non infestus. Phil. VII. 9. *huic tali vero poteritne pacatus esse Antonius?* 3. Phil. V. 9. *cuius nequitiam ne pacatam quidem ferre possumus, h. e. etiamsi armis non utatur.*

PACIFICATIO. Att. VII. 8. *quod quaeris ecqua spes pacificationis sit (inter Pompeium et Caesarem) quantum ex Pompeii — sermone intellexi ne voluntas quidem est.* Fam. X. 27. *sapientius — facies, si te in istam pacificationem (cum Antonio) non interpones.*

PACIFICATOR. Att. X. 1. *iam illum emptum pacificatorem perorasse puto.* Intelligitur Curio magna pecunia a Caesare corruptus. Idem paullo post dicitur nummarius. Att. XV. 7. *Servius (Sulpicius) pacificator videtur obiisse legationem.* Intelligit privatum Servii studium pacem conciliandi. Non enim hic agitur de publica illa legatione ad Antonium, quam anno proximo suscepit Servius.

PACIFICATORIUS. Phil. XII. 1. *pacificatoria legatio.*

PACIFICUS. Att. VIII. 16. *pacifica persona.*

PACISCI. 1. De mercede quam quis sibi stipulatur. Orat. II. 86. *dixit se dimidium eius ei quod pactus esset, pro illo carmine daturum.* 2. Contractum facere de aliqua re. Verr. III. 14. *edictum ne quis frumentum de area tolleret, antequam cum decumano pactus esset.* 3. De aliis rebus de quibus inter aliquos convenit. Att. II. 9. *quae de me pacta sunt.* 4. Aliquid depacisci. Sext. 25. *Cabinus Siciliam sibi pactus est.*

PACTIO. 1. *Verabredung, Vertrag.* Att. VIII. 11. *An censes nihil inter eos convenire, nullam pactionem fieri potuisse.* Verr. V. 45. *pactiones facere sepulturae cum vivis.* 2. *Contract.* Att. V. 13. *in nostra provincia confectae sunt pactiones publicanorum.* Fam. XIII. 65. *eius summa existimatio agitur in eo ut pactiones cum reliquis civitatibus conficiat.* Q. Fr. I. 1. *Malb.* 11. *pactione foedus ferire.* „Nempe inter publicanos et provinciales, qui agros decumanos habebant pactiones fiebant. Eius rei ratio intelligi potest e Verrina tertia. Vid. e. c. c. 14. cf. Burmann. de Vectigal. p. 139. Balduin. Iurispr. Mur. p. m. 119.“ Ern. 3. *Capitulation.* Inv. II. 24. *quum omnes perituri milites essent, nisi ad hanc pactionem venissent, utrum satius fuerit amittere milites, an ad hanc conditionem venire?* 4. *Complot.* Harusp. 20. *Clodius nefarias cum multis scelerum pactiones societatesque conflavit.* 5. Inprimis pactionum fit mentio in corruptionibus pecuniariis. Verr. I. 7. *sciebam in reiiciendis iudicibus nonnullos pactionis suspicionem non vitasse.* Pison. 36. *pactiones reorum.* 6. De formula iurisiurandi. Rosc. Com. 16. *non enim ex pactione verborum, quibus iusiurandum comprehenditur, sed ex perfidia et malitia per quam insidiae tenduntur alicui dii immortales hominibus irasci et succensere consuerunt.*

FACTOR, per quem pactio fit (*der Unterhändler*). Verr. V. 21. *societatis factores recitantur.*

PACTUM. Inv. II. 22. *pactum est, quod inter aliquos convenit, quod iam ita iustum putatur, ut iure praestare dicatur.* Orat. II. 24. *pacta, conventa, stipulationes.* Att. VI. 5. *Pomptinus ex pacto convento iam a me discesserat.* Off. III. 24. *pacta et promissa semperne servanda sint, quae nec vi, nec dolo malo facta sint.*

PACTUS. 1. Off. III. 29. *si praedonibus pactum pro capite pretium non attuleris nulla fraus est.* Off. I. 10. *ille qui quum triginta dierum essent cum hoste pactae induciae, noctu populabatur agros, quod dierum essent pactae non noctium induciae.* 2. *Desponsus.* Att. V. 21. *Deiotarus, cuius filio pacta est Artavasais filia.*

PAEAN s. **PAEON**, pes metrius ex una longa et tribus brevibus syllabis; et primus quidem —ooo secundus o—oo tertius oo—o quartus ooo—. Horum Cicero primum tantum et quantum oratori com-

mendat. Orat. 64. Nam 'et creticus, qui est, longa et brevi et longa, et eius aequalis paeon, qui spatio par est, syllaba longior, quam commodissime putatur insolutam orationem illigari, quum sit duplex. Nam aut e longa et tribus brevibus (—000) qui numerus in primo viget, iacet in extremo; aut e totidem brevibus et longa (000—). In quem optime cadere censent veteres. Ibid. 56. pes qui adhibetur ad numeros partitum in tria, ut necesse sit, partem pedis aut aequalem alteri parti, aut altero tanto aut sesqui esse maiorem. Ita fit aequalis dactylus, duplex iambus, sesqui paeon. Orat. III. 47. probatur (ab Aristotele) maxime paeon; qui est duplex. Nam aut a longa oritur, quam tres breves consequuntur, ut haec verba, desinite, incipite, comprimite aut a brevibus princeps tribus, extrema producta atque longa, sicut illa sunt domuerant, soni pedes.

PAEDAGOGUS, servus aut libertus pueri ingenui custos. Lael. 20. Amicitiae corroboratis iam confirmatisque et ingeniis et aetatibus indicandae sunt; nec si qui ineunte aetate venandi aut pilae studiosi fuerint eos habere necessarios oportet, quos tum eodem studio praeditos dilexerunt. Isto enim modo nutrices et paedagogi iure vetustatis plurimum benivolentiae postulabunt, qui negligendi quidem non sunt, sed alio modo colendi. Her. IV. 10. Conturbatus est adolescens, nec mirum, cui etiam nunc paedagogi lites ad auriculas versarentur.

PAEDOR, squalor, sordes, signum luctus. Tusc. III. 12. barba paedore horrida, cf. Ibid. 26 Ern.

PAETULUS, *ὑποεγιστῆρας* pro paetus, quod minus esse, quam strabonem apparet ex Horatio Sat. I. 5, 44. N. D. I. 29. redeo ad deos, ecquos si non tam strabones at paetulos arbitramur?

PAGANUS. Dom. 28. in hac urbe nulli pagani aut montani etc. Huius loci interpretatio repetenda e Dionys. Halic. V. p. 220. ed. Sylb. qui tradit Servium Tullium in locis montanis et natura adeo munitis fecisse rusticis perfugia, et pagos Graeco vocabulo dixisse. Hinc illi homines, qui in plebe R. erant, quoniam in tribubus urbanis censebantur pagani dicti; qui non differunt a montanis, quos hic Cicero commemorat, quod facile ex loco Dionysii intelligitur. Pagos commemorat Q. Cicero Pet. Cons. 22. Pagorum mentio

ap. Livium XXV. 5. De iis vide Bimardum. Diss. I. c. 4. ap. Murator. Inscript. T. I. p. 19. Sed originem paganorum repetit a Numa, auctoritate eiusdem Dionysii I. p. 135. II. p. 135. *Ern.* Recte Graevius paganos a montanis distinguit, usus Varronis loco de L. L. V. 3. *dies septimontium nominatus ab his septem montibus in quibus sita urbs est, feriae non populi sed montanorum modo, ut Paganalibus, qui sunt alicuius pagi.*

PAGELLA. Fam. II. 13. *Extrema pagella (epistolae tuae) pupugit me tuo chirographo*, h. e. verbis manu tua adscriptis. Fam. XI. 25. Sed quid ago, non imitor *λακωνισμὸν* tuum; altera iam pagella procedit. Ad h. l. Manutius: Paucos igitur, ait, versus pagina capiebat; brevis enim admodum haec epistola; et ad Att. XIII. 54. quum perpauca scripsisset: dixit complere paginam volui. — Erant autem illae nisi fallor codicillorum pagellae, non Aegyptiacae chartae ex papyro confectae, quae plures versus in pagina capiebat, quum latitudo esset optimae digitorum tredecim, bonitate proximae undecim aut decem; quod lib. XIII. c. 12. Plinius docet.

PAGINA. Att. V. 4. *Meam in eo (i. e. in charta) parsimoniam huius paginae contractio significat.* Ibid. XIII. 34. *Nor. mehercule arbitror (istam rem de Publilio populum curatorum) sed complere paginam volui.* Ergo haec epistola paucorum versuum erat in minutis codicillis scripta. Vid. *Pagella*, Fin. IV. 19. *Ais si una litera (in illis Stoicorum decretis) commota sit, fore tota ut labet disciplina. Utrum igitur tibi literam videor, an totas paginas commovere?*

PAGINULA. Att. IV. 8. *quid hoc miserius quam eum (Domitium) qui tot annos quot habet designatus consul fuerit, (i. e. qui propter generis nobilitatem iam quasi in cunis designatus fuerit) fieri consulem non posse.* — *Si vero id est ut non minus longas iam in codicillorum fastis futurorum consulum paginulas habeat, (quos scilicet a Caesare et Pompeio iam in multis annos designatos esse suspicetur) quid illo miserius?*

PAGO. 1. De finibus aut terminis. Pis. 16. *obtinuisti provinciam consularem iis finibus quos lex cupiditatis tuae — pepigerat.* Leg. I. 21. *requiri placere terminos, quos Socrates pegerit.* 2. De pactis. Her. II. 13. *ex pacto ius est si qui inter se pepigerunt si quid inter quos convenit.*

PAGUS. Pet. cons. 8. *habeto rationem urbis totius, collegiorum omnium, pagorum, vicinitatum.*

PALA. Off. III. 9. *pala annuli.* Plato unde ille locus ductus est *σφιδῖον*. Unde Plinius XXXVII. 8. *fundam* vocat. *Ern.*

PALAESTRA. 1. Proprie locus in gymnasio, ubi lucta exercentur. Verr. II. 14. *admonebatur Verres esse in eo testamento quo ille (Heraclius) heres esset, scriptum, ut statuas in palaestra deberet ponere. Faciemus ut palaestritae negent ex testamento esse positas; petant hereditatem, quod eam palaestrae commissam (verfallen) esse dicerent.* Inv. II. 1. *Crotoniatae Zeuxin — duxerunt in palaestram, atque ei pueros ostenderunt multos magna praeditos dignitate.* Orat. 4. *positum sit — sine philosophia non posse effici — eloquentem, non ut in ea tamen omnia sint, sed ut sic adiuvet ut palaestra histrionem.* 2. Deinde etiam de stadio, in quo cursu certatur. Her. IV. 16. *non enim, quemadmodum in palaestra, qui taedas ardentes accipit, celerior est in cursu continuo, quam ille qui tradit, ita melior imperator novus, qui accipit exercitum, quam ille qui decedit, propterea quod defatigatus cursor integro faciem, hic peritus imperator imperito exercitum tradit.* 3. Metaphorice palaestra transfertur ad artem oratoriam in primis eam, quae est sophistarum et philosophorum potius, quam oratorum forensium. Orat. I. 15. *aliud mihi quoddam genus orationis esse videtur eorum hominum de quibus paullo ante dixisti, quamvis illi ornate et graviter aut de natura rerum aut de humanis rebus loquantur. Nitidum quoddam genus est verborum et laetum, sed palaestrae magis et olei (h. e. aptum magis umbratili scholarum disputationi) quam huius civilis turbae ac fori.* Brut. 9. (Demetrius) *Phalereus successit eis senibus, adolescens eruditissimus ille quidem horum omnium, sed non tam armis institutus quam palaestra (i. e. non tam in foro quam in scholis philosophorum et rhetorum institutus). Itaque delectabat magis Athenienses, quam inflammabat. Processerat enim in solē et pulverem, non ut e militari tabernaculo, sed ut e Theophrasti, doctissimi hominis, umbraculis.* 4. Ornatum etiam interdum oratorum, et perfectionem venustatis significat. Orat. 56. *Numerus — serius aliquanto notatus et cognitus quasi quendam palaestram et extrema lineamenta orationi attulit, cf. ibid. c. 68.* Leg. I. 2. *Fannii aetate* Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II, 10

coniunctus (Caelius) Antipater paullo inflavit vehementius, habuitque (in historico scribendi genere) vires agrestes ille quidem atque horridas, sine nitore ac palaestra. 5. Att. V. 13. utemur ea palaestra quam a te didicimus; de prudentia politica. Nempe significat se curaturum, ut ita se gerat in provincia, ut et provincialibus et publicanis possit satisfacere. 6. Graecorum palaestras imitabantur Romani in villis suis, in quibus ut ait Vitruvius V. 11. constituebantur in porticibus exedrae spatiosae, habentes sedes, in quibus philosophi rhetores, reliquique qui studiis delectabantur disputare possent. Sic Orat. II. 5. num tandem locus hic non idoneus videtur, in quo porticus haec ipsa ubi ambulamus, et palaestra, et tot locis sessiones Gymnasiorum et Graecarum disputationum memoriam quodammodo commoveant. Cicero ipse palaestram habuit cum domo Palatina coniunctam. Att. II. 4.

PALAESTRICE. Opt. gen. or. 3. Est vitiosum in sententia, si quid absurdum, aut alienum aut non acutum, aut subinsulsum est. In verbis si inquinatum, si abiectum, si non aptum, si durum, si longe petitum. Haec vitaverunt fere omnes qui aut Attici numerantur, aut dicunt Attice. Sed quatenus valuerunt, sani et sicci duntaxat habentur, sed ita ut palaestrice spatiari in xysto us liceat, non ab Olympiis coronam petunt; h. e. ut disputationibus potius philosophicis apti sint, quam ut in foro aut in curia oratores excellent ac vincant.

PALAESTRICUS. Verr. II. 22. numquam vos praetorem tam palaesticum vidistis. Verum ita palaestritas defendebat, ut ab illis ipse unctior discederet. Agitur de hereditate, qua eveitebatur Epicrates ita, ut palaestritae eam palaestrae commissam esse dicerent, Verre auctore, qui magnam huius praedae partem ipse auferebat. „Off. I. 36. palaestrici motus saepe sunt odiosiores sc. quia nimis sunt artificiales, h. e. astricti certis temporum intervallis.“ Ern. Cf. Quintilian. Inst. or. II. 8. 7.

PALAESTRITA, curator et magister palaestrae. Verr. II. 15. 22.

PALAM. Verr. Att. I. 7. non tanto in conventu, tam aperte palamque dixisset. Verr. V. 26. palam ante oculos omnium. Verr. II. 33. quae in foro palam Syracusis in ore atque oculis omnium gesta sunt. Cael. 9. palam in eum tela iaciuntur, clam subministrantur.

Verr. IV. 24. *permagnum* (scilicet!) *est in eum dicere aliquid, qui — non per praestigias, sed palam — ostentum totum oppidum compilavit*

PALATUM, antiquè PALATIUS. 1. Sensu proprio. Fin. II. 10. *voluptas quae palato percipitur*. Ibid. II. 8. *nec enim sequitur, ut cui cor sapiat ei non sapiat palatus*. Davisius o codd duobus Pāris. dederat *palatum*, probante Ernestio. Recte autem nuper cum Rathio Goerenzius V. C. priscam formam, h. l. tanquam e proverbio ductam, defendit. 2. Caeli palatum ex Ennio laudatur N. D. II. 8. *Lepicurus dum palato quid sit optimum, iudicat, caeli palatum, ut ait Ennius, non suspexit*. Davisius ad h. l. laudavit Varronis locum ap. Augustinum Cic. Dei VII. 8. *Palatum Graece ουρανόν appellant; et nonnulli poetae Latini caelum vocaverunt Palatum; idem comparavit faecetum Theocriti Chii dictum apud Athenaeum VIII p. 344. 15 Διοκλέους τὸν ἄγρην καταβεβρωκότος εἰς ὀψοφαγίαν, ἐπειδὴ θερμόν ποτε καταβρεχθεὶς ἰχθῦν ἔφητε τὸν οὐρανὸν κατακαῦσθαι. λοιπὸν ἔφησεν, ἐστὶν ὁ Θεόκριτος σοὶ καὶ τὴν θάλασσαν ἐκτεῖν, καὶ ἔση τρεῖς τὰ μέγιστα ἠφανικῶς, γῆν καὶ θάλασσαν καὶ οὐρανόν*. In Mss. nonnullis male legitur: *caeli palatum, ut ait Ennius*; bene autem monuit Ernesti sic dicere novum fuisse tempore Augusti Ovid. Met. I. 176

PALEA. Parad. III. 1. *Auri navem evertat gubernator, an paleae, in re aliquantum, in gubernatoris incititia nihil interest*. Cf. Fin. IV. 17.

PALILIA, feriae in honorem deae rusticae quae Pales vocatur, celebratae XI. Kal. Mai. in quas incidit natalis Romae. Dicuntur etiam *Parilia*, et sic expressit editio Gruteriana Div. II. 47. cf. Ovid. Fast. IV. 121. sqq. et Heins. *Enn.*

PALIMPSESTUS, charta pergamena, in qua deletae et erasae sunt literae, ut novum aliquid in ea scribi possit. Fam. VII. 18. *nam quod in palimpsesto (epistolam scripsisti) laudo equidem parsimoniam sed miror quid in illa chartula fuerit, quod delere malueris, quam haec scribere, nisi forte tuas formulas. Non enim puto te meas epistolas delere, ut reponas tuas*.

PALLA. Her. IV. 18. *Citharoedus optime vestitus palla inaurata indutus*. Palla est pallii genus (non tunica, ut visum est Ruben q. de Re Vest. I. 20 contra disputante Ferrar. Anal. de R. V. c. 15. cf. Rei Vest.

III. 18.) quo utebantur citharoedi, tragoedi, matronae. In quo tamen illud animadvertendum est, quod recte monuit Cl. Christius in *Prologus Acad. de Imaginibus Musarum* p. 5. ut palla citharoedorum, tragoedorum, dearum etiam quarundam distinguatur a palla Romanarum, ut pallio Graecorum. Nam ex imaginibus apparet, eas induendi ratione differre; quum illa induerentur ut peplo, hac amicerentur tantum. Add. Broukh. ad Tibull. IV. 6. 13. *Ern. Phil. III. 6. Atavus (Fulviae) nobilis. Tuditanus nempe illi, qui cum palla et cothurnis nummos populo de Rostris spargere solebat; de quo Valerius Max. VII. 8. quam certae, quam etiam notae insaniae Tuditanus, utpote qui populo nummos sparserit togamque velut tragicam vestem in foro trahens maximo cum hominum risu conspectus fuerit.*

PALLADIUM. *Milon. 12. exhibe quaeso librum illud legum vestrarum, quod te aiunt ex mediis armis, turbaque nocturna tanquam Palladium sustulisse. Respicit Palladium illud s. signum Minervae ab Ulysse et Diomede clam Troianis surreptum, fortasse etiam id quod in aedibus Vestae custodiebatur. Phil. XI. 10.*

PALLERE. *Phil. II. 35. Sudat, pallet, quidlibet modo ne nauseet, faciat, h. e. ne in conspectu nostro vomat.*

PALLIATUS. *Opponitur togato, h. e. Graecus Romano Rabir. Post. 9. Is saepe palliatus fuit, et aliqua habuit non Romani hominis insignia. Phil. V. 5. Quaero igitur si Lysiares (Atheniensis) citatus iudex non responderit, excuseturque Aerepagites esse, nec debere eodem tempore Romae et Athenis res iudicare, accipiet excusationem is, qui quaestioni praeerit, Graeculi iulicis modo palliati, modo togati. Nempe pallium est habitus Graecorum. 2. Q. Fr. III. 1. illi palliati topiariam facere videntur. Manutius interpretatur de statu inter columnas habitu Graeco. Ern.*

PALLIOLUM. *Tusc. III. 23. Saepe est etiam sub palliolo sordido sapientia; versus Caecilii Statii.*

PALLIUM. *Orat. III. 32. Hippas gloriatu est, pallium quo amictus, socros quibus indutus esset se manu sua confecisse. Rab. Post. 9. aut pallium sumendum (Rabirio Postumo) Alexandriae, ut et Romae togato esse liceret, aut omnes fortunae abiiciendae si togam retinisset. Pallium scil. Graecum hominem toga Romanum indicabat. Ibid. Certe P. Rutilium Rufum*

necessitatis excusatio defendet, qui quum a Mithridate Mytilenis oppressus esset, crudelitatem regis in togatos vestitus mutatione vitavit. Ergo ille — consularis homo soccos habuit et pallium, nec vero id homini tum quisquam sed tempori assignandum putavit; Postumo crimen vestitus afferet is, in quo spes fuit posse sese aliquando ad fortunas suas pervenire; i. e. magnas pecunias Ptolemaeo Aegypti regi creditas.

PALLOR. Tusc. IV. 8. *Terrorem (definiunt Stoici) metum concutientem, ex quo fit ut — terrorem pallor et tremor et dentium crepitus consequatur. Acad. IV. 15. si qui tremere, et exalbescerent vel ipsi per se, motu mentis aliquo vel obiecta terribili re extrinsecus, nihil ut esset, qui distingueretur tremor ille et pallor, neque ut quidquam interesset inter intestinum et oblatum.*

PALMA, pars interior manus. Orat. 32. *Disputandi ratio et loquendi dialecticorum sit, oratorum autem dicendi et ornandi. Zeno quidem ille e quo disciplina Stoicorum est, manu demonstrare solebat, quid inter has artes interesset. Nam quum compresserat digitos pugnumque fecerat, dialecticam aiebat eiusmodi esse; quum autem diduxerat et manum dilataverat palmarum illius similem eloquentiam esse dicebat. Fin. II. 17. Zeno — rhetoricam palmarum, dialecticam pugno similem esse dicebat, quod latius loquerentur rhetores, dialectici autem compressius.*

PALMA. 1. Arbor. Verr. V. 33 *nautae fame coacti radices palmarum agrestium, quarum erat in illis locis, sicut in magna parte Siciliae, multitudo, colligebant, et his miseri perditique alebantur. Leg. I. 1. Homericus Ulysses Deli se proceram et teneram palmam vidisse dixit. 2. Praemium victoribus in ludis Olympicis datum. Brut. 47. nec enim in quadrigis eum secundum numeraverim aut tertium, qui vix e carceribus exierit, quum palmam iam primus acceperit. 3. Gladiatori etiam si vicissent palma praemii loco data. Phil. XI. 11. de Caesare Vopisco, qui quinquies Cicerone defendente absolutus, post condemnatus erat: Sexta palma etiam in gladiatore difficilis; h. e. quemadmodum difficile est, gladiatorem, qui quinquies palmam acceperit, etiam sextam accipere, sic mirandum non est hunc Caesarem Vopiscum, qui quinquies absolutus, (quasi palmam urbanam adeptus) e iudiciis discesserat,*

sexturn reus quum esset, condemnatum esse. Rosc. Ann. l. malarum palmarum veus gladiator; est sicarius multarum caedi m auctor. Ibid 35. Audio non hanc suspicionem nunc primum in Capitonem conferri. Multas esse infumes palmas, hanc primum tamen esse lemniscatam, quae R mae deferatur; nullum esse modum hominis occidendi, quo ille non aliquot occiderit. Multos ferro, multos veneno. 4. Deinde palma generariam dicitur pro plausu alicui dato, s principatu qui illi tribuitur. O ar. III 5. sin quaerimus quid unum excellat ex omnibus, docto oratori palma danda est, b. e. principatus tribuendas Phil. I. 15. nisi forte Attio tum plaudi et — palmam dari putabatis.

PALMARI, pro adulari laudatur ex Ep. ad Fam. X. 33. defenditurque a Manutio, quod haec lectio omnium est. MSS Codd. et palma eodem modo blandimur ac paluo, sed alii atque in his Victor. et Granius legendum censent *palpari*, quod et ipse recepi. Ern.

PALMARIS, praecipuus, eximius. N. D. I. 8. *sed illa palmaris quidem* (scil. sententia) *quod qui non modo natum mundum introduxerit, sed etiam manu paene factum, is eum dixerit fors sempiternum* Davisius malebat legere *sed illud palmare quidem*. Phil. VI. 6. *sed illa statua palmaris* Utroque loco *palmaris* accipitur sensu ironico.

PALPARE, tentando cognoscere Att. IX. 9. *palpaboque, equonam modo possim, voluntate eius nullam reip. partem attingere.*

PALPARI, Fam. X. 33. *palparer plane necesse erat* Vid. *Palmari*.

PALPEBRAE N. D. II 57. *Palpebrae, quae sunt tegumenta oculorum, mollissimae tactu, ne laederent aciem.* Ibid munitaeque sunt palpebrae tanquam vallo pilorum. Pis. 19 *M. Regulus quem Carthaginienses resectis palcebris vigilando necaverunt.*

PALPITARE. N. D. II 9 *animadversum saepe est, quum cor animantis evulsum ita mobiliter palpitaret, ut imitaretur igneam celeritatem.*

PALUDATUS, paludamento, veste imperatoria indutus. Pis. 15. *consul proficiscens paludatus in provinciam.* Sext. 33. *exierunt duo vulturii paludati.*

PALUS. Verr. V. 5. *damnati producuntur et ad palum alligantur.*

PALUS paludis. Phil. V. 3. *ille paludes siccare voluit*, Rull. II. 27. *arenam aliquam aut paludes emere*. Fragm. inc. *Reatinis tantum paludibus ungulas iumentorum indurari*.

PAMPINUS, folium vitis. Sen. 15. *Uva vestita pampinis nec modico tepore caret et nimios solis descendit ardores*. Tusc. I. 28. *vites lactiscere*, pampinis *pubescere*.

PANCHRESTUS, ad omnia utilis. Verr. III. 65. *quum omnes (Metelli) comites iste sibi suo illo panchresto medicamento (i. e. pecunia) amicos reddidisset*.

PANDERĒ. Tusc. I. 47. *portum potius (morte) paratum nobis et perfugium putemus. Quo utinam velis passis pervehi liceat!* Ibid. IV. 5. *quaerebam — utrum panderem vela orationis statim, an eam ante paululum dialecticorum remis propellerem*. Tusc. V. 27. *sint sane illa genera bonorum, dum corporis et externa iaceant humi — alia autem divina longe lateque se pandant, caelumque contingant*.

PANEGYRICUS. Orat. 11. *tales suasiones qualem Isocrates fecit Panegyricum*.

PANGERE, poema, orationem aliumve librum componere. Fam. XVI. 18. *An pangis aliquid Sophocleum? Fac opus appareat*. Att. II. 6. *Ἐνδόξα*, *quae tibi uni legamus pangentur*.

PANIS. Tusc. V. 34. *Ptolemaeo quum peragranti Aegyptum, comitibus non consecutis cibarius in casa panis datus esset, nihil visum est illo pane incundius*. Pis. 27. *nihil apud hunc lautum; pistor donii nullus, nulla cella, panis et vinum a propola atque de cupa*.

PANNOSUS, male vestitus, s. laceratis vestibus indutus. Att. IV. 3. *pauci pannosi*.

PANTHERA. N. D. I. 31. *Quae sunt tantae animi angustiae, ut si Seriphi natus esses, nec umquam egressus ex insula, in qua lepusculos vulpeculasque saepe vidisses, non crederes leones et pantheras esse, quum tibi, quales essent, dicerentur*. Ibid. II. 50. *auditum est pantheras, quae in barbaria venenata carne caperentur, remedium quoddam habere, quo quum essent uzae non morerentur*. Caelius Ciceroni Ciliciam provinciam pro consule regenti saepius de pantheris, quas capi et sibi ad usum ludorum, quos aedilis edere debebat transmittendis scripserat. Fam. VIII. 9. Respondet Cicerone. Fam. II. 11. *De pantheris, per eos, qui venari*

solent, agitur mandato meo diligenter. Sed mira paucitas est. Et eas quae sunt valde aiunt queri, quod nihil cuiquam insidiarum in mea provincia nisi sibi fiat. Itaque constituisse dicuntur in Curiam ex nostra provincia decedere.

PAR. Orat. 36. *rebus ipsis par et aequalis oratio.* Fin. II. 4. *saepe quærimus verbum Latinum par Graeco, et quod idem valeat.* Orat. I. 18. *Mnesarchus dicebat — qui unam virtutem haberet, omnes habere, easque ipsas esse inter se aequales et pares.* Brut. 59. *erant ei quaedam paria cum Crasso quaedam etiam superiora.* N. D. III. 1. *neque enim mihi par ratio cum Lucilio est ac tecum fuit.* Sen. 3. *pares cum paribus veteri proverbio, facillime congregantur.* 2. *Par est, i. q. aequum est.* Att. IX. 11. *dubito quid me facere par sit.* Orat. 2. *par est omnes omnia experiri.* Div. II. 55. *casum praelii nemo nostrum erat, quin timeret; sed ita ut constantibus hominibus par erat, non aperte.*

PAR. de duobus inter se iunctis. Verr. II. 19. *paria complura scyphorum.* Lael. 4. *ex omnibus saeculis vix tria aut quatuor nominantur paria amicorum.* Opt. gen. 6. 6. *nobilissimum par gladiatorum.* Phil. XI. 1. *Ecce tibi geminum in scelere par inusitatum.*

PARABILIS. Fin. I. 13. *ipsa natura divitias quibus contenta sit et parables et terminatas habet.*

PARASITUS. Lael. 26. *nec parasitorum in comœdiis assentatio nobis faceta videretur, nisi essent milites gloriosi.* Fam. I. 9. *dixi me facere quiddam quod in Eunuchis (Terentii) parasitus suadet militi.*

PARARE. 1. *Apparare.* Verr. IV. 27. *instruere et parare convivium.* 2. *Praeparare.* Orat. 35. *auditor — paret se ad discendum.* Fam. I. 7. *huc te para.* 3. *Comparare.* Att. XII. 19. *cogito interdum trans Tiberim hortos aliquos parare.* Caecil. 20. *lex parata est sociorum causa.* 4. *Comparisonem patisci.* Fam. I. 9. *si curiata lex non esset, se paraturum cum collega scilicet in quam quisque provinciam iret.* Gronovius Obs. I. 10. *attulit haec e Festi scidis.* *Parare inter se munus dicebantur, quum sortitio fiebat a magistratibus populi Romani inter magistratus utram rem agere deberet; aut inter se comparabant de rebus lege mandatis. Itaque in senatu et in comitiis quoque sortiri aut inter se parare solebant, utrum exire, utrum domi manere oporteret.*

PARATE. Brut. 68. *I. Octavius — ad dicendum veniebat audacter magis, quam parate.* Orat. I. 33. *in istis ipsis exercitationibus etsi utile est etiam subito saepe dicere, tamen illud utilius, sumpto spatio ad cogitandum paratius, atque accuratius dicere.*

PARATUS 1. Ad aliquam rem instructus. Verr. Act. I. 3. *intelligit me paratum atque instructum ad iudicium venire.* Caecil. 13. *quo paratior ad usum forensem promptiorque esse possim.* Tusc. IV. 23. *non desiderat fortitudo advocatam iracundiam. Satis est instructa, armata, parata per sese.* Rull. II. 30. *homines ad vim prompti, ad seditionem parati — expediti ad caedem.* Off. II. 15. *qui virtute et industria benefici et liberales erunt — consuetudine beneficentiae paratiores erunt et tamquam exercitiores ad bene de multis promerendum.* Orat. I. 9. *Gracchi omnibus vel naturae vel doctrinae praesidiis ad dicendum parati.* Brut. 59. *Scaevola in iure paratissimus.* Leg. II. 26. *civis tuendae civitatis paratissimus.* Fam. VIII. 10. *paratus ab exercitu.* Fam. XV. 23. *Ego hunc paratum video equitatu et peditatu.* 2. Promptus, consilio, manu. Caecil. III. 7. *hominem tam acrem (Catilinam) tam paratum, tam audacem.* 3. Praeparatus. Orat. II. 36. *philosophi habent paratum quid de quaque re dicant.* N. D. III. fr. *faber materia utitur, quae sit parata.*

PARCE. 1. De parsimonia. Off. I. 30. *parce continenter, sobrieque vivere.* 2. Restrictè, breviter. Muren. 13. *in qua re (arte oratoria) si satis profecissem, parcius de eius laude dicerem.* Fam. VI. 7. *scripsi de te parce et timide.* Fam. I. 9. *id feci parce et moliter.*

PARCERE. 1. De hominibus. Fam. IV. 12. *cui inimici propter dignitatem pepercerant, inventus est amicus, qui ei mortem affertret.* Quint. 16. *iugulare civem ne iure quidem quisquam bonus vult; mavult enim commemorare, se quam posset perdere, pepercisse, quam quam parcere potuerit, perdidisse.* 2. De corporis aut animi partibus, vel affectionibus. Harusp. 27. *quis minus unquam pepercit hostium castris, quam ille omnibus corporis sui partibus.* Cluent. 60. *dico illum quam ad illud prandium crudior venisset, et ut aetas illa fert, sibi tamen non pepercisset, aliquot dies aegrotasse et ita esse mortuum.* Fam. XI. 27. *parum valitudini parcere.* Quint. 12. *credamus hoc (ironice dictum) Sex*

Naevium, cuius caput oppugnet eius auribus pepercisse; i. e. quum vellet eum de pecunia appellare, subito se retinuisse, ne ille invitus audiret. Orat. II. 54. Crassi perpetua contra Scaevolam Curiana defensio tota redundavit hilaritate quadam et ioco, dicta illa breviter non habuit. Parcebat enim adversarii dignitati, in quo ipse servabat suam. Cael. 18. parcat iuventus pudicitiae suae, ne spoliet alienam. 3. De aliis rebus. Verr. IV. 54. Marcellus aedificiis omnibus pepercit. Fam. XVI. 4. te rogo sumptui ne parcas. Att. VIII. 1. nec sum miratus eum (Pompeium) qui caput ipsum reliquisset, (urbem Romam) reliquis membris non parcere, h. e. oppida atque oram maritimam pro derelicto habere. Planc. 35. fateor, quod viderim mihi auxilium non deesse, idcirco ne illi auxilio pepercisse.

PARCUS. 1. Sensu proprio; et quidem a) ponitur in laude (*sparsam, wirthlich*). Orat. II. 71. *optimus colonus, parcissimus, modestissimus, frugalissimus.* b) In vitio, *knickrig*. Cael. 15. *filius familias patre parco et tenaci.* N. D. III. 29. *a parco patre quod sumas, quanto dissipas libentius, versus e Synephebis Caecilii.* 2. Transfertur ad alia, ubi est, i. q. restrictus. Balb. M. *Crassus vel nimium parcus in largienda civitate.* 3. Metaphorice, etiam de oratione. Orat. in transferendis verbis *verecundus et parcus.* Brut. 40. *Crassus erat elegantium parcissimus, Scaevola purcorum elegantissimus.*

PARENS. 1. Sensu proprio. Verr. V. 45. *id postremum parentes suos liberi orabant. Fam. V. 8. me sicut alterum parentem et observat et diligit.* 2. De avis aliisque cognatis. Inv. I. 54. *petimus ab iis qui audiunt, ut ad suas res nostras referant, si ad pueros pertinebit, de liberis suis cogitent — si ad senes de patribus aut parentibus.* 3. De patria. Att. IX. 11. *quum parentes non alere nefarium sit, nostri principes antiquissimam et sanctissimam parentem patriam fame necandam putant.* 3. Metaphorice, de quolibet alicuius rei effectore. Fin. II. 1. *Socrates qui philosophiae parens iure dici potest.* Univ. 11. *quum operum ego parens effectorque sum.* Orat. I. 3. *neque enim te fugit artium omnium laudatarum procreatricem quandam et quasi parentem eam quam φιλοσοφίαν vocant ab hominibus doctissimis indicari.* Leg. I. 23. *quum tot res tantaeque sint, quae inesse in homine perspiciantur ab iis,*

qui se ipsi velint nosse, earum parens est educatrixque sapientia.

PARENTALIA, inferiae, vel privatae, quae a privatis instituuntur, vel publicae, h. e. publica auctoritate et publice celebrandae. Phil. I. 6. *an me censeatis — decreturum fuisse ut parentalia cum supplicationibus miscerentur.* (Nempe non solum parentalia Caesari ut fierent decretum erat, sed etiam supplicationes quasi deo) *ut inexpiabiles religiones in reimp. inducerentur? ut decernerentur supplicationes mortuo; nihil dico cui. Fuerit ille L. Brutus — adduci tamen non possem, ut quemquam mortuum coniungerem cum immortalium religione; ut cuius sepulcrum nusquam exstet, ubi parentetur, ei publice supplicetur.*

PARENTARE, inferias facere in honorem mortui. Leg. II. 21. *Februario mense qui tum extremus anni mensis erat mortuis parentari voluerunt, quod tamen D. Brutus — Decembri facere solebat. — Hostia autem maxima parentare, pietati esse adiunctum putabat.* Phil. XIII. 17. *per quos si petisset non Dolabella prius imperatori suo (Caesari Trebonii nece) parentasset, quam Antonius etiam collegae (D. Bruto) parentasset.*

PARERE, (secunda longa) antique pro apparere. Rosc. Com. 4. *si paret.*

PARERE, (secunda longa). Tusc. V. 12. *ille moderatus — parebit et obediet praecepto illo veteri: neque enim laetabitur unquam nec maerebit nimis.* Off. II. 11. *etiam leges latronum esse dicuntur, quibus pareant, quas observent.* Att. XIII. 22. *mulieres vix satis humane, quae inimico animo ferant, quum utraque officio pareat.* Intelligi videntur Bruti mater Servilia eiusdemque uxor Portia quam dimissa Claudia duxerat; quibus inter se parum conveniebat. Att. II. 21. *timeo ne ille dolori atque iracundiae pareat.* Cluent. 58. *parere religioni potius quam odio.* Orat. 60. *Numeri (in oratione) in quibus quasi necessitati parere cogimur.*

PARERE, (secunda brevi). 1. Proprie de mulieribus. Orat. II. 66. *Scipio — quum stomacharetur cum Metella dixisse dicitur, si quantum pateret mater eius, asinum fuisse parituram.* Orat. III. 58. *ego tum gravida, expletis iam fere ad pariendum mensibus; per idem tempus Polydorum Hecuba partu postremo parit.* 2. De animalibus. Acad. pr. 11. *hi quum ovum inspexer-*

rant, quae id gallina peperisset, dicere solebant. 3. De plantis. N. D. 1. 2. *fruges et reliqua quae terra pariat.* 4. Universe procreare. Catil. 1. 10. *ad hanc te amentiam natura peperit, voluntas exercuit, fortuna servavit.* 5. Invenire, excogitare. Orat. II. 27. *quae tota ab oratore pariuntur, excogitationem non habent difficilem.* Ibid. 87. *haec ars tota dicendi — habet hanc vim, non ut totum aliquid, cuius in ingeniis nostris pars nulla sit, pariat et procreet.* Orat. 32. *Aristoteles tradidit praecepta plurima disserendi, et postea, qui dialectici dicuntur, spinosiora multa pepererunt.* 6. Acquirere. Off. II. 9. *haec quibus rebus pariuntur a singulis, eisdem fere a multitudine.* Fam. X. 6. *victoria pax parienda est.* Catil. IV. 1. *dummod meis laboribus populo Rom. dignitas salusque pariatur.* 7. Causam alicuius rei esse. Tusc. V. 2. *de philosophia: tu urbes peperisti.*

PARIES. Top. 4. *omnibus est ius parietem directum ad parietem communem adiungere, vel solidum vel fornicatum.* Vatin 5. *licet impuue per me parietes in adolescentia perfoderis.* Fam. IV. 14. *nihil mihi intra meos parietes tutum; (hoc affertur pro causa cur Terentiae uxori nuntium remisit).* Mil. 27. (Clodius) *parietem sic per vestibulum sororis instituit ducere, sic agere fundamenta, ut sororem non modo vestibulo privaret, sed omni aditu et limine.* Deiot. 2. *dico intra domesticos parietes, dico extra conventum et eam frequentiam, in qua oratorum studia niti solent.*

PARIETINAE, aedium dirutarum ruinae. Tusc. III. 22. *magis me moverant Corinthi subito aspectae parietinae, quam ipsos Corinthios.* Fam. XIII. 1. *nescio quid illud Epicuri parietinarum.* Loquitur de veteribus Epicuri aedibus, quas ille una cum hortio successoribus suis legaverat. Has Areopagitae Memmio concesserant, qui volebat eas exaedificare. Sed Patro Epicureus vehementer cupiebat eas retinere. Cicero de iis aedibus contemptim loquitur, ut facilius, quod peteret, a Memmio impetraret. 2 Metaphorice. Fam. IV. 3. *parietinae reip., i. e. ruinae.*

PARILIS. Arat. fr. *consimili specie stellas, parilique colore.*

PARITER. Tusc. V. 23. *Epicurei dicunt corpus gaudere tam diu, dum praesentem sentiat voluptatem; animum et praesentem percipere pariter cum corpore et*

prospicere venientem, nec praeteritam praeterfluere sinere. Sen. 14. *studia doctrinae quae pariter cum aetate crescunt.* Orat. III. 3. *ut ille (L. Crassus) qui haec non vidit, et vixisse cum rep. pariter et cum illa simul extinctus esse videatur.* Lael. 16. *ut nostra in amicos benivolentia illorum erga nos benivolentiae pariter aequaliterque respondeat.*

PAROCHUS, qui redemit necessaria legatis peregrinis, et hospitibus etc. praebenda (*ein Lieferant*). Att. XIII. 2. *Sestius noster parochus publicus.* Vid. Intt. ad Horat. Sat. I. 56. cf. infra in *Vectigal* et *Praebitor*. cf. Burmann de Vectigal. c. 6. p. 95. Ern.

PARRICIDA. 1. Qui parentem occidit. Rosc. Am. 25. *maiores nostri — supplicium in parricidas singulare excogitaverunt, — insui voluerunt in culum vivos atque ita in flumen deici.* Sequitur locus de quo Cicero Orat. c. 30. *quantis illi clamoribus adolescentuli diximus de supplicio parricidarum, quae nequaquam satis deferbuisse post aliquanto sentire coepimus. — Sunt enim omnia sicut adolescentis, non tam re et maturitate quam spe et exspectatione laudati.* 2. De eo qui alios propinquos aut cives, et patriae parentem occidit. Catil. I. 12. *parricida civium interfectus.* Phil. II. 13. *confiteor nisi (Caesaris interfectores) liberatores populi Romani, conservatoresque sint, plus quam sicarios plus quam homicidas, plus etiam quam parricidas esse.*

PARRICIDIUM. Att. III. 18. *hic de patris et patrii parricidio cogitavit.* Sull. 2. *parricidio patriae obstrictus.* Cluent. 11. *parricidium fraternum.* Inv. II. 19. *in quodam iudicio, quum venefici cuiusdam nomen esset delatum, et quia parricidii causa subscripta esset, extra ordinem esset acceptum — defensor in hoc ipso multum oportet et diu consistat, quum de nece parentis nihil demonstratum sit, indignum facinus esse ea poena afficere eum, qua parricidae afficerentur.*

PARS. 1. *Theil des Ganzen.* Rosc. Am. 34. *quae necessitas tanta premebat ut — nullam partem noctis requiesceret.* Caecin. 4. *matri partem bonorum maiorem legavit.* Scaur. fr. *fibri redimunt se ea parte corporis propter quam maxime expetuntur.* Verr. V. 52. *quibus illi urbis suae partem ademerunt, iis tu nostri imperii partem dedisti.* Orat. 4. *partes animi sunt, die verschiedenen Seelenkräfte.* 2. *Regio.* Leg. I. fr.

mundus omnibus partibus inter se congruentibus cohaeret ac nititur. Fam. XII. 5. *ab orientis partibus.* Verr. I. 59. *in extremis Pamphyliæ partibus.* N. D. I. 4. *omnes partes philosophiæ atque omnia membra tum facillime noscuntur quum totæ quæstiones scribendo explicantur.* 5. Dicitur etiam pro specie generis (*Art der Gattung*). Inv. I. 22. *Genus est quod plures partes amplectitur, ut animal. Pars est quæ subest generi ut equus. Sed sæpe eadem res alii genus, alii pars est. Nam homo animalis pars est, Thebani aut Troiani (i. e. Thebanorum aut Troianorum) genus.* Orat. I. 42. *Genus est id quod sui similes communione quadam, specie autem differentes duas aut plures complectitur partes. Partes autem sunt, quæ generibus iis ea quibus emanant, subiiciuntur. Alio tamen sensu partes a formis s. speciebus distinguenda esse docet.* Topic. 7. *formas qui idem putat esse, quod partes confundit artem.* 4. *Munus, officium.* Verr. I. 25. *Philodamus ostendit munus illud suum non esse, se, quum suæ partes essent hospitum recipiendorum, tum ipsos tamen praetores et consules, non legatorum assecclas recipere solere.* Att. XIV. 14. *tuas partes esse arbitror ut pueri animum tenerum his opinionibus imbuas.* 5. *In scena, persona quam quis suscepit agendam (die Rolle).* Caecil. 15. *actores secundarum aut tertiarum partium.* Flacc. 27. *Quis unquam Graecus comoediam scripsit, in qua servus primarum partium (der die erste Bedienten-rolle spielte) non Lydus esset.* 6. *Inde transfertur ad aliam personam, quam quis suscepit agendam, vel quæ alicui imponitur.* Fam. IX. 8. *tibi (in libris Academicarum quæstionum) dedi partes Antiochinas; mihi sumpsi Philonis.* Font. 6. *nae multo vestrae (ut iudicum) maiores gravioresque partes sunt ad cogitandum, quam ad dicendum meae.* Muren. 5. *ego has partes lenitatis et misericordiae (scil. quæ sunt in defendendis reis) quas me natura ipsa docuit semper egi libenter; illam vero gravitatis severitatisque pars nam (scil. quæ est accusatorum) non appetivi, sed ab re publica mihi impositam sustinui.* 7. *Ex illa locutione qua actores primarum secundarum partium dicuntur, fluxit usus metaphoricus, qua primæ et secundæ partes dicuntur pro primo secundo loco vel ordine (erster, zweyter Rang).* Orat. 17. *Demuthenes tribuit et primas et secundas actioni.* Orat. III. 56. *actioni primas dedisse Demuthenes dicitur, quum inter-*

regaretur, quid in dicendo esset primum, huic secundas, huic tertias. Brut. 21. ingenii, literarum, eloquentiae, sapientiae denique esse utrique (Africano et Laelio) primas, priores tamen libenter deferunt Laelio. 3. Numerus, s. classis hominum. Sull. 28. in hanc igitur gregem P. Sullam, — ex his — honestissimorum gregibus reiicietis? ex hoc hominum numero, ex hac familiari dignitate, in impiorum partem atque in parricidarum coetum ac numerum transferetis? 9. Pars virilis. Vid. Virilis. 10. Magnam partem (grofsentheils). Orat. 56. magnam partem ex iambis nostra constat oratio. Verr. IV. 24. in hac officina maiorem partem diei cum tunica pulla sedere solebat et pallio. Off. I. 7. maximam partem ad iniuriam faciundam aggrediuntur, ut adipiscantur ea, quae concupiverunt. 11. Ex parte, zum Theil. Q. Fr. III. 1. ex parte gaudeo. Att. VII. 3. ex parte magna tibi assentior. Tusc. V. 8. ex maiore parte unamquamque rem appellari spectarique dicunt. Fam. X. 5. ex maxima parte. Muren. 20. quaestio peculatus ex altera parte (von einer Seite) lacrymarum; ex altera catenarum. 12. Pro parte. Fam. XV. 15. ego pro mea tu pro tua, pro sua quisque parte ferre potuisset. Fam. XI. 27. debeo pro civili parte remp. velle salvam. Rosc. Am. 47. sciunt ii qui me norunt, me pro illa tenui infirmaque parte (scil. mea) id maxime defendisse, ut ii vincerent, qui vicerunt. 13. Pars etiam dicitur pro factione (Partey). Phil. V. 11. nunc quidem partium contentiorem esse dictitat. Quarum partium? Alteri victi sunt; alteri sunt e mediis Caesaris partibus. Fam. X. 31. non licet mihi nullius partis esse (ich kann nicht neutral bleiben).

PARSIMONIA. Parad. VI. 3. magnum vectigal est parsimonia. Repub! IV. fr optimum et in privatis familiis et in re publ. vectigal dico esse parsimoniam. Off. II. 24. res familiaris conservari debet diligentia et parsimonia, iisdem etiam rebus augeri.

PARTICEPS. Orat. I. 33. quoniam sententiae atque opinionis meae voluistis esse participes, nihil occultabo. Fam. X. 12. feci continuo omnes participes meae voluntatis. Fam. XI. 2. digni sumus quos habeas tui consilii participes. Div. I. 29. ea pars animi, quae mentis ac rationis est particeps. Orat. 6. de medio dicendi genere: in neutro excellens, utriusque particeps, vel

utriusque (si verum quaerimus) potius expers. Verr. I. 15. consulis particeps omnium rerum fueris.

PARTICIPARE. *Tusc. II. 17. qui alteri exitium parat, eum scire oportet sibi paratum pestem ut participet parem. Leg. I. 12. sequitur ad participandum alium ab alio communicandumque inter omnes ius, nos natura esse factos.*

PARTICULA. *N. D. II. 14. Homo ortus est ad mundum contemplandum et imitandum, nullo modo perfectus, sed est quaedam particula perfecti. Univ. 4. cuius omne animal quasi particula quaedam est — eius similem mundum esse dicamus. Orat. I. 39. particula caeli. Off. II. 11. ne illi quidem, qui maleficio et scelere pascuntur, possint sine ulla particula iustitiae vivere. Pis. 35. cognoscis ex particula scelerum tuorum genus universum.*

PARTICULATIM. *Her. I. 9. si summatim non particulatim narrābimus.*

PARTIM. 1. Membris partitionis indicandis repetitum. *Q. Fr. I. 3 amici partim deseruerunt, me partim etiam prodiderunt. 2. Enim praepositione ex. Vatin 7. reliqui sex fuerunt ex quibus partim tecum plane sentiebant partim medium quendam cursum tenebant. Phil. VIII. 11. quum partim e nobis ita timidi sint — partim ita a republ. aversi. 3. Cum genitivo. Off. II. 21. eorum (beneficiorum) ipsorum partim eiusmodi sunt, ut ad universos cives pertineant, partim singulos ut attingunt, quae sunt etiam gratiora. Orat. I. 31. causarum, quae sint in communi quaestione seiunctae partim in iudiciis versari, partim in deliberationibus. Div. II. 55. quorum partim ficta aperte, partim effutita temere. Partit. 24. eorum quae propter se expetuntur partim honestate ipsa, partim commoditate aliqua expetuntur. 4. Ponitur sic ut respondeat in altero membro quidam, vel alius. Div. I. 42. multa inusitata partim ex coelo, alia ex terra oriebantur, quaedam etiam ex hominum conceptu et satū. N. D. I. 27. bestiarum terrenae sunt aliae, partim aquatiles. Off. I. 45. quaedam ita foeda, partim flagitiosa. 5. Interdum semel ponitur ita ut nihil respondeat. Leg. II. 17. partim ex illis distracti ac dissipati sunt.*

PARTIRI. 1. De divisione rerum inter plures. *Verr. I. 44. patres bona sua cum liberis partiuntur. 2. De divisione negotiorum. Brut. 51. Hortensius quum parti-*
ti-

diretur *secum causas*, — *perorandi locum* — *semper tibi relinquebat*. Phil. XIV. 6. *partirentur inter se qui Capitolium, qui urbis portas occuparent*. 3. De divisione logica generum in species Orat. 35. *quum res postulabit, genus universum in species certas, ut nulla neque praetermittatur, neque redundet, partietur ac dividet*. Fin. I. 7. Epicurus — *nihil de dividendo ac partiendo docet*. 4. De enumeratione partium quibus aliquid constat. Brut. 38. *actio (oratoris) partienda est in gestum atque vocem*. Orat. 56. *pes qui adhibetur ad numeros partitur in tria, ut necesse sit partem pedis aut aequalem alteri parti, aut altero tanto, aut sesqui esse maiorem*.

PARTITE. Orat. 28. *partite, definite, distincte dicere*.

PARTITIO. 1. Divisio rerum externarum. Sexta 24. *partitio aerarii*. Caecin. 5. *versabatur in rationibus auctionis et partitionis*. Phil. XIII. 20. *urbis Italiaeque partitio*. Off. II. 11. *propter acquabilem praedae partitionem Bardylis Illyrius latro — magnas opes habuit*. 2. Divisio logica. Fin. I. 15. *quae est aut utilior, aut ad bene vivendum aptior partitio, quam illa qua usus est Epicurus, qui unum genus posuit earum cupiditatum, quae essent et naturales et necessariae; alterum quae naturales essent, nec tamen necessariae; tertium quae nec naturales essent nec necessariae*. Top. 5. *definitiones aliae sunt partitionum, aliae divisionum*. Partitio num quum res ea quae proposita est, quasi in membra discerpitur; ut si quis ius civile dicat id esse, quod in legibus, senatusconsultis, rebus iudicatis, iuris — peritorum auctoritate, edictis magistratum more, aequitate consistat. Divisionum autem definitio formas omnes complectitur quae sub eo genere sunt, quod definitur, hoc modo: *Abalienatio est, eius rei, quae mancipi est, aut traditio alteri nexu, aut in iure cessio, inter quos ea iure civili fieri possunt* Ibid. c. 7. 8. *In partitione quasi membra sunt, ut corporis, caput, humeri, manus, latera, crura, pedes et cetera. In divisione formae sunt quas Graeci ἰδέας vocant, nostri, si qui haec forte tractant, species appellant*. — *Partitione autem sic utendum est, nullam ut partem relinquant, ut si partiri velis tutelas inscienter facias, si ullam praetermittas. At si stipulationum aut iudiciorum formulas partiri, non est vitiosum in re infinita praetermittere*

aliquid. 3. *Alia est partitio rhetorica. Inv. 22. Recte habita in causa partitio illustrem et perspicuam efficit orationem. Eius partes duae sunt, quarum utraque magnopere ad aperiendam causam et constituendam pertinet. Una pars est quae, quid cum adversariis conveniat, et quid in controversia relinquatur, ostendit; ex quo certum quiddam designatur auditori, in quo animus debeat habere occupatum. Altera est, in qua rerum earum, de quibus erimus dicturi, breviter expositio ponitur distributa, ex qua conficitur, ut certas animo res teneat auditor, quibus dictis intelligat fore peroratum. Deinceps ibid. utriusque partitionis praecepta exponuntur. 4. Alio sensu partitio Leg. II. 20. 21. est genus legati, quo legatarius tantum capit, quantum heres si unus est, aut omnes simul, si plures sunt, ita nempe, ut heres quisque dimidium eius partis ei det, quam ex hereditate cepit. Leg. 21. Placuit P. Scaevolae et Coruncanio pontificibus maximis itemque ceteris: qui tantundem caperent quantum omnes heredes sacris alligari. Habeo ius pontificium. Quid huic accessit ex iure civili? partitionis caput scriptum caute, ut centum numi deducerentur. Nempe hac ratione poterat legatarius ille sacrorum molestia liberari, si in testamento scriptum esset, ut heredes ab ea summa, quae ei legata erat, quaque tantum erat capturus, quantum omnes heredes, centum numos deducerent. Ibid. 20. Atque etiam dant hoc Scaevolae, quod est partitionis caput, ut si in testamento deducta scripta non sit, ipsique minus ceperint quam omnibus heredibus relinquatur, sacris ne alligentur. Hunc locum Io. Frid. Gronovius de pec. vet. IV. 7. sic refigendum censebat. Atque etiam dat hoc Scaevola caput partitionis, ut si in testamento deducta sacra non sint, ipsique minus ceperint, quam omnibus heredibus relinquatur sacris ne alligentur. Victorius ediderat: si in testamento ut deducantur scriptum non sit. Davisius coniiciebat: si in testamento ut deducantur centum nummi, sit. Turnebus vulgatam defendit et deductam hic interpretatur deductionem. „Deinde quidam etiam,“ inquit, hic non male emendant, deducta centum scripta non sint. Nam hic quiddam deesse suspicor, quum ex sequentibus sensus sit, ut centum numos deducant, si in testamento scripta sit ea deductio (quando, ut opinor, ex ingenio Ictorum iam id solebat addi testamentis, quum*

aliquem sacris nolebat astrictum esse testator; alterum etiam subsidium erat, si deductio in testamento non esset scripta ut minus caperet, quî liberari vellet, quam relictum esset omnibus heredibus. Haec ICI callide et acute excogitarant."

PARTITUS. Orat. III. 30. *nihil sane ad rem pertinet, si qua in re discrepavit ab Antonii divisione nostra partitio. Eadem enim sunt membra in utrisque disputationibus, sed paullo secus a me, atque ab illo partita ac distributa.*

PARTURIRE, Metaphorice, de re mox eruptura in lucem. Muren. 39. *dii faciunt, ut hoc quod conceptum res publ. periculum parturit, consilio discutiam et comprimam.* Phil. II. 46. *ut aliquando dolor populi Romani pariet, quod iam diu parturit.* Lael. 15. *quibusdam quos audio sapientes habitos in Graecia placuisse opinor — fugiendas esse nimias amicitias, ne necesse sit unum sollicitum esse pro pluribus — caput enim esse ad beate vivendum, securitatem, qua frui non possit animus, si tanquam parturit unus pro pluribus.*

PARTUS. 1. Puerperium matrem. N. D. II. 27. *Diana adhibetur ad partus, quod ii maturefiunt aut septem aut novem lunae cursibus.* Ibid. 46. *Luna a sole illuminata graviditate; et partus offert.* 2. Animalium. Div. II. 32. *qui mulam peperisse miratur, is quo modo equa pariat, aut omnino quae natura partum animantis faciat ignorat. — Quod ante non vidit, id si coeperit ostentum esse censet. Utrum igitur quum concepit mula, an quum peperit ostentum est? Conceptio contra naturam fortasse partus prope necessarius.* 3. Rarius ponitur de patre, ut sit, i. q. generatio. Tusc. II. 8. *Deianira Oenei partu edita.* Davisius ad h. l. monuit Graece sic τόκος saepius usurari, ut Sophocl. Oedip. Colon. v. 1379. *Ὅστις τόκος Τυδῆος*, et Philoct. 652. *Ulysses dicitur Λαίρτου τόκος.* 4. Foetus. Orat. II. 40. *ferae partus suos diligunt.* Tusc. V. 27. *Bestiae — pro suo partu ita propugnant, ut vulnera excipiant.*

PARTUS, a, um. Fin. I. 16. *in quibusdam neque pecuniae modus est — — nec reliquarum cupiditatum, quas nulla praeda umquam improbe parta minuit, potius inflamat.* Subl. 18. *existimationis parva fructus.* Orat. I. 46. *ars oratoria cuius quum ipsa natura magnam homini facultatem darêt, tamen esse deus putatur (Mercurius) ut id ipsum quod erat hominis proprium;*

non partum per nos; sed divinitus ad nos delatum videretur. Rull. II. 6. *nolite dubitare plurimo sudore et sanguine maiorum vestrorum partam nobisque traditam libertatem — defendere.* Phil. II. 27. *est apud poetam nescio quem: Male parva mala dilabuntur.*

PARVITAS. Univ. 13. *particulis — inter se copulabant — talibus, quae cerni non possent propter parvitatem.*

PARUM. Non satis. Att. X. 11. *vide ne dum pudet te parum optimate esse, parum diligenter, quod optimum sit eligas.* N. D. III. 2. *quaeram ex te ea quae parum accepi, i. e. haud satis intellexi.*

PARUMPER, paullisper. Brut. 93. *delectandi gratia digredi parumper a causa.* Div. I. 23. *discedo parumper a somniis, ad quae mox revertar.* Att. IX. 3. *abduco parumper animum a molestiis.*

PARVULUS. Inv. II. 8. *defensor — impulsionem aut nullam fuisse dicet, aut — extenuabit et parvulam quandam fuisse demonstrabit.* Ac. pr. II. 26. *Sed ut minuam controversiam, videte quaeso quam in parvulis sitis.* Hanc lectionem Mss. omnium nuper defendit Cl. Goerenzius; quae olim ipsi quoque displicuerat. *In parvulis esse scil. interpretatur in minutis rebus versari.* Hactenus recto. Nihilo minus tamen ii videntur verum vidisse, qui Ciceronem scripsisse putant: *sed ut minuam controversiam, videte quaeso, quum in parvulo lis sit.* Sequitur enim, de quatuor capitibus quae concludant, nihil esse, quod nosci, percipi, comprehendendi possit secundum et tertium omnes concedere; primum Epicurum quidem non dare, sed eos ipsos quibuscum Cicero disputet concedere; ergo omnem pugnam de quarto esse, i. e. in parvo litem esse, quum ex quatuor capitibus tantum de uno controversia sit.

PARVUS. 1. De corporibus. Somn. 4. *terra ita parva mihi visa est.* 2. De aliis rebus. Rull. III. 1. *parvam exigui temporis usuram postulo.* Leg. I. 3. *est quaedam inter nos parva dissensio.* Verr. IV. 60. *vendere aliquid parvo pretio.* Att. I. 13. *ea abs te diligenter, parvoque curata sunt.* Off. I. 20. *Ea quae eximia plerisque et praeclara videntur, parva ducere et contemnere.*

PASCERE. 1. De animalibus. Cluent. 25. *Bestiae fame dominante plerumque ad eum locum ubi pastae aliquando sint revertuntur.* Off. II. 4. *qui princi-*

pes inveniendi fuerunt, quem ex quaque belua usum habere possemus, homines certe fuerunt; nec hoc tempore sine hominum opera aut pascere eas aut domare — possemus. Div. I. 17. *Attius Navius quum propter paupertatem sues puer pasceret, una ex his amissa, vovisse dicitur, si reeuperasset, avam se deo daturum, quae maxima esset in vinea.* 2. De hominibus iocose pronutrire. Att. VI. 1. *olusculis nos solos pascere (du fütterst uns mit Gemüse ab).* Mil. 1. quos P. Clodii furor rapinis et incendiis parit. 3. De iis qui rem pecuariam exercent. Off. II. 25. (A Catone sene) quum quaereretur, quid maxime in re familiari expediret, respondit: Bene pascere. Verr. II. 3. *Provincia Sicilia partim retinet (homines) ut arare, ut pascere, ut negotiari libeat.* 4. In re augurali aves pascuntur, Div. II. 34. quum avide offam pultis devorant, ut tripudium fiat. N. D. II. 8. *Nihil nos P. Claudii — temeritas movebit, qui etiam per iocum deos irridens, quum cavea liberati pulli non pascerentur, (nicht fressen wollten) mergi eos in aquam iussit, ut biberent, quoniam esse nollent.* Div. I. 15. *Necesse est offa obiecta, cadere frustum ex pulli ore quum pascitur.* 5. Delectare. Verr. V. 26. quum eius cruciatu atque supplicio pascere oculos (ihre Augen weiden) animumque exsaturare vellent. Att. IV. 9. ego hic pascor bibliotheca Fausti. Off. II. 11. *Iustitiae tanta vis est, ut ne illi quidem qui maleficio et scelere pascuntur possint sine ulla particula iustitiae vivere.* Pis. 20. *his ego rebus pascor, his delector, his perfruor.*

PASCUA. Rull. I. 1. utrum hanc silvam (Scantiam) in relictis possessionibus, an in censorum pascuis invenisti, h. e. quae a censoribus locantur pecoribus ibi pascendis.

PASSER. Fin. V. 25. voluptas quae passeribus nota est omnibus, i. e. voluptas Venerea. Div. I. 33. Calchas apud Homerum ex passerum numero belli Troiani annos auguratus, cf. Div. II. 70.

PASSERCULUS. Div. II. 30. cur de passerculis coniecturam facit?

PASSIM. Orat. II. 6. Volucres videmus — passim ac libere solutas opere volitare. Div. II. 38. volucres huc et illuc passim vagantes. Sull. 15. tabulas — describi ab omnibus librariis dividi passim, et pervulgari, atque edi populo Romano imperavi. Orat. I. 43. passim

licet carpentem et colligentem undique, repleti iusta iuris civilis scientia Fam. XI. 13. *ille id passim ego ordinatim* (de agmine exercitus).

PASSUS. N. D. II. 45. *minorem septentrionem Cepheus passis palmis subsequitur*. Tusc. I. 49. *quo utinam velis passis pervehi liceat*.

PASSUS, us, gradus. Leg. I. 21. *qui me deduxit in Academiam perpauculis passibus*. Sext. *edixit ut ab urbe abesset millia passuum CC.* Quint. 25. *non toto tri-duo septingenta millia passuum conficiuntur*.

PASTIO. Manil 6 *Asia tam opima est et fertilis ut et ubertate agrorum et varietute fructuum, et magnitudine pastionis — facile omnibus terris antecel-lat*.

PASTOR. Flacc. 17. *Venio nunc ad Dorylen-sium testimonium; qui producti tabulas se publicas ad speluncas perdidisse dixerunt. O pastores nescio quos cupidos literarum, si quidem nihil istis praeter literas abstulerunt. Ridet illorum testium excusationem de amissis tabulis quasi pastores quidam eas secum in illas speluncas abstulissent*.

PASTORALIS. Div. I. 48. *ille Romuli auguratus pastoralis non urbanus fuit. Paulo ante c. 47. dixerat: neque enim in pastoribus illis, quibus Romulus praefuit nec in ipso Romulo haec calliditas esse potuit, ut ad errorem multitudinis religionis simulacra fingerent*.

PASTORITIUS. Cael. 11. *fera quaedam sodalitates et plane pastoritia atque agrestis germanorum Iupercorum, quorum coitio illa silvestris ante est instituta quam humanitas atque leges*. Att. I. 16. *et ludis (Circensibus) et gladiatoribus (spectaculis gladiatoriiis) mirandas exornationes sine ulla pastoritia fistula auferebamus, i. e. magnas plausus ita ut nulli sibili audirentur. Vid. Fistula*.

PASTUS. 1. Nutritus. Fam. VIII. 15. *nostri milites mali orbiculatis pasti esse videntur*. 2. Ditatus. Cluent. 26. *quaestu iudiciario pastus*.

PASTUS, subst. 1. De pecudibus. Div. I. 42. *Arabes, Phryges, Cilices pastu pecudum maxime utuntur*. 2. De omnibus animantibus. N. D. II. 47. *Pastum animantibus large et copiose natura eum, qui cuique aptus erat comparavit. Enumerare possum ad eum pastum capessendum conficiendumque quae sit in figuris*

animantium — quamque admirabilis fabrica membrorum. Off. I. 4. generi animantium omni est natura tributum ut — quaecumque ad vivendum sint necessaria anquirat et paret, ut pastum, ut latibula. Fin. II. 34. bestiis terra fundit ex sese pastus varios varieque abundantes nihil laborantibus. 3. De hominibus, ibid. II. 13. Cyrenatici non videmus — hominem ad duas res — intelligendum et agendum esse natum, quasi mortalem deum, contraque ut tordam aliquam et languidam pecudem ad pastum et ad procreandi voluptatem hoc divinum animal natum esse voluerunt. Phil. XI. 2. praemisso Octavio scelerato latrone atque egente qui popularetur agros, vexaret urbes — ad praesentem pastum mendicitatis suae. 4. De oblectatione animi. Tusc. V. 23. Archimedis mens rationibus agitandis exquirentisque alebatur, cum oblectatione solertiae, qui unus suavissimus pastus animorum.

PATEFACERE. 1. De sensu aurium. Lael. 26. ita fit ut is assentatoribus patefaciat aures suas maxime (i. e. attentum se praebent) qui ipse sibi assentetur. 2. De prospectu aperiendo. Fam. VII. 1. ex illo cubiculo tuo ex quo tibi Stubianum perforasti et patefecisti Seianum. 3. Aditum ad aliquid parere. Catil. IV. 10. patefacere nobis provincias, quo exire possimus. Fam. XIII. 78. huic ego aditum ad tuam cognitionem patefacio et munio. Orat. I. 21. uterque vestrum patefecit earum rerum ipsarum aditum, quas quaerimus. 4. Aperire in lucem proferre. Mil. 57. iudicia communis exitii indagavi, patefeci, protuli. Lael. 26. in scena — verum valet, si modo id patefactum et illustratum est. Fam. VI. 10. Attico nostro proximeque Thendae liberto tuo totum me patefeci (habe ichnen mein ganzes Herz eröffnet) et haec iis singulis saepe dixi quacumque re possem, me tibi et liberis tuis satisfacere cupere.

PATEFACTIO. Fin. II. 2. patefactio quasi rerum opertarum, quum quid quidque sit aperitur definitio est.

PATEFACTUS. 1. Apertus. Manil. 8. patefactum nostris legionibus esse Pontum, qui ante populo Romano ex omni aditu clausus esset. Ibid. 11. per Galliam legionibus nostris in Hispaniam iter Callorum internecone patefactum est. 2. Prolatus in lucem, productus. Sull. 2. coniuratio patefacta. Catil. III. 6. Len-

tulus patefactus est iudiciis et confessionibus suis. 3. Inventus. Div. I. 39. *neque ante philosophiam patefactam hac de re quisquam dubitavit.* 4. Explicatus, illustratus. Orat. I. 59. *ius applicationis, obscurum sane et ignotum patefactum in iudicio atque illustratum est a patrona.*

PATELLA. Verr. IV. 21. *patella grandis cum sigillis simulacrisque deorum.* Fin. II. 7. *ita non religiosi ut edunt de patella, h. e. ut ne cibis quidem in patella diis apposis absineant.* Sic Sueton. de Vitellio c. 13. *domo non profundae modo, sed intempestivae atque sordidae gulae, ne in sacrificio quidem unquam, aut itinere ullo temperavit, quin inter altaria ibidem statim viscus et farra paene rapta e foco manderet.* —

PATENS. Apertus. Div. I. 1. *caelum ex omni parte patens atque apertum intueri.* Quint. 50. *habere domum clausam pudori et sanctimoniae, patentem atque adeo expositam cupiditati et voluptatibus.*

PATEO. 1. De aedibus. Rosc. Am. 50. *mea domus tibi patet, mihi clausa est.* Phil. II. 44. *cur valvae concordiae non patent.* Brut. 8. *Isocrates, cuius domus cunctae Graeciae quasi ludus quidam patuit atque officina dicendi.* 2. De vacuo spatio. Fragm. ap. Quintil. VIII. extr. *Fundum Varro vocat, quem possim mittere funda. Ni tamen exciderit, qua cava funda patet.* 3. Aures dicuntur patere eius qui aliquid libenter audit. Q. Fr. I. 86. *Constare inter omnes video — facillimos esse aditus ad te; patere aures tuas quaerelis omnium.* Fam. III. 36. *Non tantum mihi videntur iniuriam facere ii, qui haec disputant, quam si cuius aures ad hanc disputationem patent.* Phil. XIV. 7. *memoria tenent — meam domum measque aures dies et noctes omnium praeceptis monitisque patuisse.* 4. De aliis quorum aditus apertus est. N. D. II. 58. *nares quae semper propter necessarias utilitates patent, contractiores habent introitus.* 5. Patere dicitur etiam pro liberum alicui et concessum esse. Att. X. 15. *si nobis is cursus, quem speraram, pateret.* Muren. 13. *quod omnibus patet, et aequè promptum est mihi, et adversario meo, id esse gratum nullo pacto potest.* Att. IV. 13. *velim domum ad tuos scribas ut mihi libri tui pateant.* Fam. VI. 10. *Magni mea interest, hoc tuos omnes scire — ut intelligant omnia Ciceronis patere Trebiano, i. e. ei concedis ut ii, quae Ciceronis sint posse uti ut suis.*

6. *Patere* est etiam, i. q. *apparere*. Rosc. Com. 2. *non habere* sc hoc nomen in codice fatetur, sed in *alversa-riis* *patere* contendit. Phil. XII. 2. *discussa est caligo diluxit, patet, videmus omnia*. 7. *Expositum esse*. Phil. V. 16. *quum omnia ad perniciem nostram pestifero illi civi paterent*. 7. *Late patere* dicuntur, quae ad multos pertinent. Orat. 21. *Locus* (de decore) *longe et late patens*. Inv. I. 45. *argumentatio et eius reprehensio maiorem quandam vim continet et latius patet, quam hic exponitur*. Off. I. 26. *Sic est iudicandum maximas geri res — ab iis qui res publicas regant, quod earum administratio latissime pateat ad plurimosque pertineat*.

PATER. 1. Sensu proprio. Phil. III. 6. *Ignobilitatem obiicit C. Caesaris filio* (Octaviano, quem Caesar adoptaverat) *cuius etiam naturalis pater* (Octavius) *si vita suppeditasset, consul factus esset*. Hic naturalis pater opponitur patri adoptatori. Inv. I. 54. *de patribus aut parentibus*. Vid. *Parens*. Orat. II. 64. *quibus nec mater nec pater, de hominibus obscuris et ignobilibus*. 2. Caecil. 22. *cuius consuetudinis atque instituti patres maioresque nostros non poenitebat*. Hic deinde ad patrum aetatem refertur P. Lentulus princeps senatus, ad maiorum P. Africanus. Recte monuit Ernestius patres in prosa proprie dici, non de maioribus. Lael. 3. Scimus *L. Atilium* (alii legunt *Acilium*) *apud patres nostros appellatum esse sapientem*. 3. Metaphorice dicitur *pater patriae*. Rab. Perd. 10. *C. Marium, quem vere patrem patriae, parentem in quam vestrae libertatis atque huiusce reip. possumus dicere*. 4. Leg. II. 10. *Nam a patribus acceptos deos ita placet coli, si huic legi paruerint ipsi*. Patrum delubra esse in uribus censeo. Recte h. l. Ernestius reprehendit eos, qui patrum delubra interpretabantur deorum delubra; et recte Goerenzius patrum delubra eadem esse, quae c. 8. in ipsa lege dicantur *constructa a patribus delubra*, monuit. Nisi forte h. l. legendum sit *eorum*, quod referatur ad antecedentia *a patribus acceptos deos*. 5. *Patres conscripti*, i. e. senatus. Vid. *Conscriptus*.

PATERA, (*Schale, Opferschale*.) Div. I. 2. *Matrem Phalaridis scribit Heraclides Ponticus — visant esse videre in somniis simulacra deorum — ex his Mercurium e patera — sanguinem visum esse fundere*. Brut. 11. *Themistoclem isti* (Clitarchus et Stratocles) *aunt*

quum taurum immolavisset, excepisse sanguinem patera, et eo poto mortuum concidisse.

PATERFAMILIAS. 1. Quint. 3. *Quintius* — *sane ceterarum rerum paterfamilias et prudens et attentus, una in re paullo minus consideratus, qui societatem cum Sex. Naevio fecerit, viro bono (ironice dictum) verumtamen non ita instituto ut iura societatis et officia certi patrisfamilias nosse posset.* Rep. V. fr. *Bono patrisfamilias colendi, aedificandi, ratiocinandi quidam usus opus est.* 2. Nonnunquam dicitur de eo qui est illiteratus s. ἰδιώτης. Orat. I. 29. *qui sicut unus paterfamilias his de rebus loquor.* Ibid. c. 34. *effudi vobis omnia, quae sentiebam, quae fortasse, quemcunque patremfamilias arripuissetis ex aliquo circulo, eadem vobis percantantibus respondi.*

PATERNUS. Cael. 14. *bona paterna.* Orat. I. 38. *hereditas paterna.* Att. XVI. 16. *paternae necessitudines* in ep Cic. ad Plancum dicuntur eae, quae inter Planci patrem et Ciceronem intercesserant.

PATERPATRATUS; is qui ad iusiurandum patrandum, id est foedus faciendum vel res repetendas populi Romani nomine ad alium populum mittebatur. Liv. I. 24. 32. *Eiusdem officium erat, civem aliquem hostibus populi Romani dedere.* Orat. I. 40. *mentio fit C. Mancini, quem propter invidiam Numantini foederis paterpatratus ex S. C. Numantinis dedidisset, quique ab illis non receptus domum revertisset, neque in senatum introire dubitasset.* Eum P. Rutilius civem negavit esse, *quia sic esset memoriae proditum, quem pater suus, aut populus vendidisset, aut paterpatratus dedidisset, ei nullum esse postliminium.* Caecin. 34 *Quid? quem paterpatratus dedit; — quo is iure amittit civitatem. Ut religione civitas solvatur, civis Romanus traditur, qui quum est acceptus, est eorum quibus est deditus, si non accipiunt, ut Mancinum Numantini, retinet integram causam et ius civitatis.*

PATESCERE. Phil. XIV. 6. *res patescit, sed suo tempore totius huius sceleris fons aperietur.*

PATIBILIS. 1. Tolerabilis. Tusc. IV. 23. *patibiles et dolores et labores putandi.* 2. *Leidensfähig.* N. D. III. 12. *quum omne animal patibilem naturam habeat, nullum est eorum, quod effugiat accipiendi aliquid extrinsecus id est quasi ferendi et patiendi necessitatem.*

PATIBULUM. Verr. IV. 41. *tibi Marcelli statua pro patibulo in clientes Marcellorum fuit?* Nempe Verres Syratum divaricari et ad statuam Marcelli deligari iusserat. Ibid. c. 40.

PATIENS. 1. Qui aliquid patitur. Brut. 76. *Hermagorae praecepta — habent ordinem et quasdam errare in dicendo non patientes vius* 2. Geduldig, ausdauernd. Cael. 6. *quis in laboribus patientior?* Off. I. 30. *sunt — qui quidvis perpetiuntur cuique deserviant, tum quod velint consequantur, — quo in genere versutissimum et patientissimum Lacedaemonium Lyandrum accepimus.* Ligar. 8. *ut ne offendam tuas patientissimas aures.* Orat. II. 75. *nimum patiens et lentus existimor.* Ibid. II. 69. *ridiculi genus patientis ac lenti, ut quum Cato percussus esset ab eo qui arcam ferebat, quum ille diceret: Cave, rogavit, numquid aliud ferret praeter arcam?*

PATIENTER. Lael. 25. *monere et moneri proprium est verae amicitiae et alterum libere facere, non aspere, alterum patienter accipere, non repugnanter.* Fam. I. 8. *otium nobis exoptandum est, quod ii, qui possunt rerum, praestaturi videntur, si quidam homines patientius eorum potentiam ferre potuerint.*

PATIENTIA. Inv. II. 54. *Patientia est honestatis aut utilitatis causa rerum arduarum ac difficultum voluntaria ac diuturna perpessio.* Off. I. 34. *adolescentia a libidinibus arcenda est, exercendaque labore patientiaque et animi et corporis.* Partit. 25. *patientiam duritia immanis imitatur.* Rull. II. 24. *tum quum haberet haec resp. — homines non solum honoribus populi, verum etiam patientia paupertatis ornatos.*

PATIOR. 1. Univ. 6. *quum mundus per se et a se et patetur et faceret omnia.* Catil. I. 5. *non feram, non patiar, non sinam.* Tusc. II. 18. *toleranter dolorem pati.* Catil. II. 9. *tantus illorum temporum dolor inustus est civitati, ut iam ista non modo homines, sed ne pecudes quidem mihi passurae esse videantur.* 2. Cum infinitivo. Verr. III. 14. *imbri frumentum corrumpi in area patiebatur (er liefs es verderben).* Div. II. 2. *ut nullum philosophiae locum esse pateremur, qui non Latinis literis illustratus pateret.* 3. Facile patior (*ich bin es gern zufrieden, lasse mir es gern gefallen*). Fam. V. 7. *quibus officiis si quando non mutue respondetur, apud me plus residere officii facillime patior.* Att. XVI.

17. *non modo facile patior, sed etiam gaudeo.* Planc. 25. *populus Romanus deligit magistratus, quasi reipvillicos, in quibus si qua praeterea est ars facile patitur; sin minus, virtute eorum et innocentia contentus est.* 4. *Pati est, i. q. concedere, zulassen, gestatten.* Orat. II. 2. *quantum illius incuntis aetatis meae patiebatur pudor.*

PATINA. Fam. IX. 10. Att. IV. 8. *patina tyrocharichi.*

PATRATUS. Leg. II. 8. *feriis iurgia amovento; easque in famulis, operibus patratis (i. e. semente, messe facta) habento.* Hic locus explicatur c. 12. *feriarum festorumque dierum ratio in liberis requiem habet litium et iurgiorum; in servis operum et laborum; quas compositio anni conferre debet ad perfectionem operum rusticorum.*

PATRIA. 1. Catil. I. 7. *patria communis omnium nostrum parens.* Flacc. 26. *urbs Athenarum vetustate ea est, ut ipsa ex sese suos cives genuisse dicatur (nimirum Athenienses se appellabant αἰτοχθονας) et eorum eadem terra parens, altrix, patria dicatur.* Att. IX. 11. *patria antiquissima et sanctissima parens.* 2. *Locus ubi quis natus est.* Leg. II. 1. *si verum dicimus haec (villa Arpinas) est mea et huius fratris mei germana patria; hinc enim orti stirpe antiquissima sumus.* Ibid. 2. *sed illud quale est, quod paullo ante dixisti hunc locum — germanam patriam esse vestram? Numquid duas habetis patrias? An est una illa patria communis? Nisi forte sapienti illi Catoni fuit patria non Roma sed Tusculum.* M. *Ego mehercule et illi et omnibus municipibus duas esse censeo patrias; unam naturae; alteram civitatis; ut ille Cato quum esset Tusculi natus in populi Romani civitatem susceptus est. Ita quum ortu Tusculanus esset, civitate Romanus, habuit alteram loci patriam, alteram iuris. — Sic nos et eam patriam dicimus, ubi nati et illam qua excepti sumus.* Catil. IV. 8. *quis est — cui non haec templa, aspectus urbis, possessio libertatis, lux denique haec ipsa et hoc commune patriae solum quum sit carum, tum vero dulce atque iucundum.* Tusc. V. 37. *Patria est, ubicunque est bene; Teucris vox in tragoedia deperdita.* Simile est illud Aristophanis in Pluto, v. 1151. *Ἥλγεις γὰρ ἵστι παῖς, ἵν' αὖ πατρίῃ τις ὦ.* Tusc. I. 43. *Anaxagoras quum Lampsaci moreretur, quaerentibus amicis, vel-*

letne Clazomenas in patriam, si quid ei accidisset offerri, nihil necesse est, inquit, undique enim ad inferos tantundem viae est.

PATRICIUS, qui e familia aliqua eorum senatorum ortus est, quos Romulus et Tarquinius Priscus legerunt; et qui ab illis quidem orti sunt, maiorum gentium, qui ab his minorum gentium dicuntur. Patriciis opponuntur plebei. Fam. IX. 21. *quid tibi venit in mentem Papirium negare quenquam nisi plebeium fuisse? fuerunt enim patricii minorum gentium.* Leg. II. 2. *Fibrenus praecipitat in Lirim et tamquam in patriciam familiam venerit, amittit nomen obscurius.*

PATRIMONIUM. 1. Sensu proprio. Rab. Post. 13. *qui duo lauta et copiosa patrimonia accepisset remque praeterea bonis et honestis rationibus auxisset.* Flacc. 36. *qui patrimonium satis lautum, quod hic nobiscum conficere potuit Graecorum conviviiis maluit dissipare.* Sull. 20. *venire omnes suas possessiones et patrimonio se ornatissimo spoliari maluit, quam ullam moram cuiquam fieri creditorum suorum.* 2. De populi Romani possessionibus aut iuribus. Phil. II. 39. *Agrum Campanum — compransoribus tuis et collusoribus dividebas. — Quid iam queror de agro Leontino? Quandoquidem hae quondam arationes in populi Romani patrimonio grandi fenore et fructuosae ferebantur.* Caecin. 26. *Non minus diligenter ex quae a maioribus accepistis, publica patrimonia iuris, quam privatae rei vestrae retinere debetis, non solum quod haec iure civili septa sunt, sed etiam quod patrimonium (proprie sic dictum) unius incommodo dimittitur; ius amitti non potest sine magno incommodo civitatis.* 3. Metaphorice. Orat. I. 57. *Mucius paterni iuris defensor et quasi patrimonii propugnator sui.* Dom. 58. *liberis nostris satis amplum patrimonium paterni nominis ac nostrae memoriae relinquemus.*

PATRIMUS, cui pater superstes est. Harusp. 11. Vid. Heinecc. Antiq. I. R. ad Inst. Iust. I. 10 5. *Ern.*

PATRITUS Tusc. I. 19 *patritam illam et avitam sapientiam.* Hanc lectionem (quum omnes Mss. habeant *patriam*) unus habet Nonius Marcellus II. 703. Recte *patriam* restituerunt Davisus et Ernestius.

PATRIUS, a maioribus relictus et traditus antiquus. Orat. I. 18. *mos patrius Academiae.* Mur. 41. *sacra patria.* Sic etiam Verr. I. 3. *dii patrii sunt,*

quorum cultus a maioribus venit. Rosc. A. 9. *sepulcrum patrum*, i. e. maiorum. 2. A patre relictus et traditus. Verr. Act. l. 5. *Res patriae atque avitae*. Tusc. I. 9. *patriam illam et avitam sapientiam*. 3. *Paterne*. Rosc. Am. 46. *animus patrius in liberos*. Vidi qui dubitarent sic dici Latine, et inde haerent in loco Livii II. 5. *eminente animo patrio inter publicae poenae ministerium*, ubi dicendum esse videbatur *animo paterno*, ut ap. Horat. Carm. II. 2. Prov. Cons. 8. *gravitas patria*, i. e. patris, ubi tamen edd. pr. *paterna*. 4. Rosc. Am. 8. *foci patrii alique penates*. Ubi tamen suspectum est patrii. Nam intelligendi sunt a patre relictus, ut bona *paterna* dicuntur, non *patria*. Ern.

PATRO. Att. I. 11. *Τρωπίς* promissa patravit.

PATROCINIUM. 1. Defensio in causis forensibus. Orat. 34. *legitimarum et civilium controversiarum patrocinia suscipere*. Brut. 29. *hoc dicendi genus ad patrocinia mediocriter aptum videbatur*. Orat. I. 57. *arripuisti patrocinium aequitatis et defensionem testamentorum ac voluntatis mortuorum*. 2. Defensio sententiae alicuius philosophica. Parad. I. 4. *Voluptas plurimorum patrocinii defenditur*. Fin. II. 21. *Aut haec sunt vituperanda, aut patrocinium voluptatis repudiandum*. Quod autem patrocinium aut quae ista causa est voluptatis, quae nec testes ullos e claris viris nec laudatores poterit adhibere? 3. De tutela nationum per magistratus. Off. II. 8. *nostri magistratus imperatoresque ex hac una re maximam laudem capere studebant, si provincias, si socios, aequitate et fide defendissent*. Itaque illud patrocinium orbis terrae verius, quam imperium poterat nominari.

PATRONA. Orat. II. 48. Antonius in causa C. Norbani negavit provocationem patronam illam civitatis ac vindicem libertatis populi Romano dari sine nobilium dissensione potuisse.

PATRONUS. 1. Qui reum in iudicio defendit. Rosc. Am. 2. *his de causis ego huic causae patronus exstiti, non electus unus, qui maximo ingenio, sed relictus ex omnibus qui minimo periculo possem dicere, neque uti satis firmo praesidio defensus Sex Roscius, verum ut ne omnino desertus esset*. Muren. 2. *si ut nonnullis in civitatibus fieri solet, patronus huic causae publice constitueretur, is potissime honore affecto (h. l. consuli designato) defensor daretur qui eodem honore*

praeditus non minus asferret ad dicendum auctoritatis, quam facultatis. Cluent. 40. *quis cum unquam non modo in patroni, sed in laudatoris aut advocati loco viderat?* 2. Qui civitatem aliquam aut nationem aut provinciam tuetur, et ubi opus est defendit. Off. I. 11. *tantopere apud nos iustitia culta est, ut ii, qui civitates aut nationes devictas bello in fidem recepissent, earum patroni essent more maiorum.* Pis. 11. *de Capuae colonis: me inaurata statua donarant; me patronum unum asciverunt; a me se habere vitam, fortunas, liberos arbitrabantur,* cf. Sext. c. 4. Sull. 21. *omnis Pompeianorum colonorumque dissensio delata ad patronos est.* Ibid. *hunc patronum defensorem custodem illius coloniae — per vos tutari conservareque capiunt.* Off. III. 18. *de Basilo: hunc dico patronum agri Piceni et Sabini.* Phil. II. 41. *quid ego illas istius (Antonii) minas contumeliasque commemorem, quibus iniectus est in Sidicinos, vexavit Puteolanos, quod C. Cassium, quod Brutos patronos adoptassent? magno quidem iudicio, studio, benivolentia, caritate, non ut te, ut Basilum vi et armis, et alios vestri similes, quos clientes nemo habere velit, non modo illorum cliens esse.* 3. Aliorum etiam sive ordinum sive sodalitatum defensor. Milon. 7. *senatus propugnator, etque, illis quidem temporibus, paene patronus — M. Drusus.* 4. Alicuius sententiae aut rei defensor. Lael. 7. *patronus iustitiae.* Rull. III. 1. *facile appareat eam legem non a vestrorum commodorum patrono — conscriptam.*

PATRUELIS. Fin. V. 1. *L. Cicero frater noster, cognatione patruelis amore germanus.*

PATRUUS. 1. Patris frater, (*Oheim von väterlicher Seite*) Att. V. 19. *qui cum sororis tuae filii patruo certaret.* Hic Cicero facete se ipsum designat. Erat enim patruus Q. Ciceronis filii, qui filius erat sororis Attici, Pomponiae, quam Q. Cicero pater uxorem duxerat. 2. Quia patrum solent esse severi castigatores fratris filiorum, interdum patruus pro severo reprehensore ponitur. Cael. 11. *fuit pertristis patruus, censor, magister.*

PATULUS. N. D. II. 48. *Pinna duabus grandibus patula conchis.* Fir. III. 19. *illa quae in concha patula pinna divitur.* Orat. I. 7. *platanus patulis diffusa ramis.*

PAUCITAS. Orat. I. 2. *facillime; quanta oratorum sit, semperque fuerit paucitas iudicabit.* Orat. II. 34. *genera definita non solum numero sed etiam paucitate.*

PAUCULUS. Att. V. 21. *Q. Volusium — misi in Cyprum, ut ibi pauculos dies esset.*

PAUCUS. Orat. II. 32. *Causae ad generum universas quaestiones referuntur, ita modicae et pacae sunt, ut omnes eas diligentes et memores et sobrii oratores percursas animo et prope decuntatas habere debeant.* Her. IV. 18. *qui quum plures erant paucis nobis exaequari non poterant, hi postquam pauciores sunt, metuiamus ne sint superiores?*

PAVERE. Tusc. II. 10. *navem horrissono freto noctem paventes timidi adnectunt navitae, versus ex Aeschyli Prometheo soluto translatus.*

PAVIMENTATUS. Q. Fr. III. 1. *Porticus pavimentata.*

PAVIMENTUM. Phil. II. 41. *natabant pavimenta vino.*

PAVIRE, ferire. Div. II. 34. *quum pulli pascuntur, necesse est, aliquid ex ore cadere, et terram pavire.*

PAULLATIM, sensim. Fam. VIII. 15. *cuius amicitia me paullatim in hanc perditam causam imposuit.*

PAULLISPER. Fam. III. 12. *suscipe paullisper meas partes.* Verr. IV. 18. *abesse ab domo paullisper maluit, quam illud argentum amittere.* Pison. 6. *Paullisper stetimus in illo tuarum ganearum nidore atque fumo.* Verr. IV. 24. *Lectica paullisper deposita.*

PAULLO. Orat. 30. *quaedam paullo hilariora.* Ibid. 41. *haud paullo melior scriptor Plato.* Parad. III. 2. *Histrion si paullo se moveat extra numerum exploditur.* Flacc. 28. *Auri viginti pondo paullo amplius.* Ibid. *auri pondo centum paullo minus.* Cum positivo. Att. VIII. 12. *non solum gloriosis consiliis utamur, sed etiam paullo salubribus.* Sic Lambin. e. cod. Tornaes. Alii tamen salubrioribus. Verr. IV. 5. *nuper, quid dico nuper? immo vero modo ac plane paullo ante.* Partit. 39. *quae paullo ante et quae proxime dedimus.* Brut. 21. *verbis uti paullo magis priscis.* Orat. II. 21. *verbis — paullo nimium redundantibus.*

PAULLULUM. Tusc. V. 8. *habeo paullulum quod requiram.* Quint. 16. *respirasset cupiditas atque avaritia*

tia paullulum. N. D. II. 46. nihil ut fere intereat aut admodum paullulum.

PAULLUM. Rosc. Am. 39. *ex eo T. Roscius non paullum nescio quid in rem suam convertit, sed hunc funditus evertit bonis. Orat. III. 46. haec paullum immutata cohaerere non possunt. Fin. III. 10. eorum definitiones paullum oppido inter se differunt, et tamen eodem spectant.*

PAVO. Fin. III. 5. *Membrorum alia videntur propter eorum usum a natura esse donata, — alia autem nullam ob utilitatem, quasi ad quendam ornatum, ut cauda pavoni. Fam. IX. 20. Vide audaciam; etiam Hirtio cenam dedi sine pavone.*

PAVOR. Tusc. IV. 8. *Pavorem (Stoici dixerunt) metum, mentem loco moventem; ex quo illud Ennii: tum pavor sapientiam mihi ex animo expectorat.*

PAUPER. Parad. VI. 3. *hi non modo non copiosi et divites, sed etiam inopes ac pauperes existimandi sunt. Fr. inc. An vero multorum in terris praediorum dominos, divites appellarunt; omnium virtutum possesores pauperes nominabimus?*

PAUPERTAS. Fin. V. 28. *Paupertas si malum est, mendicus beatus esse nemo potest. Parad. VI. 1. ista paupertas vel potius egestas ac mendicitas tua. Oecon. fr. ap. Columell. XII. 2. Vetus est proverbium, paupertatem certissimam esse, quum alicuius indigeus eo uti non posse, quia ignoretur, ubi proiectum iaceat, quod desideretur.*

PAX. Phil. II. 44. *Pax est tranquilla libertas. Ibid. XII. 5. conditio pacis, quae est, in qua ei, cum quo pacem facias, nihil concedi potest. Rull. I. 8. nihil tam popolare, quam pacem, quam concordiam, quam otium reperiemus. Att. VII. 14. equidem ad pacem hortari non desino, quae vel iniusta utilior est, quam iustissimum bellum in civibus. Phil. II. 44. nomen pacis dulce et res ipsa salutaris. Balb. 16. Nihil est aliud in foedere nisi ut pia et aeterna pax sit. Fam. X. 6. aut positis armis pacem petere debent, aut si pugnantes eam postulant victoria pax, non pactione parienda est. 2. Metaphorice, de tranquillitate animi. Fin. I. 14. eadem ratione ne temperantiam quidem propter se expetendam esse dicemus, sed quia pacem animis offerat, et eos quasi concordia quadam placet ac leniat. 3. 14.*

Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II, 12

formulis precum. Rab. Perd. 2. *ab Iove pacem ac veniam peto.* 4. Tusc. V. 5. *cuius ego iudicium, pace tua dixerim, (mit deiner Erlaubniß) longe antepono tuo.* Off. III. 10. *Romulo quum visum esset utilius, solum, quam cum altero regnare fratrem interemit. — Peccavit igitur, pace vel Quirini vel Romuli dixerim.*

PAXILLUS. Orat. 45. *Literum (X) etiam — e vexillo et paxillo consuetudo elegans Latini sermonis evellit, scil. ut pro eo dicatur velum et palus.*

PECCATUM. 1. Sünde, pflichtwidrige Handlung. Lael. 11. *Nulla est accusatio peccati si amici causa peccaveris.* Ibid. 22. *in iis perniciosus est error, qui existimant libidinum peccatorumque omnium patere in amicitia licentiam.* Off. III. 25. *si gladium quis apud te sana mente deposuerit, repetat insaniens; reddere peccatum est, non reddere officium.* Ac. post. I. 10. *Zeno inter recte factum atque peccatum, officium et contra officium media locabat quaedam, recte facta sola in bonis actionibus ponens, prave, id est peccata, in malis.* 2. Error, aut aliquid imprudenter factum. (Fehler) Orat. I. 27. *Oratoris peccatum, si quod est animadversum, stultitiae peccatum videtur.* N. D. II. 4. *Vir sapientissimus (Gracchus) — peccatum suum (quod scil. auspicari esset oblitus) confiteri maluit, quum haerere in rep. religionem.*

PECCATUS. Verr. II. 78. *nemo ita in peccatu manifesto tenebatur, cf. Gellius N. A. XIII. 19.*

PECCO 1. De actionibus illicitis. Off. III. 15. *numquam est utile peccare, quia semper est turpe.* Parad. 3. *quicquid peccatur, perturbatione peccatur rationis atque ordinis.* 2. De erroribus. N. D. II. 4. *Signa ostenduntur a diis rerum futurarum. In his si qui erraverunt, non deorum natura, sed hominum c. niectura peccavit.* Ibid. I. 12. *Empedocles multa alia peccans, in deorum opinione turpissime labitur.* 3. De culpa. Att. III. 15. *si quid in te peccavi, ac potius quoniam peccavi ignosce; in me enim ipsum peccavi vehementius.* 4. De vitis sermonis. Orat. 47. *impetratum est a consuetudine ut peccatae suavitatis causa liceret.* Orat. 21. *Huius (decori) ignorance non modo in vita, sed saepissime et in poematis, et in oratione peccatur.*

PECTUS De animo et mente. Orat. III. 30. *onerandum et complendum pectus, maximarum rerum et plurimarum suavitate, copia, varietate.* Leg. I. 18.

si non ipse amicus per se amaritur toto pectore (von ganzem Herzen). Lael. 26. in amicitia nisi apertum pectus videas, tuumque ostendas, nihil fidum habeas.

PECUARIA, oram. Pecorum greges. Her. IV. 34. *quum canes funguntur officiis luporum, cui praesidio pecuaria credemus?* Sed ibi vulgo nunc legitur *pecua*.

PECUARIUS. 1. De pastione villatica. Quint. 3. *erat ei pecuaria res ampla et rustica sane bene culta et fructuosa.* Deiot. 9. *Deiotarus diligentissimus agricola et pecuarius habebatur.* 2. *Pecuarii sunt qui rem pecuariam exercent.* Verr. II. 6. *non recuso — si cuiquam ordini sive aratorum, sive pecuariorum, sive mercatorum probatus fuerit, si cuiquam denique ulla in re umquam temperaverit, ut vos quoque ei temperetis.* Font. 1. *unum ex toto negotiatorum, colonorum, publicanorum, aratorum, pecuariorum numero testem producant.*

PECULATOR, qui peculatus reus est. Off. III. 18.

PECULATUS, crimen quo tenetur is qui aerarium defraudavit, vel pecuniam publicam avertit. Flacc. 18. *princeps legationis Lysanias, adeptus est ordinem senatorium; sed quum rem publicam nimium amplecteretur (acerbus est iocus ex ambiguo) peculatus dumnatus et bona et senatorium nomen amisit.* Her. IV. 12. *si quis peculatus accusetur, quod vasa argentea publica de loco privato dicatur sustulisse, possit dicere quum definitione sit usus, quid sit furtum, quid peculatus, secum furti agi, non peculatus agi oportere.* Phil. XII. 5. *Sestertium septies millies avertisse Antonium pecuniae publicae iudicavistis. Num fraude poterit carere peculatus?*

PECULIARIS, proprius. Q. Fr. II. 10. *hoc mihi peculiare fuerit, hic etiam isto (Mario) frui.* Verr. III. 74. *Quid? — peculiarem habes aliquam Siciliam, quae tibi ex alio genere frumentum suppeditare possit?*

PECULIATUS, dives, nummatus. Fam. X. 32. *Balbus plane bene peculiatus discessit.*

PECULIUM, pecunia quam servus de demenso suo sibi comparsit, aut domini permissu collegit. Verr. I. 36. *homines (servi a pupillo Malleolo ablati) posteaquam reus factus est, aliis redditus, alii etiam nunc retinentur; peculia omnium vicariique retinentur.* Verr. III. 38. *Hic Diagnostus (qui erat servus Venerius) qui ex publicis vectigalibus tanta lucra facit, vicarium nunt-*

lum habet, nihil omnino peculii. Idem transfertur ad quodvis lucrum etiam liberorum hominum. Parad. V. 2. an eorum servitus dubia est, qui cupiditate peculii nullam conditionem recusant durissimae servitutis.

PECUNIA. 1. Sensus proprio. Fin. II. 17. Tenuit permagnam Sextilius hereditatem — illa hereditate dives, ob eamque rem laetus; magni enim aestimabat pecuniam, non modo non contra leges, sed etiam legibus partam. Quae quidem vel cum periculo est quaerenda vobis. Est enim effectrix multarum et magnarum voluptatum. Div. I. 49. Thales Milesius, ut obiurgatores suos convinceret, ostenderetque etiam philosophum, si ei commodum esset, pecuniam facere posse, omnem oleam, antequam florere coepisset in agro Milesio coemisse dicitur. Animadverterat fortasse quadam scientia olearum ubertatem fore. Phil. I. 12. pecunia semper ab amplissimo quoque clarissimoque contempta est. Verr. Act. I. 2. nihil est tam sanctum, quod non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia possit. Top. 13. Quid interest, quum hoc sumpseris, pecuniam numeratam mulieri deberi, cui sit omne argentum legatum, utrum hoc modo concludas argumentum: — Si pecunia signata argentum est, legata est mulieri. Est autem pecunia signata argentum. Legata igitur. An illo modo: Si numerata pecunia non est legata, non est numerata pecunia argentum. Est autem numerata pecunia argentum. Legata igitur est etc. Phil. I. 2. quid est aliud omnia ad bellum civile hosti arma largiri? primum nervos belli, pecuniam infinitam. Verr. III. 71. quaero, pecunia publica ex aerario erogata, ex vectigalibus populi Romani ad emendum frumentum attributa fueritne tibi quaestui? Haec pecunia publica opponitur privatae. Verr. III. 72. Si meherculae te tuam pecuniam, non populi Romani in provincia feneratum docerem, tamen effugere non posses; sed publicam, sed ob frumentum decretam — hoc licuisse cuiquam probabis? Caecil. 3. iudicium de pecuniis repetundis. Vid. Repetundae. Pis. 16. pecuniae captae, exactae, imperatae. Rab. Post. 7. tribuno plebis M. Druso unam in equestrem ordinem quaestionem ferenti, si quis ob rem iudicatam pecuniam cepisset, aperte equites Romani restiterunt Quid? hoc licere volebant? minime. Neque solum hoc genus pecuniae capiendae turpe sed etiam nefarium arbitrabantur.

2. Nonnumquam pecunia ponitur pro universa hereditate s. omnibus bonis. Leg. II. 19 *De sacris hæc sit una sententia, ut conserventur et deinceps familiis prodantur, et, ut in lege posui, perpetua sint sacra. Hoc posito hæc iura pontificum auctoritate conservata sunt, ut ne morte patris familias sacrorum memoria occideret, iis essent ea adiuncta ad quos eiusdem morte pecunia venerit.*

PECUNIARIUS. Att. X. 16. *propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter utriusque difficultatem pecuniariam.*

PECUNIOSUS. Rosc. Com. 15. *Vir copiis rei familiaris locuples et pecuniosus. Verr. V. 9. homo pecuniosissimus. Inv. 25. in fortuna quaeritur — pecuniosus, an tenuis.*

PECUS, oris. Phil. III. 12. *Antonius caedit greges armentorum reliquique pecoris.* Bull. II. 15. *multa in mancipiis, in pecore, auro, argente.* — Orat. II. 70. *quum premeretur Lucilius ab iis, qui a pecore eius depasci agros publicos dicerent. Non est, inquit (Appius) Lucilii pecus illud; erratis; (defendere Lucilium videbatur) ego liberum, puto esse, qua lubet, pascitur.*

PECUS, udis. Tusc. I. 28. *(videmus) multitudinem pecudum partim ad crescendum, partim ad cultus agrorum, partim ad vehendum, partim ad corpora vestienda. N.D. II. 64. Sus quid habet praeter escam, cui quidem ne putisceret animam ipsam pro sale datam dicit esse Chrysippus; qua pecude, quod erat ad vescendum hominibus apta, nihil genuit natura foecundius. Fin. V. 15. non inscite illud dictum videtur in sue, animam illi pecudi datam pro sale ne putisceret. Off. II. 3. expertes rationis sunt equi, boves, reliquae pecudes. Ibid. I. 50. antecedit pecudibus reliquisque beluis hominis natura. Att. I. 15. non modo homines, verum etiam pecudes sciebant. Catil. II. 9. Tantus illorum temporum dolor inustus est civitati, ut iam istu non modo homines sed ne pecudes quidem mihi passurae esse videantur. 2. Per translationem de homine, convicii causa. Pis. 9. consilio illius pecudis uti volebam. Ibid. 29. Sed idem casus illum ignarum quid profiteretur quum se philosophum esse diceret, istius impurissimae atque intemperantissimae pecudis (Pisonis) coeno et sordibus inquinavit.*

PEDALIS. Ac. pr. II. 27. quid potest esse sole maius? — Quantulus nobis videtur? Mihi quidem quasi pedalis (*ungefahr einen Fuß breit im Durchmesser*).

PEDARIUS. Att. I. 19. Est illud S. C. summa pedariorum voluntate, nullius nostrum auctoritate factum. Ibid. I. 20. Raptim in eam sententiam pedarii incurrerunt. Gellius V. A. III. 18. Non pauci sunt, qui opinentur pedarios senatores appellatos, qui sententiam in senatu non verbis dicerent, sed in alienam sententiam pedibus irent. Quid igitur? quum senatusconsultum per discessionem fiebat, nonne universi senatores sententiam pedibus ferebant? Atque hæc etiam vocabuli istius ratio dicitur quam Gabius Bassus in commentariis suis scriptam reliquit. Senatores enim dicit veterum ætate qui curulem magistratum gessissent curru solitos honoris gratia in curiam vehi; in quo curru sella esset, supra quam considerent, quod ob eam causam curulis appellaretur. Sed eos senatores, qui magistratus nondum ceperant, pedibus itavisse in curiam; propterea senatores nondum maioribus honoribus functos pedarios nominatos. M. autem Varro in Satira Menippea quæ ἱπποκρίτων inscripta est, equites quosdam dicit pedarios appellatos, videturque eos significare, qui nondum a censoribus in senatum lecti erant, senatores quidem non erant, sed quia honoribus populi usi quidem erant, in senatum veniebant et sententiae ius habebant. Nam et curulibus magistratibus functi, qui nondum a censoribus in senatum lecti erant, senatores non erant, et quia in postremis scripti erant, non rogabuntur sententias, sed quas principes dixerant in eas discedebant etc.

PEDES. Att. VIII. 12. c. equitum peditumque copiae.

PEDESTRIS. 1. Fin. II. 34. equestres et pedestres copiae. 2. Sen. 5. pedestres (*i. e. terrestres*) navalesque pugnae. 3. Phil. IX. 6. gratior illi (Scr. Sulpicio) videtur, si quis est sensus in morte, aenea statua futura et ea pedestris, quam inaurata equestris.

PEDETENTIM. Tusc. III. 22. sensim et pedetentim progrediens extenuatur dolor. Quint. 16. Viri boni quum palam fraudantur, quum experiundi potestas non est (*latitante scil. adversario, aut desertiis ab eo vadi-
moniiis*) timide tamen et pedetentim istuc descendunt, (ut postulent ut ex edicto eius bona possidere et pro-

scribere liceat.) Fam. IX. 14. *Legi cōcīōnē tuam; nihil illa sapientius; ita pedetentim et gradatim tum accessus a te ad causam facti, tum recessus.*

PEDISEQUA, sensu metaphorico, pro comite. Orat. I. 55 *iuris scientiam eloquentiae tanquam ancillulam pedisequamque adiunxisti.* Her. IV. 14. *si voles divitias cum virtute comparare, vix satis idoneae tibi videbuntur divitiae, quae virtutis pedisequae sint.*

PEDISEQUUS. Her. IV. 52. *heus Gorgia pediseque puerorum, absconde pueros.* Att. II. 16. *agro Campano diviso, quod vectigal superest, praeter vicissimam, quae mihi videtur una conciuncula clamore pedisequorum nostrorum (i. e. infimae plebis) esse peritura.* Dom. 42. *quum hunc clarissimum virum — a pedisequis conculcari iuberet.*

PEDITATUS. Phil. V. 2. *tu civem sceleratum exercitu, pecunia, peditatu, equitatu, copiis instrues?* Fam. VII. 1. *armatura varia peditatus et equitatus.*

PEGASUS. Quint. 25. *Biduo post, aut ut statim de iure aliquis cucurrerit, non toto triduo DCC millia passuum conficiuntur. O rem incredibilem — o nuntium volucrem! Administri et satellites Sex. Naevii Roma trans Alpes in Sebusianos biduo veniunt. O hominem fortunatum, qui eiusmodi nuntios seu potius Pegasos habeat, i. e. qui quasi utantur equis alatis; qualis Pegasus ille fabulosus erat.*

PEGMATA, locali lignei, vel plutei quibus libri vel alia quae ad supellectilem pertinent, imponuntur. Att. IV. 8. *nihil venustius quam illa tua pegmata postquam mi sittybis libros illustrarunt (Dionysius et Menophilus)*

PEIERARE. Rosc. Com. 16. *quem ego ut mentiatur inducere possum, ut peieret facile exorare poterō.* Rab. Post. 12. *ubi semel quis peieraverit, ei credi postea, etiamsi per plures deos iuret, non oportet.* Vid. *Periurare.*

PEIUS, substantive aut intellecto negotio per Graecismum. Tusc. II. 13. *turpitudine peius est quam dolor.*

PELAGUS. Orat. III. 39. *fervit aestu pelagus ex Pacuvio, cf. Div. I. 14.*

PELLECTIO. Att. I. 13. *Sum equidem a te lassissimus ad scribendum; sed idcirco sum tardior, quod non invenio fidelem tabellarium. Quotus enim quisque*

est, qui epistolam paullo graviolem ferre possit, nisi eam pellectione releverit. locus est ex ambiguo. Gravior epistola significatur quae sit gravioris argumenti; sed potest etiam significare quae sit ponderis gravioris. Itaque curiosos dicit esse plerosque tabellarios, quibus eiusmodi epistolarum pondus iniquum esse videatur, nisi pellectione illud sibi levius reddiderint, quum sit curiositati satis factum.

PELLEX. Cluent. 70. de Sasia: *cuius ea stultitia est, ut eam nemo hominem; ea vis ut nemo feminam; ea crudelitas, ut nemo matrem appellare possit. Atque etiam nomina necessitudinum, non solum naturae nomen et iura matavit; uxor generi, noverca filii, filiae pellex.* Huius dicti elegantiam Cicero ipse laudat Orat. 50.

PELLERE. 1. Sensu proprio. Harusp. 18. *lapidibus optimos viros foro pellis.* Orat. II. 13. *Thucydides hos libros (de bello Peloponnesiaco) tum scripsisse dicitur quum a republ. remotus atque — in exsilium pulsus esset.* Caecin. 11. *qui armis perterritus, fugatus, pulsus est non videtur esse deiectus?* 2. „*Pellere dicuntur res externae, quum agunt in sensuum instrumenta, et quidem in utramque partem et suaviter et cum molestia.* Orat. 53. *quod quum animos hominum auresque pepulisset, ut intelligi posset id quod casus effudisset cecidisse iucunde, notandum certe genus (numeri oratorii) atque ipsi sibi imitandi fuerunt.* 3. *Deinde pellere nos aut mentem dicuntur species rerum externarum, quum animo concipiuntur.* Ac. pr. II. 10. *visa nos pellerent.* Ibid. 20. *visa mentem sensumque pepulerunt.* 4. *Denique quae animum suaviter aut moleste afficiunt.* Fin. II. 10. *nec ullum habet ictum quo pellat animum hic status nihil dolendi.* Div. I. 36. *ut pellantur animi vehementius, saepe etiam cura et timore.* Cael. 15. *candor huius te et proceritas vultus oculique pepulerunt.* Sic habet Graevius pro vulg. *perpulerunt.* Nam cum *pepulerunt* ignorantia librariorum saepe permutatum est *perpulerunt* et *perculerunt.* Vid. Graev. ad h. l. et Grenov. ad Liv. 30. Sic Fam. IV. 13. *nulla insignis me privatim pepulit iniuria, h. e. attigit.* Aliae edd. habent *perculit.* Err. 5. Brut. 87. *longi sermonis initium pepulisti.* Sic Victor emendavit *lectionem olim vulgatam depulisti.* Probante Ernestio.

PELLICATUS. Off. II. 7. Dionysius a coniuge Thebe propter pellicatus suspicionem interfectus. Scaur. fr. Arinis uxor pellicatus dolore concitata. Cluent. 5. filia quae — nefarium matris (Sassiae amore generi captae) pellicatum ferre non posset.

PELLICERE. 1. Ad amorem allicere. Cluent. 5. (Sassia) animum adolescentis (generi sui) — pellexit iis omnibus rebus, quibus illa aetas capi ac deliniri potest. 2. Generatim allicere ad se. — Flacc. 30. Mulierem imbecilli consilii satis locupletem pellexit Decianus ad se. 3. „Dicitur de artibus magicis, quibus v. c. seges ex agro vicini in nostrum deducitur. Nam de hoc est apud Plin. hist. nat. Ilinc eleganter ad alia transfertur. Orat. I. 57. iudicum sententias lepore et sale pellexisti.

PELLICULA. Muren. 36. Q. Tubero quum epulum Q. Maximus Africani patruī sui nomine populo Romano daret, rogatus a Maximo ut triclinium sterneret, stravit pelliculis haedinis lectos Punicanos — quasi vero esset Diogenes Cynicus mortuus, et non divini hominis Africani mors honestaretur.

PELLIS. 1. Pis. 36. quid? illam armorum officinam ecquid recordaris, quum omni totius provinciae pecore compulso, pellium nomine (scil. quibus ad scuta uteretur) omnem illum quaestum domesticum paternumque renovasti. N. D. I. 29. Iuno Sospita, quam tu nunquam ne in somnis quidem vides, nisi cum pelle caprina etc. 2. Quia tentoria pellibus sterni solebant, sub pellibus dicitur pro sub tentoriis s. in castris. Ac. pr. II. 2. in bello ita magna rei militaris esse occupatio solet, ut non multum imperatori sub ipsis pellibus otii relinquatur.

PELLITUS. Fr. or. pro Scauro. M. Aemilius sordidissimae genti, ac prope dicam pellitis testibus condonetur. Pelliti sunt proprie pellibus pro veste tecti, ut rustici, qui inde pelliti dicuntur. Sed quia hic cultus est etiam iis gentibus communis quae barbarae sunt, et ab hoc humaniori cultu absunt, propterea barbari etiam ut h. l. sunt pelliti. Sic eos etiam appellavit etiam Claudianus de IV. consul. Honorii v. 466. Est autem apud Ciceronem sermo de Sardis, qui pelliti diserte vocantur apud Liv. XXIII. 40. Vid. ibi Grænov. A Cicerone alibi mastrucati. Vid. Mastruca, Sed

inprimis Patricius ad fr. Or. pro Scauro T. III. P. II. p. 1025. ed. Graev. Add. Varr. R. R. II. ult. *Ern.*

PELLUCENS. Brut. 79. Calidius — *inter multos prope singularis fuit ita reconditas exquisitasque sententias mollis et pellucens vestiebat oratio*, i. e. flexibilis et nitida.

PENARIUS. Verr. II. 2. *experti sumus Siciliam nobis (bello Italico) non (i. e. non solum) pro penaria cella (Kornkammer) sed pro aerario illo maiorum veteri ac referto fuisse*. Sen. 16. *soni assidue domini referta cella vinaria, olearia, etiam penaria (Speise- und Vorrathskammer) est.*

PENATES, unde dicti. Vd N. D. II. 27. Verr. IV. 8. Sull. 31. *penates ac dii patrii*, cf. Dom. 57. Harusp. 17. Nempe penates s. dii patrii, item familiares sunt ii, quos et quaeque urbs communiter a maioribus traditos, et quaeque familia sibi proprios asciverat et colebat. Colebantur autem privatim in impluvio. Illi sunt penates publici, hi privati. In illorum tutela est tota urbs, inprimisque templa, in horum aedes privatae et familiae. Virgil. Aen. II. 702. ubi vid. Intt., cf. III. 148. Itaque hos aufert Aeneas, non Lares. Ib. II. 716. *Penates privati sunt*. Dom. 41. Phil. II. 30. Vid. inprimis quem Graevius ad Or. pro Sulla l. c. laudat Gronovii Diatriben in Statium c. 41. p. 200 sqq. Adde et in *impluvium*. 2. Phil. VIII. 3. templa — *penates, aras, focos*. Lectio *Penates* dubia est. Vid. Ferrar. ad h. l. Abest ab edit. Mantuii hoc verbum. Sed potest servari ut Phil. II. 30. qui locus est huic simillimus. *Ern.*

PENDERE. 1. Sensu proprio. Verr. III. 23. *pendit ex arboribus sacinus amicusque populi Romani*. Ibid. 26. *Videtis pendere alios ex arbore*. Div. II. 65. *desert ad coniectorem quidam, somniasse se ovum pendere ex fascia lecti sui cubicularis*. Verr. IV. 34. *sagittae pendebant ab humero*. 2. Metaphorice, de rebus, quae certis causis aut conditionibus nituntur. Ac. pr. II. 36. *non quaero rationes eas quae ex coniectura pendent*. Fam. XI. 20. *crede mihi — totam illam cantilenam ex hoc pendere, ut quam plurimum lucri faciant*. Sull. 23. *nonne omnis ille terror, omnis seditionis timor atque opinio ex Antonii improbitate pendebat?* Caecin. 18. *non occurrit exemplum quod testimonio sit non ex verbis aptum pendere ius — ?* Att. XIV. 22. *res publica*

Bruto pendet quae aut nulla erit, aut ab ipso servabitur. Flacc. 2. nisi salutem nostram, quae spe exigua extremae pendet, tenuerimus. Rull. II. 29. an ignoratis cetera illa magnifica P. R. vectigalia perlevi saepe momento fortunae, inclinatione temporis pendere. Pis. 41. an tu mihi, cui semper ita persuasum fuerit non eventis sed factis cuiusque fortunam ponderari, dicere audes, non in tabellis paucorum iudicum, sed in sententiis omnium civium famam nostram fortunamque pendere? 3. Pendere ex aliqua re dicuntur homines qui ad eam se totos accommodant, vel sine ea se nihil effecturos esse putant. Off. I. 19. qui ex errore imperitiae multitudinis pendet, hic in magnis viris non est habendus. Fin. II. 15. quid turpius, quam sapientis vitam ex insipientium sermone pendere. Parad. II. 1. cui spes omnis et ratio et cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil potest esse certi. Rull. II. 25. nolo suspensam et incertam plebem Romanam obscura spe et caeca expectatione pendere. Q. Fr. III. 5. Caesaris amore, quem ad me perscripsit unice delector; promissis iis, quae ostendit non valde pendeo — magisque eius voluntatis perpetuitatem, quam promissorum exitum exspecto. 4. Pendere animi dicuntur qui incerti sunt, quid agant, aut quid statuunt. Fam. VIII. 5. qua tu cura sis — nescio; ego quidem vehementer animi pendeo. Att. VIII. 5. pendeo animi expectatione Corfiniensi, nimirum Corfinii Domitius eum copiis suis a Caesare obsidebatur. Att. XVI. 12. Varii rumores, multique, quos euperem veros. Nihil tamen certi. Ego vero quidquid est, tecum potius, quam animi pendeam, quum a te absim, et de te, et de me. Att. XI. 12. ostendis te pendere animi quamnam rationem sim Caesari allaturus profectionis meae. Leg. I. 3. ego animi pendere soleo (komme in Verlegenheit) quum semel quid orsus, traducor alio. Tusc. I. 46. exspectando et desiderando pendemus animis. Att. IV. 15. ne diutius pendeas, i. e. incertus sis. 5. Pendere dicuntur qui sunt in periculo ruinae. Rab. Post. 16. nec pendentem amicum corrumpere patitur.

PENDERE, secunda brevi. 1. Aestimare, ponderare. Verr. IV. 1. Rem vobis proponam; vos eam suo, non nominis pondere penditote. Quint. 2. Si ex opibus non ex veritate causa pendetur. Orat. in philosophia tantum interest, quemadmodum dicas ubi res spe-

ctatur, non verba penduntur. Rosc. Am. 22. (in scelere parricidio) *non temere creditur, neque levi coniectura res penditur.* 2. Solvere. Q. Fr. 1. 26. *pendere vectigal.* Att. XI. 23. *pendere usuram.* 3. *Poenus pendere, i. q. poenas dare.* Att. XI. 1. *maximas poenas pendo temeritatis meae.*

PENE s. PAENE. Phil. II. 39. O praeclaram illam percursionem tuam — tum quum etiam Capuam coloniam deducere conatus es. Quemadmodum illinc abieris, vel potius *paene* non abieris scimus. (Nempe *paene* occisus erat Antonius.) Cui tu urbi minitaris. Unam conere, ut aliquando illud *paene* tollatur! (h. e. ut non *paene*, sed plane occidaris).

PENETRALIS. 1. Abditus reconditus. Harusp. 27. *abdit et penetrales foci.* 2. N. D. II. 27. *nec longe absunt ab hac vi dei Penates, sive a penu ducto nomine (est enim omne, quo vescuntur homines penus) sive ab eo quod penitus insident; ex quo etiam penetrales vocantur.*

PENETRARE. 1. Pertransire. Tusc. I. 20. *qui ostium Ponti viderunt, et eas angustias per quas penetravit et quae est nominata Argo.* Univ. 9. *Has ob causas nata astra sunt, quae per caelum penetrantia solstitiali se et brumali revocatione converterent.* 2. Aliquo pervenire. Somn. 7. *Romulus haec ipsa in templa penetravit.* Prov. Cons. 13. C. Marius — Gallorum maximas copias repressit, non ipse ad eorum urbes sedesque penetravit. Verr. IV. 48. *propter (Ennam) est spelunca quaedam — qua Ditem patrem ferunt repente cum curru exstitisse, abreptamque ex eo loco virginem (Proserpinam) secum asportasse, et subito non longe a Syracusis penetrasse sub terras.* 3. De mente et ratione humana. Ac. pr. II. 39. *nulla acies humani ingenii tanta est quae possit in caelum penetrare.* N. D. II. 61. *Quid vero? Hominum ratio non in caelum usque penetravit.* 4. De orationis vi. Partit. 36. *uter definiendo describendoque verbo magis ad sensum iudicis opinionemque penetravit — is vincat necesse est.* 5. De oratoris acione. Brut. 38. *nulla res magis penetrat in animos, eosque fingit, format, flectit talesque oratores videri facit, quales ipsi se videri volunt.*

PENICILLUS. 1. Instrumentum pictoris. Orat. 22. *Pictor ille (Timanthes Plin. XXXV. 10.) vidit obvol-*

vendum caput Agamemnonis esse, quoniam summum illum lactum penicillo non posset imitari. 2. Metaphorice, de stilo poëtae. Q. Fr. II. 15. *mihi date Britanniam, quam pingam coloribus et penicillo meo.*

PENIS. Fam. IX. 22. *Caudam antiqui penem vocabant, ex quo est propter similitudinem peniculus. At hodie penis est in obscenis. At vero Piso ille frugi in annalibus suis queritur, adolescentes peni deditos esse.*

PENITUS 1. Interior, intima parte. Off. II. 3. *abditum penitus aurum et argentum effodere.* Leg. I. 5. *penitus ex intima philosophia hauriendam iuris disciplinam putas.* Att. VIII. 12. *demittere se penitus in intimam causam.* Cluent. 4. *evellam ex animis hominum tantam opinionem tam penitus insitam tam vetustam.* Q. Fr. I. 1. *intrare penitus in familiaritatem alicuius.* 2. Prorsus. Fin. I. 15. *multi — — se ipsos penitus perdiderant.* N. D. I. 42. *Euhemerus religionem penitus totam sustulit.* Rosc. Com. 7. *supercilia penitus abrasa.*

PENNA. N. D. II. 52. *aves pullos ex ovis exclusos pennis fovant, ne frigore laedantur.*

PENNATUS. Div. I. 48. *Iovis altisoni pennata satelles, i. e. aquila.* Versus ex Arateis.

PENNIGER. Univ. 10. *animantium genus — pennigerum et aerium.*

PENNULA. N. D. II. 52. *quum pulli pennulis uti possunt tum volatus eorum matres prosequuntur.*

PENSIO, pars pecuniae per certos dies (*Termine*) solvendae. Fam. VI. 15. *Teneor dum a Dolabellae procuratoribus exigam primam pensionem, scil. dotis Tulliae a Dolabella post divortium reddendae.* Rosc. Com. 17. *quum altera pensio solvenda esset.* Att. XVI. 2. *Mortensius vero impudenter. Nihil enim debetur ei, nisi ex tertia pensione quae est Kal. Sext. ex qua pensione ipsa maior pars est ei soluta aliquanto ante diem.* 2. Metaphorice. Phil. II. 44. *ista tua minime avara coniux — nimium debet diu populo Rom. tertiam pensionem; acerbissimum scommma in Antonium eiusque uxorem Fulviam; cuius primus maritus fuerat Clodius a Milone trucidatus, alter Curio in Africa a Iuba cum legionibus deletus; tertius Antonius, cui quum interitum exoptat et vaticinatur, hunc tertii mariti interitum, quasi tertiam pensionem populo Rom. a Fulvia deberi dicit.* Simul, quod iam Abramius monuit, notatur

Fulvia, et dicitur minime avara, quae maritis suis non parceret, sed eos quasi prodigere eosdemque ad seditiones excitandas pendendasque reip. poenas incenderet.

PENSITARE. Verr. III. 71. pecunias. Rull. III. 2. *praedia immunia (steuerfrey) commodiore conditione sunt, quam illa quae pensitant; (die steuerpflichtig sind.)*

PENSUM. 1. Verr. III. 46. *pensum in agro Leontino magis est exigendum.* 2. De opera et manere. Orat. III. 50. *nunc ad reliqua progrediar, meque ad meum munus pensumque revocabo.*

PENULA, vestis crassior, qua in itinere utebantur. Att. XIII. 53. *ita egi ut non scinderem penulam; h. e. non admodum rogavi abire parantes, ut manerent. (Nostri eodem sensu dicunt: ich habe ihm den Ärmel nicht ausgerissen.)* Ibid. *horum ego vix attigi penulam; i. e. multo minus rogavi ut manerent.* Hinc Milo iter faciens Lanuvium dicitur fuisse penulatus. Mil. 10. Milo de rheda reiecta penula, desiluit. De penula copiose egit Ferrarius de R. V. p. II. lib. 2. et Rubenius de R. V. l. 6. Ern. Sext. 58. *sensit rusticulus non incautus suum sanguinem quaeri — mulionicam penulam arripuit, cum qua primum Romam ad comitia venerat, messoria se corbe contextit.*

PENULATUS. Mil. 10. *quum hic insidiator (ironice sic dicitur Milo) — cum uxore veheretur in rheda penulatus.*

PENURIA. Inv. II. 39. *facultates considerantur quum aliquod pecuniarium praemium postulatur; in quo utrum copia sit agri, vectigalium, pecuniae, an penuria consideratur.* Lael. 17. *amici sunt firmi et stabiles et constantes eligendi, cuius generis est magna penuria.*

PENUS. N. D. II. 27. *Penates, sive a penn ducto nomine (est enim omne, quo vescuntur homines penus).*

PERABSURDUS. Partit. 15. *de gravitate verborum et actionis in amplificatione: Haec videntur perabsurda, quum graviora sunt quam causa fert.*

PERACCOMODATUS. Fam. III. 5. *dixit classe te velle decedere, et per fore accomodatum tibi etc.*

PERACER. Fam. IX. 16. *Caesar habet peracrum iudicium.*

PERACERBUS. Sen. 15. *uva primo est peracerta gustatu.*

PERACUTUS. Brut. 30. *Stoicorum peracutum et artis plenum orationis genus, sed tamen exile. Verr. II. 44. Videtis illum — qui eo vultu nos intuetur, ut sibi ipse peracutus videatur.*

PERACUTE. Ac. post. I. 10. *Zeno quum — valde subtiliter dissereret, et peracute moveretur: scil. si ei quaedam ab adversariis obliicerentur, acute sensit, qua ratione optime possent refelli.*

PERACTIO. Sen. 23. *senectus peractio aetatis est tamquam fabulae.*

PERADOLESCENS. Manil. 21. *quid tam praeter consuetudinem, quam homini peradolescenti — imperium atque exercitum dari? Nempe Pompeius annos XXIV natus A. V. c. 670. exercitum confecerat, eique praefuerat ita, ut res bene gereret.*

PERAEQUUS. Verr. IV. 22. *peraequa proportio.*

PERAGERE. 1. N. D. II. 4. *comitia peragere. Sen. 19. neque histrioni, ut placeat, peragenda est fabula, modo in quocumque fuerit actu probetur.* 2. Fam. VIII. 8. *totum Sempronium perago, i. e. vexo dicendo. (nähme ihn durch).*

PERAGRARE. 1. Sensu proprio. Verr. IV. 48. *Ceres dicitur orbem omnium peragrassse terrarum. Fin. V. 29. cur Plato Aegyptum peragravit ut a sacerdotibus barbaris numeros et caelestia acciperet? Ibid. II. 34. Xerxem dicit maria pedibus peragravisse, classibus montes, quod scil. Hellesponto iuncto Athone perfosso maria ambulavisset, terrarumque navigasset. Prov. Cons. 13. quas regiones quasque gentes nullae nobis antea litterae, nulla vox, nulla fama notas fecerat, has noster imperator, nosterque exercitus et populi Romani arma peragravunt. Off. I. 1. otium persequimur et ob eam causam urbe relicta rura peragrantes, saepe soli sumus. Div. I. 42. Cilices campus et montes hieme et aestate peregrantes.* 2. Transfertur ab hominibus ad alia. Univ. 9. *annus, ubi sol suum totum confecit et peragravit orbem. Balb. 6. Pompeius is vir cuius res gestae omnes gentes cum clarissima victoria terra marique peragrassent. Brut. 13. Eloquentia omnes peragravit insulas et peregrinata tota Asia est.* 3. De mente humana. Fin. II. 51. *Haec non erant eius, qui innumerabiles mundos, infinitasque regiones, quarum nulla esset ora, nulla*

extremitas, mente peragravisset. 4. Tribuitur oratori. Orat. I. 51. *orator ita peragrat per animos hominum, ita sensus mentesque pertractat, ut non desideret philosophorum descriptiones.* Cael. 22. *possum omnes latebras suspicionum peragrarare dicendo.*

PERAMANS. Att. IV. 8. *homo peramans nostri.*

PERAMANTER. Fam. IX. 20. *me — peramanter observant.*

PERAMPLUS. Verr. IV. 49. *signa duo — et pulcherrima et perampla.*

PERANGUSTUS. Verr. V. 66. *perangusto freto (Siculo) divisa servitutis ac libertatis iura.*

PERANGUSTE. Orat. I. 35. *perfice ut Crassus haec, quae coarctavit et peranguste refersit in oratione sua, dilatet nobis atque explicet.*

PERANTIQUUS. Verr. IV. 2. *perantiquum sacrarium.*

PERAPPOSITUS. Orat. II. 67. *sunt etiam illa subabsurda, sed eo ipso nomine saepe ridicula non solum m. mis (i. e. fabulis scenicis ita dictis) perapposita, sed etiam quodammodo nobis.*

PERARDUUS. Verr. III. 71. *mihi hoc perarduum est demonstrare.*

PERARGUIUS. Brut. 45. *Afranius poeta homo perargutus, in fabulis quidem etiam disertus.*

PERATTENTE. Cael. 11. *audiri.*

PERATTENTUS. Verr. III. 5. *superiore oratione perattentos vestros animos habuimus.*

PERBACCHARI. Phil. II. 41. *quam multos dies in ea villa turpissime est perbacchatus.*

PERBEATUS. Orat. I. 1.

PERBELLE. Att. IV. 4. *perbelle feceris si ad nos veneris.* Fam. XVI. 18. *si me amas, quod quidem aut facis aut perbelle simulas.*

PERBENIGNE. Q. Fr. I. 1. *perbenigne respondere.*

PERBENIVOLUS. Fam. XIII. 4.

PERBLANDUS. Q. Fr. I. 7. *successorem habes perblandum.*

PERBONUS. Flacc. 29. *Apollonidenses — agros habent sua natura perbonos, et diligentia culturaque meliores.* Verr. IV. 18. *perbona toreumata.*

PERBREVIS. Brut. 43. *Crassus — quod difficile est, idem et perornatus et perbrevis.*

PER.

PERBREVITER. Orat. II. 58. *de omni isto genere, quid sentiam, perbreviter exponam.*

PERCALLERE. 1. Mil. 28. *nescio quomodo iam usu obduraerat, et percalluerat civitatis incredibilis patientia (die Geduld war in Unempfindlichkeit übergegangen).* 2. Orat. II. 35. *si modo usu rerum percallueris (wenn durch Uebung dir die Sachen geläufig worden sind).* Ita recte nunc legitur e Mss. *Vulgo usum rerum percallueris.* Sic Attius apud Nonium Marcell. IV. 66. *periti sumus in vita atque usu callemus magis.*

PERCAUTUS. Q. Fr. I. 1. *delectus percautus.*

PERCELEBRARE. Verr. V. 31. *de qua muliere (Pippa) plurimi versus, qui in istius cupiditatem facti sunt tota Sicilia percelebrantur.* Cael. 29. *audita et percelebrata sermonibus res est.*

PERCELER. Cael. 24. *habuisse aiunt (venenum) domi, vinque eius expertum in servo quodam ad rem ipsam parato; cuius perceleri interitu esse ab hoc comprobatur venenum.*

PERCELERITER. Fam. VI. 12.

PERCELLERE. 1. Interficere. Orat. II. 70. *Scipio qui Ti. Gracchum perculit.* Mil. 21. *Mars communis, qui saepe spoliante iam et exultante evertit et perculit ab abiecto.* Marcell. 6. *quos amissimus cives, eos Martis vis perculit, non ira victoriae.* 2. Affligere. Cael. 52. *ne adolescentiam plenam spei maximae non modo non aluisse vos sed etiam perculisse atque afflixisse videamini.* Sext. 67. *ceteri aut repentina vi perculsi ac tempestate populari, per populum tamen ipsum recreati sunt, atque revocati (ab exilio).* 3. De animo, commovere. Verr. III. 57. *Haec te vox non perculit? non perturbavit? Mil. 24. quid? quae postea sunt (scil. falso) in eum (Milonem) congesta, quae quemvis etiam in mediocrium delictorum conscientia perculissent, ut sustinuit! dii immortalis! sustinuit? immo vero contempsit ac pro nihilo putavit.* Nempe paullo ante dixerat: *Magna vis est conscientiae, et magna in utramque partem; ut neque timeant, qui nihil commiserint, et poenam semper ante oculos versari putent, qui peccarint.* Vid. Perculsus.

PERCENSERE. 1. Exponere, p. Red. in Sen. 1. *percensere numerando.* 2. Percurrere. Partit. 36. *quo in genere (defensor) percensere poterit plerosque inveniendi locos, scil. ut iis utatur, e. c. similibus, contra.*
Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II. 13

riis, consequentibus. 3. *Recitando percurrere*. Rull. II. 18. quum decemviri in lege agraria ostendissent, se vectigalia P. R. vendituros, Cicero praeconem quo lectore utebatur, ita compellat: *Quin tu mihi ex ordine recita de legis scripta populi Romani auctionem*. Deinde quum lector ea legisset, quae ad Italiam pertinebant: subiungit: *Italiam percensuisti*, (i. e. legendo percurristi ea quae ad Italiam pertinent) *perge in Siciliam*.

PERCEPTIO. 1. Collectio ad usum (die Gewinnung). Off. II. 3. *neque frugum neque fructuum reliquorum perceptio et conservatio sine hominum opera ulla esse potuisset*. 2. Animi comprehensio. Ac. pr. II. 7. *Ars quae potest esse, nisi quae non ex una aut duabus, sed ex multis animi perceptionibus constat?* Ac. post. I. 12. Arcesilas ceterique Academiae novae philosophi negabant quidquam esse turpius, quam cognitioni et perceptioni assertionem approbationemque praecurrere. Her. II. 51. *tute nostram diligentiam laudabis tuoque perceptione laetabere; i. e. scientia et cognitione*.

PERCEPTUM. Fat. 6. *Si est divinatio, qualibusnam a perceptis artis proficiscitur?* Percepta appello, quae dicuntur Graece *ῥαγίσματα*. Non enim credo nullo percepto aut ceteros artifices versari in suo munere, aut eos qui divinatione utantur futura praedicere. Sunt igitur astrologorum percepta huiusmodi: Si quis verbi causa, oriente Canicula natus est, is in mari non morietur.

PERCIPERE. 1. Colligere. Sen. 24. *Possum nominare ex agro Subino rusticos Romanos — quibus absentibus numquam fere ulla in agro maiora opera fiunt, non serendis, non percipiendis, non condendis fructibus*. Off. I. 18. *vicinum citius adiuveris in fructibus percipiendis quam aut fratrem aut familiarem*. Lael. 19. *reliqua tempora demerendis fructibus et percipiendis accommodata sunt*. N. D. II. 59 *per arteriam vox a mente principium ducens percipitur ac funditur*. Haec lectio quam Ernestius defendit, Davisio et Boherio displicuit, quorum alter proicitur, alter praecipitur legendum esse coniciebat. 2. Capere. Fam. XIV. 1. *Tulliamque nostram, ex quo patre tantas voluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus*. Fin. II. 30. *memoria corpore perceptarum voluptatum*. 3. *Animo et*

memoria comprehendere. Off. l. 18. nec oratores, quamvis artis praecepta perceperint, quidquam — sine usu et exercitatione consequi possunt. Orat. l. 28. Satis est ceteris artificiis percipiendis tantummodo similem esse hominis (nur gemeinen Menschenverstand zu haben) et id quod tradatur vel etiam inculcetur, si quis forte sit tardior, posse percipere animo et memoria custodire. Sen. 1. Themistocles omnium civium nomina perceperat. N. D. l. 5. Nam si singulas disciplinas percipere magnum est, quanto maius omnes. Orat. 2. quod neque oculis, neque auribus, neque ullo sensu percipi potest, cogitatione tantum et mente complectimur.

PERCITUS. *Mil. 23. sive illud animo irato ac percito fecisset, ut incensus odio trucidaret inimicum.*

PERCOMMUNE, valde opportune. *Verr. Act. I 2. verum hoc adhuc percommune cadit, quod cum incredibili eius audacia singularis stultitiae coniuncta est. Tusc. IV. 50. sive casu accidit, sive consilio percommune factum est.*

PERCOMIS. *Brut. 58. Q. Scaevola augur, qui peritissimus iuris; idemque percomis habitus est.*

PERCONTARI. *Fin. II. 1. Socrates percontando et interrogando elicere solebat eorum opiniones quibuscum disserebat. Brut. 46. ego iam non miror illud Theophrasto accidisse, quod dicitur quum percontaretur ex anicula quadam, quanti aliquid venderet, et respondisset illa atque addidisset: Hospes non potest minoris, tulisse eum moleste se non effugere hospitis speciem, quum aetatem ageret Athenis, optimeque loqueretur. Div. II. 36. solebat ex me Deiotarus percontari nostri augurii disciplinam, ego ex illo sui. Att. VI. 7. percontando de nominibus Milonis, aliquid proficies. Partit. 13. est illa varietas in argumentando et non in iucunda distinctio; ut quum interrogamus nosmet ipsos aut percontamur.*

PERCONTATIO. 1. *Univ. 1. primum quidem tempus salutationibus, reliquum percontatione consumpsimus. Cluent. 64. aliquid adiungere dictum de veneno, quod non percontatione quaesitum sed dolore (scilicet tormentorum, servi in quaestionem dati) expressum videretur. Brut. 60. sermo ductus e percontatione filii; quid in senatu esset actum. 2. Inter figuras sententiarum rhetoricas commemoratur. Orat. III. 53. rogatio atque huic finitima quasi percontatio. Eodem modo*

Graeci rhetōres distinguunt ἐρώτησιν et πειθσιν. Quintilian. IX. 2. *Quid tam commune, quam interrogare, vel percontari. Nam utroque utimur indifferenter, quum alterum noscendi, alterum arguendi gratia videatur. Interrogatio vero a percontatione hactenus differt, quod illa brevior est et apertior; haec ambagibus et circumlocutione utitur.*

PERCOQUERE, fr. Oecon. ap. Non. v. *Interfici: Nullo modo facilius arbitror posse, neque herbas arescere et interfici; neque terram ab sole percoqui. Graece apud Xenophontem Oecon. c. 16. εἶδα — ὅτι οὐδαμῶς ἂν μᾶλλον ἢ μὲν ὑλὴ ἐπιπολάζει καὶ ἀναίνομαι ὑπὸ τοῦ καύματος, ἢ δὲ γῆ ὀπτῶτο ὑπὸ τοῦ ἡλίου —*

PERCREBESCERE. Verr. II. 25. *res percrebruit in ore atque sermone omnium coepit esse. Verr. IV. 30. quum haec fama de nostrorum hominum avaritia et cupiditate percrebruerit. Caecil. 4. ita percrebruit, Siculos, — actorem — quaesisse.*

PERCREPARE. Verr. V. 13. *non offendebantur homines — lucum illum litoris percrepare totum mulierum vocibus, cantuque symphoniae.*

PERCULSUS. Catil. II. 1. *Catilina se percussus et abiectus esse sentit. Fam. IV. 4. percussa et prostrata iacent omnia. Flacc. 7. Graecia quae iamdiu suis consiliis percussa et afflicta est.*

PERCUPIDUS, valde benivolus. Fam. I. 7. *Cognovi Hortensium percupidum tui.*

PERCURIOSUS Cluent. 62. *Nicostratus quidam fidelis Oppiānici servulus, percuriosus, et minime mendax, multa dicitur renuntiare domino solitus esse.*

PERCURRERE. 1. Celeriter ad aliquem proficisci. Att. X. 9. *prius quam ad urbem accederem ubicumque tu esses, ad te percurrissem.* 2. Cogitatione aut oratione celeriter, aut breviter perlustrare. Orat. I. 50. *Est boni oratoris, multa auribus accepisse, multa vidisse, multa animo et cogitatione, multa etiam legendo percurrisse.* Orat. II. 41. *haec properans percurro.* Ibid. I. 47. *ea quae breviter a te de ipsa arte percursa sunt.* Ibid. II. 32. *causae si ad generum universas quaestiones referuntur, ita modicae et paucae sunt, ut omnes eas diligentes et memores et sobrii oratores percursas et prope dicam decantatas habere debeant.* Fragm. inc. ap. Sen. epist. *si mihi vitae spatium duplicetur, vel iis*

tantummodo poetis percurrendis, qui ἀνεικοὶ a Graecis vocantur, non esset suffecturum.

PERCURSATIO. Att. II. 42. *Italiae percursatio.*

PERCURSIO. Tusc. IV. 13. *Celeritas ingenii etiam laus habetur propter animi multarum rerum brevi tempore percursionem.*

PERCUSSIO. 1. Senu proprio. Tusc. III. 26. *ut pectoris, femoris capitis percussiones in luctu* 2. *ictus in musicis et metris (der Tact) sic dictus quia tibicines pedibus terram feriant, aut percutiunt, ad rhythmum et intervalla notanda.* Orat. III. 48. *Distinctio et aequalium et saepe variorum intervallorum percussio numerum conficit.* Ibid. 47. *sunt insignes percussiones eorum numerorum (ut iambici) et minuti pedes.* Orat. 48. *non sunt in oratione (scil. prosaica) tanquam tibicini percussio num modi.* 3. Off. III. 19. *si dares hanc vim M. Crasso ut digitorum percussione (durch ein Schnippchen) posset heres scriptus esse.*

PERCUSSOR, interfector. Rosc. Am. 33. *eos quos qui levioze nomine appellant, percussores vocant.* Gravius nomen scil. est sicarius. Phil. II. 29. *his ipsis temporibus domi Caesaris percussor ab isto missus deprehensus dicebatur cum sica.*

PERCUTERE 1. Senu proprio de ictu. Orat. II. 47. *M. Aemilium lapide percussum esse constabat.* Ibid. 69. *Cato percussus ab eo qui arcam ferebat.* N D. III. 35 *Hunc Iupiter fulmine non percussit.* 2. *Vulnerare.* Milon. 24. *gladio percussus est ab uno de illis* — 3. *Interficere.* Rosc. Am. 34. *quoniam, cuius consilio occisus sit, invenio, cuius manu percussus sit non laboro.* 4. *De animo, afficere, commovere.* Tusc. V. 11. *quodcunque nostros animos probabilitate percussit, id dicimus.* Fam. IX. 25 *percussus atrocissimis literis.* Milon. 29. *Fingite cogitatione imaginem huius conditionis meae, si possim efficere ut Milonem absolvatis, sed ita si Clodius revixerit? quid vultu extimuitis? Quoniam modo ille vos vivus afficeret, qui mortuus inani cogitatione percussit?*

PERDIFFICILIS. Partit. 24. *quae perdifficilia sunt, perinde habenda saepe sunt ac si effici non possint.*

PERDIFFICILITER. Ac. pr. II. 15. *cur illa non possit, quae perdifficiliter (scil. quidem a vero inter, noscantur) internoscantur tamen.*

PERDIGNUS. Fam. XIII. 6. *suspikor ipsum hominum perdignum esse tua amicitia.*

PERDILIGENS. Q. Fr. III. 5. *res operosa est et hominis per-diligentis.*

PERDILIGENTER. Att. I. 9.

PERDISCERE. 1. Accurate discere. Orat. II. 33. *voluntatem discendi, cum spe perdiscendi abicere.* Q. Fr. III. 1. *quum meam in illum orationem pueri omnes tanquam dictata perdiscant (auswendig lernen).* 2. Simpliciter discere. Orat. I. 58. *si de finibus — si de tabulis — controversia est, contortas res et saepe difficiles nec sario perdiscimus.*

PERDISERTE. Orat. I. 14. *Philonem architectum — constat perdiserte populo rationem operis sui reddidisse.*

PERDITOR. Planc. 36. *ego — committerem ut idem peribitor reip. nominarer, qui servator fuisset?*

PERDITUS. 1. De corpore. Tusc. V. 10. *perdita valitudo.* Mur. 40. *confectus morbo, lacrymis ac moerore perditus.* 2. De animo. Rull. 20. *consilia dissoluta ac perdit.* 3. De homine omnibus vitiis ita contaminato, ut nulla de eo spes habenda sit. Rab. Perd. 8. *nemo inventus tam profligatus, tam perditus, tam ab omni non modo honestate, sed etiam simulatione honestatis relictus.* Verr. III. 26. *tu omnium mortalium profligatissime ac perditissime?* Rosc. Am. 63. *audaciam eius, qui in crimen vocetur, singularem ostendere, et mores feros immanemque naturam, et vitam vitiis flagitiisque omnibus deditam, et denique omnia ad perniciem profligata ac perdit.* Cluent. 15. *perdita nequitia.* 4. De rebus aliis. Caecin. 31. *exoritur hic iam obrutis rebus omnibus et perditis (h. e. argumentis omnibus confutatis) illa defensio.* Verr. Act. I. 5. *Classes optimae — amissae ac perditae.*

PERDIU. Orat. I. 2. *boni perdiu nulli, vix autem singulis aetatibus singuli tolerabiles oratores.*

PERDIUTURNUS. N. D. II. 53. *Mundi partium coniunctio aut sempiterna sit necesse est, — aut certe perdiuturna, permanens ad longinquum et inmensum paene tempus.*

PERDIVES. Att. VI. 1. *amici regis duo tresve perdivites, sed ii suum tam diligenter tenent, quam ego aut tu.*

PERDO. 1. *Amitto.* Fam. I. 16. *minus miseri, qui his temporibus liberos amiserunt, quem si eosdem bona aut denique aliqua re publica perdidissent.* 2. *Depono.* Fam. I. 9. *ut mihi stomachum facerent, quem ego funditus perdidit.* 3. *Frustra consumo.* Her. IV. 41. *de eo qui pro patria mortuus est: amisit vitam; at non perdidit. Re enim vilissima et perparva maximam redemit; dedit vitam, accepit patriam; amisit animam, potitus est gloria.* Fam. V. 5. *Reliqua multo maius meum studium — et laborem desiderant. Quae ego si non profunderere ac perdere videbor, omnibus meis viribus sustinebo.* Parad. V. 1. *perdere operam.* Fam. VII. 1. *in gladiatoribus ipse Pompeius confitetur se et operam et oleum perdidisse.* 3. *Perdere est etiam ad perniciem dare,* Att. VI. 1. *civitates funditus perdidissem.* Cat. I. II. 1. *perdidimus hominem, magnifice vicimus.* Rosc. Am. 12. *Mors Q. Scaevolae tantum potuit ut omnes cives suos perdiderit et affligerit.*

PERDOCERE. Sext. 45. *Rem quaeris praeclaram inventuri ad discendam, nec mihi difficilem ad perdocendum.* Balb. 27. *Cicero se ipsum dicit rerum varietate atque usu ipso iam perdoctum.*

PERDUCERE. 1. *Sensu proprio.* Planc. 41. *Thesaronicani me in quaestoriumque perduxit.* 2. *Metaphorice, de sententiis, consiliis, conditionibus ad quas aliquis permovetur aut adigitur, vel de honoribus aut fortuneis, emolumentis quae consequitur.* Quint. 6. *si imbibere huiusmodi rationibus illum ad suas conditionibus perducere.* Att. XVI. 8. *Octavius veteranos perduxit ad suam sententiam.* Tusc. IV. 23. *Aiacem ira ad furorem mortemque perduxit.* Rull. I. 9. *habeat me ipsum documento — quae vitae via facillime viros bonos ad honorem dignitatemque perducatur.* 3. *De temporis termino.* Sen. 17. *Agri colendi studia Valerium Corvum accepimus ad centesimum annum perduxisse.* Fam. X. 1. *Resp, si ad tuum tempus (ad Planci consulatum) perducitur facilis gubernatio est. Ut perducatur autem magnae quum diligentiae est, tum etiam fortunae.* Fam. IX. 20. *usque ad assum vitulinum opera perducitur.* 4. *Meretrices dicuntur perducere.* Verr. V. 12. *Huc Tertia illa perducta est.*

PERDUCTOR, qui feminam stupri causa perducit. Verr. I. 12. *lenones, aleatores, perductores.*

PERDUELLIO, est proprie parricidium, h. e. ut est ap. Plutarchum in Numa, caedes hominis libori, quam quis sciens fecit. Parricidii reus fuit Horatius ap. Liv. I. 26 sed *perduellionis reus* dicitur. In quo male reprehendit Livium Sigonius Ant. Iur. C. R. II. 18. quasi *parricidii* dicere debuisset, quum vel ex eo intelligatur istud *perduellionis* crimen fuisse, quod ex eo iudicio Horatii *duumviri perduellionis* sint, qui non solum in parricidiis, sed etiam in caede Tribuni pl. et similibus criminibus iudicabant, ut ex Or. pro Rab. Perd. patet. Vere igitur Turnebus, *perduellionem* olim omnem caedem dictam existimavit. Postea *perduellionis crimen* illud dictum est, quo quis libertatem populi Romani violavit, tamquam affectato regno, tribuno plebis pulsato aut interfecto, cive Romano indicta causa virgis caeso, aut percusso, aut alio supplicio servili affecto. Rab. Perd. 15. *perduellionis iudicium* quod exercebatur, quum T. Labienus accusaret Rabirium, quod Saturninum trib. pl. interfecisset, ubi vid. Intt. cf. Verr. I. 5. Formam huius iudicii pete e Livio l. c., cf. Turnebi argum. ad Or. pro Rabir. Perd. Sigon. I. 1. Ern.

PERDUELLIS. Off. I. 12. *animadverto, quod qui proprio nomine perduellis esset, is hostis vocaretur lenitate verbi tristitiam rei initigatam. Hostis enim apud maiores nostros is dicebatur quem nunc peregrinum dicimus.* Off. III. 29. *pirata non est ex perduellium numero definitus, sed communis hostis omnium.*

PEREDERE. Tusc. III. 22. *lacrymae perederè humore exsanguis genus ex poeta.*

PEREGRE. Phil. V. 11. L. quidem frater eius (M. Antonii) *ut pote qui peregre depugnavit, (scil. ut gladiator, Mirmillo cum Thrace Phil. III. 12. VI. 4.) familiam dedit.*

PEREGRINITAS, de sermone. Fam. IX. 15. *tum quum in urbem est infusa peregrinitas.*

PEREGRINARI. 1. Sensu proprio. Rab. Perd. 10. *Adeone ignarus es disciplinae consuetudinisque nostrae, ut haec noscias? ut peregrinari in aliena civitate, non in tua magistratum gerere videre? Ac. pr. II. 1. de Lucullo: diutius quam vellem tanta vis virtutis atque ingenii peregrinata absuit ab oculis et fori et curiae.* 2. Transfertur ad artes et studia quae ad alias regiones propagantur. Fin. III. 12. *Videris Latine docere philosophiam et ei quasi civitatem dare, quae qui-*

dem adhuc Romae peregrinari videbatur. Brut. 13. ut semel e Piraeo eloquentia evecta est omnes peragravit insulas, atque ita tota peregrinata Asia est, ut se externis oblineret moribus. 3. Usurpatur de animi intentione in varias scientiae partes. Tusc. V. 39. Democritus, luminibus amissis, — quum alii saepe quod ante pedes esset, non viderent, ipse infinitatem omnem peregrinabatur, ut nulla in extremitate consisteret. 4. Etiam de eo qui res praesentes et ante oculos positas ignorat. Mil. 12. An vero vos soli ignoratis, vos hospites in hac urbe versamini, vestrae peregrinantur aures, neque in hoc pervagato civitatis sermone versantur?

PEREGRINATIO. 1. De animalibus. Fen. II. 33. bestiae — partim cursu et peregrinatione lactantur. 2. De hominibus. Lael. 27 peregrinationes rusticationesque. Att. VI. 2. in hac peregrinatione militiae nostra saepe incensum ira vidi, saepe placatum. Tusc. V. 37. exsilium si rerum naturam, non ignominiam nominis quaerimus, quantum demum a perpetua peregrinatione differt? Att. IX. 12. haec fuga quam tu peregrinationem *ἡ τροχὸς* appellas.

PEREGRINUS. 1. Proprie. Off. I. 34. peregrini et incolae officium est nihil praeter negotium suum agere. Rull. II. 34. nos hinc Roma qui veneramus, (Capuam) iam non hospites, sed peregrini atque advenae nominabamur. 2. Qui in aliqua re rudis et ignarus, vel exiguae notitia instructus est. Orat. I. 50. Orator nulla in re tiro ac rudis, nec peregrinus atque hospes. Att. VI. 3. Est quiddam advenientem non esse peregrinum atque hospitem, h. e. non prorsus carere notitia earum rerum, quae absente te gestae sunt.

PERELEGANS. Planc. 24. tua fuit perelegans ac persubtilis oratio, digna equitis Romani vel studio vel pudore. Orat. II. 67. ironiae s. dissimulationis genus est perelegans et cum gravitate salsum.

PERELEGANTER. Brut. 52. ornate et perelegantem dicere.

PERELOQUENS. Brut. 70. Lentulus Marcellinus nec unquam indisertus et in consulatu pereloquens. risus est.

PEREMNIS s. PERENNIS. N. D. II. 21. stellarum peremnes cursus atque perpetui. Verr. IV. 48. Enna — est loco praecelso atque edito, quo in summo est aequata agri planities et aquae peremnes. Brut. 97. con-

tine te in tuis peremnibus studiis. 2. N. D. II. 3. de auspiciis suo tempore neglectis: *maximae reip. partes — nullis auspiciis administrantur; nulla perennia servantur.* Festus in v. *Peremne.* Peremne dicitur *auspicari*, qui amnem aut aquam, quae ex sacra oritur *auspicato* transit. Idem v. *Petronia* Petronia amnis est in Tiberim profluens, quam magistratus *auspicato* transeunt quum in Campo quid agere volunt. Quod genus auspicii peremne vocatur. De eadem re Cic. Div. II. 36. *quam multi anni sunt, quum bella a proconsulibus et praetoribus administrantur? qui auspicia non habent. Itaque nec amnes transeunt auspicato, nec tripudio auspicantur.*

PEREMNITAS. N. D. II. 36. adde huc fontium gelidas peremnitates.

PERENDIE. Att. XIII. 43. *scies cras, aut summum perendie.*

PERENDINUS. Muren. 12. *illud mihi quidam mirum videri solet tot homines, tam ingeniosos (ICtos) per tot annos etiam nunc statuere non potuisse, utrum diem tertium an perendinum — dici oporteret.* Melitia cavillandi iocatur Cicero in ICtorum formulam: *in diem tertium sive perendinum,*

PERERUDITUS. Att. IV. 14.

PEREXIGUE. Att. XVI. 1. Cicero filius questus erat Xenocratem sibi pecuniam perexigue praebere *minutatimque.*

PEREXIGUUS. N. D. II. 53. *censent — seminis vim esse tantam, ut quamquam sit perexiguum tamen — singat et efficiat in suo quidque genere.* Verr. Act. I. 2. *dies perexigua (sehr kurze Frist).* Tusc. II. 13. *omnia quae bona corporis et fortunae putantur perexigua et minuta videantur.*

PEREXPEDITUS. Fin. III. 11. *perfacilis et perexpedita defensio.*

PERFACETE. Verr. I. 46. de Siculorum iocis in Verrem: *Alii etiam frigidiores erant, sed quia stomachabantur, ridiculi (spasshaft) videbantur esse, quum Sacerdotem (praetorem cui Verres successerat, execrabantur qui Verrem tam nequam reliquisset. Quae ego non commemorarem neque enim perfacete dicta etc.*

PERFACETUS. Planc. 14. de iocis suis: *quia dico aliquid aliquando — et quia — exit aliquando aliquid, si non perfacetum, attamen fortasse non ru-*

sticum, quod quisque dixit, me id dixisse dicunt. Qua de re plura Fam. VII. 32.

PERFACILIS. 1. *Sehr leicht. Orat. 35. ipsae res in perfacili cognitione versantur.* 2. *Sehr nachgiebig. Orat. I. 20. Charmadas dicere solebat me sibi perfacilem in audiendo, te perpugnacem in disputando esse visum.*

PERFAMILIARIS. Brut. 45. Fam. XIII. 51.

PERFECTE. Fin. IV. 7. *his initiis — omnis honestas perfecte absoluta est. Brut. 81. quum institutus optime, tum etiam perfecte planeque eruditus. Brut. 26. C. Fannii historia non ineleganter scripta, — quae neque nimis est infans, neque perfecte diserta. Orat. I. 28. Fidetisne quam nihil ab eo (Roscio) nisi perfecte, nihil nisi cum summa venustate fiat? Div. I. 14. Sic se profecto res habet, ut numquam perfecte veritatem casus imitetur.*

PERFECTIO. Brut. 36. *In omnibus rebus difficilis optimi perfectio atque absolutio. Fin. III. 9. quae proficiscuntur a virtute, susceptione prima, non perfectione, recta sunt iudicanda. Orat. 29. nulla est laus oratoris, cuius in nostris orationibus non sit aliqua, si non perfectio at conatus tamen utque adumbratio.*

PERFECTOR. Orat. I. 60. *Stilus — quem tu vere dixisti perfectorem dicendi esse et magistrum. Att. VIII. 11. huius operis maximi inter homines atque optimi illum esse perfectorem volo.*

PERFECTUS. Lael. 21. *Omnia praeclara rara, nec quidquam difficilius est, quam reperire quod sit omni ex parte in suo genere perfectum. Off. III. 3. illud officium, quod rectum iidem appellant, perfectum atque absolutum est, et ut iidem dicunt, omnes numeros habet. N. D. II. 14. neque est quidquam aliud praeter mundum cui nihil absit, quodque undique aptum atque perfectum expletumque sit omnibus numeris et partibus. Opt. gen. or. c. Unum genus est perfecti, a quo qui absunt non genere differunt — sed in eodem non sunt pares. Div. II. 72. philosophi qui prope iam absoluti et perfecti putantur. Fin. I. 6. Sol Democrito magnus videtur, quippe homini erudito et in geometria perfecto. Sext. 40. perfecta cumulatque virtus.*

PERFERRE. 1. *Ueberbringen. Fam. IX. 29. Atticus ad me sermonem tuum pertulit. Fam. II. 5. quum has ad te quamprimam literas perferri magnopere velle-*

nus. Ibid. *In his eum locis, quo et propter longinquitatem et propter latrocinia tardissime omnia perferuntur* 2. *Ertragen.* Catil. II. 10. *quo pacto illi Apenninum atque illas pruinas ac nives perferent? Nisi iccirco se facilius hiemem toleraturos putant, quod nudi in convitiis saltare didicerunt.* Orat. II. 19. *mihi quidem non ita molesti sunt; facile omnes perpetior ac perfero.* 3. *Leges dicuntur ferri quum proponuntur, perferri quum sciuntur.* Cornel. 1. *est ubique ius vetandi, quum ea lex feratur (vorgeschlagen wird) quamdiu non perferretur (so lange es noch nicht durchgegangen ist).*

PERFICERE. 1. *Ausführen, begehnen.* Sull. 27 *eos ad perficiendum scelus furiae quaedam incitarunt.* Verr. Act. I. 11. *quae ab isto per triennium perfecta sunt,* 2. *Vollenden.* Arch. II. *quas res — nos gessimus attigit hic versibus, et inchoavi; quibus auditis eum ad perficiendum sum hortatus.* Q. Fr. III. 8. *institutum poema perficere.* N. D. II. 13. *Ut pictura et fabrica ceteraeque artes habent quendam absoluti operis effectum, sic in omni natura ac multo etiam magis necesse est absolvi aliquid et perfici.* 3. *Etwas erreichen, so weit bringen.* Div. II. 54. *Callide qui illa composuit, perfecit, ut quodcunque accidisset praedictum videretur.*

PERFIDELIS. Att. II. 19. *si perfidelem (tabelarium) habebo cui dem, scribam plane omnia.*

PERFIDIA. Phil. XI. 2. *dextrae quae fidei testes esse solebant, perfidia sunt et scelere violatae.* Rosc. Am. 38. *istius fide ac potius perfidia decepti.* Orat. II. 24. *nonnulli dum operam suam multam existimari volunt — causas dicunt incognitas.*

PERFIDIOSE. Her. 1. 5. *in odium rapiemus, si quod eorum — perfidiose — flagitiose factum proferemus.*

PERFIDIOSUS. Fam. III. 10. *perfidiosus, insidiosus, fallax.* N. D. III. 32. *omnium perfidiosissimus Marius.* Quint. 6. *Si veritate amicitia, fide societas, pietate proximitas colitur, necesse est iste, qui amicitiae socium, affinem fama ac fortunis spoliare conatus est, tantum se, et perfidiosum et impium esse fateatur.*

PERTUS. Off. III. 14. *omnes aliud agentes aliud simulantes perfidi, improbi, maligni sunt.*

PERFLABILIS. Div. II. 17. *deos induxit Epicurus perlucidos et perflabiles.*

PERFLAGITOSUS. Cael. 20. *si qua mulier sit vita institutoque meretricio, cum hac aliquid hominem ad lescentem habuisse rationis, num tibi perturpe aut perflagitosum esse videatur?*

PERFLUENS. Fin. II. 35. *perpetuis voluptatibus perfluens.* Sic est in multis Mss. probante Daviso. At Gruterus & Paul. quatuor reposuit *perfruens*.

PERFODERE. Vatin. 5. *Licet — parietes in adolescentia perfoderis.*

PERFRICARE. 1. Sensu proprio. Verr. III. 25. *quum in terra Apronius caput atque os suum unguento perfricaret.* 2. „Tusc. III. 18. *nec fatemur eam nos dicere voluptatem quam tu idem quum os perfricuisti, soles dicere,* h. e. quum impudens factus es, pudorem deposuisti. 3. Sed Pis. 25. ubi Piso inducitur de fraudibus suis in rationibus relatis loquens: *quas rationes si cognoris, intelliges nemini plus, quam mihi literas, profuisse.* Ita enim sunt perscriptae scite et literate, ut scriba, ad aerarium qui eas retulit, secum ipse, caput sinistra manu perfricans, commurmuratus sit: „Ratio quidem hercle apparet, argentum *oixerai* (vers. e Plauti Trinummo II. 6. 17.) Hoc igitur ecco caput sinistra manu perfricare, Victorio Var. L. VIII. 6. et aliis videtur esse signum haesitantis, qui quid dicendum faciendumve sit nescit. Mihi vero etiam, h. l. de impudentia accipiendum videtur, de homine, qui nihil vereatur nihil timeat. Nam Piso ita inducitur, ut dicat, rationes se ad aerarium retulisse perscriptas scite et literate, h. e. calide, et ad tegendas fraudes et farta accommodatissime; ita ut ipse scriba hanc calliditatem perspexerit, et tacite dixerit: *Ratio quidem hercle apparet, argentum oixerai.* Non hic profecto haesitatio et sollicitudo locum habet.“ Hactenus Ernestius; et recte quidem ille, nullum hic esse sollicitudini locum. Non magis autem hic est impudentiae vestigium. Scriba enim calliditatis et audaciae Pisonis in rationibus reddendis bene gnarus, quum eas ad aerarium deportabat; versiculo illo Plautino usus caput sinistra manu perfricabat, qui gestus est aliquid cum risu admirantis.

PERFRIGIBUS. Verr. IV. 40. *tempestas perfrigida;*

PERFRINGERE. 1. Sensu proprio. Div. II. 41. *Suffucium — monumenta declarant — — somniis crebris — quum iuberetur certo in loco silicem caedere, —*

id agere coepisse, itaque perfracto saxo, sortes erupisse. 2. Metaphorice, pro dissolvere. Catil. IV. 10. *conspirationem bonorum omnium perfringere et labefacture.* Catil. I. 7. *evertere et perfringere leges.* Catil. I. 7. *perfringere quaestiones.* Caecin. 26. *quod est ius civile? quod neque inslecti gratia, neque perfringi potentia neque adulterari pecunia possit.* Verr. Act. I. 1. *sin istius ingentes divitiae iudicum religionem veritatemque perfrerint.*

PERFRUI. Brut. 2. *ii mihi videntur fortunate beateque vixisse — quibus quum auctoritate rerumque gestarum gloria, tum etiam sapientia laude perfrui licuit.* Leg. I. 21. *vita modica est apta virtute (i. e. virtuti accommodata) perfrui.* Pls. 20. *hisce ego rebus pascor, his delector, his perfruior.* Hortens. fr. *amoenitate summa perfructus est.*

PERFUGA. Rosc. Am. 40. *iste qui initio proditor fuit, deinde perfuga.*

PERFUGERE. Balb. 9. *ad imperatores.*

PERFUGIUM. 1. De loco. Catil. IV. 1. *domus commune perfugium.* Cluent. 3. *magna me spes tenet, — hunc locum consessumque vestrum — eius (Cluentii) fortunae miserae multumque iactatae portum ac perfugium futurum.* 2. De certo hominis statu aut tempore. Div. II. 72. *Perfugium videtur omnium laborum et sollicitudinem esse somnus.* Tusc. I. 49. *portum potius paratum nobis et perfugium putemus, scil. mortem.* 3. De hominibus ad quos confugimus. Off. I. 17. *proximi, liberi, totaque domus, quae spectat in nos solos, neque aliud ullum potest habere perfugium.* 4. De studiis, aut virtutibus. Arch. 7. *haec studia rebus adversis perfugium ac solatium praebent.* Sull. 28. *Munite communem arcem bonorum, (ante actae vitae conscientiam) obstruite perfugia improborum; i. e. calumnias, falsa testimonia.* Orat. I. 45. *senectuti celebrandae et ornandae, quod honestius potest esse perfugium, quam iuris interpretatio?* 5. De excusatione; vel defensione. Verr. II. 41. *postremo illo desperatissimo perfugio uti posset, se imprudentem fecisse.* Cluent. 19. *sic ad omnia confugi, quantum ego assequi potui remedia ac perfugia causarum.*

PERFUNCTIO. Orat. III. 3. *honorum.* Fin. I. 25. *laborum,*

PERFUNDERE. 1. Sensu proprio. Verr. I. 26. *aqua ferventi a Rubrio Philodamus perfunditur.* Her. IV. 10. *coepit postquam perfusus est, defricari.* 2. Metaphorice, de animo. Tusc. IV. 9. *Delectatio, voluptas suavitate auditus animum delemens. Et qualis haec est aurium, tales sunt oculorum et tactionum et saporum, quae sunt omnes ad perfundendum animum tanquam illiquefactae voluptates.* Brut. 50. *delectatur audiens multitudo, et ducitur oratione, et quasi voluptate quadam perfunditur.* Ibid. *Demetrius Phalereus — suavis sicut fuit videri maluit, quam gravis, sed suavitate ea, qua perfunderet animos, non qua perstringeret.* Fin. II. 34. *quam omnes sensus dulcedine omni quasi perfusi moverentur.* Att. VIII. 6. *Dii immortales qui me horror perfudit!* 3. Rosc. Am. 29. *Videris una mercede duas res assequi vellere; nos iudicio perfundere, accusare autem eos ipsos a quibus mercedem accepisti.* Recte Graevius illud iudicio perfundere sic interpretatur, ut sit i. q. iudicio obscuro, in quo nihil clare liquideque probeatur obnuere.

PERFUNGĒ. 1. De labore quo fungimur et occupamur. Sen. 21. *Nos dum sumus in his inclusi compagibus corporis munere quodam necessitatis et gravi opere perfungimur.* 2. De cursu honorum et munerum absoluto. Orat. I. 45. *honoribus et reip. muneribus perfunctus senex.* Phil. II. 46. *mihī iam etiam optanda mors est, perfuncto rebus iis, quas adeptus sum, quasque gessi.* Fam. I. 8. *quum et honoribus amplissimis et laboribus maximis perfuncti essemus.* 3. De bonis rebus, quibus aliquis perfunctus est. Fam. IV. 5. *reminiscere illam (Tulliam filiam tuam) omnibus prope bonis perfunctam esse.* 4. De malis exantlatis (*überstehn*). Marcell. 10. *perfuncta resp. est hoc misero fatalique bello.* Fam. V. 12. *ceteris perfunctis nulla propria molestia.* Sext. 4. *memoria perfuncti periculi.*

PERGAUDERE. Q. Fr. III. 1. *Trebonium meum a te amari — pergaudeo.*

PERGERE. 1. Sensu proprio, proficisci, iter facere. Fin. V. 32. *in oppidum ad Pomponium perreximus omnes.* Att. IX. 18. *Brundisium pergere cogito.* 2. Cum infinitivo, iter continuare. Ac. post. I. 1. *confestim ad eum ire perreximus.* Div. I. 13. *conclave illud ubi erat mansurus, si ire perrexisset proxima nocte corruit.* Orat. II. 71. *conficere iter reliquum pergas.* 3. Actio-

nem aliquam continuare. *Pet. cons. 14. perge tenere istam viam, quam instituisti. Partit. 8. perge igitur ordine quatuor mihi istas partes explicare.*

PERGRANDIS. *Verr. IV. 3. vas vinarium ex una gemma pergrandi. Rull. I. 3. pergrande vectigal.*

PERGRATUS. *Att. V. 20. utrique nostrum honestum existimo, tum mihi erit pergratum.*

PERGRAVES. *Cael. 26. testes pergraves.*

PERGRAVITER. *Orat. I. 35. pergraviter reprehendere. Att. I. 8. pergraviter offensus.*

PERHIBERE, dicere, affirmare. *Ligar. 8. prohibiti estis in provincia vestra pedem ponere, ut perhibetis summa cum iniuria. 2. Nominare. N. D. II. 42. quem claro perhibent Ophiuchum nomine Graii. 3. Sistere. Att. I. 1. qui sine eo, quem Caecilius suo nomine perhiberet (scil. causae patronum) facile communem causam sustinerent. 4. Tradere fama, s. narrare. Tusc. I. 12. Tyndaridae fratres qui non modo adiutores in praeliis victoriae populi Romani sed etiam nuntii fuisse perhibentur.*

PERHONORIFICE. *Att. XIV. 12. Octavium sui perhonorifice et amice Caesarem appellabant.*

PERHONORIFICUS. *Att. II. 18. consalutatio forensis perhonorifica. Prov. cons. 19. mihi ipsi omnino perhonorificum, discessum meum suus dici rei publicae.*

PERHORRESCERE. 1. De corpore, contremere. *Caecil. 13. non solum commoveor animo, sed etiam toto corpore perhorresco. 2. De animo, vehementer extimescere. Fin. V. 11. hoc quidem est in vitio dissolutionem naturae tam valde perhorrescere. Pis. 20. nemo civis est, qui modo civem se esse meminerit, qui vos non oculis fugiat, auribus respuat, animo aspernetur, recordatione denique ipsa consulatus vestri perhorrescat.*

PERHUMANITER. *Fam. VII. 8.*

PERHUMANUS. *Att. XVI. 12. epistola perhumana. Q. Fr. II. 5. sermo perhumanis.*

PERICLITARI. 1. Periculum facere, experiri. *Fam. X. 18. potius periclitari volui, si possem mea praesentia exercitum facere meliorem, quam nimis cautus videri. Verr. V. 50. in praeliis belli fortunam tentare ac periclitari. Off. III. 18. periclitemur (wir wollen die Probe machen) in iis duntaxat exemplis. Orat. I. 34. periclitandae vires ingenii. 2. Explorare. Quint. 31. omnia circumspectit Quintius; omnia periclitatus est.*

Lael;

Laol. 17. quo utamur quasi equis temperatis, sic amicitiiis, aliqua ex parte periclitatis moribus amicorum. 3. Periculo exponere. Catil. I. 5. non est saepius in uno homine salus summâ periclitanda rei publicae. 4. Discrimen subire. Inv. II. 50. orator negabit oportere quidquam nisi quod scriptum sit considerare; periclitari omnia iura, si similitudines accipiantur.

PERICLITATIO, experimentam. *N. D. II. 64. herbarum utilitates longinqui temporis usu et periclitatione percipimus.*

PERICULOSE. *Fam. XVI. 11. periculose hieme navigatur. Att. VIII. 2. homo quotannis periculose aegrotans. Phil. VII. 7. periculose dico, quemadmodum accepturi sitis horreo. Mil. 4. pudicitiam quam eriperet militi tribunus militaris in exercitu C. Marii — interfectus ab eo est, cui vim afferebat. Facere enim probus adolescens periculose, quam perpeti turpiter maluit.*

PERICULOSUS. 1. *De rebus. Fam. I. 7. periculosa offensio. Off. I. 24. medici leviter aegrotantes leniter curant; gravioribus autem morbis periculosas curationes et ancipites adhibere coguntur. Ibid. periculosae rerum actiones. Ac. pr. II. 21. consuetudo assentiendi periculosa esse videtur et lubrica. 2. De personis. Att. XIII. 27. aliter fuissemus et in hos inofficiosi, et in nosmetipsos — paene periculosi.*

PERICULUM. 1. *Experimentum s. specimen. Caecil. 9. qua in re non modo specimen ceteris aliquod dedisti, sed tute tui periculum fecisti? Prov. Cons. 14. Si (Caesar) fortunae muneribus amplissimis ornatus, saepius eiusdem periculum facere (auf die Probe stellen) nollet. Phil. V. 14. qui quotidie periculum fortunae faciat. Leg. I. 1. de Mario, poemate Ciceronis. Faciunt imperite qui in isto periculo (Probestück, Versuch) non ut a poeta, sed ut a teste veritatem exigant; haec lectio periculo post alios nuper a Goerenzio V. C. recte est vindicata. 2. Discrimen. Balb. 10. ne quis se pro nostro imperio in periculum capitis atque in vitae discrimen inferret. Muren. 2. natura offert, ut eis faeamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti sumus, ingrediantur. Inv. II. 8. summae (est) amentiae, dubia spe impulsus certum in periculum se committere. Her. III. 5. ne deos quidem esse auxilio iis, qui se inconsulto in periculum mittant. Lael. 7. si quando aliquod officium exstitit amici in periculis aut adsum-*

dis, aut communicandis, quis est qui id non maximis laudibus eff'erat. Fam. XIII. 68. *quid sentiam non saepe scribam propter periculum eiusmodi literarum.* 3. *Iudicium quod periculum capitis affert.* Vid. *Caput.* Arch. *pericula amicorum, i. e. causae capitales.* Manil. 1. *pericula privatorum.* Arch. 2. *persona, quae propter otium ac studium minime in iudiciis periculisque tractatu est.* Rosc. Am. 30. *hunc quaesitorem ac iudicem fugiebant atque horrebant ii, quibus periculum creabatur.* 4. Verr. III. 79. *Honestus est ordo scribarum, quod eorum hominum fidei tabulae publicae, periculaque magistratuum committuntur.* Hotomannus Obs. III. 20. *intellexerat discrimina magistratuum.* Sed Graevius ad h. l. *Quae Hotomannus, inquit, ibi tradit, quasi pericula hic sunt discrimina in notione vulgari, alienissima sunt ab hoc loco. Nam quamvis ex tabulis scribarum periculum possit nasci magistratibus, non minus tamen propterea dicerentur scribis committi pericula magistratuum, ac si iis diceretur committi laus et decus illorum, quia ex tabulis scribarum apparet eos sancte ac secundum leges administrasse provinciam. Nec illi sunt audiendi, qui pericula hic legendum putant, inter quos est doctissimus Sirmondus in Anuthetico secundo. Sed hanc sententiam reiecit erudite Salmasius de modo usurarum c. 15. qui ostendit pericula esse ἰσα, ἰσότης, exempla, quae hic locum nullum habeant; pericula vero esse libellos, tabellas magistratuum, et periculum in hac significatione oriri ab obsoleto perior, et notare documentum; argumentum, experimentum, probationem rei cuiuscumque vel causae, et inde libellum, tabellam, titulum, columnam, cui tale documentum inscriptum sit. Cornelius Nepos in vita Epaminondae: Neque recusavit quo minus legis poenam subiret, sed unum ab iis petivit ut in periculo suo scriberent: Epaminondas a Thebanis morte multatus est, quod eos coegit apud Leuctra superare Lacedaemonios. In periculo suo est in titulo in inscriptione sepulchrali. Apud Ciceronem quoque Leg. I. 1. veteres libros habere periculum pro opusculo ac libello. Titulus in codice de sententiis iudicium ex periculo recitandis, h. e. ex tabella. Haecenus Graevius; cui in ceteris assentior; at in loco Cornelii Nepotis, verba ut in periculo suo scriberent; non de inscriptione sepulchrali, sed cum S. A. Bosio, (quem sequitur Gesnerus in Th. L. L.)*

de tabella, quæ historiam damnationis illius contineret, ad memoriam reponenda in tabulario (Germanice scil. *sie möchten in ihrem Protocoll niederschreiben*). Verr. II. 45. ubi postquam Cicero narraverat Verrem, qui Sthenii absentis rei facti nomen receperat, postea in codice suo illud mutasse, et litura facte scripsisse Sthenium coram delatum esse, eique cognitorem adscripsisse C. Claudium, quo nemo erat Sthenio inimicior; extremo cap. 45. adduntur ista: *utrum potius pro Sthenio inimicum cognitorem esse factum, an te in Sthenii periculo inimici eius nomine abusum esse credemus?* Hic Ernestius putabat periculo dictum esse pro elogio. Mihi autem videtur planius, in Sthenii periculo dictum esse pro in Sthenii causa capitali.

PERILLISTRES. Att. V. 20. *Laodicæam venimus. Ibi morati biduum perillistres fuimus honorificisque verbis omnes iniurias revellimus superiores, hæc magnas laudes adepti Appii antecessoris iniurias sanavimus, ita tamen ut de eo honorifice loqueremur.*

PERIMBECILLUS. Att. X. 20. *quod quidem est natum, perimbecillum est.*

PERIMERE. 1. Ad interitum dare (*vernichten*). Univ. II. *nec vos ulla unquam mortis fata periment.* Tusc. I. 49. *si supremus ille dies non-extinctionem sed commutationem affert loci, quid optabilius? Sin autem perimit ac delet omnino, quid melius, quam in mediis vitæ laboribus obdormiscere?* 2. Interimere, tollere, perdere. Planc. 42. *sin vitam mihi fors odemisset, aut vis aliqua maiorem redditum peremisset* Sext. 22. *Volebam si causam publicam mea mors peremisset; neminem unquam fore, qui auderet suscipere contra improbos cives reip. salutem*

PERINCOMMODE. Att. I. 14. *accidit perincommode, quod eum nusquam vidisti.*

PERINDE. Cluen. 25. *Perinde ut opinio est de cuiusque moribus, ita quid ab eo factum et non factum sit existimari potest* Off. III. 35. *habes a patre munus meum, quidem sententia, magnum, sed perinde erit ut acceperis; i. e. tanti erit quanti tu illud facias.* Tusc. I. 36. *Metelli sperat sibi quisque fortunam, perinde quasi aut plures fortunati sint quam felices — aut sperare sit prudentius quam timere.* Att. III. 15. *quoniam — tu nihil ad me scribis, perinde habeo ac si scripsisses nihil esse.* Rosc. Com. 5. *perinde ac si in hunc*

formulam omnia iudicia legitima — comprehensa sint, perinde dicemus. Fin. I. 21. *an ille — vivendi artem tamque operosam et perinde fructuosam relinqueret?*

PERINDULGENS. Off. III. 31. *perindulgens in patrem, idem acerbè severus in filiam.*

PERINFIRMUS. Fin. II. 16. *levia et perinfirma, quae dicebantur a te.*

PERINGEN:OSUS. Brut. 24. (Sunt qui) *melius putent dicere se posse, quam scribere, quod peringeniosis hominibus neque satis doctis plerumque contingit.*

PERINQUUS. 1. *Unbillig.* Manil. 22. *periniquum et non ferendum.* 2. *Unwillig.* Fam. XI. 18. *periniquo animo pati.*

PERINSIGNIS. Leg. I. 19. *an corporis pravitates si erunt perinsignes, habebunt aliquid offensionis? animi deformitas non habebit?*

PERINVISUS. Cornel. I. fr. *Memoria teneo, quum primum senatores cum equitibus Romanis lege Plotia iudicarent, hominem diis ac nobilitati perinvisum Cn. Pompeium (Strabonem) causam lege Vari de maiestate dixisse. Diis invisum dicit Pompeium, quod iam Patricius monuit) quia fulmine tactus interierat; nobilitati autem invisum, quia nec mortuus odio ipsius eximi potuit, quin et lectus eius diriperetur, et corpus unco traheretur.*

PERINVITUS. Fam. VII. 35. *tu vellem ne veritus esses ne perinvitus legerem tuas literas, si mihi — longiores forte misisses.*

PERIPETASMA. *Vorhang.* Verr. IV. 12. *Attalica peripetasmata; scil. auro intertexta, qualia solebant esse regis Attali.* Plin. VIII. 48. *aurum intexere in eadem Asia invenit Attalus rex, unde nomen Attalidis.* Peripetasmata autem a *περιπετασθαι* obtegere dicta sunt.

PERIRATUS. Fam. IX. 6. *erant nobis perirati.*

PERIRE. 1. De hominis morte violenta. Fam. IX. 18. *Scipio (Pompeii socer) Afranius foede perierunt scil. interfecti. At Cato praeclare (qui se ipse interfecit).* 2. De afflictà re familiari. Q. Fr. I. 1, 25. *ut et publicanis satisfacias et socios perire non sinas.* 3. De aliarum rerum interitu. Att. XIV. 10. *quid fieri tum potuit? iam pridem perieramus, h. e. respublica perierat.* Att. V. 11. *tantam pecuniam populi Romani tam brevi tempore perire potuisse!* 4. De eo quod

frustra impenditur. Att. II. 17. *ne opera et olusum philologiae nostrae perierit.*

PERISTROMA, vestis stragula. Phil. II. 27. *conchyliatis Cn. Pompeii peristromatis servorum in cellis lectos stratos videres.*

PERISTYLIUM. Dom. 44. *Porticus cum conclavibus parimentata tercentum pedum, amplissimum peristylum. Est autem peristylum locus, qui a columnis undique ambientibus nomen habet. Vid. Intt. ad Sueton. Aug. 82. Ern.*

PERITE. 1. Orat. II. 20. *haec sunt concinne distributa sed tamen id quod necesse fuit hominibus experitis veritatis (die nicht mit wirklichen Reclthändeln zu thun gehabt) non perite (nicht der Erfahrung gemäfs).* 2. Gescheid. Orat. II. 2. *scienter et perite, et ornate dicere. Verr. II. 54 (Timarchides) istius (Verris) omnia decreta, imperia, literas peritissime et callidissime venditabat.*

PERITUS. 1. *Usu et experientia doctus. Orat. I. 23. quae observata sunt in usu ac ratione dicendi, haec ab hominibus callidis ac peritis animadversa ac notata — sunt. Pont. 15. scietis fuisse tum M. Cornutum, L. Cinnam, L. Sullam praetorios homines belli gerendi peritissimos, praeterea C. Marium — P. Crassum non literis homines ad rei militaris scientiam sed rebus gestis ac victoriis eruditos. Ibid. ad labores belli impigrum — ad usum ac disciplinam peritum — retinere — maletis. Acad. III. fr. ap. Augustin. contra Acad. 7. Epicurus suum potius peritissimum voluptatum aucupem sapientem esse contendet. 2. Omnino rerum sciens et bene gnarus. Brut. 21. Ser. Fabius Pictor et iuris, et literarum, et antiquitatis bene peritus. Ibid. 55. L. Aelius antiquitatis nostrae et — scriptorumque veterum literate peritus. Orat. I. 48. qui legum et consuetudinis eius, qua privati in civitate uterentur et ad respondendum et ad scribendum, et cavendum peritus esset.*

PERIUCUNDUS. Orat. I. 47. *nobis ista sunt pergrata perque iucunda.*

PERIUCUNDE. Cael. 11. *qui in reliqua vita mitis esset et in hac suavitate humanitatis — versari periucunde solebat, fuit, in hac causa pertristis quidam patruus, censor, magister.*

PERIURARE. Off. III. 29. *non enim falsum iurare periurare est.* Sic enim ibi cum codd. Mss. melioris notae rec e legi ur. Valgo olim peierare.

PERIURIUM. Off. III. 29. *non enim falsum iurare periurare est, sed quod ex animi tui sententia iuraveris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere periurium est.* Nimirum haec formula ex animi mei sententia sollemnis erat in iure iurando; et quod Heusingeros monuit ex animi sententia iurat, qui prudens ac sciens iureiurando promittit, quod et cui promittere fas et iura sinunt. Itaque qui coactus a latrone, praedone, vel pirata aliquid iureiurando promiserit, si id non servat, nullum est periurium. Ibid. 29. *Sed si hoc sibi sinunt, nullam esse fidem, quae infideli data sit, videant, ne quarratur latebra periurio.* Leg. II. 9. *periuri poena divina exitium, humana dedecus.*

PERIURUS. Rosc. Com. 16. *quid interest inter periurum et mendacem? Qui mentiri solet peierare consuevit — Nam qui semel a veritate deflexit hic non maiore religione ad periuriam quam ad mendacium perducitur consuevit. — Propterea quae poena ab diis immortalibus periuro, haec eadem mendaci constituta est.*

PERLABI, de eo qui in itinere aliquo accedit; praesertim post longum cursum. Tusc. I. 12. *inde perlapsus ad nos et usque ad Oceanum Hercules.*

PERLATE. Orat. II. 4. (*Verbum ineptus*) in sermonis nostri consuetudine perlate patet; (*ist von sehr weitem Umfange*)

PERLEGERE. Div. I. 5. *perlegi tuum tertium de N. D.*

PERLEVIS. Rull. II. 29. *an ignoratis cetera — P. R. vectigalia perlevi saepe momento fortunae, inclinatione temporis pendere.*

PERLEVITER. Q. Fr. II. 5. *perleviter commotus.*

PERLIBENTER. Univ. I. *perlibenter Nigidium vidi*

PERLIBERALITER. Rosc. Am. 57. *si nihil aliud fecerunt, nisi rem detulerunt, nonne satis fuit his gratias agi? denique ut perliberaliter ageretur, honoris aliquid haberi? cf. Att. X 4.*

PERLITERATUS, fragm. Orat. pro Gallio.

PERLITUS, inquinatus. Rosc. Am. 52. *perlitus sanguinis crudelitate, de homicida.*

PERLONGUS. Rull. II. 1. *me perlongo intervallo prope memoriae temporumque nostrorum, primum, hominem novum, consulem fecistis.*

PERLUBENS. Q. Fr. II. 6. *hoc incommodum consolantur quotidianae damnationes inimicorum, in quibus me perlubente Servius allisus est, ceteri conciduntur.*

PERLUCENS. N. D. II. 21. *tenuis ac perlucens et aequabili calore suffusus aether non satis aptus ad stellis continendas videtur.*

PERLUCERE. Off. II. 9. *honestum — animos omnium — commoret, maximeque quasi perlucet ex eis, quas commemoravi, virtutibus.*

PERLUCIDUS. Div. I. 57. *illustris et perlucida stella.* N. D. II. 57. *oculos (natūra) membranis tenuissimis vestivit et sepsit, quas primum perlucidas fecit, ut per eas cerni posset.* — Div. II. 17. *deos induxit Epicurus perlucidos et perflabiles.*

PERLUCTUOSUS. Q. Fr. III. 8. *†Serrani filii funus perluctuosum fuit.*

PERLUSTRARE. Partit. 11. *huius materiae ad argumentum subiectae perlustrandae animo partes erunt omnes.*

PERMAGNUS. Partit. 24. *quod permagni interest pro necessario saepe habetur.* Verr. III. 39. *permagno decumas — vendidisti.* Ibid IV. 7. *Quid? tu ista permagno aestimas?* Fin. I. 17. *fieri permagna accessio potest.*

PERMANARE. 1. *Sensu proprio, de fluidis.* Cluent. 62. *venenum celerius potuit comestum quam epotum in venas atque in omnes partes corporis permanare.* 2. *Metaphorice, de iis quae ad sensus et ad mentem animumque penetrant.* Dom. 46. *effluunt multa ex vestra disciplina (iure pontificio), quae etiam ad nostras aures saepe permanent.* Balb. 25. *ut aliqui sermones hominum alienis bonis maerentium etiam ad vestras aures permanarent, et in iudicio ipso redundarent.* Tusc. II. 18. *Stoici — contortulis quibusdam ac minutis conclusiunculis nec ad sensus permanentibus (die keinen Eindruck auf die Sinne machen) effici volunt, non esse matum dolorem.* Rosc. Am. 34. *magnam possidet religionem paternus maternusque sanguis, ex quo si qua macula concepta est, non modo elui non potest, verum usque eo permanat ad animum, ut summus furor atque amentia consequatur.* Orat. II. 77. *et*

principia et ceterae partes orationis — habere hanc vim magnoperâ debent, ut ad eorum mentes, apud quos agetur, movendas, permanere possint. 5. De quolibet effectu. N. D. I. 2. *sin dii neque possunt nos iuvare, neque volunt, — nec est quod ab his ad hominum vitam permanere possit (wenn sie gar keinen Einfluss auf das menschliche Leben haben.)* 3. Pertinere, pertingere. Fin. IV. 15. *obliti, naturam omnem appetendarum rerum ita late patere ut a principiis permaneret (sich erstrecke) ad fines.*

PERMANSIO. 1. De mora in loco. Att. XI. 18. *quodvis supplicium levius est hac permansione.* 2. De eo qui manet in sententia. Fam. I. 9. *numquam praestantibus in rep. gubernanda viris laudata est in una sententia perpetua permansio.* Inv. II. 55. *perseverantia est in ratione bene considerata stabilis et perpetua permansio.*

PERMEARE. Ac. pr. II. 37. *erit persuasum etiam solem — stellas omnes — deos esse, quod quaedam animalis intelligentia per omnia ea permeet et transent.*

PERMEDIOCRIS. Orat. I. 51. *philosophi, qui tolerabiliores volunt esse — permediocres ac potius leves motus (animum) debere esse dicunt.*

PERMETURI. 1. Ausmessen. Ac. pr. II. 41. *Vos huius (solis) magnitudinem, quasi decempêda permensi refertis.* 2. Durchlaufen. Univ. 29. *quum eos permensus est idem et semper sui similis orbis.*

PERMIRUS. Fam. III. 10. *illud mihi permirum accidit.* Orat. I. 49. *in quo per mihi mirum visum est te hoc illi concedere.*

PERMISCERE. 1. Miscere. Univ. 12. *omnem animum universae naturae temperans permiscebat.* Ibid. 7. *naturam illam — permiscens cum materia.* Vatin. 5. *ne tuas sordes cum clarissimorum virorum splendore permisceas.* 2. Perturbare. Orat. 9. *permiscere Graeciam.* P. aut. 67. *omnia potius permiscuerunt, quam vi legi conditionique paterent.*

PERMISSIO. 1. Erlaubniss. Her. II. 10. *Plus valet sanctio, permissione.* Q. Fr. III. 1. *mea permissio mansionis tuae.* 2. Figura rhetorica. Her. IV. 29. *Permissio est, quum ostendimus in dicendo nos aliquam rem totam tradere et concedere alicuius voluntati.*

PERMISSUS, i q. permissio. Rull. II. 14. *permissu legis.* Verr. III. 80. *permissu tuo.*

PERMISTE. *Inv. I. 22. genera ipsa rerum ponuntur, neque permiste eum partibus implicantur.*

PERMISTIO s. **PERMIXTIO.** *Univ. 52. superioris permixtionis reliquias fundens aequabat.*

PERMISTUS s. **PERMIXTUS.** *Orat. 57. sentio omnes in oratione esse quasi permistos et confusos pedes. Ibid. sit oratio permista et temperata numeris. Orat. II. 52. perficiendum est (ad sedandam invidiam) ut — illa excellens opinione fortuna cum laboribus et miseriis permista esse videatur. Planc. 53. resp. ipsa — ageret mecum, ut quoniam — fructus ex sese, non ut oportuisset laetos et uberes, sed magna acerbitate permixtas tulissem, ut iam mihi servirem. Phil. XII. 11. cuius (Antonii) acerbitas morum immanitasque naturae ne vino quidem permista temperari solet.*

PERMITTERE. 1. *Erlauben. Inv. II. 6. lex aut iubet, aut vetat, aut permittit. 2. Ueberlassen. Q. Fr. II. 8. totum ei negotium permissi. Verr. V. 9. ipsis iudiciis sine mea argumentatione coniecturam facere permittam. 3. Nachlassen. Sull. 16. permitto aliquid iracundiae tuae, de adolescentiae. 4. Erlassen, aufopfern. Sext. 33. (Q. Metellus Nepos cos) quum inimicitias sibi mecum ex reip. dissensione susceptas esse dixisset eas se patribus conscriptis dixit et temporibus reip. permissurum. „ 5. Verr. I. 32. permittere dolori suo incommoda, h. e. ipsum ulcisci iniurias sibi illatas. 6. Tradere in potestatem. Catil. I. 2. permissa est resp. consulibus. Id fiebat SCto: videant consules ne quid resp. detrimenti capiat; quo liberam potestatem accipiebant rei publ. etiam non consulto senatu, quibus videretur rationibus defendendae. “ *Ern**

PERMODESTUS. *Att. IV. 8. homo permodestus, bonae frugis. Catil. II. 6. homo videlicet timidus et permodestus vocem consulis ferre non potuit.*

PERMOLESTE. *Verr. IV. 58. eum quum audisset interfectum, permolesteste tulisse.*

PERMOLESTUS. *Att. I. 18. domesticarum sollicitudinum aculeos omnes et scrupulos occultabo — atque hi non sunt permolesti, sed tamen insident et urgent.*

PERMOTIO. 1. *Perturbatio animi. Ac. pr. II. 44. Academici mediocritates probabant, et in omni permutatione naturalem volebant esse quendam modum. 2.*

Orationis genus ad commovendos affectus aptum. Orat. II. 54. quae permotionis causa vehementer — aguntur. 3. Quaelibet animi affectio. Div. II. 3. Numquid in iis rebus est, quae provisione aut permotione mentis magis, quam ipsa natura sentiamus

PERMOVERE. 1. Sensu proprio, *wegbewegen, wegstreiben*. Caecin. 17. Si ex eo loco metu permotus fugisset. 2. Commovere, de animo, *rühren*. Orat. 38. miseratione mens iudicium permovenda est. Orat. II. 43. non mehercule aut dolorem — aut odium excitare volui, quin ipse in commovendis iudiciis, ipsis sensibus, ad quos illos adducere vellem, permoverer. Verr. III. 62. si quem aratorum fugae, calamitates, exilia, suspendia denique non permovent.

PERMULCERE. 1. De voluptate sensuum. Fin. II. 10. nec illum habet ictum, quo pellat animum status hic non dolendi. — At ille (ictus) pellit, qui permulcet sensum voluptate. Oec. 1. Ex eorum concordia non solum ipsis canentibus amicum quiddam et dulce resonat, verum etiam spectantes audientesque laetissima voluptate permulcentur. Verba Xenophontis, quae paullo liberius Latine verbit Cicero haec sunt Oecon. VIII. *ἡ τὰν τεταγμένως ποιῶσι καὶ φέρειν αἶμα ἐὶ αὐτῶν αὐτοὶ καὶ ἀξιοδίατοι δοκοῦσιν εἶναι καὶ ἀξίακουστοι*. Orat. 49. duae sunt res, quae permulceant aures, sonus et numerus. 2. De voluptate animi. Orat. II. 78. Prima est quasi cognitio et commendatio orationis in principio, quae continuo eum, qui audit, permulcere atque allicere debet. 3. Recreare. Sen. 2. qui minus gravis esset iis (stultis scil. hominibus) si octingentesimum annum ageret, quam octogesimum. Praeterita enim actas quavis longa, quum effluisset, nulla consolatione permulcere posset stultam senectutem. 4. Omnino leniter atrectare. Her. III. 12. Laeduntur arteriae, si antequam leni voce permulsae sunt, acri clamore compleantur. N. D. II. 41. Aram quam flatu permulcet spiritus Austri.

PERMULTO. Div. II. 61. permulto clariora.

PERMULTUS. Leg. III. 14. permulti imitatores principum existunt.

PERMUTARE. 1. Vertauschen. Off. II. 4. vulgo olim legebatur: permuandisque facultatibus et commodis. Deinde alii ediderunt mutandisque facultatibus

et commodis. Haud scio tamen an verissimum sit, quod edidit Iac. Frid. Heusinger *mutuandisque facultatibus et commodandis*. 2. De pecunia, *Geld wechsell, verwechsell*. Fam. II. 17. *Se curasse, ut cum quaestu populi pecunia permutaretur*. Att. XI. 22. 24, XII. 24, XV. 15.

PERMUTATIO. 1. *Umtausch*, Pis. 21. *partim eruptiones, partim permutationes ad hunc Tusculanum montem exstruendum*. 2. *Geldwechsel*. Att. V. 15. *Philogeni rationem permutationis, quam tecum feci edidi*. Fam. III. 15. *Ibi perpauca dies, dum pecunia accipitur, quae mihi ex publica permutatione (Umsatz der Staatsgelder) debetur, commorabor; cf. Fam. II. 17. Vid. Permutare.*

PERNECESSARIUS. 1. Valde necessarius. Att. V. 21. *te non esse Romae meo tempore pernecessario submoleste fero*. 2. Intime amicus. Flacc. 6. *pater-nus amicus ac pernecessarius*.

PERNEGARE, *Valde et constanter negare*. Verr. I. 13. *saepe appellati pernegaverunt*.

PERNICIES. 1. Exitium. Catil. I. 41. *cum tua peste ac perniciē proficiscere*. Ibid. 11. *de perniciē reip. et exitio urbis cogitare*. Rosc. Am. 45. *quorum nihil pernicii causa divino consilio sed vi ipsa et magnitudine rerum factum putamus*. 2. Poena ex condemnatione. Orat. II. 9. *eadem facultate (oratoris) et fraus hominum ad perniciem et integritas ad salutem vocatur*.

PERNICIOSE, Leg. III. 11. *Sapientis civis fuit, causam nec perniciosam, et ita popularem, ut non posset obsisti, perniciose populari civi non relinquere, scil. Caesari. Agitur enim de tribunicia potestate per Pompeium cos. des. restituta. Ibid. II. 5. multa perniciose, multa pestifere sciscuntur in populis*.

PERNICIOSUS. Corn. fr. *Lex non modo inutilis sed perniciosa reip.* Q. Fr. III. 9. *exitum iudicii foedum et perniciosum levissime tuli*.

PERNICITAS. Tusc. V. 15. *adde si libet pernicitatem et velocitatem*.

PERNOBILIS. Verr. IV. 57. *epigramma pernobile*.

PERNOCTARE, 1. Tusc. II. 17. *Pernoctant venatores in nive*. Verr. IV. 11. *Senator — pernoctavit in publico*. Ibid. V. 45. *matres miserae pernoctabant ad ostium carceris*. Dom. 30. *propter inopiam tecti in*

foro pernoctans. 2. Tusc. V. 24. *quo tandem gaudie affici necesse est sapientis animum cum his habitantem pernoctantemque curis.* Arch. 7. *haec studia pernoctant nobiscum.*

PERNOSCERE. Orat. I. 5. *omnes animerum motus penitus pernoscendi.*

PEROBSCURUS. N. D. I. 1. *perobscura quaestio.*

PERODIOSUS. Att. XIII. 22. *de Bruto nostro perodiosum, sed vita fert.* Scil. lites inter matrem Bruti Serviliam, et Porciam eius conjugem coortas tangit. Att. X. 19. *lippitudo perodiosa.*

PEROFFICIOSE. Fam. IX. 20. (Caesariani) *me perofficiose et peramanter observant.*

PEROPPORTUNE. Orat. II. 4. *cecidit mihi peropportune.*

PEROPPORTUNUS. Fam. VI. 6. *peropportuna victoria.* Orat. II. 57. *requiescam in Caesaris sermone, quasi in aliquo peropportuno deversorio.*

PEROPTATO. Orat. II. 5. *otium — nunc peroptato nobis datum.*

PERORARE. 1. Orationem conficere. Leg. II. 27. *Video Platonem idem fecisse, omnemque orationem eius de legibus peroratam esse uno aestivo die.* Quint. 10. *queritur priore patrono causam defendente, nunquam perorari potuisse.* 2. Concludere orationem. Orat. II. 19. *alii iubent, antequam peroretur ornandi aut augendi causa degredi, deinde concludere ac perorare.* 3. Partem orationis concludere. Verr. III. 66. *de qua quum dixero, totum hoc crimen decumanum perorabo.* Her. I. 10. *perorata narratione.*

PERORATIO. Orat. II. 19. *tum alii conclusionem et quasi perorationem collocant.* Brut. 37. *exstat eius peroratio qui epilogus dicitur.* Orat. 35. *post omnia perorationem inflammantem restinguentemve concludere.*

PERORNATUS. Brut. 43. *quod difficile est idem et perornatus et perbrevis.*

PERPARVULUS. Verr. IV. 43. *duo sigilla perparvula.*

PERPARVUS. Verr. III. 38. *perparva et tenuis civitas.* Ibid. 57. *perparvum ex illis magnis lucris ad sese pervenire.* Olim in nonnullis edd legebatur *perparum.* 1. Parvi pretii. Leg. I. 19. *de iis quae praeter virtutem bona sunt: quae et quum adsunt perparva.*

sunt, et quam diu affutura sint certum sciri nullo modo potest.

PERPAUCULUS. Leg. I. 21. deduxit (me) in Academiam perpauculis passibus.

PERPAUCUS. Off. III. 15. perpaucæ res sunt, in quibus dolus iste malus non versetur. Ac. pr. II. 43. Antiochus erat, si perpauca mutavisset, germanissimus Stoicus.

PERPAULLULUM. Orat. II. 35. inter ingeniam quidem et diligentiam perpaullulum loci reliquum est arti.

PERPAULLUM. Fin. I. 6. (Epicurus) declinare dixit atomum perpaullum.

PERPAUPER. Att. VI. 3. de Ariobarzane: erat enim rex perpauper.

PERPENDICULUM. 1. Linea perpendicularis. Fat. 10. non atomus ab atomo pulsa declinat. Nam qui potest pelli alia ab alia, si gravitate ferrentur ad perpendiculum corpora individua rectis lineis. 2. Proprie est instrumentum quo exiguntur lineae perpendiculares, das Bleyloth, Richtbley. Q. Fr. III. 1. columnas neque rectas neque e regione Diphilus collocarat; aliquando perpendiculo et linea discet uti, Verr. I. 51. ad perpendiculum columnas exigere. Ibid. dicunt ei fere nullam esse columnam, quae ad perpendiculum esse possit.

PERPENDERE. Mur. 36. hæc omnia ad rationem civitatis si dirigas recta sunt. Sin perpendere ad disciplinæ (Stoicæ) praecepta velis pravissima sunt. Ibid. 2. primum M. Catoni vitam ad certam rationis normam dirigenti, et diligentissime perpendenti momenta officiorum omnium — respondebo. Orat. III. 57. hoc non arte aliqua (nach Kunstregeln) perpenditur, sed quodam quasi naturali sensu indicatur. Lael. 26. Amicitia — tota veritate perpenditur.

PERPERAM. Quint. 8. homines nobiles — seu recte seu perperam facere coeperunt — in utroque excellunt. Her. II. 3. qui illud fecerit tam nequiter, eundem hoc tam perperam fecisse non esse mirandum.

PERPESSIO. Fin. I. 25. neque laborum perfusctio, neque perpeccio dolorum per se ipsa allicit. Inv. II. 54. fortitudo est considerata periculorum susceptio et laborum perpeccio. Rab. Perd. 5. harum omnium rerum (ut crucis) non solum eventus atque perpeccio, sed

etiam conditio, expectatio, mentio ipsa denique indigna cive Romano atque homine libero est.

PERPETI. Orat. II. 19. *mihi quidem non ita molesti sunt; facile omnes perpetior ac perfero.* Fin. II. 20. *casus qui nobis miserabilis videtur audientibus illi (Regulo) perpetienti erat voluntarius.*

PERPETUARE. A. Continuare. Sull. 22. *semper Caecilius iudicium potestatem perpetuandam — putavit.* 2. De orationis continuatione infinita Orat. III. 46. *id inventum (clausularum et interpunctionis) ita suave, ut si cui sit infinitus spiritus datus, tamen eum perpetuare verba nolimus.*

PERPETUITAS. 1. De tempore. Tusc. I. 41. *perpetuitas omnis consequentis temporis.* 2. De rebus perdurantibus. Q. Fr. III. 5. *magis voluntatis perpetuitatem quam promissorum exitum exspecto.* Fin. II. 27. *qui diffidet perpetuitati bonorum, suorum timeat necesse est, ne aliquando, amissis illis sit miseri.* N. D. II. 51. *aliae mares, aliae feminae sunt; quod perpetuitatis causa machinata natura est.* Univ. II. nec vos ulla mortis fata periment, nec fraus valentior, quam consilium meum. *quod maius est vinculum ad perpetuitatem vestram (ewige Fortdauer) quam illa, quibus estis tum, quum gignebamini, colligati.* 3. De cursu et progressu aetatis Off. I. 33. *cura maior adhibenda est, ut constare in vitae perpetuitate possimus nobismetipsis.* 4. De constantia in cogitando et agendo. Tusc. V. 10. *non ex singulis vocibus philosophi spectandi sunt, sed ex perpetuitate atque constantia (aus dem Zusammenhange und Uebereinstimmung mit sich selbst).* 5. De contextu et continuatione orationis. Orat. II. 54. *In utroque genere leporis excellens, et illo qui in perpetuitate sermonis et hoc qui in celeritate atque dicto est.* Orat. III. 49. *neque semper utendum est perpetuitate, et quasi conversione verborum, sed saepe carpenda membris minutioribus oratio est.*

PERPETUO. Ac. pr. II. 19. *Hortensius vehementer admirans, quod quidem perpetuo Lucullo loquente fecerat, ut etiam manus saepe tolleret.* Cluent. 57. *adducti iudices sunt, — potuisse honeste ab eo (iudice) reum condemnari, qui non perpetuo sedisset.*

PERPETUUS. 1. Aeternus, sempiternus. Att. X. 8. *Tempus est nos de illa perpetuus iam, non de hac exigua vita cogitare.* Catil. IV. 9. *ignis Vestae perpetuus*

ac sempiternus. N. D. I. 15. *legis perpetuae et aeternae vis.* 2. *Perennis, constans, assiduus.* Rabir. 1. *meae vitae perpetua consuetudo.* Inv. II. 54. *in ratione bene considerata stabilis et perpetua permansio,* p. Red. in Sen. 12. *constans et perpetua defensio salutis meae.* 3. *Continuus.* Verr. IV. 53. *urbis partes una lata via perpetua multisque transversis divisae.* Pis. 22. a Brundisio usque Romam agmen perpetuum totius Italiae. 4. *Perpetua historia* est ea quae non singula bella tractat, sed unverse res certo tempore gestas. Fam. V. 12. *qui omnes a perpetuis suis historiis, ea; quae dixi, bella separaverunt.* 5. *Oratio vel disputatio perpetua* opponitur colloquio s. dialecticae disputationi. Fin. II. 6. *quasi perpetua oratio rhetorum solum, non etiam philosophorum sit.* Orat. II. 4. *cupidus te in illa longiore ac perpetua disputatione audiendi.* 6. Alio sensu opponitur oratio perpetua, singulis s. brevioribus partibus. Top. 26. *Non solum perpetuae actiones, sed etiam partes orationis iisdem locis adiuvantur, partim propriis partim communibus.* Orat. II. 54. *genus perpetuae festivitatis* est quod est in tota oratione fusum, s. in perpetuitate sermonis, non in celeritate atque dicto. 7. Orat. II. 32. *perpetui iuris et universi generis quaestio non hominum nomina sed rationem dicendi, et argumentorum fontes desiderat, nempe hic non ad nomina personarum, sed ad ius perpetuum et commune respiciendum est; ut: si natus filius non sit, videaturne is qui filio mortuo institutus heres sit, heres esse?* Orat. 36. *quicquid est illud, in quo quasi certamen est controversiae — id ita dici placet ut traducatur ad perpetuam quaestionem atque de universo genere dicatur.* 8. *Quaestiones perpetuae.* Brut. 27. *quaestiones perpetuae hoc (Carbone) adolescente constitutae sunt.* Vid. *Quaestio.* 9. Att. V. 21. *ut centesimae perpetuo foenore ducerentur, i. e. ut centesimae usurae in singulis annos ducerentur, non e iam centesimarum, quae non essent ad diem solutae, usurae adderentur; sive ut usurae solverentur sine renovatione singulorum annorum, sine anatocismo.*

PERPLACERE. Att. III. 23. *vide legem — ea mihi perplacet*

PERPOLIRE. Univ. 13. *perpolire et absolvere aliquid.* Orat. I. 8. *sapientibus sententiis gravibusque verbis ornata oratio et perpolita.* Orat. II. 13. *Caelius*

neque distinxit historiam varietate locorum, neque verborum collocatione et tractu orationis leni et aequabili perpolicuit illud opus. Balb. 7. placuit ambobus adhiberi hunc a u.e. quasi perpolicendi quendam operis ex-operis extremum laborem.

PERPOLITE. Her. IV. 32. *continuationes perfecte et perpolitissime absolutae.*

PERPOLITIO. Her. IV. 13. *Verborum exornatio est, quae ipsius sermonis insignita continetur perpositione.*

PERPOLITUS. Orat. I. 13. *in docendo perfecti et perpolitii homines. Ibid. 32. oratio ornata et perpolitata. Sext. 42. inter vitam perpolitam humanitate et illam immanem nihil tam interest, quam ius atque vis.*

PERPOTARE. Verr. V. 53. *totos dies in litore tabernaculo posito perpotabat. Ibid. 58. praetore tot dies cum mulierculis perpotante.*

PERPOTATIO. Pis. 10. *intemperatissimae perpotationes.*

PERPUGNAX. Orat. I. 21. *dicere Carnaeades solebat — te perpugnacem in disputando esse visum.*

PERPURGARE. N. D. II. 50. *cervae paullo ante partum perpurgant se quadam herbula.*

PERPURGATUS, Metaphorice, de loco orationis expedito et pertractato. Mar. 26. *nunc mihi tertius ille est locus perpurgatus ab iis qui ante me dixerunt. Div. II. 2. perpurgatus est is locus (de finibus sonorum) quinque libris.*

PERPUSILLUS. Orat. II. 60. *quum pusillus testis processisset. Licet, inquit, rogare? Philippus. Tum quaesitor properans: Modo breviter. Hic ille, non accusabis; perpusillum rogabo; quae verba iocum habebant ex ambiguo. Significare enim poterant, vel perpusillum testem rogabo; vel breviter testem rogabo.*

PERQUAM. Orat. II. 49. *perquam breviter. Planc. 6. perquam grave est dictu. Tusc. II. 21. apud illum (Sophoclem) perquam flebiliter Ulysses lamentatur in vulnere.*

PERQUIRERE. 1. *Aufsuchen.* Verr. IV. 18. *scribit ut ea vasa perquirant. Pet. Cons. 8. perquiras etiam et investigates homines ex omni regione.* 2. *Nachfrage halten.* Cluent. 64. *perquiritur a coactoribus.* 3. *Befragen.* Cael. 22. *possum etiam illa — ab accusatore perquirere, (kann den Ankläger auch darüber be-*

fragen) ubi sit congressus cum servis Luceii Caelius.
 4. *Untersuchen*. Fin. V. 8. *videmusne ut pueri ne verbis quidem a contemplandis rebus perquirendisque deterreantur*.

PERQUISITE. Inv. I. 41. *quae pertinere ad dicendum putamus, ea nos — perquisitus (nach genauer Untersuchung) et diligentius conscripsisse pollicemur*.

PERRARO. Her. IV. 22. *haec genera exornationum — perraro sumenda sunt, quum in veritate (i. e. in veris causis) dicemus*. Fin. II. 16. *istorum verborum amore quae perraro appellantur ab Epicuro, sapientiae, fortitudinis — praestantissimis ingeniis homines se ad philosophiae studium contulerunt*.

PERRECONDITUS. Orat. I. 30. *exponam vobis quandam non aut perreconditam aut valde difficilem — rationis consuetudinis meae*.

PERRIDICULE. Orat. II. 59. *si quid perridicule possis, vitandum est oratori utrumque ne aut scurrilis iocus sit, aut mimicus*. Verr. II. 7. *ex nomine istius, (Verris) quid in provincia facturus esset perridicule (sehr spasshaft) homines augurabantur; scil. Verrem venisse ad everrendam provinciam*.

PERRIDICULUS, deridendus. Orat. II. 19. *doctrina perridicula*.

PERRUMPERE. 1. Vi quadam pervadere. Tusc. I. 19. *accedit ut eo facilius animus evadat ex hoc aere — eumque perrumpat, quod nihil est animo velocius*. Ibid. 18. *necesse est animi (si ex inflammata anima constent) — ferantur ad caelum et ab his perumpatur et dividatur crassus hic et concretus aer*. 2. Simpliciter pertransire, s. pervadere. Phil. XII. 11 *sed effugi insidias, perrupi Apenninum, h. e. sed sumamus in insidias in Apennini tramitibus metuendas effugisse, totumque illum pervasisse*. 3. *Violare*. Off. III. 8. *poenam legum quas saepe perruperat — non videat*.

PERSAEPE. Leg. I. 14. *poenas luunt (homines) non tam iudiciis, quae quondam nusquam erant, hodie multifariam nulla sunt, ut sint tamen, persaepe falsa sunt*.

PERSALSE. Q. Fr. II. 15. *persalse et humaniter etiam gratias mihi agit*.

PERSALSUS, de ioco (*sehr witzig*). Orat. II. 69. *Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II.* 15

PERSALUTARE. Flacc. 18. *homo ineptus, — qui ita sit ambitiosus ut omnes vos nosque quotidie persaluter; i. e. ut ad nos domum veniat salutandi causa.*

PERSALUTATIO. Muren. 21. *in petitore consulatus non declamatio potius quam persalutatio, scilicet candidatorum domos salutandi causa obeuntium.*

PERSAPIENS. Prov. cons. 19. *si mihi non licet per aliquos ita gloriari, me dolorem atque inimicitias meas reip. concessisse, quod magni cuiusdam hominis et persapientis videtur.*

PERSAPIENTER. Mil. 4. *persapienter et quodammodo tacite dat ipsa lex potestatem defendendi.*

PERSCIENTER. Brut. 55. *ad infirmitatem (fortasse legendum ob infirmitatem) laterum perscienter (sehr geschick) omnem contentionem remiserat.*

PERSCRIBERE. 1. In epistolis scribere. Fam. V. 3. *de meis rebus ad Lollium perscripsi.* Ibid. 4. *nunc mihi Q. Fr. mitissimum tuam orationem perscripsit.* 2. In codicem acceptorum et expensorum aliquid referre. Rosc. Com. 1. *aeque tabulae condemnantur eius qui verum non retulit et eius qui falsum perscripsit.* Ibid. *egone hanc manum — et hos digitos meos impellere potui ut falsum perscriberent nomen?* 3. In acta referre (zu Protocoll bringen). Sull. 14. *constitui senatores qui omnia iudicum dicta, interrogata, responsa perscriberent.* Catil. III. 6. *nondum est perscriptum.* Sctum. 4. „*Perscribere pecuniam est solvere non ex arca, sed de mensa argentarii per attributionem (durch Anweisung).* Att. IX. 12. *viri boni usuram perscribunt.* Elacc. 19. *pecuniam se perscripsisse dicunt.* Salmas. mod. usur. p. 473. Gronov. Obs. IV. 9. Graev. ad Att. XVI. 11. “ *Ern.*

PERSCRIPTOR. Verr. III. 72. *scribam tuum dicit Verres, huius perscriptorem fenerationis fuisse.*

PERSCRIPTIO. 1. De rationibus quae non in codice s. tabulis, sed tantum in adversariis (in der Kladde) perscriptae sunt. Rosc. Com. 2. *Usque eone te diligis et magnifice circumspicis, ut pecuniam non ex tuis tabulis, sed ex adversariis petas? Suum codicem tectis loco recitare arrogantiae est. Suarum perscriptionum et liturarum adversaria proferre non amentia est?* Orat. I. 58 *si de tabulis et perscriptionibus controversia est.* 2. Est attributio (Anweisung, Assignation).

Phil. V. 4. *Antonius sestertium septies millies falsis perscriptionibus donationibusque avertit.*

PERSCRIPTUS. Pis. 25. *Rationes perscriptae ita scite et literate.* Rull. II. 52. *hoc perscriptum in monumentis veteribus reperietis.* Fam. 1. 2. *senatus auctoritas perscripta.*

PERSCRUTARI. 1. *Durchsuchen.* Off. II. 7. *Dionysius antequam ad Theben uxorem suam in cubiculum veniret — praemittebat de stipatoribus suis qui perscrutarentur (al. scrutarentur) arculas muliebres,* cf. Tusc. V. 20. Verr. IV. 21. *Cibyrici canes, qui investigabant et perscrutabantur omnia.* 2. *Untersuchen.* Flacc. 8. *perscrutamini penitus naturam rationemque criminum.* 3. *Erforschen.* Inv. II. 44. *multo propius accedere ad scriptoris voluntatem, eum, qui ex ipsius eam literis interpretetur, quam illum qui sententiam scriptoris — domesticis suspicionibus perscrutetur.*

PERSECARE. 1. *Dividere, zerghedern.* Ac. pr. II. 59. *eodem modo rerum naturas persecare, aperire, dividere possumus.* 2. *Rem plane continere.* Aut. XIII. 23. *da te in sermonem, et perseca, et confice.*

PERSECUTIO, actio in aliquem civilis. Orat. 41. *in iuris scientia persecutionum cautionumque praecipio.* Vid. *Actio, Scribere, Cavere.* Ern.

PERSEQUENS. Her. II. 19. *persequentissimus iniuriarum.*

PERSEQUI. 1. *Sequi, folgen.* Brut 90. *possis videre, quemadmodum simus in spatio Q. Hortensium ipsius vestigiis persecuti.* Orat. I. 23. *cuius vestigia persequi cupiunt, eius sententiam sciscitantur.* 2. *Verfolgen.* Fam. V. 1. *quum de iis, qui hostes iudicati sunt, bello persequendis sententiae dicerentur.* 3. *Der Reiche nach betreten, oder begehnen.* Fam. V. 15. *omnes vias persequar, quibus putabo ad id quod volumus pervenire posse.* 4. *Aufsuchen.* Pis. 23. *quos tum Maeandros, dum omnes solitudines persequeris, quot diverticula flexionesque quaesisti?* 5. *Einholen, nachkommen.* Fam. III. 6. *eo discessisti, quo ego ne persequi possem triginta diebus.* Div. II. 72. *superstitionis stirpes omnes eiiciendae. Instat enim et urget, et quo tecumque verteris persequitur.* 6. *Einer Secte anhängen, zu einer Schule sich bekennen.* Ac. post. 1. 2. *si Academiam veterem persequamur.* Verr. V. 71. *sectam et instituta alicuius persequi.* 7. *Imitari.* Fam. IX. 5. *ego negle-*

cta barbarorum inscitia te persequar. 8. Exsequi, *ausführen, befolgen.* Prov. Cons. 8. *extrema si idein persequitur, qui inchoavit, iam omnia perfecta videbimus.* Att. VI. 1. *mandatorum mihi libellum dedit, — omnia sum diligentissime persecutus.* Ibid. VIII. 1. in ep. Cic. ad Pompeium: *ut quodcumque tu consilium praecepisses id nobis persequendum putaremus.* 9. *Einziehen, beitragen.* Leg. III. 8. *qui legatione (scil. libera) hereditates aut sygraphas suas persequuntur.* 10. *Eine Rechtssache verfolgen.* Caecin. 3. *iudex timidior videatur — aut cupidior — si mihi praescribat, quemadmodum ius meum persequar.* Verr. III. 13. *bona sua repetere ac persequi lite atque iudicio.* 11. *Einen verklagen, oder etwas einklagen.* Rab. Post. 4. *persequi ab aliquo pecuniam.* Caecin. 11. *hanc puto me habere actionem, ut per interdictum, ius meum teneam atque iniuriam tuam persequar.* Verr. IV. 47. *persequi aliquem legibus et iudiciali iure.* 12. *Persequi poenas dicitur qui ulciscendi causa poenas ab aliquo sumit. Eodem modo dicitur iniurias persequi pro ulcisci.* Fam. I. 9. *poenas — a seditioso cive persequi.* Art. IX. 17. Caecin. 11. *poenas alicuius persequi.* Verr. II. 3. *iniurias suas per vos ulcisci et persequi statuerunt.* Phil. XIII. 18. *potius Trebonii mortem quam Caesaris persequamur; h. e. ulciscamur.* Fam. VI. 7. *armati stilum persequitur (Caesar), i. e. ulciscitur.* 13. *Persequi oratione vel scripto est aliquid pertractare.* Planc. 23. *neque necesse est me id persequi voce, quod vos mente videatis.* Rosc. Am. 30. *non persequar longius.* Fin. I. 11. *qui studiose antiqua persequeris.* Fam. X. 7. *publicis literis omnia sum persecutus.* Off. II. 24. *has res commodissime Xenophon persecutus est in eo libro, qui Oeconomicus inscribitur.* Div. I. 24. *is diligentissime res Hannibalis persecutus est.* Sen. 6. *illa quae versibus persecutus est Ennius.* Acad. post. I. 3. *Brutus philosophiam Latinis literis persequitur.* Div. II. 6. *qui siderum cursus motusque numeris persequuntur; h. e. eos ita tractant, ut ad certos numeros revocent.* 14. *De iis, qui orationem dum habetur celerrime literis consignat (nachschieben).* Sull. 14. *constitui senatores, qui omnia indicum dicta — perscriberent. At quos viros? — quos sciebam memoria, scientia, consuetudine, et celeritate scribendi facillime quae dicerentur persequi posse.* 15. *Singillatim aliquid dicendo*

percurrere. Fam. V. 13. *nullum reperies* (membrum reip.) *quod non fractum debilitatumve sit: quae persequer, si aut melius ea viderem, quam tu vides, aut commemorare possem sine dolore.* 16. Traducere. Phil. XII. 7. *vitam inopem et vagam persequamur.*

PERSEVERANTIA. Inv. II. 54. *Perseverantia est in ratione bene considerata stabilis et perpetua persistensio.* Planc. 36. *ille quum perseverantiam sententiae suae, non salutem reip. retinisset.* Lig. 13. *perseverantia in causa.*

PERSEVERARE. 1. Persistere, permanere. Phil. IX. 3. *in hac constantia perseveravit.* N. D. III. 34. *perseverare in eadem sententia.* Phil. XII. 2. *cuiusvis hominis est errare, nullius nisi insipientis in errore perseverare.* 2. Asseverare. Lael. 7. *quum Pylades Orestem se esse diceret, Orestes autem se esse perseveraret.* 3. Constanter pergere. Quint. 8. *Dolabella iniuriam facere fortissime perseverat.* Fam. VII. 29. *perseverem nos constanter defendere.* 4. Rei alicui firmiter sic insistere, ut transigi possit. Verr. IV. 39. *quod quum illis qui aderant indignum — videretur, non est ab isto, primo adventu, perseveratum.* Quint. 24. *confiteare, neque te ipsum, quod turpissime suscepisses, perseverare et transigere potuisse.*

PERSIMILIS. Pis. 38. *statuam istius persimilem deturbant.*

PERSISTERE. Fin. II. 35. *pertinacissimus fuoris, si in eo perstiteris ad corpus ea, quae dixi, referre.*

PERSOLVERE. 1. Auflösen. Att. VII. 3. *si mihi hoc ζήτημα persolveris magna me molestia liberabis.* 2. Erfüllen. Fam. III. 9. *persolvere promissa,* Att. VI. 3. *rationem officii sui.* 3. Erwidern. Att. XIV. 20. *persolvi primae epistolae; venio ad secundam.* Fam. XI. 11. *tantum me tibi debere existimo quantum persolvere difficile est.* 4. Persolvere ab aliquo, durch Anweisung auf jemanden zahlen. Flacc. 20. *quum iste sese pecuniam, quam huius fide sumpserat, a discipulis suis diceret — persoluturum.* 5. Abtragen. Phil. XIV. 13. *persolvere gloriae munus optimis et fortissimis viris monumenti honore.* 6. De poenis, i. q. pati. Verr. V. 69. *persolvere poenas legibus et iudicio.* 7. Alio sensu poenas persolvere est infligere. Orat. 63. *ab omnibus si poenas esse persolutas.*

PERSONA. 1. Larva s. facies fictitia histrionis. Orat. II. 46. *quum ex persona (durch die Maske hindurch) mihi ardere oculi histrionis viderentur.* 2. Inde transferatur ad veram faciem. Att. XV. 1. *quid est autem cur ego personatus ambulem? parumne foeda persona est ipsius senectutis? (warum sollte ich mich maskiren? Ist das Alter nicht selbst eine hasstliche Maske?)* 3. Partes ab histrionibus agenda (die Rolle eines Schauspielers), vel a porta scenico informatae. Rosc. Com. 7. *cuius personam praeclare Roscius in scena tractare consuevit.* — Nam Ballionem illum improbissimum et priurum lenonem quum agit, agit Chaeream; persona illa lutulenta impura, inuisa, in huius moribus natura, vitaeque est expressa. Off. III. 29. *quum tractaretur Atreus, personae serviendum fuit.* Ibid. I. 28. *poetae in magna varietate personarum etiam vitiosis quid conveniat, et quid deceat videbunt.* Phil. II. 27. *exultabat (Antonius) gaudio, persona de mimo, modo egens, repente dives, (er spielte die Rolle aus einem Possenspiele wo einer aus der größten Durstigkeit plötzlich reich wird).* Etiam de oratore. Orat. II. 24. *sustineo unus tres personas, meam, adversarii, iudicis.* 4. Transfertur ad animi naturam (Charakter) ad partes in vita humana agendas, ad munus alicui impositum. Muren. 3. *Has partes lenitatis et misericordiae, quas me natura ipsa docuit, semper ego libenter, illam vero gravitatis severitatisque personam non appetivi.* Caecin. 7. *quam personam iam ex quotidiana cognoscitis vita, mulierum assentatoris, cognitoris viduarum; defensoris nimium litigiosi — hanc personam imponite Aebutio.* Att. IX. 11. *in epist. ad Caesarem: spe deducebar ad eam cogitationem ut — de otio, de pace, de concordia civium agi velle arbitrarer, et ad eam rationem existimabam satis aptam esse et naturam et personam meam; (dafs dies für meinen Charakter nach der Rolle, die ich im Staate gespielt habe, schicklich genug sey).* Fam. VII. 35. *mihi iudicatum est, si modo hoc Caesar aut patietur aut volet, deponere illam iam personam, in qua me saepe illi ipsi probavi, (h. e. ut antea dixerat nullam salutem et foro et curiae dicere).* Sull. 3. *vehementem et acrem personam quam mihi tempus tempus et resp. imposuit iam voluntas et ipsa natura detraxit.* Pis. 29. *philosophiam qui profitetur gravissimam mihi sustinere personam videtur.* Rull. II. 18. *vos mihi*

praetori biennio ante hoc eodem in loco personam hanc imposuistis, ut quibuscunque rebus possem illius (Pompeii) absentis dignitatem vobiscum una iuerer. Pis. 11. *Magnum nomen est — magna maiestas consulis: non infirmitas ingenii sustinet, non insolentia rerum secundarum tantam personam tam gravem, tam severam.* 5. *Ipsi homines certa quadam conditione, natura, moribus praediti dicuntur personae.* Arch. c. 2. *in eiusmodi persona, (Archia poeta) quae propter otium ac studium minime in periculis iudiciisque tractata est; h. e. raro usu venit ut orator in iudicio poetam defendere eiusque causam tractare debeat, cuiusmodi persona propter otium ac studium fere nihil habet cum foro commercii.* Cluent. 29. *huius Staleni persona ab nulla turpi suspitione abhorrebat.*

PERSONARE. 1. *De locis, qui sono implentur.* Pis. 10. *quum collegae tuae domus cantu et cymbalis personaret.* Rosc. Am. 46. *anini et aurium causa tot homines habet, ut quotidiano cantu vocum et nervorum et tibiaram nocturnisque conviciis tota vicinitas personet.* Phil. II. 41. *(in villa Varronis) te inquitino, non enim domino personabant omnia vocibus ebriorum.* 2. *De auribus.* Fam. VI. 18. *iam personare aures eius huiusmodi vocibus non est inutile.* 3. *Valde aliquid clamare.* Cael. 20. *illae vero non loquuntur solum, verum etiam personant, huc unius mulieris libidinem esse protapsam.* Planc. 35. *furialis illa vox (Clodii) — secum et illos et consules facere acerbissime personabat.*

PERSONATUS. 1. *Persona s. larva indutus in scena.* Orat. III. 59. *in ore dominatus est omnis oculorum, quo melius nostri illi senes, qui personatum ne Roscium quidem magnopere laudabant.* Ex quo loco colligitur personarum usum in scena apud Romanos Crassi aetate demum invaluisse, et Roscium nonnumquam haud personatum egisse, ita ut omnes oris vultus conspicerentur. 2. *Metaphorice, de simulatione vel dissimulatione.* Att. XV. 1. *quid est autem cur ego personatus ambulem; nonne satis foeda est persona ipsius senectutis, h. e. cur ego si istam amarem, hunc amorem dissimularem? cur senectutis personae aliam personam superinduerem?*

PERSPECTUS. Orat. I. 23. *si ars definitur — ex rebus penitus perspectis, planeque cognitis, atque ab opinionis arbitrio seiunctis scientiaque comprehensis,*

non mihi videtur ars oratoris esse ulla. Att. XI. 1. *tua erga me mihi perspectissima benivolentia.* Balb. 6. *cuius audita virtus dubitationi locum non daret, huius praesens experta atque perspecta obrectatorum voce laedetur?*

PERSPERGERE. Orat. I. 34. *facetiarum lepos, quo tanquam sale perspergatur omnis oratio.*

PERSPICACITAS. Att. I. 15 *ex iis, quae scriptissimus, tanta es perspicacitate, etiam a me non scripta perspicis.*

PERSPICAX. Off. I. 28. *sequemur id quod ductum et perspicax natura est, h. e. ut I. 5. versabimur in perspicientia veri et solertia.* Ibid. III. 26. *Palamedis perspicax prudentia*

PERSPICIENTIA. Off. I. 5. *omne quod est honestum id quatuor partium oritur ex aliqua. Aut enim in perspicientia veri, sollertiaque versatur quae est prudentia, cui respondent iustitia, fortitudo, temperantia.*

PERSPICERE. 1. *Proprie, besichtigen.* Mil. 20. *perspicere villam.* Q. Fr. III. 1. *perspicere viam.* Fam. IX. 11. *domum cum fabris perspicere.* Orat. contra C. Anton. fr. *gladiatores quos ipse perspexit, legit et emit.* 2. *Anschauen, betrachten.* Orat. I. 35. *in Crassi oratione divitias atque ornamenta elus, per quaedam involucra atque integumenta perspexi.* 3. *Erkennen.* Leg. I. 22. *homo quum se ipse perspexerit totumque tentavit, intelliget quemadmodum a natura subornatus in vitam venerit.* Att. XIV. 14. *ex fronte, ut aiunt, meum in te amorem perspicere potuisti.* Lael. 17. *quidam saepe in parva pecunia perspiciuntur quam sint leves.* 4. *Prüfen, untersuchen.* Sull. 27. *perspicite etiam atque etiam — penitus introspicite Catilinae — ceterorumque mentes.* Inv. II. 5. *amor — vinolentia, et omnino omnia, in quibus animus ita videtur affectus fuisse, ut rem perspicere cum consilio et cura non potuerit.* Phil. IX. 2. *missus e senatu ad animos regum perspiciendos (ihn Gesinnung zu erforschen).*

PERSPICUE. 1. *Offenbar.* Inv. I. 48. *(argumentum) falsum est, in quo perspicue mendacium est.* Cael. 11. *non me haec movent quae perspicue falsa sunt.* 2. *Deutlich.* Fin. III. 5. *omne quod de re bona dilucide dicitur, mihi praeclare dici videtur. Istius modi autem res ornate dicere velle puerile est, plane*

autem et perspicue expedire posse docti et intelligentis viri.

PERSPICUITAS. Ac. pr. II. 6. *nihil clarius ἀγγίστα, ut Graeci; perspicuitatem nos aut evidentiam, si placet, nominemus.* N. D. III. 4. *perspicuitas argumentatione elevatur; h. e. res minime dubia argumentando dubia fit.*

PERSPICUUS, evidens, manifestus. Inv. I. 36. *haec propositio indiget approbatione, non enim perspicua est.* N. D. III. 4. *quasi hoc perspicuum sit, constetque inter omnes deos esse.* Rosc. Am. 7. *id quod adhuc est suspiciosum, nisi perspicuum res ipsa effecerit, hunc offinem culpaē indicatote.*

PERSTARE. Rosc. Com. 18. *perstare in sententia.* Ibid. 9. *in impudentia.* Ac. pr. II. 8. *in pravitate.*

PERSTRINGERE. 1. Leviter proscindere. Rull. II. 26. *quod solum tam exile et macrum est, ut aratro perstringi non possit.* Phil. II. 40. *aratrum cuius quidem vomere portam Capuae paene perstrinxisti.* 2. Leviter carpere aut pungere. Sext. 6. *ut eos quorum scelere essem violatus, vocis libertate perstringerem.* Planc. 14. *cui M. Antonii voluntatem asperioribus facetiis saepe perstrinxit impune.* Sull. 16. *nemo unquam me tenuissima suspitione perstrinxit, quem non praeverterim.* Brut. 94. *consulatus meus primo eum leviter perstrinxerat; i. e. offenderat.* 3. Oratione breviter percurrere. Verr. IV. 47. *Rei magnitudo me breviter perstringere atrocitatem criminis non sinit.* Rosc. Am. 32. *in animo est leviter transire ac tantummodo perstringere unamquamque rem.* Phil. II. 19. *nunc reliquum cursum vitae videte; quem quidem celeriter perstringam.*

PERSTUDIOSE. Brut. 57. *perstudiose audire aliquem.*

PERSTUDIUSUS. Att. V. 20. *perstudiosus tui.*

PERSUADERE. N. D. I. 22. *Esse deos, persuaderi, mihi non opinione solum, sed ad veritatem plane velim.* Att. XVI. 5. *hoc mihi non solum confirmavit, sed etiam persuasit.* Fam. XI. 5. *hoc velim tibi penitus persuadeas.* Tusc. III. 29. *opinio mali, quo viso et persuaso aegritudo insequitur necessario.* Verr. V. 25. *omnes sic habent persuasum istum clam a piratis pecuniam accepisse.* Fam. XI. 9. *persuasissimum mihi est.* Tusc. IV. 27. *ne si forte de paupertate non persuaseris sit aegritudini concedendum.*

PERSUASIO. Inv. I. 3. *dicere apposite ad persuasionem.*

PERSUASUS. Varen. fr. *utrum velitis casu illo itinere Varenum esse usum, an huius persuasu et inductu.*

PERSUBTILIS. Planc. 24. *perelegans ac persubtilis oratio.*

PERTAEDET. Q. Fr. I. 2. *pertaesum est levitatis Graecorum. Orat. 48. ex quo quidam pertisum (pro pertaesum) etiam volunt, quod eadem consuetudo non probavit.*

PERTENDERE. Balb. 5. *olim sic legebatur: Pompeii decretum — cum legibus conferemus? cum foederibus quorum acerbissima diligentia est, pertendemus? Quae lectio si vera esset pertendere significaret accurate contendere s. comparare. Quod quum sit prorsus insolens, nunc aliis ex Mss. legitur: cum foederibus? omnia acerbissima diligentia perpendemus?*

PERTENTARE, explorare (*durchprüfen*). Inv. II. 12. *ex facto suspensiones ducentur si totius administratio negotii ex omnibus partibus pertentabitur. Q. Fr. II. 4. perspicere et pertentare. Orat. II. 78. tota causa pertentata atque perspecta.*

PERTENUIS. Fam. XIV. 3. *pertenuis spes. Cluent. 60. suspicio. Orat. I. 23. Respondeo mihi dicendi aut nullam artem aut pertenuem videri.*

PERTEREBRARE, *durchbohren*. Div. I. 24. Hannibal dicitur columnam auream, quum dubitaret, *utrum ea solida esset an extrinsecus inaurata, perterebravisse.*

PERTERRERE. Caecin. 9. *ferro te reieci atque perterrui.*

PERTERRICREPUS. Orat. 49. *habeo istam ego perterricrepam. Ex Ennio.*

PERTERRITUS. Mil. 23. *metu. Div. I. 28. timore. Ibid. 27. somnio. Lael. 11. quaestione nova. Caecin. 13. perterritus ab aedibus.*

PERTEXERE, Metaphorice, de oratione. *Durchführen. Att. I. 11. totum hunc locum — valde graviter pertexui. 2. Vollenden. Orat. II. 34. pertexe modo quod exorsus es.*

PERTIMEFACERE. Fam. XI. 20. *te pertimefacto. In edd. nonnullis est perterrefacto.*

PERTIMESCERE. Pis. 10. *ne tum quidem fortunae rotam pertimescebat.* Quint. 1. *Gratia Naevii ne Quintio noceat id vero non mediocriter pertimesco.* Orat. II. 32. *pertimescenda est multitudo causarum; est enim infinita, si in personis ponitur*

PERTINACIA. Inv. II. 54. *unicuique virtuti finitimum vitium reperitur ut — pertinacia quae perseverantiae finitima est.* Planc. 39. *libertatem, quam in me requiris, quam ego neque dimisi unquam neque dimittam, non in pertinacia, sed in quadam moderatione positam putabo* Tusc. II. 2. *refellere sine pertinacia et refelli sine iracundia parati sumus.* Off. I. 19. *in magnitudine animi facillime pertinacia — innascitur.* Acad. pr. II. 20. *in minimis rebus pertinacia reprehenditur.*

PERTINACITER. Fam. X. 23. *nimis pertinaciter Lepido insensus.*

PERTINAX. Off. I. 37. *Sermo lenis, minimeque pertinax.* Fin. I. 8. *concertationes in disputando pertinentes.*

PERTINERE. 1. Peringere, attingere, penetrare (*sich erstrecken*). N. D. II. 55. *implicatio nervorum toto corpore pertinens.* Ibid. 55. *venae in omnes partes corporis pertinentes.* Ibid. 54. *aspera arteria ad pulmones usque pertinet.* Ibid. *venae quae pertinent ad iecur eique adhaerent.* Ibid. *Vis vitalis per omnem mundum pertinens.* N. D. I. 14. *ratio pertinens per omnem rerum naturam.* Div. II. 44. *quae potest contagio ex infinito paene intervallo pertinere ad lunam vel potius ad terram?* 2. Attingere aliquid, *Einfluss haben, angehn.* Div. II. 44. *aliquid vim caelestem ad eos, qui in terra gignuntur pertinere.* Tusc. I. 38. *nihil pertinuit ad nos ante ortum.* Ibid. 45. *nihil ad mortuos pertinet.* Fin. V. 9. *quum animal processit paullum, et quatenus quidquid se attingat ad seque pertineat, perspicere coepit.* Arch. 11. *pertinebit ad aliquam animi mei partem.* 3. Ad aliquam rem valere, Quint. 29. *ad rem pertinent testimonia.* Off. II. 10. *quae ad gloriam pertinent.* 4. Ad aliquid referri. Orat. III. 31. *dum illa ad hanc civilem scientiam, quo pertinent — transferamus.*

PERTRACTARE. 1. Proprie digitis contingere. Parad. VI. 2. *Videat aliquem — barbatulos mullos exceptantem de piscina et pertractantem.* 2. Meditari,

experientia cognoscere. Div. I. 56. *qui cursum rerum eventorumque consequentiam diuturnitate pertractata notaverunt.* Inv. II. 11. *Pacilius ad inventionem animus incedet, si gesti negotii et suam et adversarii narrationem saepe et diligenter pertractabit.* 3. Oratione, vel scripto explicare. Div. II. 22. *ostenta restant, ut tota hartuspicina sit pertractata.* N. D. I. 4. *si me non modo ad legendos libros, sed etiam ad totam philosophiam pertractandam dedissem.* 4. Animos hominum oratione commovere et variis modis afficere. Orat. I. 51. (orator) *ita peragrat per animos hominum, ita sensus mentesque pertractat.*

PERTRACTATIO; diligens cognitio. Orat. I. 11. *orator neque sine multa pertractatione omnium rerum publicorum neque sine legum, morum, iuris scientia — in his ipsis rebus satis callide versari potest.* Ibid. 42. *poetarum pertractatio.*

PERTRISTIS. 1. Div. I. 8. *pertriste carmen.* 2. Valde severus. Cael. 11. *pertristis patruus censor magister.*

PERTUMULTUOSE. Fam. XV. 4. *legati pertumultuose (sehr beunruhigend) neque tamen non vere Parthos in Syriam transisse nuntiaverunt.* Sic Liv. II. 24. *Latini cum tumultuoso advolent nuncio.*

PERTURBARE. 1. Turbas ciere. Sull. 26. *Cincius in Hispaniam missus, ut eam provinciam perturbaret.* 2. Positum dicitur pro expellere, exturbare. Her. IV. 8. *ut eum — praecipitem perturbetis ex ea civitate.* Sed rectius ibi legitur proturbetis. 3. Violare. Off. III. 29. *non debuit pactiones bellicas perturbare periurio.* 4. Miscere, confundere. Brut. 62. *ut perturbem aetatum ordinem.* 5. De animo, sollicitum habere. Rab. Perd. 6. *nunquam populus Romanus, qui silet, consulem me fecisset, si vestro clamore perturbatum iri arbitraretur.* Mil. 1. *Milo magis de reip. salute, quam de sua perturbatur.* 6. Quocunque modo commovere. Orat. 37. *Genus orationis πειρῆτικόν, quo perturbantur animi et concitantur.* Orat. I. 51. *nec vero istis tra-goediis tuis pertubor.*

PERTURBATE. 1. Confuse. Inv. I. 20. (in narratione) *considerandum crit ne quid perturbate — dicatur.* 2. Sine nexu idoneo. Orat. 35. *sua confirmare, adversaria evertere, eaque efficere non perturbate, sed singulis argumentationibus ita concludendis, ut efficiat.*

tur, quod sit consequens iis, quae sumentur ad quamque rem confirmandam.

PERTURBATIO. 1. De caelo turbido. Div. II. 45. *haec tum serenitas tum perturbatio caeli.* 2. Tumultus in rep. et conversio rerum (*bürgerliche Unruhen, oder Umwälzungen*). Phil. VIII. 1. *quid est enim tumultus, nisi perturbatio tanta, ut maior timor oria-*
tur? Flacc. 37. *videtis quo in motu temporum, quanta in conversione rerum ac perturbatione versemur.* Mur. 17. *quantas perturbationes habet ratio comitiorum.* Fat. 1. *quum omnes post Caesaris mortem novarum pertur-*
bationem causae quaeri viderentur. 3. Aliarum rerum in petus mutatio. Fam. IX. 15. *perturbatio validitudinis.* N. D. I. 2. *perturbatio vitae et magna confusio.* Parad. III. 2. *quicquid peccatur, perturbatione peccatur rationis atque ordinis.* 4. Animi affectus vehementiores sive iucundi, sive molesti. Tusc. IV. 5. *quae Graeci παῖδη, nobis perturbationes appellari magis placet, quam morbos.* Ibid Zeno ita definit, *ut perturbatio sit a versa a ratione contra naturam animi commotio, vel brevius, ut perturbatio sit appetitus vehementior, vehementior autem intelligatur qui procul absit a naturae constantia.* Ibid. 15. *perturbationes sunt — turbidi animorum concitatique motus, aversi a ratione et inimicissimi mentis, vitaeque tranquillae* Off. I. 58. *perturbationes fugiamus, id est motus animi nimios, rationi non obtemperantes.* Tusc. III. 11. *quum omnis perturbatio sit animi motus vel rationis expers, vel rationem aspernans, vel rationi non abedens, isque motus aut boni aut mali opinione citetur, bisariam quatuor perturbationes, aequaliter distributae sunt. Num duae sunt ex opinione boni, quarum altera voluptas gestiens, id est praeter modum elata laetitia, opinione praesentis magni alicuius boni; altera cupiditas, quae recte vel libido dici potest, quae est immoderata appetitio opinati magni boni rationi non obtemperans. Ergo haec duo genera — bonorum opinionem turbantur, ut duo reliqua metus et aegritudo malorum. Nam et metus opinio magni mali impendentis et aegritudo est opinio magni mali praesentis.*

PERTURBATRIX Leg. I. 13. *perturbatricem harum omnium rerum Academiam — recentem, exoremus ut sileat. Nam si invaserit in haec quae satis*

scite nobis instructa et composita videntur, nimias edet ruinas.

PERTURBATUS. Div. I. 29. *onusti cibo et vino perturbata et confusa cernimus* Rull. I. 8. *civitas perturbata seditonibus.* Orat. III. 15. *non praeposteris temporibus, non confusis personis, non perturbato ordine.* Aut. VIII. 11. *magno animi motu perturbatus.*

PERTURPIS Cael. 20. *Perturpe aut flagitiosum.*

PERVADERE. 1. Introire. N. D. II. 58. *nares contractiores habent introitus, ne quid in eas, quod noceat, possit pervadere.* 2. Permanare, praesertim de rebus aut personis infestis. Vurr. I. 17. *quacunque iter fecit, eiusmodi fuit — ut quaedam calamitas pervadere videretur.* Sull. 19. *quas oras maxime quasi morbus quidam illius furoris pervaserat.* Verr. III. 26. *cernitis quod et quantum incendiū decumanorum impetu, non solum per agros, sed etiam per reliquas fortunas aratorum, neque solum per bona, sed etiam per iura libertatis et civitatis isto praetore pervaserit.* Ibid. 89. *Locus intra Oceanum iam nullus est, — quo non — nostrorum hominum libido iniquitasque pervaserit.* Manil. 9. *erat etiam alia gravis atque vehemens opinio quae per animos gentium barbararum pervaserat.*

PERVAGARI. 1. Sensu proprio. Verr. V. 37. *hic praedonum naviculae pervagatae sunt.* 2. Metaphorice, de animo, varie afflicere. Leg. I. 11. *molestiae, laetitiae, cupiditates, timores similiter omnium mentes pervagantur.* 3. Divulgari. Inv. II. 39. *deinde ne is honos nimium pervagetur; i q. pervulgetur; quod ipsum fuit qui hic reponendum censeret.*

PERVAGATUS. 1. Planc. 40. *nihil ex meis est temporibus, quod minus pervagatum, quodque minus aut mea commemoratione celebratum sit, aut hominibus auditum aut notum.* Orat. II. 52. *maxime est commune hoc vitium et pervagatum.* Planc. 19. *desinamus aliquando vulgari et pervagata declamatione contendere.* Orat. 53. *pervagatissimus ille versus, qui vetat artem pudere proloqui quam factites.* 2. Inv. II. 14. *pars (argumentorum) est pervagatior (h. e. latius patet) et aut in omnes eiusdem generis, aut in plerasque causas accommodata.*

PERVARIE. Orat. II. 80. *reliqua pervarie iucundeque narrantur (in prima Andriae Terentianae scena).*

PERVEHI. Att. XIV. 19. *Nos autem alium portum propiorem huic actati (i. e. morti) videbamus in quem mallem equidem pervahi florente Bruto nostro constitutaque rep. Tusc. I. 49. portam — paratum nobis perfugium putemus, quo utinam velis passis pervahi liceat.*

PERVELLERE. 1. Leviter laedere. Tusc. III. 17. *cur succumbis cedisque fortunae? quae pervellere te forsitam potuerit et pungeret, non potuit certe vires frangere.* Ibid. II. 20. *si te dolor pervellerit aliquis.* 2. Cavillatione perstringere. Orat. I. 62. *neque tam mihi molestus fuit (Antonius) quod ius nostrum civile pervellit, quam iucundus, quod se id nescire confessus est.*

PERVENIRE. 1. Sensu proprio. Maren. 10. (inperator vigilat de horte) *ut eo quo intendit mature cum exercitu perveniat.* 2. Aliquid assequi. Sull. 4. *non-dum ad propositum mihi finem honoris perveneram.* Brut. 74. *Cotta alia quadam quasi inculta et silvestri via ad eandem laudem pervenerat.* Scaur. fr. *posse virtutem sine praesidio fortunae, quo contendisset, labore et constantia pervenire.* 3. Pervenire ad aliquem dicitur, quod eum attingit, vel movet. Parad. IV. 1. *iactam a te nefariam in me iniuriam semper duxi, tamen pervenisse ad me nunquam putavi.* Her. IV. 8. *in aliis maleficiis ad singulos, aut ad paucos ex alieno peccato iniuria pervenit.* 5. Inde de rumore qui refertur ad aliquem. Verr. IV. 28. *pervenit res ad istius aures.* Verr. III. 57. *ne illud quidem tibi reliquum fecisti, ut hoc possis dicere, nihil eorum te audisse, nihil ad tuas aures de infamia tua pervenisse.* 6. De literis aut libris qui vulgantur. Att. VIII. 5. *ne epistola in eius manus perveniret.* Orat. I. 21. *libellus qui me imprudente et invito excidit, et pervenit in manus hominum.* 7. De pecunia, aut alicuius rei potestate, quam quis adipiscitur. Top. 6. *Hereditas est pecunia quae morte alicuius ad quempiam pervenit iure.* Rab. Post. 4. *est enim haec causa quod ea pecunia pervenerit, quasi quaedam appendicula causae iudicatae* Rull. II. 29. *si posset ager ad vos pervenire.* Ibid. 19. *Sine ad alios potestatem, ad te gratiam beneficii tui pervenire.* 8. De fine temporis, aut exitu rei. Att. V. 21. *Luceius queritur summum esse periculum ne culpa senatus res ad tabulas novas perveniat; h. e. hunc exitum habeat,*

nt tabulae novae fiant. Vid. TABULA. Div. I. 2. *Cyrus ad septuagesimum annum pervenit.*

PERVERSE. Off. III. 32. *Stulta calliditas perverse imitata prudentiam.* Orat. I. 33. *vere dicitur perverse dicere homines perverse dicendo facillime consequi.*

PERVERSIO, genus transgressionis s. *ὑπερβατον*. Her. IV. 33. *Exempli causa quum dicitur pietate pro vestra; proprie quum dicatur: pro vestra pietate.*

PERVERSITAS. Q. Fr. I. 1, 30. *quum te alicuius improbitas perversitasque commoverit.* Off. I. 40. *quae multum ab humanitate discrepant, ut si quis in foro cantet, aut si qua est alia magna perversitas.* Orat. 9. *quae est in hominibus tanta perversitas, ut inventis frugibus glande vescantur.*

PERVERSUS. 1. Sensu proprio, pravus, distortus. N. D. I. 28. *Roscus erat perversissimis oculis, quales sunt strabonum.* 2. Perturbatus. Harusp. 12. *quid magis deformatum, inquinatum, perversum, conturbatum dici potest.* 2. De sententiis aut opinionibus et moribus, pravus, absurdus, praeposterus. Fin. IV. 15. *Nunc ista separantur, ut disiuncta sint, quo nihil potest esse perversius.* Muren. 36. *perversa sapientia Tiberonis.* Rosc. Com. 18. *nisi forte tu perverso more, quod huius est, ab alio extorquere non potes, huic eripere potes; ubi legendum videtur, si tuum ab alio e. n. p.*

PERVERTERE. 1. Sensu proprio. Div. I. 24. *tum visam beluam immanem, quacunque incederet, arbitu, virgulta, tecta pervertere.* 2. Corrumperere, violare. Off. I. 2. *quidam propositis malorum et bonorum finibus, officium omne perverterunt.* Ibid. 8. *Temeritas Caesaris, qui omnia iura divina et humana pervertit.* Harusp. 21. *sacra occulta inexpiabili scelere pervertit.* 3. Perniciem afferre. Cluent. 39. *Quintius Iunium pervertit; i. e. eo redegit ut condemnaretur.* Div. II. 56. *Quum sors illa edita est opulentissimo regi Asiae: Croesus Halym penetrans magnam pervertet opum vim, hostium vim se perversurum putavit, pervertit autem suam.*

PERVESTIGARE. Verr. IV. 13. *quo posteaquam venerunt — canes venaticos dices, ita odorabantur omnia ac pervestigabant.* Orat. II. 35. *de scrutandis oratori locis, e quibus argumenta eruantur: Hoc totum*

tum est sive artis sive animadversionis, sive consuetudinis, posse regiones intra quas venire et pervestiges quod quaeras.

PERVESTIGATIO. Orat. I. 3. qui non una in re separatim elaborarint, sed omnia quaecunque possent, vel scientia et pervestigatione, vel disserendi ratione comprehenderint.

PERVETUSTUS. Orat. III. 52. in singulis verbis illa tria tenere, ut translatis utamur frequenter, interdumque factis, raro autem etiam pervetusus.

PERVETUS. Fam. XII. 17. pervetus amicitia. Q. Fr. III. . . epistola. Verr. IV. 4. signum pervetus ligneum.

PERVICACIA. Tusc. IV. 11. est obstinata sive malarum eorum sive bonarum perseverantia.

PERVIDERE. 1. Sensus proprio. Att. XV. 1. ibi te quam primum pervidere velim. Att. IV. 11. videbo te et pervidebo. 2. Intelligere. Fam. X. 9. meritorum meorum fieri accessiones pervidere te spero. Att. XII. 38. oportere iam pervideri animi infirmitatem.

PERVIGILARE. Rosc. Am. 55. non orat, ut eam noctem pervigilet?

PERVIGILATIO. Leg. II. 15. Novos deos et in his colendis nocturnas pervigilationes Aristophanes vexat.

PERVINCERE, etwas durchsetzen. Att. II. 14. vestitit et pervicit Cato.

PERVIUS. M. D. II. 27. transitiones perviae (Durchgänge) Iuni — nominantur.

PERUNGERE. Tusc. I. 47. iuvenes veste posita corpora oleo perungunt.

PERVOLARE, de itinere celeriter. Rosc. Am. 7. decem horis nocturnis (scil. aestivis ideoque brevioribus) LVI millia possum cisiliis pervolavi.

PERVOLVERE. Orat. II. 55. ut in his locis — pervolvatur animus, h. e. diligenter meditando versetur.

PERVOLVARE. Orat. I. 34. omnium bonarum artium scriptores atque doctores et legendi et pervolvendi. Att. V. 12. quoniam meos pervolvitas libros.

PERURBANUS. Orat. I. 6. C. Lucilius — doctus et perurbanus. Brut. 68. elegans in dicendo — toto genere perurbanus.

PERUTLGARE. Sall. 15. tabulas describi — dividi passim et pervulgari — imperavi. Inv. II. 39. praef. Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II.

mia virtutis cum improbis communicari, et cum medicribus hominibus pervulgari non oportet. Att. XII. 45. *tu vero pervulga Hirtium, i. e. librum s. epistolam Hirtii in quo collegerat vitia Catonis, cf. ibid. XII. 40. —* 2. Cael. 16. *si esset aliqua mulier — quae se omnibus pervulgaret, i. e. pudicitiam prostitueret.*

PERVULGATUS. Cael. 3. *maledicta pervulgata in omnes.* Fam. V. 16. *consolatio pervulgata.*

PERUSTUS. Fam. XIII. 15. *et iam hominem perustum inani gloria (h. e. cui iam olim gloriae cupiditas nocuit) volunt incendere.*

PERUTILIS. Att. IX. 17. *in hac fortuna perutilis eius (Tironis) et opera et fidelitas esset.*

PES. 1. Sensu proprio. Orat. 1. 7. *quod ille durissimis pedibus fecit, ut se abiceret in herba — id meis pedibus certe concedi est aequius* Att. X. 4. *alter qui nos sibi quondam ad pedes suos stratos ne sublevabat quidem* Q. Fr. II. 5. *Furnius praesens ad pedes unius cuiusque iacens.* Sext. 69. *frater volutatus est ad pedes inimicorum.* Orat. 1. 53. *pedem nemo in illo iudicio supposit, credo, ne Stoicis renuntiaretur.* 2. Cluent. 15. *hominem ante pedes, Q. Manilii qui tum erat triumvir constituunt, i. e. coram tribunali quaestoris.* 3. Div. II. 15. *quod ante pedes est, i. e. proxime praesentis, nemo, spectat coeli scrutantur plagas.* Orat. II. 40. *ingenii specimen est quoddam, transilire ante pedes posita et alia longe repetita sumere.* 4. p. Red. in Sen. 4. *ne pedibus iret, scil. in sententiam; de senatoribus pedariis. Vid. Pedarius et Discessio.* 5. Servi dicuntur esse ad pedes, circum pedes, indem qui pedisse. qui. Verr. 1. 36. *homines circum pedes habebat: Deiot, 1. servum a legatorum pedibus abduxit.* 6. Metaphorice, dicuntur pedibus trahi res vel personae, quae pessime tractantur, ita ut proxime absint ab interitu. Fam. VII. 31. *de iudiciis non laboro; trahantur per me pedibus omnes rei.* Att. IV. 16. *per me ista pedibus trahantur (Meinetwegen mag darin alles drunter und drüber gehn).* Similis locutio est: Fam. VII. 31. *res ita contractae, ut nec caput, nec pedes, scil. appareant; i. e. ita turbatae sunt ut nescias ubi incipias, ubi finias.* 7. *Pes est pro mensura pedis quadrati.* Att. VII. 21. *pedem in Italia video nullum esse (keinen Fuß breit Land) qui non in istius potestate sit.* Att. II. 1. *de Clodio: quum candidatum deducere mus, quaerit ex*

me nunc consuessem Siculis (honoris causa) locum gladiatoribus (i. e. in gladiatoribus spectandis) dare? Negavi. At ego, inquit, novus patronus (sui Siculorum) instituiam. Sed soror (Q. Metelli Ciceris, eo anno consulis, uxor) quae tantum habeat consularis loci, unum mihi solum pedem dat, (i. e. unum pedem quadratum, ubi unus homo consistere posset) Noli, inquam, de uno pede sororis queri; licet etiam alterum tollas. Hic obscenius ludebat Cicero. Clodiumque fugebat, quod incestuosa cum sororibus consuetudine infamis erat. 8. In navibus pedes sunt fenes ad angulos velorum, quibus ea vertebantur; et interdum pro ipsis velis dicuntur. Att. XVI. 6. ego *ut* hac magis commode quam strenue navigavi — illud satis opportune duo sinus fuerunt quos transmitti oporteret Paestanus et Vibonensis, utrumque pedibus aequis transmisimus; h. e. velis aequaliter tensis, quod fiebat quum venti secundi aequaliter vela implebant. Olim h. l. absurdum scriptum legebatur *equis pedibus*. Lectionem *aequis pedibus* quam reddidit etiam Macrobio Sat. lib. VI. 4. pluribus illustravit Salmasius Plin. Exerc. p. 400. 9. *Pedibus iter facere*. Varin. 5. est terra iter facere, opponitur navigare. 10. *Pedes* in metris; vel duarum, vel trium, vel quatuor syllabarum. Orat. 64. Paeon, quod plures habet syllabas quam tres, numerus a quibusdam non pes habetur. Ibid. 57. Ephorus — syllabis metiendos pedes non intervallis existimat.

PESSUNDARE. Fr. inc. miror querorque hominem ita pessundare verbis alterum velle.

PESTIFER. Harusp. 24. Vipera venenata et pestifera. Att. VII. 22. pestiferum bellum. Fin. III. 22. vitium. N. D. II. 12. *bestiis natura sensum et motum dedit, et cum quodam appetitu accessum ad res salutes, a pestiferis recessum*.

PESTIFERE. Leg. II. 5. multa perniciose, multa pestifere sciuntur in populis.

PESTILENS. Div. I. 36. partes agrorum aliae pestilentes, aliae salubres. Fam. V. 16. hoc gravissimo et pestilentissimo anno. Significatur A. U. C. 706. post pugnam Pharsalicam.

PESTILENTIA. Rull. II. 26. genus agrorum, propter sterilitatem incultum, propter pestilentiam vastum atque desertum. Ibid. I. 5. invidiae aut pestilentiae possessores, sunt ii, quibus tot agros habere

invidiosum est, et ii qui propter pestilentiam agros relinquere coguntur. De hoc duplici genere agrorum, cf. Rull. II. 26. extr. — Div. I. 57. *Democritus censet sapienter instituisse veteres ut hostiarum immolatarum inspicerentur exta quorum ex habitu atque ex colore tum salubritatis tum pestilentiae signa percipi.*

PESTIS. 1. Sensu proprio. N. D. I. 56. Ihes — *avertunt pestem ab Aegypto, quum volucres angues — vento Africo invectas interficiunt atque consumunt. Ex quo fit, ut illae nec morsu vivae noceant, nec odore mortuae.* 2. Metaphorice, perniciēs. Rab. Perd. 9. *numquam istam imaginem, quae domi posita pestem atque exsiliū Sex. Titio attulisset in Rostrum atque in concionem attulisses.* Nempe Sex. Titius condemnatus est, quod habuit domi suae L. Saturnini imaginem. Orat. I. 2. *fluctus per nos a communi peste depulsi, in nosmetipsos redundarunt.* 3. Pestes, dicuntur homines pestiferi. Sull. 27. *neque est quisquam qui arbitretur illis inclusis in rep. pestibus (Catilina eiusque sociis) diutius haec stare potuisse.*

PETASATUS, petaso s. lato pillo tectus. Fam. XV. 17. *petasati veniunt.*

PETERE. 1. Armis adoriri. Orat. 68. *Gladiatores vitemus nihil nec vitando facere caute, nec petendo vehementer in quo etc.* Murcn. 26. *Sciebam Catilinam non latus aut ventrem sed caput et collum solere petere.* 2. Omnino impetum facere, insidiari. Her. IV. 16. *quos tantopere timeat eos necesse est, ut quoquo modo possit veneficio petat.* Catil. I. 5. *quotiescumque me petisti, per me tibi obstiti — nunc iam aperte reimp. universum petis.* 3. Aliquo tendere. N. D. II. 49. *grues loca calidiora petentes.* Off. III. 12. *si naves in cursu frumento onustas perentes Rhodum viderit.* Planc. 40. *iter a Vibone Brundisium terra petere contendit.* Att. III. 8. *ille fortasse alium cursum petivit.* 4. De actore in causis privatis. Quint. 2. *pecuniam non ex tuis tabulis sed ex adversariis petis.* Flacc. 34. *possessionem petere.* Rosc. Com. 12. *amplius a se neminem petiturum.* Is contra quem actio civilis suscipitur (der Beklagte) dici solet is unde petitur. Ora. I. 37. *postulabat, ut illi unde peteretur vetus — exceptio daretur.* 5. Candidati honorum eos dicuntur petere. Pet. Cons. *petere honores contra C. Ant. f. petere praeturam.* 6. Aliquid quaerere, appetere. Fin. II. 19. *Quum*

Decius — eam mortem ardentiore studio peteret, quam *Epīcurus* voluptatem petendam putat. Fam. V. 15. Sic literis utor — non ut ab his medicinam perpetuam, sed ut exiguam doloris oblivionem petam. Inv. I. 49 (Argumentum) remotum est quod ultra quam satis est petitur (zu weit hergeholt wird). 7. Rogare. Fam. XIII. 7. a te etiam atque etiam — maiorem in modum peto atque contendo.

PETESSERE, petere. Tusc. II. 26. Div. I. 11.

PETITIO. 1. Ictus gladiatoris vel insidiatoris.

Catil. I. 6. Ego tuas petitiones ita coniectas ut vitari posse non viderentur, parva quadam declinatione effugi.

2. Metaphorice, de argumentis et artificiis quibus orator in causa forensi adversarium petit. Orat. III. 54. orationis ipsius tanquam armorum est vel ad usum comminatio et quasi petitio (A griff, Ausfall). Caecil. 14. novi omnes hominis petitiones rationesque dicendi.

3. Actio civilis in aliquem, qua ab eo pecunia vel alia possessio petitur, et a praetore postulatur, ut ius nostrum nobis concedat. Rosc. Com. 18. tibi petitionem integram reliquit. Inv. I. 8. petitioni (der Klage) opponitur recusatio, (die Einrede gegen die Klage) quae est eius, unde petitur.

4. Suaviter et iocose hoc transfertur ad exactionem alicuius promissi, non forensis, sed amicabilem. Brut. 5. ego tibi non solvam, nisi prius a te caverō amplius eo nomine neminem cuius petitio sit (der das Recht zu fordern hat) petiturum. 5. De honoribus qui petuntur. Att. I. 1. petitio consularis. Fam. XIII. 10. dare si petitioni.

PETITOR, actor in causa privata s. civili, der Kläger. Differt ab accusatore (dem Ankläger). Quint.

14. possumus ita rem nostram persequi ut hominis propinqui caput incolume esse patiamur? possumus petitoris personam capere, accusatoris deponere? Alibi tamen accusator latius sumitur. Parit. 32. quum est in inficiando reus, accusatori haec duo prima sunt, (sed accusatorem pro omni actore et petitore appello). Caerin. 3.

praetor nunquam petitori praestituit, qua actione illum uti velit.

PETULANS. 1. De eo qui nimis est in appetendo, item libidinosus. Fin. I. 18. alii appetendo omnia petulantes, alii audaces ac protervi. Parad. III. 1. Lapsa est libido in muliere ignota; dolor ad pauciores pertinet, quam si petulans fuisset in aliqua nobili virgine. Pis. 5.

potestatem (ensoriam) minuere, quo minus de moribus nostris quinto quoque anno iudicaretur, nemo tam effuse petulans conatus est. 2. De dictis nimis liberis aut parum verecundis, etiam de convitiis. Brut. 68. C. Staienus dicitur usus esse *servido quodam et petulanti, et furioso genere dicendi*. Off. 1. 27. *genus iocandi illiberale. petulans, flagitiosum, obscenum.* Muren. 7. *sic a me Cos des defenditur, ut eius — nullum petulans dictum in vita proferatur.* Ciceron. 13. *petulans et improbus scurra.* Cael. 13. *maledicta iurgii petulantis magis, quam publicae quaestionis.*

PETULANTER, . . Cael. 16. *si vidua libere, proterva petulanter — viveret.* Att. IX. 19. *quas etiam quum a bonis viris, quum iusto in bello, quum modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt, quam censes acerba nunc esse, quum a perditis in civili nefario bello, petulantissime fiunt.* 2. Cael. 3. *maledictio nihil habet propositi, praeter contumeliam, quae si petulantius iactatur, convicium, si facetius urbanitas nominatur.* Sext. 52. *bonum civem petulantissime est insectatus.*

PETULANTIA 1. Cael. 11. *Ex hac parte pudor pugnat, illinc petulantia.* Off. I 35. *quod facere turpe non est, modo occulte id dicere obscenum est. Itaque nec aperta actio rerum illarum petulantia vacat, nec orationis obscenitas.* Ver. Act. 1. 5. *illorum calamitatem commemorando augere nolo, quibus liberos coniugesque suas integras ab istius petulantia conservare non licitum est.* 2. Pis. 14. *Tunc — ausus es — meum discessum illum — maledicti et contumeliae loco ponere? quo quidem tempore cepi fructum vestri in me et amoris et iudicii — qui — voce et clamore abiecti hominis et semivivi furorem petulantiamque fregistis.*

PEXUS. Catil. II. 10. *quos pexo capillo nitidas — videtis.*

PHALERAE; ornamenta equorum (vel equitum v. Drakenb. ad Silium XV. 155.). Verr. IV. 12. *phalerae pulcherrime factae*. Quo in loco fuerint *phalerae*, non consentire video viros doctos. Scheffer, de Re Vehic. I. 16. n. 212 in fronte ponit auctore Etymologo Graeco in *Φάλαρα*, ubi vocat *προμετωπίδους ασπίδους*, τὴν κόσμησιν τὴν κατὰ τὸ μέτωπον τῶν ἵππων. Ita videntur dici a *Φάλαρις*, qui sunt *ασπίδους κατὰ τὸ μέτωπον τῆς περιεφάλαρις*. Vid. Schol. ad Homer. Iliad. i. 743. Heinsius ad Ovid. Met. VIII. 33. ponit in tergo;

quod recte repudiat Burmannus ad eum locum, putatque fuisse in pectore. Quomodo ibi fuerint, utrum fixi tanquam clypeoli, an pensiles, non addit. Locus Plinii XXXVII. 12. suadet credere pensiles fuisse. Vulgo argenteas fuisse dubitari non potest. Vd. Liv. XXI. 52. aureas subinde per luxuriam factas patet e Sueton. Aug. 35. *Ern.* Att. XV. 29. Formiani *Plancum se aiebant* — vidisse demissum sine phaleis; servulos autem dicere eum et agripetas electos a *Buthrotis*.

PHARMACOPOLA. *Cluent.* 14. pharmacopola circumforaneus.

PHASELUS. Att. I. 10. XV. 17. navicula longior et simul angustior cum proa longe et oblique supra aquam porrecta, unde mira eius velocitas. *Ern.*

PHIDITIA, convicia Lacedaemoniorum a parsimonia dicta. *Athen. Deipnos.* IV. 6. *Tusc.* V. 34 *quid? victum Lacedaemoniorum in phiditiis nonne videmus? ubi quum tyrannus cenavisset Dionysius; negavit se illo iure nigro, quod caput cenae erat delectatum.*

PHILOLOGIA studium literarum. *Fam.* XVI. 21. non est seiunctus iocus a philologia. *Art.* II. 16 *hanc — non deslebimus, ne et opera et oleum philologiae nostrae perierit; hic intelligitur philosophiae studium, quae tranquillitatem animi commendat in malis.*

PHILOLOGUS. Att. XII. 15. homines nobiles sed nullo modo philologi. *Q. Fr.* II. 10. nos ita philologi sumus, ut vel cum fabris habitare possimus; scil. in villa, quae aedificabatur, ut paullo ante dicit, etiamnum aperta.

PHILOSOPHIA. *Q. Fr.* III. 1. ea villa tamquam philosopha videtur esse, quae obiurget ceterarum villarum insaniam. *Tusc.* V. extr. philosophae scriptiones.

PHILOSOPHARI. *Tusc.* II. 1. Neoptolemus apud Ennium philosophari sibi ait necesse esse, sed paucis, nam omnino haud placere. Ego autem necesse mihi quidem esse arbitror philosophari sed non paucis ut ille. Contra Antonius *Orat.* II. 37. sic decrevi philosophari potius, ut Neoptolemus apud Ennium, paucis, nam omnino haud placet. *Phil.* XIII. 20. sed iam se colligit, (Antonius in epistola) et ad extremum incipit philosophari; cum irrisione scilicet dictum.

PHILOSOPHIA. *Orat.* I. 15. philosophia in tres partes est distributa, in naturae obscuritatem in dissendi subtilitatem, in vitam atque mores, h. e. in phy-

sicam, dialecticam, ethicam. Off. II. 2. *nec quidquam aliud est philosophia si interpretari velis, quam studium sapientiae* Orat. 13. *inest natura philosophia in huius viri mente quaedam.* Fam. VII. 30 *nisi me in philosophiae portum contulissem.* Orat. III. 27. *quae exercitatio nunc propria duarum philosophiarum videtur, et e secundum philosophicarum.*

PHILOSOPHUS Tusc. V. 3. Ponticus Heraclides scribit — *Pythagorae ingenium et eloquentiam quum admiratus esset Leon, quaesivisse ex eo, quae maxime arte confideret. At illum, artem quidem se scire nullam, sed esse philosophum.* — *Deinde raros esse quosdam, qui ceteris omnibus pro nihilo habitis, rerum naturam studiose intuerentur; hos se appellare sapientiae studiosos, id est enim philosophos.* Orat. I. 49. Philosophi — *est quaedam descriptio, ut is, qui studeat omnium rerum divinarum atque humanarum vim naturam causasque nosse, et omnem hanc vivendi rationem tenere et persequi nomine hoc appelletur.* Div. II. 58. *nescio quomodo nihil tam absurde dici potest, quod non diratur ab aliquo philosophorum.*

PHRENETICUS, insania laborans. Div. I. 37. *nec cardiacis hoc tribuendum nec phreneticis.*

PHYLARCHUS Fam. XV. 1. *Iamblichus phylarchus Arabum. Est magistratus aut imperii nomen, quod tribus alicuius s. gratis praefectus.*

PHYSICA Fin. III. 21. *ad eas virtutes dialecticam etiam adiungunt et physicam.* — Ibid. 22 *physicae quoque non sine causa tributus idem est honos.*

PHYSICA, orum Orat. 34. *Oratorem quo grandior sit, et quodammodo excelsior ne physicorum quidem esse ignarum volo.* Fen. I. 6. *Epicurus in physicis, quibus maxime gloriatur primum totus est alienus.*

PHYSICE. N. D. III. 7. *quae a te physice dicta sunt, de vi ignea.*

PHYSICUS, adi Div. I. 49. *Altera divinatio est naturalis — quae physica disputandi subtilitate referenda est ad naturam deorum.* N. D. II. 21. *physicae rationis ignari.* Div. II. 59. *si velim geometricum quiddam aut physicum explicare.*

PHYSICUS. N. D. I. 30. *Non pudet physicum id est speculatorem venatoremque naturae ab animis consuetudine imbutis petere testimonium veritatis.* Orat. I. 11. *Si ornate locutus est — physicus ille Democritus,*

materies illa fuit physici, de qua dixit, ornatus vero ipse verborum oratoris putandus est.

PHYSIOGNOMON. Fat. 5. Zopyrus, physiognomon, qui se profitebatur hominum mores naturasque, ex corpore, oculis, vultu, fronte, pernoscere.

PHYSIOLOGIA, i. e. physica. Div. I. 41. *Divitiacus* — qui naturae rationem, quam physiologiam Graeci appellant, notam sibi esse profitebatur. N. D. I. 8. *hunc censes primis ut dicitur, labris gustasse physiologiam, qui quidquam quod ortum sit, putet aeternum esse posse?* Div. II. 16. *urbem philosophiae mihi crede proditis, dum castella defenditis. Nam dum haeruspicinam veram esse vultis, physiologiam totam pervertitis.*

PIACULUM, *Sühnopfer*. Leg. II. 22. *decrevit — poreo femina piaculum pati; i. e. contrahere.*

PICARIAE, loca in silvis ubi propter copiam picearum pix coquitur. Brut. 22. *liberi societatis eius, quae picarias redemisset. Hae picariae fuere, ut ex illo loco apparet, in silva Sila in Bruttis. Bruttia autem pix celeberrima; ut copiose docet magnus Bochartus in Canane I. 33. p. 596. Itaque non erat, quare Corradus ad h. l. p. 162. corrigeret peccarias. Adde Burm. de Vectigal. c. 1. p. 14. Ern.*

PICTOR. Leg. II. 18. *formae ab uno pictore uno absolutae die.* Lc. pr. II. 7. *quam multa vident pictores in umbris et in eminentia, quae nos non videmus?*

PICTURA. 1. Sensu proprio. Orat. 11. *in picturis alios horrida, inculta, abdita et opaca, contra alios nitida, laeta, collustrata delectat.* 2. De imaginibus poeticis. Tusc. V. 39. *Homerum tradunt caecum fuisse, ut eius picturam non poesin viderent; h. e. imagines rerum visibilium ad vivum expressus.* 3. De descriptione philosophica. Tusc. V. 5. *iste chorus virtutum (ex disciplina Stoicorum) in equuleum impositus, imagines constituit ante oculos cum amplissima dignitate, ut ad eas cursim perrectura, nec eas beata vita a se desertas passura videatur. Quum autem animum ab ista pictura imaginibusque virtutum ad rem veritatemque traduxerit, hoc nudum relinquitur, possitne quis beatus esse, quamdiu torqueatur.* 4. De veste stragula, acu picta. Verr. IV. 1. *pictura in textili (Stickeren).*

PICTUS. 1. Sensu proprio. Brut. 75. *tamquam tabulas pictas collocare in bono lumine.* Fin. II. 21.

Cleanthes iubebat cogitare pictam in tabula voluptatem; — praesto esse virtutes ut ancillulas quae — eam tantum ad aurem admonerent, (si modo id pictura intelligi posset) (scil. pungit Cicero Cleanthem, qui tabula picta voluerit exprimi, quod in picturam non cadat) ut caveret ne quid faceret imprudens etc. Fin. V. 27. qui nunquam philosophum pictum ut dicitur viderunt; quo quasi proverbio notantur ii, qui proisus sunt philosophiae ignari et sensum tantum communem sequuntur. 2. De pictura in textili. Tusc. V. 21. textile stragulum magnificis operibus pictum. 3. De dictione oratoris ornata et polita. Brut. 85. cum Attico Lysia Catonem n. strum comparabas, magnum mehercule hominem — sed oratorem? sed etiam Lysiae similem? quo nihil potest esse pictius; i. e. venustius et politius (cf. c. 9.). Att. II. 21. hunc (Pompeium Magnum) omnibus a me pictum et politum artis coloribus (i. e. ornatissime laudatum) subito deformatum non sine magno dolore vidi.

PIE. 1. De officio erga deum. N. D. I. 20. pie sancteque colere (deum). 2. De officio erga parentes. Att. VI. 7. Quintus filius pie sane — animum patris sui sorori tuae (scil. Q filii matri) reconciliavit. 3. De officio erga eos qui nobis benefecerunt. Planc. 41. ut confiteare aliquando, quod faciam me et grate et pie facere.

PIETAS. 1. Erga deum. N. D. I. 41. pietas est iustitia adversum deos. Off. II. 3. deos placatos pietas efficit et sanctitas. N. D. I. 2. pietas, sanctitas, religio, quae omnia pure et caste deorum numini tribuenda sunt. 2. Erga parentes. Partit. 23. iustitia erga deos religio erga parentes pietas — dicitur. Tusc. I. 47. Argia sacerdos — precata a deo dicitur, ut (filiis suis) praemium daret pro pietate (erga matrem) quod maximum homini dari posset a deo. 3. Erga alios propinquos sanguine coniunctos, item erga patriam. Somn. 3. iustitiam cole et pietatem, quae quum sit magna in parentibus et propinquis, tum in patria maxima est. Inv. II. 22. pietas, quae erga patriam aut parentes, aut alios sanguine coniunctos officium conservare moneat. Quint. 6. si pietate propinquitas colitur, qui affinem spoliatur, impius sit necesse est. 4. Erga eos qui nobis benefecerunt. Fam. I. 1. scribit ad Lentulum optime de se meritum: Ego omni officio ac potius pietate erga

te ceteris satisfacio omnibus, mihi ipsi nunquam satis facio.

PIGER. Fam. VII. 17. *mihi interdum piger, interdum timidus in labore militari videbare.* Ibid. VIII. 1. *ad literas scribendas pigerrimus* 2. *Meta; horice.* Her. IV. 32. *frigus pigrum (dicitur) quia pigros facit.*

PIGET. Div. I. 31. *mea mater, tui me miseret, mei piget (über mich ärgre ich mich).* Dom. 11. *data merces est erroris mei magna — ut me non solum piget stultitiae meae sed etiam pudeat.* Brut. 50. *audiens multitudo (ab oratore) — ad misericordiam inducitur, ad pudendum, ad pigendum.*

PIGMENTARIUS. Fam. XV. 17. *pharmacopola, quia inter pharmaca etiam χρώματα s. pigmenta vendit.* Vid. inprimis Salmas. ad Sol. n. p. 740. 741. *Ern.*

PIGNERARI. Phil. XIV. 12. *Mars ipse ex acie fortissimum quemque pignerari solet; h. e. fortissimus quisque solet in acie cadere.* Nam se maxime periculo offert. *Pignerari* est pignus capere, vel accipere, pignoris loco capere aliquid et sibi asserere. Vid. Budaeus ad Pandectas p. 249. add. Heins. ad Ovid. Met. VII. 62. *Ern.* De Rep. I. fr. ap. Nou. v. *Pignerari.* Sed ut plurimas et maximas nostri animi, ingenii, consilii prima ipsa (fortasse legendum *consilii partes patria ipsa*) sibi ad utilitatem pigneraretur.

PIGNERATOR. qui pignus capit a possessore, securitatis causa, possessorem nihil deterius in re quam possidet dum lis est facturum. Verr. III. 11. *Ern.*

PIGNUS. Phil. II. 5 *cogi pignoribus.* Orat. III. 1. *pignoribus ablati coercere.* Fuit genus coercionis, quo utebantur magistratus inprimis consules, in senatores, qui parere v. c. vocati in senatum nollent. *Ern.* Phil. I. 5. quum Cicero in senatum non venisset, Antonius consul ei minatus est cum fabris se domum eius venturum eamque disturbaturum; itaque Cicero quis, inquit, *umquam tanto damno senatorem coëgit? Aut quid est ultra pignus, aut multam?* 2. Eleganter pignora dicuntur omnia ea, quae fiduciam faciunt, qualem quis se praestiturus sit. Att. VIII. 9. *minus multa illi dederant reip. pignora.* Phil. XIII. 4. *magnis et multis pignoribus M. Lepidum resp. illigatum tenet.* Ea pignora deinde enarrantur, et sunt partim commoda multa, quae habet in rep. et a republica, propter

quae ei adversari non possit, partim documenta amoris in ramp. ab eo iam edita. *Ern* Cael 32. *habet a M. Caelio resp. duas accusationes vel obsides periculi vel pignora voluntatis.* Cluent. 67. *Ceteri novis affinitatibus adducti veteres inimicitias saepe deponunt: illa (Sassia) sibi ad confirmandas inimicitias affinitatis coniunctionem pignori fore putavit: scil. Oppianicum filio suo accusatorem comparavit collocaione filiae.* Phil. XIII. 3. *tu ita vitam corpusque servato, ita fortunas, ita rem familiarem ut posteriora libertate ducas — nec pro his libertatem, sed pro libertate dare pronicias tamquam pignora iniuriae, id est (ut recte Manut.) tamquam ea, quae si male retinere, quam libertatem, iniuste facias. Prolice igitur ne sint causae et tamquam pignora iniuriae.*

PIGRARI. Att. XIV. 1. *tu quaeso quidquid novis scribere ne pigresce, i. e. ne gravare sine mora scribere.*

PIGRITIA. Tusc. IV. 8. *Pigritiam (definiunt Stoici) metum consequentis laboris.*

PILA. Orat. III. 25. *Libet semper discere, ut si velim ego talis optime ludere, aut pila, studio tenear, etiam fortasse si assequi non possim. At alii, quia praeclare faciunt, vehementius quam causa postulat delectantur, ut Titius pila, Brulla talis.* Orat. I. 16. *qui ludunt, non utuntur in ipsa lusione artificio proprio palaestrae, sed indicat ipse motus didi cerintne palaestram an nesciunt.*

PILOSUS. Pis. 1. *pilosae genae, dentes putridi.*

PILUM, teli genus. Mil. 24. *sparorum pilorumque multitudo.* Phil. XI. 2. (Do'abella) *cervicibus caput abscidit (Trebonii) idque fixum gestari iussit in pilo.*

PIUS. Acad. pr. II. 26. *Stoicum est, nec admodum credibile, nullum esse pilum omnibus talem, qualis sit alius.* Rosc. Com. 7. (Fannius Chaerea) *idcirco capite et superciliis semper est rasis, ne ullum pilum viri boni habere dicatur.* N. D. II. 57. *munitae sunt palpebrae tanquam vallo pilorum.* Q. Fr. II. 15. *ego ne pilo quidem minus te amabo (nicht um ein Haar weniger).*

PINGERE. 1. Sensu proprio. Orat. II. 16. *Sic statuo — in pictura qui hominis speciem pingere perdidicerit, posse eum cuiusvis vel formae, vel aetatis etiam non didicerit pingere, neque esse periculum qui*

leonem aut taurum pingat egregie, ne idem in multis aliis quadrupedibus facere non possit. 2. De imagine poetica vel oratoria. Q. Fr. II. 14. *Britannia, quam pingam coloribus tuis penicillo meo.* 3. De ornatu rhetorico. Brut. 37. *εχέματα quae vocant Graeci, ea maxime ornant oratorem, eaque non tam in verbis pingentis habent pondus, quam in illuminandis sententiis.* 4. De ornamentis conclavium Att. V. 1. *bibliothecum mihi tui pinxerunt constructione et sittybis.*

PINGUIS. 1. Sensu proprio. Fat 3. *Thebanī pingues et valentes.* 2. De aëre crassiore. Div. I. 57. *pingue et concretum caelum.* 3. „Pinguis de rebus philosophicis est minus subtilis et acutus sed popularis. Lael. 5. *agamus pingui Minerva, ut aiunt; h e non utamur illa subtilitate Stoicorum.* Acad. pr. II. 34. *quod ipsi Antiocho pingue videbatur et sibi contrarium.* 4. Durus, minus suavis. Arch. 10. *pingue quiddam sonantes poe as atque peregrinum* “ Ern.

PINNA. 1. Genus conchae. Vid. N. D. II. 484. 2. In piscibus *pinnae* sunt instrumenta natandi loco pedum datae, ut ait Plinius; ut in avibus sunt instrumenta volatus. Unde proverbialiter. Att. V. 2. *pinnae alicui incidere, ubi tamen Graevius habet pennas.* Ern.

PINNATUS. 1. Alatus. N. D. III. 23. *pinnatus Cupido.* 2. Pinnis instructus. — Tusc. II. 10. *pinnata (aquilae) cauda.*

PINNIGER. Fam. VII. 33. *ut ingemiscamus, quod haec pinnigero, non armigero in corpore tela exercentur,* utitur Cicero verbis Philoctetae apud Accium, qui dolebat se tela sua in avibus non in hostibus occidendis exercere; et significat sibi molestum esse, amisso regno forensi ad declamationes et descriptiones rhetoricas descendere.

PINNOTERES, squilla. Fin III. 19. N. D. II. 484.

PIRATA, praedo maritimus. Off. III. 29. *pirata non est perduellium numero definitus sed communis hostis omnium, h. e. pirata non continetur numero in-
storum hostium ac legitimorum, adversus quos ius fe-
tiale iuraque alia servanda sunt.* Rosc. Am. 50. *quis praedo tam nefarius pirata tam barbarus.*

PIRATICA, p. Red. in Sen. 5. *egestate coactus piraticam fecisset.*

PIRATICUS. Verr. V. 37. *piraticus myoparo, quum imperium populi Romani, nomen ac fasces essent Syracusis, usque ad forum Syracusanorum et ad omnes urbis crepidines accessit, cf. ib.d. c. 28. 54.*

PISCARI. Off. III. 14. *Pythius — piscatores ad se convocavit, et ab his petivit, ut ante suos hortulos, quotidie piscarentur*

PISCATOR. Off. III. 14. *Canius, quaerit ex proximo vivino, num feriae quaedam piscatorum essent, quod eos nullos videret.*

PISCATUS. Fin. II. 8. *mundos, elegantes, optimis cocis, pistoribus, piscatu, aucupio, venatione.*

PISCICULUS. N. D. II. 48. *pisciculi parvi. Acad. III. fr. 17. pisciculos exsultantes videmus.*

PISCINA. 1. Stagnum ubi vivi pisces asservantur (*Fischteich*). Q. Fr. I. 7. *publica piscina. Att. II. 1. nulli barbati in piscinis.* 2. Lacus natandi causa, vel vas ligneum lavandi causa instructum. Fr. inc. *Latiorem piscinam voluisssem, ubi iactata brachia non offenderentur.* Q. Fr. III. 1. *intelligo mirifica suavitate te villam habiturum piscina et salientibus additis.*

PISCINARIUS, qui piscinis muraenarum aliorumque pretiosorum piscium delectatur, qualis L. Lucullus fuit. Att. I. 16. 17. *Erra*

PISCIS. 1. Fat. fr. ap. Macrob. II. 12. *acipenser, piscis, ut ferunt, inprimis nobilis.* N. D. II. 52, *pisces ova, quum genuerint, relinquunt* N. D. III. 15. *piscem Syri venerantur.* Hortens. fr. ap. Non. *primus balneolas suspendit inclusit pisces.* 2. Pisces, signum caeleste. N. D. II. 45

PISTOR. Rosc. Am. 46. *mitto hasce artes vulgares, coquos, pistoros.* Pis. 27. *pistor domi nullus, nulla cella, panis et vinum a propola atque de cupa.*

PISTRINUM. 1. Carcer privatus, ergastulum, Q. Fr. I. 2, 4. *in publicam custodiam vel in pistrinum.* 2. Proprie locus ubi frumen am tundebar. *Stampfmühle.* Orat. I. 11. *oratorem in iudicia et conciliabulas tanquam in aliquod pistrinum, detrudi et compingi videbam.* 3. Metaphorice, de labore continuo et molesto. Orat. II. 53. *Si haec vere dicta sunt, tibi mecum in eodem est pistrino vivendum.*

PISTRIX, proprie belua marina; sic dicitur sidus caeleste. Arat. fr. 153. 413. *quod alias Cetus vocatur.*

PITUITA. Tusc. IV. 10. *quum sanguis corruptus est aut pituita redundat (wenn Verschleimung entsteht).*

PITUITOSUS. Fac. 4. *videmus in aliis locis esse pituitosos et quasi redundantes; in aliis exsiccatos atque aridos.*

PIUS. 1. In deum. Leg. II. 7. *Sit persuasum civibus — deos — piorum et impiorum habere rationem.* 2. In parentes. Off. III. 23. *ipsi patriae conducit, pios cives habere in parentes.* Rosc. Am. 24. *Videtisne quos nobis poetae tradiderunt, patris ulciscendi causa (ut Orestes et Alcmaeon) supplicium de matre sumpsisse, tamen ut eos agitent furiae — quod ne pii quidem sine scelere esse potuerunt.* 3. In eos a quibus aliquis beneficia accepit. Sext. 2. *pius dolor est ut statim dicit, susceptus ex hominis de me optime meriti periculo.* 4. In propinquos. Plancus Fam. X. 24. *omnes gratas amicitias, etiam pias propinquitates in tua observantia — vincam.* 5. De pace. Balb. 16. *ut pia (i. e. fidelis) et aeterna pax sit.* 6. Phil. XIII. 19. Antonius scripserat nec Lepidi societatem violare piissimi hominis. Insolentem hanc superlativum exagitat Cicero, his verbis: *Tu porro ne pios quidem, sed piissimos quaeris; et quod verbum omnino nullum in lingua Latina est, id, propter tuam divinam pietatem novum inducis.*

PLACABILIS. 1. Clemens, benignus. Verr. II. 38. (Sthenius) *qui Romam venisset — omniaque habuisset aequiora atque placabiliora quam animum iudicis et hospitis.* 2. Qui facile placari potest, ad ignoscendum promptus. Att. XIV. 13. *eo te placabiliorem praebens*

PLACABILITAS, *Fersöhnlichkeit.* Off. I. 25. *nil magno et praecario viro dignius placabilitate atque elementia.*

PLACARE. 1. Iratum mitigare, reconciliare. Deiot. 3. *Nemo unquam te pacavit inimicus qui ullas resedissee in te simultatis reliquias senserit.* Catil. II. 8. *quos quidem — ego — non tam ulcisci studeo, quam sanare et ipsos placare reipublicae.* 2. Inprimis de ira divini numinis deprecanda. Leg. II. 9. *impius ne audeto placare donis iram deorum.* Dom. 55. *quum divinum numen scelere violatum precibus placare cogeretur.* Font. 10. *Galli humanis hostiis deos placant.* 3. Tusc. II. 8. (in versibus e Sophoclis Trachiniis translatis) *Haec dextra Lernam, taetra mactata excetra placavit;*

et e. tutam reddidit. Sed videtur legendum pacavit. Placari quidem mare dicitur, sed aliam ab causam, nempe quia tempestates irae maris dicuntur; quum autem a praedonibus liberatur, pacari dicitur mare, non placari. Similis locus est Virgillii Aen. VI. 803. de Hercule: Erymanthi placavit nemora. Ubi recte e Mss. pacavit reposuit Heinsius, quem vide. Hos voces permutari notum est. Vid. Drakenborch ad Silium II. 483. Ern. Ernestio assensi sunt Wolfius in editione Tusculanarum et Wakefield ad Sophoclis Trachinias. Neque tamen negaverim poetas verbum placare in eodem eodem sensu, quo prosaici pacare utuntur, usurpare.

PLACATE Fam. VI. 1. *omnia humana placate et moderate feramus. Ibid. VI. 13. hoc ipsum intelligimus quotidie remissius et placatius ferre.*

PLACATIO. 1. Versöhnung. N. D. III. 2. *civitas nostra nunquam profecto sine summa placatione deorum immortalium tanta esse potuisset. Div. II. 15. quae tam subito facta est deorum tanta placatio.* 2. Beruhigung. Tusc. IV. 28. *perturbatio animi placatione abluatur.*

PLACATUS. 1. Versöhnt. Off. II. 3. *Deos placatos pietas efficit et sanctitas. N. D. III. 6. Tu Deorum devotionibus placatos esse deos censes. Att. V. 1. nihil tam vidi mite, nihil tam placatum, quantum erat frater meus in sororem tuam (Pomponiam Q. Fratris coniugem). Fam. V. 1. alteros tibi iam placatos intelligo, alteros nunquam iratos fuisse.* 2. Friedevoll, ruhig. Tusc. I. 41. *placatissima quies. Ibid. V. 6. animi quietus et placatus status. Tusc. IV. 17. sibi ipse placatus, mit sich selbst zufrieden, ad Quir. p. Red. 1. si mihi placata omnia fuissent, i. e. si nihil adversi mihi accidisset.*

PLACERE 1. Att. IX. 15. *video tibi non probari, quae ne mihi quidem placebant. Orat. II. 4. ego nunquam mihi minus quam hesterno die placui. (bin niemals mit mir weniger zufrieden gewesen).* 2. De eo quod aliquis, quia bonum et utile videtur, faciendum statuit. Orat. I. 34. *postea mihi placuit — ut summorum oratorum Graecas orationes explicarem.* 3. De placitis philosophorum. Ac pr. II. duo placet esse Carneadi visorum genera. Fin. I. 9. *agam sic ut ipsi auctori huius disciplinae placet.*

PLA-

PLACIDE. Tusc. II. 24. *ad ferendum dolorem placide et sedate, plurimum proficit toto pectore ut dicitur, cogitare, quam id honestum sit.* Orat. 27. (Demetrii) *oratio sedate placideque lubitur.*

PLACIDUS. Sen. 5. *Est etiam quiete et pure et eleganter actae aetatis placida ac lenis senectus.* Tusc. IV. 5. *Pythagoras et Plato in parte animi particeps rationis ponunt tranquillitatem, id est, placidam, quietamque constantiam.* Caecin. 10. *Fiducianus — quum ita vehemens acerque venisset, ut — etiam mihi videretur irasci — eum placidum mollemque reddidi.* Orat. II. 43. *non semper fortis oratio quaeritur, sed saepe placida, summissa, lenis.*

PLAGA (prima longa). 1. Ictus verberum. Flacc. 27. *proverbium, Phrygem plagis fieri solere meliorem.* Verr. V. 62. *crepitus piagatum.* 2. Ictus pugilum. Tusc. II. 24. *pugiles etiam quum feriunt adversarium in iactandis cestibus ingemiscunt — quia profundenda voce omne corpus intenditur, venitque plaga vehementior.* 3. Vulnus gladiatorum. Tusc. II. 17. *gladiatores quas plagas perferunt? quomodo illi qui bene instituti sunt, accipere plagam malunt, quam turpiter vitare?* 4. Metaphorice, damnum alicui illatum an impedimentum obiectionum. Vat. 8. *si ad cetera vulnera quibus putasti remp. deleri hanc quoque mortiferam plagam influxisses.* Sext. 19. *si mihi uni pereundum fuisset, ac non accipienda plaga mihi sanabilis, illis mortifera, qui eam imposuissent.* Muren. 24. *illa plaga est iniecta petitioni tuae maxima.* 5. De reprehensione gravi in disputando. N. D. I. 25. *Epicurus graviores plagas accipiebat, ut leviores repelleret; h. e. ut leviores reprehensionem effugeret, extulit aliquid, quod magis esset absurdum.* Fat. 10. *Si mihi libeat assentiri Epicuro, et negare omnem enuntiationem aut veram esse aut falsam, eam plagam potius accipiam, quam falso omnia fieri comprobem.* 6. De orationis vi et impressione. Orat. 68. *oratio nec plagam gravem facit, nisi petitio sit apta.* 7. Quaevis impulsio. Fat. 20. *atomi vim motus habebunt a Democrito impulsionis, quam plagam ille appellat.*

PLAGA (prima brevi) regio. Div. II. 13. *caeli scrutantur plagas.*

PLAGAE (prima brevi) retia s. laquei; metaphoricis sensu, de periculis aut insidiis. Verr. V. 53. *si ex Ind. in Opp. Cic. Tom. III, Pars II.* 17

his laqueis te exueris, — in illas tibi maiores plagas incidendum est. Fam. XII. 25. *ego Antonium — ruciantem et nauseantem conieci in Caesaris Octaviani plagas.* Off. III. 17. *suntne igitur insidiae tendere plagas, etiam si excitaturus (feras) non sis nec agiturus.* — *Sic tu aedes proscribas tabulam tanquam plagas ponas, domum propter vitia vendas, in eam aliquis incurrat imprudens?* 2. Item metaphorice, de sophismatibus quorum est difficilis enodatio. Ac. pr. II. 48. *de sorite aut pseudomeno, quas plagas ipsi contra se Stoici texerunt.*

PLAGIAR US, qui servum a domino abducit, vel furatur; Q. Fr. I. 2. *Licinium plagiarium cum suo pullo milvino tributa exigere.*

PLANE. 1. Prorsus, omnino. Brut. 10. *quod iam propemodum vel plane potius effecisti.* Att. VIII. 16. *explicari mihi tuum consilium plane volo, ut penitus intelligam.* Ibid. II. 24. *Te rogo ut plane ad nos advoles.* 2. Clare, aperte, perspicue. Fin. III. 5. *plane et perspicue expedire.* Rosc. Com. 15. *planius et apertius dicam.* Pis. 21. *plurimae leges planissime videntur.* Verr. II. 64. *apertissime et planissime explicare.* 3. De pronuntiatione literae recta et expedita. Div. II. 46. *Demosthenem scribit Phalereus, quum Rho dicere nequiret, exercitatione fecisse, ut planissime diceret.* 4. Proprie, sine circuitione. Phil. VII. 6. *gladiatorem appella, ut appellant ii qui plane et Latine loquuntur.*

PLANETA. Horrens. fr. *annum magnum esse voluerunt, omnibus planetis in eundem recurrentibus locum.*

PLANGOR. Her. III. 15. *femineus plangor.* Orat. 38. *ut alia in causa excitato reo nobili, sublato etiam filio parvo plangore et lamentatione compleremus forum.*

PLANGUNCULA, pupa, simulacrum cereum, ex Graeco πλάγγων. Att. VI. 1. *inventae sunt quinque plangunculae matronarum.* Vid. Bosius ad h. l. qui hanc vocem Ciceroni restituit. probante Lambino, Lunnio etc., quum ante esset sine sensu langunculae, quod servavit Graevius. Reperit etiam in cod. Bessarionis Manutius, cf. Spanhem. ad Callimach. p. 71. *Eri*

PLANITIES. Verr. IV. 48. *Enna est loco praecelso atque edito, quo in summo est aequata agri planities.* Div. I. 1. *Assyrii propter planitiem magnitudinemque regionum — traiectiones motusque stellarum observaverunt.*

PLANTA. 1. Sen. 15. *malleoli*, plantae, sarmen-
ta. 2. Pars infima pedis. Arat. fr. *Orionis* sub
laeva planta.

PLANUS. 1. Eben. N. D. II. 18. *duae formae*
praestantes sunt, ex solidis globis, ex planis circulis
aut orbis. Acad. I. fr. *quid tam planum videtur quam*
mare? Ex quo etiam *aequor* illud poetae vocant. Rul.
II. 55. *Capua planissimo in loco explicata.* 2. Apertus,
perspicuus. Top. 26. *narrationes planae*. Rosc. Am.
29. *id abiicere quod planum facere non possis.*

PLANUS, impostor. Cluent. 26. Hanc vocem
viri docti restituerunt etiam Capitolino in Anton. Phil.
c. 15. Est etiam bis ap. Plin. H. N. XXXV. 10. *Ern.*

PLATALEA. N. D. II. 49. *avis*, apud Plin. Hist.
nat. X. 40. *platea*.

PLATANUS. Orat. I. 7. *platanus* — *patulis*
diffusa ramis. Div. II. sub *platano umbrifera*.

PLAUDERE. 1. Sensu proprio. Att. XVI. 2.
populus Romanus manus suas non in defendenda liber-
tate, sed in plaudendo consumit. Att. II. 19. *Curioni*
filio ita plausum est (in theatro) ut salva republica
Pompeio plaudi solebat. Att. XIII. 44. *Populum prae-*
clarum, quod propter malum vicinum ne Victoriae qui-
dem plauditur. Manutius: „quum in pompa ludorum
Circensium signum Victoriae, quae apud Romanos ut
dea colebatur, per ora populi reheretur, populus con-
tra consuetudinem plausum non dedit, ne Caesari dare
videretur, cuius signum prope Victoriae signum gesta-
batur. Sed Cicero circuitione utens Victoriae malum
vicinum Caesarem appellat.“ 2. Asseniri, approbare.
Q. Fr. II. 4. *diis hominibusque plaudentibus (mit allge-*
meinem Beyfall).

PLAUSIBILIS, plurimis placens et gratus. Cae-
cil. 5. *Censorium nomen iam popolare atque plausibile*
factum est. Tusc. III. 21. *Epicurei admonentur cui*
omnia ad corpus referre sapientem docent, quoniam
haec plausibilia non sunt, ut in sinu gaudeant, glo-
riose loqui desinant. Paullo ante dixerat ab his senten-
tiam defendi, *pro qua non in senatu, non in concione,*
non apud exercitum neque apud censores dicere audeant.

PLAUSTRUM. Div. I. 27. *narratur Arcadem*
quendam interfectum a caupone in plaustrum esse con-
iectum et supra stercus iniectum,

PLAUSUS. 1. Complosio. Div. II. 26. *galli plausu premunt alas.* 2. Inprimis complosio manuum honoris et approbationis causa. Sen. 18. *quum Athenis ludis quidem in theatrum grandis natu venisset, is magno consensu locum ei a suis civibus nusquam datum, quum autem ad Lacedaemonios accessisset, qui legati quum essent, in loco certo consederant consurrexisse omnes et senem illum sessum recepisse.* Quibus quum a cuncto consensu plausus esset multiplex datus, dixisse ex iis quendam, *Athenienses scire, quae recta essent, sed facere nolle.* Att. IV. 1. *plausu maximo mihi gratulatio significata.* Div. I. 28. *Scitum frequentissimo theatro incredibili clamore et plausu comprobatum.* 3. Dicitur etiam generalim pro approbatione et laude. Cluent. 47. *ex tota ista subscriptione rumorem quendam et plausum popularem esse quaesitum.* Tusc. II. 26. *hoc tibi propone amplitudinem animi — unam esse omnium rem pulcerrimam, eoque pulcriorem, si vacet populo, neque plausum captans se tantum ipsa delectet.*

PLEBEIUS. 1. Homo de plebe. Fr. inc. *de plebeia faece sellulariorum.* 2. De vestitu aut sermone vulgari. Sext. 8. *Vestitus asper, purpura illa plebeia ac paene fuscâ.* Fam. IX. 21. *Quid tibi ego in epistolis videor? nonne plebeio sermone agere tecum? Hoc illustriant verba quae paullo post sequuntur: Epistolas quotidianis verbis texere solemus.* 3. Plebeius opponitur patricio. Ibid. *Quid tibi venit in mentem negare Papirium quemquam unquam nisi plebeium fuisse?*

PLEBES, i q. plebs. Leg. III. 3. *tribuni plebei.*

PLEBICOLA, popularis. Sext. 52. *qui, ut credo non libidinis causa, sed ut plebica videretur, libertinam duxit uxorem.* Rull. II. 31. *genus hominum optime moratum, optimorum et aratorum et militum ab hoc plebicola (h. e. qui videri vult plebi favere) funditus exciditur.*

PLEBISCITUM, quod populus inssit, sine auctoritate patrum. F. n. II. 17. *P. Scaevola trib. pleb. tulit ad plebem vellente de ea re quaeri, quo plebis res decreta a Senatû est consuli questio Cn. Caepioni.* Orat. II. 48. *tam illa egi — neque plebiscitis toties consularem potestatem minui, neque provocationem — populo Rom dari sine nobilium dissensione potuisse.*

PLEBS. 1. Ordo populi Romani olim patricius et senatui, postea etiam equitibus oppositus. Brut. 14.

2. Interdum dicitur de infima parte plebis. Sic Att. VII. 3. *omnem illam urbanam ac perditam plebem. Urbana* dicitur, quoniam in tribubus urbanis censebantur libertini et reliqua faex populi. 3. Quum de aliis gentibus agitur, plebs opponitur optimatibus. Tusc. I. 45. *in Hyrcania plebs publicos alit canes, optimates domesticos* — pro sua quisque facultate parat, a quibus (post mortem) lanietur, eamque optimam illi esse censent sepulturam.

PLECTERE, punire. Lael. 22. *quum multis in rebus negligentia plectimur, tum maxime in amicis diligendis.* Off. I. 21. *cavendum est — ne maior poena quam culpa sit, et ne iisdem de causis alii plectantur, alii ne appellentur quidem.* Leg. III. 20. *ut in suo vitio quisque plectatur.*

PLECTRUM, instrumentum citharoedorum, quo chordas percutiunt. N. D. II. 59. *plectri similem linguam nostri dixere, chordarum dentes.*

PLENE, *vollständig*. Div. II. 1. *quae (quaestio de natura deorum) ut plene esset cumulateque perfecta, de divinatione ingressi sumus his libris scribere.* Att. III. 21. *te oro, ut, si quid erit quod perspicias quamcunque in partem, quam plenissime ad me perscribas.*

PLENUS. 1. Divus. Fam. VI. 9. *serius potius ad nos, dum plenior.* 2. Abundans etiam in malam partem. Prov. Cons. 8. *quis plenior inimicorum fuit Mario?* 3. Magnus, copiosus. Rose. Am. 2. *in alienam pecuniam tam plenam atque praeclaram invaseris.* Ceterum male huc traxit Graevius *plenum convivium* e Suetonio. Vid. Burmann. ad Suet. Caes. 49. 4. *Plenum* dicitur corpus carnosum et succulentum, opponiturque macilentum. Vid. Salmass. ad Solin. p. 205. unde transfertur ad orationem, et opponitur ieiunio, exsangui, tenui. Off. I. 6. *orationem Latinam efficies plenorem.* Orat. III. 14. *de horridis rebus nitida, de ieiunis plena, de pervulgatis nova quaedam est oratio tua.* Ibid. 52. *si habitum orationis, et quasi colorem aliquem requiritis, est et plena quaedam, sed tamen teres.* 5. In voce *plenum* est laus si adiecta est suavitas. Orat. I. 29. *neminem voce pleniorum aut suaviorem mihi videor audisse.* Sed etiam in vitio, quum abest suavitas et significat *vastum*. Orat. III. 12. *cuius tu illa laeta nonnumquam imitaris ut E plenissimum dicas.* 6. De verbis opponitur contractioni aut alii diminutioni. Orat.

47. *sic loqui nosse, indicasse vetant, novisse iubent et indicavisse, quasi nesciamus et plenum verbum recte dici, et imminutum usitate. Ern.*

PLERA. Leg. III. 5. *antique pro pleraque. Quamquam Lambinus et Davis. malunt pluria Ern. Nuper etiam Goerenzius V. Cl. pluria recepit Mss. vestigia secutus; etsi non ignorat plera per se vitiosam non esse.*

PLERIQUE. Orat. I. 53. *est magni laboris quem plerique fugimus. Fam. V. 21. plerique eorum quibuscum vivo necessario. Orat. 25. pleraque ex illis convenient etiam huic tenuitati.*

PLERUMQUE. Div. II. 5. *haec ipsa fortuita sunt, plerumque enim, non semper eveniunt.*

PLORARE. Att. XV. 9. *plorando fessus sum.*

PLORATUS. Tusc. II. 8. *virginalem me ore ploratum edere; versus ex Sophoclis Trachiniis translatus apud quoniam Hercules v. 1071. οἴκτειρόν τί με πολλῶσιν οἴκτειρόν, ὅς τις, ὥστε παρθένος βέβρυχεν κλαίων.*

PLOSTRUM. Verr. I. 20. *omnia — plostris evecta asportataque esse. Sic plurimi Mss. At alii legunt plaustris.*

PLUERE. Div. II. 27. *sanguinem pluisse senatri nuntiatum est. Top. 9. Mucius diceret omnem aquam oportere alceri, quae pluendo crevisset.*

PLUMA. N. D. II. 47. *pluma alias (animantes) alias squama videmus obductas. Fin. III. 5. plumae versicolores columbis (ad ornatum donatae). Att. IV. 15. consules pluma aut folio facilius moventur.*

PLUMBEUS. Att. I. 10. *Hortensius properavit rem deducere in iudicium, quum illum (Clodium) plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret, h. e. etiamsi levissimum et infirmum iudicium esset, tamen condemnatum iri. Fin. IV. 18. o plumbeum pugionem, i. e. argumentum leve et infirmum. Tusc. I. 29. nisi plane in physicis plumbei sumus, h. e. obusi, tardi, qui quid ex rebus perspicuis consequatur non videant.*

PLUMEUS. Tusc. III. 20. *collocemus in culcita plumea*

PLURIMUM. Inv. I. 18. *habere plurimum gravitatis Orat. I. 27. ut in quoque oratore plurimum est, ita maxime is pertimescit Parad. 6. ut quisque, quod plurimi est, possidet, ita ditissimus habendus est.*

PLUS. Att. VIII. 24. *cave putes hoc tempore plus me quemquam cruciari.* Ibid. VI. 2. *Pompeium plus plusque in dies diligo.* Att. X. 8. *Ego te nimio plus diligo.* N. D. I. 3. *opiniones (de natura deorum) quum tam variae sint tamque dissidentes, alterum fieri profecto potest, ut earum nulla, alterum certe non potest ut plus una vera sit.* Ac pr. II. 25. *in columba plures videri colores nec esse plus uno.* N. D. I. 35. *molestum est uno digito plus habere (einen Finger zu viel zu haben).* Sext. 39. *tribunum pleb. plus viginti vulneribus iacentem moribundumque vidistis.* Att. VI. 6. *non plus annum obtinere provinciam.* Ibid. V. 1. *ut hoc nostrum desiderium ne plus sit annum.* Tusc. II. 16. *ferre plus dimidiati mensis cibaria.* Inv. I. 47. *vultis pecuniae plus habere.* Leg. I. 2. *alius alio plus habet virium.* Orat. I. 24. *ista, quae putas ad dicendum plus quam ipsam artem posse prodesse.* Top. 22. *si quaeratur eloquentiae plus sit, an iuris civilis scientia.* Off. I. 45. *ita sit ut agere considerate plus sit, quam cogitare prudenter.* Att. XII. 27. *mihi conscientia plurius, quam hominum sermo.* N. D. III. 10. *Sit sane arrogantis, plurius se putare quam mundum.* Off. III. 4. *non modo plurius putare, quod utile videatur, quam quod honestum, sed haec etiam inter se comparare et in his addubitare turpissimum est.*

PLUSCULUM. Orat. II. 24. *causae in quibus plusculum negotii est.* Fam. V. 12. *amori nostro plusculum etiam, quam concedit veritas, largiare.*

PLUVIA. Att. XVI. 16. *equidem etiam pluvias metuo, si prognostica nostra vera sunt.*

PLUVIUS. Top. 9. *aqua pluvia ultimo genere ea est, quae de caelo veniens crescit imbri. Sed propiore loco, in quo quasi ius arcendi continetur, aqua pluvia nocens.* Mur. 9. *in comparatione iocosa imperatoris cum Icto: ille tenet et scit, ut hostium copiae, tu ut aquae pluviae arceantur.*

POCULENTUS. N. D. II. 56. *in ea parte oris qua esculentis et poculentis iter natura patefecit. Sic edd. vell. idque defendit Davisius. Attamen alii potulentis.*

POCULUM. Sen. 14. *pocula minuta atque rorantia.* Phil. II. 25. *si inter cenam in-ipsis tuis inmanibus illis poculis, hoc tibi accidisset (ut vomeres,) quis non turpe duceret?* Cluent. 11. *exhausto illo po-*

pulo mortis, i. e. mortifero, s. venenato. Recte vero illo loco complures critici voc. *mortis* delendum censuerunt.

PODAGRA. Tusc. II. 19 *multos possum bonos viros nominare, qui complures annos doloribus podagrae crucientur maximis*. Fin. V. 31. *Arcesilas — quum arderet podagrae doloribus visitassetque hominem Corniades, et tristis exiret, Mane quaeso, inquit, Corniade noster, nihil illinc huc pervenit. Ostendit pedes et pectus*. Nempe significabat pedum dolorem nihil ad pectus pertinere, scil. ut dolorem summum malum iudicet, nec eum forter ferat.

POEMA. 1. Pis. 29 de Philodemo, Epicureo Pisonis magistro: *Poema facit ita festivum, ita concinnum, ita elegans nihil ut fieri possit argutius*. Div. I. 51. *poema tenerum atque molle*. Ibid. II. 54 de versibus quibusdam Sibyllinis: *non esse illud carmen furentis quum ipsum poema declarat, est enim magis artis et diligentiae, quam incitationis et motus* (es ist mehr ein Werk der Kunst, als der Begeisterung). Q. Fr. III. 5. *opus est ad poema quadam animi alacritate*. Ac. post. I. 3 *ipse varium et elegans omni fere numero poema fecisti*. Orat. 20. *Video visum esse nonnullis Platonis et Democriti locutionem, etsi absit a versu, tamen quod incitatus feratur et clarissimis verborum luminibus utatur potius poema putandum, quam comicorum poetarum*. Chalcidius lib. I. p. 114 „Cicero, ait, pro Gallio poematorum, et in Oratore poematis (pro poematibus) dixit. 2. Tusc. II. 11. *poemata lecta, de locis ex aliquo poemate excerptis*.

POENA. 1. Att. XI. 8 *stultitiae nostrae gravissimas poenas pendimus reip.* Sext. 67. *omnes fere reip. poenas aut praesenti morte, aut turpi exilio dependentur*. Tusc. II. 10. *dictus Prometheus poenas Iovi fato expendisse supremo*. Manil. 75. (Mithridates) *adhuc poenam nullam suo dignam scelere suscepit*. Frōv. Cons. 6. *quam poenam si tum aliorum opibus non suis — evolarunt, at aliam multo maiorem gravioremque subierunt*. Mil. 31. *vobis illae vestrae in conspectu serae sed iustae tamen et debitae poenae solutae sunt*. Fam. VI. 7. *quum praesertim adhuc stili poenas dem.* Phil. XI. 12. *ut is — poenas diis hominibusque meritas debitasque persolvat*. Planc. 19 *noli observantiam sancire poena*. Balb. 18. *potuit (populus Gaditanus) certius interponere*

iudicium voluntatis suae, quam quum etiam accusatorem huius multa et poena multavit. 2. „Cluent. 43. *poena vitae dicitur ut poena capitis et fortunarum omnium.* 3. Rosc. Am. 24. *poenae parentum.* Verr. 1. 3. *poenae civium.* Phil. XIII. 20 *patriae poena.* Att. IX. 24. *poenas alicuius persequi.* In his omnibus significat ultionem iniuriae alicui factae. 4. Att. XIV. 12. *odii poena et doloris.* 5. Verr. II. 27 *iudicium de poenis compromissisque.* 6. *Poena dicitur etiam Furia ultrix.* Pis 37. o Poena! o Furia sociorum! Dom. 9. cf. Drakenborch ad Sil. II. 551. “ *Ern*

POENIRE, antiquè pro *punire*. Tusc. I. 44. Sic habent etiam Codd. quidam. Milon. 31. item Balb. 7. Sic antiqui dicebant *Poenicus, moenera, moeri, pro Punicus, munera, muri.* Vid. Drakenb. l. l. l. 602. et Heins. ad Virgil. Aen XI. 382. Tusc. I. 44. *poeniantur, pro puniant.* *Ern*

POENITET. 1. Sensu proprio, de dolore ex facto aliquo. Fam. VI. 16. *hanc me constantiae puto fore ut numquam poeniteat.* Acad. fr. *Si liceret ut iis, qui in itinere deerravissent, sic vitam deviam secutis, corrigere errorem poeniten o. facilius esset emendatio temeritatis.* Inv. II. 13. *utrum id facinus fuerit, quod poenitere fuerit necesse.* Tusc. V. 28 *nihil quod poenitere possit facere.* 2. Inprimis poenitere nos alicuius rei dicitur, qua contenti non sumus, in qua nobis non satisfacimus, non poenitere autem quae nobis laud displicet. Tusc. VI. 18 *sapientiam nunquam sui poenitet.* Fam. VI. 1. *fortuna suae maxime quemque poenitet.* Orat. III. 9. *poenitet me mei (ich bin mit mir unzufrieden).* Orat. 37. *quae qualiacumque in me sunt, me enim ipsum poenitet quanta sint.* Off. I. 1. *tamdiu velle debebis, quoad te, quantum proficias non poenitebit (so la ge du mit deinen Fortschritten nicht unzufrieden bist).* Phil. III. 7. *Viderint Pulippus — Marcellus — quos certo scio dignitatis uxorum suarum non poenitere.*

POESIS. Orat. III. 25. *possumus indicare (orationem) concinnam, disinctam — sine varietate quamvis clavis sit coloribus picta vel poesis vel oratio, non posse in delectatione esse diuturna.* Tusc. V. 29. *traditum est Homerum caecum fuisse. At eius picturam non poesim videmus.*

POETA. Orat. I. 16. *Est finitimus oratori poeta, numeris adstrictior paullo, verborum autem licentia liberior, multis vero ornandi generibus socius ac paene par.* Orat. 20. *poeta est eo laudabilior quod virtutes oratoris persequitur quam versu sit astrictior.* Orat. II. 46. *saepe audi vi poetam bonum neminem sine inflammatione animorum existere posse, et sine quodam afflatu quasi furoris.* Arch. 8. *Sic accepimus poetam naturam ipsam valere, et mentis viribus excitari, et quasi divino quodam spiritu inflari.*

POETICA. Orat. 53. *Poetica et versus inventus terminatione aurium, observatione prudentum.* Tusc. IV. 32. *o praecleram emendatricem vitae poeticam, quae amoris flagitii et levitatis auctorem in concilio deorum collocandum putet.*

POETICE. Fin. V. 4. *poetice loquar, i. e. poetarum more.*

POETICUS. Orat. III. 33. *poeticum verbum.* Orat. I. 31. *non poetico sed oratorio quodam numero ac modo.* Q. Fr. II. 15. *quoniam in isto homine colendo tam indormivi diu — cursu corrigam tarditatem, tum equis tum vero, quod scribis poema ab eo nostrum probari, quadrigis poeticis.*

POETRIA. Cael. 27. *haec tota fabella veteris et plurimarum fabularum poëtriae, quam est sine argumento, quam nullum invenire exitum potest? Poëtriam plurimarum fabularum appellat Clodiam, h. e. multorum mendaciorum inventricem.*

POLIRE. 1. *Sensu proprio.* Leg. 25. *Rogum ascia ne polito, i. e. ne rogi fiat e lignis ascia dolatis et poliis.* 2. *Metaphorice, de oratione.* Orat. I. 14. *ignarus faciundae ac poliendae orationis.*

POLITE. Brut. 10. *polite et luculenter scribere.* Cael. 3. *laus ingenii (tui) quod ornate politoque scripsisti.* Ac. post. I. 1. *quaedam limantur politius.* Brut. 30. *Mucius enucleante quidem et polito, nequaquam autem ea vi et copia.*

POLITIA. Div. II. 27. *Si ista sequimur, quod Platonis politiam (libros de re publica) nuper apud me mures corroserint, de republica debui peritescere.*

POLITICUS. Orat. III. 28. *dicunt illi, qui — olim propter eximiam rerum maximarum scientiam a Graeci politici philosophi appellati, universarum rerum*

publicarum nomine vocabantur, e. c. Ionici, Italici. Fam. VIII. 1. *tui politici libri omnibus vigent.* Scil. Ciceronis de republica libri.

POLITULUS. Fam. VII. 33. *opus est hic limatulo et politulo iudicio tulo*

POLITUS. 1. Proprie de corporibus quae laevigantur. Q. Fr. III. 1. *columnae politae.* 2. Metaphorice, de hominibus. 3. Fam. XIII. 1. *vir omni liberali doctrina politissimus.* Fam. I. 7. *Epīcurus non satis politus iis artibus, quas qui tenent eruditi appellantur.* Acad. pr. II. 47. *Nihil acutius nihil potius Aristotele.* Att. II. 21. *ego hunc (Pompeium) omnibus a me pictum et politum artis coloribus subito deformatum non sine magno dolore vidi.* Fam. VII. 1. *quae potest esse homini polito delectatio quum homo imbecillus a valentissima bestia laniatur.* Pis. 25. *ut es homo facetus ad persuadendum concinnus, perfectus politus e schola,* ironice dictum in Pisonem. 3. De oratione. Brut. 95. *Oratio accurata et polita.*

POLLERE. Brut. 69. Q. *Arrius exemplo debet esse, quantum in hac urbe polleat multorum obedire tempori, multorumque vel honori vel periculo servire.* Off. II. 9. *harum duarum (virtutum, prudentiae scil. et iustitiae) ad fidem faciendam iustitia plus pollet.* Brut. 51. *Hortensius quum partiretur tecum causas perorandi locum ubi plurimum pollet oratio semper tibi relinquebat.*

POLLEX. Off. III. 11. *durius Athenienses, qui sciverunt, ut Aeginetis, qui classe valebant, pollices praeciderentur,* cf. Valer. IX. 2. extern. 8. — Att. XIII. 46. *Pollex quidem mihi Lanuvii praesto fuit; sed plane pollex non index.* Lepidus iocus ex ambiguitate nominis, quo significat sibi illum nihil indicare potuisse eorum, quae ex eo se cogniturum speraverat.

POLLICERI. Planc. 42. *nihil tibi ego tum de meis opibus pollicebar, sed horum erga me benivolentiam promittebam.* Fam. VII. 5. *neque minus ei prolixè de tua voluntate promisi, quam eram solitus de meo polliceri.* Læg. II. 5. *intelligi par est, eos qui pernicioſa iniusta populis iussa descripserint, quum contra fecerint, quam polliciti professique sint, quidvis potius tulisse quam leges.* Phil. VIII. 2. *pecunias in remp. polliceri.*

POLLICITATIO. Fam. X. 32. *legiones non destitit literis atque infinitis pollicitationibus incitare.*

POLLUIRE. Rosc. Am. 25. *nemo putabat quemquam esse, qui quum omnia divina atque humana iura scelere nefario (patricio) polluisset, somnum statim capere potuisset* Phil. XI. 12. *qui omnia deorum hominumque iura inexpiabili scelere polluit.* Verr. V. 72. *sacra polluta et violata*

POLUS. N. D. II. 41. *extremus duplici de cardine vertex dicitur esse polus.*

POLYPUS, piscis. Fam. IX. 16.

POMARUM. Sen. 15. *nec vero segetibus solum — res rusticae laetae sunt, sed etiam hortis et pomariis.*

POMERIDIANUS. „Orat. 47. *pomeridianas quadrigas, quam postmeridianas libentius dixerim.* Apud veteres saepe fit mentio *matutinorum* et *meridianorum*, qui sunt gladiatores dicti a tempore, quo edebantur. Illi dicuntur etiam *bestiarii* ap. Sueton. Claud. 34. ad quem locum vid. Torrent. et Lips. Saturn. II. 15. qui de utroque genere erudite agunt. Dabantur autem *meridiani*, ut quemadmodum Seneca ep. 7. ait, oculi a crudeli spectaculo *matutinorum* rescicerentur; atque eandem ob causam post gladiatores tempore pomeridiano dabantur interdum *Circenses ludi*, quorum sunt *quadrigae*. Itaque Augustinus Confess. I. VIII. *Circenses d'erte appellat spectaculum pomeridianum.* Hinc Ciceronis *quadrigas pomeridianas* intellige.“ *Err. Orat. III. 30 non est paucorum libellorum hoc munus neque — huius ambulationis antemeridiana, aut nostrae pomeridiana sessionis.* Att. XII. 35. *hodie tuas literas expectabamus matutinas, erunt fortasse alterae pomeridianae.*

POMOERIUM. N. D. II. 4. *Ti. Gracchus quum comitia consularia habuisset quibus P. Scipio et C. Figulus consules crearentur, haruspicesque dixissent, non fuisse iustum comitiarum rogatorem, Gracchus incensus ira: Itane vero, inquit, ego non iustus, qui et consul rogavi, et augur, et auspicato? Post autem ex provincia literas ad collegium misit, se quum legeret libros recortatum esse vitio sibi tabernaculum captum esse — quod quum pomoerium postea intrasset, habendi senatus causa in redeundi quum idem pomoerium transiret, auspiciari esset oblitus; itaque vitio creatos*

consulas esse. De pomoerio Livius I. 44. Pomoerium, verbi vim solam intuentes postmoerium interpretantur esse. Est autem magnus circa murum locus, quem in condendis urbibus, quondam Etrusci, qua murum ducturi erant, certis circa terminis inaugurato consecrabant; ut neque interiore parte aedificia moenibus continuarentur, quae nunc vulgo etiam coniungunt, et extrinsecus puri aliquid ab humano cultu pateret soli. Hoc spatium, quod neque habitari neque arari fas erat, non magis quod post murum esset, quam quod murus post id, pomoerium Romani appellarunt. Et in urbis incremento semper, quantum moenia processura erant tantum termini hi consecrati proferebantur, cf. Gellium N. A. XIII. 14. et Tacitum Annal. XII. 24.

POMPA. 1. Sensus proprio, solennis incessus, eine Procession, ein feyerlicher Aufzug. Off. I. 36. ne tarditatibus utamur in ingressu mollioribus, ut pomparum ferculis similes esse videamur. Tusc. V. 32. Socrates in pompa, quum magna vis auri argentique ferretur, quam multa non desidero, inquit. Att. XIII. 28. quid tu hunc de pompa, Quirini contubernalem, his nostris moderatis epistolis lactaturum putas? Caesarem notat, cuius simulacrum in pompa Circensi inter deorum simulacra gestatum erat, eiusque statua in Quirini templo posita, et quidem si Dionem credimus lib. 43. cum inscriptione DEO INVICTO. 2. De comitatu ad honorem et magnificentiam spectante Fam. II. 6. molesta pompa licitorum meorum Mu. 13. Cadaver P. Clodii spoliatum in agnibus, exsequis, pompa, laudatione. 3. De splendore negotii. Pet. cons. 10 postremo tota petitio cura ut bona, ac plena sit. ut illustris, ut splendida, ut habeat summam speciem ac dignitatem. 4. De eloquentia epidictica, s. ad ostentationem composita, non in veris causis forensibus versante. Orat. 13 dulce orationis genus — est in illo epidictico genere, pompae quam pugnae aptius Ibi. Verum haec ludorum atque pompae, nos autem iam in aciem dimicationemque (i. e. ad eloquentiam forensem) veniamus. Orat. II. 25. eorum (oratorum qui ex Isocratis schola exierunt) partim in pompa, (i. e. in genere epidictico) partim in acie (i. e. in eloquentia forensi) illustres esse voluerunt. Orat. II. 72 adhibere quandam in dicendo (fortasse leg. cedendo) speciem atque pompam et pugnae similem fugam.

POMUM. N. D. II. 63. *pomorum iucundus non gustatus solum, sed odoratus etiam et aspectus.* Sen. 19. *poma ex arboribus si cruda sunt, vi avellantur, si matura et cocta, decidunt.*

PONDERARE, Metaphorice, pro examinare, s. iudicio expendere. Brut. 75. *non quantum quisque prosit, sed quanti quisque sit, ponderandum est.* Rab. Post. 3. *ubi est sapientia iudicis? in hoc, ut non solum quid possit, sed etiam quid debeat, ponderet.* Caecin. 21. *Verba si valent, si causae non ratione sed vocibus ponderantur.* Font. 6. *in rebus iudicandis non minimam partem ad unamquamque rem aestimandam, momentoque suo ponderandam sapientia iudicis tenet.* Sull. 25. *quid quisque voluerit, cogitarit, admiseric, non ex crimine, sed ex moribus eius, qui arguitur est ponderandum.* Tusc. V. 25. *disserendi ratio et scientia (i. e. dialectica) ex qua summa utilitas existit ad res ponderandas.* 2. Aestimare. Fam. II. 6. *si mea in te essent opicia tanta, quanta magis a te ipso praedicari, quam a me ponderari solent.*

PONDEROSUS. Att. II. 12. *ponderosa epistola.*

PONDO. Flacc. 28. *ante pedes praetoris in foro expensum est auri pondo centum paulo minus.*

PONDUS. 1. De corporibus gravibus. Fat. 20. *omne pondus, nulla re impediēte, moveatur et feratur necesse est.* Somn. 3. *In terram feruntur omnia suo nutu pondera.* 2. De massa corporum, quatenus eius gravitas in libra inspectatur. Caecin. 4. *grande pondus argenti.* Sen. 16. *magnum auri pondus.* N. D. III. 34. *Aureum amiculum grandi pondere.* Tusc. I. 19. *tamquam paribus examinatus ponderibus; (de aequilibrio).* 3. Metaphorice, de rerum incorporearum gravitate, et momento. Off. III. 8. *honestas omni pondere gravior habenda, quam reliqua omnia.* N. D. III. 35. *virtutis et vitiorum, sine ulla divina ratione grave ipsius conscientiae pondus.* Top. 19. *persona non qualiscunque testimonii pendus habet.* *Ad faciendam enim fidem auctoritas quaeritur.* Vat. 5. *quid quisque nostrum de se ipse loquatur, non est sane requirendum. Boni viri iudicent; id est maximi momenti et ponderis.* 4. De gravitate verborum. Orat. II. 17. *omnium sententiarum gravitate omnium verborum ponderibus est utendum.* Orat. 8. *in hoc ipso (Demosthene) diligenter exami-*

nante verborum omnium pondera reprehendit Aeschines quaedam.

PONE, i. e. post, sed loco tantum non et tempori apponitur. Serv. ad Virgil. II. 725. Univ. 10. *pone quos aut ante labantur.* Ibid. c. 15. *et ante et pone, ad laevam et ad dextram.*

PONERE. 1. De loco, aliquid in eo collocare. Flacc. 9. *Ne corrumpi tabulae facile possent, ideo lex obsignatus in publico poni voluit.* Off. 1. 55. *corporis nostri magnam natura ipsa videtur habuisse rationem, quae formam nostram reliquamque figuram, in qua esset species & nescia, eam posuit in promptu.* 2. De tempore, transigere, consumere. Orat. II. 5. *Cotta dicebat, omne illud tempus meridianum Crassum in acerrima atque attentissima cogitatione posuisse.* Att. VI. 2. *Nous Mui in Ciliciam cogitabam? ibi quum lunium mensem consumpsissem Quintilem in reditu ponere.* Fam. V. 21. *diem tecum libentius posuerim, quam omne tempus cum plerisque eorum, quibus cum viro necessario.* Att. XI. 22. *ille (Caesar) huc veniet — tarde quidem. Itinera enim ita facit ut multos dies in oppidum ponat, scil. ut recte L. F. Gronovius explicat, conventibus agendis et audiendis legationibus.* 3. De cura aut studio, quod certis rebus aut negotiis tribuitur. Q. Fr. I. 1, 33. *animum, curam, cogitationemque tuam pone in omnium laude undique colligenda.* Muren. 22. *accedit eodem ut etiam ipse candidatus totum animum, atque omnem curam, operam diligentiamque suam in petitione non possit ponere.* Tusc. I. 19. *totos nos in contemplandis rebus perspicendisque ponemus.* 4. Poni dicitur pecunia, quum fenori datur. Verr. III. 70. *quum posita esset pecunia apud eas societates, unde erat attributa, binis centesimis feneratus est.* 5. Inde transfertur ad officia et beneficia quae bene collocantur. Fam. XIII. 54. *peto, quum apud gratos homines beneficium ponis, ut eo libentius his commodes.* Ibid. 56. *apud gratissimum hominem atque optimum virum, quam bene positurus sis studium tuum atque officium dubitare re non existimo.* 6. Ponere in aliquo, est in numerum referre, Fin. III. 8. *ponere mortem in malis.* Fam. IV. 9. *ponere aliquid in minimis.* Fam. XV. 4. *a me autem haec sunt (in te) profecta, quae ego in beneficii loco non pono, sed in veri testimonii atque iudicii.* Caecil. II. 9. *quos ego utrosque in eodem genere praedato-*

rum direptorumque pono. 7. Multum in aliqua re ponere, est magni aestimare s. multum ei tribuere. Ac. pr. II. 29. quoniam tantum in ea arte (dialectica) ponitis, videte ne contra vos tota nata sit Att. II. 25. credibile non est quantum in prudentia tua et fide ponam. Orat. II. 20. tantum ego in eccellente oratore, et eodem viro bono, pono esse ornamentum universae civitati Fam. X. 25. maiorem fructum ponere in perpetuitate laudis quam in celeritate praeturae. 8. Existimare. Cluent. 21. ut quaecunque dicendi potestas esset data in honore atque beneficio ponerent, i. e. in ea sibi honorem haberi et beneficium dari existimarent. 9. Apponere, subornare. Fam. VIII. 12. ponere alicui accusatorem. Sull. 28. iudicem ponere. 10. In disputationibus ponere quaestionem dicitur, qui iubet de aliqua re dicere. Orat. I. 22. quid mihi nunc vos — quaestiuiculam de qua meo arbitratu loquar ponitis. Orat. II. 4. intelleximus — (Crassum) doctoribus nostris ea ponere in percontando, eaque ipsum in omni sermone tractare, ut nihil esse ei novum, nihil inauditum videretur. Tusc. I. 4. ponere iubebam de quo quis audire vellet, ad id aut sedens aut ambulans disputabam. 11. De eo quod in oratione affertur et pronuntiatur. Leg. II. 5. Recte igitur Magnus ille noster (Pompeius) posui (i. e. dixit) in iudicio — remp. nostram iustissimas huic municipio gratias agere posse. Fin. V. 27. Animadverti te isto modo paullo ante ponere, et scio ab Antiocho nostro dici sic solere. Verr. II. 58. Erat eiusmodi causa ut ille ne sine adversario quidem — reperire posset quid diceret. Itaque tantum verbo posuit — Sthenium literas publicas corrupisse. 12. Item de eo, quod in literis in tabulis publicis perscribitur. Fam. IX. 15. et quidem quum in mentem (Caesari) venit, ponor ad scribendum; i. e. ut L. F. Gronovius explicat, ubi iubuit, praescribitur Scto meum nomen, quasi scribendo affuerim, etiamsi haudquaquam praesto fuerim. Manutius coniciebat ita legendum esse: ponor adf. scrib., h. e. ponor adfuisse scribendo scil. Scto. 13. Ponere est etiam aliquid tamquam concessum sumere; voraussetzen. Div. I. 52. hoc posito atque concess. Caecin. 11. est haec res posita, quae ab adversario non negatur. Fat. 6. certum in Fabio ponitur ortum esse eum Canicula Orientis. 14. Pedem ponere tum proprie tum metaphorice dicitur. Att. I. 13. pedem ubi ponat in suo non habet. Phil.

Phil. III. 11. *hodierno die primum longo intervallo in possessionem libertatis pedem ponimus.* Fin. IV. 25. *sapientia ubi pedem poneret non habebat, sublatis officiis omnibus.* 15. *Ponere pro deponere e.* Tusc. V. 20. *tunicam ponere.* Orat. III. 12. *ponere vitia.* Tusc. III. 28. *quid est quod plus faciat ad ponendum dolorem, quam quum est intellectum nihil profici et frustra esse susceptum.* Fam. VIII. 6. *candide ponere inimicitias.*

PONS. 1. Sensus proprio. Verr. IV. 52. *pars oppidi (Syracusarum) quae appellatur Insula, mari dis-iuncta angusto ponte rursum adiungitur et continetur.* Fam. X. 25. *omnes copias Isaram traieci, pontesque, quos feceram interrui.* 2. Inprimis pontes dicuntur, per quos in comitiis transibant ii, qui suffragia ferebant. In iis nimirum positae erant cistae, in quas tabellae signis A (antiquo) vel U. R (uti rogas) notatae, coniciebantur. Her. 1. 13. *Caepio — pontes disturbat, cistas deficit, impedimento est quo secius feratur lex (L. Saturnini).* Leg. III. 17. *lex de suffragiis hanc sententiam continet, ut omnes leges tolleret, quae postea latae sunt, quae tegunt omni ratione suffragium, ne quis inspiciat tabellam, ne roget, ne appellet.* Pontes etiam lex Maria fecit angustos. Rosc. Am. 35. *Habeo etiam dicere, quem contra morem maiorum, minorem annis LX de ponte in Tiberim deiecerit.* Ad h. l. optime sic Heusingerus: „Mos Romanorum erat, maiores sexaginta annis in comitiis a suffragiis ferendis excludere, quod de ponte deicere dicebant. Nam e pontibus ligneis suffragiorum tabellae in cistas deferabantur a quibus prohibebantur, qui ius suffragii non habebant. Cicero vero magis propria significatione Capitoneum aliquem de ponte deiecisisse ait, id est de ponte Tiberino in flumen praecipitasse ac submersisse.“ Illud contra morem maiorum Heusingerus interpretatur, nefarie, contra fas et iura. Cicero autem respicit morem, quo sexagenarii de ponte in comitiis deiciebantur; ideoque dicit, *minorem annis LX* quum deiecerit, id fecisse contra morem maiorum. Att. I 13. *operae Clodianae pontes occupant; tabellae ministrabantur, ita ut nulla daretur UTI ROGAS, scil. quia Clodiani volebant rogationem de pollutis a Clodii sacris antiquari, tabellas tantum dabant, in quibus esset A inscriptum,* h. e. ANTIQUO.

PONTICULUS. Q. Fr. III. 1. *ponticulus qui est ad Furinae, (vel ut Ursinus malebat Porinae) scil. templum. Tusc. V. 20. (Dionysius) fossae transitum ponticulo ligneo coniunxit.*

PONTIFEX. „Pontifices sunt communes sacerdotes omnium deorum. Vid. Leg. II. 8. *divisque aliis sacerdotes, omnibus Pontifices, singulos flamines sunt.* Inter pontifices autem princeps fuit *Pontifex Maximus.* Reliqui distinguuntur in *maiores, et minores.* *Maiores patricios, minores, quorum mentio Harusp. resp. b. fit.* plebeios statuit Guther. Iur. Pontif. I. 17. 23. Livius contra XXII. 57. scribas Pontificum suis temporibus *Pontifices minores* dictos ait, quem sequi debemus. Sed Gutherii, Panvinii, et Ruperti errores de pontificibus minoribus refellit Norisius ad Cenotaph. Pis. Diss. I. c. 5. ubi totum Ciceronis (Harusp. R. 6.) de Collegio pontificum locum difficilem, planissime explicat. Dukerus autem ad Livium I. c. consentiens Norisio in eo, quod Pontifices minores putat non pertinuisse ad Collegium Pontificum, quod proprie dicitur, credit, olim unum tantum talem scribam fuisse, nixus loco eodem Livii, post auctum numerum. Van Dalen autem plane repudiandus est, qui Diss. ad Marm. ant. p. 198. Pontificem minorem putat Regem sacrorum fuisse, quum et ap. Ciceronem I. c. et Macrobi. Saturnal. I. 13. clare distinguantur.“ Ern. Sen. 9. *L. Metellus Pontifex maximus viginti et duos annos ei sacerdotio praesuit.* Orat. III. 19. *Pontifices veteres, propter sacrificiorum multitudinem tres viros epulones esse voluerunt, quum essent ipsi a Numa, ut etiam illud ludorum epulare sacrificium facerent instituti.* Orat. II. 12. *ab initio rerum Romanarum usque ad P. Mucium pontificem maximum res omnes singulorum annorum mandabat literis pontifex maximus, efferebatque in album, et proponebat tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi, ii qui etiam nunc annales maximi nominantur.* Orat. I. 43. *plurima est — in pontificum libris — antiquitatis effigies.*

PONTIFICALIS. Leg. II. 21. *si vos tantummodo pontifices essetis, pontificalis maneret auctoritas, sed quod iidem iuris civilis estis peritissimi hac scientia illa eluditur.* Ibid. 22. *iuris compositio pontificalis.*

PONTIFICATUS. Harusp. 9. *maiores nostri — statas solemnesque caerimonias pontificatu — contineri putarunt.*

PONTIFICIUS. Leg. II. 21. *quaero a vobis pontifices — quid sit quod ad ius pontificium civile appetatis. Civilis enim iuris scientia pontificium quodammodo tollitis.* N. D. I. 30. *nominum (deorum) non magnus numerus ne in pontificibus quidem nostris, scil. libris, deorum autem innumerabilis.*

POPA, caupo. Mil. 24.

POPINA. 1. *Vulgaris et sordida luxuriae officina.* Phil. II. 28. *huius (Pompeii) in sedibus (ab Antonio occupatis) pro cubiculis stabula, pro tricliniis popinae sunt.* Pis. 8. *tu ex tenebricosa popina consul extractus.* 2. *De odore malo, qualis esse solet in popinis.* Pis. 6. *quum isto ore foetido teterrimam nobis popinam inhalasses — paulisper stetimus in illo ganearum tuarum nidore ac fumo.*

POPLES. N. D. I. 35. *tuus deus non digito uno redundat, sed — poplitibus, manibus, pedibus, feminibus, cruribus.*

POPULARIS. 1. *Qui est ex eodem populo, δημότις.* Leg. I. 23. *non popularis alicuius definiti loci, sed civis totius mundi.* Att. X. 1. *Solon popularis tuus.* 2. *A populo tributus, ortus.* Dom. 18. *honor popularis.* Phil. XI. 7. *imperium popolare semper ventosum est.* Leg. II. 4. *lex popularis.* 3. *Populo usitatus, ad eius captum accommodatus.* Off. II. 10. *popularibus verbis utendum et usitatis.* Orat. II. 38. *popularis trutina.* 4. *Popularis porro est idem, qui civilis bono sensu dicitur.* Fin. V. 23. *homo habet innatum quiddam civile et popolare, quod Graeci πολιτικόν vocant.* 5. *Studiosus populi eiusque gratiam captans, etiam cum detrimento rei publ. et contra honestatem; de quo est locus classicus: Sext. 45. Off. I. 25. alii populares, alii studiosi optimi cuiusque (i. e. optimates).* Sed paulo honestius Rull. II. 1. *popularem consulem se futurum pollicetur, nempe vere, non fecte et fallaciter popularem, ut est Dom. 29.* 6. *Hinc ratio popularis.* Fam. I. 2. Sext. 55. *Pet. cons. 11. de partibus popularium, quas aliquis amplexus est, s. studio gratiae populi captandae.* 7. *Populo gratus, probabilis.* Caecil. 3. *nomen censorium iam popolare et plausibile factum est.* Att. X. 4. *quod putaret popularem esse clementiam.*

Rull. II. 4. *quid est tam populare, quam pax?* 8. *Illustris, pervagatus, speciosus.* Rull. II. 1. *popularis laus et lux.* Acad. pr. II. 2. *quorum ad illustres et populares laudes has etiam minus notas adiungimus.* Ibid. *gloria popularis.* Pet. Cons. 15. *tota petitio, cura ut pompae plena sit, ut illustris, ut splendida, ut popularis.* 9. *Ad populum movendum, imitandum aptus.* Verr. I. 58. *quid tandem erat in illo puero populare? quid invidiosum?* Ibid. *non illius cetas, sed causa, non vestitus, sed fortuna popularis videbatur.* Ibid. *neque erant hae lacrymae populares magis, quam nostrae etc.* 10. Orat. II. 38. *popularis lapsus et Tusc. V. 36. popularis offensio, de iis qui in re aliqua oratione, actione populum offenderunt.* Orat. 44. *oratio popularis, h. e. ad populum.* Q. Fr. I. 1. *popularis accessus ad tribunal.* 11. *Exquisitius ac dnrus illud est: Sext. 50. popularis sacerdos, de Clodio per ironiam, qui in sacrarium Bonae Deae irruerat, ubi pro populo Rom. sacra fiebant.* Ern.

POPULARI. Off. I. 10. *ille, qui quum triginta dierum essent cum hoste pactae induciae, noctu populabatur agros, quod dierum essent pactae, non noctium induciae.* Verr. III. 52. *a Verre populata vexataque provincia.*

POPULARITER. 1. *More populi, ut populus intelligere possit.* Leg. I. 6. *populariter loqui.* Fin. V. 4. *populariter scribere.* 2. *Seditiose, invidiose.* Verr. I. 58. *me populariter agere.* Off. II. 21. *in agendo multa populariter.* Cluent. 34. *tum in causa nihil erat — praeter invidiam — conciones quotidianas, seditiose ac populariter concitatus.*

POPULUS. Orat. 48. *usum loquendi populo concessi, scientiam mihi reservavi.* Arch. 10. *malus poeta de populo.* „ Verr. I. 42. *ut quaestio eius ad populum pertineat.* Leg. III. 16. *iudicium populi.* Haec quomodo capienda sint, vid. Ind. Legg. *Lege Tabellaria Cassia.* — Ern.

PORCA, porcus femina. Inv. II. 30. *in foedere — cum Samnitibus, quidam adolescens nobilis porcā sustinuit, iussu imperatoris, foedere autem ab Senatu improbato, et imperatore Samnitibus dedito, quidam in senatu eum quoque dixit, qui porcā tenuerit dedit oportere.* Leg. II. 22. *quae in porca contracta iura sint, i. e. in porca, ob culpam piaculi commissi contractam, offerenda.*

PORCUS. Sen. 16. *Villa abundat porco, haedo agno.* Leg. II. 22. *porco femina piaculum pati, h. e. expiationis causa porcam immolare debere.*

PORRECTIO. N. D. II. 60. *digitorum contractio facilis, faciliisque porrectio.* Her. III. 15. *si contentio fiat per distributionem, celeri porrectione brachii — uti oportebit.*

PORRECTUS. Fin. I. 11. *Statua Chrysippi sedentis porrecta manu.* 2. Att. V. 18. *ne quid inter caesa et porrecta, ut aiunt oneris mihi addatur aut temporis.* Proprie est tempus interiectum inter victimae inactionem, et extorum in aram impositionem, quo tempore fari licet. *Extia porrecta sunt exta data deo* ut ait Ovidius Fast. I. 51. *Inter caesa et porrecta autem, per proverbium, nobis aliquid dicitur accidere, quum accidit dum aliis rebus intenti sumus, aut absumus, neque nobis ab eo possumus cavere.* Ern.

PORRIGERE. Div. I. 55. *animal membra quocumque vult flectit, contorquet, porrigit, contrahit.* Tusc. V. 21. *nec manum (Damocles) porrigebat in mensam.* Fin. III. 17. *de bona fama — Chrysippus et Diogenes detracta utilitate, ne digitum quidem eius causa porrigendum esse dicebant.* 2. Inprimis de manibus suffragiorum causa sublatis. Flacc. 6. *Sic sunt expressa illa praeclara, quae recitantur, psephismata, non sententis neque auctoritatibus declarata — sed porrigenda manu profundendoque clamore multitudinis concitatae.* 3. Metaphorice, pro offerre, concedere. Orat. I. 40. *vagari magna cum caterga toto foro, praesidium clientibus atque opem amicis, et prope cunctis civibus lucem ingenii et consilii sui porrigentem atque tendentem.* Mil. 4. *quis est, qui quoquomodo quis interfectus sit, puniendum putet, quum videat aliquando gladium nobis ad occidendum hominem ab ipsis porrigi legibus?* Verr. V. 58. *cui civi supplici non illa dextera invicta et fidem porrexit et spem salutis ostendit.*

PORRO. 1. Notat consecutionem. Quint. 8. *clamabat porro Quintius.* 2. i q. vicissim. Sen. 13. *Saepe a maioribus natu audiui qui se porro (hinwiederum) pueros a senibus audivisse dicerent.* 3. In transitionibus. Div. II. 51. *Sequitur porro nihil deos ignorare* 4. Singularis usus est huius particulae Fin. V. 26. *quae mala illi non audent appellare — ea nos mala dicimus, sed exigua et porro minima.* Ernestius interpr.

atque adeo minima, cui assentitur Goerenzius putatque brevius dictum, pro et porro, i. e. accuratius si spectet, minima. In quibusdam tamen edd. legitur et paena minima.

PORTA. 1. Sensu proprio. Att. VII. 2. *Bibulus pedem porta non plus extulit quam domo sua.* Fin. IV. 9. *si Annibal ad portas venisset, murumque iaculo traiecisset.* 2. Metaphorice. N. D. II. 55. *succus is, quo alimur, permanat ad iecur per quasdam a medio intestino usque ad portas iecoris (sic enim appellant) ductas et directas vias.*

PORTARE. Att. XIV. 5. *rumorem afferunt magnum, Romae domum ad Antonium frumentum omne portari.* Phil. II. 42. *scutorum lecticas portari videmus.* Q. Fr. II. 10. *quum hominem portarem (i. e. portari iuberem) ad Baias octophoro.* Parad. I. 2. *Laudabo sapientem illum Biantem — cuius quum patriam Prienen cepisset hostis, ceterique ita fugerent, ut multa de suis rebus secum asportarent, quum esset admonitus a quodam ut idem ipse faceret: Ego vero, inquit, facio. Nam omnia mea porto mecum.*

PORTENDERE. N. D. II. 66. *quod intelligitur significationibus rerum futurarum, quae tum dormientibus, tum vigilantibus portenduntur.* Div. II. 65. *Chrysippus divinationem desinit his verbis: vim cognoscentem, et videntem, et explicantem signa, quae a diis hominibus portendantur.*

PORTENTOSUS. Div. II. 28. *an illa nos terrent, si quando aliqua portentosa aut ex pecude, aut ex homine nata dicuntur?*

PORTENTUM. 1. Sensu proprio. Div. I. 42. *quia ostendunt, portendunt, monstrant, praedicunt, ostenta, portenta, monstra, prodigia dicuntur, cf. N. D. II. 3. Div. II. 28. nec si id factum est, quod potuit fieri portentum debet videri. Nulla igitur portenta sunt. Nam si, quod raro fit, id portentum putandum est, sapientem esse portentum est. Saepius enim mulam peperisse arbitror, quam sapientem fuisse.* 2. Metaphorice. Tusc. I. 6. *quid negotii est haec poetarum et pictorum portenta (Abenteuer) convincere.* Pis. 4. *P. Clodius fatale portentum (Ungeheuer) prodigiumque reip.*

PORTICULA. parva porticus. Fam. VII. 23. *in porticula Tusculani,*

PORTICUS. 1. Ambulatio columnis suspensa circa templa, et in aedibus privatis in atrio, impluvio item ante aedes, qua a pluviis et solis ardore defenderentur. Verr. III. 40. Q. Fr. III. 1. *summam dignitatem pavimenta porticus habebant.* 2 Α στοὴ illa ποικίλη in qua Athenis Zeno Cittieus docebat, *porticus* nonnunquam pro Stoicorum secta ponitur. Acad. fr. apud Augustin lib. III. contra Academicos. *Clamat Zeno et tota illa porticus tumultuatur.*

PORTIO. Verr. V. 21. *numquam in Sicilia frumentum est emptum, quin Mamertinis pro portione imperaretur.*

PORTITORES, sunt operae publicanorum, qui portoria redemerant, quae in portu sedebant, merces exercebant, et portorium exigebant. In quo quum iniquius et acerbius versarentur, omnibus hominibus invidi erant, ut etiam e sacris libris constat. Nam qui ibi memoratur τελευται sunt portitores, operae publicanorum, non publicani. Vid. Ruil. II. 23. ubi Turnebus male publicanos interpretatur, qui error ei cum multis communis est, et ab Asconio haustus. Vid. Casaub. ad Theophrast. c. 6. Burmann. de Vectigal. p. 140. Ern. Off. I. 42. *Quaestus, qui in odia hominum incurrunt, ut portitorum, ut feneratorum.* Vat. 3. *quum te non custodem ad continendas, sed portitorem ad partiendas mercedes missum putares* Rep. fr. lib. IV. *nolo eundem populum imperatorem et portitorem esse terrarum.*

PORTORIUM, vectigal quod in portu pro mercibus solvitur (*Hafenzoll*). Font. 5. *portorium vini.* Verr. II. 75. *portorii vicesima, h. e. vicesima mercium, quam portorii loco solvebant.* Inv. I. 30. *portorium locare,* cf. Att. II. 16. Pis. 36. *De portorio omnium optime egit Burmannus l. c. c. 5.* Ern. 2. Att. II. 16. *portorium circumvectionis.*

PORTUOSUS. Fam. VI. 20. *navigatio portuosa, h. c. in qua multi portus patent.* Orat. III. 19. *mare portuosum est portubus frequens.* Ern.

PORTUS. 1. Sensu proprio. Manil. 12. *An ignoratis portum Caietae celeberrimum atque plenissimum navium — a praedonibus esse direptum?* Font. I. 9. *in navigando tempestati obsequi artis est, etiamsi portum tenere non queas.* Inv. II. 32. *navis invitis nautis*

vi tempestatis in portum coniecta. Sen. 19. *Vitam adolescentibus vis aufert, senibus maturitas; quae mihi quidem tum incunda est, ut quo propius ad mortem accedam, quasi terram videre videar, aliquandoque in portum ex longa navigatione esse venturus.* Planc. 39. *An quum videam navem secundis ventis cursum tinentem suum, si non ea eum petat portum, quem ego aliquando probavi, sed alium non minus tutum atque tranquillum, cum tempestate pugnem periculose potius, quam illi, salute praesertim proposita obtemperem et paream?* 2. Metaphorice, pro perfugio. Olf. II. 8. *Regum, populorum, nationum portus erat et refugium Senatus.* Caecin. 54. *Exilium non supplicium est, sed perfugium portusque supplicii.* Id paulo post sic explicat: *quum homines vincula, neces, ignominiasque vitant, quae sunt legibus constitutae, confugiunt, quasi ad aram, in exilium.*

POSCERE. 1. Postulare. Verr. V. 28. *nemo erat, quin — reliquos non desideraret solum, sed etiam posceret et flagitaret.* Ibid. 1. 3. *iste inventus est, qui e complexu parentum abreptos filios ad necem duceret, et parentes pretium pro sepultura liberum posceret.* Att. II. 1. *oratiunculas et quas postulas et plures etiam mitam.* — *Iisdem ex libris perspicies, et quae gesserim, et quare dixerim; aut ne poposcisses (oder du hattest sie nicht fordern müssen).* Ego enim tibi me non offerebam. 2. Provocare. Verr. I. 26. *poscere maioribus populis.* Vid. Asion. ad h. l. 3. Rosc. Am. 5. *quos populus poscit int. ad supplicium; ductum e ludis gladiatoriiis, in quibus populus interdum flagitare gladiatores notos ab editore ludorum solebat.* Vid. Sueton. Aug. 44. *Haec gladiatorum paria postulaticia dicuntur a Seneca ep. 7. et opponuntur ordinariis.* Verbum postulare saepe sic dicitur. — Vid. v. c. Sueton. Calig. 30. Ern.

POSITUS. 1. Collocatus. Att. I. 1. *Hermathe-na tua posita ita belle est, ut totum gymnasium illius ἀγῶνιστος esse videatur.* 2. In aliqua re situs. Q. Fr. I. 1, 25. *hoc non est positum in labore aliquo, sed in quadam animi inductione et voluntate.* Att. XV. 18. *omne consilium in fortuna positum videtur.* Phil. XIII. 11. *ornamenta in virtute et industria posita lucent.* 3. Coniunctus cum aliquo ita ut ab eo pendeat. Flacc. 1. *a vobis petimus ut omnia reip. subsidia — omnem memo-*

riam temporum praeteritorum, salutem praesentium, spem reliquorum, in vestra potestate, in vestris sententiis, in hoc uno iudicio positam esse et defixam putetis. Quint. 2. *illi quorum vita in alterius manu posita est.* 4. *Positum etiam dicitur, de eo quod in oratione, disputatione, vel libro propositum est.* Orat. II. 53 *argumentum simul atque positum est arripitur.* Fin. II. 2. *hoc positum in Phaedro a Platone probavit Epicurus.*

POSSE. Tusc. II. 19. *si est tantus dolor, quantus Philoctetae, bene plane magnus mihi quidem videtur, sed tamen non summus. Nihil enim dolet nisi pes. Possunt oculi (scil. dolere), potest caput, latera pulmones, possunt omnia. Longe igitur abest a summo dolore.* Ernestius h. l. in Clave opinabatur posse h. l. idem esse ac bene valere. Frustra.

POSSESSIO. 1. Actus et ius possidendi. Quint. 29. *Bonorum possessio spectatur non in aliqua parte, sed in universis quae teneri et possideri possunt.* Orat. III. 28. *Rhetores etiam hac in instituendo divisione, sed ita ut non iure aut iudicio, ut denique recuperare amissam possessionem, sed ut ex iure civili surculo defringendo usurpare videantur.* Phil. III. 11. *hodierno die in possessionem libertatis pedem ponimus.* 2. Ipsum praedium sive urbanum sive rusticum, quod possidetur. Parad. 6. *callide rerum aestimatores prata et areas quasdam magni aestimant, quod ei generi possessionum minime quasi noceri potest.* Phil. V. 7. *hic pecunias nostras aestimabat, possessiones notabat et urbanas et rusticas.* Att. VI. 1. *iter feci per eius possessionem.* 3. Aliae res quae possidentur. Orat. I. 10. *quod — quasi tuo iure sumpsisti, oratorem in omnis sermonis disputatione copiosissime posse versari id — non tulissem multisque praessem, qui — te ex iure manum consortum vocarent, quod in alienas possessiones tam temere irruisses.*

POSSESSIUNCULA. Att. XIII. 23. *affirmo mihi maiori offensionem esse, quam delectationem possessiunculam meas.*

POSSESSOR Quint. 8 *bonorum possessor, expulsor, ereptor.* Phil. V. 7. *tantum quisque habebat possessor quantum reliquerat divisor Antonius.* Rull. I. 5 *invidiae aut pestilentiae possessores, i. e. agrorum invidiam possessoribus afferentium vel pestilentium.* Fr. inc. *omnium virtutum possessores, pauperes nominabimus?*

POSSIDERE. 1. De bonis alicuius. Quint. 6. Postulat a praetore Naevius, ut ex edicto bona possidere liceat. Rull. I. 4. *agri qui ab Hiempsale possidentur.* 2. De aliis rebus, i. q. habere. Rosc. Com. 6. *plus fidei quam artis, plus veritatis quam disciplinae possidet in se.* Inv. I. 45. *inverecundum animi ingenium possidere.* Rosc. Am. 24 *magnam vim, magnam necessitatem, magnam possidet religionem paternus maternusque sanguis.* 3. Occupare vel occupatum tenere. Her. I. 11. *novim aegrotus possidet — petit ille cuius fuerat.* Verr. III. 68 *brevi tempore totum hominem totam eius praeturam possederat.* Rull. I. 2. *iubent eos agros venire quos rex Mithridates in Paphlagonia — possederit.* Dom. 42. *quum forum armatis catervis perditorum hominum possideres.*

POST. 1. De tempore. Fam. I. 9. *paucis post diebus.* Rosc. Am. 44. *aliquot post menses is occisus est.* Orat. II. 68. *paucis post diebus.* Brut. 60. *anno post et deinceps reliquis annis.* Cael. 8. *cur tanto post potius quam continuo quaeri maluit?* Fin. III. 6. *non inest in primis naturae conciliationis honesta actio; consequens enim est, et post sequitur.* 2. Inde ab aliquo tempore. Catil. IV. 7. *causa est post urbem conditam haec inventa sola.* Verr. I. 7. *post hunc statum reip. (seit der itzigen Verfassung).* Balb. 10. *pauci post genus hominum natum reperti sunt.* 3. De loco. Mil. 10. *Caedere incipiunt eius servos qui post erant.*

POSTEA. Inv. II. 51. *postea aliquanto.* Muren. 12. *cedo quid postea? (nun was weiter?)* Rosc. Am. 53. *dices, quid postea? (was folgt nun daraus weiter?).*

POSTEAQUAM. Fam. IV. 4. *posteaquam mihi renuntiatum est.* Ibid. V. 2. *postea vero quam et profectus.*

POSTERI. Q. Fr. I. 1. *Posterorum erit verius iudicium obtreptione et malivolentia liberatum.* Fin. V. 5 *horum (Aristotelis et Theophrasti) posteri meliores illi quidem — quam reliquarum disciplinarum, sed ita degenerant ut ipsi ex se nati videantur.*

POSTERIOR. 1. Ac pr. II. 14. *ita priori posteriori superius non iungitur.* Phil. XII. 2. *posteriores cogitationes, ut aiunt, sapientiores solent esse.* Phil. XIII. 3. *tu ita vitam corpusque servato, ita fortunas — ut posteriora libertate ducas.* 2. Improbior. Pis. 27. *nihil scitote (es'o) e se luxuriosius — nihil po-*

sterius, nihil nequius. *Prov. cons. 4. sic fortuna cum improbitate certavit, ut nemo posset, utrum posterior, an infelicior iudicare.*

POSTERITAS. 1. Tempus futurum. *Catil. I. 9. in praesens tempus — in posteritatem. Arch. 11. insidet quaedam in optimo quoque virtus, quae — admonet, non cum vitae tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed cum omni posteritate adaequandam.* 2. Posterī. *Fam. I. 9. ut omnes gentes etiam, ut posteritas omnis intelligat.*

POSTERUS. 1. De tempore. *Verr. II. 17. postero die mane. Ibid. 56. postero anno. Fam. X. 12. Res dilata est in posterum. Rull. II. 35. multum in posterum providerunt.* 2. Sensu logico. *Fin. III. 9. in ceteris artibus, quum dicitur artificiose, posterum quodammodo et consequens putandum est. Vid. Ind. Gr. Ἐπὶ τῶν μετὰ τούτων. Ibid. haec non in posteris et in consequentibus, sed in primis continuo peccata sunt.*

POSTHABITUS, neglectus. *Rull. II. 2. hoc honore (consulatus) ex novis hominibus, primum me, multis posthabitis (zurückgesetzt). Tusc. V. 1. omnibus rebus posthabitis.*

POSTHAC. *Att. VII. 3. in hoc genere — non accusabimur posthac, neque hercule antea negligentes fuimus. Phil. II. 31. caput literarum, sibi cum illa nihil posthac facturum.*

POSTIS. *Att. III. 15. scripsisti ad me quoddam caput legis Clodium in curiae poste fixisse. Dom. 46. postem teneri in dedicatione oportere videor audisse templi. Ibi enim postis est ubi templi aditus et valvae. Ambulationis postes nemo unquam tenuit in dedicando.*

POSTLIMINIUM, ἐπαγὼς, reversio, reditus. *Top. 8. quae a nobis aliena sunt, quum ad hostem pervenerint, et ex suo tamquam limine exierint, quum redierint ad idem limen, postliminio dicuntur redire. Sed totus ille locus et ibi Boëthius legendus, cf. Or. I. 40. Balb. 11. postliminio fieri potest civitatis mutatio. Ibid. 12. civi Romano licet esse Gaditanum, sive exsilio, sive postliminio; h. e. si redierit Gades, ubi anto civis fuerat, quam civis Romanus factus erat, et eius civitatis ius recipit, civitate Romana accepta amissum; ubi vid. Graev. et Salmas. ad ius Att. c. 26. quem Graevius laudat. Intt. ad Caii I. I. 6. 2, Menag. Am, I. C. 59. Ern.*

POSTPONERE. Fam. XVI. 21. *omnia postpositi dummodo praeceptis patris parerem.*

POSTIQUAM Att. XI. 1. *undecimo die postquam a te discesseram.* Ibid. VI. 3. *nihil habebam novi, quod post accuisset, quam dedissem ad te literas.*

POSTREMO. N. D. I. 57. *primum — deinde — postremo.*

POSTREMUS. 1. *Ultimus.* Orat. 15. *de firmis-
simis alia prima ponet, alia postrema.* 2. *Pessimus.*
Phil. II. 14. *Servitus est postremum malorum omnium.*
3. *Nequissimus.* Rosc. Am. 47. *homines postremi.*

POSTRIDIE. Fam. III. 8. *postridie eius diei.*
Att. XVI. 4. *postridie ludos Apollinares* Q. Fr. II. 3.
postridie quam tu es profectus.

POSTULARE. 1. *Postulare; de hominibus.* Att.
X. 4. *nec iam recusat, sed quodammodo postulat; ut
appeletur tyrannus.* 2. *Res quoque dicuntur aliquid
postulare.* Orat. 56. *ut causae natura et temporis ratio
postulabit.* Fam. V. 14. *non intelligis duplicari sollici-
tudines, quas elevare tua te providentia postulabat.* 3.
Cum infinitivo, sibi arrogare. Orat. I. 22. *namque quod
tu non poteris aut nescies, quis nostrum tam impudens
est qui se scire aut posse postulet (der sich einbilden
sollte das zu wissen, oder zu vermögen).* 4. *Postula-
re saepe dicitur sensu forensi, in quo proprie est in
causis privatis praetorem rogare, ut liceat actionem
alicui intendere; in causis publicis autem, ut liceat
nomen deferre; unde per metonymiam antecedentis
pro consequente, pro accusare dicitur. Exempli haec
sunt, et quidem posterioris generis; nam prioris nul-
lum observavi.* Q. Fr. III. 1. *Gabinium tres factiones
postulant.* Fam. VIII. 12. *Appium eadem lege postula-
vi.* Locus clarissimus est in Caecil. 20. *nuper quum in
Gabinium — Piso delationem nominis postularet.* Fam.
VIII. 8. *Pylus, de repetundis eum postulavit.* 5. *Sed
in universum postulare de omni desiderio apud prae-
torem exposito dicitur.* Mil. 20. *servos postulare in
quaestionem.* Sic est saepe in Verrinis. Vid. inprimis
Sigon. de Indic. I. 20. II. 9. 6. *Est etiam verbum ma-
thematicorum.* Off. III. 7. *ut Geometrae non omnia
solent docere, sed postulare, ut quaedam sibi conce-
dantur — sic ego a te postulo, ut mihi concedas.* 7.
*Postulare etiam dicuntur provinciales et socii quum
aliquid decerni, constitui sua causae a senatu Romano*

petunt. Balb. 15. *Coditani a senatu de foedere postulataverunt.* Ern. Vid. POSTULATUM.

POSTULATIO. 1. Sensu proprio. Att. VII. 6. *est illa quidem impudens postulatio.* 2. Verbum forense est, quum significat petitionem apud Praetorem, ut liceat nomen deferre alicuius. Fam. VIII. 6. *inter postulationem et nominis delationem aror a Dolabella discessit.* Ligar. 6. *primus aditus et postulatio Tuberonis haec fuit velle se de Q. Ligarii scelere dicere.* Vid. Postulare. Ern.

POSTULATUM. 1. Est petitio beneficii quam socii et provinciales ad Senatum deferunt. Verr. II. 4. *Siculi postulata consulibus, quae non postulata sed crimina in istum viderentur esse, ediderunt,* cf. postulare. 2. *Conditiones pacis.* Fam. XII. 4. *legati ab Antonio ad nos intolerabilia postulata retulerunt,* cf. Att. VII. 15. Ern.

POTARE. Tusc. V. 41. *fruaturs cum aliis voluptate potandi.* Brut. 85. *num qui hoc sentiat, si is potare velit, de dolio sibi hauriendum putet?* Fin. II. 20. (Regulum) *quum vigiliis et fame cruciaretur, clamat virtus beatiorum fuisse quam potantem in rosa Thorium.* Tusc. V. 5. *Ista me non movent (argumenta) non solum quia pervulgata sunt, sed multo magis, quia tamquam levia quaedam vina nihil valent in aqua, sic Stoicorum ista magis gustata, quam potata delectant.*

POTATIO. Orat. pr. Gall. fr. *Hesternae potatione oscitantes.*

POTENS. 1. Opibus pollens. Att. VI. 3. *potentissimorum hominum contumacium nunquam tuli.* Inv. II. 56. *amplae atque potentes civitates.* 2. Gratiokus. Quint. 22. *potentissimus Naevius.*

POTENTIA. 1. Inv. II. 56. *Potentia est ad sua conservanda et alterius obtinenda idonearum rerum facultas.* 2. „*Potentia dicitur ut opes, de gratia, auctoritate, multitudine amicorum et clientium, eloquentia et omnibus rebus, quibus multum in rep. efficitur; in quam rem test locus Quint. 1. quae res duae in civitate plurimum possunt eloquentia et gratia etc.* Muren. 11. *erant in magna potentia, i. e. gratia, qui consulebantur.* Caecin. 25. *potentia quiescit.* Sull. 7. *nullam a me potentiam Sullam expectare.* Quint. 2. et Fam. XIII. 29. *iunguntur potentia et gratia.* Mil. 5. *potentiam suam ipse ita interpretatur: senatum, non quod senti-*

ret, sed quod ego vellem, decernere. Cael. 9. *contra potentias hominum*, cf. Off. 1. 21. Orat. 1. 41. Quint. 9. Sed haec potentia est civilis et honesta. Contra epp. ad Brut. 10. *quandoquidem potentia iam in vi posita est et armis.* Fam. VI. 1. *subire potentia victoris.* Ern.

POTESTAS. 1. *Das Vermögen, etwas zu thun.* Inv. II. 7. *Si defuisse aliis causa faciendi videbitur, aut potestas aliis defuisse demonstranda est, aut facultas; potestas si aut nescisse, aut non affuisse, aut conficere aliquid non potuisse dicetur; facultas si ratio, adiutores, adiumenta, et cetera, quae ad rem pertinebunt defuisse alicui demonstrabuntur.* 2. *Copia et facultas alicuius rei, (Erlaubniss und Freyheit, etwas zu thun).* Inv. II. 2. *pictori quam vellet eligendi potestatem dederunt.* Rull. II. 9. *si vobis ex omni populo potestas deligendi esset data.* Quint. 28. *istum potentia sua tum tantummodo superiorem fuisse, nunc nobis vix respirandi potestatem dare.* Q. Fr. I. 3. *ita mihi potestas detur in patria moriendi.* Rosc. Am. 27. *Sic tecum agam ut in eo loco vel respondendi vel interpellandi tibi potestatem faciam, vel etiam, si quid voles, interrogandi.* Att. XIII. 21. *ut fieret tuis describendi potestas.* Phil. XII. 7. *ita fiet (si legationem ad Antonium suscepero) ut si quid remissum, aut concessum sit, meo semper periculo peccet Antonius, quum ei peccandi potestas a me concessa videatur.* Caecil. 14. *quoties ille tibi potestatem optionemque factum sit, ut eligas utrum velis.* 4. *Potentia et imperium deorum.* N. D. III. 36. *improborum prosperitates secundaeque res redarguunt, (ut Diogenes dicebat) vim omnem deorum ac potestatem.* 5. *In re publica potestas est magistratuum, iudicum, omniumque quibus aliqua pars reip. bello ut pace, domi et foris administranda commissa est.* Quint. 2. Cicero Aquillium in Quintii causa iudicem sic alloquitur: *Id dum cogitat (Quintius) non minus saepe ei venit in mentem potestatis, quam aequitatis tuae; propterea, quod omnes, quorum in alterius manu vita posita est, saepius illud cogitant quid possit is, cuius inditione ac potestate sunt, quam quid debeat facere.* Q. Fr. I. 1, 10. *quoniam in istis urbibus cum summo imperio et potestate versaris.* Leg. III. 9. *de tribunicia potestate taceo, nec enim reprehendere libet nec laudare possum.* Ibid. 10. *Fateor in ista potestate inesse quiddam mali. Sed bonum quod est quaesitum in ea sine*

isto malo non haberemus. Nimia potestas est tribunorum plebis. Sed vis populi multo saevior. Att. IV. 1. Legem coss. conscripserunt qua Pompeio per quinquennium potestas rei frumentariae toto orbe terrarum daretur. Rull. II. 15. illud magis est — pertimescendum, quod (lege agraria Rulli) audaciae decemvirali corrumpendarum tabularum publicarum, fingendorumque Sctorum — magna potestas permittitur. Manil. 24. quidquid hoc beneficio populi Romani (i. e. praetura) atque hac potestate praetoria possum. Rosc. Am. 9. quum (Suilla) et pacis constituendae rationem et belli gerendi potestatem solus habeat. Font. 12. reus, versatus in honoribus petendis, in potestatibus, in impertis gerendis. Phil. I. 2. (Antonius) dictaturam, quae vim iam regiae potestatis obsederat, funditus e rep. sustulit. Harusp. 7. Pontifices habent potestatem iudicum. Phil. XI. 12. ut Cassius proconsul — imperandi in Syria Asia — ius potestatemque habeat. 6. Simili modo potestas tribuitur populo Romano, itemque regibus. Phil. V. 17. quod C. Caesar C. F. — pro praetore — equites, sagittarios — in suam populique Romani potestatem redegerit. Leg. III. 2. id in rep. nostra maxime valuit, quod ei regalis potestas praefuit — Quibus autem regia potestas non placuit, non ii nemini, sed non semper uni purere voverunt. 7. Est etiam potestas patria s. patrum in liberos. Cael. 7. tabulas qui in patris potestate est nullas conficit. Caecin. 54. si pater vendidit eum, quem in suam potestatem susceperat, ex potestate dimittit. Dom. 29. credo quamquam in illa adoptione (Clodii) legitime factum est nihil, tamen te esse interrogatum auctorne esses, ut in te P. Fonteius vitae necisque potestatem haberet, ut in filio. 8. Homines aut res, quibus accidit ut ab hostibus, praedonibus, piratis capiantur dicuntur in eorum potestatem venire. Att. IX. 8. duo praefecti fabrum — in meam potestatem venerunt. Manil. 12. Mercatoribus tutum mare non fuisse dicam, quum duodecim securis in praedonum potestatem pervenerint? 9. In sua potestate esse dicuntur civitates, quae sunt liberae et sui iuris Agr. II. 31. 10. In sua potestate esse dicitur is, qui sana mente est. Phil. VI. 2. Is in vestra potestate sit, qui in sua numquam fuerit? Quid enim ille unquam arbitrio suo fecit? semper tractus quo libido rapuit, quo levitas, quo violentia. 11. Inde exisse et potestate. Tusc. III. 5. di-

cius eos, qui effrenati feruntur aut libidine aut iracundia — Qui igitur exisse ex potestate dicuntur idcirco dicuntur, quia non sunt in potestate mentis, cui regnum totius animi a natura tributum est. Tusc. IV. 36. iratos proprie exisse dicimus de potestate, id est de consilio, de ratione, de mente. 12. Potestates dicuntur ipsa munera publica. Her. II. 17. mansuetus in potestatibus fuisse ostendetur. Partit. 10 honores, potestates. 15. Potestas etiam dicitur occasio alicuius rei s. copia. Fam. I. 5. quoties mihi certorum hominum potestas erit quibus recte dem (epistolas) non praetermittam. Ibid. I. 9. quocumque tempore mihi potestas praesentis tui fuerit.

POTIO. Fin. I. 11. quum cibo et potione fames sitisque depulsa est, ipsa detractio molestiae consecutionem efficit voluptatis. Tusc. III. 19. demus scutellam dulcissime potitionis. Cluent. 10. subito illa in media potione exclanavit, se maximo cum dolore mori. Div. I. 51. animus omnia quae in natura rerum sunt videt, si modo temperatis escis modicisque potionibus ita est affectus, ut sopito corpore ipse vigilet.

POTIOR. Plu. X. 9. mors quae civibus Romanis semper fuit servitute potior. Fam. XI. 24. res est potior oratione. Fam. X. 3. nemini concedo, qui tibi potior vetustate necessitudinis possit esse. Fin. I. 4. qui diligenter haec quae de philosophia literis mandamus legere assueverit, iudicabit, nulla ad legendum his esse potiora. Inv. I. 12. in comparatione per contentionem, utrum potius aut quid potissimum sit, quae-ritur.

POTIRI. Fam. I. 7. si exploratum tibi sit posse te illius regni potiri. Fam. V. 17. civitates quae rerum potitae sunt. Ibid. I. 8. quod ii, qui potiuntur rerum praestaturi videntur. Ac. pr. II. 41. Cleanthes solem dominari et rerum potiri putat. Rosc. Am. 25. Atheniensium resp. dum ea rerum potina est. Tusc. I. 57. si gentem aliquam urbem nostram potituram putem. Off. II. 22. omni Macedonum gaza potitus est Paulus. Fin. I. 18. voluptates quarum potendi spe inflammati multos labores magnosque susceperant. Sen. 12. Archytas nullam capitalicrem pestem, quam corporis voluptatem hominibus dicebat a natura datam; cuius voluptatis avidae libidines temere et effrenate ad potiundum incitarentur. Tusc. V. 35. Secundum genus cupiditatum, (scilicet,

(scil. quæ essent naturales quidem, sed non necessariae) nec ad potiendum difficile esse censet (Epicurus) nec vero ad curendum. Tusc. III. 18. Epicurus lætante[m], inquit, mentem ita novi, spe eorum omnium, quæ supra dixi, fore ut natura iis potiens, dolore careat.

POTIS. Tusc. II. 16. neque sanguis ullo potis est pacto profluens consistere. Brut. 46. Hæspes non pot[us] minoris, i. e. non potest minoris vendi.

POTISSIMUM. Inv. II. 58. quamquam præstat honestas incolumitati, tamen utri potissimum consulendum sit deliberetur.

POTIUS. Tusc. II. 22. Zeno Eleates perpessus est omnia potius, quam consocios delendæ tyrannidis indicaret. Att. VII. 7. depugna potius, quam servias. Pis. 14. mihi in tanto omnium mortalium odio, iusto præsertim ac debito quævis fuga potius quam ulla provincia esset optatior. Ligar. 2. an ille — Uticæ potius quam Romæ — cum alienis esse, quam cum suis maulisset?

POTULENS. N. D. II. 50. qua esculentis et potulentibus iter pateret. Ita dedere ex optimis Mss. viri docti. Sed Davisius tamen poculentis legit, quem vide. Ern. Optimum tamen fuerit h. l. potulentis, ut apud Gellium XVI. 11. deduci delabique in stomachum esculenta omnia et potulenta.

POTUS. 1. Bibendo haustus. Brut. 11. Themistoclem iste (Clitarchus et Stratocles) aiunt quum iaurum immolavisset, excepisse sanguinem patera, et eo poto, mortuum concidisse. 2. Qui se potu replevit. Mil. 21. inscitia pransi, poti, oscitantis ducis. Fam. VII. 22. domum bene potus redieram.

POTUS, subst. Div. I. 29. pars animi, in qua feritas quædam sit atque agrestis immanitas — immoderato obstupescit potu atque pastu.

PRAE. 1. Att. IX. 14. non hercule prae lacrymis possum reliqua scribere. Planc. 41. prae maerore loqui non potuit. Att. VI. 5. prae cura iocari non poteram. 2. Fin. IV. 26. divitiæ nec magnum bonum et prae relictis honestisque contemnendum. Verr. 11. prae se alios pro nihilo putare. Rosc. Am. 46. hominem prae se neminem putare.

PRAEBERE. 1. Tradere. N. D. III. 32. cur Pœnorum crudelitati Reguli corpus est præbitum? 2. Exhibere. Brut. 69. Cosconius eam verborum copiam si Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II.

quam habebat, praebebat populo. Deiot. 12. assiduitatem alicui praebere. Q. Fr. II. 5. praebere sponsalia genero. 3. Impertire N. D. II. 45. aër vitalem et salutarem spiritum praebebat animantibus. 4. Praebere se. Fam. V. 18. virum. Ibid. XV. 17. hominem in malis. Caecin. 10. in re misericordem, et in testimonio religiosum. Att. XIV. 13. placabilem alicui.

PRAEBITOR. Off. II. 15. *an tu id agis ut Macedones non te regem suum, sed ministrum et praebitorem sperent fore? Praebitor est idem qui Parochus, ein Lieferant; qui magistratibus et legatis per provincias euntibus iusta praebenda conduxit. Vid. Parochus.*

PRAECAVERE. Tusc. III. 22. *quum videtur praecaveri potuisse, si provisum esset, quasi culpa contractum malum aegritudinem acriorem facit. Att. II. 1. a me praecautum atque provisum.*

PRAECELLENS. Balb. 10. *vir et animo et virtute praecellens. Verr. IV. 44. P. Scipio vir omnibus rebus praecellentissimus.*

PRAECELLSUS. Verr. IV. 48. *Enna est loco praecelso atque edito.*

PRAECENTIO. Harusp. 10. *est tibicinum, qui in ludis canebant tibiis, item quum sacrificaretur.*

PRAECEPTS. 1. *Proclivis, abschüssig, gesenkt, von der Höhe nach der Tiefe. Div. I. 11. praecipites caeli partes. Verr. IV. 40. praecipitem deiici de porticu in forum. 2. Metaphorice, de insigni celeritate et de iis quae subito fiunt. Att. IX. 12. subitus discessus et praeceptis profectio. Verr. IV. 30. Antiochus praeceptis ex provincia exturbatus est. Caecin. 21. si saxi aliquem de fundo praecipitem egeris. Orat. III. 4. praecipites casus. 3. De consiliis praeproperè captis et inconsideratis. Phil. V. 13. homo amentissimus atque omnibus consiliis praeceptis et devius. Verr. V. 46. praeceptis amentia ferebare. 4. De re aut loco, in quo periculum est protabendi ac peccandi. Flacc. 42. Si Flacco — tantum in remp. studium calamitati fuerit, quem posthac tam amentem fore putatis, qui non illam viam vitae, quam ante praecipitem et lubricam esse ducebat huic planae et stabili praeposendam esse arbitratur? Pis. 28. Lubricum genus orationis adolescenti non acriter intelligenti saepe praeceptis. 5. Inclinator ad lapsum. Harusp. 24. ille demens et iam pridem ad poenam exitumque praeceptis. Verr. I. 3. agunt eum praecipitem*

poenae civium Romanorum. 6. De celeritate orationis. Placc. 20. *homo volubilis praecipiti quadam celeritate dicendi.*

PRAECEPTIO. 1. Praeceptum. Off. I. 2. *praeceptio Stoicorum etc.* Orat. 41. *in iuris scientia est persecutionum cautionumque praeceptio.* N. D. II. 31. *lex est recti praeceptio pravique depulsio.* 2. Notio et sententia antecepta. Partit. 36. *uter definiendo describendoque verbo magis ad sensum iudicis, opinionemque penetravit, et ad eam praecceptionem, (nach den veruags gefassten Grundsätzen) quam inchoatam habebunt in animis, ii qui audient, magis et propius accesserit, is vincat necesse est.*

PRAECEPTOR. Inv. I. 25. *artium liberalium magistri et vivendi praeceptores.* Ora. III. 15. *vetus illa doctrina eadem videtur et recte faciendi et bene dicendi magistra neque disiuncti doctores, sed iidem erant vivendi praeceptores atque dicendi.*

PRAECEPTRIX. Fin. I. 15. *sapientia praeceptrice in tranquillitate vivi potest, omnium cupiditatum ardore restincto.*

PRAECEPTUM. Orat. I. 31. *communia et contrita praecepta.* Off. I. 1. *te abundare oportet praeceptis institutisque philosophiae.* Fin. V. 4. *disserendi ab iisdem (Aristotele et Theophrasto) non dialectice solum, sed etiam oratorie praecepta sunt tradita.* Orat. I. 18. *Carneades significabat eos qui rhetores nominarentur, et qui dicendi praecepta traderent nihil plane tenere.* Leg. II. 5. *Neque medicorum praecepta dici vere possunt, si qua inscii imperitique pro salutaribus mortifera conscripserint.* Off. II. 14. *praeceptum officii.*

PRAECERPERE, *vorwegnehmen.* Verr. IV. 37. *non praecerpo fructum officii tui, non alienam laudem appeto.*

PRAECERTATIO, *contentio ex aemulatione.* Her. IV. 30. *Mihi tecum praecertatio non est, ideo, quod populus Romanus me — (nolo dicere, ne cui forte arrogans videar) (suppressum scil. est honore) te autem saepe ignominia dignum putavit.*

PRAECIDERE. 1. De corporibus quae amputantur. Tusc. V. 19. *Cinna collegae sui cos. Cn. Octavii praecidi caput iussit.* Inv. II. 20. *equiti Romano quidam ex armatis resistenti gladio manum praecidit.* Att. IX. 4. *naves praecidere, h. e. rostra defringere.* Verr.

V. 24. *anchors praecidere*. Rab. Perd. 11. *Marius fistulas*, quibus aqua suppeditabatur Iovis O. M. templis ac sedibus praecidi imperarat. Per translationem Q. Fr. 11. 11. *Tenediorum libertas securi Tenedia praecisa est*. 2. *Discindere*. Div. 1. 17. *Tarquinius Priscus quum in Attio Naevio tentaret scientiam auguratus*, dixit ei cogitare se quiddam, id possetne fieri, consuluit Ille augurio acto posse respondit. *Tarquinius autem dixit, se cogitasse cotem novacula posse praecidi*. Tum Attium iussisse experiri. Ita cotem in comitium allatam; inspectante et rege et populo, novacula esse discissam. 3. *Metaphorice, praeccludere, impedire*. Verr. 11. 62. *iam tibi maximam partem defensionis praecideris*. Pis. 22. (Gabinius) *sibi ipse reditum praecidit*. Verr. 111. 1. *nisi facile cupiditates nostras teneremus nunquam ipse metnobis praecideremus istam licentiam libertatemque vivendi* 4. *Interrumpere, abrumpere*. Off. 1. 33. *amicitias magis decere censent sapientem sensim dissuere, quam repente praecidere*, cf. Lael. 21. Her. IV. 54. *Significatio sit per abscissionem, si quum incipimus aliquid dicere praecidimus*. 5. *Denegare, recusare*. Att. VIII. 4. *plane sine ulla exceptione praecidit*. Ibid. X. 26. *quod quia plane praeciderat*. 6. *Breviter expedire*. Sen. 16. *brevi praecidam*. Ac. pr. 11. 45. *praecide, inquit, statue aliquando quidlibet*.

PRAECINGERE, Fr. Orat. in Clod. quum *Strophio accurate praecingerere*. Vid. *Strophium*.

PRAECINERE. 1. *Sensu proprio*. Tusc. IV. 2. *et deorum pulvinaribus et epulis magistratum fides praecinunt*. 2. *Praedicere*. Hausp. 10. *quis est — qui hoc tam novo tantoque motu non magnum aliquid deos populo Romano praemonstrare et praecinere fateatur?*

PRAECIPERE. 1. *Ante capere*. Phil. XIII. 20. *praecipio gaudia suppliciorum vestrorum*. Off. I. 23. *ingenii magni est praecipere cogitationi futura*, h. e. *praenoscere*. 2. *Einen worüber belehren*. Muren. 11. 2. *e portu solventibus, ii, qui iam in portum ex alto invehuntur praecipere summo studio solent et tempestatum rationem, et praedonum et locorum* 3. *Vorschreiben, Regeln geben*. Orat. 1. 29. *de hoc uno (de eo quod deceat in arte dicendi) minime est facile praecipere*. Ibid. 11. 11. *num placet, quum de eloquentia praecipias, aliquid etiam de testimoniis dicendis, quasi in arte tradere?* Partit. 32. *quae in consilio capiundo fu-*

turi temporis praecipiebantur (cap. 24. sqq.) eadem quæ de facto argumentabitur colligere debet.

PRAECIPITARE. 1. Sensu proprio, e loco superiore vel praecipiti delicere. Tusco. IV. 18. qui modum vitio quaerit, similiter facit, ut si posse putet eum, qui se e Leucade praecipitaverit, sustinere se, quum velit. Fin. V. 11. in parvis saepe — si quando las, ludentes minamur praecipitaturos alicunde, extimescunt. 2. De fluminum lapsu. Orat. III. 48. numerum, in cadentibus guttis, quod intervallis distinguuntur, notare possumus, in annis praecipitante non possumus. Somn. 5. ubi Nilus ad illa quæ Catadupa nominantur, praecipitat ex altissimis montibus. 3. Metaphorice, de iis qui ruunt ad periculum s. ad perniciem. Cluent. 26. praecipitantem impellamus, inquit, et perditum proster-namus. Sull. 31. rei publicæ praecipitanti subveni. Att. III. 15. me certe ad exitium praecipitantem retinuisses. 4. De nimia celeritate vel temeritate in assentiendo aut ratiocinando. Ac. pr. II. 21. sustinenda est omnis assensio, ne praecipitet, si temere processerit. N. D. I 32. Beatos esse deos sumpsisti. Concedimus. Beatum autem sine virtute neminem esse posse. Id quoque damus et libenter quidem. Virtutem autem sine ratione constare non posse. Conveniat id quoque necesse est. Adiungis: nec rationem esse nisi in hominis figura. Quem tibi hoc daturum putas? — A beatis ad virtutem, a virtute ad rationem video te venisse gradibus. A ratione ad humanam figuram quo modo accedis? Praecipitare istuc quidem est, non descendere. 5. Fam. XI. 28. quod adolescens praestiti — id nunc aetate praecipitata (itzt, da es mit dem Leben bergunter geht) commutem?

PRAECIPUE. 1. Vorzüglich, vornemlich. Orat. II. 35. diligentia praecipue colenda est nobis. 2. Vor andern voraus. Fam. IV. 14. de tuis (rebus) velim — ut ne quid tibi praecipue timendum putes. Sull. 29. neque ego praecipue (vorzugsweise) de consularibus disputo. Nam haec et hominum ornatissimorum, qui praetores fuerunt et universi senatus, communis est laus.

PRAECIPUUS. 1. Insignis. Off. I. 4. natura ingenerat in primis praecipuum quendam amorem in eos, qui procreati sunt. 2. Alicui proprius. Att. XI. 14. me quum commonibus tum praecipuis malis oppressum ne incipis quidem, ut solebas, consolari. Prov. Cons. 1. praecipuum illum et proprium sensum doloris mei a senten-

tia dicenda amovebo. 3. *Praecipuum* nominat Cicero quod Stoici dicunt *προνυμίων* (Vid. h. v. in Ind. Graeco). Fin. III. 15. *ea quae secundum locum obtinent προνυμίων*, i. e. producta nominentur. Quae vel ita appellemus vel promota, vel praeposita vel praecipua.

PRAECISE. 1. Omisso aliquo verbo, brevitatis causa. N. D. II. 29. *existimas ab his (Stoicis) providentiam fingi quasi quandam deam singularem, quae omnem mundum gubernet et regat, sed id praecise dicitur.* — *Sic quum dicimus providentia mundum administrari deesse arbitrator deorum. Plene autem et perfectum sic dici existimato, providentia deorum mundum administrari.* 2. Absolute, nulla exceptione facta. Att. VIII. 4. *numquam reo cuiquam tam humili — tam alieno tam praecise negavi, quam hic mihi plane sine ulla exceptione negavit.*

PRAECISIO, figura rhetorica. Her. IV. 30. *Praecisio est, quum dictis quibusdam reliquum, quod coeptum est dici, relinquitur in audientium iudicio. Eius mentio fit Orat. III. 53.*

PRAECLARE. Fam. IV. 7. *praeclare memini.* Fam. XIII. 7. *praeclare intelligo.* Rosc. Am. 13. *praeclare a sapientibus dicitur: vultu saepe laeditur pietas.* Off. I. 15. *vivitur non cum perfectis hominibus pleneque sapientibus, sed cum iis, in quibus praeclare agitur (bey denen man schon sehr zufrieden seyn muss, &c.) si sunt simulacra virtutis.*

PRAECARUS. Orat. I. 29. *egregia et praeclara indoles.* Off. I. 20. *ea quae eximia plerisque et praeclara videntur parva ducere eaque — contemnere fortis animi magnique ducendum est.* Rosc. Am. 2. *opima atque praeclara praeda.* Orat. II. 21. *genus dicendi magnificum atque praeclarum.*

PRAECLUDIRE. Planc. 40. *maritimos exitus praecludebat hiemis magnitudo.* Verr. V. 9. *ostendam tua crudelitate in alios omnes tibi aditus misericordiae iudicium iampridem esse praecclusos.* Pjs. 17. *quodsi non tuis nefariis in hunc ordinem (senatum) contumeliis in perpetuum tibi curiam praecclusisses.*

PRAECO. Ausruf. Praeconum voce 1. *declabantur consules creati.* Rull. II. 2. *me non singulae voces praeconum, sed una voce universus populus consulem declaravit.* 2. *Idem adhibebantur in iudiciis.* Verr. II. 30. *dicit unus et alter breviter, nihil interro-*

gatur, praecoⁿ dixisse pronuntiat. Flacc. 15. Citat praeco maxima voce legatos Acmonenses. 3 Item in venditionibus aedium, et praediorum Off III. 13. quid tam absurdum, quam si domini iussu ita praeco praedicet: DOMUM PESTILENTEM VENDO 4. Praesertim in bonorum hastae subiectorum venditione. Quint. 15. cuius bona venierunt, cuius non modo illae amplissimae fortunae, sed etiam victus vestitusque necessarius sub praecone cum dedecore subiectus est, 5. In ludis gymniciis. Fam. V. 12. Sunt qui dicant verecundiores esse (quam eos qui de se suis rebus gestis historiam scribant) praecones ludorum gymnycorum, qui quum ceteris coronas imposuerint victoribus, eorumque nomina magna voce pronuntiarint, quum ipsi ante ludorum missionem corona donentur, alium praeconem adhibeant, ne sua voce ipsi se victores esse praedicent. 6. Metaph. Orat. I. 35. Iuris consultus praeco actionum. Arch. 10. o fortunata adolescens, qui tuae virtutis Homerum praeconem inveneris, dictum Alexandri de Achille.

PRÆCOGNITUS. Fam. X. 15. praecognito nostro adventu.

PRÆCONIUM. 1. Vitae genus et ministerium praeconum. Fam. VI. 18. qui praeconium facerent. Rab. Post. 17. o meum miserum acerbumque praeconium; quo scilicet fixerat, a se tanquam praecone bona Rabirii numo sestertio addici. 2. Metaphorice, pro laudatione. Att. XIII. 12. Ligarianam (orationem) praeclare vendidisti. Posthac quicquid scripsero tibi praeconium deferam. De eadem re epist. 13. Ligarianam praeclare auctoritas tua commendavit. Scripsit enim a. l. me Balbus et Oppius mirifice se probare. Arch. 9. omnes mandari versibus aeternum suorum laborum praeconium facile patiuntur. Fam. V. 12. ut mihi non solum praeconium tributum, sed etiam grave testimonium impartitum clari hominis magnumque videatur. 3 Fam. VII. 24. addictus Calvi Licinii Hipponacteo praeconio, de acerbissima invectiva, qualis fuerunt Hipponactis poemata in Anthermum et Bupalum. 4. Alia metaphora. Orat. II. 20. Clamare contra quam deceat, et quam possit, hominis est, ut tu Catule de quodam declamatore dixisti, stultitiae suae quam plurimos testes domestico praeconio colligentis. Ducta est comparatio a praeconibus, quorum in iudiciis munus erat, testes citare.

PRAECONIUS. Quint. 31. *ab eo cuius vox in praeconio quaestu prostitit.*

PRAECORDIA. Fin. V. 30. *annulus (Polycratis) in praecordiis piscis inventus. Tusc. I. 10. Plato iram in pectore cupiditatem subter praecordia locavit. Tusc. I. 40. lusit vir egregius (Socrates) extremo spiritu, quum iam praecordiis conceptam mortem contineret.*

PRAECULTUS, praeparatus. Part. 13. *animi habitus ad virtutem quasi praeculti.*

PRAECURRENTIA, antecedentia. Part. 3. *primordia rerum, et quasi praecurrentia.*

PRAECURRERE. 1. Antecedere. Div. I. 52. *certis rebus certa signa praecurrunt. Orat. 52. horum uterque (Thrasymachus et Gorgias) Isocratem aetate praecurrit.* 2. Antevertere, zuvorseilen. Ac. post. I. 12. *neque hoc quidquam esse turpius (Arcesilas dicebat) quam cognitioni et perceptioni assertionem approbationemque praecurrere. Off. I. 29. efficiendum, ut appetitus rationi obediant, eamque neque praecurrant, nec propter ignaviam deserant.* 3. Superare. Pet. Cons. 7. *ut homo iners hominem diligentem praecurrat, sine magna negligentia fieri non potest. Orat. III. 61. cui (Hortensio adolescenti) quamquam faveo, tamen illum aetati suae praestare cupio: vobis vero illum tanto, minorem praecurrere vix honestum est.*

PRAECURSIO, antecessio. Fat. 19. *non fieri assensiones sine praecursione visorum (ehe die Erscheinungen vorausgegangen). Top. 15. generis causarum sine quo non efficitur — alia praecursionem (Vorbereitung, Anlass) quandam adhibent ad efficiendum, et quaedam afferunt per se adiuvantia, etsi non necessaria.*

PRAECURSOR. Verr. V. 41. *Naevius Turpio quidam — quem iste — in rebus capitalibus in omni calumnia praecursorem habere solebat et emissarium (brauchte ihn als Ausläufer und Spion).*

PRAEDA. 1. Beute im Kriege. Prov. Cons. 11. *illum (Caesarem) arbitrabar etiam sine hoc subsidio pecuniae retinere exercitum praeda ante parta et bellum conficere posse.* 2. Quaelibet rapina. Verr. III. 50. *quum senserit populus Rom. — ipsum (Verrem) maximos quaestus praedasque fecisse. Fin. I. 16. in quibusdam neque pecuniae modus est — nec reliquarum cupiditatum, quas nulla praeda umquam improbe parta minuit.*

PRAEDATOR, lucris improbe partis et rapinis infamis. Catil. II. 9. *utrosque — in eodem genere praedatorum, direptorumque pono.*

PRAEDARI. Phil. 3. *spes rapiendi atque praedandi occaecat animos.* Off. III. 17. *intelligitur secundum naturam esse neminem id agere ut ex alterius praedatur inscientia.* Verr II. 19. *praedari in bonis alienis nomine civitatis.* Ibid. 18. *praedari ex hereditate.*

PRAEDIATOR, interprete Salmas. mod. usur. c. 16. est qui praedia publico obligata et vendenda emit, adeoque, ut Gronovius de Centes. et uncis, p. 516. interpretatur, pecuniam suam in praediis habet. Att. XII. 14. 17. Atque hanc esse eius verbi vim gloss. Philoxeni et analogia docent. Gloss. Praediator *ὠντής ὑπαρχόντων* Balb. 20. *Etenim si Q. Scaevola augur, quum de iure praedicatorio consuleretur homo iuris peritissimus, consultores nonnumquam ad Furium et Cascellium praediatore reiciebat; si nos de aqua nostra Tusculana M. Tugionem potius, quam C. Aquillum consulebamus, quod assiduus usus uni rei deditus, et ingenium et artem saepe vincit, quis dubitet de foederibus et de toto iure pacis et belli omnibus iuris peritissimos imperatores nostros anteferre? Ex toto hoc loco patet utrumque illum, Furium et Cascellium praediatore, non Ictos fuisse, sed tamen ex usu assiduo et consuetudine quotidiano rerum ad praedia pertinentium, multa explicare potuisse, quae ipsi Icti, et iuris etiam praedicatorii periti nonnumquam minus accurate tenerent. Nemo Furium et Cascellium laudat ut Ictos. Itaque Pighius ad A. 633., h. l. quia putabat de Ictis hic agi legendum putabat Caesellium. Frustra. Valer. Max. VIII. 12. *suae artis unumquemque et auctorem et disputatorem optimum esse, ne dubitemus, paucis exemplis admoneamus. Q. Scaevola legum clarissimus et certissimus vates, quotiescunque de iure praedicatorio consulebatur ad Furium et Cascellium, quia huic scientiae dediti erant, reiciebat Quo quidem facto moderationem magis suam commendabat, quam auctoritatem minuebat, ab his id negotium optius explicari posse confitendo, qui quotidiano eius usu callebant. In his Valerius Ciceronis locum, in oratione pro Balbo videtur esse secutus. Recte Ernestius: quoniam praediatore, inquit, qui praediis publico obligatis emendis quaestum facie-**

bant, operam dabant, ut hanc partem iuris de praediis publico obligatis, commodi sui causa, accurate cognoscerent, ut sunt apud nos mercatores, maiores iuris cambialis, quod vocant, plerumque non minus, quam Icti periti. Hactenus recte. Sed ex eo non sequitur, illos duo Furium et Cascellium Ictos fuisse. Praediatore fuerunt, ideoque usu longo ius praediatricum calluerunt.

PRAEDIATORIUS. Balb. 20. *quum C. Mucius de iure praediatrico consuleretur*, h. e. de eo, quod ad praedia publico obligata et e lege praediatrica vendenda pertinebat. Gloss. *praediatricus* πρὸς ἡγοίον. Huius iuris quaedam sunt Fam. V. 20. Vid. Salmas. mod. usur. c. 16. Interpretes ad Sueton. Claud. 9. ubi Burmannus memorat, dissertationem de hoc iure scripsisse Graevium filium, quae etiam Lipsiae recusa est d. 1741. Sed praeter Salmasiana nihil novi habet. Plura et meliora dat Bachius V. C. in disp. eiusdem argumenti (Lips. 1752.). Loca ad ius praediatricum pertinentia sunt apud Ciceronem Verr. I. 54. et Fam. V. 20. Ern.

PRAEDICABILIS, cum laude praedicandus. Tusc. V. 17. *ne in misera vita quidquam est praedicabile aut gloriandum.*

PRAEDICARE. 1. i. e. praeconio promulgare. Quinl. 15. de qua homine praeconis vox praedicat. Verr. III. 16. *Si palam praeco iussu tuo praedicasset.* 2. Saepius dicere. Catil. I. 9. *mihi inimico, ut praedicas tuo.* 3. Cum laude commemorare. Pis. 1. *mihi ista licet de me vera cum gloria praedicare.* Phil. XI. 13. *quae de illo viro Sulla — quae Lucullus, quam ornate, quam honorifice quam graviter saepe in senatu praedicaverunt;* Tusc. V. 17. *Si beata vita, glorianda, et praedicanda et prae se ferenda est. Nihil est enim aliud, quod praedicandum et prae se ferendum sit.* Arch. 9. *Themistoclem aiunt, quum ex eo quaereretur, quod acroama aut cuius vocem libentissime audiret, eius a quo sua virtus optime praedicaretur.* 4. Etiam de re non gloriosa ponitur. Planc. 21. *avus tuus P. Nasica tibi praedicaret repulsam.*

PRAEDICATIO, praeconis promulgatio. Rull. II. 18. *tu mihi ex ordine recita de legis scripto populi Romani auctionem, quam mehercule ego praeconi huic ipsi luctuosam et acerbam praedicationem futuram puto.* 2. Celebratio, commemoratio cum laude. Arch.

11. *Philosophi in eo ipso, in quo praedicationem nobilitatemque fugiunt, praedicari de se ac nominari volunt.* 13. *Omnis commemoratio.* Q. Fr. I. 1. *si in mediocri statu sermonis ac praedicationis ras tuae essent, nihil abs te eximium postuleretur.* Verr. III. 61. *praedictio nefariae societatis, de Apronio qui dictilaverat Verrem praetorem sibi in decumis esse socium.* 4. *lactatio.* Verr. Act. I. 1. *sua spe ac praedicatione.*

PRAEDICATOR. 1. *Qui aliquid asserit.* Fam. I. 9. *Pompeio plurimum te ipso praedicatore ac teste debebam.* 2. *Laudator.* Balb. 2. *mos est gerendus — Pompeio, qui sui facti, sui iudicii, sui beneficii voluit me esse et praedicatorem et actorem.*

PRAEDICERE. Div. I. 1. *gentem nullam video — quae non significari futura, et a quibusdam intelligi praedictique posse censeat.* Ibid. II. 6. *Solis defectiones itemque lunae praedicuntur in multos annos ab iis, qui siderum cursus, et motus numeris persequuntur.* Ibid. 61. *defectiones solis et lunae cognitae praedictaeque in omne posterum tempus, quae quantae, quando futurae sint.*

PRAEDICTIO. N. D. II. 3. *praedictiones et praesensiones rerum futurarum.* Div. II. 25. *omnis praedictio mali tum probatur, quum ad praedictionem cautio adiungitur.* Div. I. 43. *quis rex unquam fuit, quis populus, qui non uteretur praedictione divina.* Ibid. II. 42. *Eudoxus — scriptum reliquit, Chaldaeis in praedictione, et in notatione cuiusque vitae ex natali die minime esse credendum.* Fam. VI. 6. *quando ut augures et astrologi solent, ego quoque augur publicus ex meis superioribus praedictis constitui apud te auctoritatem augurii et divinationis meae, debet habere fidem nostra praedictio.*

PRAEDICTUM. Div. II. 42. *Panaetius unus e Stoicis astrologorum praedicta reiecit.* Ibid. *Chaldaeorum natalicia praedicta.*

PRAEDIOLUM. 1. *Proprie.* Att. XVI. 3. *praediola nostra belle aedificata et satis amoena.* 2. *Metaphorice, de iis, quae partem faciunt rhetoricae disciplinae s. artis oratoriae.* Orat. III. 27. *quoniam de nostra possessione depulsi (oratores) in parvo et eo litigioso praediolo relictis sumus.*

PRAEDISCERE. Orat. I. 52. *qui ea quae agenda sunt in foro tamquam in acie, possunt etiam nunc exercitatione quasi ludicra praediscere ac meditari.*

PRAEDITUS. 1. De hominum virtutibus aut aliis bonis. Mæn. 17. *Vir summis ornamentis honoris, fortunae, virtutis, ingenii praeditus.* Cluent. 31. *Tene hoc dicere, Atti, tali prudentia etiam usu atque exercitatione praeditum?* Cael. 10. *adolescentes humanissimè et doctissimi rectissimis studiis, atque optimis artibus praediti.* Phil. II. 18. *adolescens summa spe et animi et ingenii praeditus.* 2. De corporis bonis. Inv. I. 1. *Zeuxis quaesivit (a Crotoniatis) quas nam virgines formosas haberent. Illi autem statim hominem duxerunt in palaestram, atque ei pueros ostenderunt multos, magna praeditos dignitate.* 3. In deteriore partem de vitiis vel malis animi aut corporis. Tusc. V. 14. *non ut parvo metu praeditus sit, sed ut nullo.* Caecil. 2. *homo singulari cupiditate, eudacia, scelere praeditus.* Verr. II. 42. *amentia praeditus, atque audacia.* Placc. 3. *A testibus laeditur. Antequam dico, a quibus — qua levitate, qua egestate, qua perfidia, qua audacia praeditis, dicam de genere universo.* Her. II. 27. *mortuum deformatum, tumore praeditum decoloratum corpore fuisse constat. Ergo veneno necatus est.*

PRAEDIUM. 1. Verr. III. 86. *habet in nummis, in urbanis praediis. Praedia urbana sunt apud ICIos omnia aedificia sive in urbe, sive in villa ad urbanorum modum facta.* — Justinian. Instit. II. 3. et l. 198. de Verbor. signif. Adde Burmann. ad Sueton. Claud. 38. et Christum in Villatic. p. 89. Ern. 2. *Praedia rustica.* Rosc. Am. 15. *de Roscii occisi filis Erucius, quum duos, inquit, filios haberet (Roscius pater) illum alterum, qui mortuus est, secum omni tempore volebat esse, hunc in praedia rustica relegarat. Respondet Cicero: An amandarat hunc sic, ut esset in agro, ac tantummodo aleretur ad villam, ut commodis omnibus careret? Quid? si constat hunc non modo colendis praediis praefuisse, sed certis fundis patre vivo; frui solitum esse? tamenne haec attentata vita et rusticana relegatio atque amandatio appellabitur?* 3. Ssensu generali. Att. XV. 20. *mercedes dotalium praediorum.* Hortens. fr. *Hortensius praediis quaestuosissimis — abundavit.*

PRAEDO. 1. Sensu peculiari, *Seeräuber*. Tusc. II. 27. *si cui naviganti praedones insequantur* 2. Sensu generali, *Rauber*. Verr. Act. I. 5. *maximae tutissimaeque urbes pirqtis praedombusque patefactae*. Dom. 55. *templorum orniuum atque factorum totiusque urbis praedo*. Orat. III. 1. *Crassus deploravit casum — senatus cuius ordinis a consule (Philippo) — tanquam ab aliquo nefario praedone diriperetur patrimonium dignitatis*.

PRAEESSE. De muneribus publicis. Leg. III. 1. *ut magistratibus leges, ita populo praesunt magistratus*. Fam. I. 9. *praeesse provinciae*. Verr. V. 31 *navibus s. classi*. Fam. X. 8. *exercitui* Ibid. XVI. 9. *legionibus*. Dom. 40. *sacerdotiis*. Harusp. 7. *saeris*. Orat. I. 10 *auspiciis*. Rosc. Am. 5. *quaestioni*. 2. De artibus et opificiis Orat. I. 45. *cognitio iuris civilis prodest iis, qui ei praesunt*. Verr. II. 159. *praeesse statuis faciendis*. Fin. IV. 27. *omnibus artibus volumus attributam esse eam, quae communis appellatur prudentia, quam omnes, qui cuique artificio praesunt, debent habere*. „Orat. I. 55. *clarissimi cives ei studio etiam hodie praesunt, h. e. ei operam dant et in eo excellent*. Fam. I. 7. *temporibus atque laudij meae praefuisti, h. e. plurimum me iuvisti mihiq. favisti*. Frequens est in epistolis *rebus non modo interesse, sed etiam praeesse* (ut Fam. I. 8. Att. IX. 4) quod nihil aliud est quam consulendo, iurando, providendo rem iuvare. Ictus dicitur *praeesse controversiam intendenti, quem consilio iuvat cui formulas dat* “ Ern. Ultima haec significatio suaviter transfertur ad controversiam s. disputationem philosophicam. Orat. I. 10

PRAEFARI. 1. Div. I. 45. *Antiqui omnibus rebus agendis quod bonum faustumque esset praefabantur*. 2. *Honorem praefari* dicitur is, qui excusat obscenitatem dicendorum ut nos dicimus, *mit Urlaub zu reden, mit Erlaubniss zu sagen*. Fin. II. 10. cetera addit (Epicurus, nempe de voluptate Venerea) *quae si appelles honos praefandus sit*. Fam. IX. 22. *si dicimus ille patrem strangulavit; sin de Aurelia aliquid (leg. aliquis) aut Lollii, honos praefundus est*. Nempe obscenius diceretur *strangulavit, pro stupravit*.

PRAEFATIO. Verr. III. 80. *praefatio donationis in qua eius causa exponitur*.

PRAEFFECTURA. 1. Civitas, quae neque suas leges, neque suos magistratus habet, sed aut a praetore Romano, aut a praefecto quem praetor dedit administratur. Rab. Perd. 8. *omnis praefectura, regio, vicinitas vestra*, cf. N. D. II. 2. Vid. de praefecturis Sigon. Ant. Iur. Ital. II. 10. sq. 2. Munus praefecti in exercitu. Att. VI. 1. *praefecturas sumere ibid. dare et deferre praefecturam*. Ibid. V. 21. *petere praefecturam*.

PRAEFFECTUS. Varia fuerunt praefectorum genera. A. *In provinciis*. Horum quatuor fuerunt genera. I. *Praefecti*, qui *equestribus turmis* praeebant. De his Manutius ad Fam. II. 17. „Cum singulis legionibus, vetere Romuli instituto, tercenti erant equites, qui dicebantur *alae*, quod iis pedites dextra sinistraque tamquam alis regerentur. Gellius N. A. XVI. 4. et Servius ad Virgil. Aen. IV. 121. *dum trepidant alae*. Item Livius XL. 40. Dividebantur in decem turmas; turmae singulae in tres decurias; singulis decuriis praeebant, qui *decuriones* vocabantur; sed horum unus reliquis duobus honoratior, non suae tantum decuriae, sed turmae etiam praeebat; itaque *praefectus* non *decurio* dicebatur; reliqui autem duo *decuriones*. Erant igitur in decem turmis decem praefecti, praeterea viginti decuriones; omnibus autem turmis, id est *alae*, unus praeebat, nec tamen is erat summus equitum dux in exercitu. Nam principem locum obtinebat is, qui non uni *alae*, id est decem turmis, sed utrique *alae*, vel etiam pluribus, quum essent plures in exercitu legiones, praeeset. Quod probabitur exemplis. De praefecto turmae. Marcell. 2. *Nihil sibi ex ista laude centurio, nihil praefectus, nihil cohors, nihil turma decerpit. Praefectum veto alae novimus*. Off. II. 13. *quum te Pompeius alteri alae praefecisset*. De his igitur et *alae* utriusque (nam duas legiones Cicero habuit in provincia) et *turmarum* quoque praefectis loquitur Cicero. Fam. II. 17. *quum dicit: omnis enim pecunia ita tractatur, ut praeda, a praefectis*. De iisdem equitum praefectis Fam. III. 8. et V. 20. et Att. V. 17. mentionem Cicero facit, quo in utroque loco cum tribunis militum eos nominat. Itemque lib. III. in Verrem c. 58. *quaestores, inquit, legatos, praefectos suos, tribunos multi missos fecerunt, et de provincia decedere iusserunt, quod eorum culpa se minus commode audire arbitrarentur*. Cluent. 36. Non recito testimonia ho-

minum honestissimorum, quae in Stalenum sunt dicta ab iis, qui M. Aemilio clarissimo viro, legati, et praefecti, et tribuni militares fuerunt. II. *Praefecti evocatorum*. Fam. III. 6. h. e. militum emeritorum subito ex agris in militiam revocatorum. Fam. XV. 4. III. *Praefecti civitatum* in provinciis, qui a proconsule in eas civitates mitterentur, ubi ipse assidue esse non posset, ut ibi ius dicerent. Horum praefectorum mentio sit Att. V. 4. 7. 11. 21. item Att. VI. 1. 2. 3. Has praefecturas in provincia iuris dicendi causa detulit iis quos vel suo iudicio probasset, vel ab amicis commendatos, iis tamen relictis, qui in provincia negotiarentur, ne iustitiam lucri cupiditas perturbaret. IV. *Praefecti fabrum*; de quibus Manutius l. l. sic scribit. *Praefectus fabrum* Ciceronis unus tantum appellatur Q. Lepa lib. III. ad Fam. ep. 7. nec plures uno fuisse crediderim; quamquam ut dixi, duas legiones Cicero habuerit; quod ipse ad Atticum scripsit V. 15. et Plutarchus in eius vita confirmat. Nam si quot legiones in exercitu totidem praefecti fabrum fuissent, haud valde esse honestatus a Caesare familiarissimus eius Cornelius Balbus, cui praetor et consul praefecturam fabrum detulit, ut est in Orat. pro Balbo c. 28. Nam quod ait Caesar in epis. ola ad Onpium et Balbum lib. IX. ad Att. ep. 28. *Duo praefecti fabrum Pompeii in meam potestatem venerunt*; Q. Vibullum Rufum Corfinii captum, et Cn. Magium in itinere deprehensum significat; quorum utrumque in his legibus praefectum fabrum arbitrator fuisse: ut duorum consulum exercitus, qui a Pompeio regebantur duos omnino praefectos fabrum habuerint. Duas enim legiones dixi iam consularem exercitum fuisse. Sic igitur in consulari Ciceronis exercitu, id est in duabus legionibus, praefectus fabrum unus fuit Q. Lepa. Quod eo magis arbitror, quia unus etiam praefectus fabrum Ap. Claudii nominatur. Fam. III. 8. Hos praefectos omnes, exceptis iis dicentibus, opinor in proconsulis cohorte praetoria fuisse, eosque in provinciam ab urbe deductos. Quos autem in tertio genere posuimus, id est ii, qui ius dicebant, non fuisse de cohorte praetoria, sed longe a proconsule diversis civitatibus iurisdictionem habuisse. In hoc numero locum Scaptio petit a Cicerone M. Brutus; ut lib. V. ad Att. ep. 21. et lib. VI. ep. 1. B. Erant etiam *praefecti* quia in Italia in praefecturam mittebantur.

De quibus Festus: *Praefecturae*, inquit, appellabantur in Italia, in quibus et ius dicebatur, et nundinae agebantur, et erat quaedam earum respublica neque tamen magistratus suos habebant, in quas legibus praefecti mittebantur, quotannis, qui ius dicerent. Quorum genera fuere duo. Alterum in quas solebant ire praefecti quatuor sex pro populi suffragio creati in haec oppida: Capuam, Cumas, Casilinum, Vulturum, Internum, Puteolos, Acerras, Suessulam, Atellam, Calatiam. Alterum, in quas ibant, quos Praetor urbanus quotannis in quaeque loca miserat legibus, ut Fundos, Formias, Cere, Venafrum, Allifas, Privernum, Aragnum, Pirusionem, Reate, Saturniam, Nursiam, Arpinum atque complura. Cic. *Sext.* 14. nullum erat Italiae municipium, nulla colonia, nulla praefectura, nullum collegium — quod tum non honorificentissime decrevisset de mea salute. Praeterea memorantur etiam praefecti classis ut Verr. V. 31. Praefecti moribus dicuntur censores, ut Cluent. 46. tu es praefectus moribus, magister veteris disciplinae et severitatis — ? Fam. IX. 15. quamdiu hic erit noster hic praefectus moribus, parebo auctoritati tuae. Quum vero aberit, ad fungos me tuos conferom. locatur in C. Iulii Caesaris, quem senatus in triennium moribus praefecerat, legem sumptuariam. 3. Metaphorice, p. Red. in Sen. 6. his utitur quasi praefectis libidinum suarum.

PRAEFERRE. 1. Sensu proprio. Q. Fr. I. 10. maiora praeferaut fascēs illi ac securēs dignitatis insignia quam potentiae. Verr. IV. 48. Ceres dicitur tædas inflammasse iis ignibus, qui ex Aetnae vertice erumpunt; quas sibi quum ipsa praeferreret, orbem omnium peragrasse terrarum. 2. Metaphorice, faces praeferre, aut lumina dicuntur illi, qui alterius consilia regunt et iuvant, eumque sua prudentia ab erroribus tutos reddunt. Catil. I. 6. cui adolescentulo non ad libidinem facem praetulisti? Sull. 14. o dii immortales — vos — in tantis tenebris erroris et inscientiae clarissimum lumen praetulistis menti meae. 3. Antepondere Orat. II. 84. summa laus non extulisse se in potestate, non fuisse insolentem in pecunia, non se praetulisse aliis propter abundantiam fortunae. Phil. VI. 6. Quid non debeo vobis, Quirites, quem vos a se ortum (hominem novum) hominibus nobilissimis, omnibus honoribus praetulerunt.

tulistis? 4. Ostendere. Fam. X. 8. *quum praeferremus sensus aperte*. Rosc. Am. 31. *praefero avaritiam*.

PRAEFICERE. Flacc. 7. *praefficere seditiosos homines reip.*. Leg. II. 26. *procuratori certum magistratum*. Manil. 16. *imperatorem alicui bello*. Verr. I. 59. *utrum civitates solitae sint, aliquem curatorem praefficere, qui statuis faciendis praeesset*. Div. II. 5. *nec locus nec materia invenitur, cui divinationem praefficere possimus*.

PRAEFIDENS. Off. I. 26. *Panaetius dixit: homines secundis rebus effrenatos sibi praeidentes tamquam in gyrum rationis et doctrinae duci oportere*. Orat. III. 41. *exsultantem te et praeidentem tibi repriment validae legum habenae*.

PRAEFINIRE. *bestimmen, vorschreiben*. Fam. VII. 2. *vidisti multum quod praefinisi, quo ne pluris emerem*. Verr. V. 68. *neque de illo quidquam tibi praefinio, quo minus ingenio mecum atque omni dicendi facultate mecum contendas*. Leg. II. 18. *ego cetera non tam restricte praefinio*. Rosc. Am. 45. *dies in lege praefinita*. Rull. I. 4. *quod superiore parte legis praefinitum fuit, id rursus liberum infinitumque fecerunt*.

PRAEFRACTE, *uneingeschränkt*. Off. III. 22. (Cato) *nimis mihi praefracte videbatur aerarium vectigaliaque defendere, omnia publicanis negare, multa sociis*.

PRAEFRACTUS. 1. Hortens. fr. ap. Non. *Aristo Chius praefractus (hart und uneingeschränkt) ferreus, nihil bonum nisi quod rectum et honestum est* (scil. esse statuens). 2. In oratione opponitur rotundo. Orat. I. 13. *Thucydides praefractor (Isocrati visus) nec satis ut ita dicam, rotundus (zu abgebrochen in der Schreibart, und zu wenig abgerundet)*.

PRAEFULCIRE. Att. V. 13. *illud praefulci et praemuni, ut status annui*.

PRAEFULGERE. Her. III. 19. *ne aut obcaecentur tenebris imagines aut splendore praefulgeant* (zu stark hervorschimmern).

PRAECESTIRE. Cael. 28. *praegestit animus iam (mich lüstert schon im voraus) videre*.

PRAEGNANS. Div. I. 20. *quum mater praegnans — Dionysium alio contineret*. Orat. I. 40. *controversia de patrefamilias, qui ex Hispania Romam venisset, quum uxorem praegnantem in provincia reliquisset Roma*. Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II, 20

maeque alteram duxisset, neque nuntium priori remisisset mortuusque esset intestato, ex utraque filius natus esset.

PRAEGNAS antiquae pro praegnans Att. I. 10.

PRAEGREDI Phil. XIII. 2. *Gra vobis ponite eorum — ante oculos, maxime Antoniorum; latera tegentes alios, sequentes alios, alios praegredientes amicos.*

PRAEGRESSIO Fat. 19. *dicent, si omnia fato fierent eiusmodi, ut nihil fieret, nisi praegressione causae, constitendum esse fato fieri omnia.*

PRAEGUSTATOR Dom. 10. *praegustator libidinum.*

PRAEIUDICARE, ein vorläufiges Urtheil fällen. Leg. III. 20. *Apud censores, qui magistratu abierint edant et exponunt, quid in magistratu gesserint, deque his censores praeiudicent; scilicet ita, ut quod statim sequitur integra lex (s. actio ex lege) accusatori iudicioque servetur. Verr. III. 65, miror quomodo (Metellus) de quo homine praeiudicium fieri noluerit per recuperatores, de hoc ipso non modo praeiudicavit, verum gravissime ac vehementissime iudicavit.*

PRAEIUDICATUS 1. in iudiciis iam olim iudicatus (schon früherhin entschieden) Cluent. *res semel atque iterum praeiudicata.* 2. *vorgefaßt.* N. D. I. 3. *tantum opinio praeiudicata (das Vorurtheil, die vorgefaßte Meinung) poterat, ut etiam sine ratione valeret auctoritas* Cluent. 2. *postulo iudices, ne quid huc praeiudicati afferatis.*

PRAEIUDICIUM, ein vorläufiges Urtheil oder Gutachten. Asconius, *„praeiudicium dicitur, res, quae quum statuta fuerit affert iudicaturis exemplum, quod sequantur. Iudicium autem res, quae causam litemque determinat. Caecil. 4. de quo (Verre) non praeiudicium, sed plane iudicium iam factum putatur. Cluent. 4. Ostendam ea de eo praeiudicia esse facta ab ipsis iudicibus, a quibus condemnatus est, ut non modo ab iisdem, sed ne ab aliis quidem ullis absolvi ullo modo posset. Muren. 29, si quis hoc forte dicet Catonem descensurum ad accusandum non fuisse, nisi prius de causa iudicasset, iniquam legem et miseram conditionem instituet periculis hominum, si existimabit iudicium accusatoris; in reum pro aliquo praeiudicio valere oportere. Inv. II. 20. Quum ad vim faciendam*

quidam armati venissent, armati contra praesto fuerunt, et cuidam Equiti Romano quidam — gladio manum praecidit. Agit is cui manus praecisa est iniuriarum. Postulat is, quicum agitur a praetore exceptionem, extra quam in reum capitis praediudicium fiat. Hic is qui agit iudicium purum postulat. Ille quicum agitur, exceptionem addi ait oportere. Quaestio est: Excipiendum sit an non. Ratio: non enim oportet in recuperatorio iudicio, eius de quo inter sicarios quaeritur, praediudicium fieri. Infirmatio rationis: *Leismodi sunt iniuriae, ut de his indignum sit non primo quoque tempore iudicari. Indicatio, atrocitas iniuriarum satis ne causae sit, quare dum de ea iudicetur, de aliquo maiore maleficio de quo iudicium comparatum sit, praediudicetur.*

PRAELABI. N. D. 43. *pisces quorum alter paululum praelabitur ante; ex Ara eis*

PRAELIGARE. Inv. II. 50. *os obvolutum solliculo et praeligatum.*

PRAELIARI. 1. in acie dimicare Div. I. 15. *Eudemum (narrat Aristoteles) praelianem ad Syracusas occidisse.* 2. de contentione in senatu aut in concionibus. Att. I. 16. *quam diu senatus auctoritas mihi defendenda fuit, sic acriter et vehementer praeliatus sum, ut clamor concursusque maximo cum mea laude fierent.*

PRAELIUM. 1. sensu proprio Att. 9. *Thucydides res gestas et bella et praelia narrat.* 2. de pugna inter paucos. Mil. 31. *Clodius dicitur proelium commisisse.* 3. de contentionibus et rixis. Fam. IX. 11. *scribis, praelia te mea causa sustinere.*

PRAELOQUI. Fam. VIII. 12. *vix haec erat prae-locutus.*

PRAELUCERE. Lael. 7. *amicitia — bona spe praelucet in posterum, nec debilitari animos, aut cadere patitur.*

PRAEMANDARE. Fam. V. 9. (de servo tuo anagnoste fugitivo) *tu mihi nihil mandasti; ego tamen terra marique ut conquireretur praemandavi*

PRAEMATURUS. Fam. X. 8. *praematura denuntiatio boni civis imparati quam periculosa esset ex casu collegae videbam.* Nimirum Plancus simulaverat se Antonio favere, ne si se, quum imparatus esset, bonum civem esse ostendisset, ab eo, sicut Bruto in Mutina incluso, sibi periculum pararetur.

PRAEMEDITARI. Phil. XI. 5. *Sapientis est, quidquid homini accidere possit, id praemeditari ferendum modice esse, si advenerit.* Att. VI. 5. *ut possim praemeditari, quo animo accedam ad urbem.*

PRAEMEDITATIO. Tusc. III. 14. *praemeditatio futurorum malorum lenit eorum adventum.*

PRAEMITTERE. Att. X. 8. *Antonius dicitur venturus — sed praemisit mihi odiosas literas hoc exemplo*

PRAEMIUM. Orat. I. *Legibus et praemia proposita sunt virtutibus et supplicia vitiis* ibid. 1. *verus iustus et honestus labor honoribus, praemiis atque splendore decoratur.* Mil. 35. *addit haec, 'quae certe vera sunt, fortes et sapientes viros non tam praemia sequi solere recte factorum, quam ipsa recte facta — sed tamen ex omnibus praemiis virtutis, si esset habenda ratio praemiorum, amplissimum esse praemium gloriam.* Catil. III. 11. *pro tantis rebus nullum ego a vobis praemium virtutis, nullum insigne honoris, nullam monumentum laudis postulo, praeterquam huius diei memoriam sempiternam.* Tusc. V. 7. *Xerxes refertus omnibus praemiis (i. e. muneribus) donisque fortunae — praemium proposuit qui invenisset novam voluptatem.* Quint. 25. *quasi eximio praemio sceleris exposito.* Ac. pr. II. 1. *Lucullus absens factus aedilis, continuo praetori, licebat enim celerius legis praemio i. e. beneficio.*

PRAEMOLESTIA. Tusc. IV. 30. *Alii metum praemolestiam appellabant, quod est quasi dux consequentis molestiae*

PRAEMONERERE. Harusp. 5. *reperietis nos de — impendentibus periculis maximis prope iam voce Iovis opt. max. praemoneri.* Att. VIII. 20. *quod putavi et praemonui fit, ut Caesar te implicet.*

PRAEMONSTRARE. Div. I. 7. *ventos praemonstrat saepe futuros inflatum mare.* Harusp. 10. *Quis est — tam impius qui hoc tam novo tantoque motu non magnum aliquid deos populo Romano praemonstrare et praecinere fateatur.*

PRAEMUNIRE. Att. IV. 13. *per fortunas illud praefulci et praemuni, quaeso, ut simus annui.* Cael. 8. *illa, quae ex accusatorum oratione praemuniri iam et fingi intelligebam.* Orat. 40. *ut ante praemuniat (orator).* Leg. I. 12. *quae praemuniuntur omnia, (h.*

e. eorum causa quae sequuntur, antequam ea tractemus, confirmantur) quo facilius ius in natura positum esse intelligi possit.

PRAEMUNITIO. Orat. III. 53. in figuris sententiarum memoratur etiam praemunitio ad id quod aggrediare, quum ea quae causae nostrae obaent excusare dicendo et mitigare conamur. Quinil Inst. Or. IV. 2, 71. Graece *προπαρσκευή*, vel *προδιόρθωσις*, aut *προβερπειά*. Orat. II. 75. quid si in homines caros, iustis etque iucundos sine ulla praemunitioe orationis acerbius et contumeliosius invehere, nonne abs te iudices abalienes?

PRAENOMEN. Fam. VII. 32. quod sine praenimine familiariter ad me epistolam misisti, primum addubitavi num a Volamnio senatore esset. Hinc enim pronomem erat Lucio, alteri, qui ad Ciceronem scripserat Publio. Phil. XIII. 13. ubi contemptum recenset Antonii sectatores. Est quidem alter Saserna, sed omnes tantam habent similitudinem inter se, ut in eorum praenominibus errem.

PRAENOSCERE. Div. I. 38. neque non possunt (dii) futura praenoscerere.

PRAENOTIO notio insita s. *πρόληψις*. N. D. I. 17. Fateamur constare illud etiam, hanc nos habere sive anticipationem, ut ante dixi, sive praenotionem deorum. Sunt enim rebus novis nova ponenda nomina, ut Epicurus ipse *πρόληψιν* appellavit, quam antea nemo eo verbo nominarat.

PRAENUNTIARE. Div. I. 6. est vis et natura quaedam, quae quum observatis longo tempore significationibus, tum aliquo instinctu inflatuque divino futura praenuntiat.

PRAENUNTIUS. N. D. II. 6. Stellae quas Graeci cometas, nostri cincinnatas vocant, quae nuper bello Octaviano magnarum fuerunt calamitatum praenuntiae. cf. Div. I. 2. Muren. 21. non placet mihi inquisitio candidati, praenuntia repulsae; scilicet quia candidatus multos offendit, quum in ipsa petitione honoris accusationem parat inquirendo, testes comparando.

PRAEOCCUPARE. Phil. X. 1. quas mihi parates ipse sumpseram eas praeeoccupavit Antonius.

PRAEPANDERE. Arat. phaen. fr. 40. *hiberni praepandens temporis ortus, dicitur sidus Vergiliarum; h. e. declarans, significans.*

PRAEPARARE. Hortens. fr. *Literis talibusque doctrinis ante excoli animos et ad sapientiam concipendam imbuti et praeparari decet.* Oecon. fr. 1. *maritale coniugium sic comparatum est natura — ut ex hac eadem societate mortalibus adiutoria senectutis nec minus propugnacula praeparentur.* Div. II. 58. *Pythagoras et Plato, quo in somnis certiora videamus, praeparatos quodam cultu atque victu proficisci ad dormiendum iubent.* Ibid. 1. 55. *qui se tradet ita quieti praeparato animo tum bonis cogitationibus, tum rebus ad tranquillitatem accommodatis, certa et vera cernit in somnis.* Orat. 28. *qui nihil potest tranquille nihil leniter — dicere — si is non praeparatis auribus inflammare rem coepit, furere apud sanos — videtur.* Inv. I. 30. *impiis apud inferas poenas esse praeparatas.*

PRAEPARATIO. Off. I. 21. *in omnibus negotiis prius, quam aggrediare, adhibenda est praeparatio diligens.* Tusc. III. 14. *multum prodest provisio animi et praeparatio ad minuendum dolorem.*

PRAEPEDITUS. Rab. Perd. 7. Q. Scaevola *confectus senectute, praepeditus morbo.*

PRAEPES. Div. I. 47. *praepes avis, quae volatu auspicium facit. Ei opponuntur oscines, quae cantu.*

PRAEPONDERARE. Off. III. 4. *qui omnia metiuntur emolumentis et commodis, neque ea volunt praeponderari (uberwogen werden) honestate.*

PRAEPOSNERE. 1. *vorsetzen.* Cicero scripserat alicubi in *Piraeaea* et ad Atticum VII. 3. scribit: *in quo magis reprehendendus sum, quod homo Romanus Piraeaea scripserim, non Piraeenum, quam quod in addiderim.* Non enim hoc ut oppido praeposui sed ut loco. Orat. II. 79. *oportet ut aedibus ac templis vestibula et aditus sic causis principia proportionem rerum praeposnerere.* 2. *praeficere.* Fam. II. 15. *Caesium praeposui provinciae.* 3. *anteferre.* Rab. Perd. 8. *amicitiam patriae praeposnerere.*

PRAEPORTARE. Arat. fr. *Scorpius infestus praeportans flebile acumen.*

PRAEPOSITIO. 1. *sensu Stoicorum.* Vid. *Praepositum.* Fin. III. 16. *Si fingamus esse quasi finem et*

ultimum ita iacere talum, ut rectus assistat, qui ita talus erit iactus, ut cadat rectus, praepositum quiddam habebit ad finem, qui aliter contra; (nempe si talus in latus cadat); neque tamen illa praepositio tali, ad eum quem alixi finem pertinebit; scil. quia non sequitur ut qui talus ceciderit rectus, etiam rectus consistat; potest enim statim in latus recidere. 2. praepositio pars orationis. Top. II. 11. Praepositio IN privat verbum ea vi quam haberet, si IN praepositum non fuisset.

PRAEPOSITUM. Ex disciplina Stoicorum nihil est nisi honestum in bonorum numero ponendum. Sunt tamen quaedam quae secundum locum obtinent, aestimatione digna, quae Zeno *περονυκίαι* appellat, Cicero Fin. III. 16. autem Latin. vel *producta* dici posse, ait, vel *promota*, vel *praeposita*, vel *praecipua*. Ibid. 17. *Haec quae praeposita dicimus, partim sunt per se ipsa praeposita partim quod aliquid efficiunt, partim utrumque. Per se ut quidam habitus oris, et vultus, ut status, ut motus; alia ob eam rem praeposita dicuntur, quod ex se aliquid efficiant, ut pecunia; alia autem ob utramque rem ut integri sensus, ut bona validudo. Quomodo M. Piso hanc Stoicorum appellationem irriserit narratur Fin. IV. 26. Acad. post. I. 10.*

PRAEPOSTERE. Att. VII. 16. *omnes arbitror mihi tuas literas redditas esse, sed primas praepostere, reliquas ordine.*

PRAEPOSTERUS. Fam. XV. 17. *praeposteros habes tabellarios, qui quum a me discedunt flagitant literas, quum ad me veniunt nullas afferunt. Pis. 38. praeposterus imperator dicitur Piso, cuius perversitas ibi graphice depingitur. Orat. III. 11. Videndum ut verba sic et casibus, et temporibus, et genere et numero conservemus, (legendum videtur conseramus), ut ne quid perturbatum ac discrepans aut praeposterum sit. Ibid. 13. Ut ea quae docemus intelligantur, assequi possumus, Latine dicendo, verbis usitatis — non discerptis sententiis, non praeposteris temporibus, non confusis personis, non perturbato ordine.*

PRAEPOTENS. 1. de deo N. D. II. 30. *non est igitur natura deorum praepotens, neque excellens, siquidem ea subiecta est ei vel necessitati vel naturae, qua caelum, maria terraeque regantur. Nihil autem est praestantius deo. — Nulli igitur est naturae obe-*

diens aut subiectus deus. Div. II. 18. *perspicuum est ex prima admiratione hominum, quod tonitrua iactusque fulminum extimuissem, credidisse ea efficere rerum omnium praepotentem Iovem.* 2. de civitatibus Balb. 15. *Praepotens terra marique Karthago.* 3. de hominibus. Lael. 5. *multorum opes praepotentium excludunt amicitias fideles.* Off. I. 30. *in sermonibus (accipimus) alium quem, quamvis praepotens sit efficere ut unus de multis esse videatur, i. e. eam comitatem sermonis habere, ut par cum patribus colloqui videatur.* 4. *Facete de philosophia* Orat. I. 43. *sive quem ista praepotens et gloriosa philosophia delectat. Hoc refertur ad philosophos qui, ut dicitur ibid. I. 51. omnia sicut propria sua esse atque a se possideri volunt.*

PRAEPROPERUS. Fam. VII. 8. *praepropera festinatio.* Att. I. 1. *praepropera praesatio.*

PRAERIPERE Off. III. 20. *Mario praeripere collegis et tribunis pl. popularem gratiam non ita turpe videbatur* Phil. XIV. 2. *spei fructum rei convenit et eventui reservari, ne aut deorum immortalium beneficium festinatione praeripuisse, (quod scil. fieret, si bonum eventum nimis confidenter sperando anticiparemus), aut vim fortunae stultitia contempsisse videamur (quod accideret, si malus eventus spem nostram nimis confidentem convinceret).* Att. X. 1. *alterum est mihi certius; non praeripiam tamen h. e. non ita festinabo, ut quid timentis, haud expectem; expectabotuum consilium.*

PRAEROGATIVA in comitiis tributis vel centuriatis dicebatur tribus, vel centuria quae sortitione facta per sortem accepit ius primum ferendi suffragii. Phil. II. 55. *Ecce Dolabellae comitiorum (consularium dies) Sortitio praerogativae. Quiescit (Antonius) Renuntiator, (scil. consul Dolabella praerogativae centuriae suffragiis) Tacet. Prima classis vocatur, renuntiatur; (idem scil. consul suffragiis primae classis creatus) etc.* Pis. 5. *non modo ad eum (Ciceronem) cui primam comitiis tuis dederas tabulam praerogativae (scil. custodiendam) Vid. TABULA. Legendum videtur cui primo. Sic enim auctor Orat. p. Red. in Sen. 17. quem comitiis praerogativae primum custodem praefecerat. Planc. 20. an tandem una centuria praerogativa tantum habet auctoritatis, ut nemo unquam prior eam tulerit, quin renuntiatus sit. Muren. 18. tanta*

illis comitiis religio est, ut adhuc semper omen valeat praerogativum; scil. quia bonum omen quoddam in praerogativa centuria per sortitionem electa esse eaque sors divini us cecidisse credebatur. Hinc praerogativa omen comitiorum. Div. II. 40. et ibid. l. 45. Praerogativam maiores omen iustorum comitiorum esse voluerunt. ibid. II. 55. at haruspices divini, quos quum Ti. Gracchus propter mortem repentinam eius, qui in praerogativa referenda (h. e. quum praeco ad praesidem comitiorum de suffragiis praerogativae centuriae referret) subito concidisset, non iustum rogatorem (comitiorum) fuisse dixerunt. Hinc in praerogativa tribu vel centuria, ii qui cuperent consules fieri pecunia suffragia conciliare studebant. Cuius rei luculentum exemplum est Q. Fr. II. 15. Ambitus redit immanis — vel Hiscenties constituunt in praerogativa pronuntiare. 2. Ex hac ratione fluxerunt locutiones, in quibus praerogativa vel pro specimine assensus aut voluntatis vel pro re ponitur, quae aliam tanquam antecedens consequentem habere solet. Verr. Act. I. 9. Q. Metelles (illo anno cos. design.) quam isti (Verri) sit amicus attendite. Delit enim praerogativam suae voluntatis eiusmodi ut isti pro praerogativis eam reddidisse videatur. Asconius: „Hoc igitur dicit Cicero, Metellum vocando ad se Siculos et eos minis deterrendo ab accusatione Verris, prope omne beneficium corruptarum a se tribuum Verris pecunia persolverisse. Vult enim, illum Verris pecunia Consulem factum intelligi.“ Fam. XV. 5. Cato scribit ad Ciceronem: Quod si triumphi praerogativam putas, supplicationem (h. e. si ut praerogativam centuriam ceterae fere sequi solent, ita supplicationem tibi decretam quasi signum et pignus quoddam futuri triumphi existimas) neque supplicationem sequitur semper triumphus etc.

PRAEROGATUS. Planc. 20. *An tandem una centuria praerogativa tantum habet auctoritatis ut nemo unquam prior eam tulerit, quin renuntiatus sit: tu aut his ipsis comitiis consularibus aut certe in illum annum aedilem (Plancium) factum miraris, in quo (Plancio) non exigua pars populi, sed universus populus voluntatem suam declaravit, cuius in honore non unius tribus pars, sed comitia tota comitiis fuerint praerogata. Recte Graevius post Gruchium lib. II. de comitiis, observavit M. Crassum Consulem novo more*

habuisse comitia. Simul enim cum consularibus comitiis quae centuriata erant, reliquorum magistratuum habuit comitia, subito et praeter opinionem omnium, idque ad reprimendum ambiguum. Nihilominus tamen postea habita sunt et alia comitia aedilium, quae fuerunt, ut semper aedilitia, tributa. Ex toto autem huius loci neque perspicuum est lectionem: comitia tota comitiis fuerint *praerogativa*, quae praeter alios est in Mss. Pithoei et Erf. praeferebam esse alteri *praerogata*. Certe sensus utriusque lectionis idem est. Quod autem Graevius putabat *comitiis* delendum esse, non est eiusmodi, ut assensum extorqueat. *Comitia* refertur ad comitia illa consularia, in quibus Crassus iam de ceteris magistratibus populum in suffragia miserat. *Comitiis* autem, ad comitia aedilitia proprie sic dicta, et postea habita spectat. Itaque quoniam Plancius iam istis superioribus comitiis plurimum valuerat, recte poterat Cicero dicere illa *comitia* (consularia) *comitiis* (aedilitiis) *praerogativa* fuisse.

PRAERUPTUS. Verr. V. praerupta saxa.

PRAES. 1. qui aut suo aut alterius nomine praediiis populo cavet. Fam. II. 17. praedes pecuniae publicae cf. ibid. V. 20. Rab. Post. 4. Phil. II. 29. 2. dicti tamen etiam in litibus privatis fideiussores, qui praediis cavebant. Verr. I. 45. pro praede litis vindictiarum quum satis accepisset. Pro praede est 7. q. praede vel praedibus. Sic Verr. II. 51. pro suffragio est suffragio vel suffragiis. Vid. Gronov. Obs. IV. 1. Verr. I. 54. Consuetudo in bonis praedibus praedibusque vendendis. Ad h. l. Graevius „praedes, inquit numquam significat bona, quae obligata sunt publico pro re conducta. Sed praedes sunt homines fideiussores, qui in locatione vectigalis, aut operis publici fidem suam populo obligant, pro illo, qui opus condudit. Praedia, quae et bona praedia, sunt possessiones, fundi, quae a mancipe obligantur publico; bona sunt alia bona supellex et quae vulgo dicuntur mobilia. Hinc praedibus et praediis cavere populo, est et satisfactionibus sive sponsoribus, et pignoribus populo cavere. Si fefellisset fidem manceps, et praedia eius populo oppignervata, quum venderentur, non sufficiebant ad satisfaciendum populo, praedes vendebantur; hoc est, praedium bona vendebantur. — Bonis autem tam pertinet ad praedes, quam ad praedia. Bonis praedi-

bus] et bonis *praediis* cavebatur populo. Formula *praedibus ac praediis cavere populo* est etiam ap. Liv. XXII. 60. De *praedibus* vid. impr. Salmas. mod. Usur. c. 16. *Err.*

PRAESAGIRE. Div. I. 31. *Sagire sentire acute est — is igitur, qui ante agit, quam oblata res est, dicitur praesagire, id est futura antea sagire.* Fam. VIII. 10. *exiguitas copiarum recessum, non dimicationem mihi tuum praesagiebat.*

PRAESAGITIO. Facultas praesagiendi (*Ahnungsvermögen*). Div. I. 31. *inest in animis praesagitio extrinsecus injecta atque inclusa divinitus.* Div. I. 54. *scriptum est (Socratem) quum Critonis sui familiaris oculum alligatum vidisset, quaesivisse, quid esset: quum autem ille respondisset, in agro ambulanti ramulum adductum, ut remissus esset in oculum recidissee, tum Socrates: non enim paruisti mihi revocanti, quum uterer, qua soleo praesagitione divina.*

PRAESCRIBERE. 1. *ante aliud scribere* Orat. III. 2. *auctoritates praescriptae scil. SCto, i. e. nomina eorum qui scribendo affuerunt SCto, quorum nomina fidei causa SCto praeponerentur.* Aliud est *auctoritas perscripta*; h. e. senatus decretum cui trib. pl. intercesserat; id non appellabatur senatus consultum sed senatus auctoritas, quae tamen *perscribi* solebat, ut quid senatus statuisset, constaret. 2. *praecipere, imperare.* Tusc. V. 6. *iniquum est praescribere mihi te, quemadmodum a me disputari velis.* Sen. 9. *S. Aelius, Ti. Coruncanius, P. Crassus, c. quibus iura civibus praescribebantur.* Fin. II. 1. *omnis in quaerendo, quae via quadum et ratione habetur, oratio praescribere primum debet, (ut quibusdam in formulis quae res agatur), ut inter quos disseritur conveniat quid sit id de quo disseratur.* Ac pr. II. 3. *hoc liberiores et solutiores sumus, quod integra nobis est iudicandi potestas, nec ut omnia, quae praescripta et quasi imperata sint, defendamus, necessitate ulla cogimur.* Div. II. 59. *An Aesculapius an Serapis potest nobis praescribere per somnium curationem valetudinis, Neptunus gubernantibus non potest?* 3. paullo durius pro praedicere. Vatin. 2. *quam causam ad patronos tuos aut quod os afferes, quibus iam praescribis, quanto illis probro futurum sit, si te defenderint.*

PRAESCRIPTIO. 1. *lex, praeceptum.* Ac. pr. M. 46. *audi illos, qui dicant — fontem omnium bonorum in corpore esse, hanc normam, hanc regulam, hanc praescriptionem esse naturae.* Tusc. IV. 9. *Intemperantia est a tota mente et a recta ratione defectio, sic aversa a praescriptione rationis etc.* Rab. Perd. 2. *praescriptio semihorae (ad dicendum).* 2. Rull. II. 9. *praescriptio legis sunt nomina auctorum, latorum, quae legi praescribuntur.* Fam. V. 2. *Scitum ea praescriptione est, quod capiendum vel de nominibus eorum, qui scribendo affuissent, quorumque nomine praeposita essent.* Vid. Manut. ad h. l. vel potius de verbis iis quibus retulerat Cicero ad Senatum de Metello, in quibus scil. est causa decreti Senatus, quaeque honorifica erant. *Praescriptio pro causa, praetextu, est ap. Caes. B. C. III. 52.* 3. In lexico Fabri laudatur ex Cic. Orat. pro Rose. Com. 2. *praescriptio pro pactione.* Sed ibi bonae editiones habent *perscriptio*, quae lectio vera est. Iungitur enim tabulis s. libris. Vid. *Perscriptio*. Saepe autem haec duo verba confunduntur ut Orat. I. 58. ubi vid. Peaccius. *Err.*

PRAESCRIPTUM, praeceptum, regula. Orat. II. 42. *Plura multo homines iudicant odio aut amore — quam veritate, aut praescripto aut iuris norma aliqua, —* Orat. II. Quid est quo praescriptum aliquod (*einen ersten Grundsatz*) aut formulam exprimas. Inv. II. 45. *ex suo consilio et ex ea ratione, quae in mentem aut in libidinem venerit, non ex communi praescripto civitatis unumquamque rem administrare.*

PRAESENS. 1. *de tempore.* Div. I. 30. *quum est somno revocatus animus a societate et contagione corporis, tum meminit praeteritorum, praesentia cernit, futura praevidet.* Catil. I. 9. *magna tempestas invidiae nobis si minus in praesens, at in posteritatem impendet.* Phil. XI. 2. *Dolabella — in Asiam irrupit — praemisso Octavio scelerato latrone — qui popularetur agros — non ad spem constituendae rei familiaris — sed ad praesentem pastum mendicitatis suae.* Off. I. 4. *inter hominem et beluam hoc maxime interest; quod haec tantum, quantum sensu movetur, ad id solum quod adest, quodque praesens est, se accommodat, paullulum admodum sentiens praeteritum aut futurum.* 2. *proxime instans.* Div. II. 59. *atqui ne si navigare quidem velim, ita gubernarem, ut somniaverim.* Praesens

enim poena sit. (Die Strafe möchte gleich hinterdrein kommen). 2. *de hominibus quibuscum coram agimus, qui nobis praesto sunt.* Fam. II. 7. *praesens tecum-egit.* Fam. X. 4. *si facultas mihi tui praesentis esset* (wenn ich dich könnte zu sprechen bekommen). (Q. Fr. II. 7. *cetera praesenti sermone* (aufs mündliche Gespräch) *reserventur.* Off. I. 41. *neque solum viri atque praesentes studiosos dicendi erudiunt atque docent, sed hoc idem etiam post mortem monumentis literarum assequuntur.* 4. *in rem praesentem venire.* Orat. I. 58. Caecin. 7. *est propria in eum locum de quo controversia est, deinde coram aesse ipsum.* Off. I. 10. *si constitueris cupiam te advocatum in rem praesentem esse venturam* (dich an Ort und Stelle zu versetzen). 5. *praesens pecunia* (baares Geld) *est quae statim solvitur, non per attributionem.* At. II. 3. *pro eo libro tibi praesentem pecuniam solvi imperavi.* 6. *conspicius manifestus.* Capit. III. 9. *illud porro nonne ita praesens est, ut nutu Iovis factum esse videatur?* 7. *certus, magnus.* Tom. I. 9. *fructus praesentiores tulisses.* Ibid. XV. 4. *praesentes insidiae.* 8. *celeriter efficax.* Phil. III. *recte veneficum appellat, a quo tibi praesentem pestem vides comparatam.* Att. XV. 6. *vires ad nocendum praesentes.* 9. *de animo, alacer et rebus intentus.* Off. I. 25. *fortis et constantis est, non perturbari in rebus asperis, nec tumultuantem de gradu delicti, sed praesens animi uti consilio nec a ratione discedere.* Orat. II. 20. *animus acer et praesens, et acutus idem atque versutus invictos viros efficit.*

PRAESENSIO. 1. Div. I. 1. *divinatio id est praesensio et scientia rerum futurarum.* N. D. II. 3. *praedictiones et praesensiones* (Ahrdungen) *rerum futurarum.* 2. *notio insita, πρῶταψις.* N. D. II. 17. *quum talem esse deum certa notione animi praesentiamus — ad hanc praesensionem notionemque nostram nihil video, quod potius accommodem.*

PRAESENSUS. Div. I. 53. *Mihi ad hoc probandum satis est, non modo plura, sed pauciora divina praesensa et praedicta reperiri. Quin etiam hoc non dubitans dixerim, si unum aliquid ita sit praedictum praesensumque, ut quum evenerit, ita cadat, ut praedictum sit, neque in eo quidquam casu et fortuito factum esse appareat, esse certe divinationem.*

PRAESENTIA. 1. Fam. VII. 1. *praesentiae tuae.*

desiderium meo labore minuam. N. D. II. 66. *deorum saepe praesentiae — declarant ab his et civitatibus et singulis hominibus consuli.* Fin. V. 8. *in praesentia.* 2. *Praesentia animi (Gegenwart des Geistes).* Mil. 23. *Videbunt sapientissimi homines facti rationem, praesentiam animi, defensionis constantiam.*

PRAESENTIRE. 1. *praesagire* Rab. Perd. 10. *optimi et sapientissimi cuiusque animus ita praesentit in posterum, ut nihil nisi sempiternum spectare videatur.* Div. I. 18 *qui — concitatione quadam animi aut soluto liberoque motu futura praesentiant (vorans ahnden).* Ibid. II. 48 *Periparetici — censent esse in mentibus hominum tamquam oraculum aliquod, ex quo futura praesentiant, si aut furore divino (göttliche Begeisterung) incitatus animus, aut somno relaxatus solute moveatur ac libere.* 2. *notione iusita intelligere.* N. D. II. 17. *quum talem esse deum certa notione animi praesentiamus (da wir dieses nach sicher angeborner Grundvorstellung ursprünglich einsehen.)*

PRAESEPE metaphorice pro lussu aut popina. *Pison. 18. hoc quidem etiam isti tui dicunt voluptarii Graeci, (philosophi Epicurei). Quos utinam ita audires ut erant audiendi! — Verum audis in praeseptibus; audis in stupris; audis in cibo et vino*

PRAESES. *Sext. 65. Senatus reip. custos, praeses, propugnator.* Rull. II. *tribunus pl. praeses custosque libertatis.* Verr. V. 72. *Mercurius quem P. Africanus — in gymnasio Tyndaritanorum iuventutis illorum custodem ac praesidem voluit esse.*

PRAESIDERE. 1. *de dis.* Sull. 31. *Vos dei patrii, qui huic urbi atque imperio praesidelis.* 2. *de magistratibus.* Vatin. 7. *praesidentibus in templo duobus non consulibus sed proditoribus huius civitatis* 3. *de iudicibus.* Mil. 37 *volis — huic iudicio praesidentibus.* 4. *de senatu.* Phil. II. 7. *adeone pudorem cum pudicitia perdidisti, ut hoc in eo templo dicere ausus sis, in quo ego senatum illum, qui quondam florens urbi terrarum praesidebat consulebam.* 5. *de civibus optimatibus.* Phil. V. 13. *Gallia quae semper praesidet atque praesedit huic imperio libertatique communi. Intelliguntur municipia et coloniae in Gallia Cisalpina s. togatae; quam provinciam ibid. optima de rep. meritam merentemque dicit. Haec igitur dicitur praesidere h. e. tueri imperium libertatemque.*

PRAESIDIUM. 1. locus in quo armati defendendi causa collocantur. Phil. I. 8. *armati in praesidiis multis in locis collocabuntur.* Hinc formula in praesidiis alicuius esse, est apud eius exercitum in eius castris esse. Fam. XIII. 19. *Lyso fuerat in nostra causa* (steterat a partibus Pompeii contra Caesarem) *nostrisque praesidiis.* Ligar. 9. *tantummodo in praesidiis eratis, animi vero a causa abhorrebant;* (ironice dictum). Cael. 28. *praegestit animus videre — viros ab imperatrice* (sic ludibrii causa Clodiam appellat) *in insidiis atque in praesidio balnearum locatos.* 2. metaphorice. Sen. 26. *Fetat Pythagoras iniussu imperatoris id est dei, de praesidio et statione vitae decedere.* 3. *praesidia* dicuntur ipsi milites qui defendendi causa ponuntur in castris, oppidis, templis, pontibus etc. Catil. I. 1. *nocturnum praesidium Palatii,* ibid. 4. *sensistine illam coloniam meo iussu, meis praesidiis, custodiis vigiliisque esse munitam.* Rull. I. 5. *Tibi nos et istis tuis harum omnium rerum machinatoribus totam Italiam inermem tradituros existimasti, quam praesidiis confirmaretis?* Fam. II. 17. *Scribis Apamea praesidium deduci non oportuisse.* 4. *praesidium* dicitur ipsa custodia ac tutela. Muren. 37. *hi integrum consulem et bonum imperatorem — deiici de urbis praesidio et de custodia civitatis — deturbari volunt,* ibid. 10. *omnes urbanae res, omnia haec praecleara studia et haec forensis laus et industria latent in tutela ac praesidio bellicae virtutis.* Orat. 65. *ubi libido dominatur, innocentiae leve praesidium est.* Verr. V. 13. *praesidia munita pudoris et pudicitiae vi et audacia capere.* 5. *omne auxilium, subsidium vel adiumentum.* Tusc. II. 1. *qui mortem non timet, magnum sibi praesidium ad beatam vitam comparat.* Orat. I. 9. *Gracchi omnibus vel naturae, vel doctrinae praesidiis ad dicendum parati.*

PRAESIGNIFICARE. Div. I. 38. II. 49. *si sunt dii neque ante declarant hominibus quae futura sint aut non diligunt homines — aut non censent esse suae maiestatis praesignificare hominibus quae sunt futura.*

PRAESTABILIS. N. D. II. 7. *nihil omnium rerum melius est mundo, nihil praestabilius, nihil pulchrius.* Sen. 12. *quum homini sive natura, sive quis deus nihil mente praestabilius dedisset.* Lael. 27. *vos*

hortor ut ita virtutem locetis — ut ea excepta nihil amicitia praestabilis putetis. Orat. II. 85. *res aut magnitudinis praestabiles aut novitate primae.* Valin. 4. *quaero utrum tandem putes — melius et praestabilis fuisse me civem in hac civitate nasci ante?*

PRAESTANS. Tusc. V. 13. *ut bestiis aliud alii praecipui a natura datum est — sic homini multo quiddam praestantius; etsi praestantia debent ea dici, quae habent aliquam comperationem.* Tusc. I. 10. *Aristoteles longe omnibus (Platonem semper excipio) praestans et ingenio et diligentia.* Sext. 42. *qui primi virtute et consilio praestanti exstiterunt.* Valin. 3. *quid, homo imperitissime solidae laudis ac verae dignitatis, praestantius mihi potuit accidere, quid optabilius ad immortalitatem gloriae?* Orat. I. 50. *ne philosophi quidem ipsi — dicere audent, geometriam aut musicam philosophi esse, quia Platonem omnes in illis artibus praestantissimum fuisse fateantur.*

PRAESTARE. 1. antecellere. Fin. II. 53. *homini, qui ceteris animantibus multum praestat, praecipui a natura nihil datum esse censemus?* Orat. II. 67. *Socratem opinor in hac ironia dissimulantiaeque longe lepore et humanitate omnibus praestitisse.* Inv. II. 1. *Zeuxis quam Helenae se pingere simulacrum velle dixisset, Crotomatae, qui eum muliebri in corpore pingendo plurimum aliis praestare saepe acceperant, libenter audierunt.* Lael. 5. *hoc praestat amicitia propinquitati, quod ex propinquitate benevolentia tolli potest, ex amicitia non potest.* Att. VII. 13. *quae conditio non huic fugae praestavit?* Leg. II. 2. *nos et eam patriam dicimus ubi nati, et illam qua excepti sumus.* Sed necesse est caritate eam praestare, qua reip. nomen universae civitatis est. Brut. 54. *qui praestat intelligens imperito?* Magna re et difficili. Brut. 43. *Crassus — quatuor et triginta tum habebat annos, totidemque annis mihi aetate praestabat.* 2. cum accus. perficere, exsequi. N. D. I. 4. *arbitramur nos et publicis et privatis in rebus ea praestitisse, quae ratio et doctrina praescripserit.* 3. exhibere. Fam. III. 10. *Pomptinius — praestat tibi memoriam benevolentiamque quam debet.* Fam. I. 6. *praesta te eum, qui mihi a teneris unguiculis es cognitus.* Pis. 32. *senatui sententiam praestare, h. e. praebere, et constanter dicendo explicare.* 4. Planc. 1. *Nisi eius integerrimam vitam,*
mode-

modestissimos mores — ostendero. *nihil de poena recusabo.* Sin omnia praestitero (i. e. in eo inesse ostendero) quae sunt a bonis viris expetenda, petam a vobis etc. 3. aliquem praestare dicuntur, qui spondent pro eo, qualis sit aut futurus sit, aut ut talis sit, qualis debet, aut qualem alii volunt, effici: (*für jemanden gut sagen, für ihn eintreten*). Q. Fr. I. 1, 5. esse circumspiciendum diligenter, ut in hac custodia provinciae non te unum, sed omnes ministros imperii tui sociis praestare videare. Ibid. 4. hos his finibus praesiabis, quos ante praescipsi, quos vero — horum non modo facta, sed etiam dicta praestanda sunt. Att. VI. 2. nec satis est se quemque praestare. Ibid. VI 3. quem ego praestare non poteram. Q. Fr. III. 8. Messalam Caesari praestabo, h. e. certo scio eum ut Caesar optat consulem fore. Ern. 4. Leg. I. 4. Icti — hoc (ius) civile quod vocant, eatenus exercuerunt, quoad populum praestare voluerunt h. e. tutum in causis forensibus praestare; s. ut Goerenzius explicat, ius civile ea tantum ex parte excoluerunt, qua populi i. e. eorum, quibus causarum patrono etc. opus esset, partes causasque suscipere possent; vel tantum modo operae in iure civili posuerunt, quantum usus forensis desiderat. 6. Omnino res dicuntur praestari, quum aliquis fidem facit eas non eventuras, vel earum periculum suscipit. Q. Fr. III. 1. praestabo sumptum nusquam melius poni posse. Fam. I. 4. a vi praestare nihil possum. Orat. I. 24. istam culpam, quam vereris, ego praestabo, (*will ich auf mich nehmen*). Top. 4. Si quis in pariete communi demolendo damni infecti promiserit, non debet praestare (*darf nicht dafür haften*) quod fornix vitii fecerit. Moren. 2. in iis rebus repetendis, quae mancipi sunt, is periculum iudicii praestare debet, qui se nexu obligavit. Fam. IX. 16. nihil est sapientis praestare praeter culpam. Off. III. 17. etiam in mancipiorum venditione fraus omnis excluditur. Qui enim scire debuit de sanitate, de fuga, de furtis, praestat (*muss dafür haften*) edicto aedilium, i. e. si quis scisset servum quem vendit, corporis vitio affectum, aut fugitivum aut furem esse, idque emptorem celasset, damnum emptori resarcire cogitur. Sext. 28. dixit eam sententiam Cato cuius invidiam capitis periculo sibi praestandam videbat. 7. factum alicuius praestare est illud defendere ac tueri, (*vertreten*).

Sext. 11. *eas res gesseram, quarum non unus auctor, sed dux omnium voluntatis fuisset — ea conditione gesseram, ut meum factum semper omnes praestare, tuerique deberent.*

PRAESTANTIA. Div. II. 63. *dii immortales rerum omnium praestantia excellentes.* Fin. V. 12. *Videmus — animum (hominis) ita constitutum, ut et sensibus instructus sit, et habeat praestantiam mentis (den Vorzug der Vernunft).* Orat. II. 52. *Superioribus invidetur saepe vehementer, et eo magis, si intolerantius se iactant, et aequabilitatem communis iuris praestantia dignitatis, aut fortunae suae transeunt.* Off. I. 28. *Nobis personam imposuit ipsa natura magna cum excellentia praestantiaque animantium reliquarum, forma insolentiore, pro quae reliquis animantibus magnopere praestet.*

PRAESTAT melius est. Pis. 7. *Emori potius quam servire praestat.* N. D. III. 31. *si, qui audierunt, vitiosi essent discessuri, quod perverse philosophorum disputationem interpretarentur, tacere praestaret philosophis, quam iis, qui se audissent, nocero.* Att. XIV. 9. *mori millies praestitit, quam haec pati.*

PRAESTIGIAE, proprie artes praestigatorum qui celeritate manuum, per acetabula et id genus alia perficiunt, quae incredibilia aut mirabilia videntur, (*Taschenspielerkünste*). Deinde transfertur ad quascunque fallacias subdole excogitatas. Verr. IV. 24. *non per praestigias sed palam totum oppidum compilavit Verres.* N. D. III. 29. *omnes meos dolos, fallacias, praestigias praestrinxit commoditas patris; versus e Synephebis Pacuvii.* Ibid. *quid ergo? isti doli, quid? machinae praestigiaeque num sine ratione esse potuerunt?* Ac. pr. II. 14. *ut maneamus in perspicuis firmiter et constantius, maiore quadam opus est vel arte vel diligentia, ne ab iis, quae clara sint, ipsa per sese, quasi praestigiis quibusdam et captionibus depellamur,* ibid. 27. *ex iisdem verborum praestigiis et regna vobis nata sunt, et imperia, et divitiae, de Stoicorum paradoxis, quibus sapientem solum regem, solum divitem esse pronuntiabant.*

PRAESTITUERE, praefinire, praescribere Verr. I. 56. *diem praestituit operi faciundo Kal. Decembris.* Tusc. I. *natura dedit usuram vitae, tanquam pecuniae, nulla praestituta die (ohne einen bestimmten Termin).*

Quint. 9. *illud restiterat — ut nobis tempus quam diu diceremus, praestitueres.* Caecin. 5. *praetor^{um} numquam praestituit petitori, qua actione illum uti velit.*

PRAESTO. Inv. II. 31. *hostiae ad sacrificium praesto non fuerunt.* Att. IV. 12. *Dionysius nobis praesto fuit.* Oecon. 1. *quod alteri deest praesto plerumque est alteri.* Deiot. 4. (Deiotarus) *tibi victori non solum ad hospitium, sed ad periculum etiam atque ad aciem praesto fuit.* Fam. IV. 14. *de mea in te voluntate sic velim iudices, me operu et consilio, studio quidem certe rei, famae, saluti tuae praesto futurum.*

PRAESTOLARI, auf einen warten, abwarten. Att. II. 15. *ego in montes patrios pergam — ita tamen ut — in Formiano tibi praestoler usque ad III. Non. Maii.* Ibid. III. 20. *ego huic spei et exspectationi quae proponitur maxime tamen volui praestolari apud te in Epiro.*

PRAESTRINGERE, hebetare. Caecil. 14. *periculum est ne Hortensius gestu ipso ac motu ipso praestringat aciem ingenii tui.* Vatin. 20. *praestringit oculos splendor eius.* Div. I. 29. *ea parte animi quae voluptate alitur, nec inopia enecta nec satietate affluenti, quorum utrumque praestringere aciem mentis solet.* Ex Platonis de Republ. lib. IX. init. Phil. XII. 2. *Antonii est acta causa ab amicis eius non publica. Quod videbam equidem, sed quasi per caliginem.* Praestrinxerat aciem animi D. Bruti salus.

PRAESUL, Div. I. 26. *Bello Latino — ludis intermissis instaurativi constituti sunt. Qui antequam fierent, quumque iam populus consedisset, servus per circum quum virgis caederetur, furcam ferens ductus est.* Exin cuidam rustico Romano dormienti visus est venire, qui diceret praesulem (der Fortänzer) sibi non placuisse ludis. Hic olim vulgabatur praesultorem, ut Div. II. 66. Utroque loco Gruterus e compluribus Mss. restituit praesulem eadem significatione.

PRAESUMPTIO. Div. II. 53. *demus tibi istas duas sumptiones ea quae ὑπέρματα appellant dialectici, praesumptio tamen quam πρόληψις illi vocant non dabitur.*

PRAETENDERE, bemänteln. Vatin. 6. *volo ut mihi respondeas tu, qui te Pythagoricum soles dicere et*

hominis doctissimi nomen tuis immanibus et barbaris moribus praetendere.

PRAETER. 1. *aufser.* Att. I. 1. *hoc nemini praeter me videtur.* Manil. 23. *videbat (ora maritima) praetores locupletari quotannis pecunia publica praeter paucos* 2. *gegen, wider.* Catil. II. 7. *quam ei nihil adhuc praeter ipsius voluntatem cogitationemque acciderit.* Div. II. 28. *quidquid oritur — causam habeat a natura necesse est, ut etiam si praeter consuetudinem exstiterit, praeter naturam tamen non possit existere.* Orat. II. 70. *nihil magis videtur, quam quod est praeter expectationem.* 3. *über.* Att. XV. 13. *siquid praeter spem erit, facies ut sciam.* Div. I. 44. *Lacus Albanus praeter modum crevit.* Tusc. V. 36. *Aristides — nonne ob eam causam expulsus est patria, quod praeter modum iustus esset?* 4. *vor.* Orat. III. 25. *gustatus qui — dulcitudo praeter ceteros sensus commovetur.* Ibid. II. 54. *nam in eo genere — praeter ceteros (vor andern) Attici excellunt.* 5. *vorbey.* Verr. III. 25. *Servi praeter oculos Lollii haec omnia ferebant.* 6. *Her.* IV. 1. *in superioribus libris nihil neque ante rem, neque praeter rem (nichts zur Sache nicht gehöriges) locuti sumus.*

PRAETERFLUERE. Tusc. V. 33. *Animus praesentem voluptatem percipit pariter cum corpore et prospicit venientem, nec praeteritam praeterfluere sinit, i. e. proorsus ex memoria effluere.*

PRAETERGREDI. Fam. III. 7. *Lepta nuntiavit iam castra praetergressum esse.*

PRAETERIRE. 1. *sensu proprio.* Fin. V. 1. *sum — multum in Epicuri hortis, quos modo praeteribamus.* Brut. 54. *intelligens dicendi existimator, non assidens et attente audiens sed uno aspectu et praeteriens de orat re saepe iudicat.* 2. *praeternittere dicendo.* Verr. III. 77. *ut illud praeteream et missum faciam.* Verr. VII. 44. *audistis haec quae nunc ego omnia praetereo ac relinquo.* Leg. II. 24. *ne sumptuosa respersione longae coronae; ne acerrae praetereantur; i. e. nec rem mentionem facere omitam.* Brut. 22. *ut nulla pars orationis silentio praeteriretur.* 3. *omittere.* Fam. X. 28. *certum habeto — nihil Antonium sceleris nihil crudelitatis praeteritum fuisse.* 4. *de repulsa in petendis honoribus.* Planc. 5. *Populus solet nonnullam quam dignos praeterire.* Vat. 16. *quos omnes scimus*

aedilitate praeteritos consules factos esse. Tusc. V. 19. si quum sapiens et bonus vir — suffragiis praeteritur, non populus a bono consule potius, quam ille a malo populo repulsam fert. 5. de eo qui in testamento alicuius mentionem non facit. Phil. II. 16. te — Rubrius — fecit heredem. Et quidem vide quam te amarit is, qui albus aterve fueris ignorans fratris filium praeteriit. 6. de re praeterita. Sen. 19. mihi ne diuturnum quidem quidquam videtur, in quo est aliquid extremum. Quum enim id advenit, tunc illud quod praeteriit, effluxit. 7. non praeterit me i. e. non fugit, non ignopro. Cluent. 6. illud me non praeterit Fam. I. 8. te non praeterit, quam sit difficile. Caecin. 33. quaeri hoc solere me non praeterit.

PRAETERLABI. *Orat. II. 25. definitio in sensum et mentem iudicis intrare non potest. Ante enim praeterlabitur, quam percepta est.*

PRAETERMISSIO, *omissio. Top. 7. Formae sunt hae in quas genus sine ullius praetermissione dividitur. Off. II. 17. Mamercio praetermissio aedilitatis, consulatus repulsam attulit.*

PRAETERMITTERE. 1. *Omittere. N. D. III. 15. Temperantia constat ex praetermittendis voluptatibus corporis. 2. negligere Off. I. 9. praetermittendae defensiones, deserendique officii plures solent esse causae. Fam. I. 9. quae praetermitti sine nefario scelere non possunt, 3. dicendo aut scribendo praeterire. Orat. II. 29. quare Crasse neque tu tua suavitate nos privabis, et si quid ab Antonio aut praetermissum, aut relictum sit non explices Q. Fr. III. 3. de aqua et via nihil praetermisi quadam epistola, quin ad de enucleate scriberem.*

PRAETERVECTIO, *Vorbeyfahrt. Verr. V. 66. monumentum sceleris audaciaeque suae voluit esse in conspectu Italiae, vestibulo Siciliae, praetervectione omnium qui ultro citroque navigant.*

PRAETERVEHI. 1. *vorbeyfahren. Verr. V. 39. Insulam totam praetervectus est (pirata) quae est urbis magna pars Syracusis. Fin. V. 18. Sirenes vocum suavitate revocare eos solitae qui praetervehébantur. 2. in oratione praeterire. Phil. VII. 3. magna spe ingredior in reliquam orationem quoniam periculosissimum locum silentio sum praetervectus. 3. de loco orationis difficili superato. Cael. 21. Emersisse e vadis et sco-*

pulos praetervecta videtur oratio mea. 4. de oratione quae attentionem auditorum praeterlabitur. Balb. 2. *oratio quae non praetervecta est aures vestras, sed in animis omnium penitus insedit.*

PRAETERVOLARE. 1. sensu proprio. Arat. fr. *rutila fulgens pluma praetervolat ales.* 2. metaphorice de iis quae parum sentiuntur. Orat. III. 59. *sententiae saepe acutae non acutorum hominum sensus praetervolant.* Orat. 58 (auditores verba et sententias) *dum animis attentis admirantes excipiunt, fugit eos et praetervolat numerus.* Fin. V. 26. *illud a te nimium festinanter dictum videtur — nescio quomodo praetervolavit oratio.* 3. leviter et obiter tractare dicendo. Ar. pr. II. 13. *haec duo proposita non praetervolant, sed ita dilatant, ut non mediocrem curam adhibeant et diligentiam.*

PRAETEXERE. 1. praeparare. Orat. II. 78. *omnia quae fiunt, quaeque aguntur acerrime lenioribus principiis ipsa natura praetexnit.* 2. praetendere, causam aliquam simulare (*als Vorwand brauchen*). Pis. 24. *Nemo potest exercitum cupere aperteque petere ut non praetexat cupiditatem triumphi.* 3. Div. II. 54. ubi vulgo legitur *sententiae carmen omne praetexitur, rectius cum Davisio legendum pertexitur.* Vid. Ind. Gr. in *Απορριxis*.

PRAETEXTA toga alba cum limbo purpureo a qua nomen traxit; qua utebantur magistratus (inde ab aedilitate curuli), sacerdotes, magistri ludorum, magistri vicorum et pueri puellaeque ingenuae. 1. de magistratibus p. Red. in Sen. 5. *consul cum toga praetexta.* Verr. V. 14. inter insignia aedilitatis curulis refertur *toga praetexta.* Q. Fr. II. 12. Antiocho regi Commageno Caesar consul togae praetextae honorem concesserat, quam quomodo Cicero in senatu cavillatus sit narrat ad Q. Fr. II. 12. *Quod nos vult renovare honores eosdem, quo minus togam praetextam quotannis interpolet decernendum nihil censeo; iocose, quasi praetextam nisi novo decreto renovaretur, novis quotannis coloribus inducere eamque usu detritam sarcire cogeretur.* 2. de pueris ingenuis qui praetexta utebantur donec acciperent togam virilem. Lael. 10. de amicitiiis dissolutis quum Scipio dissereret, *earum exemplum ex similitudine capiebat ineuntis aetatis, quod summi puerorum amores (amicitiae inter pueros) saepe*

una cum praetexta ponerentur. Verr. I. 58 de Iunio pupillo, qui a Verre bonis patriis spoliatus in iudicium venerat: *neque te tam commovebat, quod ille cum toga praetexta, quam quod sine bulla venerat.* Vestitus enim neminem commovebat is, quem illi mos et ius ingenuitatis dabat. Catil. II. 2. Tongillum mihi eduxit quem amare in praetexta coeperat scil. notatur amor pueri incestus. 3. de puellis ingenuis Verr. I. 44. *eripies igitur pupillae togam praetextam? detrahes ornamenta non solum fortunae, sed etiam ingenuitatis.*

PRAETEXTATUS. 1. de magistratibus. Dom. 37. *videre praetextatos inimicos;* (notantur consules Piso et Gabinius). Att. VI. 1. *magnus praetextatus illo die fui;* scil. illo die, quo consulatum deposui. Sed in illo loco videtur aliquid depravatum. Esset sane putidum si Cicero nihil aliud dicere voluisset, nisi se illo die magnum consulem fuisse. Atticus ad eum scripserat (A. U. 702.) *pridie Kal. Ianuarias,* eumque illius diei suaviter commonefecerat, quo tredecim annis ante (A. U. 690.) cum clarissimo illo iureiurando, patriam a se servatam esse, deposuerat. Iam Cicero Attico rescribit: *quod ego non eram oblitus,* et videtur haec addidisse: *insignius enim illo die* (scil. anniversario A. U. 702.) *praetextatus fui.* 2. de pueris ingenuis. Muren. 5. *sedere in equis triumphantium praetextati potissimum filii solent.* Phil. II. 18. *tenesne memoria te praetextatum decoris?* h. e. bonis patriis ob aes alienum cessisse. 3. de iis qui ludos faciunt. Pis. 4. *Tu quum III. Kal. Ian. Compitaliorum dies incidissent Sex. Clodium qui nunquam ante praetextatus fuisset, ludos facere, et praetextatum volitare passus es.*

PRAETOR; 1. olim nomen consulis, quia exercitus idem ducebat. Leg. III. 3. e XII. tabb. *regio imperio duo sunt ique praeundo, iudicando, consulendo, praetores, iudices, consules appellantur.* Est enim praetor proprie dux. Vid. Perizon. diss. de Praetorio p. 8. 2. Postea a Consulatu separata est iurisdictio, et nomen praetoris datum ei, qui eam acceperat; isque dictus praetor urbanus, qui ius dicebat inter cives, cuius saepe mentio apud Ciceronem. Vid. Lips. excurs. D. ad Tacit. Ann. 1. Additus post alter, qui ius diceret inter cives et peregrinos. et praetor peregrinus dictus est. De quo est erudita diss. Cl. Con-

radi in Parergis. Post alii rei militaris causa creati. Bello quidem Punico secundo quatuor praetores creati fuere, ut e Livio patet. Bello Macedonico primo, Coss. C. Cornelio Cethego et Q. Minucio Rufo primum sex creati, crescentibus iam provinciis, et latius patescente imperio. Vid. Liv. XXXII. 27. Multis annis post e lege Baebia iterum quatuor alternis annis creati; ibid. XL. 44 ubi vid. Duker. Sed ea lex statim obsolevit, et pristinum institutum mansit. Quum A. U. 604. quaestiones perpetuae constitui coepissent, iidem praetores quaestionibus praefecti sunt; et hinc *quaesitores* dicti. Vid. *Quaesitor*. Itaque eorum numerus cum numero quaestionum auctus est. Sulla sex fecit, Iulius Caesar octo; alios addidit Augustus etc. Vid. Maunt. ad Q. Fr. II. 1. horum quoque crebra mentio ap. Ciceronem. Vid. Pighii Annales ad A. U. 387. quo primus Praetor creatus. 3. Sed *praetores* etiam dicti non solum, qui post praeturam in urbe missi sunt in provinciam et *propraetores* quoque appellati, qualis Verres praetor Siciliae, sed etiam, qui post consulatum, et qui proprie Proconsules dicti. Sic Fam. II. 17. Bibulus Procos. Syriae appellatur *praetor*, ad quem locum vid. Maunt. Itaque non erat, quare Pighius ad A. U. 541. Verr. III. 54. pro *praetoribus* legi vellet *Procos. et praetoribus* quod Levinus e Consulatu in Siciliam venerat. cf. Perizon. Id. p. 23 sq. 4. *Praetor primus* Pis. 1. est, qui primus creatus est, quod est honorificum ut signum benivolentiae populi; nec tamen statim urbanus, ut quibusdam placuit. Nam et urbanam praeturam sorte datam auctor est Livius XXX. 2. et Cicero Verr. 1. 40. Adde Duker ad Liv. XXIX. 22. 5. Div. 1. 54. quum apud Delium male pugnatum esset Lachete praetore. Lambino Laches videtur Archon fuisse. Potuit etiam *στέφανος* intelligi; quod mavult idem ad Liv. XXXI. 24. Ern. 6. *praetores Capuae* Rull. II. 34 qui in ceteris coloniis duumviri. Iam loca addemus de praetoribus memorabilia. Caecin. 13. Praetor dies totos aut vim fieri vetat, aut restitui factam iubet; de fossis, de cloacis, de minimis aquarum itinerumque controversiis interdicit. Verr. V. 49. praetor numquam petitori praestituit, qua actione illum uti velit. ibid. 1. 46. exemplum praetoris is quae alter praetor iniuste decreverat intercedentis. L. Piso (praetor) multos codices implevit earum rerum, in quibus ita

intercessit, quod iste (Verres praetor) aliter atque ut edixerat (i. e. contra edictum suum) decrevisset. Verr. I. 60. Verri obijciunt, quod in praetura (h. e. quum praetor urbanus esset) iudicium publicum exercuerit. Non enim licebat praetori urbano, cuius munus tantum iurisdictione civili continebatur, etiam quaesitorem agere de causis publicis s. capitalibus; nisi forte, quod nonnunquam factum, est ei praeter iurisdictionem urbanam quaestio quaedam committeretur. Vid. Graevius ad Verr. I. 40. Cluent. 43. praetores urbani, qui iurati debent optimum quemque in selectos iudices referre nunquam sibi ad eam rem censoriam ignominiam impedimento esse oportere dixerunt. Muren. 20. in ipsa praetura nihil ne existimas inter tuam (Ser. Sulpicii) et istius (Murenae) sortem interfuisse? Huius sors ea fuit quam omnes tui necessarii tibi optabamus iuris dicundi — Quid tua sors? tristis, atrox, quaestio peculatus.

PRAETORIUM. 1. tabernaculum praetoris in castris. Div. I. 53. *quum Sulla in agro Nolano ante praetorium immolaret.* Balb. 17. *imperatorum praetoria.* 2. aedes in provinciis in quibus magistratus provincialis, proconsul autem propraeor, habitabat. Verr. IV. 28. *quum Verres a rege Antiocho petisset ut candelabrum illud Capitolio dicatum, ad se mitteret, et cupere se dixisset inspicere — Antiochus imperat suis, ut id in praetorium involutum quam occultissime deferrent.* Alio loco autem (Verr. IV. 53.) docet Cicero praetorium fuisse Syracusis domum quae regis Hieronis fuerat. Sed de hoc verbo eruditissime scripsit Perizonius diss. de Praetorio et eius apologiis contro Ulr. Hubertum edita Franequ. 1690. Verr. V. 12. mentio fit *praetorii* in cuius celeberrimo loco Castoris templum sit, unde Hotomannus colligebat locum in foro fuisse, quod *praetorium* diceretur. Sed illud templum in fori parte celeberrima fuit. Vid. Verr. I. 49. 50. Itaque vocabulum plane est ab hoc loco alienum. Lambinus legebat *urbis*, Perizon *praetoribus*, Graevius optime vel *populi Romani*, vel *fori Romani.* Ern.

PRAETORIUS. 1. Quir. p. R. 7. *praetorii*, qui praetores fuere. 2. Verr. I. 52. *praetoria turba*, qualis sc. confluere ad praetorem urbanum solet. *Cohors praetoria.* Vid. *Cohors* 3. *Exceptiones praetoriae* inva-

II. 19. i. e. ex edictis praetorum institutae. Sic et *ius praetorium* dicitur. Vid. *Ius* n. 7. *Ern.*

PRAETURA. Caecil. 9. Quum Caecilius, qui Verris quaestor fuerat, se accusatorem Verris constitui oportere contenderet, quod eius inimicus esset, praeterea eius crimina optime in quaestura cognovisset, Cicero: *illi quidem (Siculi) inquit, ut est hominum genus nimis acutum et suspiciosum, non te ex Sicilia literas in Verrem deportare velle arbitrantur, sed quum iisdem literis illius praetura et tua quaestura consignata sit, (h. e. multa quae Verres in praetura et Caecilius in quaestura improbe egerit perscripta sint) asportare te velle ex Sicilia literas suspicantur; (nempe ut aboleri sa te possint), Flacc. 3. praeturae iurisdictiones varia et multiplex ad suspensiones et simultates. Muren. 26. praetura probata in iure, grata in munere, (i. e. propter ludorum elegantiam et scenae magnificentiam) ornata in provincia, scil. quod (ut c. 18. dixerat) multos in provincia ac legatione omni, et liberalitatis et virtutis suae testes habuerat.*

PRAEVARICARI. Cluent. 21. ubi narratur Caspium maiorem qui Fabricium defendebat, quaedam attulisse quae causae clientis nocerent; addit Cicero: *hoc quamquam sedulo (h. e. bona fide) faciebat, tamen interdum non defendere, sed praevanicari accusationi videbatur (h. e. accusatorem potius iuvare quam clientem suum defendere).* Att. IV. 16. de Lentulo Gabinius accusatore; *quem fremunt omnes praevanicatum.* Nimirum nihil erat illo accusatore subscriptoribusque eius infantius. Q. Fr. III. 4. Itaque videbatur multis praevanicatus esse potius, quam vere et sedulo accusasse.

PRAEVARICATIO est crimen eius, qui colludit cum reo et accusandi munere sic fungitur, ut proprias probationes dissimulet, falsas autem rei excusationes admittat. (Martian. D. ad S. C. Turpilian. l. l.) Id quoniam fieri solet accusatore ab reo pecunia corrupto hinc Partit. 36. *Si in reo pecunia absoluto rursusque absoluto praevanicationem accusator esse definat omnem iudicii corruptelam ab reo, defensor autem non omnem, sed tantummodo accusatoris corruptelam ab reo.* Et paullo post: *defensor testatur consuetudinem sermonis verbique vim ex contrario reperiet, quasi ex vero accusatore, cui contrarium est nomen praevanicato- ris ex nomine ipso, quod significat eum, qui in contrariis*

causis, quasi varie esse positus videatur. 2. metaphoricè, de philosopho qui in disputatione adversario aliquid concedit, quod non erat concedendum. Div. II. 43. id ipsum, quod vir optimus Diogenes Chaldaeis quasi quadam praevaricatione concedit, nego posse intelligi.

PRAEVARICATOR. 1. sensû proprio. Ulpian, 1. Athletas de his qui notantur infamia: *Praevaricator est quasi varicator qui diversam partem adiuvat prodita sua causa.* Partit. 35. Vid. *Praevaricatio.* Caecil. 18. de Caecilio, qui se Verris inimicum esse simulaverat: *Si tu cum illo postea in gratiam redisti, si domi illius aliquoties, si ille apud te postea cenavit, utrum te perfidiosum, an praevaricatorem existimari mavis?* Nempe si serio Verrem accusaturus erat, perfidiosus erat amicus; si simulate, praevaricator. 2. metaphoricè. Phil. II. 11. quum Antonius dixisset Caesarem Ciceronis consilio interfectum: *Iam vereor, P. C. ne quod turpissimum est praevaricatorem mihi apposuisse videar, qui me non solum meis laudibus ornaret, sed etiam oneraret alienis.* Fam. VIII. 11. Curio (trib. pl.) tui cupidissimus, cui omnibus rationibus dies comitiales eripiebantur (a Paulo consule, qui de caelo servabat, ne quid ille cum populo agere posset) *negabat se ullo modo pati posse decerni supplicationes, ne si quod furore Pauli ademptum esset boni, sua culpa videretur amisisse et praevaricator causae publicae existimaretur; proditor causae Caesaris, quam ille publicam appellabat.*

PRAEVERTERE. 1. superare. Sull. 16. *nemo umquam me tenuissima suspicione perstrinxit, quem non praeverterim, i. e. ut Ernestius recte interpretatur, quem non superarim, s. cui ego non multo plus reddiderim in eo genere quam ab ipso accepissem.* Itaque nihil opus erat: quod Lambinus lectionem aliquot Mss. *perverterem* reciperet. 2. aliud alio prius facere. Div. I. 3. *si vacas animo, neque habes aliud quod huic sermoni praevertendum putes.*

PRAEVIDERE de futuris ante quam eveniant, praecognitis. Div. I. 30. *somno sevocatus animus a societate et a contagione corporis meminit praeteritorum, praesentia cernit, futura praevidet.*

PRAEVOLARE. N. D. II. 49. *Grues in tergo praevolantium colla et capita reponunt.*

PRAGMATICUS. 1. iuris peritus, oratorum minister. Orat. I. 50. 2. politicus, prudens. Att. II. 20. *homines pragmatici cavere iubent et vetant credere.* Ibid. XIV. 3. *si quid pragmaticum habes, scribe i. e. quod ad recte agendum prosit.* Ern.

PRANDERE. Fam. VII. 30. de Caninio, consule a Caesare prid. Kal. Jan. post meridiem suffecto: *Itaque scito Caninio consule naminem prandisse.* Mil. 21. adde inscitiam pransi, poti, oscitantis ducis.

PRANDIUM. Phil. II. 39. *prandiorum apparatus.* Muren. 52. *prandia vulgo data* cf. c. 35. Off. II. 17. *Orestis nuper prandia decumae nomine magno honori fuerunt.* Ad h. l. l. M. Heusinger: „decimas bonorum vel fructuum suorum quum aliis diis, tum Herculi volebant, vel felici alicuius rei eventu laeti, vel ut omnia prospere cederent precaturi. Id non mercatores tantum faciebant, quae opinio Orestem hunc feneratorum finxit; sed et nobilissimi quique. Hac vero religionis specie Orestes aliique populares homines ad apparanda plebi prandia eamque liberalitate sua deleniendam abusi fortasse sunt, vel ad eius exemplum decumae non tam deo, quam populo datae sunt.“

PRATULUM. Brut. 6. *in pratulo propter Platonis statuum consedimus.*

PRATUM. Sen. 13. *nec vero segetibus solum et pratis et vineis et arbustis res rusticae laetae sunt, sed etiam hortis et pomariis.* Att. I. 4. *quod si assequor, supero Crassum divitiis, atque omnium vicos et prata contemno i. e. omnia urbana et rustica praedia.*

PRAVE. Ac. post. I. 10. *Zeno inter recte factum atque peccatum — media locabat quaedam; recte facta sola in bonis actionibus ponens; prave, id est peccata, in malis.*

PRAVITAS. 1. de corporis vitiis. Tusc. IV. 13. *pravitas membrorum, distortio, deformitas.* Leg. I. 19. *an corporis pravitates, si erunt perinsignes, habebunt aliquid offensionis, animi deformitas non habebit?* Orat. II. 22. *oris pravitas i. e. distortio oris.* 2. de animi vitiis Pet. Cons. *da operam ut eum de illa animi pravitate deducas.* Parad. III. 1. *pravitates animi recte vitia dicuntur.* Fin. II. 9. *qualis ista philosophia est, quae non interitum afferat pravitatis, sed sit contenta mediocritate vitiorum.* Leg. I. 11. *nec solum in*

rectis, sed etiam in pravitatibus insignis est humani generis similitudo.

PRAVUS. 1. de corpore eiusque partibus. *Fin. V. 17. Videsne ut si qua in membris prava, aut debilitata aut imminuta sint, occultent homines?* 2. de animo *Ac. pr. II. 11. interesse oportet ut inter rectum et pravum, sic inter verum et falsum. Tusc. II. 35. nec id putet esse rectum, se quam maxime excruciaci luctuque confici, quo pravus esse nihil possit. Brut. 74. pravisissima consuetudinis regula.* 3. de bestiis *Fin. II. 11. Bestiarum nullum iudicium esse puto. Quamvis enim depravatae non sint, pravae tamen esse possunt.*

PRECARI. *Balb. 24. Maiores nostri — quum illam (sacerdotem) quae Graecum illud sacrum (Cereris) monstraret et faceret, ex Graecia deligerent: tamen sacra pro civibus civem facere voluerunt, ut deos immortales scientia peregrina et externa, mente domestica et civili praecaretur. N. D. III. 134. Dionysius — Victoriolas aureas et patras, cor nasque, quae simulacrorum porrectis manibus sustinebantur sine dubitatione tollebat, eaque se accipere, non auferre dicebat. Esse enim stultitiam a quibus bona precaremur, ab iis porrigentibus et dantibus nolle sumere. Pis. 14. utrum tandem bono viro et sapienti optabilius putas. sic exire e patria, ut omnes sui cives salutem, incolunitatem, redditum precentur, quod mihi accidit, an quod tibi proficiscenti evenit, ut omnes exsecrarentur, male precarentur, unum tibi illam viam et perpetuam esse vellent.*

PRECARIO. *Caecin. 32. nisi docet ita se possedissee ut nec vi, nec clam, nec precario possederit. Verr. V. 25. etiam si precario essent rogandi.*

PRECATIO. *Mur. 1. sollemnis comitiorum precatio consularibus auspiciis consecrata. N. D. III. 20. in augurum precatione Tiberinum, Spinonem — alia propinquorum fluminum nomina videmus.*

PRECE. *Inv. I. 16. prece humili. Att. XI. 15. Quintus non modo non cum magna prece, sed acerbissime scripsit.*

PRECES. 1. Gebete. *N. D. J. 14. Zeno alio loco aethera deum dicit esse, si intelligi potest nihil sentiens deus. qui nunquam nobis occurrit, neque in precibus, neque in optatis, neque in votis. Q. Fr. I. 3. quod precarer deos, nisi meas preces audire desiissent.*

2. *Bitten*. Cluent. 71. *vos Avitus, iudices, obsecrat, ne se — matri cuius vota et preces a vestris mentibus repudiare debetis — condonetis*. Sull. 19. *Litterae per quas ille precibus a Sulla petit*. Q. Fr. I. 1, 33. *precibus tecum fraternis ago*.

PREHENDERE. 1. *sensu proprio* Orat. I. 56. *Crassum manuprehendit*. Brut. 24. *quum otiosus stimulum prehenderat, flaccescebat oratio*. 2. *capere*. Quint. 6. *Alphenus servulum unum, quem iste prehenderat abducit*. 3. *deprehendere* Leg. I. 23. *quum animus caelum, terras, maria, rerumque omnium naturam perspexerit — ipsumque se moderantem et regentem paene prehenderit*.

PREMERE a *sensu proprio* varie transfertur. 1. *istam conciliationem gratiae Stalenus tum recenti re quum faucibus premeretur, (i. e. quum reus in summum discrimen adduceretur), excogitavit*. Verr. III. 76. *Timarchides premit fauces defensionis tuae*. 2. *assiduum alicubi esse*. Planc. 27. *premere forum*. 3. *contemnere*. Tusc. IV. 28. *humana omnia premens*. 4. *urgere aliquem interrogando, obiiciendo*. Verr. I. 53. *ut quum a me premeretur, omnia potius responderet*. Div. II. 20. *quod intelligeres fore, ut a me premerere, quum ex te causas exquirerem etc.* 5. *immorari alicui rei, urgere aliquid*. Tusc. I. 36. *premere argumentum*. 6. *nocere*. Orat. II. 75. *premere causam*. 7. *vexare*. Tusc. I. 7. *quoniam me verbo premis*.

PRENDERE. 1. *sensu proprio*. Ac. post. I. 11. *Zeno — visum quum acceptum iam et approbatum esset, comprehensionem appellabat, similem iis rebus, quas manu prenderentur*. 2. *rogando instare*. Fam. VIII. 11. *Renuntiatum nobis erat Hirrum diutius dicturum, prendimus eum; non modo non fecit, sed — tacuit*.

PRENSARE est *candidatorum*, qui in petendis honoribus circumeunt, et civium forte occurrentium dextramprehendunt, rogantque ut sibi suffragentur. Orat. I. 24. *Equidem quum peterem magistratus, solebam in prensando dimittere a me Scaevolam, quum ei ita dicerem, me velle esse ineptum, (ich wollte eben eine Pedanterey mitmachen)*. cf. Valer. Max. IV. c. 5.

PRENSATIO. Att. I. 1. *prensatur unus P. Galba — negatur*. *Ut opinio est hominum, non aliena rationi nostrae fuit illius haec praepropere prensatio*.

PRESSE. 1. de voce; in qua *presse loqui* dicitur is, qui (ut est Orat. III. 11.) *litteras nec exprimit putidius, nec obscurat negligentius.* Off. I. 37. *imitatio presse loquentium et leniter.* Orat. III. 12. *sic locutum esse eius patrem iudico, sic maiores, non aspere, ut ille quem dixi, non vaste, non rustice, non hiulce, sed presse et aequabiliter et leniter.* 2. in disputatione vel oratione *presse* dicitur pro accurate, subtiliter. Tusc. IV. 7. *eas definiunt pressius (bestimmter),* Fin. IV. 10. *ut propius ad ea accedam, quae a te dicta sunt, pressius agamus (tiefer eindringen).* — *Mihi vero, inquit placet agi subtilius, et ut ipse dixisti pressius.* Orat. 35. *erit facultas in eo, quem volumus esse eloquentem, ut definire rem possit neque id faciat tam presse et anguste, quam in illis eruditissimis disputationibus fieri solet, sed quum explanatius tum etiam uberius.* Brut. 9. *nihil subtiliter dici (posuit) nihil presse, nihil enucleate, quo fieri possit aliquid limatius, (quam est apud Demosthenem).* Ibid. 53. *oratorum bonorum duo genera sunt, unum attenuate presseque, alterum sublate ampleque dicentium.*

PRESSUS subst. 1. sensu proprio. *Druck.* N. D. II. 42. *pressu duplici palmarum continet anguem.* 2. metaphorice de animi molestiis. Tusc. II. 25. *ut onera contentis corporibus facilius feruntur, remissis opprimunt; similime animus intentione sua depellit pressum omnem ponderum, remissione autem sic urgetur, ut se nequeat extollere.* 3. conformatio oris in loquendo ut vox *pressior* exeat. Orat. III. 11. *Ex istis quos nostis urbanis, in quibus minimum est litterarum, nemo est, quin literatissimum togatorum omnium Q. Valerium Soranum lenitate locis, atque ipso oris pressu et sono facile vincat.*

PRESSUS. 1. de voce. a) *oppressus, obscurus* p. Red. in Sen. 6. *pressa vox et temulenta.* Tusc. I. 44. *pressi et flebiles modi.* b) bene et distincte *expressus.* N. D. II. 59. *lingua sonos vocis distinctos et pressos efficit.* 2. de oratione, ubi oratio *pressa* opponitur redundantanti. Brut. 13. *Asiatici oratores parum pressi et nimis redundantes.* Ibid. 55. *cavendu est presso oratori inopia et ieiunitas.* Orat. II. 13. *Thucydides verbis aptus et pressus.* 3. in disputatione subtilis et accuratus. Hortens. fr. *quis te aut est aut fuit unquam in*

partiundis rebus, in definiendis, in explanandis pressior (genauer und bestimmter).

PRETIOSE. Inv. II. 40. *Vasa magnifica et pretiose caelata.*

PRETIOSUS. Fin. II. 28. *Epicurus non minor, inquit, voluptas percipitur ex vilissimis rebus, quam ex pretiosissimis* Rosc. Com. 10. *de Panurgo, servo quem Roscius in artificio comico erudierat. Facies non erat, ars erut pretiosa.*

PRETIUM. 1. *der Werth.* Rosc. Com. 12. *quum iacerent pretia praediorum.* Att. XII. 24. *pretia hortorum.* Verr. IV. 4. *audierat alicuius pretii scyphos esse.* Q. Fr. 1. 2. *Noli spectare quanti homo sit; parvi enim pretii est, qui iam nihil sit.* 2. *der Kaufpreis.* Verr. IV. 60. *turpitudinem summam esse arbitrantur, referri in literas publicas, pretio adductam civitatem, et pretio parvo ea, quae acceperat a maioribus vendidisse atque alienasse.* Rosc. Am. 46. *Authepsu, illa quam tanto pretio nuper mercatus est, ut qui praetereuntes pretium enumerari audiebant, fundum venire arbitrentur.* 3. *der Lohn.* Verr. III. 52. *merces operae pretiumque impudentiae, ibid. V. 20. isto tuo, quemadmodum ipse praedicas, beneficio, ut res indicat, pretio atque mercede minuisti maiestatem reip.* 4. *pretium etiam dicitur pro pecunia.* Foret. 3. *Falsum est ob vacationem pretium datum, quum immunis nemo fuerit.* Verr. V. 22. *multa pretia ac munera i. e. pecunias multas et alia dona.*

PRIDIE. Att. XI. 20. *pridie eius dici.* Ib. II. 3. *pridie Compitalia.* Att. 1. 15. *pridie quam has literas dedi.* Phil. VII. 4. *quum pridie frequentes essetis assensu, postridie ad spem estis inanem pacis devoluti.*

PRIMARIUS vir est honestus, in sub quisque ordine ac genere excellens, unde etiam Roscius Comoedus sic dicitur. Rosc. Com. 6. cf. Verr. II. 35. Fin. II. 55. Verr. 1. 58. *femina primaria.* Fam. IV. 5. *adulescens primarius.* Ein. III. 16. *In vita non ea, quae primario loco sunt, sed ea, quae secundum locum obtingunt, προσηγμένα id est producta nominentur.*

PRIMIGENIUS. Leg. II. 11. *Fortuna Primigenia.*

PRIMIPILUS pilanorum ordo primus. Balb. 11. *primipili centurio* Phil. XII. 8. *aquila primipili.*

PRI-

PRIMORDIUM. Partit. 3. *primordia rerum et quasi praecurrentia.* Leg. II. 3. *a Iove et a ceteris diis immortalibus sunt nobis agendi copienda primordia*

PRIMORES. Cael. 12. *qui primoribus labris (i. e. leviter) gustassent genus hoc vitae, et extremis, ut dicitur digitis attigissent.* Orat. I. 19. *haec esse penitus in media philosophia retrusa utque abdita, quae isti rhetores ne primoribus quidem labris attigissent.*

PRIMUS. Verr. I. 21. 1. *vir primus, ibid. III. 71. primi homines et honestissimi.* Vid. *Primarius.* 2. *Prima naturae.* Fin. II. 11. III. 6. Vid. *Principium.*

PRINCEPS. 1. *auctor.* Tusc. I. 22. *eius inventor et princeps.* Arch. 1. *hunc mihi principem et ad suscipiendam et ad ingrediendam horum studiorum rationem existisse.* Verr. I. 17. *princeps consilii.* Verr. V. 16. *ducem te principemque praebere.* Sull. 3. *princeps ad salutem.* 2. *princeps civitatis, sunt principes optimatum.* Vid. *Sext.* 48. 49. 66. *Sen. p. Red. 3. Sed optimates κατ' ἔξοχὴν principes dicuntur.* Orat. I. 7. *principum causa.* Dicuntur tamen sic etiam primores potentissimi tum popularium, tum optimatum: *Fam. I. 9. principes in re publica.* 3. *Princeps senatus* Fr. Or. pr. Scauro, proprie est is, quem Censor senatum recensens primum legit. Sed sic etiam dicuntur consulares, praesertim potentiores, nec statim, ubi Princeps senatus occurrit intelligendus is, qui proprie dicitur. Vid. *Wesselingius Obs. I. 8.* ubi in eo graviter erratum a *Panvinio* docet. 4. *Princeps iuventutis.* *Vatin. 10. Fam. III. 11.* cuius nomen primum recitavit censor ordinem equestrem recensens. Sed *Planc. 17.* et alibi *Principes ordinis equestris* sunt equites locupletissimi, gratiosissimi etc. 5. *Flacc. 22. ut princeps principum esset Maeandrius.* 6. *principes* genus militum qui olim gladiis pugnabant, medi inter hastatos et pilanos, et ordo eius generis. *Ep. ad Brut. 8.* *Creteni belle octavum principem duxit, h. e. octavum principum ordinem.* *Enn. 7. principes in quocunque ordine, dicuntur primarii.* *N. D. I. 7. tres trium disciplinarum principes convenistis.* *Brut. 91. hi tum in Asia rhetorum principes numerabantur.* *Div. II. 42. Eudoxus in astrologia iudicio doctissimorum hominum facile princeps.* *Leg. III. 6. Demetrius utraque re excelluit, ut et doctrinae studiis et regenda civitate princeps.* *Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II.* 22

ceps esset. Brut. 41. Servius Sulpicius longe omnium non eiusdem modo aetatis, sed eorum etiam, qui fuissent, in iure civili princeps. Verr. III. 25. homo quum virtute et nobilitate domi suae, tum etiam pecunia princeps. 8. Acad. post. I. 7. qualitatibus sunt aliae principes (Grundstoffe) aliae ex iis ortae. Principes sunt uniusmodi et simplices. Ex iis autem ortae variae sunt et quasi multiformes. Itaque aer quoque, ignis et aqua et terra prima sunt.

PRINCIPALIS. *Fat. 1. Causarum aliae sunt perfectae et principales, aliae adiuvantes et proximae. Ibid. 3. ut et ingeniosi et tardi ita nascantur antecedentibus causis itemque valentes et imbecilli, non sequitur tamen, ut etiam sedere, et ambulare, et rem agere aliquam, principalibus causis definitum et constitutum sit.*

PRINCIPATUS. *1. initium Univ. 2. an mundus ab aliquo temporis principatu ortus est? 2. primus dignitatis, honoris locus. Off. II. 19. Eloquentiae a maioribus nostris est in toga dignitatis principatus datus. Phil. XII. 3. Gallia huius belli administrandi principatum tenet. N. D. II. 19. sol qui astrorum obtinet principatum. Sen. 18. sententiae principatus i. e. sententiae primo loco dicendae ius. 3. vis primaria (Grundkraft). N. D. II. 11. omnem naturam necesse est, habere aliquem in se principatum, ut in homine mentem, in belua quiddam simile mentis, unde oriantur rerum appetitus. In arborum autem et earum rerum, quae gignuntur e terra, radicibus inesse principatus putatur. Principatum autem id dico, quod Graeci ἀρχή vocant, quo nihil in quoque genere nec debet, nec potest esse praestantius.*

PRINCIPIUM. *1. initium. Sen. 21. Sic mihi persuasi — quum semper agitetur animus nec principium motus habeat, quin se ipse moveat, ne finem quidem habiturum esse motus, quia numquam se ipse sit relicturus. Manil. 1. cuius orationis difficilius est exitum, quam principium invenire. Orat. 59. ad hunc exitum tamen a principio ferri debet verborum illa comprehensio, et tota a capite ita fluere, ut ad extremum veniens ipsa consistat. Orat. II. 53. in utroque genere dicendi, et illo in quo vis atque contentio quaeritur, et hoc quod ad vitam et mores accommodatur et principia tarda sunt, et exitus tamen spissi et producti esse de-*

bent. Fin. V. 21. *omnium rerum principia parva sunt, sed suis progressionibus usa augentur.* Balb. 9. (Pompeius) *qui pueritiae tempus extremum principium habuit bellorum atque imperiorum maximorum.* 2. *exordium orationis.* Orat. I. 26. *in me ipso saepissime experior, ut exalbescam in principiis dicendi.* 3. *causa efficiens primaria (Grundursache).* Tusc. I. 23. *Principii nulla est origo, nam e principio oriuntur omnia; ipsum autem nulla ex re alia nasci potest. Nec enim esset principium, quod gigneretur aliunde. Quod si numquam oritur, ne occidit quidem umquam. Nam principium extinctum nec ipsum ab alio renascetur, nec a se aliud creabit, siquidem necesse sit a principio oriri omnia.* 4. *elementum (Grundstoff).* Ac. pr. II. 36. *de principiis rerum ex quibus omnia constant — est — inter magnos homines summa dissensio. Nempe alii ignem, alii aërem, alii aquam, alii terram etc. elementa putabant.* 5. Fin. II. 11. III. 5. *principia naturalia, (quae etiam dicuntur prima naturalia, Grundtriebe) sunt primi naturae impetus, primi appetitus et aversationes.* Off. III. 12. *quum ea lege natus sis et ea principia naturae habeas quibus parere et quae sequi debeas.*

PRIOR. Pis. I. 1. *me quaestorem in primis, aedilem priorem; praetorem primum P. R. fecit.* Ac. pr. II. 14. *priori posterius, posteriori superius adiungitur.* Quint. 2. *priore loco (i. e. primo) causam dicere.* Brut. 21. *ingenii, literarum, eloquentiae, sapientiae denique, etsi utrique (Africano et Laelio) primas, priores tamen libenter deferunt Laelio.*

PRISCE. Cael. 14. *utrum me secum severe et graviter et prisce agere malit, (h. e. more antiquorum hominum) an remisse ac leniter et urbane.*

PRISCUS, antiquus, vetus. 1. *de hominibus.* Tusc. I. 12. *Illud erat insitum priscis illis quos cascos Ennius appellat.* Univ. 11. *credendum est veteribus et priscis, ut aiunt, viris, qui se progeniem deorum esse dicebant.* 2. *de moribus.* Harusp. 14. *prisca severitas sacrificii.* 3. *de verbis et oratione.* Orat. I. 43. *verborum prisca vetustas, ibid. III. 11. Cotta gaudere mihi videtur gravitate linguae sonoque vocis agresti, et illud quod loquitur priscum (alterthümlich) visum iri putat, si plane fuerit rusticanum.*

PRISTINUS. Mil. l. 1. *Vetus consuetudo fori, et pristinus mos iudiciorum.* Cluent. 64. *Mulier incensa odio pristino.*

PRIVANS. Top. 11. *sunt alia contraria, quae privantia licet appellemus Latine, Graece appellantur στερητικα; (ut agnitas, indignitas).*

PRIVARE. 1. de rebus bonis. Att. IX. 12. *aegritudo me somno privat.* Fin. v. 29. *Democritus dicitur oculis se privasse.* Quinl. 23. *non modo honeste partis bonis, sed etiam communi luce privare.* 2. de rebus malis, liberare. Att. l. 13. *privare aliquem exsilio.* Ro l. 1. 4. *non unus afficitur beneficio, sed unus privato iniuria.* Fin. l. 37. *dolore privare.*

PRIVATIM. Cornel. 1. *quum bis iurasset semel privatum a patre, iterum publice a lege coactus* Quint. 4. *neque verbum interposuit Naevius aut societatem sibi quidpiam debere, aut privatim (i. e. suo solius nomine) Quantum debuisse.* Inv. l. 4. *Eloquentia publice et privatim abutuntur, i. e. in causis publicis et in litibus privatis.* Verr. II. 4. *Multi a me publice privatimque defenduntur.*

PRIVATIO. Fin. II. 29. *dolori non voluptas contraria est, sed doloris privatio.*

PRIVATUS. 1. uni proprius. Quint. 4. *privatae res, opponantur communibus.* Fin. III. 1. *verbis in docendo quasi privatis utuntur et suis.* 2. de singulis. Dom. 17. *leges privatis hominibus irrogare, ubi tamen Scaliger recte corrigi vult privis.* 3. *Privati opponuntur regibus et sic magistratus quoque complectuntur* Div. l. 10. *item magistratibus.* Catil. III. 6. *in privato P. Lentulo* Catil. l. 2. *P. Scipio Pontifex max. privatus, ubi v. Muretus* Apud Livium tamen V. 52. *sacerdotes flaminesque opponuntur privatis.* Muretus autem male etiam magistratus provinciales privatis annumerat, deceptus loco Phil. XI. 8. v. Arntzenius ad Plin. Paneg. 7. *Nec qui cum imperio est privatus es, ut etiam S. gonio visum.* Liv. XXXVIII. 5. *triumphantem opponit privato, quia in triumpho cum imperio est* 4. *Iudicia privata.* Rosc. Com. 6. *quae sunt causarum privatarum* Vid. Causa Ern.

PRIVGNA, *Stiefsochter.* Att. Xl. 20.

PRIVIGNUS, *Stiefsohn.* Q. Fr. III. 5.

PRIVILEGIUM, *Lex singulis aut privis hominibus irrogata.* Dom. 17. *leges sacrae, vetant XII.*

tabulae leges privis hominibus irrogari, id est enim privilegium. Leg. III. 19. In privos homines leges ferri noluerunt id est enim privilegium. Sext. 30. Sen. p. Rad. 11. Brut. 23. Libone trib. pl. rogationem in Galbam privilegii similem ferente. Parad. IV. Familiaris tuus de te privilegium tulit, ut si in opertum Bonae dene accessisses, exsulares.

PROAVUS. Cael. 14. Pater, avus, proavus, atavus. Div. III. 11. Fin. III. 2. est pro abavo.

PROBABILIS. 1. *wahrscheinlich.* Inv. I. 30. Probabile est id, quod fere fieri solet, aut quod in opinione positum est, aut quod habet in se ad hoc quandam similitudinem; sive id falsum est, sive verum. Parad. 1. nihil est tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile. Caecin. 25. nonnunquam honesto ac probabili nomine bono viro iudici error obici solet. 2. *bejfallswürdig, annehmlich.* Orat. II. 36. Semper ego existinavi iucundiores et probabiores huic populo oratorem fere, qui primum quam minimam artificii alienus, deinde nullam Graecarum rerum significationem daret. Brut. 18. P. Antronius voce peracuta atque magna nec alia re ulla probabilis. 5. *ziemlich gut.* Ibid. 76. probabilis orator. Orat. I. 28. discipulus probabilis.

PROBABILITAS. Ac. pr. II. 24. Chrysippus certe tam multa non collegisset, quae nos fallerent probabilitate magna, nisi videret his resisti non facile posse. Tusc. V. 11. Quodcumque nostros animos probabilitate percussit, id dicimus.

PROBABILITER. Orat. 35. de narratione oratoris: rem breviter exponere, et probabiliter, et aperte.

PROBARE. 1. *approbare, genehmigen.* Rull. I. 9. haec senatus probat, nec populus est in alia voluntate. Hortens. fr. Quid? tu soles, quum rationem a dispensatore accipis, si vera singula probasti, summam, quae ex his efficitur non probare? 2. cum dativo personae, efficere ut aliquis aliquid probet. 3. ut aliquid alicui rectum verum, iustum videatur. Tusc. III. 10. Peripatetici — mediocritates vel perturbationum, vel morborum animi mihi non sane probant. Balb. 20. possumusne tibi probare auctorem exempli Marium. Sull. 1. Quint. 30. probare causam alicui. Att. IV. 13. libros oratorios in manibus habeo, quos ut spero, tibi

valde probabo. Cael 15 *vel severissimis disceptatoribus M. Caelii vitam me probaturam esse confidam.* 3. *persuadere.* Fam. VII. 26. *quum graviter ex intestinis laborarem, neque iis, qui mea opera uti volebant, probarem me non valere.* Rosc. Com. 2. *quod sibi probare non possit, id persuadere alteri conatur.* 4. *confirmare, demonstrare.* Orat. II. 58. *Carneades nullam unquam rem defendit, quam non probavit; nullam oppugnavit, quam non everterit.* 5. *examinare et post examen approbare.* Rull. II. 34. *hostiae probatae.* Verr. III. 31. *ut probaret Apronius hoc triticum imperat Verres ut in medinna singula dentur Apronio* LHS III. *Quid est hoc? tanto numero frumenti — imperato — nummi praetereu exigentur, ut probetur frumentum?* 6. *inde nonnunquam probare, i. e. ac iudicare.* Leg. I. 17. *constans et perpetua ratio vitae quae est virtus itemque inconstantia, quod est vitium, sua natura probatur.*

PROBATIO. 1. *examen, inspectio, exploratio, annexa vel approbatione vel improbatione.* Fat. 4. *falsum est — ob probationem pretium datum, quum multa improbatu sint.* Verr. I. 34. *probatio futura est tua.* Off. I. 40. *athletarum probatio est exploratio, qua ars atletarum experimentis et observatione cognoscitur.* 2. *probatio etiam dicitur, quum ei assentimur, quod probabile sit.* Ac. pr. II. 31. *Carneades statuebat tale visum nullum esse, ut perceptio (völlig deutliche und zuverlässige Einsicht) consequeretur, ut autem probatio, multa. Etenim contra naturam esset, si probabile nihil esset.*

PROBATOR. Phil. II. 12. *quid interest inter suasorem facti et probatorem?* Caecin. 29. *Sic existimetis — huius rationis non modo non inventorem, sed ne probatorem quidem esse me.*

PROBATUS. Top. 19. *ingeniosos et opulentos et aetatis spatio probatos dignos quibus credatur putant.* Orat. I. 27. *ceterarum homines artium spectati et probati.* Caecin. 4. *probatissima femina.*

PROBE. 1. *recte.* Off. I. 19. *Probe definitur a Stoicis fortitudo, quum eam virtutem esse dicunt propugnantem pro aequitate.* Tusc. I. 8. *oculus conturbatus non est probe affectus ad suum munus fungendum.* 2. *bene.* Att. XIII. 6. *de aquaeductu probe fe-*

aisti. Orat. I. 53. *hominem probe nosse et commeminisse se aiebat.*

PROBITAS, *Rechtschaffenheit, Gewissenhaftigkeit.* Orat. I. 26. *Fuit mirificus in Crasso pudor qui non modo non obesset eius orationi sed etiam probitatis commendatione prodesset.* Scil. quia est hominis probi dicendi difficultatem variosque eventus orationis expectationemque pertimescere, ideoque summam in dicendo diligentiam praestare Att. XII. 33. *paedagogi probitas.* Planc. 25. *virtus, probitas, integritas in candidato requiri solet.*

PROBROSUS. Font. 12. *de quo vos homine ne ab inimicis quidem fictum probrosum crimen, sed ne maledictum quidem audistis.*

PROBRUM. 1. *turpitude, dedecus.* Sen. 12. *tam perdita libido quae cum probro privato coniungeret imperii dedecus.* Rosc. Am. 24. *Sumptus effusi cum probro atque dedecore.* Phil. II. 38. *probri insimulasti pudicissimam feminam.* 2. *convitium, maledictum.* Flacc. 20. *aliquem probris omnibus maledictisque (Vorwürfe und Schmähungen) vexare.* 3. Quint. 2. *Id accidit praetoris (Dolabellae) iniquitate, iniuria, primum quod contra omnium consuetudinem iudicium prius de probro quam de re maluit fieri; h. e. prius quaeri volebat utrum Quintius vadimonium deseruisset, quod erat probrosum. Idque etiam a censoribus, notabatur.* Leg. III. 7. *censores — probrum in senatu ne relinquunt.*

PROBUS 1. *rechtschaffen, pflichtbeflissen.* Off. II. 20. *videndum illud est, quod si opulentum fortunatumque defenderis, in uno illo, aut forte in liberis eius manet gratia. Sin autem inopem, probum tamen et modestum, omnes non improbi humiles — praesidium sibi paratum vident. Quam ob rem melius apud bonos, quam apud fortunatos, beneficium collocari puto. Hic perspicuum est virum probum, et virum bonum plane esse synonyma.* Off. I. 29. *ut pueris non omnem ludendi licentiam damus, sed eam, quae ab honestis actionibus non sit aliena, sic in ipso loco aliquod probi ingenii (i. e. animi honesti) lumen eluceat.* Tusc. II. 22. *in quo viro erit perfecta sapientia — is igitur si ea ratio quae erit in eo perfecta atque absoluta, sic illi parti (animi) imperabit inferiori (der Sinnlichkeit), ut iustus parens probis filiis, nutu quod volet conficiet.* Verr.

III. 63. *navus et pudens et probus filius. Att. X. 6. pulsus est modestior rex, et probior, et integrior. 2. de operibus opificum, (tüchtig). Ac. pr. II. 31. probum navigium, i. e. recte constructum. 3. de oratione. Orat. 51. probae res, lecta verba opponuntur inanibus verbis levibusque sententiis.*

PROCACITAS. Rep. IV. fr. *Itaque a petendo petulantia, a procando id est petendo procacitas nominata est.*

PROCAX. 1. allzudreist. Fam. VII. 13. *scio te non esse procacem in lacessendo. N. D. I. 1. Tum demum mihi procax Academia videbitur (scil. quia Academicum ut de ceteris omnibus sic etiam de natura deorum dubitandum putabant), si aut consenserint omnes (philosophi de natura deorum) aut erit inventus aliquis, qui quid verum sit invenerit. 2. frech. Cael. 23. temeraria. procax, irata mulier ibid. 21. si quae non nupta mulier domum suam patefecerit omnium cupiditati — ut non solum meretrix sed etiam procax videatur.*

PROCEDERE. 1. sensu proprio, progredi. Verr. V. 36. *procedit in medium vini plenus. Att. XIII. 12. biennium praeteriit, quum ille Καλλιπίδης assiduo cursu cubitum nullum processerit. Hic Varonis tarditatem in edendo libro cum Callipide cursore comparat. Brut. 10. processerat (Demetrius Phalerens) in solem et pulverem non ut e militari tabernaculo, sed ut e Theophrasti doctissimi hominis umbraculis. Sext. 31. Huic ad urbem venienti tota civitas obviam processerat. 2. de itinere maritimo. Att. XVI. 7. quum a Leucopetra profectus stadia circiter CCC processissem reiectus sum austro vehementi ad eandem Leucopetram. 3. de temporis aut aetatis progressu. Phil. V. 18. an hoc vidit puer, si aetate processerit, non videbit? Sen. 14. Livius usque ad adolescentiam meam processit aetate. 4. de scripti alicuius continuatione. Fam. XI. 25. non imitor λαχωνισμὸν tuum: altera iam pagella procedet. 5. in aliqua re proficere. Fin. IV. 9. qui natura doctrinaque longe ad virtutem processissent. Ibid. 23. (e Stoicorum sententia) nihil adiuvat procedere et progredi in virtute, quo minus miserimus sit, antequam ad eam pervenerit. Fin. III. 14. qui processit aliquantulum ad virtutis aditum, nihilo minus in miseria est quam ille, qui nihil processit. 6. evenire. N.*

N. II. 58. *Perspicuum est, quo compositiones unguentorum, quo ciborum conditiones, quo corporum lenocinia processerint.* Orat. I. 27. *quum causam quaererem, quidnam esset, cur, ut in quoque oratore plurimum esset, ita maxime is pertimesceret, has causas inveniebam duas: unam, quod intelligerent ii, quos usus ac natura docuisset, nonnumquam summis oratoribus non satis ex sententia eventum docendi procedere etc.* Bab. Post. 1. *cui bene quid processerit eum multum providisse dicimus.* Phil. XLII. 19. *Pergit in me maledicta (dilecte) quasi vero pulcherrime ei priora processerint.*

PROCELLA. 1. sensu proprio. N. D. III. 20. *imbres, nimbi, procellae, turbines.* 2. metaphorice. Catil. IV. 2. *circumspicite omnes procellas, quae impendent, nisi providetis.* Verr. Act. I. 2. *ut quoniam criminum vim subterfugere non poterat, procellam temporis devitaret.* Dom. 53. *Tu procella patriae, turbo et tempestas pacis.*

PROCERES, principes. Fam. XIII. 15.

PRO CERITAS. 1. de arboribus. Sen. 17. *quum admiraretur proceritates arborum.* 2. de animalibus N. D. II. 48. *quae altiorum sunt (animalia) ut anseres, ut cygni, ut grues, ut camelus, adjuvantur proceritate collorum.* 3. de hominum statura. Cael. 15. *Candor huius te et proceritas, et vultus oculique pepulerunt.* 4. de pedibus metricis. Orat. 63. *Fluit omnino numerus a primo tum incitatus brevitate pedum, tum proceritate tardius.*

PRO CERUS. 1. de arboribus. Leg. I. 5. *procerissima populus.* Leg. I. 1. *procera et tenera palma.* 2. de membris animalium et hominum. Brut. 91. *procerum et tenue collum.* N. D. I. 36. *corneum procerumque rostrum.* 3. de numeris oratoriis. Orat. III. 48. *anapaestus procerior quidam numerus, ibid. 49. verborum iunctio nascatur a proceris numeris ac liberis.*

PROCESSUS. 1. progressus. Manil. 9. *Ex his locis a militibus nostris reditus magis maturus, quam processus longior quaerebatur.* 2. profectus in artibus. Brut. 78. *tantos processus efficiebat, ut evolare non excurrere videretur, ibid. 65. gradus tuos et quasi processus dicendi studeo cognoscere.*

PROCUS. 1. sensu proprio, der Freyer. Brut. 18. *Carmina quae apud Homerum in Phaeacum et in procorum epulis canuntur.* 2. metaphorice, ein Be-

werber. Brut. 96. *Nos, quoniam post Hortensii — mortem orbae eloquentiae quasi tutores relictis sumus, domi teneamus eam, septam liberali custodiu, et hos ignotos atque impudentes procos repudiemus.*

PROCINCTUS Orat. I. 58. N. D. II. 3. *testamenta in procinctu, sine libra atque tabulis; sunt militaria, quae sunt ante quam ad praelium itur, tum enim miles est in procinctu.* Ern.

PROCLAMARE. Verr. V. 42. *adsunt, defendunt, proclamant, fidem istius, quae nusquam erat, implorant.*

PROCLAMATOR. Orat. I. 46. *de eo, qui eloquentiam in arte clamandi ponit; cuius generis oratores dicuntur* Orat. III. 34. *clamatores odiosi et molesti.*

PROCLINATUS inclinatus. Att. X. 8. *proclinata iam re.*

PROCLIVE celeriter. Fin. V. 28. *proclivius currit oratio.* Orat. 57. *brevitate et celeritate syllabarum labi putat verba proclivius.*

PROCLIVIS. 1. *propensus.* Tusc. IV. 37. *ut alius ad aliquem morbum proclivior, sic alius ad alia vitia propensior.* Part. 11. *adolescencia proclivior est ad libidinem.* Lael. 18. *amicitia remissior esse debet, et ad omnem comitatem facilitatemque proclivior.* 2. *facilis.* Top. 18. *specie comparantur — proclivia laboriosis.* Off. II. 26. *dictu quidem est proclive, itaque vulgo loquuntur, se in beneficiis collocandis mores hominum non fortunam sequi.*

PROCONSUL. Haec forma, uno verbo est aliquot locis ap. Ciceronem ut Vatin. 5. et alibi. Quam scripturam late defendit Manut. ad Ep. ad Fam. I. 1. Adde nostra ad Tacitum. Atque etiam ap. Livium saepe in omnibus libris est ut XXXVII. 46. XXXIX. 29. adde dicta Gesnero in Thesouro. Saepius tamen Cicero habet alteram formam *Pro Consule* in Verrinis et alibi. Manil. 21. de Pompeio: *Quo quidem tempore quum esset nonnemo in senatu qui diceret: non oportere mitti hominem pro Consule L. Philippus dixisse dicitur: non se illum (Pompeium) sua sententia pro Consule, sed pro Consulibus mittere).* 2. *Proprie autem Proconsul est, qui non consul tamen cum imperio consulari exercitum aut provinciam cum exercitu obtinet. Sed tamen interdum etiam de eo dicitur qui tantum praetoris imperium habet ac Propraetor dici debebat ut*

Verr. III. 91. ubi vid. Manut. cf. in PRAETOR. Add. Dukerum ad Liv. U. cc. Ern.

PROCRASTINARE. Rosc. Am. 9. *primo rem differre quotidie ac procrastinare coeperunt.*

PROCRASTINATIO. Phil. VI. 3. *plerisque in rebus gerendis tarditas et procrastinatio odiosa est.*

PROCREARE. 1. gignere, de terra. Sen. 15. *Terra quae ex minutissimis seminibus tantos truncos ramosque procreat.* 2. de animalibus. N. D. II. 51. *bestiae, quae multiplices foetus procreant, ut sues, ut canes, his mammarum data est multitudo.* 3. de hominibus. Tusc. V. 109. *Demaratus — fugit Tarquinius Corintho et ibi suas fortunas constituit ac liberos procreavit.* 4. parare. Att. II. 22. *mihi periculum procreatur ab amicis.* Leg. III. 8. *tribunatum cuius primum ortum — inter arma civium et occupatis et obsessis urbis locis procreatum videmus.*

PROCREATIO. Orat. II. 6. *volucres videmus procreationis et utilitatis suae causa fingere et construere nidos.* Div. II. 46. *dissimilitudo locorum nonne dissimiles hominum procreationes habet?* Tusc. I. 14. *quid procreatio liberorum, quid propagatio nominis — significant, nisi nos futura etiam cogitare?*

PROCREATOR Univ. 8. *Procreator ille mundi deus.* Fin. IV. 7. *primi ex omnibus philosophis a natura tributum esse docuerunt, ut ii qui procreati essent a procreatoribus amarentur.*

PROCREATRIX. Orat. I. 9. *neque te fugit laudatarum artium omnium procreatricem quandam et quasi parentem eam, quam φιλοσοφίαν vocant, ab hominibus doctissimis iudicari.*

PROCUDERE. Orat. III. 30. *non solum acueda nobis neque procudenda lingua est.*

PROCUL. Orat. I. 39. *cuicumque particulae caeli officeretur, quamvis esset procul, mutari lumina putabat.* Inv. I. 2. *procul remotus a vero.* Orat. II. 36. *existimari pecudis esse non hominis, quum tantas res Graeci susciperent, profiterentur — non admoveere aurem, et si palam audire eos non auderes — subauscultando tamen excipere voces eorum, et procul, quid narrant, attendere.*

PROCURARE. 1. sensu proprio. Fam. XII. 24. *procurare rationes negotiaque alicuius.* Q. Fr. III. 9. *in quo etsi nihil procuro, tamen curare nihil vix pos-*

sum. 2. *expiare.* Div. I. 2. *in monstris interpretandis procurandisque magna vis esse videtur in haruspicum disciplina.* Div. II. 63. *quemadmodum ea procurantur atque expiuntur.*

PROCURATIO. Ac. post 1. *dum me reip. non solum cura, sed quae tam etiam procuratio multis officiis implicatum et constrictum tenebat.* 2. N. D. I. 2. *sunt qui nullam putant habere rerum humanarum procuratorem deos, ibid. II. 16. Epicurus deos omni procuratone atque actione privat.* 3. *de cura expiandorum prodigiorum.* Harusp. 28. *constituendae nobis quidem sunt procuratones.* Div. I. 45. *scriptum a multis est, quum terrae motus factus esset, ut sse plena procuratio fieret, v. cem ab aede Ianonis ex arce exstitisse.*

PROCURATOR. 1. *Geschäftsträger, qui res alterius absentis curat, causam agi defendit.* Att. IV. 15. *nihil interest utrum per procuratores agas, an per te ipsum.* Quint. 6. *libellos Alphenus procurator Quintii dedit.* 2. *Verwalter.* Orat. I. 53. *si mandatum aliquid procuratori de agricultura, aut imperandum villico sit,* Att. XV. 17. *Quum P. Liciae nostrae villam villicosque procuratores tradidissem.*

PROCURATRIX. Fla. IV. 7. *quum philosophi (Stoicis antiquius) sapientiam totius hominis custodem et procuratricem esse vellent, quae esset notarum comes et adiutrix, hoc sapientiae manus esse dicebant, ut eum tueretur, qui constaret ex animo et corpore.*

PROCURRERE. Her. IV. 47. *In amicitia gerenda, sicut in certamine currendi, non ita convenit exerceri, ut, quoad necesse sit, pervenire possis, sed ut productus studio et viribus ultra facile procurras.*

PRODERE. 1. *relinquere, tradere.* Planc. 39. *haec de sapientissimis et clarissimis viris et in hac rep. et in aliis civitatibus monumenta nobis literae prodiderant.* Q. Fr. I. 1. *gloria tua tibi est communicanda mecum et prodenda liberis nostris.* Verr. V. 14. *imaginis prodendae ius.* Leg. II. 19. *ut deinceps familiis prodantur.* Off. II. 21. *regnum a Tantaloe et Pelope proditum iure obtinebant.* 3. *creare, proprie de flamine et interrege.* Mil. 10. *flaminem prodere.* cf. Dom. 14. 3. *deserere.* Flacc. 41. *Ego te prodidero.* 4. *alicuius commoda aut salutem vel quae tacenda erant, patefaciendo, vel aliis dolis in discrimen adducere*

(verrathen). Q. Fr. I. 3. amici partim deseruerunt me, partim prodiderunt. Caecin. 18. rem et causam et utilitatem communem non relinquere solum, sed etiam prodete. Verr. IV. Erythra viri salutem prodidit. Pis. 24. quum prodebas caput et salutem meam mercede provinciae. Div. II. 16. urbem philosophiae mihi crede, prodidit dum castella defenditis. 5. negligere, violare. Ac pr. II. 8. vir bonus qui statuit omnem cruciatum perferre — potius, quam aut officium prodatur aut silem.

PRUDICIUS. Dom. 17. producta de, i. e. dicta definita. Val. Ryck. ad Tacit. Ann. II. 79. Drakenborch ad Liv. II. 61. Ern.

PRODIGE. Phil. XI. 6. non possunt non prodiga vinere, qui nostrum bona sperant, dum effundunt sua.

PRODIGIUM. Div. I. 42. quia — praedicunt — prodigia dicuntur. Verr. IV. 49. Mira quaedam tota Sicilia privatim ac publice religio est Cereris Ennensis. Etenim multa saepe prodigia vim eius numenque declarant. 2. metaphorice Pis. 4. a P. Clodio fatali portento prodigioque reip. lex Aelia et Pisia eversa est. Verr. II. 75. non mihi iam factum sed monstrum ac prodigium videbatur.

PRODIGUS. Off. II. 16. omnino duo sunt genera largorum. quorum alteri prodigi, alteri liberales. Prodigii qui epulis et viscerati nibus et gladiatum muneribus ludum venationumque apparatu pecunias profundunt in eas res, quarum memoriam aut brevem aut nullam omnino sint relicturi.

PRODITIO. Fam. V. 12. multorum in nos perfidiam, insidias, prodicionem notabis. Ac pr. II. 9. Quum decretam proditor, lex veri rectique proditur. Quo e vitio et amicitiarum prodiciones et rerum publicarum nasci solent.

PRODITOR. Fam. XII. 3. proditor patriae p. Red. ad Quir. quum viderem homines aut proditores esse aut desertores salutis meae.

PRODROMUS. Att. XVI. 6. 1. prodromi venti, aquilones spirantes paullo ante etesias. 2. praecursor. Att. I. 9. Pompeioni prodromi.

PRODUCERE. 1. provehere. Her. IV. 47. productus studio et viribus. Sic et alibi dicitur. 2. ornare honoribus. Dom. 9. quem tu non pro illius digni-

tate produxeras? Vid. Graev. ad h. l. et Fam. XII. 13. et Lael. 20. 3. *in concione alicui potestatem dare dicendi, sive quod velit, sive testimonium.* Dom. 15. Sext. 14. Brut. 60. 4. *item iubere aliquem in concione respondere ad crimina.* Rull. II. 32. *nemo ad populum Romanum vos adducere, nemo producere possit, ubi via Laureo.* et Turneb. — Fam. XII. 3. *productus in concionem a Canutio turpissime discessit.* 5. *Producuntur etiam qui in spectaculis exhibentur.* Att. IV. 15. *Is erat ante manumissus, quam productus — palmam tulit.* 6. *differre.* Q. Fr. II. 3. *producta dies est in IV. Id. Febr.* 7. *extrahere aliquem, einen aufhalten.* Quint. 8. *conditionibus hunc producit.* 8. g. *gnere, de filio.* Verr. I. 12. *Ex eo quem sui simillimum produxit cognoscere potestis.* 9. Q. Fr. II. 14. *Maximae mihi curae erit ut Cicerone n tuum nostrumque (Q Ciceronis filium) videam — et nisi ille contemnet etiam magistrum me ei profitebor, cuius rei nonnullam consuetudinem nactus sum, in hoc horum dierum otio Cicerone nostro minore producendo.* — Hoc non intelligo. Ern. H. l. quem Ernestius iure negat se intelligere legendum est ex edd. vett. *perdocendo*, quod sensus et nexus verborum postulat. Pro eo codd. Pall. Gruterus *edidit producendo*, quod habent etiam Victorii et Manutii Edd.

PRODUCTE. Orat. 48. quibus in verbis eae primae litterae sunt, quae in sapiente atque felice producte dicitur IN (*wird gezogen ausgesprochen*) in ceteris omnibus breviter. Vid. *Productus*.

PRODUCTIO. Fin. III. 14. *opportunitas non fit maior productione temporis.* Orat. III. 50. *Quotus quisque est qui teneat artem numerorum ac modorum? at in his si paullum modo offensum est, ut aut contractione brevius fieret, aut productione longius, theatra tota reclamant.* Top. 8. *In verbo postliminium Servius noster nihil putat esse notandum nisi post, et liminium illud productionem verbi esse vult (eine blosse Verlängerung des Wortes post) ut in finitimo, legitimo, aeditimo, non plus esse timum, quam in meditullio tullium.*

PRODUCTUS. 1. *adductus.* Flacc. 15. *Coram producti aliquid dicent, in quo reprehendantur.* 2. *promotus.* Her. IV. 47. *ut productes studio et viribus ultra facile procurras.* 3. *deductus derivatus.* N. D. II. 26. *nomen productum, ut PortuAus a portu, sic Ne-*

ptunus a nando. 4. *continuatus.* Tusc. V. 40. *dolores longinquitate producti vehementius torquent.* Tusc. III. 17. Zeno dicere solebat, *dolorem si summus foret futurum brevem, si productior, plus habiturum iucundi quam mali.* 5. *producta syllaba dicitur longa.* Orat. III. 47. *Paeon (quartus) oritur a brevibus deinceps tribus extrema producta atque longa, sicut illa sunt domuerant, sonipedes.* 6. *Alio modo dicitur producta syllaba, eine gezogene Sylbe.* Orat. 48. *inclitus dicimus brevi prima litera* (so daß das IN geschärft ausgesprochen wird, wie INN) *insanus producta; (hier wird IN gezogen, wie in IHN).* 7. *de longioribus periodorum membris.* Orat. 55. *(animus aurium iudicio) mutila sentit quaedam, et quasi decurtata, quibus tamquam debito fraudetur, offenditur; productiora alia et quasi immoderatus excurrentia, quae magis etiam aspernantur aures.* 8. *producta dicit Cicero quae Zeno προγμῖνα.* Fin. III. 16. *In vita non ea quae primario loco sunt, sed ea quae secundum locum obtinent προγμῖνα id est producta nominantur.*

PROFANUS opponitur sacro. Harnsp. 5. *loca sacra et religiosa profana haberi.* N. D. II. 27. *fores in liminibus profanarum aedium ianuae nominantur.*

PROFECTIO. 1. *iter, discessus.* Phil. I. *exponam vobis consilium profectionis et reversionis meae.* Fam. II. 16. *nihil unquam de profectione nisi vobis approbantibus cogitavi.* 2. *Cluent. 30. profectio ipsius pecuniae requiratur, i. e. quaeratur unde ista pecunia profecta sit, quis eam dederit.*

PROFERRE. 1. *promere.* Rosc. Com. 10. *ILLS loco tu ex area proferebas, ILS ccclocco ex disciplina et artificio Roscius promebat.* 2. *edere aliquid, patam commemorare, patefacere.* Arch. 6. *ceteros pudeat, si qui ita se literis abdiderunt, ut nihil possint ex his neque ad communem afferre fructum, neque in aspectum lucemque proferre.* Fam. XV. 2. *(dixit rex) se ante illud tempus eam rem nunquam in medium propter periculi metum, protulisse.* Fin. II. 23. *eamne rationem sequare, qua tecum ipse et cum tuis utare, profiteri autem et in medium proferre non audeas?* Ac. pr. II. 19. *Antu quum res occultissimas (conurbationem Catilinariam) aperueris in lucemque protuleris — negabis*

esse rem ullam; quae cognosci, comprehendī, percipi possit? 3. *invenire, excogitatum publicare.* Ac. pr. 11. 1. *ars quae tum primum proferebatur.* 4. *differre.* Att. XIII. 14. *laxius proferre diem, ibid.* 12. *proferre auctionem.* Div. 1. 39. *quid habet haruspex, cur paulo incisus etiam in bonis extis dirimat tempus et proferat diem, scil. comitiis habendis.* 5. *provehere.* Sull. 23. *si paullo longius quam finis quotidiani officii postulat pietas et fraternus amor L. Caecilium protulisset.* Muren. 31. *Isti ipsi mihi videntur vestri praecceptores et virtutis magistri (Stoici) fines officiorum paullo longius, quam natura vellet protulisse.* Fin. III. 22. *Si beatus umquam fuisset (Croesus) beatam vitam usque ad illum a Cyro exstructum rogam protulisset; quae lectio si vera sit, est i. q. propevisisset, extendisset.* Nuper autem ex aliquot Mss. receptum est *protulisset.*

PROFESSIO. 1. *de bonorum apud censorem denuntiatione.* Att. XIII. 33. *Semelne putas mihi dixisse Balbum et Faberium professionem relata?* Nempe post bellum civile Caesar censum egerat, quo bona a civibus profitenda erant, eaque professio in tabulas publicas referebatur. Fam. XVI. 23. *tu vero confice professionem; etsi haec pecunia ex eo genere est, ut professione non egeat.* Similis est professio civitatis impetratae apud praetorem. Arch. 5. *inmo vero iis tabulis professus, quae solae ex illa professione collegioque praetorum obtinent publicarum tabularum auctoritatem.* 2. *permissio.* Fam. X. 8. *non me praeteribat in tam perturbato statu civitatis fructuosissimam esse professionem bonae voluntatis.* 3. *de arte quam quis profitetur.* Orat. 1. 6. *is oratoris, professioque bene dicendi hoc suscipere ac polliceri videtur.*

PROFICERE. 1. *assequi, efficere.* Manil. 15. *et quisquam dubitabit, quid virtute profecturus sit, qui tantum auctoritate profecerit.* Ligar. 7. *Contentio tamdiu sapiens est, quamdiu proficit aliquid.* Orat. II. 51. *neque parvis in rebus adhibendae sunt hae dicendi faces, neque ita animatis hominibus, ut nihil ad eorum mentes oratione flectendas perficere possimus.* Att. VII. 13. *qui ut nihil aliud, hoc tamen profecit, dedit ei dolorem; sed etiam ad summam profectum aliquid puto.* Fam. V. 14. *Non intelligis te querelis quotidianis nihil proficere?* Fam. XII. 2. *nonnihil, ut in tantis malis*

malis est profectum. 2. *prodesse.* Bruy. 24. *Nulla res tantum ad dicendum proficit, quantum scriptio, ibid.* 37. *omnia veniebant Antonio in mentem, eaque suo quaeque loco, ubi plurimum proficere et valere possent — sic ab illo in maxime opportunis orationis partibus collocabantur.*

PROFICISCI. 1. *sensu proprio de itinere.* Div.

I. 14. *An Achivorum exercitus et tot navium rectores non ita profecti sunt ab Illo, ut profectione laeti piscium lasciviam intuerentur, ut ait Pacuvius.* 2. *oriri.* N. D. II. 55. *Nervi, qui sicut venae et arteriae a corde tractae et profectae in corpus omne ducuntur.* Verr. II. 71. *de quibus (publicanis) ut eos iudices habeamus legem ab homine non nostri generis, non ex equestri loco profecto, sed nobilissimo. (L. Aurelio Cotta patricio) promulgatam videmus.* 3. *de sectatoribus alicuius philosophi.* Inv. I. 35. *quam partitionem omnes ab Aristotele profecti maxime secuti sunt.* Div. I. 3. *qui a Zenone profecti sunt.* 4. *ab aliqua re effici.* Inv. I. 38. *ut ex medicina nihil oportet putare proficisci, nisi quod ad corporis utilitatem spectet, quoniam eius causa est instituta, sic a legibus nihil convenit arbitrari nisi quod reip. conducat proficisci, quoniam eius causa sunt comparatae.* 5. *initium facere.* Leg. I. 5. *placuit proficisci a lege.* Fin. II. 14. *profectus a caritate.* Fin. III. 22. *qui convenienter naturae victurus sit, ei et proficiscendum est ab omni mundo et ab eius procuracione.* Ibid. I. 21. *a falsis initiis profecta vera esse non possunt.*

PROFITERI. 1. *aliquid suscipere et se suscepturum ostendere.* Cluent. 18. *Quotiescumque dico, toties mihi videor in iudicium venire non ingenii solum, sed etiam virtutis atque officii, ne aut id profiteri videar quod non possim implere, quod est impudentiae; aut id non efficere quod possim, quod est aut perfidiae aut negligentiae.* 2. *inprimis de artibus quarum quis se peritum habere velit, aut quas docere se posse, ostendit.* Planc. 25. *omnes istius modi artes in iis reprehenduntur, qui quum professi fuerint satisfacere non possunt, non in iis, qui assuisse ab istis studiis, confitentur.* Tusc. II. 4. *ut si grammaticum se professus quispiam barbare loquatur, aut si absurde canat is, qui se haberi velit musicum, hoc turpior sit, quod in eo ipso peccet cuius profitetur scientiam.* N. D. I. 5, *cuius*

rei tantae tamque difficilis facultatem consecutum esse me non profiteor, secutum esse prae me fero. 3. offerre operam et studium. Fam. V. 8. *Ego vero tibi profiteor et polliceor eximium et singulare meum studium.* Q. Fr. I. 2. *nostrae causae non videntur homines defuturi; mirandum in modum profitentur, offerunt se, pollicentur.* Leg. II. 5. *intelligi par est, eos qui perniciose et iniusta populi iussa descripserint, quum contra fecerint, quam polliciti professique sint, quidvis potius tulisse quam leges.* 4. *prae se ferre, velpalam et suapte sponte aliquid fateri.* Caecin. 9. *confitetur atque ita libenter confitetur, ut non solum fateri, sed etiam profiteri videntur.* Rab. Perd. 5. *fateor, atque etiam profiteor, et prae me fero.* 5. *edere coram magistratu quae ad censum aut rationes publicas pertinent (angeben).* Rull. II. 22, *in posterum lex haec imperatoribus vestris constituitur, ut quicumque de provincia decesserit, apud eosdem decemviros, quantum habeat praedae, manubiarum, auri coronacii profiteatur.* Verr. III. 47. *Iugera professi sunt aratores omnes imperio atque instituto tuo, non opinor quemquam minus esse professum, quam quantum arasset.*

PROFLIGARE. 1. *in die Flucht schlagen.* Phil. XIV. 14. *hostium copias.* Rab. 15. *aciem hostium.* 2. *perdere, vexare, damnis afficere.* Or. III. 1. *quum suis consiliis remp profligasset.* 3. *magnam rei partem conficere.* Tusc. V. 6. *profligata iam quaestio est et paene ad exitum adducta.* Prov Cons. 14. *Oporteret ab eodem illa omnia a quo iam profligata sunt confici velle.* cf. Fam. XII. 14. 50. VIII. 9. Duker ad Flor. I. 4. *Ern.*

PROFLIGATUS de homine perditio et nequissimo. Rosc. Am. 13. *omnia in homine ad perniciem profligata ac perditata.* Verr. III. 26. *haec tu omnium mortalium profligatissime ac perditissime quum scires — si sine tuo maximo quaestu fierent, cum tanto tuo periculo fieri paterere?*

PROFLUENS. 1. *fluvius.* Her. I. 13. *obvolutus corio deliciatur in profluentem.* 2. *fluens.* Q. Fr. III. 1. *aquam profluentem et eam uberem vidi multis in locis.* 3. *de oratione copiosa, et expedita.* Orat. II. 38. *Stoicus — genus sermonis offert non liquidum, — non fusum, non profluens, sed exile, aridum, concisum ac minutum.* Brut. 61. *Curio — proximus optime nune-*

rabatur propter verborum bonitatem et expeditam ac profluentem quodammodo celeritatem. Orat. III. 48. Rudis et impolita putanda est illa sine intervallis loquacitas perennis et profluens

PROFLUENTER abundanter. Tusc. V. 18. *omnia profluentes, absolute, prospere.*

PROFLUENTIA. Partit. 23. *orat. riam vim inanis quaedam profluentia loquendi (imitatur).*

PROFLUERE. 1. sensu proprio Div. I. 44. *si lacus emissus lapsu et cursu suo ad mare profluxisset.* 2. metaphorice, pervenire Cael. 3. *ego ab his fontibus profluxi ad hominum sanam* 3. de sermone. Herenn. IV. 35. *cuius ore sermo melle dulcior profluebat,* ex Homer. Iliad. I. 249. de Nestore.

PROFUGERE. Verr. III. 51. *Patres familias extorres profugerunt.* Sen. 14. *Bene Sophocles, quum ex eo quidam iam effecto aetate, quaereret, uteretur rebus venereis. De meliora! inquit. Libenter vero istinc, tanquam a domino agresti et furioso profugi.*

PROFUNDO 1. sensu proprio Cluent. 6. *mulier audax — crudelis — sanguinem suum profundere omnem cupit, dummodo profusum huius (filii sui) ante videat.* Att. XI. 7. *Lacrymae se subito profuderunt.* Somn. 3. *vim lacrymarum profudi.* 2. prodigere. Leg. I. 8. *quae frugibus atque baccis terrae foetu profunduntur.* 3. profundere se, de plantis nimium redundantibus. Orat. II. 21. *Facilius sicut in vitibus revocantur ea, quae se nimium profuderunt.* 4. item dicitur profundere se, pro vim suam exserere, vel erumpere. Cael. 31. *Voluptates, quae quum inclusae diutius et prima aetate compressae et constrictae fuerunt, subito se nonnunquam profundunt, et eiciunt universae.* Orat. II. 78. *Nihil est in natura rerum omnium, quod se universum profundat, et quod totum repente evolet* 5. Similis locutio est Att. VII. 5. *si totum se ille in me profundisset, i. e. si largissima liberalitate et benivolentia me complexus esset.* 6. profundere est etiam i. q. prodigere. Off. II. 16. *pecunias profundunt in eas res, quarum memoriam aut brevem, aut nullam omnino sint relicturi.* Catil. II. 3. *patrimonia sua profuderunt, fortunas suas abligurierunt.* Sext. 43. *profundat Syrorum veteres illibatasque divitias in profundissimum libidinum suarum gurgitem.* Fam. V. 5. *profundere et perdere laborem.* 7. emittere, exserere

Flacc. 7. *psephismata non sententiis neque auctoritatibus declarata — sed porrigenda manu, profundendoque clamore multitudinis concitatae.* Sext. 55. *profuderunt palmarum intentus et maledictorum clamorem.* Tusc. II. 23. *in profundenda voce omne corpus intenditur.* Att. I. 15. *omnes profudi vires animi atque ingenii mei.* 8. *intendere.* Pis. 38. *profuderunt odium in eius imaginem ac simulacrum quod in ipsum attulerant, ibid. 7. omne odium inclusum nefariis sensibus impiorum in me profudistis.*

PROFUNDUS. 1. sensu proprio. Planc. 6. *mare profundum et immensum.* Sext. 20. *iecissem me potius in profundum.* Fin. III. 14. *qui demersi sunt in aqua nihilo magis respirare possunt, si non longe absunt a summo, ut iam iamque possint emergere, quam si etiam tum essent in profundo.* 2. magnus, insignis. Pis. 21. *quum partim eius praedae profundae libidines devorassent.* 3. abditus. Ac. pr. II. 10. *Naturam accusa quae in profundo veritatem, ut ait Democritus penitus abstruserit.*

PROFUSUS. 1. immoderatus. Tusc. IV. 7. *Laetitia profusam hilaritatem efficit.* Cluent. 13. *quantis et quam profusis sumptibus.* Off. I. 29. *ipsum genus iocandi non profusum, neque immoderatum, sed ingenuum et facetum esse debet.* 2. prodigus. Quint. 12. *quis tam profusus ac perditus nepos sic dissolutus fuisset.*

PROGENIES. Tusc. I. 12. *antiquitas quo propius aberat ab ortu et divina progenie hoc melius ea fortasse, quae erant vera cernebat.* Univ. 2. *Credendum est veteribus et priscis, ut amat, viris qui se progeniem deorum esse dicebant. — Nosse autem generatores suos optime poterant.* Phil. IX. 2. *Reddita est (Cn. Octavio) tum a maioribus statua pro vita; quae multos per annos progeniem eius honestaret.*

PROGIGNERE. 1. de plantis. Div. I. 36. *in seminibus vis inest earum rerum, quae progignuntur.* 2. de hominibus. Off. III. 16. *M. Cato sententiam dixit, huius nostri Catonis pater. Ut enim ceteri ex patribus, sic, qui lumen illud progenuit, ex filio est nominandus.*

PROGNATUS. 1. nepos. Tusc. III. 12. (Thyestes) *Tantalo prognatus Pelope natus.* 2. de filia. Div. I. 20. *Eurydica prognata, pater quam noster ama-*

vit. ex Ennio. 3. de posteris. Fzm. VIII. 15. *Venere* prognatus dicitur Caesar, qui ultimam familiae suae originem a Venere ducebat. Sueton. Iul. c. 6. in laudatione amitae suae Iuliae Caesar ipse sic dixit: *Amitae meae, Iuliae, maternum genus ab regibus ortum, paternum cum diis immortalibus coniunctum est. Nam ab Anco Martio sunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater, a Venere Iulii, cuius gentis familia est nostra.*

PROGNOSTICA. 11. signa futurarum rerum imprimis futurae tempestatis. Div. II. 21. prognosticorum causas persecuti sunt Boethus Stoicus, — et noster etiam Posidonius. 2. poema Ciceronis ex Arati Prognosticis translatum. Att. II. 1. XV. 16. Div. I. 8. II. 20.

PROGREDI. 1. de itinere. Div. I. 15. *revertit ex itinere, quum iam progressus esset multorum dierum viam.* 2. de tempore. Sen. 10. *isto bono (virium iuventutis) utare dum adsit; quum absit, ne requiras. Nisi forte adolescentes pueritiam, paullum aetate progressi adolescentiam debent requirere.* 3. exire. Cael. 24. *ex hac domo (Metelli) progressa ista mulier (Clodia) de veneni celeritate dicere audebit?* Nempe Clodia inciderat in suspicionem Metelli mariti sui veneno interempti. 4. pergere in actionibus. Verr. I. 52. *numquam in eum locum progressi fuissent, ut vehementius odio — moverentur.* Fam. IX. 25. *existinavit fratrem suum — impulsu inimicorum eo progressum esse.* Phil. XI. 3. *Dolabella pervenisse videtur, quo progredi potuerit feri hominis amentia.* Lael. 36. *Videamus quatenus amor in amicitiiis progredi debeat.* 5. pergere in ratiocinando, vel in oratione. Tusc. I. 9. *ultra quo progrediar, quam ut veri videam similia, non habeo.* Phil. II. 4. *quid est minus non dico oratoris sed hominis, quam id obicere adversario, quod ille si verbo negavit, longius progredi non possit, qui obiecerit.* Orat. III. 30. *nunc ad reliqua progrediar, meque ad meum munus pensumque revocabo.* Ibid. 47. *in quo (heroo numerorum genere) impune progredi licet duo duataxat pedes aut paullo plus, ne plane in versum aut similitudinem versuum incidamus.*

PROGRESSIO. Fin. IV. 24. *Vestri progressionem ad virtutem fieri aiunt, levationem vitiorum fieri negant.* Tusc. IV. 1. *progressio admirabilis incredibilisque cursus ad omnem excellentiam factus est, domi-*

natu regio republica liberata. Off. III. 3. *officia quae media Stoici appellant, ea communia sunt et late patent, quae et ingenii bonitate multi assequuntur et progressionem discendi.*

PROGRESSUS. 1. *de motu corporum.* N. D. II. 20. *Progressus et regressus quinque stellarum errantium constantes et rati.* 2. *de tempore.* Phil. V. 17. *C. Caesar (Octavianus) incunte aetate docuit ab excellenti et maximaque virtute progressum aetatis expectari non oportere.* 3. *de causis.* Off. I. 4. *homo rationis est particeps per quam consequentia cernit, causas rerum videt, earumque progressus et quasi antecessiones non ignorat, id est (ut Heusingerus explicat) qui eorum quasi γενεαλογίαι, perspectas habet causasque rerum persequens non a prioribus solum ad posteriores progredi, sed a posterioribus etiam ad priores reverti potest.* 4. *profectus in artibus et studiis.* Tusc. IV. 19. *Philosophiae principes nunquam in suis studiis tantos progressus sine flagranti cupiditate facere potuissent.* N. D. I. 6. *tantos progressus habebat in Stoicis.* 5. *de dialectica.* Acad. pr. II. 29. *quae primo progressu (h. e. statim ab initio, s. prima parte) festivo tradit elementa loquendi.*

PROHIBERE. 1. *hindern.* Fam. I. 9. *qui Bibulum exire domo prohibuissent.* 2. *arcere, abhalten.* Att. IV. 3. *qui mecum erant facile operas auditu prohibuerunt.* Phil. II. 18. *patri persuasi ut eum a tua congressione prohiberet.* Off. III. 2. *usu urbis prohibere peregrinos inhumanum est.* Or. III. 15. *quum homines tempestatis causa opere prohibentur.* Verr. III. 24. *Equus Romanus biduum cibo tectoque prohibitus.* 3. *defendere.* Manil. 7. *prohibere remp. a periculo.* Off. II. 12. *qui prohiberet iniuria tenuiores.* 4. *praecavere.* Rosc. Am. 51. *Dii prohibeant (mögen die Götter verhüten) ut hoc praesidium sectorum existimetur.*

PROIECTIO. Or. 13. *Brachii proeectio in contentionibus, contractio in remissis.*

PROIECTUS. Verr. IV. 10. *urbs proiecta in altera, in longo isthmo, s. linguae in mare porrectae extremo sita.* Hinc. 2. Cluent. 65. *proiecta atque eminens audacia.* 3. *desertus.* Att. III. 19. *a consiliariis meis proditus ac proiectus* cf. IV. 5. 4. *eiectus,* Phil. XII. 8. *ad saxa proiectus.* Ern.

PROICERE. 1. sensu proprio: Tusc. I. 43.

Diogenes se proiici iussit inhumatum. Sext. II. 11. *vos pro meo capite ad pedes lenonis impurissimi proie-*
cistis. 2. expellere. Catil. II. 1. *Patria mihi laetari*
videtur, quae tantam pestem evomuerit ferasque pro-
iecerit. 3. dimittere, abicere. Phil. XIII. 3. *Tu ita*
vitam corpusque servato, ita fortunas, ita rem fami-
liarem, ut posteriora libertate ducas, itaque his uti
velis, si liberare remp. possis, nec pro his libertatem
sed pro libertate haec proicias tanquam pignora iniu-
riae. 4. se proicere periculum subire. Att. IX. 6. *pro-*
ximu monent ne me proiciam. 5. item ultro se offerre,
intrudere. Cael. 9. *quam multos esse arbitramini, qui*
hominibus potentibus — ultro se offerre soleant, —
testimonium polliceri? Hoc ex genere si qui se in hoc
iudicium forte proiecerint, excluditote eorum cupidita-
tem. 6. erumpere. Fin. II. 23. *quod stuprum, quae*
libido non se proripiet ac proiciet.

PROLABI. 1. verfallen, ausschweifen. Div. II. 2.
quod munus reip. offerre maius meliusve possumus,
quam si docemus atque erudimus iuventutem, his prae-
sertim moribus atque temperibus, quibus ita prolapsa
est, ut omnium opibus refrenanda atque coercenda sit.
Cael. 20. *Baiae loquuntur — huc unius mulieris libidi-*
nem esse prolapsam, ut ea — in turpissimis rebus fre-
quentissima celebritate et clarissima luce laetetur. 2.
excursare in oratione. Caecin. 35. *longius prolapsus sum*
quam ratio vestri iudicii postulabat. Leg. 1. 20. *liben-*
ter ad istam orationem tecum prolaberer. 3. de verbo
quod per errorem aut per animi perturbationem in-
consideratius excidit. Font. 9. *Recordamini quanto-*
pere laborare soleatis non modo quid dicatis pro testimo-
nio, sed etiam quibus verbis utamini, ne quod minus
moderate positum, ne quod ab aliqua cupiditate pro-
lapsum verbum esse videatur.

PROLAPSIO. Cael. 17. *multas vias adolescen-*
tiae lubricas ostendit quibus illa insistere aut ingredi
sine casu aliquo aut prolapsione vix posset.

PROLATIO. 1. commemoratio. Orat. 54. *com-*
memoratio antiquitatis exemplorumque prolatio. 2. di-
latio. Rab. Perd. 3. *quum alteri ad prolationem iudicii*
biduum quaeretur. 3. Att. VII. 12. *prolatio rerum est*
iustitium, aliaeque feriae. 4. continuatio. Fam. V. 16.
prolatio temporum perditorum.

PROLATUS. 1. *ampliatuſ, dilatuſ.* Brut. 22. *reſ prolata.* Mur. 13. *prolatiſ rebus* h. e. in iuſtitio, vel propter ferieſ, vel aliis de cauſiſ. Att. XIV. 5. *meam ſtultam verecundiam, qui legari noluerim ante reſ prolataſ, ne deſerere videar hunc timorem.* Recte Manutiuſ ad h. l. „legationem liberare a ſenatu petere noluerat, ne reſp. videretur deſerere, illam quidem e ſervitute ereptam Caſariſ interitu, ſed nondum tamen plane confirmatam, Antonio et Lepido pernicioſa molientibuſ. Exſpectabat igitur anni tempuſ, quo nihil neque publice neque privatim ageretur, ut vacatione omnibuſ conſeſſa honeſtiuſ diſcederet.“

PROLECTARE, allicere. Flacc. 8. *Egenteſ privata benignitate prolectat.*

PROLES. Somn. 7. *proleſ illa futurorum hominum.* Orat. III. 38. *nec ſugerim dicere prolem aut ſubolem.* Leg. III. 5. *equitum peditumque prolem deſcribunto de delecta militari iuvenum, qui vel equitibuſ vel peditibuſ adſcribebantur.*

PROLIXE large, liberaliter. Flacc. 36. *quod ſtatuerat facere, id non ſolum fecit, ſed etiam prolixè cumulateque fecit.* Fam. VII. 5. *nec minus ei prolixè de tua voluntate promiſi, quam eram ſolituſ de mea polliceri.*

PROLIXUS. 1. facilis Att. I. 1. *cetera ſpero proluxa eſſe.* 2. liberaliſ Fam. III. 8. *proluxa et benefica natura.* Att. XVI. 18. *animo libenti prolixoque facere*

PROLOQUI docere. Orat. 43. *verſuſ qui vetat artem pudere proloqui quam faciteſ.*

PROLUDERE de exordio orationiſ. Orat. II. 80. *eiſmodi proluſio debet eſſe, non ut Samnituſ, qui vibrant haſtaſ ante pugnam, quibuſ in pugnando nihil utuntur, ſed ut ipſiſ ſententiis, quibuſ proluserunt vel pugnare poſſint.*

PROLUſIO. 1. eſt gladiatorum, ante pugnam, quum haſtaſ vibrant propter ſpeciem. Orat. II. 80. 2. deinde tranſfertur ad exordiuſ orationiſ ſignificandū ibid. Vid. PROLUDERE. 3. de actione iudiciali, quae praemittitur cauſae potiori. Caecil. 14. *qui mecum in hac proluſione nihil fueriſ (ubi ſolum agitur de accuſatore in Verrem conſtituendo) quem te in ipſa pugna cum acerrimo adverſario (Hortenſio) fore putemuſ.*

PROLUVIES, *Ueberschwemmung*. Q. Fr. III. 7. *Romae mira proluviae*, — *magna vis aquae usque ad piscinam publicam*.

PROMERERI. 1. de beneficiis, Q. Fr. I. 1. *diligentissimus in promerendo*. Pet. cons. . is suo beneficio promeritus est ut se ames. 2. de maleficiis Inv. II. 28. *levius demonstrando reum punitum, quam sit ille promeritus*.

PROMERITUM, i. q. meritum, ad Qu. p. Red. 3. p. Red. in Sen. 1.

PROMISCUE, *communiter*. Rull. II. 51. *promiscue toto, quam proprie parva frui parte malletis*. Font. 4. *iudicium aurium promiscue et communiter stultis ac sapientibus a natura datum*. Orat. III. 20. *ex quo promiscue haurirent (oratores et philosophi) si manere in pristina communione voluissent*.

PROMISSIO. Att. VIII. 10. *scelerum promissio et iis, qui exspectant, pernicio est, et iis qui promittunt*.

PROMISSUM. Off. I. 10. *Nec promissa servanda sunt ea, quae sint iis, quibus promiseris inutilia, nec si plus tibi noceant, quam illi prosint cui promiseris*. — *Iam illis promissis standum non esse, quis non videt, quae coactus quis metu, quae deceptus dolo promiserit*. Off. III. 24. *pacta et promissa semper servanda sint, quae nec vi nec dolo malo facta sint*. Tusc. V. 7. *cave putes ullam in philosophia vocem emissam clariorem, ullumve esse philosophiae promissum uberius aut maius*. Ibid. I. 40. *si ante mors adventet, quam Chaldaeorum (astrologorum) promissa consecuturus*.

PROMITTERE. 1. *polliceri*. Cael. 32. *Promitto hoc vobis et reip. spondeo*. Phil. V. 18. *promitto recipio, spondeo, C. Caesarem (Octavianum) talem semper fore civem, qualis hodie sit*. Top. 4. *si quis in pariete communi demoliendo damni infecti promiserit*. Div. II. 17. *quae inconstantia deorum est, ut primis minentur extis, bene promittant secundis*. 2. *promittere ad aliquem, est ei addicere se venturum ad praedium, vel ad cenam, (sich bey einem versagen)*. Orat. II. 7. *quum ille dubitaret, quod ad fratrem promiserat*. 3. *promittere est etiam praedicere*. Fam. VI. 1. *id ne accideret timebam; praesertim, quum, si mihi alterum utrum de eventu atque exitu rerum promittendum esset,*

id futurum, quod evenit, exploratius possem promittere, scil. fore ut Pompeius a Caesare vinceretur. 4. promittere se aliquid suscepturum vel expositurum. Orat. 1. 24. moderabor ipse, ne — videar, non ipse aliquid a me promississe, sed fortuito in sermonem vestrum incidisse.

PROMO. 1. profero. Verr. III. 84. *quum tibi pecuniam ex aerario pecuniam prompsisset atque adnumerasset. Fin. II. 7. dol. ris medicamenta illa Epicurea, tanquam de narthecio promant. 2. alicunde sumo vel haudio. Orat. 1. 14. est aliquid quod — ex obscuriore aliqua scientia sit promendum et assumendum. Top. 2. loci sunt quasi sedes e quibus argumenta promuntur.*

PROMONTORIUM. Flacc. 13. *omnes sinus, promontoria, litora. Verr. V. 56. ut illi, quos a poetis accepimus, sinus quosdam obsedisse maritimos, aut aliqua promontoria aut praerupta saxa tenuisse dicuntur, ut eos, qui essent appulsi navigiis, interficerent; Laestrygonos significat.*

PROMOTUM dicitur id quod Stoici προηγμένον. Fin. III. 16.

PROMOVERE alio loco collocare. Q. Fr. III. 1. *assa in alterum apodyterii angulum promovi.*

PROMPTUS. 1. paratus, Rull. II. 30. *ad vim promptus, ad seditionem paratus, ad caedem expeditus. Brut. 42. prompta et parata in respondendo celeritas. ib. 36. M. Marcellus promptus et non inexercitatus ad dicendum fuit. Fam. IV. 13. cetera quae tibi a multis prompta esse certo scio a me sunt paratissima. 2. conspicuus, apertus Planc. 14. vultu promptum habuit et lingua dolorem. Orat. 1. 40. alacri et prompto vultu huc illuc intueri. Rosc. Am. 43. hoc quidem minime latet, quod ita promptum et propositum est. Orat. III. 57. discutienda sunt ea, quae obscurant, et ea, quae sunt eminentia et prompta, sumenda. 3. alacris, audax (dreist). Verr. IV. 17. Tu Caccurii promptissimi hominis et experientis (i. e. qui satis alacris esset ad propulsandas iniurias et in usu rerum versatus) et in primis gratiosi supellectilem omnem auferre non dubitasti. Verr. II. 14. hi hominem (Verrem) admonent, rem (Heracleii) esse praeclaram refertam omnibus rebus; Heraculum hominem esse maiorem natu non promptissimum. P. s. 23. quum ego (Pisonem) Caelimonta-*

na porta introisse dixissem, sponsione me, ni Esquilina introisset, homo promptissimus lacessivit.

PROMULGARE, legem antequam ad populum feratur scriptam palam proponere. Att. l. 11. *quid de promulgata rogatione sentiret.* Phil. I. 10. *loquor de legibus promulgatis de quibus est integrum vobis.* Sext. 11. *promulgantur uno eodemque tempore rogationes ab eodem tribuno de mea pernicie et de provinciis consularibus nominatim.* Flacc. 7. *quae scisceret plebes aut quae populus iuberet — re multos dies promulgata et cognita iuberi vetarique voluerunt.*

PROMULGATIO est legis, quum scripta proponitur ante comitia. Fam. l. 5. *nefaria promulgatio.* Phil. I. 10. *illae leges nulla promulgatione latae sunt, antequam scriptae.* Phil. V. 5. *ubi promulgatio trinundinum?* Scilicet leges antequam ad populum ferrentur, scriptae debebant proponi h. e. promulgari per trinundinum.

PROMULSIS cibi quao ante cenam iustam, et ante mulsi potionem gustabantur, apponebanturque in gustatoriis s. promulsidariis. Fam. IX. 16. *Ante meum adventum fama ad te de mea nova lautitia veniet; eam extimesces. Neque est quod in promulsidae spei ponas aliquid, quam totam susuli. Solebam enim antea debilitari oleis et lucanicis tuis.* Ibid. 20. *habuisse (me) non hospitem, sed contubernalem. At quem virum? non eius quem tu es solitus promulsidae conficere, i. e. saturare.*

PRONEPOS. Tusc. III. 12. *pronepos Iouis est Thyestes.*

PRONOMINATIO. Her. IV. 31. *Pronominatio est, quae sicuti cognomine quodam extraneo demonstrat id, quod suo nomine appellari non potest.*

PRONUNTIARE. 1. est praeconum, qui aliquid proclamando denuntiant. Fam. V. 12. *victorum nomina magna voce pronuntiare.* 2. est magistratum, qui edictis aliquid imperant. Verr. III. 20. *haec omnia venditis decumis anno tertio edixisse de dico, quae si reip. causa faceres in vendendo essent pronuntiata.* 3. est consulum, sententias pronuntiare. Fam. l. 2. *quod fit, quum diversas senatorum sententias breviter repetunt, ac deinde in eas discessionem fieri iubent.* 4. est praetorum in iudiciis. Verr. II. 58. *(Verres) palam de sella ac tribunali pronuntiat.* 5. pronuntiare nonnun-

quam i. q. promittere. Cluent. 29. *suppressam esse ab eo pecuniam, quam pro reo pronuntiasset, qui erant in concione non intelligebant.* Att. I. 11. *Novi est in lege hoc, ut qui nummos in tribu pronuntiavit, si non dederit, impune sit.* — *Dixi hanc legem P. Clodium iam ante servasse; pronuntiare enim solitum esse et non dare.* Planc. 18. ubi item de largitione candidatorum ad suffragia captanda agitur: *doce — decuriasse Plancium, conscripsisse, sequestrum fuisse, pronuntiasse (i. e. promississe) divisisse.* 6. omnino viva voce eloqui. Div. II. 5. *memoriter pronuntiare versus* Orat. I. 61. *Demosthenes summa voce versus multos uno spiritu pronuntiare consuescebat.* Ibid. 19. *Menedemus — memoriter multa ex orationibus Demosthenis praeclare scripta pronuntians.* Orat. II. 19. *quinque faciunt quasi membra eloquentiae, invenire quid dicas, inventa disponere, deinde ornare verbis, post memoriae mandare, tum ad extremum agere ac pronuntiare.*

PRONUNTIATIO. 1. Inv. I. 7. *Pronuntiatio (der Vortrag des Redners, mit Inbegriff der Geberden) est ex rerum et verborum dignitate vocis et corporis moderatio.* 2. *der blofse mündliche Vortrag des Redners.* Orat. II. 8. *qui cantus moderatae orationis pronuntiatione dulcior inveniri potest?* 3. *sententia iudicium publicata* Cluent. 20. *Oppianico re et existimatione iam, lege et pronuntiatione nondum condemnato.* 4. *enuntiatio s. enuntiatio (ein Satz).* Fat. 12. *quid est cur non omnis pronuntiatio aut vera aut falsa sit?*

PRONUNTIATOR. Brut. 83. *Thucydides rerum gestarum pronuntiator sincerus et grandis etiam fuit.*

PRONUNTIATUM, c. q. *enuntiatio s. pronuntiatio, ein Satz.* Tusc. I. 7.

PRONUS. 1. *de gravitate corporum.* Tusc. I. 18. *Nihil habent haec duo genera proni, et supra semper petunt.* 2. *in anteriorem partem flexus.* Div. I. 53. *Motus corporis pronus, obliquus, supinus.*

PROOEMIUM. 1. *musicorum, das Vorspiel, das Ritornell.* Orat. II. 80. *citharaedi prooemium.* 2. *orationis exordium* Orat. I. 19. *inprimis autem species exordii, quod Latine dictum est principium, et insinuationi opponitur* Her. I. 4. Cluent. 21. *longum et alte petitum prooemium.* 3. *librorum scriptorum exordium sive praefatio.* Att. XVI. 6. *de gloria librum ad*

*te misi, et in eo prooemium id est, quod in Academico tertio; id evenit, quod habeo volumen prooemiorum, ex eo eligere soleo, quum aliquod σύγγραμμα institui. Itaque iam in Tusculano, qui non meminissent me ab-
 usum isto prooemio, conieci in eum librum, quem tibi misi. Quum autem in navi legerem Academicos, agnovi
 erratum meum, itaque statim novum prooemium exara-
 vi, tibi misi.* 4. praefatio edicti praetoris. Verr. I. 43. *quum a te caput illud (edicti) tam multis verbis meo-
 cenario prooemio esset ornatum.* 5. praefatio legis. Leg. II. 7. *habet legis prooemium. Sic enim hoc ap-
 pellant Plato (de Legg. lib. X. 4.)*

PROPAGARE. 1. de sobole. Phil. I. 6. *Brutus qui regio dominatu remp. liberavit et ad similem virtu-
 tem et simile factum stirpem in prope quingentesimum
 annum propagavit.* 2. de vitae conservatione. Inv. I. 1. *quum homines sibi victu serino vitam propagabant.* Fin. V. 12. *Philoctetes propagabat vitam aucupio sa-
 gittarum.* 3. de temporis continuatione. Catil. II. 5. *quos si meus consulatus sustulerit, non breve, nescio
 quod tempus, sed multa secula propagarit reip.* 4. de
 bonis aut malis vel conservatis, vel amplificatis, vel
 multiplicatis. Prov. cons. 8. *annus est integer nobis
 exspectandus, quo interiecto civium calamitas, socio-
 rum aerumna, sceleratissimorum hominum impunitas pro-
 pagatur.* Off. II. 12. *vera gloria radices agit, atque
 etiam propagatur.* Top. 18. *ex quibus plura bona pro-
 pagantur.* 5. memoriae posteritatis tradere. Sext. 48. *haec fama celebrantur, monumentis annalium mandan-
 tur, posteritati propagantur.*

PROPAGATIO. 1. Sen. 1. 15. *propagatio vi-
 tium.* 2. Off. I. 17. *propagatio et soboles origo est re-
 rum publicarum.* Tusc. I. 14. *procreatio liberorum pro-
 pagatio nominis.* 3. Fam. V. 15. *vita in qua nihil in-
 sit, nisi propagatio miserrimi temporis.* 4. Prov. cons.
 12. *finium imperii nostri propagatio.*

PROPAGATOR, prorogator. Att. VIII. 3. *ille
 provinciae propagator, de Pompeio qui auctor fuerat ut
 Caesari provincia Gallia in quinquennium prorogaretur.*
 Codex Maffei; habet *prorogator*, quod Malaspina
 praeferebat. Vulgatam defendit Graevius.

PROPAGO. Absenker. Sen. 15. *malleoli, plan-
 tae, syrmenta, vivi radices, propagines.*

PROPALAM. Orat. I. 35. *neque prōposito argento neque tabulis et signis propalam collocatis.*

PROPATULUS. Verr. IV. 49 *in aperto ac propatulo loco.* Oecon. 1. *quum victus et cultus humanus non uti feris in propatulo ac silvestribus locis, sed domi sub tecto custodiendus esset.*

PROPE. 1. *de loco, i. q. propter, in vicinia.* Fam. VII. 23. *ut non solum prope me, sed plane mecum habitare posses.* Verr. V. 2. *bellum tam prope Siciliam — fuit.* N. D. I. 31. *Quinque stellae eundem orbem tenentes aliae propius a terris, aliae remotius.* 2. *de tempore.* Tusc. I. 12. *Antiquitas quo propius aberat ab ortu et divina progenie hoc melius ea fortasse, quae erant vera, cernebat.* 3. *de accessu ad rem in oratione.* Partit. 36. *Etiam si propius accedat ad consuetudinem mentemque sermonis defensoris definitio.* Flacc. 10. *propius accedo, nego esse ista testimonia.* 4. *propius nihil est factum, significat idem quod parum abfuit quin fieret.* Q. Fr. I. 2. *propius nihil est factum, quam ut occideretur.* Verr. V. 36. *nec quidquam propius est factum, quam ut vivus combureretur.* 5. *prope pro paene.* Fam. IV. 3. *sapientia prope singulari.* Quint. 13. *modestia prope dicam non minore.* Planc. 8. *de favore municipii Arpinatis. Quid ego de me, de fratre meo loquar? quorum honoribus agri prope dicam ipsi, montesque faverunt.*

PROPEDIEM. Att. VI. 1. *ego ut spero, propediem te videbo,* ibid. II. 1. *prognostica nostra propediem exspecta.*

PROPELLERE. Tusc. IV. 3. *navem remis.*

PROPÆMODUM. Orat. 43. *de verbis componendis et de syllabis propemodum dinumerandis et dimetiendis loquemur.* Off. II. 8. *haec (scil. amicitia) est una res propterea ut non multum differat inter summos et mediocres viros, eaque utrisque est propemodum comparanda, i. e. prope omnibus utriusque generis.* Pearnicius interpretabatur *prope ad eundem modum,* Heusingerus: *certo quodam modo,*

PROPENDERE. 1. *sensu proprio.* Tusc. V. 18. *quaero quam vim habeat libra illa Critolai, qui quum in alteram lancem animi bona imponat, in alteram corporis et externa, tantum propendere illam boni lancem putet, ut terram ac maria deprimat.* 2. *de animi inclinatione.* Orat. II. 29. *necesse est ut is qui nobis*

causam adiudicaturus sit aut inclinatione voluntatis propendeat in nos. — ibid. 41. si se dant iudices, — et quas sponte quo impellimus, inclinamus atque propendimus. 3. gravitate et magnitudine superare. Tull. V. 51. vita, non solum si undique referta bonis est, sed et multo maiore et graviore ex parte bona propendunt, beata recte dici potest.

PROPENSE. libenti animo. Fam. XII. 15. Rhodios tanta in pravitate animadverti. — ut hanc concordiam et conspirationem omnium ordinum ad defendendam libertatem propense non crederent esse factam.

PROPENSIO. Fin. IV. 17. Natura jure responderit — errare Zenonem, qui nulla in re nisi in virtute propensionem, ne minimi quidem momenti ad summum bonum adipiscendum esse diceret.

PROPENSUS inclinatus, proclivis. Rosc. Am. 30. natura non tam propensus ad misericordiam quam inclinatus ad severitatem videbatur. N. D. III. 40. disputatio — ad veritatis similitudinem propensior. Off. II. 26. a quo expeditior et celerior remuneratio fore videtur, in eum fere est voluntas nostra propensior. Tusc. IV. 28. ut optima quisque valitudine affectus potest videri — ad aliquam morbum proclivior, sic animus alius ad alia vitia propensior.

PROPERARE. fastinare. Fam. XII. V. inde ventis remisque in patriam omni festinatione properavi. Mil. quae causa erat, cur Romam properaret. Somn. quin huc venire propero? Tusc. I. 51. veniet tempus (mortis) et quidem celeriter, sive retractabis, sive properabis. Volut enim aetas. Mil. 19. properato opus est.

PROPERATIO. Fam. V. 12. ad properationem meam quiddam interest non te expectare dum ad locum venias.

PROPINARE, einem zutrinken. Tusc. I. Socrates quum venenum ut sitiens obduxisset reliquum sic e poculo eiecit, ut id resonaret, quo sonitu reddito ridens: Propino, inquit hoc pulchro Critiae, qui in eum fuerat teerrimus. Graeci enim in conviviis solent nominare cui poculum tradituri sint.

PROPINQUITAS. 1. de loco die Nähe. Phil. III. 6. municipium propinquitate prope finitimum Scaur. fr. propinquitas et celebritas loci tollit suspicionem. 2. cognatio. Planc. 11. maximis vinculis et propinquitatis et affinitatis coniunctus.

PROPINQUUS. 1. de loco. Phii. XI. 13. *propin-
quae finitimaeque provinciae.* Tin. V. 1. *Platonis
hortuli propinqui,* 2. de tempore Div. I. *Hector mo-
riens propinquam Achilli mortem denuntiat.* 3. de si-
militudine. Orat. II. *motus qui finitimi sunt et pro-
pinqui his* Her. IV. 10. *huic figurrae (orationis) pro-
pinqua est — sufflata. Nam ut corporis bonam ha-
bitudinem tumor imitatur saepe, ita gravis oratio sae-
pe imperitis videtur ea, quae turget, et inflata est.*
Inv. II. 54. *fidetiae — audacia non contrarium, sed
oppositum est ac propinquum, et tamen vitium est.*
4. de cognatione. Mil. 28. *Clodius aequabiliter — in
longinquos, in propinquos, in alienos, in suos irru-
ebat.* Mur. 35. *virgo Vestalis huius propinqua et ne-
cessaria.* Off. I. 17. *arctior colligatio est societatis pro-
pinquorum.*

PROPIOR. Att. XIV. 21. *nos alium portum
propioiorem huic aetati videbamus. i. c. mortem.* Verr.
IV. 40. *in quibus erant omnia, quae sceleri propiora
sunt, quam religioni.* Brut. 92 *cum Hortensio mihi
magis arbitrabar rem esse, quae et dicendi ardore
eram propior, et aetate coniunctor.*

PROPIITIUS. Cael. 18. *si quem forte in veneri-
tis, qui aspernetur pulchritudinem rerum, non odore
ullo, non tactu, non sapore capiatur, excludat auribus
omnem suavitatem, huic homini ego fortasse et pauci
deos propitios, plerique autem iratos putabunt.* Cae-
cil. 13. *ita deos mihi velim propitios, ut — commo-
veor animo.* N. D. I. 44. *Si talis est deus ut nulla
gratia, nulla hominum caritate teneatur; valeat! Quid enim
dicam, propitius sit? Esse enim propitius potest ne-
mini, quoniam ut dicitis, omnis in imbecillitate est et
gratia et caritas.* Art. VIII. 16. *hunc (Caesarem)
propitium; illum (Pompeium) iratum putant.*

PROPOLA. Pis. 27. *pistor domi nullus, nulla
cella; panis et vinum a propola atque de cupa,* Turne-
bus in adv. I. 1. *defendit lectionem propola quae est
in multis Mss. et edd. vet. Eamque revocavit Gruterus.
Sed verum est propola a graeco προπόλης.*

PROPONERE. 1. propalam collocare. Att. VIII.
10. *in publico proposuit epistolam.* Orat. I. 35. *tan-
quam in aliquam locupletem — domum venerim
non explicata veste, non proposito argento, ne-
que tabulis et signis propalam collocatis.* 2. publice le-
gendum

gendum affigere Att. II. 21. locus ubi edicta proponuntur. Quint. 15. de quo libelli (scil. auctionis honorum) in celeberrimis locis proponuntur. Rull. II. 5. aliquando tandem lex in publicum proponitur. Muren. 11. qui singulis diebus ediscendis fastos populo proposuit. 5. de poenis aut præmiis quæ constituuntur. Verr. V. 58. Perres — tantum sibi auctoritatis in rep. suscepit, ut quibus hominibus — in hac urbe. in rep. versari liceret, iis omnibus mortem acerbam crudellemque proponeret, si fortuna eos ad aliquam partem Siciliae detulisset. Verr. III. 79. quum in eo ordine (scil. senatorio) videamus esse multos non idoneos, qui ordo industriae propositus est et dignitati, mirabimur turpes aliquos ibi (scil. in ordine scribarum) esse, quo cuivis licet pretio pervenire. 4. præficere Sext. 6. ut consilium senatus reip. proponerent. 5. de rebus quæ animo contemplandæ obiciuntur, N D I. 40. comprehende animo et propone ante oculos deum — nihil aliud nisi: Ego sum beatus, cogitantem. Deiot. 14. Propone tibi duos reges, et id animo contemplare quod audire non potes. Fam. IV. 9. quæ aliis tute præcipere soles, ea tute tibi subice, atque apud animum tuum propone. Verr. III. 23. Vos ante oculos animosque vestros — huius impræcipientem, Apronii regnum proponite. 6. Commem rare. Ligar. 11. possum notissimos viros proponere. 7. est philosophorum vel oratorum quum ponunt, de quo dicant. Tusc. V. 4. Sic est propositum, de quo disputaremus. Brut. 60. Curio quum tria proposuisset aut quartum addebat, aut tertium quaerebat. 8. de maiore propositione syllogismi. Inv. I. 39. quatuor partibus constat argumentatio, quum aut proponimus, aut assumimus etc. 9. de summa rei Fin. V. 6. quod propositum sit arti 10. An V. 10. nihil erat propositum ad scribendam, h. e. nulla a te data occasio.

PROPORTIO Univ. 4. id optime assequitur, quæ Græce ἀναλογία, Latine (endendum est enim, quoniam hæc primum a nobis novantur) comparatio, proportione dici potest ibid. eius particulae intervallo relicto habebat numerus ad numerum eandem proportionem comparationemque in extremis, quam habent CLVI. cum CCLIII. Verr. IV. 21. Fuere aliquando apud Siculos peræqua proportione cetera.

PROPOSITIO 1. consideratio. Tusc. III. 18. Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II. 24

quid ergo! huiusne vitae propositio et cogitatio Thyestem levare poterit? 2. Consilium, der Vorsatz. Inv. II. 54. *Magnificientia est rerum magnarum et excelsarum cum animi magna quadam et splendida propositione agitatio atque administratio.* 3. der Obersatz im Vernunftschlusse; quae vulgo dicitur maior syllogismi. Inv. 7. 34. ibid. 35. *quas illi duas partes numerant propositionem et approbationem (propositionis) sibi unam partem videri propositionem.* 4. Orat. III. 53. *propositio quid sis dicturus.*

PROPOSITUM. 1. der Vorsatz. Off. I. 31. *Cato quum gravitatem suam perpetua constantia roboravisset semperque in proposito susceptoque consilio permansisset.* — 2. id quod in oratione, vel in disputatione primum argumentum est, der Hauptsatz, das Thema. Orat. III. 55. *declinatio brevis a proposito.* Brut. 9. *degređi a proposito ornandi causa.* Off. III. 9. *Sed iam ad propositum revertamur.* 3. propositum etiam dicitur, disputatio de re universa, non ad certas personas, actiones, locos, tempora relata, (*allgemeine Betrachtung*) ut quum universe quaeritur de ambitu, non de crimine ambitus, quod certo alicui homini obicitur. Top. 21. *Quaestionum duo sunt genera: alterum infinitum, alterum definitum. Definitum est, quod ὑπόθεσις Graeci vocant, nos causam; infinitum quod θεσις illi appellant, nos propositum possumus nominare.* Alio loco Partit. 1. *infinitam quaestionem Cicero consultationem appellat.*

PROPOSITUS. 1. palam collocatus. Pis. 56. *Stipendium militibus numeratum est mensis palam propositis.* 2. de re animo obiecta. Dom. 5. *ante oculos propositum periculum.* Mil. 12. *magna Clodio spes in Milonis morte proposita.* 3. promptus, paratus. Pet. cons. 6. *Iis fac ut propositum et paratum auxilium tuum esse videatur.* Verr. V. 13. *mulier proposita omnibus i. e. quae se facile omnibus prostituit.* 4. *expositus* Fam. V. 16. *omnibus telis fortunae proposita est vita nostra.* Mil. 21. *Alilo vitam suam quam maximis praemiis propositam et paene addictam sciebat.* 5. *impositus vel oppositus.* Cluent. 55. *equites ceterique ordines (praeter senatorium) minus multos sibi laqueos legum et conditionum ac iudiciorum propositos esse oportere, qui in summum locum civitatis aut non potuerunt ascendere aut non petiverunt.*

PROPRÆTOR qui prætura in urbe gesta mittitur in provinciam cum imperio. Fam. VIII. 8. *se-*
natus placere in Ciliciam provinciam in octo reliquis
provincias, quas prætoris pro prætore obtinerent,
eos qui prætores fuerunt — sortito mitti. Prov. cons.
 7. *res in Sardinia — a prætore gesta.* Phil. V.
 17. Cicero censet decernendum esse Caesarem Octavia-
 num qui nondum prætor fuerat, *prætorem, se-*
natorem esse, sententiamque loco prætorio dicere.

PROPRIE. 1. de eo quod singulis est attribu-
 tum, cui opponitur communiter et promiscue. Fam.
 IX. 15. *quod me amas, est tibi id commune cum mul-*
tis, quod tu ipse tam amandus es, id est proprie tu-
um. Sext. 16. *Metelli causam neque Senatus publice,*
neque ullus ordo proprie suscepit. Off. I. 30. *in-*
telligendum est — duabus quasi nos a natura indu-
tos esse personis, quarum una est communis, ex eo
quod omnes participes sumus rationis — altera au-
tem quæ proprie est singulis tributa. Rull. II. pro-
 miscue toto, *quam proprie parva frui parte malle-*
tis. 2. proprie dicere, est rem proprio nomine ap-
 pellare. Partit. 1. *proprie in rebus invenire, in ver-*
bis eloqui dicitur. Phil. II. *O hominem nequam! quid*
enim aliud dicam? magis proprie nihil possum dicere.
 3. *Proprie dicere est etiam rebus convenienter dicere.*
 Orat. II. 14. *quam proprie de unoquoque dixit*

PROPRIETAS. I. Top. 22. *quum quid sit quæ-*
ritur, notio explicanda est et proprietas. Proprietas
sic: in hominemne solum cadat, an etiam in belluas
aegritudo. Partit. 12. *non dubium est, quin definitio*
genere declaretur, et proprietate quadam. H. I. pro-
 prietas est quod nostri logici dicunt *differentiam spe-*
cificam. Ac. pr. II. 18. *Singularum rerum singulae sunt*
proprietates. Hac sententia idem enuntiatur, quod
Leibnitijs principio quod appellabat indiscernibilem.

PROPRIUS 1. opponitur communi. Rosc. Am.
 52. *ille adduci non potest, ut quum ademerit nobis*
omnia, quæ nostra erant propria, ne lucem quoque
hanc, quæ communis est nobis eripiat. Orat. I. 10.
id mihi videbitur — Crassus sua quadam propria non
communi oratorum facultate posse. Fam. IV. 15. *qua-*
re non debes aut propriam fortunam, aut præcipu-
am postulare, aut communem recusare. Leg. II. 22.

quod nunc communiter in omnibus sepultis ponitur; ut hamati dicantur, id erat proprium tum in iis, quos humus iniecta contegeret. 2. opponitur alieno. Orat. II. 10. tibi assentior vestrum esse hoc totum diserte dicere, idque si quis in alia arte faciat, eum assumpto aliunde uti bono, non proprio, non suo. 3. de paribus essentiae seu naturae rei convenientibus. N. D. II. 22. Zeno censet, artis maxime proprium esse creare et gignere. Q. Fr. I. 1. 19. Hoc est epistolae propria, ut is, ad quem scribitur de his rebus, quas ignoret certior fiat. 4. in verbis opponitur proprium translatio seu metaphorico. Orat. III. 57. verba propria et certa quasi vocabula rerum paene una nata cum rebus ipsis. Off. I. 12. animadverto, quod qui proprio nomine perduellis esset, is hostis vocaretur, lenitate verbi tristitiam rei mitigatam. Hostis enim apud maiores nostros is dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus. 5. aptus. Sull. 3. tempus agendi fuit mihi magis proprium quam ceteris.

PROPUDIUM de homine scelestissimo ac turpissimo Phil. XIV. propudum illud et portentum L. Antonius.

PROPUGNACULUM. 1. locus idoneus defensionis militari Vertheidigungsplatz, Festung, Font. 1. Est in provincia Gallia Narbo Martius specula populi Rom. ac propugnaculum istis ipsis nationibus oppositum et obiectum. Fam. XIV. 18. Domus propugnacula et praesidium habet. 2. de navibus. Verr. V. 31. navis constrata et ita magna, ut propugnaculo ceteris posset esse. Verr. III. 80. Classis pulcherrima Siciliae propugnaculum. 3. metaphorico Oecon. 1. ut ex hac eadem societate mortalibus adiutoria senectutis nec minus propugnacula praeparantur. Verr. III. 16. si prius illud propugnaculum quo contra omnes meos impetus usurum se putat, ex defensione eius delevero.

PROPUGNARE. Off. I. 19. Probe definitur a Stoicis fortitudo quum eam virtutem esse dicunt propugnantem pro aequitate. Tusc. V. 27. Bestiae pro suo partu ita propugnant ut vulnera excipiant.

PROPUGNATIO. Fam. 1. 7. propugnatio ac defensio dignitatis ibid. V. 8. suscepi perpetuam propugnationem pro omnibus ornamentis tuis.

PROPUGNATOR Verr. V. 53. classis infirma propter dimissionem propugnatorum atque remigum.

Orat. I. 57. *huius paterni iuris defensor et quasi patrimonii propugnator sui.*

PROPULSARE, repellere, arcere. Fin. IV. 25. *frigus, famem propulsare.* Phil. V. 4. *sic erant disposita praesidia, ut ab ingressione fori populum tribunosque plebis propulsari videres.* Off. I. 7. *iniustitiae genera duo sunt: unum eorum, qui inferunt, alterum eorum, qui ab iis, quibus inferitur, si possint, non propulsant iniuriam.* Rose Am. 2. *periculum quod in omnes intenditur propulsare.*

PROPULSATIO. Sull. 1. *Cum huius periculi propulsatione coniungam, defensionem off. cu. mei.*

PROPYLAEUM. Off. II. 17. *Phalereus Demetrius Periclem, principem Graeciae, vituperat quod tantam pecuniam in praeclara illa propylaea coniecerit; scil. in propylaea quae templo Palladis in arce Athenarum adiecerat, insumptis in ea duobus millibus et duodecim talentis.*

PROQUAESTOR, qui pro quaestore mittitur in provinciam. Fam. XV. 14. *Saeptus pro quaestore dicitur.* Verr. Act. I. 4. *eum cui proquaestore fuisset, prodidit.*

PRORA. 1. pars anterior navis. Orat. III. 46. *in navigio latera, carinae, proa, puppis.* 2. metaphorice. Fam. X. 24. *Mihi proa et puppis, ut in proverbio Graecorum est, fuit a me tui dimittendi, ut rationes meas explicares.*

PRORIPERE. Verr. V. 62. *iubet hominem proripi.* Har. 1. *Ille aestuans se e curia repente proripuit.* Fin. II. 22. *quae libido non sese proripiet ac proiciet.*

PROROGARE, differre. Verr. I. 38. *diem prorogare.* Att. XIII. 34. *quid plura? ipse enim adsum nisi quid tu prorogas.* Phil. II. 29. *proficiscitur in Hispaniam Caesar paucis tibi ad solvendum propter inopiam tuam prorogatis diebus.* Sic prorogatio diei. Att. XIII. 43. *Sed prorogare est proprie populi per legem alicui magistratum, imperium, provinciam continuantis, semperque dicitur ubi continuatio fit saltem decreto aliquo ut Senatus.* Propagare autem continuationem quamcumque et quacumque de causa notat. Sed inconstantia librariorum hoc discrimen non accurate servavit. Vid. Perizon. Animadv. hist. c. b. Drakenb. ad Liv. XLII. 30. Graev. ad Epp. ad Att. V. 17. Oudendorp ad Sueton. Aug. 23. Ern. Sic prorogare provinciam, Att. V. 2. 11. Q. Fr. I. 1, 4. *quod*

si tibi bellum administranti prorogatum imperium viderem intelligerem etiam fortunae potestatem, in nos prorogaram.

PROROGATIO. 1. dilatio. Art. XIII. 43. *utar prorogatione diei.* 2. latior extensio Muren. 23. *flagitasti prorogationem legis Maniliae scil. ut quod in ea statutum esset etiam in alio genere valeret.* Ern.

PRORUMPERE *hervorbrechen* Muren. 39. *illa pestis immanis importuna Catilinae prorumpet qua poterit — in agros suburbanos repente advolabit.* 2. *ausschweifen.* Rosc. Am. 5. *Cogueris eo prorumpere hominum cupiditatem et scelus et audaciam, ut non modo clam, verum etiam in foro — caedes futurae sint.*

PRORUPTUS. Rosc. Am. 24. *prorupta audacia.*

PROSAPIA. Univ. 11 *memoremus — Jovem, atque Junonem reliquos — et eorum, ut utamur veteri verbo, prosapiam.*

PROSCRIBERE est ut Ulpianus l. Sed etsi pupillus D. de insutor Act. explicat, claris literis aliquid scriptum in tabula publica proponere, ut de plano recte legi possit, non in loco remoto, sed in-evidenti Hinc dicitur *domus proscribi*, quum tabula qua significatus eam venditum in palam proponitur. Olf. III. 17. ibid. c. 13. Idem de servis aut mancipiis. Q. Fr. II. 5. *Racilius tabulam proscripsit, se familiam Catonianam venditurum.* Quint. 4. *laetionem Quintius se facturum esse proscrit earum rerum, qui ipsius erant privatae.* Verr. 1. 54. *proscribere diem* Sic Att. IV. 3 XII. 49. XVI. 4. 1. 2. *proscribere* est edicto proposito sic aliquem e civitate eiicere, ut simul bona eius publicentur, et caedi eius, si intra certum numerum miliarium ad urbem accesserit, impunitas proponatur. Huius proscriptionis primus auctor Sulla fuit. Rosc. Am. 6 *quum proscriberentur homines.* Att. VII. 7. *ut quid? si victus eris, proscribere?*

PROSCRIPTIO. 1. Flacc. 30. *eruptiones falsas, praediorum proscriptiones cum mulierculis aperta circumscriptione fecisti.* 2. Rosc. Am. 53 *cavete — ne nova et multo crudelior per vos proscriptio instaurata esse videatur, quam scilicet nuper illa Sullana fuit.* Vid. *Proscribere.* Parad. VI. *proscriptiones locupletum, Sext. 30. quum de capite civis et de bonis proscriptio ferretur; intelligit exsilium suum.*

PROSCRIPTURIRE; cupiditate teneri Sullanae proscriptionis instaurandae. Att. IX. 10. *hoc turpe Gnaeus noster (Pompeius Magnus) biennio ante cogitavit, ita sullaturit animus eius et proscripturit diu.* cf. Att. VIII. 11.

PROSCRIPTUS. 1. Att. XII. 48. *horti quem in diem proscripti sint, velim ad me scribas.* Verr. I. 54. *iste locare incipit non proscripta neque edicta die.* Att. XVI. 16. *Buthrotium agrum proscriptum vidimus.* 2. Verr. I. Lex Cornelia (Sullae) proscriptum iuvare vetat.

PROSELENUS, ante lunam natus. Fr. orat. pro Fundan. *Arcades se Proselenos esse asseverant.* Vid. Heynii diss. de Arcadibus luna antiquioribus.

PROSEMINARE. Hortens. fr. solertiam, quae posset vel in tegulis proseminare ostreas. Orat. III. 16. *nam quum essent plures orti a Socrate — proseminatae sunt quasi familiae dissentientes inter se et multum distinctae.*

PROSEQUI. 1. sensu proprio. Q. Fr. II. 12. *publicani Domitium cum equis prosecuti sunt.* Fam. XIII. 6. *quum te prosequerer paludatum.* 2. per translationem de honoris et benivolentiae officiis quibus vel absentem vel discedentem vel mortuum complectimur Planc. 30. *Isms in discessu meo non lacrimis solum suis, sed animo, corpore, copiis prosecutus est.* Fam. XV. 21. *reliquum est ut tuam protectionem amore prosequar, redditum spe expectem.* Phil. IV. 1. *Laudo vos, Quirites, quum gratissimis animis prosequimini nomen clarissimi adolescentis.* Lael. 7. *absentes adsunt (amici) — et, quod difficile dictu est, mortui vivunt, tantus eos honos, memoria, desiderium prosequitur amicorum.* Brut. 2. *opportunitatem mortis illius bonivolentia potius, quam misericordia prosequamur.* Phil. II. 13. *quae tam immemor posteritas, quae tam ingratae literae reperientur, quae eorum gloriam non immortalitatis memoria prosequantur.* (Legendum videtur: non immortalis memoria prosequantur. Sic paullo ante: quae (res) commendatio memoriae hominum sempiternae?). 3. urgere. Verr. II. 30. *iratus hominem verbis vehementioribus prosequitur.*

PROSILIRE. Cael. 26. *sed quid ego de dignitate istorum testium loquor? — in balneis delituerunt — deinde temere prosiluerunt.*

PROSPECTARE. Cornel. I. fr. prospectat *Cominius quid agatur.* Verr. V. 17. de nove Cybea, quam Mamertini Verri donaverant: *quae — quidem omnibus, qui eam aspexerant, prospectare iam exsilium atque explorare fugam domini videbatur; scilicet Verri in causa repetundarum mox damnandi et in exsilium abituri.*

PROSPECTUS. 1. *Aussicht.* Att. XII. 10. *prospectus maris.* Dom. 44. in Palatio pulcherrimo *prospectu* porticum concupierat. 2. *Anſicht.* Verr. I. 47. *eum quem virgis iste ceciderat in prospectum populi Rom. produxit.*

PROSPER. N. D. III. 37. *Sic se res habet ut ad prosperam adversamve fortunam qualis sis aut quemadmodum vixeris nihil intersit.* Att. IX. 6. *non iam id ago ut prosperos exitus consequar.* Off. II. 6. *quum prospero flatu fortunae utimur, ad exitus pervehimur optatos.*

PROSPERE. Fam. XII. 9. *omnia prospere procedent.* N. D. II. 66. *magnis viris prospere eveniunt omnes res.*

PROSPERITAS. N. D. III. 36. *omnes mortales sic habent — omnem commoditatem prosperitatemque vitae a diis se habere, virtutem autem nemo unquam acceptam deo retulit.* Fin. II. 6. *Aristoteles virtutis usum cum vitae perfectae prosperitate coniunxit.* N. D. III. 36. *Improborum prosperitates secundaeque res redarguunt, ut Diogenes dicebat, vini omnem deorum atque potestatem.*

PROSPICERE. 1. *praevidere.* Muren. 28. *sapientes ac multum in posterum prospicientes iudices.* Fam. IV. 2. *multo ante tanquam ex aliqua specula prospexi tempestatem futuram.* 2. *consulere, providere.* Catil. IV. 3. *Consulite vobis, prospicite patriae.* Verr. I. 58. *habemus liberos parvos — consulere vivi ac prospicere debemus, ut illorum solitudo et pueritia quam firmissimo praesidio munita sit.* Ibid. 8. *vos quod ad vestram famam existimationem salutemque communem pertinet, iudices prospicite atque consulite.* Verr. III. 55. *in reliquum tempus ait (Metellus) se rectigalibus prospexisse.*

PROSTARE, de eo qui operam suam locat. Quint. 31. *cuius vox in praeconio quaestu, prosiliit.*

PROSTERNERE. 1. *niederwerfen*. Phil. II. 18. *ille se ad pedes meos prosternens lacrimans*. 2. *Zu Grunde richten*. Cluent. 26. *præcipitantem impellamus et perditum prosternamus*. — 3. *niederschlagen*. Cluent. 6. *mulier perfragit ac pros ravit omnia cupiditate ac furore*. 4. *vernichten*. Fam. V. 9. *malivolorum obtreccationes et invidias prosternere atque obterere*. 5. *in die Flucht schlagen*. Phil. XIV. 10. *Mirtius hostes prostravit, fudit, occidit*.

PROSTRATUS. 1. *sensu proprio*. Ligar. 5. *prostratus ad pedes*. 2. *valde afflictus et percussus*. Orat. II. 52. *afflicta et prostra virtus*. Cael. II. 1. *iacet ille nunc prostratus et se percussum atque abiectum esse sentit*.

PROTECTUS, *cavendo securus*. Phil. XII. 3. *sapientia cauti ribus utilis consiliis, in posterum providet, est omni ratione protector*.

PROTEGERE. 1. *sensu proprio*. Tusc. IV. 22. *quum (Africanus) in acie M. Halienum scuto protexerit*. 2. *defendere*. Sull. 18. *Ego iacentem et spoliatum defendo et protego*.

PROTERERE. Her. IV. 13. *quam (urbem) Karthago Numantia — Corinthus labefactare non potuit, eam patiementi nunc ab homunculis deterrimis proteri atque conculeari?* Flacc. 22. *istum semper illi ipsi domi proterendum esse et conculeandum putaverunt*.

PROTERRERE. Caecin. 9. *ferro proterrui i. e. in fugam conieci terrore ferri*.

PROTERVITAS. Cael. 12. *facile est accusare luxuriam — de adulteriis, de protervitate, de sumptibus immensa oratio est*.

PROTERVUS. Fin. V. 12. *sessiones quaedam et flexi fractique motus, quales protervorum hominum aut mollium esse solent, contra naturam sunt*. Cael. 16. *si proterva petulanter, dives effuse viveret*.

PROTINUS. 1. *statim*. Inv. I. 5. *Principium est oratio perspicue et protinus perficiens auditorem attentum*. 2. *deinceps, postea*. Inv. II. 3. *qui protinus ab hac disciplina sunt profecti*.

PROTRAHERE. Phil. I. 9. *quis accusator tam amens reperietur, qui reo condemnato obiici se multitudini conductae velit; aut iudex, qui reum damnare audeat, ut ipse ad operas mercenarias statim protrahatur?*

PROTRUDERE. 1. sensu proprio. Fat. 19. *qui protrusit cylindrum dedit ei principium motionis* 2. differre. Fam. X. 26. *comitia — quantum facere possumus, — in Ianuarium mensem protrudimus.*

PROVEHERE. 1. sensu proprio. Inv. II. 51. *Navis in portum provehitur.* Div. I. 28. *Equo ad- vectus ad quandam magni fluminis ripam, provectus subito atque delapsus in flumen.* Phil. VIII. 3. *etiam homines agrestes, si homines illi, ac non pecudes potius, inani spe ad aquas usque et Puteolos provehantur* 1. e. somniant se eo ab Antonio deductum iri. 2. metaphoriae Harusp. 20. *Sulpicium — longius quam voluit popularis aura propevit.* Phil. XIII. 11. *Tu quid esses, si tibi ille (Caesar) non tam multa tribuisset? Ecquo te tua virtus propevisset? ecquo genus?* Rosc. Com. 11. *paullo longius oratio mea provecta est.*

PROVERBIUM. Off. I. 10. *illud summum ius, summa iniuria, factum est iam tritum sermone proverbium,* ibid. II. 16. *Meminisse debemus id, quod a nostris hominibus saepissime usurpatum iam in proverbii consuetudinem venit, largitionem fundum non habere.* Verr. I. 46. *quae (dicta ridicula in Verrem) ego non commemorarem — nisi vos illud vellem recordari, istius nequitiam et iniquitatem tum in ore vulgi, atque in communibus proverbii esse versatam.* Fin. II. 32. *Quid? si etiam iucunda memoria est praetitorum malorum? ut proverbia nonnulla veriora sint, quam vestra dogmata. Vulgo enim dicitur: Iucundi acti labores.*

PROVIDENS. 1. providus Verr. V. 39. *iste in tabulis refert; obsignat signis amicorum providens homo.* 2. cautus. Fam. III. 1. *id et ad brevitem est optius, et ad reliquas res providentius.*

PROVIDENTIA. 1. praevision. Inv. II. 53. *Providentia est per quam futurum aliquid videtur, antequam factum est.* 2. providentia divina. N. D. II. 22. *Mens mundi providentia recte appellari potest, quae Graece πρόνοια dicitur.* Ibid. N. D. I. 8. *ubi Velleius ex Epicuri sententia loquitur. Audite — non opificem — Platonis de Timaeo deum. nec animum fatidicam: Stoicorum πρόνοια quam latine licet providentiam dicere.* Div. I. 51. *stabit illud — esse deus et eorum providentia mundum administrari.* N. D. III.

39. dicitis — *materiae universae fictricem et moderatricem divinam esse providentiam; hanc igitur quocumque se moveat efficere posse quidquid velit.*

PROVIDENTER. N. D. III. 40. *Stoicorum ratio. quae de providentia deorum ab illis sanctissime et providentissime constituta est.*

PROVIDERE. 1. *prospicere, consulere* Manil. 11. *industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in providendo.* Mur. 2. *est boni consulis non solum videre quid agatur, verum etiam providere, quid futurum sit.* Div. II. 6. *medicus morbum ingravescentem ratione providet, insidias imperator, tempestates gubernator. Et tamen hi saepe falluntur.* Rab. Post. 1. *hoc plerumque facimus, ut consilia eventis ponderemus, et cui bene quid processerit, multum illum providisse, cui secus, nihil sensisse dicamus.* Q. Fr. I. 1. *consulere omnibus, mederi incommodis hominum, providere salutis.* Cael. 9. *ut eodem tempore et huius salutis, et religioni vestrae, et contra periculosissimas hominum potentias conditioni omnium civium providisse videamini.* N. D. I. 2. *Sunt philosophi — nobiles, qui deorum mente atque ratione omnem mundum administrari atque regi censeant, neque vero id solum, sed etiam ab iisdem, vitae hominum consuli et provideri.* 2. *procurare.* N. D. II. 22. *Mens mundi — haec potissimum providet et in his maxime est occupata, primum ut mundus quam aptissimus sit ad permanendum, deinde ut nulla re egeat.* Fam. I. 2. *quae ut quam rectissime agantur, omni cura providebo.* Att. XIV. 21. *quod opus est provideas atque administres.* 3. *praecavere.* Q. Fr. I. 1. *ante occupatur animus ab iracundia, quam providere ratio potuit, ne occuparetur.* Att. X. 18. *cetera quae consilio provideri poterant, cavebantur.* Planc. 22. *Noli putare nullos fuisse, quorum animos tuus ille fortis animus offenderet? qui te incautum fortasse nunc tuo loco demovere potuerunt, providentem ante et praecaventem nunquam certe movebunt.*

PROVIDUS. N. D. 22. *Natura non artificiosa solum, sed plane artifex a Zenone dicitur, consultrix et provida utilitatum opportunitatumque omnium.* Div. II. 57. *quae vetustas est, quae vim divinam efficere possit? Quid tam divinum autem, quam afflatus ex terra mentem ita movens ut eam providam rerum futu-*

rarum efficiat? N. D. II. 51. *Opera providae solertisque naturae.* Leg. I. 7. *animal providum, sagax, — plenum rationis et consilii, quem vocamus hominem.* Partit. 5. *auditorum aures moderantur oratori prudenti et provido.*

PROVINCIA. 1. sensu proprio regio extra Italiam imperio Rom. adiuncta. Verr. IV. 1. *omnium nationum exterarum princeps Sicilia se ad amicitiam fidemque popul. Rom. applicuit; prima omnium id quod ornamentum imperii est, provincia est appellata.* Phil. I. 9. *quae lex melior, utilior, optima etiam republica saepius flagitata, quam ne praetoriae provinciae plus quam annum, neve plus quam biennium consulares obtraherentur?* Significatur lex Julia (Caesaris) de provinciis ordinandis. Prov. Cons. 7. *ut praetores annuas provincias habeant.* Pis. 16. *ex provincia Macedonia aliquot praetorio imperio, consulari quidem peno rediit, quia incolumis fuerit, qui non triumphavit.* Pis. 2. *Ego provinciam Galliam, senatus auctoritate exercitu et pecunia instructam et ornatam quam cum Antonio commutavi, quod ita existimabam tempora reip. ferre, in concione deposui, reclamante populo Romano.* 2. *munus provinciale.* Pis. 21. *ille, si non acerrime fureret, auderet, quam provinciam P. Lentulus, amicissimus huic ordini, quum et auctoritate senatus et sorte haberet, interposita religione sine ulla dubitatione deposuisset, eam sibi tum asciscere.* 3. *pro quocumque munere aut officio.* Sull. 18. *tuus pater Corneli — illam sibi officiosam provinciam depoposcit; ut quum prima luce consulem salutatum veniret, intronissus in meo lectulo trucidaret.* Cael. 26. *de testibus deprehensi veneni, non dubito quin sint pergraves, (ironice dictum) qui primum sint talis feminae (Clodiae) familiares, deinde eam provinciam susceperint, ut in balneas contruderentur.* Fin. I. 6. *si (atomi) aliae declinabunt, aliae suo nutu recte ferentur, — erit hoc quasi provincias atomis dare, quae recte, quae oblique ferantur.*

PROVINCIALIS Q. Fr. I. 1, 7. *michi quidem videtur non sane magna varietas esse negotiorum in administranda Asia, sed ea tota iurisdictione maxime sustineri. In qua scientiae praesertim provincialis ratio ipsa expedita est.* Ibid. I. 1, 15. *michi casus urbanam in magistratibus administrationem, tibi provin-*

cialem dedit. Ibid. I. 1, 6. provinciales homines sunt Romani in provinciis habitantes, qui opponuntur Graecis. Fam. XV. 1. provincialis delectus, est delectus militum et civibus Romanis in provincia habitantibus; quibus opponantur auxilia sacrorum. Att. VI. 2. aditus ad me minime provinciales; h. e. multo facilius sum in admitteendis qui me adire volunt, hominibus, quam vulgo solent esse in provinciis proconsules aut praetores. Sext. 3. provincialis abstinentia ibid. 5. provincialis integritas, est eorum qui in provincia magistratum gerunt.

PROVISIO. 1. praevisio, s. futuri meditatio. Tusc. III. 14. multum potest provisio animi et praeparatio ad minuendum dolorem. Partit. 20. provisio posterius temporis. 2. cautio. Orat. 56. inculcamus per imprudentiam saepe — versus; vitiosum genus et longa animi provisione fugiendum. Lael. 21. omnium horum vitiorum atque incommodorum, una cautio est, atque una provisio, ut ne nimis cito diligere incipiamus neve indignos.

PROVISUS, providendo ne accidat, curatus. Att. II. 1, a me ita praecautum et provisum est. Tusc. III. 22. quum videtur praecaveri potuisse, si provisum esset, quasi culpa contractum malum aegritudinem acriorem facit. 2. praemeditatus, ibid. III. 15. Epicurus censet, necesse esse omnes in aegritudine esse, qui se in malis esse arbitrentur, sive illa ante provisa et expectata sint, sive inveteraverint. Nam neque vetustate minui mala, nec fieri praemeditata leviora.

PROVOCARE. 1. evocare. Fam. I. 9. Pamphilam cantatum provocamus. 2. lacessere. Fam. VII. 3. ego respondere facilius possum, quam provocare, 3. de provocatione ad populum (appellare) Phil. I. 9. lex ut de maiestate damnati ad populum provocent si velint.

PROVOCATIO. Leg. III. 3. ni par maiorve potestas populusve prohibessit, ad quos provocatio esto. Ibid. Militiae ab eo, qui imperabit, provocatio ne esto. Orat. II. 48. tum illa egi, neque reges ex hac civitate exigi — neque provocationem, patronam illam civitatis ac vindicem libertatis populo Romano dari sine nobilium dispensatione potuisse. Roll. II. 13. poena sine provocatione, (i. e. ius puniendi, ita ut puniendo haud liceat provocare) animadversio sine auxilio.

PROVOCATOR, dicitur gladiator qui cum Samnite componitur, nomenque illud accepisse videtur, quod in certamine primus solebat oppositum sibi Samnitum arma vibrando, hastas iactando provocare. Sext. 64. *quam ne de venalibus quidem homines electos, sed ex ergastulis emptos nominibus gladiatoris ornarit et sortito alios Samnites alios provocatores fecerit.*

PROVOCATUS. Fam. I. 7. *non solum a me provocatus sed etiam sua sponte.* Att. XIV. 14. *amo te beneficio tuo provocatus.* Fin. I. 3. *ego quem timentam lectorem, quam ad te ne Græcis quidem cedentem in philosophia audeam scribere? quamquam a te ipso id quidem facio provocatus gratissimo libro, quem ad me te virtute misisti.*

PROXIME. 1. nuperrime, paullo ante. Fam. VII. 3. *illud tempus, quo proxime fuimus una.* Att. XI. 10. *Litterae quas proxime ad te dedi.* N. D. I. 14. *Cleanthes qui Zenonem audivit, una cum eo quem proxime nominavi.* N. D. III. 21. *Musae eodem numero, quo proxime superiores,* 2. iuxta, in vicinia. Att. I. 14. *proxime Pompeium sedebam.* Phil. X. 11. *Brutus operam det, ut cum suis copiis quam proxime Italiam sit.* Att. VI. 5. *Officium meum putavi, exercitum habere, quam proxime hostem.* 3. de similitudine, et propiorum ordinis coniunctione. Verr. II. 3. *Siculi ad nostram disciplinam proxime accedunt.* Fin. III. 16. *Nemo dicit, in regia regem ipsum productum esse ad dignitatem, sed eos, qui in aliquo honore sint, quorum ordo proxime accedit, ut secundus sit ad regium principatum.* Cluent. 31. *Sapientissimum esse, cui quod opus sit, ipsi veniat in mentem, proxime accedere, qui alterius bene inventis obtemperet.* Rab. Post. 12. *non redeundo in gratiam cum inimico (Gabinio) non violabam Pompeium. Si per eum reductus (ex exilio) insidiosè redissem (reditum in gratiam cum Gabinio simulassem) me scilicet maxime, sed proxime illum quoque (Pompeium) fefellissem.* 4. secundum (zunächst. Olf. II. 3. *proxime et secundum deos homines hominibus maxime utiles esse possunt.* Fam. XII. 13. *Sunt tibi liberi propinquire — merito tibi carissimi. Esse etiam debent in rep. proxime hos cari, qui studiorum tuorum sunt aemuli.* 5. fere, (beynahe). Fam.

IX. 13. *non possum non proxime atque ille, aut etiam aequae laborare.*

PROXIMUS. 1. *nuperrimus, s. proxime superior de tempore.* Fam. I. 9. *proximis superioribus diebus.* Catul. I. 1. *quid proxima, quid superiore nocte egeris.* Lael. 2. *his proximis Nonis tu non affuisti.* 2. *de tempore proxime insequente.* Fin II. 16. *anno proximo.* Manil. 19. *an C. Falcidius, Q. Metellus — quum tribuni plebis fuissent, anno proximo legati esse potuerunt?* 3. *de vicinia loci.* Ac. pr. II. 33. *mare dissimile est proximo ei continenti.* N. D. II. 20. *Huic proximum inferiorem orbem tenet — stella Martis.* 3. *praecedens in ordine.* Orat. 64. *proximus a postremo.* 4. *ordine aut dignitate secundus.* Cluent. 55. *Equus senatori dignitate proximus.* Brut. 47. *duobus summis (oratoribus) Crasso et Antonio L. Philippus proximos accedebat, sed longo intervallo tamen proximus.* Inv. II. 58. *Summa quidem necessitudo videtur esse honestatis, huic proxima incolumitatis, tertia ac levissima commoditatis.* 5. *propinquus s. affinis.* Off. I. 14. *iniuriosi in proximos.* 6. *proximi interdum sunt advocati, defensores alicuius rei, qui ei adsunt in iudicio et assident in subselliis.* Verr. V. 64. *quum haec — cumlata tuis proximis plana fecero, ibid. II. 44. qui tabulas tenet, qui scribit, qui proximus est.* 7. *de via brevissima.* Off. II. 12. *Praeclare Socrates hanc viam ad gloriam proximam et quasi compendiariam dicebat esse, si quis id ageret, ut qualis haberi vellet, talis esset.* 8. Verr. IV. 8. *quia religioni suae non modo in diis patriis repetundis, sed etiam in ipso iureiurando ac testimonio proximus fuit, ab ea non discessit, eam diligenter servavit.*

PRUDENS. 1. *providus, cautus.* Leg. I. 16. *quis prudentem et ut ita dicam cautum non ex ipsius habitu, sed ex aliqua re externa iudicet?* Partit. 5. *Orator prudens et providus.* Div. I. *alii quos prudentes, id est, providentes possumus dicere.* 2. *dicitur etiam de eo qui vel ingenio, vel doctrina, vel iudicio pollet.* Cluent. 38. *quis P. Octavio Balbo ingenio prudentior, iure peritior. — commemorari potest.* Lael. 2. *Atilius prudens in iure civili esse putabatur.* Brut. 31. *omnes fere Stoici prudentissimi in disserendo ibid. 68. Torquatus elegans in dicendo, in existimando admodum prudens.* 3. *sciens, consilii sui conscius.* Att. X. 11. *ne*

te sciens prudensque eo demittas, unde exitum vides nullum esse. Fam. VI. 6. ut in fabulis *Amphiaraus* sic ego prudens et sciens (mit Wissen und Bedacht) ad peste mante oculos positum sum profectus.

PRUDENTIA, 1. N. III. 15. Prudentiamne deo tribuemus, quae constat ex scientia rerum bonarum et malarum et nec bonarum nec malarum. Inv. II. 65. Prudentia est rerum bonarum et malarum neutrarumque scientia. Partes eius memoria, intelligentia, providentia Her. III. 2. Prudentia est calliditas, quae ratione quadam potest delectum habere bonorum et malorum. Dicitur item prudentia scientia cuiusdam artificii. Item appellatur prudentia multarum rerum memoria et usus complurium negotiorum Fin. IV. 1. omnibus artibus volumus attributam esse eam, quae communis appellatur prudentia, quam omnes, qui cuique artificio praesunt debent habere. Off. III. 17. Astutiae tollendae sunt, eaque malitia, quae vult illa quidem videri se esse prudentiam, sed abest ab ea distatque plurimum. Prudentia est enim locata in delectu bonorum et malorum, malitia mala bonis ponit ante. Sic Fin. V. 23. prudentia (cernitur) in delectu bonorum et malorum. Hoc pressius enuntiat. Leg. I. 23. animus quum — exacerit illum, ut oculorum, sic ingenii aciem ad bona diligenda et reiicienda contraria, quae virtus ex providendo est appellata prudentia. Partir. 22. prudentia in suis rebus domestica, in publicis civilis appellari solet. Orat. I. 20. quod consuetudo exercitatioque et intelligendi prudentiam acueret et eloquendi celeritatem incitaret. Orat. 8. Semper oratorum eloquentiae moderatrix fuit auditorum prudentia (Einsicht). Partir. 8. facillime auditor discit — si neque prudentiam (Fassungskraft) eius impedias confusione partium, nec memoriam multitudinem.

PRUINA. Reif. N. D. II. 10. aqua neque congelaret frigoribus, neque nive pruinaque concrederet, nisi eadem se admisto calore liquefacta et dilapsa diffunderet. Catil. II. 10. quo pacto illi Apenninum aut quo illos pruinas ac nives perferent?

PRYTANEUM, curia Athenis a Theseo in arce exstructa, ubi Prytanes conveniebant. In eius cenaculo (ἑστία) non solum Prytanibus sed aliis quoque de rep. bene meriti victus publice praebebatur. Orat. I. 54. Socrates interrogatus quam poenae aestimationem
com-

commeruisse se maxime confiteretur, respondit sese moruisse — ut ei victus quotidianus in prytaneo publice praeberetur, qui honos apud Graecos maxime habetur. Verr. IV. 55, ornatissimum prytaneum Syracusis.

PSALTERIUM instrumentum musicum. Harusp. 20. Vid. *Psaltia*.

PSALTRIA, mulier cantatrix, et psaltrio canens. Sext. 54. qui in coetum mulierum pro psaltria adducitur; intelligitur Clodius, qui psaltriae habitu indutus in sacra Bonae Deae irrepserat; teste Plutarcho in vita Ciceronis. Hinc Harusp. 20. *P. Clodius a crocota, a mitra — a strophio, a psalterio — est factus repente popularis*.

PSECCAS, ancilla quae dominam ornat, comit, fugo vel unguentis capillis conspergit. Caelius Fam. VIII. 15. *vellem quidem Venere prognatus* (i. e. C. Julius Caesar) *tantum animi habuisset in vestro Domitio, quantum Psecāde natus* (i. e. Bellienus verna Demetrii ancilla natus, quem paullo ante nominaverat) *in hoc (Domitio alio quodam) habuit* (scil. ut eum occideret).

PSEPHISMA; decretum concionis apud Athenienses. Placc. 7. *porrexerunt manus* (quod appellatur *ῥιγοτονίη*) *psephisma datum est*. Ibid. 6. sic sunt expressa ista praeclara, quae recitantur, psephismata, non sententiis neque auctoritatibus declarata, nec iureiurando constricta, sed porrigenda manu, profundendaeque clamore multitudinis concitatae.

PSEUDOTHYRUM, falsa ianua, s. postica, et recondita, eine Hinterthur. Metaphorice ponitur Verr. II. 21. *Numerantur illa LXX ducenta quinquaginta Syracusanis*. Ea quemadmodum ad istum postea per pseudothyrum (i. e. clandestina ratione et occulta) revertantur, tabulis vobis et testibus planum faciam. Red. in Sen. 6. ille alter (L. Piso) *Carsoninus Calventius* — quam intemperans non ianua receptis, sed pseudothyro intromissis voluptatibus, quibus verbis notatur Piso, quod non adversus solum sed aversus quoque fuerit impudicus.

Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II. 25

PSYCHOMANTIUM locus ubi manes evocantur
Tusc. I. 48. Div. I. 58.

PUBER. Off. I. 35. *nostro quidem more cum parentibus puberes filii, cum soceris generi non lavantur.* cf. Orat. II. 35.

PUBERTAS. N. D. II. 33. *si qui dentes et pubertatem natura dicat exsistere.*

PUBES. i. q. *puber.* Rob. Perd. 11. *neminem esse dico ex omnibus, qui illo die Romae fuerint, pubesque tum fuerit, quin arma ceperit.*

PUBESCERE. 1. de plantis Tusc. I. 28. *Vites laetiscere, pampinis pubescere* N. D. I. 2. *temporum, varietates, caelique mutationes, quibus omnia, quae terrae gignat maturata pubescant.* N. D. II. 15. *Cleantes (qui distingubat nostrum ignem, quem usus vitae requirit, a vitali) negat esse dubium horum ignium sed utri similis sit, quum is quoque efficiat, ut omnia florent et in suo quaeque genere pubescant,* ibid. 19. *multa ab ea (luna) manant et fluunt quibus, et animantes alantur augescantque; et pubescant maturitatemque assequantur, quae oriuntur e terra.* 2. de hominibus Off. I. 32. *Herculem dicunt — quum primum pubesceret, exisse in solitudinem.*

PUBLICANA, Verr. III. 34. *Mulierculae publicanae noluit (Verres) ex decumis nimium lurri dare, ne forte ab nocturno suo quaestu animum ad vectigalia redimenda transferret.* Facete Pippam, mulierem libidinosisissimam quae se non Verri solum sed aliis etiam prostituebat publicanam appellat, respiciens ad publicanos vectigalium publicorum redemptores.

PUBLICANUS, Eques apud Romanos publicorum vectigalium redemptor. Planc 9. *Flos equitum Romanorum, ornamentum civitatis, firmamentum reip. publicanorum ordine continetur.*

PUBLICARE, publicum facere. Rull. II. 21. *privata publicare, publica liberare* Catil. IV. 4. (Caesar) *bona (conjuratorum Catiliani) publicari iubet.* Dom. 8. *quum lege nefaria Ptolemaeum regem Cypri — causa incognita publicasset; nempe Clodius legem tulerat ut Cypri*

regnum et regis Ptolemaei gaza publicaretur h. e. in populi Rom. potestatem redigeretur.

PUBLICATIO. Planc. 41. cui (M. Lenio Flacco) *quum omnis metus, publicatio bonorum, exsilium, mors proponeretur, haec perpeti si acciderent maluit, quam custodiam capitis mei dimittere.*

PUBLICE, reipubl. nomine, in causis publicis; Fam. XV. 1. publice scribere i. e. ad senatum. Caecil. 1. publice venire cf. Rosc. Am. 39. Verr. II. 47. III. 75. Ern.

PUBLICUS 1. *Publicum* dicitur quod est universi populi. Rull. II. pecunia publica. Balb. 13. *publica* dicuntur vectigalia populi Romani. Sic. Q. Fr. I. 1. *hic te ita versari ut et publicanis satisfacias, praesertim publicis male redemptis.* Prov. Cons. 5. *publicani* dicuntur frui publico. ibid. *ager publicus Campanus* Top. 7. *quum de litoribus ageretur, quae omnia publica esse vultis.* Mil. 27. *tabulae publicae.* Inv. I. 27. *publicum* (genus occasionis) est quod civitas universa aliqua de causa frequentat, ut ludi, dies festus, bellum. 2. *Publicum iudicium* opponitur privato Cluent. 27. 3. *Publicum* opponitur domestico. Verr. I. 31. *procurandi tibi in publicum potestatem factam negas.* Mil. 7. *caruit foro postea Pompeius, caruit senatu, caruit publico; ianua se ac parietibus texit.*

PUDENS verecundus. Phil. III. 11. *nihil apparet in eo ingenuum, nihil moderatum, nihil pudens, nihil pudicum* Verr. III. 69. *Navus et pudens et probus filius.* ibid. *pudentissima femina.* Her. III. 13. *Risus pudens et liberalis.*

PUDENTER. Quint. 11. *quem nunc interficere nefarie cupis, eum tu pudenter appellare (bescheiden mahnen) volebas?* Orat. II. 39. *Crassum sciebam vel pudentius vel invitius ad hoc genus sermonis accedere.* Att. XVI. 15. *pudentissime hoc Cicero (filius) petierat.*

PUDET. Dom. 11. *me non solum piget stultitiae meae sed etiam pudet.* Verr. Act. I. 12. *Sunt homines, quos libidinis infamiaeque suae neque pudeat, neque taceat.* Orat. I. 10. *haec aetas nostra praeter te Crasse — quod interdum pudeat iuris ignara est.* Flaec. 22.

nonne esset puditum, si hanc causam ageres severe, non modo legatum sed Trallianum omnino dici Maeandrium. N. D. I. 39. Pluentium (ait Epicurus) frequenter transitio fit visionum, ut e multis una videatur. Puderet me dicere non intelligere, si vos ipsi intelligeretis, qui ista defenditis. Orat. 43. Versus ille qui vetat artem pudere proloqui quam facites. Orat. I. 26. Non pudendo, sed non faciendo id, quod non deret impudentiae nomen effugere debemus. Brut. 50. audiens multitudo — ducitur oratione — gaudet, dolet — ad misericordiam adducitur, ad pudendum, ad pigendum.

PUDICITIA. 1. de maribus Rab. Perd. 3. perscriptum hunc nec suae nec alienae pudicitiae pepercisse. Cael. 18. parcat inventus pudicitiae suae, ne spoliet alienam, Mil. 4. pudicitiam quam eriperet (i. e. eripere conaretur) militi tribunus militaris in exercitu C. Marii, propinquus eius imperatoris, intersectus ab eo est, cui vim offerebat. Pacere enim probus adolescens periculose, quam perpeti turpiter maluit. Leg. I. 19. erubescunt pudici etiam loqui de pudicitia, 2. de feminis. Cluent. 5. Ita flagrare coepit amentia, sic inflammata ferri libidine, ut eam non pudor, non pudicitia — a cupiditate revocarct.

PUDICUS. Phil. III. 11. nihil apparet in eo ingenuum, nihil moderatum, nihil pudens, nihil pudicum.

PUDOR. 1. sensu proprio Tusc. II. 21. saepe videmus fractos pudore qui ratione nulli vincerentur. Fin. II. 34. inest (in sanis) moderator cupiditatis pudor. Prov. cons. 6. quae homini, in quo aliquis, si non famae pudor, at supplicii timor est, gravior poena accidere potuit? Catil. II. 11. Ex hac parte pudor pugnat, illinc petulantia; hinc pudicitia, illinc stuprum. 2. Bescheidenheit. Orat. II. 3. pudore a dicendo et timiditate ingenua quadam refugisti Fam. V. 19. non dimittam pudorem in rogando meum.

PUELLA. Att. I. 4. de tutela legitima in qua dicitur esse puella nihil usucapi potest.

PUER. 1. sensu proprio de impubere. Arch. 2. ut primum ex pueris excessit Archias. Orat. 34. nescire, quid antea, quam natus sis, acciderit, id est semper esse pue-

rum. Rosc. Am. 55. (*proscriptio nova et crudelior*) *quae ad liberòs et infantium puerorum incunabula pertinet.* Sen. 21. *quod pueri, quum artes difficiles discunt ita celeriter res innumerabiles arripiant, ut eas non tum primum accipere videantur, sed reminisci et recordari.* Verr. IV. 61. *Theomnastus quidam homo ridiculè insanus — qui illic (Syracusa) eiusmodi est, ut eum pueri sectentur, ut omnes, quum loqui coeperit, irrideant.* 2. *de adolescentibus quindecim annis maioribus.* Sic de Caesare Octaviano XIX annos nato. Fam. XII. 23. *puer egregius praesidium sibi primum et nobis, deinde summae reip. comparavit* Phil. IV. 1. *laudo vos Quirites, quum gratissimis animis prosequimini nomen clarissimi adolescentis vel pueri potius.* Fam. X. 28. *puer egregius Caesar, de quo spero equidem reliqua.* ibid. XI. 7. *ne adolescentem vel pueram potius Caesarem iudices temere fecisse, qui tantam causam publicam privato consilio suscepit.* Att. XVI. 11. *is tamen (Octavianus) egit sane strenue et agit, Romam veniet cum manu magna, sed est plane puer (nimis calide sperando) Putat senatum statim, (scil. conveniunt) Quis veniet?* 3. *de puerili aetate utriusque sexus.* Att. XVI. 11. *Atticae quoniam, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis verbis suavius des.* 4. *pueri dicuntur servi.* Att. II. 7. *pueri tui mihi literas reddiderunt* ibid. I. 13. *Eunti mihi Antium venit obviam puer tuus.*

PUERILIS. Arch. 2. *aetas puerilis* Orat. II. 25. *exercitatio paene puerilis* Fin. I. 21. *delectatio puerilis.* Orat. III. 21. *pueriles deliciae.*

PUERILITER. Fin. I. 6. *de atomorum declinatione et doctrina Epicuri. Quae quum res tota ficta sit pueriliter, tum ne efficit quidem quod vult.* Ao. pr. II. 17. *similitudines aut geminorum, aut signorum parvulis impressorum pueriliter consecretantur,*

PUERITIA. 1. *sensu proprio.* Sen. 10. *isto bono (virium corporis) utare, quum adsit, quum absit, ne requiras.* Nisi forte adolescentes pueritiam, paulum aetate progressi adolescentiam debeant requirere. ibid. 2. *obrepere aiunt (senectutem) citius quam putassent. — Quis coegit eos falsum putare? Qui enim citius adolescentiae senectus quam pueritiae adolescentia obrepit?* (Top.

20. cuius generis illa sunt, ex quibus nonnumquam verum invenitur, pueritia, somnus — vinolentia, insania. Nam et pueri saepe indicaverunt aliquid, ad quod pertineret ignari — Verr. 1. 58. ornamentum pueritiae dicitur bulla aurea quam pueri ingenui gestabant. 2. de iuvene, qui iam causas in foro agebat. Cael. 1. Atracino — adolescenti — ignosco, qui habet excusationem vel pietatis, vel necessitatis vel aetatis. Si voluit accusare, pietati tribuo; si iussus est, necessitati; ^{si iussus} ~~si iussus~~ ravit aliquid, pueritiae.

PUERULUS. 1. sensu proprio Top. 4. adiungitur ut secundum servorum, secundum exsulum, secundum puerulorum tabulas possessio videatur ex edicto dari. 2. de servis. Rosc. Am. 41. inter suos omnium deliciarum atque omnium artium puerulos.

PUGIL. Brut. 69. Pugiles inexercitati etiam si pugnos et plagas Olympiorum cupidi ferre possunt, solem tamen saepe ferre non possunt. Tusc. II. 17. Pugiles cestibus contusi ne ingemiscunt quidem ibid. II. 24. Pugiles etiam quum feriant adversarium in iactandis cestibus ingemiscunt; non quod doleant, animove succumbant, sed quia profundenda voce omne corpus intenditur venitque plaga vehementior. Att. XIII. 11. Carneades *προβολήν* pugilis et retentionem aurigae similem facit.

PUGILATIO. Leg. II. 13. ludi publici sint corporum certationis cursu et pugilatione, luctatione, curriculisque equorum.

PUGIO. Phil. II. 12. Caesare interfecto, inquit (Antoniū) statim cruentum alte extollens M. Brutus pugionem Ciceronem nominatim exclamavit 2. metaphorice. Fin. IV. 18. O plumbeum pugionem, de argumento parum valido.

PUGIUNCULUS Fr. or. in tog. cand. Qui postquam illo Hispanicensi pugiunculo nervos incidere circum Rom. non potuerunt. Significatur Cn. Piso in Hispaniam missus, quo socio Catilina caedem optimatum facere voluerat. Orat. 67. quibus ut pugiunculis uti oportet, de membris orationis parvis, quae dictionem membratim fusam efficiunt.

PUGNA. 1. sensu proprio. Mil. 21. *incerti exitus pugnarum, Marsque communis* Muren. 16. Pugna Pompeii, quae cum rege commissa est et summa contentione pugnata. 2. de certamine inter singulos. Verr. V. 11. *nonnunquam etiam res ad manus atque ad pugnam veniebat.* 3. de concertatione philosophorum Div. II. 51. *hic vero quanta pugna est doctissimorum hominum.*

PUGNACITER. Ac. pr. II. 20. *de omni statu casinoque totius vitae certare cum aliis pugnaciter.* ibid. 3. *nescio quomodo plerique errare malunt, eamque sententiam, quam adamaverunt pugnacissime defendere, quam sine pertinacia, quid constantissime dicatur exquirere.*

PUGNANS *widersprechend.* Tusc. I. 7. *pugnanti te loqui non vides?* Orat. 12. *conferre pugnanti et comparare, contraria.*

PUGNARE. 1. sensu proprio. Balb. 9. *qui cum hoste nostro cominus in acie saepe pugnavit* 2. disputare, altercari Fin. II. 21. *Pugnant Stoici cum Peripateticis.* 3. in aliqua re contendere, conniti. Fam. III. 10. *illud pugna et enitere ne quid nobis temporis prorogetur* scil. ad provinciae administrationem. 4. *secum pugnare est pugnanti loqui* (*sich selbst widersprechen*) Phil. II. 8. *tota in oratione tecum pugna ut res et non modo non cohaerentia inter se diceret, sed maxime disiuncta atque contraria.*

PUGNAX. 1. Phil. VIII. 9. *centuriones pugnaces et lacertosos inter mimorum et mimarum greges collocavit?* 2. in disputando contentiosus Pis. 29. *Graecus facilis et valde venustus nimis pugnax contra senatorem populi Rom. esse noluit.* 3. de oratione vehementi. Orat. II. 73. *neque est dubium quin exordium dicendi vehemens et pugnax non saepe esse debeat.* 4. Caelius Fam. VIII. 13. *non est pugnax in vitiis i. e. pertinax.*

PUGNUS. 1. Verr. III. 23. *pugnis et calcibus conscissus* Brut. 69. *pugiles exercitati pugnos et plagas ferre possunt.* Orat. 32. *Zeno quum compresserat digitos pugnumque fecerat, dialecticam aiebat eiusmodi esse.* Fin. II. 6. *Zeno rhetoricam palmae, dialecticam pugno*

liberati pulli non pascerebantur, mergi eos in aquam iussit, ut biberent quoniam esse nollent. 3. *pullus milvinus* Q. Fr. 1. 2. dicitur Licinii plagiarii filius furtis scil. et rapinis notus, quia milvii sunt ex avibus rapacibus.

PULMENTUM obsonium Tusc. V. 52. *nihil — pulmentum fumes.*

PULMO. N. D. II. 35. *in pulmonibus inest raritas quaedam et assimilis spongis mollitudo, ad hauriendum spiritum aptissima.* Tusc. I. 16. *has tamen (mortuorum) imagines loqui volunt; quod fieri nec sine lingua, nec sine palato, nec sine faucibus, laterumve et pulmonum vi et figura potest.* Div. I. 59. *quid habet haruspex, cur pulmo incisus etiam in bonis extis dirimat tempus et proferat diem?*

PULPA. Fam. IX. 22. *hanc pulpam maiorem ac illam dicam.* Ernestius interpretatur de partibus scorii obscenis. Sed lectio incerta. Vulgo *hanc culpam* etc.

PULS. Div. II. 35. *(avis) inclusa in cavea et fame enecta, si in offam pulsus invadit et si aliquid ex ore excidit, hoc tu auspiciū putas?*

PULSARE. 1. verberare Verr. II. 27. *si quis eum pulsasset edixit sese iudicium iniuriarum non daturum.* 2. impellere, agitare N. D. I. 41. *nec tamen video, quo modo non vereatur iste deus beatus, quum sine ulla intermissione pulsetur incursione atomorum sempiterna* Div. II. 58. *utrum censemur dormientium animos — externa et adventicia visione pulsari?*

PULSATIO verberatio Her. II. 26. *exemplum falsae definitionis; si quis dicat iniuriam esse nullam, nisi quae ex pulsatione aut convicio constat.*

PULSUS. Acad. *unda quum est pulsa remis purpurascit.* Orat. III. 57. *omnes voces ut nervi in fidibus, ita sonant, ut a motu animi pulsati sunt* N. D. I. 11. *Anaxagoras — non vidit neque motum sensui iunctum et continentem in infinito ullum esse posse; neque sensum omnino, quo non ipsa natura pulsa sentiret.*

PULSUS. 1. *Stoß, Schlag.* Orat. I. 33. *concitato navigio quum remiges sustinuerunt retinet tamen ipsa*

navis motum et cursum suum intermisso impetu pulsusque remorum. 2. *Eindruck* Tusc. V. 25. *inanimus* est omne quod pulsu agitur externo Div. II. 61. sive externus et adventicius pulsus animos dormientium commovet, sive per se ipsi animi moventur.

PULVERULENTUS. N. 24. *aestuosa et pulverulenta via*.

PULVINAR lectus deo in templo positus, item ipsum templum Catil. III. 10. ad omnia pulvinaria supplicatio decreta est. Phil. II. 43. quem (Caesar) maiorem honorem consecutus erat, quam ut haberet pulvinar, simulacrum, fastigium, flaminem, 2. epulae ad pulvinaria deorum Tusc. IV. 2. nec vero illud non eruditum temporum argumentum est, quod et deorum pulvinaribus et epulis magistratum fides praecinunt.

PULVINUS *Kissen, Polster*, Fam. IX. 18. *sella tibi erit in ludo, eam pulvinus sequetur* Orat. I. 3. Crassum pulvinos poposcisse, et omnes in iis sedibus qui erant sub platano consedisce dicebat. Verr. I. 11. *Lystica* in qua erat pulvinus perlucidus *Melitensi rosa* farctus.

PULVIS. 1. *Staub*. Inv. I. 30. *multus erat in calceis pulvis*, fr. inc. in *Narniensi agro siccitate lutum fieri, imbre pulverem*. 2. *Sand* Q. Fr. III. 1. eo loco pulvis, non glarea iniecta est. 3. metaphorice N. D. II. 18. *eruditus pulvis* dicitur ars mathematicorum, in primis geometrarum, quoniam figuras in tabula, quae erat arena oppleta describebant. Sic. Tusc. V. 23. *homo a pulvere et radio excitari* dicitur scil. Archimedes. 4. pulvis dicitur acies forensis et opponitur exercitationi oratorum umbratili. Orat. I. 34. *educenda dictio est ex hac domestica exercitatione et umbratili medium in agmen, in pulverem — atque aciem forensem*. Brut. 9. *Demetrius Phalereus processerat in solem et pulverem non ut e militari tabernaculo, sed ut e Theophrasti — umbraculis*.

PUNCTUM. 1. *lineas extremum*, Acad. pr. II. 36. *Punctum est, quod magnitudinem nullam habet*. 2. *punctum temporis momentum*, (*Augenblick, Minute*) Flacc. 25. *Uno puncto temporis* N. D. I. 20. *nullo puncto temporis intermisso* ibid. 24. *omnibus minimis temporum pun-*

liberati pulli non pascerebantur, mergi eos in aquam iussit, ut biberent quoniam esse nollent. 3. *pullus milvinus* Q. Fr. 1. 2. dicitur Licinii plagiarium filius furtis scilicet et rapinis notus, quia milvii sunt ex avibus rapacibus.

PULMENTUM obsonium Tusc. V. 52. *mihi — pulmentum fumes.*

PULMO. N. D. II. 35. *in pulmonibus inest raritas quaedam et assimilis spongiis mollitudo, ad hauriendum spiritum aptissima.* Tusc. I. 16. *has tamen (mortuorum) imagines loqui volunt; quod fieri nec sine lingua, nec sine palato, nec sine faucibus, laterumve et pulmonum vi et figura potest.* Div. I. 39. *quid habet haruspex, cur pulmo incisus etiam in bonis extis dirimat tempus et proferat diem?*

PULPA. Fam. IX. 22. *hanc pulpam maiorem ac illam dicam.* Ernestius interpretatur de partibus scorti obscenis. Sed lectio incerta. Vulgo *hanc culpam* etc.

PULS. Div. II. 35. *(avis) inclusa in cavea et fame enecta, si in offam pultis invadit et si aliquid ex ore excidit, hoc tu auspiciū putas?*

PULSARE. 1. verberare Verr. II. 27. *si quis eum pulsasset edixit sese iudicium iniuriarum non daturum.* 2. impellere, agitare N. D. I. 41. *nec tamen video, quo modo non vereatur iste deus beatus, quum sine ulla intermissione pulsetur incursione atomorum sempiterna.* Div. II. 58. *utrum censemur dormientium animos — externā et adventicia visione pulsari?*

PULSATIO verberatio Her. II. 26. *exemplum falsae definitionis; si quis dicat iniuriam esse nullam, nisi quae ex pulsatione aut convicio constat.*

PULSUS. Acad. *unda quum est pulsa remis purpurea.* Orat. III. 57. *omnes voces ut nervi in fidibus, ita sonant, ut a motu animi pulsati sunt.* N. D. I. 11. *Anaxagoras — non vidit neque motum sensui iunctum et continentem in infinito ullum esse posse; neque sensum omnino, quo non ipsa natura pulsa sentiret.*

PULSUS. 1. *Stoß, Schlag.* Orat. I. 33. *concitato navigio quum remiges sustinuerunt retinet tamen ipsa*

navis motum et cursum suum intermisso impetu pulsusque reniorum. 2, *Eindruck* Tusc. V. 25. *inanimatum est* omne quod pulsus agitur externo Div. II. 61. *sive externus et adventicius pulsus animos dormientium commovet, sive per se ipsi animi moventur.*

PULVERULENTUS. N. 24. *aestuosa et pulverula lenta via.*

PULVINAR lectus deo in templo positus, item ipsum templum Catil. III. 10. *ad omnia pulvinaria supplicatio decreta est.* Phil. II. 45. *quem* (Caesar) *maiorum honorem consecutus erat, quam ut haberet pulvinar, simulacrum, fastigium, fluminem,* 2. *epulae ad pulvinaria deorum* Tusc. IV. 2. *nec vero illud non eruditorum temporum argumentum est, quod et deorum pulvinaribus et epulis magistratum fides praecinant.*

PULVINUS *Kissen, Polster*, Fam. IX. 18. *sella tibi erit in ludo, eam pulvinus sequetur* Orat. I. 8. *Crassum pulvinos poposuisse, et omnes in iis sedibus qui erant sub platano consedisce dicebat.* Verr. I. 11. *Lectica in qua erat pulvinus perlucidus Melitensi rosa farctus.*

PULVIS. 1. *Staub*. Inv. I. 30. *multus erat in calceis pulvis. fr. inc. in Narniensi agro siccitate lutum fieri, imbre pulverem.* 2. *Sand* Q. Fr. III. 1. 60 *loco pulvis, non glarea iniecta est.* 3. *metaphorice* N. D. II. 18. *eruditus pulvis dicitur ars mathematicorum, in primis geometrarum, quoniam figuras in tabula, quae erat arena oppleta describebant.* - Sic. Tusc. V. 23. *homo a pulvere et radio excitari dicitur scil. Archimedes.* 4. *pulvis dicitur acies forensis et opponitur exercitationi oratorum umbratili.* Orat. I. 34. *educenda dictio est ex hac domestica exercitatione et umbratili medium in agmen, in pulverem — atque aciem forensis.* Brut. 9. *Demetrius Phalereus processerat in solem et pulverem non ut e militari tabernaculo, sed ut e Theophrasti — umbraculis.*

PUNCTUM. 1. *lineas extremum*. Acad. pr. II. 36. *Punctum est, quod magnitudinem nullam habet.* 2. *punctum temporis momentum*, (*Augenblick, Minute*) Flacc. 25. *Uno puncto temporis* N. D. I. 20. *nullo puncto temporis intermisso* ibid. 24. *omnibus minimis temporum pun-*

ctis. Verr. I. 40. *Quam iste (Verres) punctum temporis nullum vacuum peccato praeterire passus sit.* Phil. II. 10. *attende paullisper cogitationemque sobrii hominis ad punctum temporis suscipe.* 3. puncta dicuntur suffragia, quae in comitiis punctis in tabulis notabantur. Planc. 22. *nonnullas, tribus punctis paene totidem tulerunt.* Tusc. II. 26. *quae flamma est per quam non concurrerint ii, qui haec (scil. honores populi) olim punctis singulis colligebant.* Mur. 34. *recordor quantum hae quaestiones — punctorum nobis detruxerint.* 4. transferuntur ad argumenta Orat. II. 41. *puncta argumentorum plerumque ut oculus, ne quis ea numerare possit ut, re distinguantur, verbis confusa esse videantur.*

PUNGERE. sensu proprio. Mil. 22. *Vulnus in latere quod acu punctum esse videretur, suo ictu gladiatorio putari.* 2. metaphorice de animo ac mente. Fin. IV. 3. *pungunt quasi aculeis interrogatiunculis angustis.* Rosc. Am. 2. *hunc sibi ex animo scrupulum qui se dies noctesque stimulat ac pungit, ut evellatis postulat.* Att. II. 16. *epistola illa ita me pupugit ut somnum ademerit.*

PUNICANUS. Mur. 36. *Tubero homo — Stoicus stravit pelliculis haedinis lectulos Punicanos.* Isidorus XX. 11. *Punicani, inquit, lecti parvi et humiles, primum a Carthagine adverti et inde nominati.* Seneca ep. 95. *Proderit exponere — Tuberonis ligneos lectulos, quum in publicum sternerentur, haedinasque pro stragulis pelles, et ante ipsius Iovis cellam proposita convivis fictilia.*

PUNIRE. Harusp. 8. *domum a iudicibus puniendam putaret.* Graev. post Fabrum muniendam. Sed recta est vulgata. Punire domum est poenam repetere ob violatam domum. Vid. Poena. Orat. I. 31. *punire dolorem suum.* 2. puniri active Mil. 15. *cuius tu inimicissimum punitus es.* Phil. VIII. 2. *ut puniretur necem.* Ern.

PUNITOR. Mil. 12. *ultor iniuriae, punitor doloris sui.*

PUPILLA. N. D. II. 57. *Acies ipsa, qua cernimus, quae pupilla vocatur.* Fr. inc. *Feminas omnes visum docere, quae duplices pupillas habeant.*

PU.

PUPILLUS. Rosc. Com. 6. *aeque perfidiosum est* — pupillum fraudare, qui in tutelam pervenit, et socium fallere, qui se in negotio coniunxit. Verr. 1. 58. *iste injuncti pupillae fortunas patrias ademit.*

PUPPIS. 1. sensu proprio. Sen. 6. *Gubernator sedens in puppi clavum tenet.* 2. metaphorice. Div. 1. 50. *ex Taygeto monte extrema montis quasi puppis avulsa est.* Fam. IX. 15. *Sedebamus in puppi clarumque tenebamus h. c. remp. regebamus.*

PUPULA. i. q. pupilla N. D. II. 57.

PURE. N. D. I. 1. *pure et caste deos venerari.* Sen. 5. *Est quiete et pure, et eleganter actae aetatis placida ac lenis senectus.* Opt. gen. or. 2. *pure et emendate loqui.*

PURGARE. 1. de alvo. Div. I. 10. *quid Scammoneas radix ad purgandum possit.* 2. de locis Tusc. V. 23. *inmissi cum falcibus multi purgarunt et aperuerunt locum.* Catil. I. 5. *educ tecum omnes tuos, purga urbem.* 3. de personis, excusare, culpa liberare. Fam. XII. 25. *quod te mihi de Sempronio purgas, accipio excusationem.*

PURGATIO. 1. de alvo. N. D. III. 22. *Aesculapius (Arsippi et Arsinoae fil.) prius purgationem alvi dentisque evulsionem ut ferunt, invenit.* Fam. XVI. 10. *inedia et purgationibus et vi ipsius morbi consumptus es.* 2. excusatio. Sull. 15. *cuius scientiam de omnibus constat fuisse, eius ignoratio de aliquo purgatio debet videri.* Inv. I. 11. *Purgatio est, quum factum conceditur, culpa removetur.*

PURPURA. 1. color. Orat. 58. *quos numeros cum quibus tanquam, purpuram misceri oporteat, nunc dicendum est.* 2. de tunica purpureo clavo praetexta. Cluent. 40. *illa usque ad talos demissa purpura.* Sext. 8. *Vestitus asper (s. aspere) nostra hac purpura plebeia ac paene fusca;* ad h. l. Graevius: „illa fuit violacea, qua usi sunt antiquis temporibus in praetextis et clavis; postea frequentius usi sunt rubra Tarentina et tandem pretiosissima Tyria, ut ex Plinio et aliis multis declarat Octav. Ferrar. II. de Re Vestiar. 7. Hinc Piso, qui aus eritatem affectabat, ea purpura utebatur in praetexta, aequè ut Cato, de quo Plutarchus tradit: *ἦν δὲ πορφύραν ἔσχατην κατὰ κράτος ἐπεδεδαν, καὶ ὀξίσαν*
Ind. in Opp. Cic. Tom. III. Pars II. 26

ἀγαπωμένην, αὐτὸς ἐφόρει τὴν μέλαιναν. *Quum purpuram saturi coloris et acuto rubore splendentem in pretio videret esse, ipse fuscam et obtusam gerebat. Flacc. 29. ποῦρα Tyria.*

PURPURASCERE. Acad. I. fragm. ep. Non. 60. *Quid? mare nonne caeruleum? at eius unda quum est pulsa remis purpurascit.*

PURPURATUS, dicuntur apud reges et tyrannos aulici, et reip. ministri primarii Catil. IV. 6. *Quum mihi proposui regnantem Lentulum, sicut ipse se ex factis sperasse confessus est, purpuratum esse hunc Gabinium. Tusc. I. 42. quum Theodoro Cyrenaeo Lysimachus rex crucem minaretur, istis quaeeso, inquit, ista horribilia minitare purpuratis tuis, Theodori quidem nihil interest humine an sublime putrescat.*

PURPUREUS. Div. I. 32. *Caesar quum immolaret illo die, quo primum in sella aurea sedit, et cum purpurea veste processit in extis bovis opimi cor non fuit. ibid. II. 16. Tu vero quid habes, quare putes si paullo ante cor fuerit in tauro opimo, subito id in ipsa immolatione interisse? An quod aspexit vestitu purpureo excordem Caesarem, ipse corde privatus est? Acad. pr. II. 33. Mare quod nunc Favonio nascente purpureum videtur.*

PURUS. 1. de corporibus Sen. 17. *humus subacta atque pura N. D. II. 13. aer purus ac tenuis Verr. IV. 22. argentum purum opponitur caelato.* 2. de animo Div. I. 53. *animus castus et purus Mil. 23. pura mens atque integra. Rosc. Com. 6. estne quisquam qui tibi purior, pudentior videatur? 3. de pecunia. Verr. III. 88. quid his rebus detractis possit ad dominos puri ac reliqui (reiner Ertrag) pervenire.*

PUSILLUS 1. de corporibus Fam. XII. 26. *vilula valde pusilla Verr. II. 75. Libelli pusilli.* 2. de hominibus Orat. II. 60. *pusillus testis processit.* 2. de animo. Fam. II. 17. *Illud vero pusilli animi et ipsa malivolentia ieiuni atque inanis quod (Bibulus) Ariobarzanem — in literis non regem, sed regis Ariobarzanem filium appellat.*

PUSIO parvulus puer Cael. 15. (Clodius) qui

taecum semper pusio cum maiore sorore (Clodia) cubitavit.

PUTAMEN. Tusc. V. 20. Dionysius instituit, ut (filius) candentibus iuglandium putaminibus *barbam sibi et capillum adurerent*,

PUTARE. 1. *existimare.* Brut. 29. *In Scauri oratione — gravitas summa et naturalis quaedam in erat auctoritas, non ut causam, sed ut testimonium dicere putares, quum pro reo diceret* 2. *aestimare.* Pin. II. 8. *omnia quae cadere in hominem possint, despiciere et pro nihilo putare* Verr. IV. 7. *si denariis quadringentis illum Cupidinem putasset.* 3. *de rationibus, subducere, conferre.* Att. IV. 11. *ut rationes cum publicanis putarent.*

PUTATIO, amputatio. Orat. I. 58. *arborum putatio ac vitium.*

PUTEAL. 1. *proprie operculum putei* Div. I. 17. *supra cotem impositum puteal.* Att. I. 10. *putealia sigillata* h. e. puteorum opercula signis vel imagunculis ornata. Sunt qui legant, *putealia sigilla*; alii *plutealia sigilla*, i. e. signa ornandis marmoreis pluteis idonea. 2. *Sext. 8. puteal est ora ad quam feneratorum consistere et tractare fenora solebant.* Vid. Salmas. ad Solin. p. 802. sq. Spanhem de Usu et Praestantia Numism. Diss. X. p. 189. Burm. ad Ovid. Rem. Am. 50. *Ern.*

PUTEUS. N. D. II. 9. *videmus etiam ex puteis iugibus aquam calidam trahi.* Div. II. 15. *Pherecydes quum aquam vidisset ex puteo haustam, terrae motum dixit futurum.*

PUTIDE, 1. *nimis accurate* Orat. III. 11. *Nolo ex primi literas putidius, nolo obscurari negligentius.* 2. Brut. 82. *nec inepte dicere, nec odiose, nec putide* (*nicht gezwungen und übertrieben.*)

PUTIDIUSCULUS. *nimis diligens* Fam. VII. 5. *sumus enim putidiusculi* (i. e. paullo plus satis diligentes in commendando) *quod per te vix licet.*

PUTIDUS. 1. *male olens ex putredine.* s. *immediate* Pis. 8. *Ego istius pecudis et putidae carnis* (Sic melius legitur quam ut alii *putidae canis*) *consilio scilicet aut praesidio nisi volebam?* 2. *odiosus propter*

longitudinem, aut inutilitatem sermonis. (*langweilig*) Att. I, 11. *vereor ne putidum sit scribere ad te quam sim occupatus.* Orat. III. 14. *Quoniam haec satis spero vobis quidem certe maioribus molesta et putida videri, ad reliqua aliquanto odiosiora pergamus.* 3. *übertrieben, affectirt.* Off. I. 57. *sonus erat dulcis, literae neque expressae nimis, neque oppressae* (*verschluckt*) *ne aut obscurum esset aut putidum.* H. I. *putidum refertur ad literas nimis expressas.* Orat. 8. *postquam dixerat Aeschinem quaedam in Demosthene exagitasse, illudentemque dura, odiosa intolerabilia dixisse, addit paullo post: Quoniam igitur modo audiretur Mysis aut Phryx Athenis, quum etiam Demosthenes exagitatur ut putidus?*

PUTISCERE. Fin. V. 13. *ut non inscite illud dictum videntur in sue, animum illi pecudi datam pro sale ne putisceret.* N. D. II. 64. *Sus quid habet praeter escam? Cui quidem ne putisceret, animam ipsam pro sale datam dicit esse Chrysippus.*

PUTRESCERE. de cadavere. Tusc. I.

PUTRIDUS. Pis. 1. *dentes putridi.*

PUTUS. *luculentus et splendidus.* Off. II. 9. *ut sciat hic noster Hierosolymarius (i. e. Pompeius) tractor ad plebem (i. e. qui auspex fuit in comitiis quibus C'odius a plebsio adoptatus est, ut deinde tribunus plebis fieri posset) quam bonam meis putissimis orationibus (quibus eum scil. summis laudibus extuleram) gratiam retulerit.*

24719

Cicero, Marcus Tullius
Opera; ed. by Schütz.

Vol. 19¹⁻².

LL
C5684Sc

University of Toronto Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED

